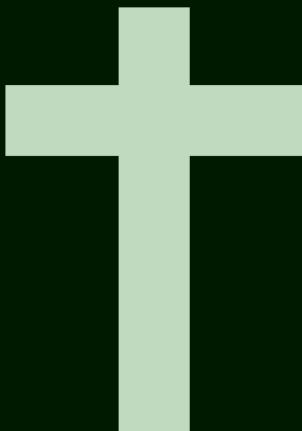

Dónbeenì páaní
fínle vŭahŭ

New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

Dónbeenì páaní fīnle vūahũ

New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 30 Dec 2021
331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fcef9bf

Contents

Matiye	1
Maaki	51
Luki	82
Zān	138
Bè-wénia	174
Oroomusa	221
Koréntesa nín-yání	244
Koréntesa ɲun níi	265
Kalasiisa	279
Efɛɛzesa	287
Filiipusa	295
Koloosisa	300
Tesaloniikisa nín-yání	305
Tesaloniikisa ɲun níi	310
Timotee nín-yání	313
Timotee ɲun níi	320
Tiite	325
Filemɔn	328
Hebere	330
Zaaki	347
Piere nín-yání	353
Piere ɲun níi	359
Zān nín-yání	363
Zān ɲun níi	369
Zān tɪn níi	370
Zude	371
Bè-sànkani	373

Le Dónbeeni bin-tente vūahū na ó o Matiye túara

Vūahū túaró jūhū

O Matiye lé o Yeesu ni-kenínia píru jūn ni-kéní. O bía mí vūahū yi le o Yeesu *Krista lé o kànfilo na khíi ɓuen, yía le Dónbeeni yánkaa dó mí jūi nɔn le mí ì na ɓa *zúifūwa yi. O mún zéenia bío ɓa zúifūwa ya-díwá pánáa o Yeesu.

O Matiye bía a Yeesu teró là a háyónmu bío. O bía le o Yeesu lé o b́é na wà ɓueé kání ɓa nùpua mí bè-kora yi (Matiye 1-2). O mún bía bío ó o Zán bátizeráa o Yeesu, làa bío ó o Satāni khàráa wo lora (Matiye 3-4). O zéenia bío ó o Yeesu sá lé mí tonló ho Kalilee kōhū yi (Matiye 19-28).

O Matiye sankaa o Yeesu kàránló làa cúa-hònú:

1. Ho túiá poni bèró yi bío (Matiye 5-7).
2. Le *Dónbeeni b́éni bío keníló (Matiye 10).
3. Há wàhio bío hējūn na wee zéeni le Dónbeeni b́éni bío yahó (Matiye 13).
4. Bío le Dónbeeni nùpua ko ɓa ɓua lè mítén (Matiye 18).
5. O Yeesu b́ini ɓuenló bío (Matiye 24-25).

O Yeesu lé o Krista bío bon

(Luki 3.23-38)

¹ O Yeesu *Krista nɔnkāni lé dīo kà: O Yeesu Krista nɔnkāni can o *Daviide yi, ó o Daviide nɔnkāni ɓèn can o *Abarahaamu yi. ² O o Abarahaamu lé o *Izaaki ɓàn maá.

O o Izaaki za lé o *Zakoobu,

ó o Zakoobu za lé o *Zudaa lè mín zàwa,*

³ ó o Zudaa zàwa na ó o yú là a Tamaare lé o Farēesi là a Zeraa,

ó o Farēesi za lé o Hēsiron,

ó o Hēsiron za lé o Araamu,

⁴ ó o Araamu za lé o Aminadaabu,

ó o Aminadaabu za lé o Naasōn,

ó o Naasōn za lé o Salamōn,

⁵ ó o Salamōn za lé o Buaze na ó o yú là a Arahaabu,

ó o Buaze za lé o Obēede na ó o yú là a Uruute,

ó o Obēede za lé o Zesee,

⁶ ó o Zesee za lé o b́é Daviide.

O o b́é Daviide za lé o *Salomōn na ó o yú là a Uuri ɓàn hãa,

⁷ ó o Salomōn za lé o Orobuamu,

ó o Orobuamu za lé o Abia,

ó o Abia za lé o Azaafe,

⁸ ó o Azaafe za lé o Zozafaa,

ó o Zozafaa za lé o Zoraamu,

ó o Zoraamu za lé o Oziasi,

⁹ ó o Oziasi za lé o Zuataamu,

ó o Zuataamu za lé o Akazaa,

ó o Akazaa za lé o Ezekiasi,

¹⁰ ó o Ezekiasi za lé o Manasee,

ó o Manasee za lé o Amōsi,

* **1:2** O Zudaa lè mín zàwa lé bía lé o Isirayeele nípomu zì-júná píru jūn ɓàn maáwà.

ó o Amosasi za lé o Zoziasi,
 11 ó o Zoziasi za lé o Zekonia lè mín zàwa.
 Bún wó ká a *Isirayele nípomu á ho *Babiloonasa kíkáa yi á 6a vaá wee káyá 6a kòhú yi.

12 Bío 6a wi ho Babiloona yi mu káyámu yi

ó o Zekonia ton o Salasiéle,
 ó o Salasiéle za bèn lé o Zorobabéle,

13 ó o Zorobabéle za lé o Abiyuude,

ó o Abiyuude za lé o Eliakiimu,

ó o Eliakiimu za lé o Azoore,

14 ó o Azoore za lé o Sadooki,

ó o Sadooki za lé o Akiimu,

ó o Akiimu za lé o Eliyuude,

15 ó o Eliyuude za lé o Eliazaare,

ó o Eliazaare za lé o Matan,

ó o Matan za lé o Zakoobu,

16 ó o *Zakoobu za lé o Zozeefu, o Mari bân báa.

O Mari mu lé wón ton o Yeesu na 6a le *Krista.

17 A wáa lá a *Abarahaamu jii wán à buee búe o *Daviide yi, á 6a maáwà na sã mín á yú ho píru náa. O o Daviide jii à buee búe ho páahú na ó o *Isirayele nípomu á ho Babiloonasa kíkáa yi á 6a vaá wee káyá 6a kòhú yi, á maáwà na sã mín á yú ho píru náa. A bèn lá bío 6a wi mu káyámu yi jii wán à buee búe o Krista yi, á maáwà na sã mín á mún yú ho píru náa.

O Yeesu teró

(Luki 2.1-7)

18 Bío ká lé bío ó o Yeesu bío wóráa á vaá bó a teró yi. Bàn nu Mari fútaamu hía bò nòn o Zozeefu yi.† Ká sãni 6a ya mín, à bún ò o sù lè sãni lè le Dónbeení Hácírí pánká. 19 Bàn fúaalè Zozeefu fù lée núpue na térénna. O fù yí wi ò o dé nýio mín fúaalè Mari yi, ó o wi ò o sánka búe mu fúamu. 20 Bío mu wi o sli yi ká, ó o Núhúso Dónbeení wáyai tonkaro bía làa wo há kònkórá yi: «*Daviide mánmání Zozeefu, yí hézón o Mari fé yaró. Le sãni na wi o wán ká ó o sù lè le Dónbeení Hácírí pánká. 21 O ò te o za báa. Fo ò cé o yèni làa Yeesu.‡ Orén lé yia á à káni mín nípomu mí bè-kora yi.» 22 Mu búenbúen wó bèra a na à bío ó o Núhúso bía lè mí jii-cúa fero jii à yio lé. 23 O bía:

«Yia yí zú báa á à sè le sãni á à te o za,§
 á 6a wé è ve làa Emanuweele.

Bún kúarà le: «Le Dónbeení wi làa wen.»*

24 Bío ó o Zozeefu sína, ó o wó bío le Dónbeení wáyai tonkaro le o wé. O fó a Mari á yan. 25 Ká a Zozeefu mahá yí wó a làa háa yí mən fúaa bío ó o ton mí za, ó o Zozeefu mu có a yèni làa Yeesu.

2

Ba bè-zúrlowà bueé búeskio o Yeesu

1 O Yeesu hía ton ho *Zudee kòhú lóhó na 6a le Betelehemu yi. Mu páahú ká a *Heroode* lé o bée. O Yeesu mu teró mónđen, á 6a núpua búii na káránna zú mu bío á zú há mànáyio lè mí kúaráwa, á ló lè le wii hènii bueé dñ

† **1:18** Mu lé mu yaamu ká lé bío 6a dñ yí páania le zli yi. Ba zúifúwa csn ó o hínzoró hía wee wé keñ mín zli á yí le lúú-kùure sli, á loñnáa wo ká a jiihú térénna. ‡ **1:21** O Yeesu yèni kúarà le: «Le Dónbeení wee káni 6a núpua.» § **1:23** Mi loñ Ezayii vúahú 7.14 * **1:23** Mi loñ Ezayii vúahú 8.8,

10 * **2:1** O Heroode na bío bía hen lé o Heroode Ní-beeni.

ho Zeruzalεemu lóhó, ² á 6a tùara: «Ba *zuífùwa béε na ton á wi wen? Le mànàayiire 6úi hà lè le wii hènñi, á zéenia a bío, á wa ló 6uara wá 6ueé 6úaaní a.» ³ Bío ó o béε Heroode já mu, ó orén lè ho Zeruzalεemusa 6úen6úen yilera lùnkaa. ⁴ O o von le *Dónbeení yankarowá júnása lè ho *lándá bío zéinlowa 6úen6úen na wi o nípomu yí á kúaa mín wán. O o tùara 6a yí làa hen na ó o kánfílo á kò ò te yí. ⁵ Á 6a bíá nòn wo yí: «O kò ò te ho Zudee kshú lóhó na 6a le Betelehεemu yí. Lé bío á bío kà lé bío á le *Dónbeení jì-cúa fεero tùara:

⁶ «Betelehεemu, fo yínón ho *Zudaa kshú lórá 6úen6úen 6àn ló-za.

Lé fo ó o Núhúso na à dí ù nípomu *Isirayεele yahó á à lé yí.»†

⁷ O o *Heroode wáa sánkaa von 6a bè-zúrlowá mu, ò o tùara 6a yí á zúrnanáa ho páahú binbirí na 6a mòn le mànàayiire yí. ⁸ Bún món ó o le 6a lén va ho Betelehεemu, ò o bíá nòn 6a yí: «Mí va a tùaka o háyónza mu bío sese. Ká mí yú a mòn, à mí bíní 6uee bío mu na mìl, á ínén mùn vaá 6úaaní a.»

⁹ Bío 6a já hñn bíoní so o béε mu csn vó, á 6a wá. Á 6a bínia wee mí le mànàayiire na 6a nònzoñ mòn lè le wii hènñi, à le wá á 6a bò yí. Páahú na le vaá dñn ho lahó na ó o háyónza mu wi yí, á le ñn. ¹⁰ Bío 6a mòn le mànàayiire ká síi, á mu wó sí-wεε 6a csn làa sòobéε. ¹¹ Á 6a yóò zon le zli yí, á zoó mòn o háyónza mu lè mín nu Mari. Á 6a líí fárá mí nònkórúná wán à 6a 6úaanía a háyónza. Bún món á 6a feera mí sía à 6a hñn wo lè ho sánú lè mu bíowa 6úi na sámu sí, ho *ánsán lè ho *múiré. ¹² Bún món le Dónbeení já 6a zeñ wán há kònkórá yí le 6a yí bíní yí vaa lé o Heroode wán. Á 6a wáa lá wá-veere á vannáa mín kshú.

O Yeesu 6àn nùwá lùwa làa wo

¹³ Ba bè-zúrlowá lénló món, á le Dónbeení wáyí tonkaro 6úi 6uara a Zoεεfu csn há kònkórá yí, á bíá nòn wo yí: «Híní fé o háyónza lè mín nu à ù lùwí va ho *Ezipite kshú. Va a keení bñn fúuu fúaa ká l kshí le ù bíní 6uen. Lé bío ó o béε *Heroode á à bío le 6a cànká a háyónza mu 6úe.» ¹⁴ O o Zoεεfu wáa hñn ho tñnàahú á fó a háyónza lè mín nu ò o jòn ho Ezipite kshú.

¹⁵⁻²¹ Ká a Heroode zúna le 6a bè-zúrlowá khà a, ó o síi cà làa sòobéε. O o nòn le jii le 6a 6úe 6a zà-báawa 6úen6úen na ho Betelehεemu lóhó yí, làa hñn bámakaa ho yí. Á wáa lá bíá lùlúio yú há bío jun jii à líiráa, à héha lè ho páahú na 6a bè-zúrlowá zéenia le mí mòn le mànàayiire yí. Bún lé bío á le *Dónbeení jì-cúa fεero Zeremii bío na ó o bíá á wóráa jii sú. O bíá:

«Wáamakaa 6úi sá já ho Aramaa lóhó yí.

Mu wó lè minka wéε.

Lé o Araseεe wee wá mí zàwa bío yí.

O yí tà le 6a yanka mí

lé bío 6a pùhú 6ó.‡»

O Zoεεfu là a háyónza lè mín nu kará ho Ezipite yí fúuu fúaa bío ó o Heroode húrún.

O *Heroode húmú mónén, ó o Núhúso wáyí tonkaro bínia 6uara a Zoεεfu csn há kònkórá yí, á 6ueé bíá nòn wo yí: «Híní fé o háyónza lè mín nu, à ù bíní va ho *Isirayεele kshú yí. Lé bío á bíá lá wee cà a háyónza mu á à 6úe wáa húrún.» O o Zoεεfu hñn á fó a háyónza lè mín nu á bínia 6uararáa ho Isirayεele kshú yí. Mu wó ká síi bèra a na à bío ó o Núhúso bíá lè mí jì-cúa fεero jii á yíó lé. O bíá: «Í von l à zéra ho *Ezipite kshú yí.»§ ²² Bío ó o Zoεεfu

† 2:6 Mí loñ Miseε vùahú 5.1 ‡ 2:15-21 Mí loñ Zeremii vùahú 31.15 § 2:15-21 Mí loñ Ozee vùahú 11.1

ɲá à ɓa le o Aakelayuusi lé yīa zon mín maá Heroode lahó á lé o bɛɛ ho *Zudee kōhū yi, ó o zāna ho vaa keɛn̄ló b̄n. Bío á bío ó o ò wé á zéenia n̄n wo yi há kōnkórá yi, á ɓa wà ɲn ho Kalilee kōhū. ²³ Ba vaá kará ho lóhó ɓui na ɓa le Nazareete yi. Mu wó ká síi, bèra a na à bío le *Dónbeení ɲi-cúa fɛɛrowá yánkaa bía à ɲii sí. Bán yánkaa le ɓa khii wé è ve o làa Nazareete ɲii.

3

O Zān Batiisi buera le Dónbeení bioní (Maaki 1.1-8; Luki 3.1-18; Zān 1.19-28)

¹ Páahū ɓui ɓueé d̄n, ó o Zān Batiisi bío ɓa zūna le o wi ho *Zudee kōhū dùure yi, á wee bue le Dónbeení bioní. O wee bío na ɓa n̄pua yi: ² «Mi khii mu bè-kora wéro yi, à bè le Dónbeení yi, lé bío le *Dónbeení b̄ɛn̄i ɓueé ɓó.»

³ Lé orén Zān mu á le *Dónbeení ɲi-cúa fɛɛro *Ezayii á bía bío ká síi:

«Nii ɓui wee bío p̄n̄p̄n̄ le dùure yi ká síi:

«Mí wioka ho w̄hū

ká a N̄h̄uso o buen.

Mí muin ho w̄hū

na ò o bè.»

⁴ O Zān dà-z̄n̄ii tá là a cón-ɲúmúkū vará, á ku-ɛɛn̄ii wó lè ho sáahū. O bè-d̄inii lé ɓa hawá lè há sò-k̄ia sòró. ⁵ Ho Zeruzaleemu lóhósa, lè ho Zudee kōhū n̄ipomu, làa bía ɓó ho muhū na ɓa le Zurud̄ɛn yi ɓuenɓuen á wee buen o c̄n.

⁶ Ba wee zéeni mí bè-kora ɓa n̄pua yahó, ó o Zān bátízé ɓa ho Zurud̄ɛn mu yi. ⁷ Bío ó o m̄n̄ à ɓa *Fariz̄lewa lè ɓa *Sadus̄lewa wee lé buen o *bát̄ɛ̀m̄ù lahó yi, ó o bía n̄n ɓa yi: «Mi yí m̄n̄ miten le, díhioni zàwa yén! Le Dónbeení sí-c̄l̄lè na yòó lua á mí so wee leéka le mi dà à fé miten níi yi le? Lé o yén bía mu n̄n mia? ⁸ Héyii! Mi wé wé há wárá na se, h̄a wee zéeni le mi khú mu bè-kora wéro yi á bò le Dónbeení yi. ⁹ Mi yí leéka le bío mi lé o *Abarahaamu m̄n̄m̄n̄ia á b̄n̄ mí d̄n̄ wáa à yí dé. Le í bío mu na mia: Mi yí m̄n̄ há huaa na ká le? H̄n̄ le Dónbeení yáá pá dà á à wé là a Abarahaamu zàwa. ¹⁰ A mi cén pa miten bío sese. Lé le dóorè hónhónia ɓuan há v̄n̄s̄la kúioró bío yi. V̄nd̄ɛ̀ lée v̄nd̄ɛ̀ na yí máa ha há b̄ia na sí, á dén ñ kúii á à sía à kúee mín wán á à c̄í. ¹¹ Inén wee bátízé mia lè mu ɲumu lé bío mi khú mu bè-kora wéro á bò le Dónbeení yi. Ká yia á à buen Inén m̄n̄, wón á à bátízé mia lè le Dónbeení Hácírí, lè ho d̄shū. O po mi. I yáá yí ko là a nakáa tenló hùúu. ¹² O ɓuan mí véeró d̄ɛ̀ mí níi yi á ɓueé véeráa mí d̄n̄ló. A h̄a lé ho d̄n̄-poni o ò khuii á à kúee mí nán̄ yi. Ká há ɲáakáa h̄n̄ o ò c̄í ho d̄shū na máa hí hùúu yi.»

O Yeesu bát̄ɛ̀m̄ù b̄io (Maaki 1.9-11; Luki 3.21-22)

¹³ Mu páahū, ó o Yeesu ló ho Kalilee kōhū yi á ɓuara ho muhū na ɓa le Zurud̄ɛn yi. O ɓuara a Zān c̄n̄ le wón bátízé mí. ¹⁴ O o Zān p̄á, ò o bía n̄n wo yi: «Ūn̄n̄ lé fo lá ko á ū bátízé mí, á lée webio ɓ̄n̄ n̄n á ū le Inén bátízéráa fo?» ¹⁵ Ká a Yeesu m̄h̄á bía n̄n wo yi: «Día le mu wé làa b̄n̄. Lé ká síi á wa ko à wa wéráa à tíiráa le Dónbeení síi bío ɲii.» O o Zān wáa tà. ¹⁶ Bío ó o Zān bátízé a Yeesu vó ó o Yeesu ló mu ɲumu yi. Ho p̄n̄-kéní mu yi, á ho wáayi ɲii héra, ó o m̄n̄ le Dónbeení Hácírí à le lion lòn háponi o wán á líi wi làa wo. ¹⁷ A mu t̄amu ɓui s̄á ɲá ho wáayi á bía: «Yia ká lé í Za na á ï b̄o í taká wán. O b̄io sí mi.»

* 3:3 Mí lon̄ Ezayii v̄nahū 40.3

4

O Satáni wi ó ò khà a Yeesu lorí
(Maaki 1.12-13; Luki 4.1-13)

¹ Bún mǎn á le Dónbeení Hácírí òwan o Yeesu vannáa le dùure yi bèra a na ò o *Satáni khà a lorí. ² Hã wizooni búará-ṣun lè mí tǎnǎna búará-ṣun ó o Yeesu wó ò o yí dù, á le hǎni dà a. ³ O o Satáni vá buée bó a yi, á bía nǎn wo yi: «Hã huua na kà fo yí mǎn lé? Ká fo lé le Dónbeení Za bío bon kénkén, à ù bío le há huua na kà yèrémá wé ho dǎnló.» ⁴ O o Yeesu bía: «Bíó kà lé bío túara le Dónbeení bíoní vǎahú yi: «Dǎnló mí dòn yí máa na mukáni nùpue yi. O nùpue màkóo mún wi le Dónbeení bíoní na le wee bío yi.»*»

⁵ Bún mǎn ó o Satáni mu fó a vannáa ho Zeruzalæemu, á vaá yòò dǎnía wo le *Dónbeení zǐ-beení ṣún-tǎahú, ⁶ ò o bía nǎn wo yi: «Ká fo lé le Dónbeení Za bío bon kénkén, à ù yén líi ho tá yi, lé bío mu túara: «Le Dónbeení á à na le ṣii mí wáyí tonkarowá yi á ǎa à cǎn fo á líí wíoka à bǎrà, bèra a na à ù zeñ yí túii láa huee búii.»†»

⁷ O o Yeesu bía nǎn wo yi. «Mu mún túara le Dónbeení bíoní vǎahú yi kà: «Yí vǐ vǐ yí khúaa ù Nǎhúso Dónbeení ṣii yi hǎrǐ lòn wizoñ-kéní.»‡»

⁸ O o Satáni mu pá bǎnía fó a yòoraráa le búee búii na dǎndǎn wán, á yòò zéenia ho tá kǎna búenbúen, lè mí nǎfòrò, lè mí semu na wi há yi láa wo, ⁹ ò o bía nǎn wo yi: «Í i na bío kà búenbúen foñ ká fo tà líí fǎrá ù nǎnkóṣúná wán à ù búaanía mí.» ¹⁰ O o Yeesu wáa bía nǎn wo yi: «Lé bǎn, Satáni! Mu túara le Dónbeení bíoní vǎahú yi: «Ŭ Nǎhúso Dónbeení lé yǐa á ù ko à ù búaaní, à mún sá na orén mí dòn yi.»§»

¹¹ O o Satáni wáa wà ò o día a Yeesu. A le Dónbeení wáyí tonkarowá buara a cǎn, á buée wó bío ó o màkóo wi yi nǎn wo yi.

O Yeesu búakáa mí tonló ho Kalilee kǎhú yi
(Maaki 1.14-15; Luki 4.14-15)

¹² Wizoñle búii, ó o Yeesu ṣá le o Zǎn ǎa dó ho kàsó yi, ó o wà van ho Kalilee kǎhú. ¹³ O yí kará ho Nazaræete yi, ò o wà van vaá kará ho *Kapæenayuumu lóhó yi. Ho lóhó mu wi ho Kalilee vǔ-beení ṣii, ho Zabulon lè ho Nefutalii lùna na bǎn yi. ¹⁴ Mu wó kà síi, à há bíoní na le *Dónbeení ṣi-cúa fæero *Ezayii bía à ṣii sí. O bía:

¹⁵ «Ŭnén Zabulon lè ũnén Nefutalii kǎna na wi lè ho vǔ-beení cǎn ho Zurudæn ṣiihú yi.

Ŭnén Kalilee na lé bía yínǎn ǎa *zúifùwa kǎhú.

¹⁶ Mínén nǐpomu na lá wi le tǐbíri yi á mǎn mu khon-beení.

Mínén na lá kará mu húmú kǎhú yi mu yuumu yi á mu khoomu ló wán.*»

¹⁷ Lé bún ṣii wán ó o Yeesu wáa búakáa wee bue le Dónbeení bíoní. Bío kà lé bío ó o hǎa wee bío: «Mí khí mu bè-kora wéró yi á bè le Dónbeení yi. Lé le *Dónbeení bǎení buée bó.»

(Maaki 1.16-20; Luki 5.2-11)

¹⁸ Bío ó o Yeesu hǎa wee vará á bá ho Kalilee vǔ-beení, ó o mǎn ǎa ce-pawá nùwá ṣun. Ba léee maá zàwa, o Simǎn na ǎa mún wee ve láa Piere, lè mín za

* 4:4 Mi lorí Lándá zéenílò vǎahú (Deutéronome) 8.3 † 4:6 Mi lorí Lení vǎahú (Psaumes) 91.11-12

‡ 4:7 Mi lorí Lándá zéenílò vǎahú (Deutéronome) 6.16 § 4:10 Mi lorí Lándá zéenílò vǎahú

(Deutéronome) 6.13 * 4:16 Mi lorí Ezayii vǎahú 8.23-9.1

Andere. Ba wee yénní mí zùán dé mu ñumu yi. ¹⁹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mi 6uee bè mi, á í wé á 6a nùpua lé bía á mí wé è yí á à 6ua à 6uennáa 1 cón làa bío mi wee paráa 6a cewà bío síi.» ²⁰ A 6a dèenía kúaará mí zùánwà à 6a bò là a Yeesu wà.

²¹ Bío ó o vá van cínú, ó o tín mən maá zàwa nùwá ñun búí. Ba lé o Zebedee nùwá, o Zaaki là a Zán. Ba wi mí woohú yi lè mín maá, á wee wíoka mí zùánwà. O o Yeesu von 6a. ²² Mí lahó yi, á 6a ló díá mí woohú lè mín maá, à 6a bò là a Yeesu wà.

(Luki 6.17-19)

²³ O Yeesu hía wee vará ho Kalilee kòhú búenbúen yi, á wee kàrán 6a nùpua 6a *zúifúwa kàránló zíní na wi bín yi, á wee bue le *Dónbeení b'éení bín-tente. O wee weé 6a nùpua na mu vámú lè mí síwá búenbúen tò. ²⁴ O Yeesu yèni ló fò ho Siirii kòhú búenbúen. A 6a wee 6ua bía mu vámú lè mí síwá wee beé lò, làa bía sánia wee jí bío cèrèe bío yi à 6uennáa o cón: Bía 6a cínáwa wi yi, làa bía á le dándàhíoní wi yi, lè 6a mùamúawá, ó o Yeesu wee weé 6a. ²⁵ Ba zámá-kúii hía wee bè o yi. Ba wee lé ho Kalilee lè há Lórá Bío Pírú kána yi, lè ho Zeruzalemu lóhó yi, lè ho Zudee kòhú yi, lè há kána na kúii lè ho Zurudén muhú món.

5

O Yeesu kàránna 6a nùpua le bútee wán

(Luki 6.20-23)

¹ Ká a Yeesu mən bán minka nī-kúii so, ó o yòora le bútee yòó kará. O o nī-keninia wà 6ueé 6ó a yi. ² O o wáa lá le bíoní ò o wee kàrán 6a ká síi:

³ «Bía zū le mí khon mí yiwa bán ñúná sí,
lé bío le Dónbeení b'éení á 6a níní wi yi.

⁴ Bía wee wá, bán ñúná sí,
lé bío le Dónbeení kúii híi 6a sía.

⁵ Bía wayika bán ñúná sí,
lé bío ho tá na le Dónbeení dó mí ñii le mí í na, á bío á à sí 6a yi.

⁶ Bía le Dónbeení síi bío wéró poni wee búe, bán ñúná sí,
lé bío á bío 6a wee ca á 6a à yí á mu ñii í sí.

⁷ Bía zū mí ninzàwa makárí bán ñúná sí,
lé bío le Dónbeení mún kúii zūn 6a makárí.

⁸ Bía hácírí bò le Dónbeení bío mí dòn wán bán ñúná sí,
lé bío 6a kúii mí le Dónbeení.

⁹ Bía wee wé à ho h'éerá keñ bía làa ba páanía wi pàahú bán ñúná sí,
lé bío le Dónbeení kúii ve 6a le mí zàwa.

¹⁰ Bía 6a wee beé lò lé bío 6a wee wé bío le Dónbeení síi vá yi bán ñúná sí,
lé bío ho wáayi b'éení bío sá 6a yi.

¹¹ Ká 6a nùpua wee là mia, á wee beé mí lò, á wee fúta hā sabíoní lè mí síwá mí dání yi ínén bío yi, se mí ñúná sí. ¹² Mí zámaka, mí le mí sía wa làa sòobéé, lé bío le Dónbeení búíá beení pan mia ho wáayi mu bío yi. Mu bon, lé ká síi á 6a beéaráa le *Dónbeení ñi-cúa f'erowá na dú mí yahó lò.

(Maaki 9.50; Luki 14.34-35)

¹³ «Minén ka lòn yámú ho dímjá nùpua t'ahú. Ká mu yámú yonyoró ló mu yi, á 6a à wé kaka á mu ù bíní í zorá. Mu cúnú máa keñ ká mu yínón à lée yénní mu kúia à 6a nùpua wé yonka.

¹⁴ «Minén ka lòn khoomu ho dímjá nùpua t'ahú. Ho lóhó na son le bútee wán wé ñin denkheen. ¹⁵ Ba máa wé dé f'ntání à búin yi làa láahó. Ba wé dé

le bàrà hen na le ko le bàrà yi, à bíà wi le zli yi búenbúen kerí mu khoomu yi. ¹⁶ Minén mún ko mi kerí lòn khoomu 6a núpua yahó, bèra a na ká 6a mən mu bè-tentewà na mi wee wé, à 6a 6úaaní mìn Maá na wi ho wáayi.

O Yeesu kàrdanna 6a núpua ho lándá bio dání yi

¹⁷ «Mí yí lééka le 1 6uara á wà 6ueé 6úe o *Moyiize lándá lè 6a jii-cúa fèerowà kàránlò jùhú dé. Bùeé. I wà 6ueé tí mu jii lé bio. ¹⁸ Le 1 mí ho túia na mia: Hàrí ho wáayi lè ho tá à mía kaka, á ho lándá 6àn bín-za na khúekhúe á máa fá ho jii, fúaa mu bio búenbúen véro. ¹⁹ Lé bún nòn ká yia wó khon há lándáwá mu 6àn dà-za 6úí dání yi, á wee kàrán 6a núpua le 6a wé wé láa bún, wón 6ànso khíi kerí cínú ho wáayi béení yi. Ká yia 6èn wee tà bè ho lándá yi, á wee kàrán 6a núpua le 6a wé wé láa bún wón 6ànso khíi wé o ní-beení ho wáayi bá-zàmu yi. ²⁰ Le 1 bio mu na mia: Ká mi yí máa bè bio le Dónbeení le mí wé yi á yí po ho *lándá bio zéenilowa lè 6a *Farizléwa, á mi máa dání máa kerí ho wáayi bá-zàmu yi.

Ho hээрà kerlò minén lè 6a núpua na ká pàahú bio

²¹ «Mí jà à 6a bíà bio kà nòn wàn 6úaa wa yi: «Yí 6úe núpue.»* Yia wó ní-6úe á 6ànso 6a à 6ua á à varáa le cítii finíi. ²² Ká Inén màhá à bio á à na mia: Yia sli cá mín za yi, wón 6a à 6ua á à varáa le cítii finíi. Yia bíà le mín za lée bônú, wón 6ànso á ho lándá túia fèerowà ko 6a cítii. A yia bíà le mín za lé o khéero, wón 6ànso ko ò o dé le Dofnii dshú yi. ²³ «Ká fo wà 6ueé wé mu hámu á à na le Dónbeení yi mu hámu cínii lahó yi, ká ù hácirí 6uara le fo wó khon lè mí ninza ó o sli wee cí foñ, ²⁴ à ù bàrà ù hámu mu hámu cínii lahó yi, ká ù lén va a cún à mí vaá véení mu. Ká bún wó wó, à ù màhá 6uee wé ù hámu à na le Dónbeení yi.

²⁵ «O 6úí lá le fo wó khon láa mí síi, ó o von fo le cítii finíi, à únén na wó khon à fèn wé le jii dà-kéní láa wo ho wshú wán ká mí ðñ yi vaá dñ. Ká bún mía á wón vaá dé fo o cítii-nii yi, á wón 6èn á à yèremá khíi dé fo o paro nii yi o ò dé ho kàsó yi. ²⁶ Le 1 mí ho túia na foñ: Ho kàsó mu á fo máa lé yi húu, ká ù yí wé le wári na á fo ko à ù na búenbúen á yi tíira jii.

Mí yi le mí sía vá núpue 6àn háa yi

(Matiye 18.8-9; Maaki 9.43, 47-48)

²⁷ «Mí jà à 6a bíà bio kà: «Yí wé há-fé taa bá-fé.»† ²⁸ Ká Inén màhá à bio bio ká á à na mia: Yia lora mín za 6àn háa á sli vá a yi, se 6ànso fó a wó mí yilera yi. ²⁹ Ká mu lé ù nín-tláni yere wee dé fo mu bè-kohó wéro yi, à ù còkon le lèe día. Mu sáani à ù sánia bio 6úí yi kerí bún, á po bio há jii sú à 6a lèera dó le Dofnii dshú na máa hí lùe yi. ³⁰ Ká mu lé ù nín-tláni níi wee dé fo mu bè-kohó wéro yi, à ù kúii le lèe día. Mu sáani à ù sánia bio 6úí yi kerí bún á po bio há jii sú á fo ò zoráa le Dofnii dshú na máa hí lùe yi.

O 6úí yi ðñdñ na mín háa

(Matiye 19.7-9; Maaki 10.11-12; Luki 16.18)

³¹ «Mu túara: «Yia le mí ì ja mín háa, á 6ànso ko ò o wé mu yaamu fáaró vùahú à na a yi.»‡ ³² Ká Inén màhá wee bio mu na mia: Báa na día mín háa, à 6àn háa mu jii yi fó báa, ká a wà vaá yan bá-veere, se lé 6àn báa mu dó a ho bá-fénló yi. A yia mún fó a háa na 6àn báa día wo á yan, wón mún lé o há-fé.

* 5:21 Mí loí Léro vùahú (Exode) 20.13; Lándá zéeniló vùahú (Deutéronome) 5.17 † 5:27 Mí loí Léro vùahú (Exode) 20.14; Lándá zéeniló (Deutéronome) vùahú 5.18 ‡ 5:31 Mí loí Lándá zéeniló vùahú (Deutéronome) 24.1

Mi wé yi báa bío húúu

³³ «Mi mún já à 6a bía nɔn wán 6úawa yi: «Bíó fo báa le Dónbeení yahó le fo ò wé à ù yí khíní yi. Wé mu.»^{S 34} Ká 1nén mahá wee bío mu na mia: Mi yí báa húúu. Mi yí báa lè ho wáayi, lé bío á bín lé le *Dónbeení bɛɛni lùe.³⁵ Mi yí báa lè ho tá, lé bío á hón lé le Dónbeení zení bèenii. Mi yí báa lè ho Zeruzalemu, lé bío á hón lé 6a bá-zàwa bɛɛ lóhó. ³⁶ Yáá mún pá yí báa lè ù jùhú, lé bío le jún-váni dà-kéni mí dòn 6àn cemu lé le 6àn bímu á fo yí dà máa wé. ³⁷ Mi wé le úuu, à mi òn bún wán. Ká mi le 6ùéé, à mi òn bún wán. Ká bío mi wee bíni báa à bè mu wán bún wee lé o *Satáni yi.

Mi wé yi ò yúaa mín wán

(Luki 6.29-30)

³⁸ «Mi já à 6a bía: «Ká yia fia mí ninza yère á 6a mún ò fio 6ánsò yère. Yia kéra mí ninza jin-kéza á 6a mún kén 6ánsò jin-kéza.»^{*} ³⁹ Ká 1nén mahá wee bío na mia le ká a nǐ-súmú wi ò o wé mu bè-kora làa mia, à mi díá le o wé. Hen ká a 6úú dó ù nǐn-tlání sáahó yi, ù jǐ mu yi ká ù yèrémá hía so dá a yi. ⁴⁰ Hen ká a 6úú le mí ò cíttí làa fo á à féréá ù báká, ù bè ù kán6un ho wán na a yi. ⁴¹ Ká ho pánká ton-sá 6úú kǐkǐa foñ le ù sè bío 6úú à varákaráa ho kilomɛtere dà-kéni, à ù sè mu à varákaráa há kilomɛterewa bío jun làa wo. ⁴² Yia flora bío ù cón, à ù na mu wo yi. Yia le mí ò ke bío ù cón à ù yí pí.

Mi wé warí mi zúkúsa

(Luki 6.27-28, 32-36)

⁴³ «Mi já à 6a bía: «Fo ko á ù warí mí ninza ká ù jin ù zúkúso.»⁴⁴ Eɛ ká 1nén wón wee bío mu na mia: Mi warí mi zúkúsa. Mi wé fio na bia wee béé mí lò yi, ⁴⁵ lé bún á à zéeni le mí lé mín Maá na wi ho wáayi zàwa. Orén lé yia wee wé à le wii há 6a nǐ-súmáa lè 6a nǐ-tentewá wán. O wee wé à ho viohó tè bia térénna làa bia yí térénna cón. ⁴⁶ Ká bia wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mí so pá à bíni ò yí cúnú mu món le? Hári 6a *lànpo féwáa wee wé ká síi. ⁴⁷ Ká mǐn zàwa le mǐn hínni lé bán mí dòn mi wee tɛɛni yi, se mi so pá yú bío wó lé? Hári bia yí zú le Dónbeení wee wé ká síi. ⁴⁸ Mi wé 6a nùpua na jii tun làa bío á mǐn Maá na wi ho wáayi tentemu jii tunnáa bío síi.»

6

O Yeesu kàránlò na ó o nɔn mu hãmu wéró dǎni yi

¹ «Héyii! Hen ká mi wé le mí ò wé bío le Dónbeení làndá bò, à mi yí wé mu le 6a nùpua mí. Ká mí wó mu 6a mɔn, á mí máa yí cúnú mǐn Maá na wi ho wáayi cón. ² Hen ká fo wé le fo ò há mu bío lè 6a nǐ-khenia, à ù yí yényéni mu le 6a nùpua jí làa bío 6a nǐ-khàwa wee wéráa mu ho kàránlò zíní lè há bonfúaa yi bío síi. Ba wee wé mu à cà lè le yèni. Le 1 mí ho ttiá na mia: Bánsowa so yú mí cúnú vó. ³ Eɛ ká únén, fo wé le fo o há mu bío lè 6a nǐ-khenia, à ù yí le hári mǐn bónlo binbirí à zúr dɛɛ 6úú mu yi. ⁴ Le mu hãmu mu à wé bío na sánkaa wó. Á mǐn Maá na wee mi mu bío na sánkaa á à na mu cúnú foñ.

O Yeesu kàránlò na ó o nɔn ho floró lè le jii líró dǎni yi

(Luki 11.2-4)

⁵ «Hen ká mí wé wee fio, à mi yí wé lè 6a nǐ-khàwa bío síi. Bán wee wé òn ho kàránlò zíní làa hen na há wána fò mǐn yi à wéráa mí floró, bèra a na à 6a

^S 5:33 Mi loñ Levii nùwá vùahú (Lévítique) 19.12; Miló vùahú (Nombres) 20.3; Làndá zéeni ló vùahú (Deutéronome) 23.22-24 * 5:38 Mi loñ Léro vùahú (Exode) 21.24; Levii nùwá vùahú (Lévítique) 24.20; Làndá zéeni ló vùahú (Deutéronome) 19.21

nùpua búenbúen wé mi 6a. Le 1 mí ho tûiá na mia: 'Ba yú mi cúnú vó. ⁶ Εε κά ũnén wé le fo o fio, à ũ yòo zo ũ zli à pe ho zūajii, à ũ fio mìn Maá Dónbeenĩ yi. Le làa fo páania zoó wi bín. A lerén na zū bío fo zoó wee wé á à na mu cúnú foñ.

⁷ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí ðín la há minka bióni yi làa bío á bia yí zū le Dónbeenĩ wee wéráa mu. Ba wee leéka le ká mí yí bía cèrèé á le Dónbeenĩ máa jí mí cún. ⁸ Mi yí wé bío 6a wee wé 6àn síi, lé bío á mìn Maá Dónbeenĩ á fèra zū bío mi màkóo wi yi vó, ká mi ðín yí flora.

⁹ «Mi wé wee fio, à mi fio ká síi:

Wàn Maá na wi ho wáayi,

wé à 6a nùpua zūn le fo lé le Dónbeenĩ na 6àn síi mía.

¹⁰ Dí ũ béeñi há làa búenbúen yi.

Le ũ síi bío wé ho tá wán làa bío mu wee wéráa ho wáayi bío síi.

¹¹ Há wen lé mu bè-díni na ko làa wen ho zuia.

¹² Sén wa bè-kora díá, làa bío á warén mún wee tà sén díá à na bia wó khon làa wen yi.

¹³ Pa wen bío wee khà wen dé mu bè-kohó wéro yi bío yi. Káni wen o *Satáni níi yi.

[Le béeñi, là ho dànló, là ho cùkú bío sã foñ fèèè. *Amiina.]

¹⁴ «Ká bia wó khon làa mia bío á mi wee tà sén díá, á mìn Maá na wi ho wáayi mún wé è sén mi bè-kora á à díá. ¹⁵ Ká mi yí máa tà sén díá na 6a yi, á mìn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sén mi bè-kora máa díá.

¹⁶ «Hen ká mi wé lù mi jini, à mi yí sè mi yara làa bío á 6a ní-khàwa wee wé wéráa mu. Ba wee wé sè mí yara à 6a nùpua búenbúen zūn le 6a lù mí jini. Le 1 mí ho tûiá na mia: 'Ba yú mí cúnú vó. ¹⁷ Εε κά ũnén wé le fo ò lí ũ jii à ũ sèè ũ yahó, à wioka ũ jùhũ sese, ¹⁸ bèra a na à 6a nùpua yí zūn le fo lù ũ jii. Mìn Maá Dónbeenĩ mí ðòn na wi le lùè na sànkáa yi á man bío fo sànkáa wó. Orén lé yia á à na ho cúnú foñ.»

Ho náfòró binbirí bío

(Luki 12.33-36)

¹⁹ «Mi yí sá ho náfòró ká là miten ho ðímíjá yi. Ba sūn6owa là 6a làkábúaa wi bín á à yáa ho. Ba kònlowà wee wé háaka há wonna ká 6a zoo juaa ho. ²⁰ Ho wáayi lé bín á mi sá ho náfòró binbirí bàrà yi á ká là miten. Bín á sūn6owa táá làkábúaa máa yí ho máa yáa. Kònlowà mún yí dà máa yóò háa woohũ bín á máa juaa bío. ²¹ Mu bon, hen na á ũ náfòró wi yi lé bín á ũ síi búenbúen á à dé yi.

²² «O nùpue yío lé o sánia fíntání. Ká ũ yío se, á ũ sánia búenbúen á à keñ mu khoomu yi. ²³ Ká ũ yío yí se, á ũ sánia búenbúen á à keñ le tibírí yi. Hen ká mu khoomu na wi foñ hía yèrémáa wó le tibírí, à ũ loñ bío le tibírí mu á à keñíá cícíci.»

(Luki 16.13)

²⁴ «Nii woon yí dà máa sá máa na júnása nùwã jùn yi. O ò jìn o ní-kéní ká a warí yia so. O wé è jí o ní-kéní bióni, ká yia so ó o máa kònbí. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeenĩ yi ká mi mún pá henía le wárí caró bío.»

Mi dé mi sã le Dónbeenĩ yi

(Luki 12.22-31)

²⁵ «Lé bún non á í wee bioráa bío ká á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukáni bío yi, le mi ì yí mu bè-díni là mu bè-junii wen, táá mi sánia bío yi, le mi ì yí há sl-zinia wen á à zlí. Le mukáni bío po mu bè-díni, á há sánia bío

po hã s1-z1nia, mu so y1 bon le? ²⁶ Mi loŋ 6a j1nzãwa. Ba y1 maa d1 b1o á mún y1 maa lá d1nló. Ba náa mía, ká m1n Maá na wi ho wáayi mähá pá wee d1ini 6a. A minén so b1o j1nhũ y1 wi y1 po 6a j1nzãwa le? ²⁷ Minén t1ahũ á y1a dà mí mukãní wizooní á à dé wán c1inú mí yilera yáaró b1o y1 so wi le?

²⁸ «Á mí yilera yáaró hã s1-z1nia b1o y1 so j1nhũ wi le? Mi loŋ le p1iilè. Le y1 maa sá d1e, á mún y1 maa t1 s1a. ²⁹ Le 1 b1o mu na mia: Hãri o *Salomón lè mí cùkú búenbúen ká wón pá y1 zã s1a na se yú lerén 6úu y1. ³⁰ Ká le Dónbeení wee donkhueé le j1ní ká s1i, dío wé keŋí ho zuia ká ho y1ró à 6a c1í le, à sònkú minén á le è wé kaka maa z1ini. Mi s1adéró le Dónbeení y1 6ènt1n fòora.

³¹ «Àwa, á mí wé y1 yáa mi yilera à d1n b1o le lée webio mí ì dí tàá lée webio mí ì ju, tàá le mí ì y1 hã s1a wen á à z1. ³² Mu bon, b1a y1 zú le Dónbeení búenbúen wee d1n cà b1n f1e, ká minén m1n Maá na wi ho wáayi wón zú b1o ko làa mia. ³³ Mí le mi yara s1 le Dónbeení béení b1o làa b1o térénna le c1n, á b1o ká búenbúen á le Dónbeení á à na mia. ³⁴ Mí cén y1 yáa mi hácirí ho y1ró b1o y1. Lé ho y1ró b1o wi lè mí wõhũ. Hã wizooní lè mí dá-kéní kéní bè-wénia á à kãna hã.»

7

Mi wé y1 cítí nùpue à siini j1nhũ

(Luki 6.37-38, 41-42)

¹ «Mí wé y1 cítí nùpue à siini j1nhũ, á le Dónbeení mún maa cítí mia á maa siinia j1ná. ² Lé b1o á b1o mí wee siini lè 6a nùpua j1ná, lé b1n 6àn s1i le Dónbeení khii siinináa mí j1ná. Le w1ló d1e na á mí wee m1nzá lè mu b1o, lé dén 6àn s1i á le Dónbeení á à m1nzá lè mí b1o. ³ Le zóore na wi ù yère y1 á fo y1 zú b1o, à le zàn-d1e na wi mí ninza yère y1 á fo mähá man wee zéeni. ⁴ Fo dà à wé kaka à b1o le mí ninza día le ù lén le zàn-d1e na wi o yère y1, ká le zóore na wi ùnén yère y1 á fo y1 zú b1o le? ⁵ Y1 m1n á ùten na le! Le zóore na wi ù yère y1 lé dío á ù ko à ù lén vé, á ù y1o mähá à mí wéréwéré á à dàŋ ñ lénnáa le zàn-d1e na wi mí ninza yère y1.

⁶ «Mí y1 lá mu b1o na b1o sá le Dónbeení y1 à na 6a booní y1. Nún-s1, á 6a dà à yèrémá à cúaaka mia. Mí mún y1 kúia ho lóro na yáwá here 6a nòn bùení tá le 6a yonka.»

Mi wé cà mu b1o le Dónbeení c1n

(Luki 11.9-13)

⁷ «Mí wé fio le Dónbeení c1n, á le è hã mia. Mí wé cà nka mu b1o le Dónbeení c1n, á mí ì y1. Mí wé 6úan6úa ho woohũ á le è hén ho mí ì zo. ⁸ Lé b1o á y1a wee fio á le è hã, y1a wee cà b1o le c1n, ó ò y1 mu, y1a wee 6úan6úa ho woohũ á le è hén ho ó ò zo.

⁹ «Minén t1ahũ ó o 6úu za flora ho búurú o c1n, ó o so ò na huee wo y1 le? ¹⁰ Tàá ká a flora a ceza o c1n ó o so na háa wo y1? ¹¹ Àwa, á b1o minén na y1 seka á zú b1o se naló mí zãwa y1, à sònkú m1n Maá na wi ho wáayi á à wé kaka maa nanáa mu bè-tentewá b1a wee fio mu o c1n y1?

¹² «B1o mí wi à 6a ñ-vio wé na mia búenbúen à mí mún wé mu 6àn s1i na 6a y1. B1n lé b1o ó o Moyoize làndá lè le *Dónbeení j1-cúa f1erowá zéenia.»

Mi bánbá à mí cà le mukãní na maa vé

(Luki 13.24)

¹³ «Mí zo lè ho zūajii na f1nia. Lé b1o á h1a 6úaa wõhũ bèró s1, ká 6a nùpua na mähá wee bè ho á à hí mu húmú binbirí. B1a wee bè ho á boo. ¹⁴ Ho zūajii

na finía hón wōhū bèrò do, ká bía mǎhá wee bè ho á à yí le mukānī binbirī na máa vé. Bía wee bè ho á yí tà yí boo sese.»

Ba ɲi-cúá fɛɛrowà na bío yí bon wee zūrī kaka?

(Luki 6.43-44)

¹⁵ «Bia le mí lé le *Dónbeenī ɲi-cúá fɛɛrowà ká mu yí bon, á mi pa miten bío yi. Ba wee wayí miten lòn pia bío síi, ká ɓa yiwa yí se lòn dakhínkhínwa. ¹⁶ Mí ì zūrī ɓa bío ɓa wára yi. Nía máa wé khé kíkahó wán. A lunkúnsórò mún máa wé fáa ɓódióhó wán. ¹⁷ Le vǐndɛɛ na se wee wé ha há bia na se. A le vǐndɛɛ na yí se wee wé ha há bia na yí se. ¹⁸ Le vǐndɛɛ na se máa wé ha bia na yí se, á le vǐndɛɛ na yí se máa we ha bia na se. ¹⁹ Vǐndɛɛ lée vǐndɛɛ na yí máa ha há bia na se, dén ñ kúii á à sía á kúee mín wán á à cíí. ²⁰ Lé ká síi á mi ì zūrínáa bía le mí lé ɓa ɲi-cúá fɛɛrowà à ɓa yí nɔn ɓa, há wára na ɓa wee wé yi.»

(Luki 13.25-27)

²¹ «Bia búenbúen na wee ve mi le «Núhúso! Núhúso!» yínɔn bía khíi kerí le Dónbeenī bɛɛnī yi. Bía wee wé wán Maá na wi ho wáayi síi bío lé bán khíi kerí mu yi. ²² Le cítii fí nɔnzɔn, á núpua cɛrɛɛ á à bío ò na mií: «Núhúso, wa buera le Dónbeenī bióní, á ɲɔn ɓa cínáwa léra ɓa núpua yi, á wó mu yéréké bíowa cɛrɛɛ lè ũ yèni.» ²³ A í wáa à bío ò na ɓa yi: I yí zū mia húúu. Mí vá lé í nísání, bè-kora wérowá yén.»

Há zǐnī bío ɲun wahiire

(Luki 6.47-49)

²⁴ «Áwa. Núpue lée núpue na wee ɲíí bióní à bè há yi wón ɓánsò bío ɓonmín làa núpue na hácírí wi, á son mí zlí ho ɓúaaahó wán. ²⁵ Ho vlohó ɓueé tò, á há ɓónnáa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pánká le zlí mu wán à le yí tò, lé bío le ɲúhú fára ho ɓúaaahó wán. ²⁶ Ká núpue lée núpue na wee ɲíí bióní, ò o yí máa bè há yi, wón ɓánsò bío ɓonmín là a núpue na lé o ɓónbú, á son mí zlí le hònlè wán. ²⁷ Ho vlohó ɓueé tò, á há ɓónnáa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pánká le zlí mu wán, á le tò pùpè.»

²⁸ Bío ó o Yeesu bía vó, á ɓa zâamáa wó coon làa sòobɛɛ bío ó o wee kàrán lè ɓa núpua bío yi. ²⁹ Lé bío ó o yí kàránna ɓa núpua lè ho *lándá bío zéenílowa bío síi. Orén wó mu lè ho pánká na le Dónbeenī nɔn wo yi.

8

O Yeesu wɛéra a ɓùèrè ɓúí

(Maaki 1.40-45; Luki 5.12-16)

¹ O Yeesu yòò ló le ɓúee wán lion, á ɓa zâamá-kúii bò a yi. ² O o *ɓùèrè ɓúí vá ɓueé ɓó a yi, á líí fára mí nɔnkóɲúná wán o yahó, ò o bía: «Núhúso, fo dà à wéé mi ká fo tà.» ³ O o Yeesu líí bò mi níi o wán ò o bía nɔn wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» Mí lahó yi, ó o nñi dɛɛnía wan. ⁴ Bún món ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Bío wó foñ á ũ yí bío le núpue ɲí. Ká ũ mǎhá vaa zéení ũten lè le *Dónbeenī yankaro. A ũ mún wé mu hámu bío na ó o *Moyiize bò le ɓa wé wé mu dání yi, á ɓa búenbúen zūrī ká ũ wan bío bon.»

O Yeesu wɛéra ɓa dásíwá ɲúhúso ton-sá

(Luki 7.1-10)

⁵ Bío ó o Yeesu vaá wee zo ho *Kapɛɛnyuumu lóhó yi, á ho Oroomu dásíwá ɲúhúso ɓúí vá ɓueé ɓó a yi, á flora a le o séení mí. ⁶ O bía: «Núhúso, í ton-sá dūmaná le zlí yi. O lé o mùamúá, á lò wee be dakhíina.» ⁷ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Í ɓueé wéé wo.» ⁸ A ɓa dásíwá ɲúhúso bía nɔn wo yi: «Núhúso, ũ ɓuenlò

1 zli lée bïo na á ï yí koráa. Na le jii mí dòn, á ï ton-sá pá à wa. ⁹ Inén 1 bεεre júnása wi á ï wee bè bióní yi. A ínén mún wi 6a búí jùhú wán, á bán mún wee jí í cón. I le yia va hen à wón va bín. I le o búí buen ò o dèení buen. I le í ton-sá wé bïo na, ò o dèení wé mu mí lahó yi.»

¹⁰ Bïo ó o Yeesu ná hán bióní so, ó o wó coon, ò o bía nòn bía bò a yi: «Le í mí ho túiá na mia: O *Isirayεεle nípomu búenbúen yi á ï ðñí yí fò mín làa núpue na slidéro mii yú yia ká yi. ¹¹ Núpua cèrεε khii lé lé le wii hèníí lé le tēení, á buéé kεení ká 6a á ðí ho sánú le *Dónbeení bεení ðínní là a *Abarahaamu, là a *Izaakí, là a *Zakoobu. ¹² Ká bía lá ko à 6a níní kεní le Dónbeení bεení yi, bán 6a à ja lée kúia ho khúuhú le túbirí yi, á 6a lée wá á yiwa à vá bín.»

¹³ Bún món ó o Yeesu wáa bía nòn 6a dásíwá jùhúso yi: «Lén khí6o, bïo fo flora á à wé, lé bïo fo dó ù sli mii.» Lé hón pòn-kéni so yi, á 6a dásíwá jùhúso ton-sá á wan yi.

*O Piere bán hio háa lé 6a vánvárowá búí wεéró bïo
(Maaki 1.29-34; Luki 4.38-41)*

¹⁴ O Yeesu van o Piere zli. O vaá yú a Piere mu bán hio háa le dāmu dēe yi à le tēení wee zēé wo. ¹⁵ O o Yeesu buan o níi yi á le tēení khíína. O o háa mu dēeníá hínòn nòn ho ðñlò wo yi. ¹⁶ Ho tá yuuní, á 6a buan 6a núpua cèrεε na 6a cínáwa wi yi á buararáa o Yeesu cón, ó o wee bïo à ja 6a cínáwa lén 6a yi. O mún wεéra 6a vánvárowá búenbúen na 6a buan buararáa o cón. ¹⁷ O wó mu bèra a na à le *Dónbeení jì-cúa fεero *Ezayii bïo na ó o bía à wé: «O lá wa lònbee. O fó wa vāmú bò mí wán.»*

*Ba núpua nùwá jun búí na wi 6a bè là a Yeesu bïo
(Luki 9.57-62)*

¹⁸ O Yeesu mòn 6a zāamáa na kínía wo yi, ó o nòn le jii mí ní-kenínia yi le 6a le mí khí lé ho vū-beení món. ¹⁹ A ho lándá bïo zéenílo búí buéé 6ó a yi, á bía nòn wo yi: «Nì-káránlo, í ì bè foñ á à varáa há lùà búenbúen na á ù wee va yi.» ²⁰ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Ba cawanwá yú há kána wee zo. A 6a jínzàwa mún yú mí lenna. Ká a *Núpue Za wón máhá yí yú ho lahó na ó o dà à vúrí yi.» ²¹ O o ní-kenínia ní-kéni búí bía nòn wo yi: «Í ì bè foñ. Ká ù máhá díá le í vaa nùu wán maá vé.» ²² O o Yeesu bía nòn wo yi: «Díá le 6a ní-hía à nùu mí ní-hía, ká ùnén buee bè mii.»

*O Yeesu ðñía ho pinpi-beení
(Maaki 4.35-41; Luki 8.22-25)*

²³ O Yeesu yóó zon ho woohú lé mí ní-kenínia á 6a wá. ²⁴ Cúa-yen à ho pinpi-beení wee vá ho vū-beení wán á wee yánbónka mu jumú kúee ho woohú yi fúaa ho wi ho lí. Mu wee wé ká a Yeesu dūma. ²⁵ O o ní-kenínia vá buéé 6ó a yi, á sínía wo, á 6a bía nòn wo yi: «Núhúso, wa à hí. Kání wen.» ²⁶ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Lée webio nòn á mí zánanáa? Mí sía déro mii bēntñ fòora.»

O o wáa líi hínòn, á yóó nāmakaa ho pinpiró lé mu jumú na wee yánbónka yi, á mu wó tétété. ²⁷ Ba búenbúen á mu wó coon, á 6a wee bïo mín yi: «Páa! O núpue mu lé o yén síi ká? Hári ho pinpiró lé mu jumú ó o bíaráa, á mu pá bò a bióní yi.»

*Ba núpua nùwá jun cínáwa ja lénlò bïo
(Maaki 5.1-20; Luki 8.26-39)*

²⁸ Bïo ó o Yeesu khii ðñn ho Kadaraa kōhú yi, á núpua nùwá jun búí ló 6a ní-hía nùuní wee sí a yahó. Ba núpua mu 6a cínáwa wi yi á 6a záníi wi fúaa

* 8:17 Mí loñ Ezayii vūahú 53.4

n̄i woon yí máa khà miten à lá ho wōhđ mu. ²⁹ B̄io 6a m̄on o Yeesu á 6a wee b̄io ká p̄n̄p̄n̄: «Dónbeen̄i Za, lée webio fo lon làa w̄en. Fo 6uara wà 6ueé beé wa lò ká mu p̄ahđ đ̄n̄ yí đ̄n̄ le?»

³⁰ Mu wee wé à n̄n̄b̄uε-6oohtđ b̄ui kh̄era vaá wee đ̄i. ³¹ A 6a đ̄n̄áwa mu yankaa o Yeesu ká s̄i: «Hen ká ũ w̄i ũ j̄a w̄en, ũ wáa b̄io le wa vaa zo ho n̄n̄b̄uε-6oohtđ na ká yí.» ³² O o Yeesu le 6a vaa zo. A 6a đ̄n̄áwa mu lò 6a n̄p̄ua n̄wá j̄un mu yí á vaá zon 6a n̄n̄b̄uεen̄i yí. A 6a 6úen6úen yòò lùwa le 6úee wán á k̄uenkaa líi zon ho v̄u-been̄i yí á h̄urun.

³³ A b̄ia lá wee pa 6a á lùwá lion ho lóhó, á líi lá b̄io wó 6úen6úen á f̄era, s̄n̄kú b̄io wó 6a n̄p̄ua n̄wá j̄un na 6a đ̄n̄áwa lá wí yí. ³⁴ A ho lóhó n̄p̄ua 6úen6úen ló wà lée s̄i a Yeesu yahó. B̄io 6a lée yú a, á 6a yanka wo le o s̄ab̄éré ò o lé m̄in k̄hđ yí à lén.

9

O Yeesu weéra a n̄i b̄ui na s̄ania h̄urun (Maaki 2.1-12; Luki 5.17-26)

¹ O Yeesu yòò zon ho woohđ á yèrêmáa káa ho v̄u-been̄i á khú mí lóhó.* ² A 6a 6uan o mùamúa b̄ui lè mí d̄amu d̄èε á 6uararáa o c̄s̄n̄. B̄io ó o Yeesu m̄on b̄io 6a dóráa mí s̄ia wo yí, ó o b̄ia n̄on o n̄i mu yí: «Wán b̄n̄lo, hen̄i ũ s̄i, ũ b̄e-kora séra đ̄ia.» ³ A ho *l̄andá b̄io zéenilowa n̄wá ȳen b̄ui wee b̄io m̄in yí: «O n̄i na ká wee m̄aní miten lè le Dónbeen̄i.» ⁴ O o Yeesu z̄una 6a yilera ó o b̄ia n̄on 6a yí: «Lée webio n̄on á h̄a yile-kora wiráa mia. ⁵ Lé mu ȳen b̄ioró wayi? Lé à b̄io le o b̄e-kora séra đ̄ia lée, táá lé à b̄io le o h̄ini varáka? ⁶ Ká 1 m̄ahá wí mí z̄un le o *N̄upue Za yú ho p̄anká ho tá wán à s̄ennáa mu b̄e-kora đ̄ia.» O o wáa b̄ia b̄io ká n̄on o mùamúa yí: «Lii h̄ini, lá ũ d̄amu d̄èε à ũ kh̄i6o.» ⁷ O o n̄i mu h̄in̄on yòò đ̄in, á wà van mí z̄ii. ⁸ B̄io 6a z̄amáa m̄on mu, á 6a z̄ána, á wee kh̄oon̄i le Dónbeen̄i ho p̄anká na ká 6àn s̄i na le n̄on 6a n̄p̄ua yí b̄io yí.

O Yeesu von o Matiye le o bè mi yí (Maaki 2.13-17; Luki 5.27-32)

⁹ B̄un m̄on ó o Yeesu ló h̄on lahó so yí wà. B̄io ó o wee kh̄i, ó o m̄on o n̄i b̄ui na 6a le Matiye ká a kará mí tonló lahó yí, á wee fé ho l̄anpó. O o b̄ia n̄on wo yí: «H̄ini bè mi.» O o Matiye líi h̄in̄on b̄o a yí.

¹⁰ O Matiye von o Yeesu le ho đ̄inló mí z̄ii. Ho *l̄anpó féwá lè 6a n̄i-kora c̄èr̄ε wi ho đ̄inló mu đ̄in̄i lá a Yeesu lè mí n̄i-ken̄inia. ¹¹ B̄io 6a *Fariz̄ewa m̄on mu ká, á 6a b̄ia n̄on o n̄i-ken̄inia yí: «Lée webio n̄on á mí n̄i-kar̄anlo wee đ̄i lè ho l̄anpó féwá lè 6a n̄i-kora na ká?» ¹² O o Yeesu j̄á b̄io 6a b̄ia, ó o b̄ia n̄on 6a yí: «H̄eyii! Min̄en! N̄upua na lò hereka so wee wé cá t̄ini 6ànso đ̄ani le? B̄ueé. Ba v̄anv̄arowá lè b̄ia wee wé cá a đ̄ani. ¹³ Mi lén vaa k̄ar̄an le Dónbeen̄i b̄ion̄i na ká à z̄un k̄uará: «B̄io á ĩ m̄ákóo wí yí lé le yí na se. Ká 6a b̄a-k̄uio na 6a wee wé lè mu h̄amu á ĩ p̄a b̄io.»† Mi z̄un mu sese. In̄en yí 6uara b̄ia wee leéka le mí t̄er̄enna b̄io yí đ̄ε. B̄ia z̄u le mí lé 6a b̄e-kora w̄erowá lè b̄ia á ĩ 6uara b̄io yí.»

O Yeesu b̄ia h̄a j̄ini l̄iró b̄io (Maaki 2.18-22; Luki 5.33-39)

¹⁴ O Z̄an Batiisi n̄i-ken̄inia vá 6ueé 6ó a Yeesu yí à 6a wee t̄ua wo yí: «Lée webio n̄on á war̄en lè 6a *Fariz̄ewa wee lí wa j̄ini t̄untún, ũn̄en n̄i-ken̄inia yí máa lí mí j̄ini?» ¹⁵ O o Yeesu b̄ia n̄on 6a yí: «Mí wee leéka le b̄ia 6a von

* **9:1** O Yeesu 6àn lóhó na ó o Matiye b̄ia b̄io hen lé ho Kap̄enayuumu. Mi loñ Matiye v̄uahđ 4.13

† **9:13** Mi loñ Ozeε v̄uahđ 6.6

mu yaamu sánú díiní yara so dà à sè ká a há-fla bàn báa làa ba páania wi le? Bún yí dà máa wé. E ká páahú búí khíi dā, ó o há-fla bàn báa ba à lén ba tlahú, bún ká ba máhā wé è lí mí jíní. ¹⁶ Nùpue máa lá nín-ké-flnle bío búí máa la làa báká kfnle. Lé bío ká a wó mu, á le nín-ké-flnle á a wíoka a léé ho. ¹⁷ Làa bún síi, nùpue máa wé kúee *dívén fla sùmàni-kfa yi. Lé bío ká a kúaa ho bfn, ká ho hía wee za, á há à nàma, á ho dívén á à kúia, á há sùmàniwa mún n yáa. Ho dívén fla ba wé kúee há sùmàni-fla yi. Ká mu wó ká, á mu búenbúen á à wé se.»

Ba zúifùwa ya-dí hfnló

là a háa búí wééró bío

(Maaki 5.21-43; Luki 8.40-56)

¹⁸ Páahú na ó o Yeesu wee bío lè ba nùpua yi, à bún ba *zúifùwa ya-dí búí buéé dñ, á buéé líí búrá a tá ò o bía: «í hfnló húrun yí míana, ká ù máhā buen buee bè ù níi o wán o ò vèe.» ¹⁹ O o Yeesu lè mí nì-kenínia hfnon bò làa wo. ²⁰ Hón páahú so yi, à bún ò o háa búí wee mí mí seeró fèéé á dñ há lúluúio píru jún à ho máa fi, á vá buéé bó a yi, á zoó tñaa o dà-zínii jì-kání yi là a mún. ²¹ O wee bío bío ká mí yi: «Hen ká í dàrna tñaa o dà-zínii yi mí dòn, á í ì wa.» ²² Bío ó o Yeesu yèrémáa khii mñn wo, ó o bía: «Wàn hfnló, yí zón dèe. Bío fo dó ù síi mií, lé bún wéera fo.» O o háa mu dèenía wan mí lahó yi.

²³ Bío ó o Yeesu wáa vaá dñ ba zúifùwa ya-dí zii, ó o wáa mñn ba sí-búawá à ba wíokaa mítén vó o nì-hío nùuló bío yi, lè ba zámáa na wee wá ká ba a zúnzúra. ²⁴ O o bía: «Mí lé lè ho khúuhú. O hfnzo-za mu yí húrun, o léé yía na duma.» A ba wee yáa mí jíní yi na a yi. ²⁵ Bío ba zámáa ló vó, ó o Yeesu yóò zon le zii yi, á zoó fú o hfnzo-za níi yi, ó o líí hfnon, ²⁶ á mu jhá ho kshú búenbúen yi.

Ba muiiwá là a níi na o cfná wi yi wééró bío

²⁷ Bún món ó o Yeesu ló bfn wá. Bío ó o wee khíi, á muiiwá nùwā jún búí bò a yi ká ba a wáamaka: «*Daviide Za, makári wen.» ²⁸ Bío ó o Yeesu vaá dñ le zii, á ba muiiwá mu buéé bó a yi, ó o tñara ba yi: «Mí láa mu yi le í dà wee wéé mia le?» A ba le: «Úuu, Núhúso, fo dà mu.» ²⁹ O o Yeesu wáa dñ ba yio, ò o bía: «Le mu wé làa bío mí láaráa mu yi.» ³⁰ A ba yio dèenía wee mí. O o Yeesu henía bío ká nñn ba yi: «Háyá, nùpue yí ko ò o jí bío wó mia ká.» ³¹ Ká bío ba wá, á ba wee bío o Yeesu bío ho kshú búenbúen yi.

³² Páahú na á bán wee lén yi, à bún ba guan o níi búí buararáa o Yeesu cñn, cfná búí wi o yi, ó o yí dà máa bío. ³³ O o Yeesu jñn o cfná mu léra, ó o níi jii dèenía fá á wee bío. A ba zámáa wó coon mu bío yi, á ba wee bío: «Warén *Isirayéle nípomu yi á wa dñn yí mñn bío ká bàn síi huúu.» ³⁴ Ká ba *Farizéwa bán bèn wee bío: «Mu lé ba cfnáwa jhúhúso lé yía wee na ho dàrló wo yi ò o ja lè ba cfnáwa lén bíi ba wi yi.»

Ba zámáa makári guan o Yeesu yi

³⁵ O Yeesu wee héé lé há ló-beera lè há ló-zawa yi, á wee kárán ba nùpua ba *zúifùwa káránló zíní yi. O wee bue le *Dónbeení béení bfn-tente, ká a wéé mu wámú lè mí síiwá búenbúen na tò ba nùpua. ³⁶ Ba zámáa na ó o wee mí á makári guan wo yi. Lé bío ó o mñn á ba san, á yilera lúnkaa. Ba ka lòn pia na paro mía. ³⁷ O o wáa bía non mí nì-kenínia yi: «Ho dñnló bon dñn cèrèé, ká ho lárówá lé bíi yí boo. ³⁸ Awa. A mí fio o mshú gånso yi le o wíoka na ba ton-sává le ba lá ho.»

10

O Yeesu tonkarowà pirú ñun yènnáa
(Maaki 3.13-19; Luki 6.12-16)

¹ O Yeesu hueekaa mí ñi-kenínia pirú ñun á nɔn ho dànló 6a yi á 6a wé ña lè 6a cínáwa lén bía 6a wi yi á mún wɛɛ lè mu vǎmú lè mí sífáwá búenbúen. ² Hla ká lè o tonkarowá pirú ñun yènnáa: O nín-yání tonkaro lé o Simɔn, na 6a mún có yèni làa Piere, lè mún za Aadaere, là a Zaaki lè mún za Zàn na lè o Zebede zàwa. ³ A dé o Filiipu là a Baatelemi, o Toma là a lànpó fé Matiye, o Alifée za Zaaki là a Tade, ⁴ o Simɔn na lé 6a Zelootewa* kuure nùpua ñi-kení, là a Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí zúkúsa níi yi.

O Yeesu tonkaa mi tonkarowá pirú ñun
(Maaki 6.7-13; Luki 9.1-6)

⁵ Bán báawa pirú ñun so lé bía ó o tonkaa, á henía bío kà nɔn yi: «Mi yí va há kána na á bía yínɔn 6a *zuífúwa kará yi, á mún yí zo ho *Samaríi kǎhú lórá yi. ⁶ O *Isirayɛele ñipomu na ka lòn pia na vúnun bán lé bía mi va cǎn. ⁷ Mi lá ho wǎhú wá, á bío ká lè bío mi wé bue: Le *Dónbeení bɛɛní á sùaráa. ⁸ Mi wɛɛ 6a vǎnvarowá. Bía húrun á mi véeni. Ba búeréwá á mi wɛɛ, á ña 6a cínáwa lén bía 6a wi yi. Mi yú mu làa káamáa, á mi ɛɛn mún wé na mu làa káamáa. ⁹ Mi yí lén làa sánú, táa wári. Hári le wén-wíníwá á mi yí 6ua. ¹⁰ Mi yí 6ua puure. O búii yí 6ua báká táa nakáa á séení hla ó o zǎ. O búii yí 6ua búin-za. I bía bún lé bío ó o ton-sá ko lè mí ñii dínló. ¹¹ Mi wé vaá zon lóhó lée lóhó yi, á mi cá yía á á tà mi ì làa o wán, á kɛɛní wón bǎnsó cǎn fúaa mi léro ho lóhó mu yi. ¹² Mi wé vaá zon zii lée zii na yi, á mi bío le ho hɛɛrà á kɛn le zii mu nùpua wán. ¹³ Ká bía wi le yi á tá mi bío, á mi hɛɛrà á á kɛn 6a wán. Ká 6a pá mi bío, á mi fé mi hɛɛrà tɛɛní. ¹⁴ Mi wé vaá zon zii, táa lóhó na yi, ká bía wi bín pá mi bío á le mí máa ñi mi cǎn, ká mi wee lé bín, á mi púaa mi zení khúnkhúni kúia.† ¹⁵ Le í mí ho túiá na mia: Le cítii fí nònzoñ, á hón lóhó so nùpua bío na khíi sá 6a yi á á porí bío sá ho *Sodɔɔmu lè ho Komɔɔre lórása yi.»‡

O Yeesu bía le lònbee na yòɔ lua bío
(Maaki 13.9-13; Luki 21.12-17)

¹⁶ «Mi ñi bío ká: I wee tonka mia. Mi ka lòn pia na wá vaá zo 6a dakhínkhínwa tǎahú. Mi zúr miten ɓuaró làa bío 6a háwá zúnáa miten ɓuaró bío síi, á wé 6a nùpua na wayika lè 6a ɓuaabúuní bío síi. ¹⁷ Mi pa miten bío. Ba nùpua khíi wé è 6ua mia á á varáa ho pánká ɓansowá cǎn á bán vaá cítii mia. Ba wé è ha mia lè há làbáani 6a *zuífúwa kàránló zíní yi. ¹⁸ Ba wé è 6ua mia á vaá díní há kána ñunása lè 6a bá-záwa yahó bío mi tà mi bío yi. Lé bún mi ì bɛ yi á á zéeniína í bío lè ɓarén làa bía yínɔn 6a zuífúwa. ¹⁹ «Hen ká 6a khíi wé 6uan mia vannáa le cítii fliníi, á mi yí le mi yiwa dè bío mi ì láráa mi ñi-cúa làa bío mi ì bío bío yi. Mi ì yí há bíoní na mi ì bío ho páahú mu yi. ²⁰ Há bíoní mu máa wé mi kúrú bíoní. Mún Maá Dónbeení Hácírí lé dío á á dé há mi ñiní yi á mi ì bío. ²¹ Ba nùpua búii wé è dé mún kúrú zàwa á á na 6a á búe. Hári 6a maáwá búii á á wé mu ɓàn síi lè mí zàwa. Ba zàwa búii mún ñ híní mún maáwá wán, á á na 6a 6a á búe. ²² Ba nùpua búenbúen á á ñin

* **10:4** Ba Zelootewa lé 6a nùpua na fú wee cúii mún síi bío hení. Ba hla wee fi lè 6a Oroomusa lè tǎbíri yi. † **10:14** Há zení khúnkhúni púaa kúiaró lée bío na 6a zuífúwa wee wé hón páahú so yi ká 6a vaá ló ho ká-veere búii yi á bíníwá wé 6ueé zo mún kǎhú. Ká bío hen ká bún lé ɓarén zuífúwa wee wé mu làa mún, á zéeni le le páani mia ɓarén làa bía pá le Dónbeení bɛɛní bío páahú. ‡ **10:15** Mi loí Bío ñúhú búɛɛníi vǎahú (Genèse) 18-19

mia bïo mi tà mü bïo yi. Ká yïa màhá há mí sli fúaa mu véenî, wón á à fen. ²³ Hen ká 6a khii wee beé mi lò lóhó na yi, à mi lùwí va dà-veere yi. Le 1 mí ho túiá na mia: O *Isirayele kôhú lórá búenbúen á mi máa bëeni máa vé ká a *Núpue Za yí buara.

²⁴ «Ni-kenîni na po yïa wee kení a wón mía. A ton-sá na po mí jùhúso wón mún mía. ²⁵ Ká a nî-kenîni hía ka làa yïa kenía wo bïo, se bún á à kâpa. Ká a ton-sá mún hía ka le mí jùhúso bïo, se bún á à kâpa. Ká le zî-jùhú nî-kîne 6a hía wee ve là a *Belezebuule, S á se o zîi núpua á 6a a ve là há yènnáa na yí seka po dén.

Le Dónbeeni lé ðio mi wé zón
(Luki 12.2-7)

²⁶ «Mi cén wé yí zón 6a núpua. Mu bïo na sánkaa búenbúen khii mi, á bïo sà yí búenbúen mún khii zún. ²⁷ Bïo á í bía non mia le túbíri yi, à mi mí wéréwéré le 6a núpua jî. Bïo á í hümönkaa làa mia à mi yòo bue há lòra. ²⁸ Mi wé yí zón hía wee búe o núpue ká 6a yí dà máa búe o mànáká. Le Dónbeeni na dà a yáa bā sánia là ho mànáká le Dofnî dōhú na máa hí yi, dén lé ðio mi wé zón. ²⁹ Ba jínzà-wíníwà búaa jún so yí máa wé yèè ho tòmón dà-kéní le? Eε ká hàri 6a yà-kéní máa kùen ká mìn Maá Dónbeeni yí zū mu. ³⁰ Ká mu lé minén, hàri mi jún-vání búenbúen á le Dónbeeni zū jii. ³¹ Mi wáa yí zón dèè, lé mi bïo jùhú wí po 6a minka jínzà-wíníwà.

O Yeesu bïo tàró tàá mu plló
(Luki 12.8-9)

³² «Yia ðin 6a núpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bïo sá mü, á ñén mún khii bïo mu wéréwéré wàn Maá na wi ho wáayi yahó le òanso bïo sá mü. ³³ Ká yia bèn bía wéréwéré 6a núpua yahó le mí yí zū mi, á ñén mún khii bïo wàn Maá na wi ho wáayi yahó le 1 yí zū òanso.

O Yeesu bïo wee khéé 6a núpua
(Luki 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Mi yí leéka le 1 buara wà buéé dé ho héerà ho ðimíná yi. Búéé. I yí wà buéé dé héerà ho yi. Há fio lé hía á í wà buéé dé. ³⁵ I wà buéé khéé o za là mìn máa, á à khéé o nu là mí hínló, là a búaa háa là mí yàró háa. ³⁶ O núpue bân zîi núpua lé bán á à yèrémá à wé o zúkúsa. ³⁷ Yia wa mìn maá tàá mìn nu á po mi, wón òanso yí dà máa páaní làa mi. A yia wa mí za tàá mí hínló á po mi, wón òanso yí dà máa páaní làa mi. ³⁸ Yia yí máa lá mí *kùrúwá pí* à bèráa mü, wón òanso mún yí dà máa páaní làa mi. ³⁹ Yia wí ò o pa mí mukáni bïo wón á à vîni le. Ká yia màhá vîniá mí mukáni ñén bïo yi, wón á à bîni ì yí le.

Yia buan le Dónbeeni ton-sá cünü na ó ò yí
(Maaki 9.41)

⁴⁰ «Yia buan mia sese, se lé ñén á òanso buan sese. A yia buan mi se, se lé yia tonkaa mi á òanso mún buan se. ⁴¹ Hen ká yia buan le *Dónbeeni jî-cúa fεero búí se lé bïo ó o lé le Dónbeeni jî-cúa fεero, á òanso khii yí 6a jî-cúa fεerowà cünü na 6a à yí. Hen ká a búí buan o núpue na téréna lé bïo ó o téréna, ó o khii yí bía téréna cünü na 6a à yí. ⁴² Ká núpue non hàri ho kóo-za yimú cúee

S **10:25** Belezebuule: Mu pàahú ká le yèni mu á 6a zúífúwa cèrèè hía zú le lé 6a cínáwa jùhúso na le o Satáni te le. * **10:38** Ho kùrúwá plló bïo wee zéeni le òanso sá mu húmú yi. Hen ká á mu wee zéeni le yia tà a Yeesu bïo á zú le bún súaani orén mí beere mukáni.

nun-wia bía wi hen na ñúhú mía ní-keníni 6úi yi, lé bío ó o lé 1 ní-kenínii, wón 6ánsó á à yí mu cúnú máa khí.»

11

¹ Bío ó o Yeesu zéenia mí ní-kenínia wó, ó o ló bín wà, á wà vaá kàrán 6a nùpua ká a bue le Dónbeení bío ho kshú mu lórá yi.

O Zán Batiisi tonkaa 6a nùpua o Yeesu csn
(Luki 7.18-35)

² Bío ó o Zán Batiisi wi ho kásó yi, ó o ñá bío ó o *Krista wee wé, ó o tonkaa mí ní-kenínia nùwá yen 6úi ³ le 6a va a tùa wo yi: «Ùnén lé fo á wa ñá bío le fo ko ù bueen léé, tàá wa pá ko à wa lóoní ní-veere?» ⁴ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Bío mi wee jí làa bío mi wee mí á mi vaa bío na a Zán yi. ⁵ Ba muuivá yño wee mí, á 6a mùamúawá hínw wee varáka. Ba bùeréwá wee wa. Ba bekewá ñikónna wee jí mu bío. Ba ní-hía wee vèe. A le bín-tente wee bue na 6a ní-khenia yi. ⁶ Yía yí pá 1 bío ká a tà mu yi, se wón 6ánsó ñúhú sí.»

⁷ Bío ó o Zán ní-kenínia bínia wà, ó o Yeesu wee bío o Zán mu bío le 6a zámáa ká síi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yi? Lée ho konkohó na ho pinpiró wee héé vínvá léé? Bùéé. ⁸ A lée webio mí vaá lora? Lée nùpue 6úi na sía hñbñnòn le? Bía wee zí hñn sí-seniso á wi 6a pámá-beera zíní yi. ⁹ A ló o yén mi van bío yi? Lé le *Dónbeení ñi-cúa fèero 6úi le? Ká mu lé wón, se mi ttiá sí. O yáá pá po wón, le 1 bío mu na mia. ¹⁰ O Zán mu lé yía á le Dónbeení bioní vùahú bía bío ká síi: «Ì ì tonka 1 tonkaro ò o dí ù yahó á 6ueé wíoka ù wshú. ¹¹ Le 1 mí ho ttiá na mia: 6a nùpua na wi ho ñimíñá yi 6úen6úen á yía bío ñúhú wi po a Zán wón mía. Éé ká le *Dónbeení bééni záwa món-dí máhà pá po a. ¹² Páahú na ó o Zán Batiisi wee zéeni le Dónbeení bío yi á 6uee búe ho zuia yi, á le Dónbeení bééni bío á 6a wee firáa le mi soóbéé. A bía wee fi làa bñn wi 6a fé mu le ho pánká. ¹³ Le Dónbeení ñi-cúa fèerowá 6úen6úen là a *Moyiize làndá á bía le Dónbeení bééni bío yi fúuu á 6ueé bó a Zán Batiisi páahú. ¹⁴ Ká mi tà le bío bía 6úen6úen bon, se o Zán mu lé yía le o *Elii na 6uenló bío fèra bía. ¹⁵ Yía wee jí bío, à wón jí bío bía sese.»

¹⁶ O Yeesu pá bínia bía: «Ho zuia nùpua á ì dà à tèé le 6a yén? Ba ka le 6a háyúwá na lée kará 6a nùpua fémínló lahó yi, á 6a wee háaní na mí ninzáwa na zoó le 6onfónii yi ká: ¹⁷ «Wa 6úa há sía san, à mi le mi máa lée yo. Wa bó le yèni, á mi le mi máa wá.» ¹⁸ Mi loñ. Bío ó o Zán 6uara, á yí máa dí ññn-poni, á mún yí máa ñu ñvén, á 6a le o cñná wi o yi. ¹⁹ O o *Nùpue Za 6èn 6uara, á 6ueé wee dí ká a ñu, á 6a wee bío bío ká: «Mi loñ. O ñii na ká yí máa wé bío 6úi ká mu yínñ ññnló ñíró làa ñvén ñuló. O lé 6a *lànpo féwá le 6a ní-kora 6àn bñnlo.» Éé ká le Dónbeení bè-zññminí wee zéeni mí térénló 6a bè-zññlowá bè-wénia yi.

Há lórá na nùpua pá a Yeesu bío
(Luki 10.13-15)

²⁰ Bñn món, ó o Yeesu wee zá le há lórá na ó o wó mu yéréké biowa cèrèè yi, lé bío á 6a nùpua na wi há yi á yí yèrémáa mi yillera le mi wára. O wee bío bío ká: ²¹ «Ùnén Korazèn lóhó le ùnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bío ká mu yéréké biowa na wó mi csn 6àn síi lá wó ho Tiire le ho Sidñ lórá*»

* **11:21** Ho Tiire lóhó le ho Sidñ lóhó: Há háa le ho Fenisii kshú ló-beera 6úi. Lé bñn á ho wáahú na 6a le Baale wi yi. Hón wáahú so lé háa ó o bée háa na 6a le Zezabele fó zonnáa o Isirayeele kshú yi. Há lórá mu firó bío bía o Ezekiyeele vùahú yi 26.1-28.19.

yi, se hã lórã mu nùpua lá hĩnɔn hàání á khuiira hã pórókówá zã† á kúaa le sãni mi wán, á zééníanáa le mí wi á mí khí mu bè-kora wéró yi. ²² Lé búñ nɔn á ì wee bíoráa mu na mia: Le cítíi fí nònzoñ á ho Tiire lè ho Sidɔn lórã lònbee na a yí hã, á à wé làa yi minén lònbee yi.

²³ «Èé ká ùnén *Καπερναυουμου, fo wee leéka le 6a khíi lá fo á à yòoráa ho wáayi yi le? Bùéé. Ho nĩ-hńbó-lóhó lé hĩa 6a khíi líi dé fo yi. Lé bío ká mu yéréké bíowa na wó ù cńn bãn sii lá wó ho *Sodɔmu yi, se ho lóhó mu pá lá wi hãri lòn zuia. ²⁴ Lé búñ nɔn á ì wee bíoráa mu na mia: Le cítíi fí nònzoñ á ho Sodɔmu bío á à wé làa yi ùnén bío yi.»

O Yeesu dó mĩn Maá Dónbeení bǎrákà
(Luki 10.21-22)

²⁵ Cĩnú búñ mɔn, ó o Yeesu bĩnía wee bío bío kà: «Ì Maá, ùnén lé ho wáayi lè ho tá Nũhũso, 1 wee dé ù bǎrákà. Lé bío mu bío na fo sà mu bè-zũrĩmĩnĩ bǎnsowà lè le hácĩri bǎnsowà yi á fo tà zéénía làa bío bío jũhũ mia. ²⁶ Ì Maá, mu bon. Bío mu wórãa kà lé bío sí foñ.

²⁷ «Ì Maá dó mu bío búenbúen 1 nĩi yi. Nii woon yí zũ a Za, ká mu yínɔn o Maá. A nĩi woon mún yí zũ a Maá, ká mu yínɔn o Za, làa bío ó o Za mu wi ò o zééní làa wo.

²⁸ «Minén búenbúen na ho sèrò na lí wee beé lò, mi buen 1 cńn, á ì na hã vũrĩnà mia. ²⁹ Mĩ lá 1 zúu bè mi wán à día le 1 kǎrán mia. Lé bío á Ìnén wayi, á wee líinĩ Ìten, á minén mi beere á à yí hã vũrĩnà. ³⁰ Ì zúu na á ì bè mi wán á yí lí, á ho sèrò na á ì bè mi wán á mún zǎyi.»

12

O Yeesu lé yia á ho Sabaa bío wi nti yi
(Maaki 2.23-28; Luki 6.1-5)

¹ Cĩnú búñ mɔn, ó o Yeesu wee kǎa hã mana búii yi ho *Sabaa zoñ. A le hĩni dà a nĩ-kenĩnia, á 6a wee khé ho ðĩnló na bon ðĩn à là. ² Bío 6a *Farizéewa mɔn mu á 6a wee bío là a Yeesu: «Loñ ù nĩ-kenĩnia. Bío 6a wee wé yí ko làa wéró ho Sabaa zoñ. Wa làndá hò mu.» ³ O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Bío ó o *Davíide yankaa wó ká arén lè mí nùpua le hĩni dà á mí ðĩn yí kǎránna yí mɔn le? ⁴ O wà zon le Dónbeenĩ pńsɔnĩ búkú yi, á zoó lá ho búurú na 6a wó lè mu hãmu á 6a là. Ká 6a jɔn lá yí ko á 6a là ho. Le *Dónbeenĩ yankarowà mí dòn lé bíá á ho làrò nii nɔn yi.* ⁵ Táá mi so ðĩn yí kǎránna mu o *Moyiize làndá yi, le le Dónbeenĩ yankarowà na wee sá le Dónbeenĩ pńsɔnĩ búkú yi, á máa wé bè ho Sabaa làndá yi ká mu jɔn pá yí nɔn wé khe le? ⁶ Le 1 bío mu na mia: Bío wi hen á jũhũ wi po le Dónbeenĩ pńsɔnĩ búkú. ⁷ Ká le Dónbeenĩ bíonĩ vùahũ bíonĩ na le bíá le mínén màkóo wi le yi na se yi, ká 6a bà-kúio na 6a wee wé lè mu hãmu á mí pá bío,† á mí lá zũ kúará, se bíá yí wó yí khon á mí lá máa siinĩ jɔnà. ⁸ Lé bío ó o *Nùpue Za lé yia á ho Sabaa bío wi nti yi.»

O Yeesu weéra a nĩi na bàhó hũrun
(Maaki 3.1-6; Luki 6.6-11)

⁹ Bũn mɔn ó o Yeesu ló bĩn á wà van 6a *zúifùwa mu kǎránlò zii yi. ¹⁰ Mu zoñ á nĩi búii wi bĩn á bàhó hũrun. A bíá wi bĩn wi 6a kooní a Yeesu yi. Lé búñ nɔn á 6a tũara a yi ká: «Wa làndá yi á nùpue so dà wee weé *Sabaa zoñ le?» ¹¹ O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Minén ó o búii pio yà-kéní mí dòn lá wi sii, á wó wó

† **11:21** Hen ká 6a zúifùwa fù wi 6a zééní le mí wi le wéé yi, táá ká 6a wi 6a zééní le mí wi á mí khí mu bè-kora wéró yi, á 6a wé khuii hã pórókówá zĩ, ká 6a wé kúee le sãni mí wán. * **12:4** Mĩ lorĩ Samuwéle nĩn-yánĩ vùahũ 21.2-7 † **12:7** Mĩ lorĩ Ozee vùahũ 6.6

kùera zon le buii yi ho Sabaa zoñ, ó o so máa líí lén wo le? ¹² A bío ó o nùpue bío jùhù mahá wi po a pio há. A bún wa làndá yi, á nùpue dà à wé tentemu làa nùpue ho Sabaa zoñ.» ¹³ Bún mún, ó o Yeesu yèrémáa bíá là a nni: «Hóoní ù bàhó.» O o nni hóonía mí bàhó, á ho dèenía wan òn làa hĩa so bío.

¹⁴ A 6a *Farizíewa wà ló, á bío 6a à wé á à yíríá o Yeesu á à búe lé bún 6a lée wee wáaní wán.

O Yeesu lé le Dónbeení ton-sá na le mən lera

¹⁵ Bío ó o Yeesu zúna mu, ó o ló bún wà. A 6a minka zámáa bò a yi. O o wéera 6a wánvárowà búenbúen na wi bún, ¹⁶ ká a mahá henía mu non 6a yi le 6a yí bá mí bío na nùpua yi. ¹⁷ Mu wó ká síi, bèra a na ò o jni-cúa fero *Ezayii bíoní na ká à jni sí. ¹⁸ Le le Dónbeení bíá:

«Yia ká lé í ton-sá na á ï mən lera,
yia á ï bò í tàká wán.
Í síi wan o bío yi.

Í ï liiní í Hácírí o wán,
o ò bue í cíttí bío á à na há sííwà yi.

¹⁹ O làa nùpue máa wáaní.

O máa wámaka bío.

Ba máa jí a sá bonfúaa yi.

²⁰ Le nàaninle na jumaa
ó o máa khé máa díá.

A le fíntání na wee hí
ó o mún máa búe.

O ò 6ua mítén ká síi,
fúaa bío ó o térénló bío yòò có ló,

²¹ á há sííwà búenbúen mahá à dé mí sía wo yi.»†

O Yeesu pànká á yi ló Satáni cón

(Maaki 3.22-30; Luki 11.14-23)

²² Ba buan o nni búti buararáa o Yeesu cón ò o cíná wi o yi, ó o lé o muíi á mún yí dà máa bío. O o Yeesu wéera a, ó o jni dèenía fá á wee bío, á mún wee mi.

²³ A 6a zámáa wó coon mu bío yi, á 6a wee bío: «Yia ká mahá lé o *Daviide Za lée?»

²⁴ Ká bío 6a *Farizíewa já mu, á 6a wee bío: «O nni na ká á wee ja 6a cínáwa lén bíá 6a wi yi là a *Belezebuule pànká, yia lé 6a cínáwa jùhúso.» ²⁵ Ká a Yeesu mahá zúna 6a yilera, ó o bíá non 6a yi: «Káshú lée káshú na nùpua wee fi mín yi á à fi ï vé. Lóhó lée lóhó, táá zii lée zii na nùpua wee fi mín yi á jùhú á à búe. ²⁶ Ká bío ó o *Satáni te ó o wee bíni ja se o wee fi lè mítén. A bíá bío sá a yi jùhú so máa búe le?»

²⁷ «Mí wee bío le í wee ja 6a cínáwa lé bío ó o Belezebuule wee na mu bòn pànká mi. Ká lé bún mu wóráa, á yia bèn wee na ho pànká minén nùpua yi á 6a ja lè 6a cínáwa lé o yén? Bia làa mia lée dà-kéní bán mí beere yáá wee zéeni le mi bío yí bon. ²⁸ Ká le Dónbeení Hácírí lé dío wee na ho pànká ínén yi, á ï ja lè 6a cínáwa, se bún wee zéeni le le *Dónbeení béení á dèenía búeé bó mia.

²⁹ «Nii woon yí dà máa zo pànká bānsō zii á máa zoó khuii o nii bío, ká a yi can o pànká bānsō mu yí vó. Ká a mahá can wo vó, ó o zoó khuii bío wi o zii búenbúen.

³⁰ «Yia yí wi làa mi, se wón wee fi làa mi. A yia mún yí máa séeni mi ho vá kúeemínwánló yi, se wón wee saawaní. ³¹ Lé bún non á ï wee bío mu na mia:

Ba nùpua bè-kora na 6a wó 6úen6úen lè há bín-kora na 6a bía 6úen6úen, á bío khíi sén n̄ díá á à na 6a yi. Ká yíá bía khon le Dónbeení Hácírí dání yi, wón 6a khíi máa sén bío máa díá. ³² Yíá bía le bín-kohó o *Nùpue Za dání yi, wón 6a á sén n̄ díá á à na yi. Ká yíá bía khon le Dónbeení Hácírí dání yi, wón 6a khíi máa sén díá máa na yi, hàrí ho zuia.»

Le v̄nd̄ɛɛ semu wé z̄urí há bía na le wee ha yi
(Luki 6.43-45)

³³ «Hen ká le v̄nd̄ɛɛ se, à le bía wé sí. Ká le v̄nd̄ɛɛ yí se, à le bía máa wé sí. Le v̄nd̄ɛɛ semu wé z̄u há bía na lé wee ha yi. ³⁴ Dìhioní yén! Bío mi yí se, á mi dà à wé kaka á à b́ioráa mu bío na se. O nùpue bío na wi o síi yi, b́un lé bío ó o wee wé bío. ³⁵ O nùpue na se wón wee wé bío há bín-tentewá, lé bío á bío wi o síi yi se. Ká yíá yí se wón wee wé bío há bín-kora lé bío á bío wi o síi yi yí se. ³⁶ Le 1 mí ho túiá na mia: Le Dónbeení cítíí fí n̄nzoñ, á há bín-conconwá na 6a nùpua bía á 6a à zéení j̄uh̄. ³⁷ Lé bío á ù j̄i-cúa lé h́a 6a à d̄in wán á à f́n̄áa le cítíí á à z̄urínáa ká ù t̄érinna, táá ká ù yí t̄érinna.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bío 6úí à mí mi
(Maaki 8.11-12; Luki 11.29-32)

³⁸ A ho *lándá bío zéenílowa lè 6a *Farizíewa nùwá ȳen 6úí wáa bía n̄n o Yeesu yi: «N̄-karánlo, wa wi á ù wé bío 6úí à wa mi.» ³⁹ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Ho zuia nùpua na yí se, na wee b́iní le Dónbeení m̄n à wé mu bè-kora, á wee cá à 6a mí yéréké bío. Ɛɛ ká 6a máa mí yéréké bío 6úí ká mu yín̄n le *Dónbeení j̄i-cúa f̄ɛero Zonaasi bío. ⁴⁰ Mu bon. O Zonaasi wó há wizoóní bío t̄in lè mí t̄in̄nna bío t̄in o ceza piohó yi. Lé ká síi ó o Nùpue Za mún khíi wéráa há wizoóní bío t̄in lè há t̄in̄nna bío t̄in ho tá yi. ⁴¹ Ho Niniivesa ȳèrémáa mí yilera lè mí wárá, lé bío 6a j̄á a Zonaasi bióní. A yíá wi minén t̄iaht̄, wón bío j̄uh̄ wi po a Zonaasi. Lé b́un n̄n á le Dónbeení cítíí fí n̄nzoñ, á ho Niniivesa mu á à h́n̄í ì d̄in ho lòn̄bío nùpua yahó, á à kooní 6a yi. ⁴² O b̄ɛɛ háa na h́a wi ho Saba k̄sh̄ j̄uh̄ wán á h́a ló lùe na dání nà yi làa sòob̄ɛɛ, á 6ueé j̄á a *Salom̄n bè-z̄ur̄m̄iní bióní.* A yíá wi minén t̄iaht̄, wón bío j̄uh̄ wi po a Salom̄n. Lé b́un n̄n á le Dónbeení cítíí fí n̄nzoñ, ó o b̄ɛɛ háa mu á à h́n̄í ì d̄in ho lòn̄bío nùpua yahó á à kooní 6a yi.

Bio ó o c̄n̄á wee b̄iní 6uee zordá yíá ó o lá lo yi
(Luki 11.24-26)

⁴³ «Hen ká a c̄n̄á ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa h̄ɛɛ vará le dùure yi, á cà ho lahó na ó ò k̄ɛn̄í á à v̄ur̄ yi ká a máa yí ho. Ká a h́a cà san, ⁴⁴ ò o bío mí yi: «Ì ì b̄iní ì va hen na á ì ló yi.» Ká a b̄iníá van b̄in ò o vaa yí ho lahó mu mí k̄ámáa ká ho sàara, á wíokaa sesese. ⁴⁵ Ká a m̄n mu, ò o b̄iní vaa fé 6a c̄n̄áwa bùaa h̄ɛjun na b̄ɛn j̄ii po arén, á 6a p̄aaní 6uee zoo k̄ɛn̄í c̄icákà ho lahó mu yi. Ká mu wó ká, á wón nùpue so bío wíokaa yáa poñ bío mu fù karáa. Lé làa b́un síi á ho lòn̄bío nùpua na yí se bío khíi wéráa.»

O Yeesu 6àn nu lè 6àn zàwa lé 6a yén?
(Maaki 3.31-35; Luki 8.19-21)

⁴⁶ O Yeesu wee bío lè 6a z̄ámáa, á b́un à 6àn nu lè 6àn zàwa 6ueé d̄n. Ba lée d̄in ho kh̄uh̄, á wi 6a bío làa wo. ⁴⁷ O o 6úí bía là a Yeesu: «Loí. M̄n nu lè m̄n zàwa lée d̄in ho kh̄uh̄ á wi 6a bío làa fo.» ⁴⁸ O o Yeesu bía lè 6ànso:

§ 12:39 Zonaasi: O bío bía le Dónbeení p̄aaní k̄nle v̄uah̄ na 6a le Zonaasi v̄uah̄ yi. * 12:42 Mi loñ Bá-zàwa n̄n-yání v̄uah̄ (1 Rois) 10.1-13; Wizoóní bè-wénia cúa-jun n̄i v̄uah̄ (2 Chroniques) 9.1-12

«Wàn nu lé o yén? A wàn zàwa lé 6a yén?» ⁴⁹ Bún món ó o dá mí ní mí ní-kenínia yi ò o bía. «Mi loń. Wàn nu lé wàn zàwa wi hen. ⁵⁰ Lé bío á yía wee wé wàn Maá na wi ho wáyai síi bío, wón lé wàn za, lè wàn hínló, lè wàn nu.»

13

O ñro wáhiire

(Maaki 4.1-9; Luki 8.4-8)

¹ Bún zoń ó o Yeesu híńon le zii yi ló, à wà vaá kará ho vū-beenĩ jii, á wee kárán 6a nùpua. ² Ba minka zâamâa kńia wo yi, ó o wó san zon ho woohũ á zoó kará, à 6a zâamâa bán ñin mu jumu jii.

³ O wee wà há wáhió à káránnaa 6a nùpua láa bío cèrèè. O bía: «Nii búii ló van mí mǎhũ yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ Bío ó o wee dé mu á mu búii lion ho wǎhũ nísání, á 6a jínzàwa sèekaa bún vâ. ⁵ Mu búii lion ho búaaahó na le tńi wi wán ká le yí lí, á mu dèenía ló, lé bío le tńi yí boo bín. ⁶ Bío le wii jńá lè mí sòobéè, á ho ñinló na ló wńińwńi á hon, lé bío ho naní yí vâ yí lion. ⁷ Mu búii lion hen na há kíkara bia héra yi, á mu ló, á hń kíkara so híńon yóó pà mu. ⁸ Mu búii bún lion ho tá na se yi, á mu ló, á yóó han mí bia. Há búii yú kńimani kńimani, há búii yú búará-tń tń, há búii yú 6óni láa píru píru.»

⁹ O Yeesu pá bńia bía bò mu wán: «Yia wi ò o jí bío, á wón jí bío bía sese.»

Lée webio nǎn ó o Yeesu wee wárda há wáhió

(Maaki 4.10-12; Luki 8.9-10)

¹⁰ O o ní-kenínia vâ 6ueé 6ó a yi, á wee tũa wo yi. «Lée webio nǎn fo wee wárda há wáhió na 6a yi?» ¹¹ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Le Dónbeenĩ wó á le béeńi bío na sà yi á mí yú zũna, à 6a ní-vio yí zũna mu. ¹² Lé bío á yía bío wi á 6a kńii bńi yóó bè mu búii wán á à na a yi, ó o bío á à wé boo. Ká yía dèè búii mía, wón á hári mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mi cńn á 6a pá à fé. ¹³ Lé bún nǎn á i wee wárda há wáhió na 6a yi. Ba wee loń coon, ká 6a yí máa mi. Ba wee jí mu bío ká 6a yí máa 6ua mu à zũń kúará. ¹⁴ Lé ká síi á le *Dónbeenĩ jii-cúa fero *Ezayii bío na ó o bía 6a ñńi yi á jii súraa. O bía bío ká:

«Mi kńii wee jí mu bío

ká mi máa zũń mu kúará.

Mi kńii wé è loń coon

ká mi máa mi hári dèè.

¹⁵ Mu nípomu na ká bènťń bónbúra.

Ba tun mí jikónna,

á muunía mí yío.

Ba yí wi à 6a mi bío.

Ba mún yí wi à 6a jí bío.

Ba yí wi à 6a zũń mu bío

à yeremá buen ínén Dónbeenĩ cńn à i wéé 6a.»*

¹⁶ «Èè ká minén bán júná sí. Mi yío wee mi, á jikónna mún wee jí mu bío.

¹⁷ Le í mí ho tũia na mia: Le Dónbeenĩ jii-cúa fero wá cèrèè lè 6a nùpua búii na téréna á sía híá vâ à 6a mi bío minén wee mi, à 6a yí mǎn mu. Ba sía híá vâ à 6a jí bío minén wee jí, à 6a yí jńá mu.

O Yeesu zéenia o ñro wáhiire kúará

(Maaki 4.13-20; Luki 8.11-15)

¹⁸ «Mi wáa jí yía wee dé mu bè-dà wáhiire kúará. ¹⁹ Bía wee jí le *Dónbeenĩ béeńi bío á 6a yí zũ mu kúará á ká lè ho wǎhũ nísání na mu bè-dà lion yi.

* 13:15 Mi loń Ezayii vuahũ 6.9-10

O *Satāni wee ɓuee lén mu ɓa sía yi. ²⁰ Ba ɓúí ka lòn ɓúaaahó. Ba wee jí le Dónbeení ɓíoní, à tà le yi fùafù, à zámaka le ɓío yi. ²¹ Ká ɓa máhá yí máa díá à le zo ɓa. Ba wee tà le ɓío ho p̄ahú na cínú yi mí dòn. Ká le lònbee, táá ho kúará lénlò yú ɓa le Dónbeení ɓíoní ɓío yi, à ɓa ɗɗɛní p̄í le Dónbeení ɓío. ²² Ba ɓúí ka lè ho tá na há kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ba já le Dónbeení ɓíoní, ká ho ɗm̄j̄ná ɓío yilera, lè ho nàfòró poni na wee khà ɓa nùpua, á wee hè le ɓíoní mu, à le máa wé ɓío ɓa yi. ²³ Ba ɓúí ɓèn ka lè ho tá na se ɓío, na mu bè-dà lion yi. Ba wee jí le Dónbeení ɓíoní, à zūn le kúará, á ɓa ɓèn wee ha há bia. Ba ɓúí khímàni khímàni, ɓa ɓúí ɓúará-t̄n t̄n, ɓa ɓúí ɓóní làa pírú pírú.»

Le j̄t-kohó wahiire

²⁴ O Yeesu ɓíní wà le wahiire ɓúí n̄n ɓa yi: «Ho wáayi ɓéɛní ɓío ɓonmín làa ɓío kà: N̄i ɓúí dó mu bè-dà tente mí m̄hú yi. ²⁵ A ho t̄nàahú ɓúí ká ɓa nùpua ɓúenɓúen duma, ó o n̄i mu zúkusó ɓuara, á ɓueé dó le j̄n̄í bia ho m̄hú mu yi, ó o ɓíní wà. ²⁶ P̄ahú na ho ɗn̄ló ló á yòò wee te yi, á le j̄n̄í mún líí ló. ²⁷ A ho m̄hú ɓanso ton-sáwá ɓía n̄n wo yi: «N̄húso, fo yí dó mu bè-dà tente ū m̄hú yi le? A le j̄n̄í ɓèn ló wen ɓín.» ²⁸ O o ɓía n̄n ɓa yi: «Lé 1 zúkusó wó mu.» O o ton-sáwá ɓía: «Fo wi à wa vaa ɗɗɛ le j̄n̄í mu le?» ²⁹ A ho m̄hú ɓanso ɓía n̄n ɓa yi: «Bùéé. Mí díá, lé ɓío ká mí le mí ì ɗɗɛ le j̄n̄í ká mí yí wó sese á mí ì ɗɗɛ le á à léé lè ho ɗn̄ló. ³⁰ Mí díá le mu p̄aaní ɗá fúaa ho ɗn̄ló láró p̄ahú. Hón p̄ahú so yi, ká 1 ɓío ò na ɓa ton-sáwá na à lá ho ɗn̄ló yi le ɓa ɗɗɛ le j̄n̄í vé, à kúia lè mí kúnkúwá à c̄í. B̄n m̄n à ɓa máhá lá ho ɗn̄ló kúee 1 nání yi.»»

Ho mutáàdè ɓɛere lè le ja-fni wáhio

(Maaki 4.30-34; Luki 13.18-19)

³¹ O Yeesu t̄n ɓíní wà le wahiire ɓúí n̄n ɓa yi: «*Le Dónbeení ɓéɛní ɓío ɓonmín lè ho mutáàdè ɓɛere na ó o n̄i ɓúí vaá dù mí m̄hú yi. ³² Lé ka cínú po há bia na ká ɓúenɓúen. Ká le máhá ló, à le ɗá poñ ho zen-ɓuahó bè-vàni ɓúenɓúen, à wé mí v̄ndè-kùure, à ɓa j̄nzàwa wé ɓuee tá mí lenna lakara wán.»

(Luki 13.20-21)

³³ O Yeesu ɓíní wà le wahi-veere ɓúí n̄n ɓa yi: «Ho wáayi ɓéɛní ɓío ɓonmín lè le ja-fni na ó o háa ɓúí zúnzúio kúaa mu d̄mu kiloowa ɓóní làa hònú yi á khan bàrá á mu ló.»

O Yeesu wee wà há wáhio á zéeninda mu ɓiowa yara

(Maaki 4.33-34)

³⁴ B̄n ɓúenɓúen ó o Yeesu wee wà lè há wáhio à na ɓa z̄amáa yi. O h̄a yí máa wé k̄arán ɓa ká a yí wà wáhio. O h̄a wee wé ká síi, ³⁵ bèra a na à le *Dónbeení j̄i-cúá ɗɛero ɓío na ó o ɓía à j̄ii sí:

«ĭ kh̄ii wé è ɓío làa ba
lè há wáhio.

Mu ɓío na sà yi

h̄arí ho ɗm̄j̄ná j̄hú ɓúɛn̄i

á ĩ kh̄ii zéení yara làa ba.»†

O Yeesu zéenla le j̄t-kohó wahiire kúarà

³⁶ B̄n m̄n ó o Yeesu wà vaá zon le z̄i yi ò o díá ɓa z̄amáa. O o n̄i-keninia wà zon o c̄n̄, á zoó ɓía làa wo: «Le j̄n̄í na ló ho m̄hú yi wahiire kúará á ū zéení làa wen.» ³⁷ O o Yeesu bia n̄n ɓa yi: «Yia wee dé mu bè-dà tente lé

o *Nùpue Za. ³⁸ Ká ho mǎhǔ lé ho ðímíjǎ. Mu bè-dà tente lé bía bío sǎ le Dónbeení béeñí yí. Ká le jí-kohó lé bía bío sǎ o *Satáni yí. ³⁹ O zúkúso na dó le jí-kohó bia lé o Satáni. Ho ðínló láró wee zéení ho ðímíjǎ véro bío. Ká 6a ton-sáwá na wee lá ho ðínló lé le Dónbeení wáayi tonkarowá. ⁴⁰ Bío 6a wee deéráa le jíni á kúee ho ðǎhǔ yí, lé búñ bǎn síi mu khíi wéráa ho ðímíjǎ véro páahǔ. ⁴¹ O Nùpue Za khíi tonka mí wáayi tonkarowá, á 6a 6ueé lén bía wee khá bía ká dé mu bè-kora wéro yí, làa bía wee wé mu bè-kora. ⁴² Ba khíi kúee 6a ho dá-súmú yí, hen na le minka yí véé wi yí, á 6a á wá bín. ⁴³ Ká bía térénna bǎn á à ñuífka lé le wii bío síi mín Maá Dónbeení béeñí yí. Yia wi ò o jí bío, à 6ánsò jí bío bía sese.

Ho nǎfòró na sánkaa lè ho lóró wǎhio

⁴⁴ «Ho wáayi béeñí bío 6onmín lè mu bè-sení 6úí na 6a lú ho mǎhǔ yí. O o 6úí zúna mu ðání vaá khéra á bínía sǎ vaá lú. O síi wan wan, á vaá yééra bío wi o cǎn 6úen6úen, ò o 6ueé yá ho mǎhǔ mu.

⁴⁵ «Ho wáayi béeñí bío 6onmín là a duanlo 6úí na wee cá ho lóró na yáwá here. ⁴⁶ Bío ó o yú ho 6úí na yáwá here, ó o vaá yééra bío wi o cǎn 6úen6úen, ò o yá ho lóró mu.

Ho zuán wǎhiire

⁴⁷ «Ho wáayi béeñí bío pá bínía 6onmín lè ho zuán na 6a wee lée dé ho muhǔ yí á vínáa 6a cewá lè mí síiwá. ⁴⁸ Ká ho sú, á 6a ce-pawá vá ho léráa mu ñumu ñii, à lée keení ká 6a hueeka 6a. A bía se 6a wee kúee mí sǎkíwá yí, ká bía yí se bǎn 6a wee kúia. ⁴⁹ Lé búñ bǎn síi khíi wé ho ðímíjǎ véro páahǔ. Le Dónbeení wáayi tonkarowá á 6ueé lén bía yí térénna bía térénna fahǔ, ⁵⁰ á à kúee ho dá-súmú yí, hen na le minka yí véé wi yí, á 6a á wá bín.»

⁵¹ Bún món ó o Yeesu tǎara 6a yí: «Bíó ká 6úen6úen mí zú kúará le?» A 6a le úuu. ⁵² O o Yeesu wáa bía ñon 6a yí: «*Lándá bío zéenílo lée lándá bío zéenílo na kenía míten á zú ho wáayi béeñí bío ñúhǔ á ka lòn zii 6ánsò 6úí na nǎfòró á mu bè-fla lè mu bè-kía wi yí.»

Ho Nazaréete lóhósa yí tà a Yeesu bío

(Maaki 6.1-6; Luki 4.16-30)

⁵³ Bío ó o Yeesu wá hǎn wǎhio so wó, ó o ló bín, ⁵⁴ á wá van ho lóhó na ó o ðǎn yí. O wá vaá wee kǎrán 6a nùpua 6a *zúífúwa kǎránló zíní yí. A 6a nùpua na wi bín 6úen6úen wó coon á 6a wee bío: «Bún bè-zúñmíní so ó o yú wen? O wó kaka wee wéráa mu yéréké bíowa na ká? ⁵⁵ Yínǎí o 6úen-khèero te mí za le? A bǎn nu yínǎí o Mari le? O Zaaki là a Zozeffu là a Simón là a Zude so yínǎí bǎn zǎwa le? ⁵⁶ A bǎn hínni so làa wen yí wi mín wán hen le? A lé wen ó o yú hón pǎnká so 6úen6úen yí?» ⁵⁷ Lé búñ bío yí á 6a yí wi á 6a dé mí sía wo yí. O o Yeesu wáa bía ñon 6a yí: «Le *Dónbeení jí-cúa fèero wé yí le kǎnbii há lúu 6úen6úen yí. Ká 6a lóhósa lè bǎn kúrú zii nùpua bǎn máa wé kǎnbi o.» ⁵⁸ O Yeesu yí ðárina yí wó yéréké bío cèrèe bín lé bío 6a sladéro wo yí fòora.

14

O Zan Batiisi 6úero

(Maaki 6.14-29; Luki 9.7-9)

¹ Mu páahǔ ó o *Herodee* na wi ho Kalilee kǎhǔ ñúhǔ wán á ñá bío 6a wee bío o Yeesu ðání yí. ² O o bía ñon mí mónsa na làa wo páanía wi yí: «O

* 14:1 O Herodee mu lé yia 6a wee ve làa Herodee Antipaasi.

nùpue mu na kà lé o Zán bíníà vèera. Lé bǔn nǎn ó o dà wee wéráa mu yéréké biowa.»³⁻⁴ Mu bon. O Heroode hía nǎn le jii le 6a wii o Zán. A 6a wiiira a can dó ho kàsó yi. O Heroode wó mu lé bío ó o Zán bíà nǎn wo yi le o lá yi ko ò o fé mín za Filiipu 6àn hía Herodiade á ya.⁵ O Heroode lá wi ò o búe o Zán ká a màhá zána 6a zámáa lé bío 6a búenbúen wee leéka le o Zán lé le *Dónbeení jii-cúa fèero.⁶ È ká a Heroode teró wizonle sánú diró yi, ó o Herodiade hínló yon bíà 6a von yahó. O o Heroode mu síi wan mu yi,⁷ ó o báa le ká a hínzoró mu flora bío na mí cǎn á mí ì na mu wo yi.⁸ O o hínzoró vaá bíà mu nǎn mín nu yi, á 6àn nu le o bío le o Zán Batiisi jǔhǔ lé hía à 6a dé ho lenbuen yi à na a yi.⁹ Bío ó o hínzoró 6ueé bíà mu, ó o bée sáníà tò mu bío yi. Ká bío ó o báa bíà ó o von yahó, ó o nǎn le jii le 6a wé mu na a yi.¹⁰ O o tonkaa o búí le o va ho kàsó yi à vaa kúii o Zán Batiisi jǔhǔ.¹¹ A 6a vaá kúio ho dó ho lenbuen yi 6ueé nǎn o hínzoró yi ó o buan vaá nǎn mín nu yi.¹² O o Zán mu ní-keníníà 6ueé lá a nùna, à 6a wà vaá bíà bío mu wóráa á nǎn o Yeesu yi.

*O Yeesu díníà 6a minka zámáa
(Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17; Zán 6.1-14)*

¹³ Bío ó o Yeesu jǎ bío wó ká, ó o zon ho woohǔ wà, á wi ò orén mí dòn va ho lahó búí na á nùpue mía yi. Ká 6a nùpua màhá zúna mu. A 6a lóka há lórá yi á vará mu jumu jii bò a Yeesu yi.¹⁴ Páahǔ na ó o zoó ló ho woohǔ yi, ó o mǎn 6a minka zámáa. A 6a màkárí buan wo yi, ó o búakáa wee weé 6a vánvárowá na wi 6a fahǔ.¹⁵ Bío ho zǐihǔ dǎn, ó o ní-keníníà wà 6ueé 6ó a yi, á bíà nǎn wo yi: «Le wii tò, à ho lahó na ká á bío búí mún mía yi. Bío le 6a nùpua lén va há lórá yi, à vaa yí mu bío yà dí.»¹⁶ O o Yeesu bíà nǎn 6a yi: «Ba varó bǐn jǔhǔ mía. Minén miten na mu bè-dínii 6a yi.»¹⁷ A 6a bíà nǎn wo yi: «Bíò wi wa cǎn hen, léé búurú bi-zàwa bío hònú làa cezàwa búaa jún.»¹⁸ O o Yeesu bíà: «Mí 6ua mu 6uennáa.»¹⁹ O o bíà nǎn 6a zámáa yi le 6a líí kèení le jǐní wán. O o fó ho búurú bío hònú lé 6a cezàwa búaa jún, ò o hóoníà mí yahó ho wáayi, ò o dó le Dónbeení bǎrákà, ò o cèekaa ho búurú nǎn mí ní-keníníà yi. A bán fó sankaa nǎn 6a zámáa yi.²⁰ A 6a búenbúen dú sù. A bío dú ká 6a khuiira á mu sú há sákíwá píru jún.²¹ Bíà búenbúen na dú mu, á 6a báawa mí dòn á à yí ho muaaseé hònú síi, ká 6a háawa lé 6a háyúwá níí ló.

*O Yeesu wee varáka mu jumu wán
(Maaki 6.45-52; Zán 6.16-21)*

²² Bǔn mǎn, ó o Yeesu dèeníà kíkáa mí ní-keníníà yi le 6a zo ho woohǔ dí mí yahó khí ho vù-beení mǎn ká mínén ñ na ho wǎhǔ 6a zámáa yi á 6a á 6oka.²³ Bío ó o wó bǔn vó, ó o wà yòora le búee wán mí dòn, á yòò wee wé mí floró á ho tá hún yú bǐn.²⁴ Bǔn páahǔ à ho woohǔ vá zon mu jumu yi, á ho pinpi-beení hínnon wee va lè mí pánká á wee lá mu jumu 6uee hénka lè ho woohǔ.²⁵ Há tá-tía yi, ó o Yeesu zoó wee varáka mu jumu wán á mà mí ní-keníníà.²⁶ Bío 6a mǎn wo ò o wee varáka mu jumu wán, á 6a zána dàkhíina, á 6a wee bío: «O léé ní-hǎnbóní.» A 6a wee wáamaaka.²⁷ O o Yeesu dèeníà bíà ká síi nǎn 6a yi: «Mí hení mí sía, mu lé ínén, mí yí zǎn bío.»²⁸ O o Piere wáa bíà nǎn wo yi: «Núhǔso, ká mu lé fo bío bon, ù bío le 1 varáka mu jumu wán á buen ù cǎn.»²⁹ O o Yeesu bíà nǎn wo yi: «Buen!» O o Piere ló wee varáka mu jumu wán á wee va a Yeesu cǎn.³⁰ Ká bío ó o mǎn bío ho pinpiró wee wéráa ó o zána. A bío ó o wà líí lí mu jumu yi, ó o wáamaa: «Núhǔso fení mí.»³¹ O o Yeesu dèeníà dá mí níí cǎna a, ò o bíà nǎn wo yi: «Û slidéro fòora. Léé webio nǎn á fo titikaaràa?»³² Bío 6a mí nùwǎ jún yòò zon ho woohǔ yi, á ho pinpiró

đin. ³³ A 6a ni-keninia na wi ho woohđ yi á fára mí nankórná wán o Yeesu yahó, á 6a bía nòn wo yi: «Fo òentfn lé le Dónbeení Za bio bon.»

O Yeesu wéera 6a vándrowà búí
(Maaki 6.53-56)

³⁴ Bío 6a káa ho vū-beení khíi dòn ho Zenazar^εete kōhđ, ³⁵ á 6a nùpua na wi bín zūna á Yeesu, á 6a bía á buenlò bío nòn bía sùarakaá bín búenbúen yi. A 6a buan 6a vándrowà búenbúen guarará o cón. ³⁶ A 6a wee flo wo le o díá le 6a pá wáa yí o dá-znii ji-kání túii yi. A bía búenbúen na wee yí le túii yi á wee wa.

15

O Yeesu lè 6a Farizéwa wee wáani
(Maaki 7.1-13)

¹ Ba *Farizéwa búí le ho *lándá bio zéenilowa búí ló ho Zeruzalému yi guara a Yeesu cón á buéé tùara a yi: ² «Lée webio nòn á ù ni-keninia yí máa wé bío á wán maáwà bò nòn wen le wa wé wé? Ba yí máa seé mí níní á bè yi díráa làa bío mu koráa.» ³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Lée webio nòn á minén bèn yí máa wé bío le Dónbeení henía nòn mia, á mi bò mi kúrú kàránlò yi? ⁴ Le Dónbeení bía bio kà: «Kònbi mìn maá lè mìn nu»* le mún bía: «Yia bía khon mìn maá táá mìn nu dání yi, wón ko làa búeró.»† ⁵ Ká minén wee kàrán 6a nùpua le ká á búí bàn maá lè bàn nu ó o bía bio kà nòn yi: «Bío á í ko á í na à séení làa fo á í hōn lè le Dónbeení,»⁶ se wón bānsò makóo mia ò o séení mìn maá. Mi wee pí le Dónbeení bioní ká sii á wé le làa bè-káamáa ká mi bè mi kúrú kàránlò yi. ⁷ Mi yí mon miten na le? Yaa o *Ezayii túiá sí mi wán páahđ na ó o ferra le *Dónbeení ji-cúa na ká mi dání yi: ⁸ «Ba nùpua na ká wee gúaaní mi lè mí jini ká 6a yiwa yi á 6a khèra làa mi. ⁹ Le gúaaní na 6a wee na mi jnhđ mia. Lè bio 6a nùpua lándáwá lé hía 6a wee kàrán làa mín.»‡»

Bío wee tíi o nùpue
(Maaki 7.14-23)

¹⁰ Bún mōn ó o Yeesu von 6a zāamáa á bía nòn 6a yi: «Mi jí bio ká à zūrú kúará. ¹¹ Bío wee zo a nùpue jii yí máa tíi wo. Hā bioní na wee lé là a nùpue jii, hōn lé hía wee tíi wo.» ¹² O o Yeesu ni-keninia vá buéé bó a yi, á bía nòn wo yi: «Fo zū le ū bioní mu á vá 6a *Farizéwa yi le?» ¹³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Bè-fānii lée bè-fānii na á í Maá na wi ho wáayi á yí fá, á khíi deé á à kúia. ¹⁴ Mi díá 6a. Ba lé 6a muuiwà na tò 6a muuiwà búaa wán. Ká a muui tò mí nínza muui búini wán, á 6a á páani vaá zo ho kōhđ.» ¹⁵ O o Piere wáa bía nòn wo yi: «Zéeni le wáhiire mu kúará làa wen.» ¹⁶ O o Yeesu bía nòn wo yi «Éee! Lé minén pá đin yí zū mu biowa yara le? ¹⁷ Mu bío búenbúen na wee zo a nùpue jii, á lii zo a píohó yi, bún ó o wee bini lée ní kúia. ¹⁸ Ée ká hā bioní na ó o wee bio lè mí jii, á wee lé o sli yi, hōn lé hía wee tíi o nùpue. ¹⁹ Mu bon. Hā yile-kora wee lé le sli yi. Lé bún te le ni-búee, lè ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè ho kōnló, làa bio yí bon bíoró o nùpue jii, lè 6a nùpua yènnáa yáaró. ²⁰ Bún biowa so lé bio wee tíi o nùpue, ká ho dí le hā níní na yí seera, bún yí máa tíi nùpue.»

* **15:4** Mi loñ Léro vūahđ (Exode) 20.12; Lándá zéeniló (Deutéronome) vūahđ 5.16 † **15:4** Mi loñ Léro vūahđ (Exode) 21.17 ‡ **15:9** Mi loñ Ezayii vūahđ 29.13

O sîi veere hãa na tà a Yeesu yi bïo

(Maaki 7.24-30)

²¹ Bûn môn ó o Yeesu ló bïn wà, á van ho kôhũ 6úi na sùaràa ho Tiire lè ho Sidôn lórà yi. ²² A ho Kanan kôhũ hãa 6úi na wi ho kôhũ mu yi, á wà 6uara a cón, á 6ueé wee bío pónpón kà síi: «Núhũso, *Daviéd Za, màkàrí mií. I hínló á cíná 6úi wi yi á wee beé o lò làa sòobéé.» ²³ O o Yeesu yí dó mí jii wo yi. O o nĩ-kenínia vá 6ueé 6ó a yi, á wee bío làa wo: «O hãa mu na bò wá món wee wãamaka fẽẽé á ù bío le o bíní.» ²⁴ O o Yeesu bía: «O *Isirayẽele nĩpomu na ka lòn pia na vùnun lé bán 6a tonkaa mi bío yi.» ²⁵ O o hãa yáá wã wà 6ueé lí fàrá mí nãnkòpúná wán o Yeesu yahó, ò o bía: «Núhũso, séení mi.» ²⁶ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Mu yí se à 6a lá 6a háyónzàwa ðínló à yénní kúia na 6a booní yi.» ²⁷ O o hãa bía nòn wo yi: «Núhũso, bûn bon. Éé ká 6a booní wee wé sèeka ho ðínló na wee kuenka líi kúia mín so tá à ðí.» ²⁸ O o Yeesu wãa bía nòn o hãa mu yi: «Fo 6èntín dó ù sli mií làa sòobéé.» Mu ù wé làa bío fo lonnáa mu. O o hínló ðééníá wan bûn wán.

O Yeesu wéera 6a vánvárowà cèrèè

(Maaki 7.31)

²⁹ Bûn môn ó o Yeesu ló hón lahó so yi á van ho Kalilee vù-beení jii, á vaá yòora le 6úee wán yòó kará. ³⁰ A 6a minka zãamãa 6uara a cón lè 6a lóní, lè 6a muíiwá, làa bía sãnía bío 6úi mía bín, lè 6a bekewá, lè 6a vánvárowà cèrèè 6úi. Ba 6ueé bārãka 6a o Yeesu tá, ó o wéera 6a. ³¹ Bío 6a zãamãa môn à 6a bekewá na lá yí dà máa bío á wee bío, á môn à bía sãnía bío 6úi lá mía bín á wan, á môn à bía lá lè 6a lóní wee varãka sese, á môn à bía lá lè 6a muíiwá á wee mí, á mu wó 6a coon dàkhíina, á 6a wee 6úaaní o *Isirayẽele bán Dónbeení yéni.

O Yeesu bínia ðíinia 6a minka zãamãa

(Maaki 8.1-10)

³² O Yeesu von mí nĩ-kenínia á bía nòn 6a yi: «Ba nùpua na kà màkàrí guan mií. Bío kà lè 6a wizooní tñn ká 6a wi làa mí, á 6a bè-ðínii wãa vó. I yí wi à ì ðía 6a à 6a 6o ká 6a yí yú bío yí dú. Lé bío 6a dà vaá lé è lùiorá ho wôhũ wán lè le híni.» ³³ O o nĩ-kenínia túara a yi: «Wà à yí mu bè-ðínii wen le ðúure na ká yi á à na bán minka zãamãa so yi?» ³⁴ O o Yeesu túara 6a yi: «Lée búurú bío yèn wi mí cón?» A 6a bía nòn wo yi: «Lée búurú bío hẹ̀jùn làa cezàwa bùaa yèn 6úi.» ³⁵ O o Yeesu wãa bía nòn 6a zãamãa yi le 6a líi kèení, ³⁶ ò o fó ho búurú bío hẹ̀jùn lè 6a cezàwa, ò o dó le Dónbeení bārãka, ò o cèekaa mu nòn mí nĩ-kenínia yi á bán sankaa nòn 6a zãamãa yi. ³⁷ Ba búenbúen dú sù, ó o nĩ-kenínia khuiira bío ká, á mu sú há sákíwá bío hẹ̀jùn. ³⁸ Bía búenbúen na dú mu, á 6a báawa mí ðòn á à yí muaseé náa síi, ká 6a hãwa lè 6a háyúwá níi ló.

³⁹ Bûn môn ó o Yeesu nòn ho wôhũ 6a zãamãa yi le 6a 6oka, ò o zon ho woohũ mí ðòn á van ho Makadan kôhũ.

16

Ba wi ò o Yeesu wé yéréké bío

(Maaki 8.11-13; Luki 12.54-56)

¹ Ba *Farizíẽwa lè 6a *Sadusíẽwa wi à 6a khúaa o Yeesu jii yi, á 6a vá 6ueé 6ó a Yeesu yi á bía nòn wo yi le o wé yéréké bío 6úi na wee zéení le o ðánló ló le Dónbeení cón. ² O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Hen ká le wii líi wee zo, á ho wáayi múia, à mí le ho tá hía wé se. ³ Ká le yínbii búirri, ká ho wáayi múiamu á dó mí yuumu, à mí le ho viohó á à 6uen. Ká mí wee loń ho wáayi à zúrínáa bío a à wé, á lée webio nòn á bío wee zéení bío wee wé bío ká wán á mí yí zú? ⁴ Ho

zuia nùpua na yí se, na wee bíní le Dónbeení món à wé mu bè-kora wee cà à 6a mi yéréké bío. Εε κά 6a máa mi yéréké bío 6úí ká mu yínón le *Dónbeení ní-cúa fεero Zonaasi bío.*» Bún món ó o wà ò o díá 6a.

*Ba Farizéwa lè 6a Saduséwa bío
(Maaki 8.14-21)*

⁵ Bío 6a ní-kenínia wee khí lè ho vū-beení món o Yeesu cón, á 6a nònsáa yí 6uan ho búurú. ⁶ O o Yeesu wáa bíá làa ba: «Mi pa miten 6a *Farizéwa lè 6a *Saduséwa bío yi. Ba bío 6onmín lè le ja-fini.» ⁷ O o ní-kenínia wee bío làa mín: «O wee bío ká síí lè bío wa yí 6uan ho búurú.» ⁸ O o Yeesu zúna bío 6a wee bío, ó o tùara 6a yi: «Lée webio nòn mi wee bíoráa le lè bío mi yí 6uan ho búurú? Mi sladéro mi 6èntín fòora. ⁹ Mi pá òn yí máa jí mu bío à zúrú mu kúará le? Ho búurú bío hònú na á í cεεkaa nòn 6a báawa muaaseé hònú yi, lè há sákíwá na mi khúira bío ká kúaa yi níí á mi nònsáa bío yi le? ¹⁰ A ho búurú bío hẹ̀n na á í cεεkaa nòn 6a báawa muaaseé náa yi, lè há sákíwá na mi khúira bío ká kúaa yi níí á mi nònsáa bío yi le? ¹¹ A lée webio nòn á mi le mu lè ho búurú bío á í wee bío? Mi pa miten 6a Farizéwa lè 6a Saduséwa na bío ka lòn ja-fini bío yi.» ¹² O o ní-kenínia máhá wáa zúna le o lá yí bíá le 6a pa miten le ja-fini na 6a wee wé lè ho búurú bío yi, ká lè 6a Farizéwa lè 6a Saduséwa kàránló na 6a wee na ó o le 6a pa miten bío yi.

*O Piere bíá le o Yeesu lé yia le Dónbeení mòn léra
(Maaki 8.27-30; Luki 9.18-21)*

¹³ O Yeesu wá van ho kóhú na sùaráa là a Filiipu ló-fáránii na 6a le *Sezaaree yi. O o tùara mí ní-kenínia yi: «Ba nùpua wee bío webio o *Nùpue Za dání yi?» ¹⁴ A 6a bíá nòn wo yi: «Ba 6úí le fo lé o Zán Batiisi. Ba 6úí le fo lé o *Elii. Ba 6úí yáá 6èn le fo lé o Zeremii, táá le *Dónbeení ní-cúa fεero 6úí.» ¹⁵ O o Yeesu tùara 6a yi: «Minén cón á í 6èn lée wée?» ¹⁶ O o Simòn Piere bíá nòn wo yi: «Fo lé o *Krista, le Dónbeení na wi fεεε Za.» ¹⁷ O o Yeesu wáa bíá nòn wo yi: «Zán za Simòn, ù níhú sí. Mu yínón nùpue zéénia ho túia poni na ká làa fo. Lé wàn Maá na wi ho wáayi á zéénia mu làa fo. ¹⁸ A ínén 6èn ò bío bío ká á à na foñ: Fo lé o Piere bún kúará le huee. A lé dén huee so á í í fàrá í kuure wán, á hàrí mu húmú máa dání bío 6úí máa wé làa de. ¹⁹ Ho wáayi béeñí won-záwa á í ì na foñ. Bío lée bío na á fo khíí wé pá bío ho tá wán, á le Dónbeení mún ò pí mu bío ho wáayi. A bío na fo khíí wé tà bío ho tá wán, á le Dónbeení mún ò tà mu bío ho wáayi.» ²⁰ O o Yeesu wáa henía mu nòn mí ní-kenínia yi le 6a yí bío le mí lé o Krista.

*O Yeesu wee bío mi húmú lè mi vèéro bío
(Maaki 8.31-9.1; Luki 9.22-27)*

²¹ A lá bún níí wán, ó o Yeesu 6úakáa wee bío bío ká wéréwéré lè mí ní-kenínia: «Í ko á í va ho Zeruzalεemu, à lò vaa be bún làa sòobεε 6a *ní-kía, lè 6a yankarowà núnása lè ho *làndá bío zéénilowa níí yi. Ba à 6úe mi, ká há wizooní tìn zoñ á í ì vée.» ²² O o Piere wáa fó a 6a vá ló, ò o wee bío: «Ébé! Níhúso, bún máa wé làa fo. Le Dónbeení á à kání fo mu yi.» ²³ Ká a Yeesu máhá yèrémáa bíá nòn wo yi: «Vá lé í nisání lè ù *Satáni bíoní. Fo wee búmaka í tonló. U yilera yínón Dónbeení yilera. Há lé 6a nùpua yilera.» ²⁴ Bún món ó o Yeesu bíá nòn mí ní-kenínia yi: «Yia wi ò o bè mií, à 6ànsò khí mí kùrú síí bío wéro yi, ká a wé lá mí *kùrúwá pí à béráa mií. ²⁵ Lé bío á yia wi ò o kání mí mukání wón á à vliní le. Ká yia máhá tà le mí í vliní le ínén bío

yi, wón á à yí le. ²⁶ O ñupue lá yú ho ðímíjǎ bio ðúenðúen, ò o khon le mukāni binbirí yi, se lé ho cǔnú yén á ðanso yú? O ñupue lá khon le mukāni binbirí yi, ó o so dà à na bio búí á à ðíní ì yírǎa le le? ²⁷ Mu bon. O *Ñupue Za khíi ðuen mín Maá cǔkú beení yi lè mí wáayi tonkarowá, á ðueé sááni 6a ñupua ñi-kéní kéní yi, á à héha làa bio 6a wó. ²⁸ Le 1 mí ho túiá na mia: 'Ba ñuwá yen zǎwa búí na wi bia hen ðahú máa hí ká 6a yí mǎn o Ñupue Za ðuenlò lè mí béni.»

17

O Yeesu miníkaa le ðúee wán (Maaki 9.2-9; Luki 9.28-36)

¹ Wizooní bio hèzín ðún mǎn, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zǎn na ló o Zaaki ðán za á yóoraráa le ðúee búí na ðǎn wán. Bio 6a yòò wi ðín mí ðòn, ² ó o Yeesu miníkaa 6a yí yi, á yahó wee ñuiika lè le wii bio síi, á sí-zǎnia ka ðúiapúia lòn khoomu. ³ A 6a ñi-kenínia le mí ì loí, á 6a mǎn o *Mǎyíize là a *Elii* á 6a ðín wee tà há láakáwá là a Yeesu. ⁴ O o Piere wáa bíá ñon o Yeesu yi: «Ñúhúso, mu wó se á wa wí hen. Ká fo tà á ì ì tá há búkú zǎwa bio ðín. Únén dà-kéní, o Mǎyíize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁵ Bio ó o wee bío, á ðún le ðúndúure búí na wee ñuiika á yòò ló líí pon 6a yi. A mu tǎmu búí sǎ ñá le ðúndúure mu yi: «Yia ká lé 1 Za na á ì bò 1 tákǎ wán. O bio sí mií. Mi wé ñí a cǔn.» ⁶ Bio ó o ñi-kenínia ñá mu tǎmu mu sǎ, á 6a zǎnkaa dàkhíina, á líí búrá mí yara ho tá yi. ⁷ O o Yeesu ðueé 6ó 6a yi, á bò mí níí 6a wán, ò o bíá: «Mi líi híni. Mi yí zǎn bio.» ⁸ A 6a wáa hóonia mí yara á 6a yí mǎn ñupue ká yínǎn o Yeesu mí ðòn. ⁹ Bio 6a ló le ðúee wán wee líi, ó o Yeesu heníá bio ká ñon 6a yi: «Bio mí mǎn ká à mí yí bío le ñupue ñí fúaa o *Ñupue Za húrun á vèera ló 6a ñi-hía ðahú.»

(Maaki 9.10-13)

¹⁰ O o ñi-kenínia túara a yi: «Lée webio ñon ho *lándá bio zéenílowa le o Elii ko ò o ðuen ho yahó?»† ¹¹ O o bíá ñon 6a yi: «Mu bon. O Elii ko ò o ðuen vé, á ðuee kúee mu ðiowa ðúenðúen mí lara yi. ¹² Le 1 bío mu na mia: O Elii mu yáa ðuara wó. Ká 6a ñupua máhá yí zúna le lé orén. A 6a wó a làa bio 6a sía vá yi. Lé ðún síi 6a mún ñi beéráa o Ñupue Za lò.» ¹³ O o ñi-kenínia wáa zúna le lé o Zǎn Batiisi ó o wee bío bio.

O Yeesu wéera a háyónza na le ðándàhtoní wi yi (Maaki 9.14-29; Luki 9.37-43a)

¹⁴ Bio 6a líí ðǎn hen na 6a zǎamáa wi yi, ó o níí búí vá ðueé 6ó a Yeesu yi á líí fǎrá mí ñonkóñúná wán o yahó, ò o bíá: ¹⁵ «Ñi-karánlo, loí 1 za makári yi. Le ðándàhíoní wi o yi. Le wee beé o lò. Pǎnna cèrèe le wee lá a dé ho ðshú táa mu ñumu yi. ¹⁶ A ì ðuan wo ðuararǎa ũ ñi-kenínia cǔn, ká 6a máhá yí ðǎrina yí wéera a.» ¹⁷ O o Yeesu wáamaa: «Éee! Mi zuia ñupua ðèntín yí máa dé mí sía le Dónbeení yi bio bon, á mí mún yí máa ñí hàrì ðé. Mi wee leéka le 1 kéni láa mia á wé è kǎrán mia fúuu le? Mí ðua a háyónza mu ðuennáa.» ¹⁸ Bio 6a ðuara làa wo, ó o Yeesu ñamakaa o cǎná yi, ó o ló. O o háyónza ðèniá wan mí lahó yi.

¹⁹ ðún mǎn ó o Yeesu wá. O o ñi-kenínia wá vaá 6ó a yi á 6a túara a yi: «Lée webio ñon á warén yí ðǎrina yí ðonnáa o cǎná mu.» ²⁰ O o Yeesu bíá ñon 6a yi: «Lé bio mí sílédó míí ka cǎnú dàkhíina. Le 1 mí ho túiá na mia: Hen ká mí sílédó míí na khúekhúe lè ho mútáàðe beere bio á mí yáa pá lá tà le míí

* 17:3 Mi loí Luki vǎahú 9.31 † 17:10 Mi loí Malasii vǎahú 3.23

wé làa bío, á mi lá dà à bío ò na le búee na kà yi le le lé ho lahó na le wi yi, á va lòn-veere, á mu ù wé. Bío woon á mi lá máa wé è wé máa sa. ²¹ [Éé ká mu máhá lé ho fióró lè le jii líró mí dòn lé bío dà à ja a cíná na kà bàn síí á à lén.]»

O Yeesu wiokaa wee bío mí húmú lè mí vèeró bío

(Maaki 9.30-32; Luki 9.43-45)

²² Wizonle búí ká a Yeesu lè mí ní-kenínia búenbúen páania wi ho Kalilee káshú yí, ó o bíá nòn 6a yi: «O *Núpue Za á 6a à dé 6a núpua níni yi. ²³ Ba à búe o, ká mu wizooní tñn zòñ o ò vèe.» A 6a ní-kenínia yilera yáara láa sòobéé.

Le Dónbeení zì-beení lànpó caló bío

²⁴ O Yeesu lè mí ní-kenínia wá van ho *Kapereyayuumu lóhó. A le *Dónbeení zì-beení *lànpó féwá wá 6ueé 6ó a Piere yi à 6a tùara a yi: «Mí ní-kàránlo so wee sàání le Dónbeení zì-beení lànpó le?» ²⁵ O o Piere bíá: «Úuu o wee sàání ho.» Páahú na ó o Piere wá vaá zo le zii na ó o Yeesu wi yi, ó o Yeesu dènia wee tùa wo yi: «Simòn, lée wée ko ò o wé sàání ho lànpó lè mí sííwá à na ho díímíjá na ká bá-záwa yi? Fo wee leéka webio mu dání yi? Lé ho káshú núpua mí beere lée táá lé bíá 6a funnáa á dàrina?» O o Piere le lé bíá 6a dàrina. ²⁶ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Áwa, búñ wee zéeni le ho káshú núpua yí ko 6a wé sàání ho lànpó. ²⁷ Éé ká wa máhá máa lúnka 6a núpua mu yilera. Lén lii ho vù-beení yi, á lii pa le ce-híni. O o nín-yání ceza na fo ò ví á ù lén á lée hén jii, á fo ò yí le wén-hónló le yi na dà warén wa núwa jun lànpó á à sàání. A ù wáa 6ua dén á ù va 6a cón vaa sàání wa lànpó.»

18

Lée wée po bíá ká

(Maaki 9.33-37; Luki 9.46-48)

¹ Hón páahú so yi, ó o Yeesu ní-kenínia wá 6ueé 6ó a yi, á 6a wee tùa wo yi: «Yia bío nùhú wi po bíá ká le Dónbeení béeni yi lé o yén.» ² O o Yeesu von o háyónza 6ueé dínia 6a yahó, ³ ò o bíá: «Le í mí ho túia na mia: Hen ká mí yí yéremáa á yí ka lè 6a háyúwá bío síí, á mí máa zo le *Dónbeení béeni yi. ⁴ Yia bío nùhú wi po bíá ká le Dónbeení béeni yi lé yia wee liini mítén á wé lá a háyónza na ká bío síí. ⁵ Yia 6uan háyónza búí na ka làa yia ká bío síí sese, se mu lé ínén í beere á bánso 6uan sese.»

Mu bè-kohó wéró yí se

(Maaki 9.42-48; Luki 17.1-2)

⁶ «Ba háyúwá na dó mí sía mií ní-kéní á núpue khá dó mu bè-kora wéró yi, se mu súaani á 6a ca le hue-beení bánso fonle yi à lée dé ho mu-beení yi ò o líi lí. ⁷ Ho díímíjá á ho yéréké khii sá yi, lé bío á bío wee khá 6a núpua dé mu bè-kora wéró yí á wi ho yi. Mu bon, mu lée bío na wéró máa khí ho yi. Éé ká yia níi wee bè mu, á ho yéréké khii sá yi. ⁸ Ká mu lé ù níi táá ù zeñ wee dé fo mu bè-kora wéró yi, ù kúio há lée kúia. Fo zon le mukáni na máa vé lùe yi lè ù nín-kéní táá lè ù zeñ-kéní, se mu súaani bío 6a à lée fo á à dé ho dshú na máa hí máa mí yi lè ù níni mí bío jun táá ù zení mí bío jun. ⁹ Ká mu lé ù yere wee dé fo mu bè-kora wéró yi, ù còkon le lée díá. Fo zon le mukáni na máa vé lùe yi lè ù yèn-kéní, se mu súaani bío 6a à lée fo ò dé le *Dofni dshú yi lè ù yío mí bío jun.»

O pio na vitnun bínia yú wáhiire

(Luki 15.3-7)

10 «Mi pa miten bïo, à 6a háyúwá na kà nî-kéní ò o 6úi yí zùan̄ yi. Lé bïo 6a háyúwá mu wáayi tonkarowá wi lè wàn Maá Dónbeení fɛɛɛ. 11 [O *Nùpue Za 6uara wà 6ueé cà bia khèra lè le Dónbeení á à fení.] 12 Le 1 tùa mia. Hen ká a 6úi pia khímàni lá wi sii, ó o yà-kéní wó wó séra vùnun, ó o so máa kúia 6a khímàni yà-kéní mia na ká le 6úee yi ká a máa cànká yá vùnun le? 13 Le 1 bïo mu na mia: Ká a hía yú a, ó o sli á à wa wa a bïo yi á à porí 6a khímàni yà-kéní mia na yí vùnun. 14 Lé làa bïn sii á mìn Maá na wi ho wáayi mún yí wi á 6a háyúwá na kà nî-kéní á vî.

Ká mìn za 6úi wó khon làa fo

15 «Hen ká mìn za wó khon làa fo, à ù vaa zéeni a wékheró na a yi, ùnén làa wo mi nùwá òun mi dòn. Ká a tà, á mi ì bínì ì wé 6a zàwa. 16 Ká a pá, à ù cà nùpue nî-kéní táá nùwá òun dé ù wán, à héha làa bïo le Dónbeení bíoní vùahú biaráa mu: «Mu bïo búenbúen á wa à lén yío 6a seéràsa nùwá òun táá nùwá tìn bè-bíonii wán.»* 17 Ká a pá pá le mí máa jí bán cón, à ù bïo mu lè mìn zàwa na kúaa mìn wán. Ká a pá le mí máa jí bán cón, à ù wáa wé o lòn lànpó fé, táá nî-veere 6úi na yí zú Dónbeení. 18 Le 1 mí ho tùiá na mia: Bïo lée bïo na mi khii wé pá bïo ho tá wán, á le Dónbeení mún ñ pí mu bïo ho wáayi. Á bïo lée bïo na á mi khii wé tá bïo ho tá wán, á le Dónbeení mún ñ tà mu bïo ho wáayi.

Mi wé bunbua fo

19 «Le 1 mún bïo mu na mia. Hen ká nùwá òun 6úi wé ló mi tñahú á bunbuaa flora bïo lée bïo ho tá wán, à wàn Maá na wi ho wáayi á à na mu 6a yi. 20 Mu bon, hen na á nùwá òun táá nùwá tìn kúaa mìn wán yi 1 yèni yi, se 1 wi 6a tñahú.»

O ton-sá na pá ho séndiaró bïo

21 O o Piere wáa vá 6ueé 6ó a Yeesu yi ò o tùara a yi: «Núhúso, ká wàn za wee wé khe làa mi fɛɛɛ, á ì ko à ì sén día na a yi cúa-yen? Lée cúa-hèjùn lée?» 22 O o Yeesu le 6úee. «Í yí bía le cúa-hèjùn mí dòn. I le 6úar-á-tín làa píru píru cúa-hèjùn. 23 Lé bïn non á ì ì téé ho wáayi béení làa bïo kà: Béé 6úi le mí ì càti mí kení na wi mí ton-sáwá yi. 24 Bïo ó o búakáa wee càti há, á 6a guan o 6úi guaráa, à le wári na ó o ko ò wí mí jùhúso yi á boo dàkhíina. 25 O nni mu yí dà le máa wí. Á 6a jùhúso non le jii le 6a wáa yéé wo ò o wé o wobá-nii, à yéé 6àn háa, là a zàwa, làa bïo wi o cón búenbúen, à màhá wínáa le kee. 26 O o ton-sá mu líi fàrá mí nonkójúná wán mí jùhúso yahó ò o wee yanka a: «Sabéré ù jì ù yi. I ì wí le kee mu búenbúen.» 27 Á 6a jùhúso zúna a màkàrí, ó o séra mu día non wo yi ò o le o lén.

28 «Ó o ton-sá mu wà lée sá mí ninza 6úi yahó ò orén kee 6èn wi wón yi. Le lée wén-hàani khímàni. O o wíira mí ninza mu tun kànlè ò o wee bïo: «Í wári na wi foñ á ù wí.» 29 Á 6a ninza mu líi búrá à tá, á wee yanka a kà: «Sabéré ù jì ù yi. I ì wí le kee mu.» 30 Ká a màhá pá, ò o vaá dó a ho kàsó yi á pannáa o kee wíló. 31 Bïo 6a ton-sáwá na ká mən bïo wó, á mu vá 6a yi làa sòobéé. Á 6a wá vaá lá mu búenbúen fɛɛra non mí jùhúso yi. 32 Á 6a jùhúso von o ton-sá mu á 6ueé bía non yi: «Yí kohó bánso yén! Unén á ì séra bïo día lé bïo fo yankaa mi. 33 Fo 6èn mún lá ko à ù zúr mí ninza màkàrí làa bïo á ìnén zūnanáa à ù màkàrí.» 34 Ba jùhúso sli cá dàkhíina, ó o le 6a búa a ton-sá mu vaa dé ho kàsó yi à pa le kee na wi o yi búenbúen wí véró.» 35 Bïn món ó o Yeesu bínia bía:

* 18:16 Mi loñ Lándá zéeni lo vùahú (Deutéronome) 19.15

«Lé kà sii á wàn Maá na wi ho wáayi á khii wé làa mia, ká mi yí máa tà sén díá na mìn zàwa lè mìn hñni yi lè mi sía búenbúen.»

19

Bío ó o Yeesu bía mu yaamu fáaró dání yi

(Maaki 10.1-12)

¹ Bío ó o Yeesu káránna 6a nùpua kà sii wó, ó o ló ho Kalilee kǎhú yi á wá khú ho *Zudee kǎhú sǎn-kéní na wi ho Zurudēn muhú mǎn. ² Nùpua cèrèè jǎn o mǎn khú bǎn lè mí vǎnvárowá, ó o wééra 6a.

³ A 6a *Farizléwa búí wi 6a khúaa o Yeesu jǎi yi, á 6a wà 6ueé 6ó a yi, á 6a tùara a yi: «Wa làndá yi, ká nùpue bǎn háa dá wó khon làa wo, á nǎi so nǎn wo yi ò o dèenǎ jǎ a le?» ⁴ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Mí so yí káránna bío ká yí mǎn le Dónbeenǎ bióní vǎahú yi le? «Mu jǎhú 6úeení, á le Dónbeenǎ léra a báa á léra a háa.» ⁵ Lé bǎn nǎn ó o báa á á díá mǎn maá lè mǎn nu, ká à léé lè mǎn háa. A 6a mí nùwǎ jǎn á à wé sǎnǎ dá-kéní. [†] ⁶ Ba wǎa yí nǎn nùwǎ jǎn, 6a léé nǎ-kéní. Bío le Dónbeenǎ cèera mǎn yi à nùpue yí fáa.» ⁷ A 6a *Farizléwa bía nǎn wo yi: «Lée webio nǎn ó o Mǎyíize bíarǎa le ká báa le mí ì jǎ mǎn háa, o ò wé mu yaamu fáaró vǎahú na a yi?» [‡] ⁸ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «O Mǎyíize nǎn le nǎi le mí dá a jǎ mí hǎnǎní, lé bío mí yí máa jǎ dèe. Ée ká mu jǎhú 6úeení á mu lá yí ka ká sii. ⁹ Le 1 bío mu na mia: Báa na díá mǎn háa á bǎn háa mu jǎn yí fó báa, ò o kǎn fó há-veere yan, se wón léé há-fé.»

¹⁰ O o Yeesu nǎ-kenínia bía nǎn wo yi: «Ká mu lé ká sii ó o báa ko ò o 6uarǎa miten mǎn háa dání yi, ká nùpue wǎa yí yan se mu sǎaaní.» ¹¹ O o Yeesu bía nǎn 6a yi: «Hón káránló so na ká á báawa búenbúen yí dá máa tà yi. Bía le Dónbeenǎ nǎn mu pǎnká yi, bǎn mí dǎn lé bía dá á tà mu yi. ¹² Bío wee hè 6a báawa búí á 6a máa ya á síwǎ boo. Ba búí wee te ká 6a bámu húrun. Ba búí lé 6a nùpua 6ó 6a bámu. Ba búí 6en wee pí mu há-yaamu ho wáayi béeñí bío yi. Yía dá hón káránló so á à tà yi, á wón tà ho yi.»

O Yeesu díbuaa 6a háyúwǎ yi

(Maaki 10.13-16; Lukí 18.15-17)

¹³ Nùpua búí guan 6a háyúwǎ 6uararǎa o Yeesu cǎn le o bè mí níní 6a wán, ò o fio na 6a yi. O o nǎ-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ O o Yeesu wǎa bía nǎn 6a yi: «Mí díá 6a háyúwǎ le 6a búen 1 cǎn. Mí yí hè 6a. Lé bío ho wáayi béeñí bío sǎ bía ka lè 6a bío sii yi.» ¹⁵ O o Yeesu wǎa bò mí níní 6a wán. Bǎn mǎn ó o ló hón lahó so yi wá.

Ho nǎfòró lè le Dónbeenǎ béeñí bío

(Maaki 10.17-31; Lukí 18.18-30)

¹⁶ Yío 6ueé tí, à nùpue búí vǎa vá 6ueé 6ó a Yeesu yi, á tùara a yi: «Nǎ-káránló, léé webio á í ko à í wé ká mu se à yírǎa le mukǎní binbirí na máa vé?» ¹⁷ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Lée webio nǎn á fo wee tùarǎa mǎi lè mu bío na se bío? Le Dónbeenǎ mí dǎn lé dǎo se. Ká fo wi à ù yí le mukǎní binbirí na máa vé, à le Dónbeenǎ bióní na le henía bío à ù bè yi.» ¹⁸ O o nǎi tùara: «Hón lé há bióní yén?» O o Yeesu bía: «Yí 6úe nùpue. Yí wé há-fénló táá bá-fénló. Yí juaa bío. Yí fí sabéré mí ninza jǎi. ¹⁹ Kǎnbi mǎn maá lè mǎn nu. Waí mí ninza làa bío á fo warǎa úten bío sii.» [§] ²⁰ O o yárónza bía nǎn o Yeesu yi: «Bún

* **19:4** Mí lorí Bío jǎhú 6úeení vǎahú (Genèse) 1.27; 5.2 † **19:5** Mí lorí Bío jǎhú 6úeení vǎahú

(Genèse) 2.24 ‡ **19:7** Làndá zéenlǎo vǎahú (Deutéronome) 24.1 § **19:19** Mí lorí ho Léró vǎahú

(Exode) 20.12-16; Làndá zéenlǎo vǎahú (Deutéronome) 5.16-20; Levii nùwǎ vǎahú (Lévitiqúe) 19.18.

buénbuén á ì bò yi. Lé mu yén á ì pá bíníá ko à ì wé.» ²¹ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Ká fo wi ù wé o nùpue na bño jii sú, à ù lén vaa yèè bño wi ù cón búenbúen, à na wári 6a nĩ-khenia yi, á fo khii yi ho náfòró ho wáayi. Bún món à ù bíníá 6uee bè mi.» ²² Bño ó o yàrónta já hñn bióní so, ó o bíníá wá ká a sáníá tò, lé bño ó o níi bño boo dà.

²³ O o Yeesu bía nòn mí nĩ-keníníá yi: «Lé ì mí ho túiá na mia: Ho náfòró bñso zoró le *Dónbeení béeñí yi 6èntín do. ²⁴ Ì pá à bíníá ì bío bño ká á à na mia: O cón-jumúkú zoró lè ho mísímí kshú á à wé wayi á à poi o náfòró bñso zoró le Dónbeení béeñí yi.» ²⁵ Bño 6a nĩ-keníníá já hñn bióní mu, á 6a wó coon dàkhíina, á 6a bía: «Éee! A yía wáa dà à fen lée wée?» ²⁶ O o Yeesu yòò fá mí yío 6a yi ò o bía: «Ba nùpua cón á mu yí dà máa wé, èè ká le Dónbeení cón á bño búenbúen dà wee wé.» ²⁷ O o Piere wáa bía nòn o Yeesu yi: «Loí, warén ló díá bño lá wi wa cón búenbúen à wá bò foí, á wa bño khii wé kaka?» ²⁸ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Lé ì mí ho túiá na mia: Hen ká a *Nùpue Za khii kará mí cùkú beení kanmúini wán ho ðímíjá finle yi, á minén píru jún na bò mií á mún ò kéení 6a bá-zàwa kanmúini wán, á à cítíríá a *Isirayeele zì-júná píru jún. ²⁹ A bía búenbúen na ló díá mí zíní, lè mín zàwa, lè mín hñni, lè mín maáwá, lè mín nuwá, lè mí zàwa táá mí manawá Ìnén bño yi, bán khii yí mu 6àn cúa-khímàni khímàni á mún ò yí le mukáni binbirí na máa vé. ³⁰ Èè ká bía dú ho yahó hñn làa na ká wán, á cèrèè khii wé 6a món-díwá. A bía dú ho món hñn làa na ká wán, á cèrèè khii wé 6a ya-díwá.

20

Ho èrèzén vñsía buahó vàrowá wahiire

¹ «Mí loí, ho wáayi béeñí bño ka làa bño ó o níi búii na èrèzén vñsía buahó wi á hía wó. Wizonle búii ó o fèra hñn ló le yinbíi búirií, á wá lée cà 6a vàrowá á à kúee mí èrèzén vñsía buahó yi. ² A 6a vàrowá mu làa wo wáania tò le wén-hñnló dà-kéní na lé o nùpue ní-kéní wizon-kùure sámú saánii wán, ó o le 6a wáa vaa sá mí èrèzén vñsía buahó yi. ³ Bún món ó o bíníá ló le yinbí-wi-bee yi, á lée yú 6a búii 6a nùpua fémínló lahó yi à 6a yí máa wé dè. ⁴ O o bía nòn 6a yi: «Minén mún lén vaa sá ì èrèzén vñsía buahó yi, ká ì na le wizon-kùure sámú saánii mí ní-kéní kéní yi.» ⁵ A bán wá van. Bún món á ho mǎhú 6ànso tñn bíníá ló ká le wii yòò fàrá, á kún ló le wi-háare, á lée wó bño ó o wó khíina 6àn sii. ⁶ Mu véenii ó o bíníá ló ho ziihú jii, á tñn lée yú 6a nùpua búii ho fémínló lahó yi. O o tũara 6a yi: «Mí kará hen á tò le wii káamaa le we?» ⁷ A bán bía nòn wo yi: «Lé bío á nùpue yí lá wén.» A ho mǎhú 6ànso bía nòn 6a yi: «Minén mún lén vaa sá ì mǎhú yi.»

⁸ «Bío le wii tò, á ho mǎhú 6ànso bía nòn mí ton-sáwá jùhúso yi le o ve 6a vàrowá 6uee saánii yi. Le o búaká làa bía 6uara ho món, á vaa véenii làa bía 6uara ho yahó. ⁹ A bía van ho mǎhú yi ho ziihú á 6uara. A 6a lè mí ní-kéní kéní yú le wén-hñani dà-kéní kéní. ¹⁰ A bía van ho mǎhú yi ho yahó wee leéka le minén ò yí á à poi 6a. Bío 6a 6uara, á ho mǎhú 6ànso mún nòn le wén-hñani dà-kéní kéní 6a yi. ¹¹ Bío 6a fó mí saánii, á 6a sía yí wan le bño yi, ¹² á 6a wee bío là a mǎhú 6ànso: «Bía ká sá ho ziihú jii mí dòn. A ù pá saánia 6a yi á mània lè warén na tà le wizon-kùure sámú lònbee yi le wiso-hádshú yi.» ¹³ A ho mǎhú 6ànso bía nòn 6a vàrowá mu ní-kéní yi: «Wán bñnlo, ì yí tò ù wán. Wa so fù yí wáania yí tò le wén-hñnló dà-kéní wán le wizon-kùure sámú bño yi le? ¹⁴ Awa, fé ù wári ù lén. Yía 6uara ho món á ì mún wi à ì saánii yi à màni

lè únén. ¹⁵ Inén lé yia te 1 wári. Ká 1 le 1 wé le làa bío na, á ì ì wé. Tàà lé bío á ì wó mu sáamu lé búñ wee vá foñ le?» ¹⁶ O o Yeesu bíníá bíá bò mu wán: «Ba món-díwá khii wé 6a ya-díwá, á 6a ya-díwá khii wé 6a món-díwá.»

O Yeesu wíokaa wee bío mí húmú là mí vèèrò bío

(Maaki 10.32-34; Luki 18.31-34)

¹⁷ Bío ó o Yeesu wee va ho Zeruzaléemu, ó o fó mí nì-keníníá píru jùn mí jii yi, á wee bíoráa làa bío ká ká 6a wi ho wóhú wán varákaa wá: ¹⁸ «Mí loñ, wa wee yòo ho Zeruzaléemu. Lé bín ó o *Núpue Za 6a à dé le *Dónbeení yankarowá júnáa là ho *lándá bío zéenílowa ní yi. Ba à síni a jùhú á à búe. ¹⁹ Ba à na a bíá yí zú le Dónbeení yi á 6a à zùarká yi, á à ha a le há lábàani. Bún món, á 6a à búe wo ho *kùrúwá wán o ò hí. Ká mu wizooní tìn zoñ o ò vèe.»

Bíó ó o Zaaki là a Zan bàn nu flora a Yeesu cón

(Maaki 10.35-45; Luki 22.25-27)

²⁰ O Zebedee bán háa là mí zàwa nùwá jùn wá búeé 6ó a Yeesu yi, ó o háa mu líi fàrá mí nònkó júná wán o yahó, á wi ò o fio bío búí o cón. ²¹ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Lée webio á ù màkóo wi yi?» O o bíá: «Dé ù jii na mii le 1 zàwa nùwá jùn na ká ò o nì-kéní khii kèñ ù nín-tláñí, ká a nì-kéní kèñ ù nín-káahó* ù béení yi.» ²² O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Bíó mí wee fio mí yi zú. Le lònbee na á ì ì lá bán síi á mí so dà à lá le?» A 6a le úuu le mí dà mu. ²³ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Mu bon, mí lò á à be. Ká Inén màhá yí dà máa bío wéréwéré le lé yia ká á à kèení 1 nín-tláñí táá 1 nín-káahó. Hón lùá so bío sá bíá á wán Maá wíokaa há káráa yi.»

²⁴ Bío 6a nì-keníníá nùwá píru na ká já mu, á 6a sá cá 6a nùwá jùn mu yi làa sòobé. ²⁵ O o Yeesu wáa von 6a búenbúen á bíá nòn yi: «Mí zú le há kána júnáa wee wé mí pánká bíá 6a wi jùhú yi wán. A bíá lé 6a nì-beera wee zéení làa bíá ká le mí po 6a. ²⁶ Éé ká minén bío yi ko mu wé ká síi. Hen ká minén nì-kéní búí wi ò o bío jùhú wé porí bíá ká, ó o ko ò o wé 6a ton-sá. ²⁷ Ká minén nì-kéní búí wi ò o dí bíá ká yahó, á bánso ko ò o wé mí wobá-nii. ²⁸ Lé ká síi ó o *Núpue Za bío karáa. O yí buara à 6a sá na a yi. O buara wá búeé sá á à na 6a nùpua yi, á mún ñ na mí mukáni á à lénnáa 6a nùpua cèrè júná.»

O Yeesu héra 6a muiiwá nùwá jùn yío

(Maaki 10.46-52; Luki 18.35-43)

²⁹ Bío 6a ló ho Zerikoo lóhó yi, á 6a zámá-kúii bò a Yeesu yi. ³⁰ Mu wee wé á muiiwá nùwá jùn búí kará ho wóhú nísání, á já à 6a le o Yeesu wee khíí. A 6a wee bío pónpón: «Núhúso, *Daviide Za, màkárí wen!» ³¹ A 6a zámáa wee zá làa ba le 6a wé tété. A 6a yáá wáa wíokaa wee bío pónpón: «Núhúso, Daviide Za, màkárí wen!» ³² O o Yeesu dñ ò o von 6a tùara yi: «Lée webio á mí wi á ì wé na mia?» ³³ A 6a bíá: «Núhúso, wé le wa yío à wé mi.» ³⁴ A 6a màkárí guan o Yeesu yi, ó o dñ 6a yío là mí níní. Mí lahó yi á 6a yío dèeníá wee mí, á 6a bò a Yeesu yi.

21

O Yeesu zoró ho Zeruzaléemu lóhó yi

(Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40; Zan 12.12-19)

¹ O Yeesu là mí nì-keníníá vaá sùaráa ho Zeruzaléemu yi. Bío 6a wi le búee na 6a le Oliivewa vñsfa búee wán, ho Betefazee lóhó jii, ó o fèra tonkaa mí

* **20:21** Nín-tláñí làa nín-káahó: Mu wee zéení le hñn lara bío jùn so lé háa bío jùhú wi.

nĩ-keninia nùwā jūn á bía n̄n 6a yi: ² «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa dēenii b̄n, á mí ì mí s̄npè-nu ká a can d̄n lè mí za. Mi fee 6a 6uee na mi.» ³ Ká 6a t̄ara mia à mi bío le o Nùh̄tso màkóo wi 6a yi, á 6a à dēenì ì díá 6a mi ì lēnnáa.

⁴ B̄n wó kà sii bèra a na le *Dónbeenì j̄i-cúa f̄ero bíonì na kà à bío wéráa.

⁵ «Mi bío na ho Sion lóhó n̄pomu yi:

«Lorí, lé ū b̄éε na bò o buen ū c̄n.

O wayi.

O yòra a s̄npè-nu

lè mí za.»^{*}

⁶ A 6a n̄i-keninia wáa wà, á vaá wó bío ó o Yeesu le 6a wé. ⁷ Ba vaá buan o s̄npè-nu lè mí za buararáa, á bò mí kánbunwà 6a wán ó o Yeesu yòó kará wán. ⁸ Ba minka z̄amáa na bò a yi á 6a c̄èr̄ε wee bá mí kánbunwà ho w̄h̄ wán o yahó. Ba búí lé h̄á v̄ns̄ia v̄nna 6a wee khé à bá. ⁹ Ba minka z̄amáa na varákaa dú a Yeesu yahó l̄aa bía bò a yi á wee bío p̄np̄n:

«Le ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.

Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà l̄aa yia bò o buen o Nùh̄tso yèni yi.

Le le Dónbeenì na wi ho wáayi à ho cùkú dé yi.»[†]

¹⁰ Bío ó o Yeesu vaá zon ho Zeruzal̄εmu, á ho n̄pomu búenb̄uen kánkáa. Ba wee t̄aka m̄n yi: «Yia kà léε wée kà?» ¹¹ A 6a n̄pua wee bío: «O lé o Yeesu, le *Dónbeenì j̄i-cúa f̄ero. O ló ho Kalilee k̄h̄t lóhó na 6a le Nazarete yi.»

O Yeesu zon le Dónbeenì z̄i-beenì yi

(Maaki 11.15-19; Luki 19.45-48; Z̄an 2.13-16)

¹² O Yeesu vaá zon le *Dónbeenì z̄i-beenì yi, á z̄o j̄n bía wee ȳé mu bío l̄aa bía wee yà mu b̄n. Ba wén-p̄ar̄ilowà tabáriwa l̄aa bía wee ȳé 6a b̄uaab̄uunì kanm̄uini ó o dónkaa kúaa, ¹³ ò o bía n̄n 6a yi: «Le Dónbeenì bíonì v̄uah̄ bía bío kà: † z̄i 6a wé è ve l̄aa fioró z̄i.»[‡] O o b̄nía bía: «Á minén 6̄en wó le lè 6a k̄nlowà l̄ue há?»[§] ¹⁴ Ba muiiwà lè 6a mùamúawà búí wà 6ueé 6ó a Yeesu yi, ó o w̄era 6a. ¹⁵ A 6a yankarowà j̄nása lè ho *l̄andá bío z̄eenilowa yiwa cá bío 6a m̄n ò o Yeesu wee wé mu yéréké biowa bío yi l̄aa bío 6a háyúwà wee bío p̄np̄n kà sii bío yi: «Ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.» ¹⁶ A 6a wáa bía n̄n o Yeesu yi: «Fo wee jí bío 6a wee bío le?» O o Yeesu le: «Ūuu, † wee jí mu. Minén so yí k̄aranna bío kà le Dónbeenì bíonì v̄uah̄ yi yí m̄n le? «Fo wó, á h̄ari 6a háyúwà lè 6a kúnkúzawa wee kh̄ooni fo.»^{*}

¹⁷ B̄n m̄n ó o ló ho lóhó yi wà díá 6a, á van ho Betanii lóhó vaá cáana b̄n.

O Yeesu d̄ank̄ania le v̄nd̄ε na 6a le f̄ik̄tyée

(Maaki 11.12-14, 20-25)

¹⁸ Mu tá na lée t̄n ȳnb̄ii, ká a Yeesu b̄nía bò o buen ho Zeruzal̄εmu, á le h̄ni dá a. ¹⁹ O o m̄n le v̄nd̄ε búí na 6a le *f̄ik̄tyée ho w̄h̄ n̄s̄ani. O o wà vaá 6ó le yi, ká a m̄há yí yú bía le wán, lée v̄nna mí d̄n. O o wáa bía n̄n le yi: «Fo máa b̄nii máa ha bía h̄uú.» A le v̄nd̄ε mu d̄en̄ia hon mí lahó yi. ²⁰ Bío ó o n̄i-keninia m̄n mu, á mu wó 6a coon. A 6a t̄ara a Yeesu yi: «Le v̄nd̄ε mu d̄en̄ia wó kaka honnáa kà?» ²¹ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Le † mí ho t̄iia na mia: Hen ká mí dó mí s̄ia mi, á yí máa titika, á bío á † wó lè le v̄nd̄ε na ká b̄an s̄i: á mí wé è wé. Ká mí mún pá dá à bío ò na le 6úee na kà yi: «H̄ni hen

* **21:5** Mi lorí Zakari v̄uah̄ 9.9 † **21:9** Mi lorí Lení v̄uah̄ (Psaumes) 118.25-26 ‡ **21:13** Mi lorí Ezayii v̄uah̄ 56.7 § **21:13** Mi lorí Zeremii v̄uah̄ 7.11 * **21:16** Mi lorí Lení v̄uah̄ (Psaumes) 8.3

na fo wi yi à vaa zo ho mu-beenì yi, á mu ù wé. ²² Ká mi dó mi s̄la miì, á b̄io búenb̄úen na mi wee fio le Dónbeenì c̄s̄n, á mi ì yì.»

O Yeesu pànká ló wen?

(Maaki 11.27-33; Luki 20.1-8)

²³ O Yeesu yóó zon le *Dónbeenì z̄l-beenì yi zoó wee kárán 6a nùpua. A 6a yankarowà j̄unása lè 6a *z̄úif̄uwa *n̄i-k̄la wà 6ueé 6ó a yi, á 6a t̄àra a yi: «Fo yú le níi wen wee wéráa b̄io kà? Lé wée n̄on mu wéró níi fon?» ²⁴ O o Yeesu b̄ia n̄on 6a yi: «Ínén 6èn mún ñ t̄ua mia làa b̄io dà-kéní mí dòn. Ká mi zéeniá mu, á Ínén mún ñ zéeni ȳia n̄on le níi miì á ì wee wéráa b̄io kà. ²⁵ Ȳia tonkaa o Z̄án le o wé bátizé 6a nùpua lée wée? Lé le Dónbeenì lée, t̄aa lé 6a nùpua?» A 6a ð̄in wee w̄aaní m̄in yi: «Ká wa le lé le Dónbeenì tonkaa wo, o ò b̄io le lée webio n̄on á wa yì t̄àráa o b̄io. ²⁶ Ká wa mún le lé 6a nùpua tonkaa wo, á 6a z̄ámáa máa día w̄en. Lé b̄io 6a búenb̄úen wee leéka le o Z̄án lé le *Dónbeenì j̄i-cúa f̄eero.» ²⁷ A 6a w̄aa b̄ia n̄on o Yeesu yi: «Wa yì z̄ú ȳia tonkaa wo.» O o Yeesu b̄ia n̄on 6a yi: «Àwa, á Ínén mún w̄aa zéeni ȳia n̄on le níi miì á ì wee wéráa b̄io kà.»

Ba z̄awa nùwá j̄un w̄ahiire

²⁸ O Yeesu pá b̄inía b̄ia: «Mi jíi b̄io kà: N̄ii búii z̄awa nùwá j̄un h̄ia wi. O o von o ñi-kéní á b̄ia n̄on yi: «Í za, lén vaa v̄a ho èr̄éz̄én v̄insla 6uahó yi ho zuia.» ²⁹ O o le mí máa va. O o h̄ia b̄inía lon mi yi, ó o wà van á vaá v̄a. ³⁰ B̄ún m̄ón, ó o maá mu b̄ia mu b̄io dà-kéní mu làa ȳia so. A wón le mí ì va, ò o m̄ahá yì van. ³¹ Awa, 6a nùwá j̄un mu t̄ah̄ú, á lé o ȳén wó b̄io á 6àn maá lá wee cà?» A 6a b̄ia: «Lé ȳia ó o biaráa ho yahó.» O o Yeesu b̄ia n̄on 6a yi: «Le í mi ho t̄úia na mia: Ba *l̄anpó féwá lè 6a h̄áawa na wee ȳéé mít̄en á à zo le *Dónbeenì b̄éeni yi á à dí mi yahó. ³² Lé b̄io ó o Z̄án Batiisi 6uara, á 6ueé wee zéeni ho w̄a-tente b̄io làa mia, á mi yì t̄a mu yi. Ká 6a l̄anpó féwá lè 6a h̄áawa na wee ȳéé mít̄en bán t̄a mu yi. A b̄io mi ȳáa pá m̄on b̄ún, á mi pá yì ȳer̄emáa mi ȳilera lè mi wárá, á yì t̄a a b̄io.»

Ho èr̄éz̄én v̄insla 6uahó v̄arowá w̄ahiire

(Maaki 12.1-12; Luki 20.9-19)

³³ «Mi w̄ioka jíi w̄ahiire búii: M̄oh̄ú 6̄anso búii h̄ia fá ho èr̄éz̄én v̄insla mí m̄oh̄ú yi, á son ho d̄andá k̄nía yi. O o có ho k̄oh̄ú á w̄iokaa, h̄ia ho èr̄éz̄én wee j̄aa yi. O mún son o paro lúe. B̄ún m̄ón ó o w̄añia tò lè 6a nùpua búii na á v̄a ho, ó or̄én w̄a van le kh̄úii. ³⁴ P̄ah̄ú na ho èr̄éz̄én wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sáwá le 6a va 6a nùpua mu c̄s̄n le 6a khé b̄io b̄io s̄á mí yi á na. ³⁵ Ká 6a nùpua mu m̄ahá vaá wiikaa 6a, á han o ñi-kéní, á 6ó a j̄un níi so, á mún lèekaa o t̄in níi so lè h̄a huua 6ó. ³⁶ O o m̄oh̄ú 6̄anso b̄inía tonkaa 6a ton-sáwá mu búii. Bán boo po b̄ia lè ho yahó. Ká 6a nùpua mu m̄ahá vaá wó bán làa b̄io 6a wó làa b̄ia so. ³⁷ Mu véeni, ó o tonkaa mí za, ò o wee leéka: «Í za wón 6a á k̄onbi.» ³⁸ Ká b̄io 6a nùpua mu ȳere dá a wán, á 6a wee bío m̄in yi: «Ȳia lua kà lé ȳia á ho m̄oh̄ú bío kh̄ii s̄í yi. M̄i wa búe o, á ho m̄oh̄ú bío w̄áa à s̄í w̄en.» ³⁹ A 6a h̄in̄on w̄iira a, á kh̄era lée 6ó día.»

⁴⁰ O o Yeesu t̄àra 6a yi: «Àwa, ká a m̄oh̄ú 6̄anso kh̄ii 6uara, ó o 6ueé wé 6a nùpua mu kaka?» ⁴¹ A 6a b̄ia n̄on wo yi: «O máa c̄èe 6a b̄io máa día. Ba ñi-s̄umáa mu o ò búe, ká a cà ñi-vio á à kúee mí m̄oh̄ú mu yi. O or̄én làa bán á à w̄aaní ì t̄è b̄io 6a kh̄ii na a yi wán, ho p̄ah̄ú na 6a dó n̄on m̄in yi.» ⁴² B̄ún m̄ón, ó o Yeesu b̄ia n̄on 6a yi: «Mi ð̄in̄ yì káránna b̄io kà yì m̄on h̄úúu le Dónbeenì bíoni v̄uh̄ú yi le? «Le huee na 6a so-sowa f̄ú pá día lé ð̄io h̄ia 6uee 6uan ho

soró dńńa. Bío kà lé bío ó o Nńhńso Dńnbeenń wó, mu lée bè-tente wa yèn-dńńi yi.†» 43 O Yeesu pá bńńa bía: «Lé bńń nńn á ĩ ì bńńráa mu á à na mia. Le *Dńnbeenń béeńń á à fé mi cńń á à na nń-vio yi, bńa á à ha le béeńń mu ńàn bia mí bęere. 44 Yia lńwá le huee mu wán, á ńáńso sńńa á à yáa. Ká yía á le ńèn kńera lion wán, á ńáńso á à fńfńuka.»

45 Bío ńa yankarowá ńńńa lè ńa *Fariziewa ńńa a Yeesu wáńio na ó o wá, á ńa zńna le lé ńarén ó o wee bío bío. 46 A ńa wáa wee cá bío ńa à wé wé á à ńńeráa wo, ká ńa mńhá zńna ńa zńamáa na wee lá a Yeesu lè le *Dńnbeenń ńi-cńa fęero.

22

Mu yaamu sńńu dńńlń wáńiire

(Luki 14.15-24)

1 O Yeesu pá bńńa wá há wáńio á bńaráa làa bia wee ńńa a cńń. O bía bío ká nńn ńa yi: 2 «Ho wáayi béeńń bío ńonmńn làa bío ká: Bée ńńi sá ho dńńlń mí za yaamu yi. 3 O o tonkaa mí ton-sáwá le ńa vaa yí bía ó o vonka ho dńńlń mu bío yi le ńa ńuen. Ká ńa mńhá yí wi ńa ńuen. 4 O o bńńa tonkaa mí ton-sáwá ńńi á nńn le ńńi na ká ńa yi: «Mí vaa bío bío ká à na bía á ĩ von yi: I dńńi lè ĩ ńńaa na ńńi wí á fńaana, ĩ dńńlń bío ńńenńńen wńokaa wó. Mí wáa ńuen mu yaamu sńńu dńńlń dńńńi.» 5 Ká bía ńa von mńhá yí cáńio mu, á ńa wá vaa wee sáka mí tonńi. Ba ńńi vanka mí mana. Ba ńńi vaa wee duan. 6 A bía ká wńira ńa ton-sáwá mu han lè mí sńobęe, á ńa ńó ńa. 7 O o bée sńi cá, ó o tonkaa mí dásiwá le ńa vaa ńńe bía wó mu, á cńń ńa lńhó. 8 Bńń mńń ó o bía nńn mí ton-sáwá yi: «Mu yaamu sńńu dńńlń sá wó, ká bía á ĩ von le bía yí ko ńa dí ho. 9 Mí wáa lén zo ho lńhó ńonfńaa yi, á bía mí zoó yí bńń ńńenńńen á mi ve le ńa ńuee dí ho dńńlń mu.» 10 A ńa ton-sáwá wá zoó von bía ńa fńrńa mńń ńńenńńen, ńa nń-kora lè ńa nń-tentewá. A ho sńńu dńńńi zńi ńuee sń lè ńa ńńpua.

11 «Ó o bée yóó zon le zńi yi, á zoó wee loń bía ńa vonka. O o mńn o nń-kení ńńi ńa fńahń ò o yí zń ho sńńu ńáká. 12 O o bía nńn wo yi: «Wán ńńńo, fo wó kaka zonnáa hen à ũ yí zń ho sńńu ńáká?» O o ńńi yí dńńna dęe yí bía. 13 O o bée nńn le ńńi mí ton-sáwá yi: «Mí wńi wo ca zení lá a nńńi, á lée lée día ho kńńhń le fńbńrń yi, hen na le węe lè le mńka yí vęe wi yi.»

14 O o Yeesu bńńa bía «Bía von boo. Ká bía hueekaa ńán yí tá yí boo.»

Ho lńńpó cáńo à na ho Oroomu bęe yi bío

(Maaki 12.13-17; Luki 20.20-26)

15 Ba *Fariziewa wá vaa wáńańa tò bío ńa à tńa lá a Yeesu yi wán, á à yńrńa o nńi ĩ ńua yi. 16 A ńa tonkaa mí nń-kenńńa nńwá yęn ńńi lá á *Heroode mńń nńpua nńwá yęn le ńa vaa bío bío ká na a Yeesu yi: «Nń-karńńo, wa zń le fo wee mí ho tńńa. Bío le Dńnbeenń le ńa nńpua ńua lè mńten, lé bńń ńàn karńńlń bńńbńrń á fo wee na. Fo yí mńa zńń nńpue. Fo mńń yí mńa ká nńpue yńo. 17 Awa, á ũ zęení bío fo wee leeka bío ká dńńi yi: Wa lńńdń yi á ho lńńpó ko ho wé cá na ho Oroomu bęe yi lée, táa mu yí ko làa wéró?»

18 O o Yeesu zńna há yńle-kora na wí ńa yi, ó o bía nńn ńa yi: «Mí yí mńn mńten le. Mí wee cá ĩ nńi á à ńua yi le we? 19 Le wńrń na á mi wee sńńńi lè ho lńńpó á mi na le ĩ loń.» A ńa ńuan le węń-hńńlń ńuee nńn wo yi. 20 O o Yeesu tńara ńa yi: «Ho yahó lè le yęni na wí le węń-hńńlń mu wán á wée te?» 21 A ńa bía: «Lé o bęe Sezaare.» O o Yeesu wáa bía nńn ńa yi: «Áwa. Bío sá a bęe yi, á mi na mu

† 21:42 Mí loń Lenń vńahń (Psaumes) 118.22.

wo yi. Ká bío 6èn sà le Dónbeení yi, à mi na bǔn dén yi.» ²² Bío 6a ná bío ó o Yeesu bía kà, á 6a wó coon, á 6a wáa díá wo à 6a wà.

Ba nǐ-hía vèeró bío

(Maaki 12.18-27; Luki 20.27-40)

²³ Mu zoñ, á 6a *Sadusíewa wà 6uara a Yeesu cón. (Barén lé bía le 6a nǐ-hía máa vèe.) ²⁴ Ba tùara a Yeesu yi làa bío kà: «Nǐ-kàránlo, bío kà lé bío ó o *Moyiize bía: «Hen ká báa 6úí yan mín háa á húrún ò o yí yú za làa wo, á 6àn za 6úí ko ò o ya a maháa mu, à te 6a zàwa yi mín za mu yèni yi.» ²⁵ Mu ù wé à zàwa nùwá hẹ̀pun 6úí hía wi làa wèn. Yía nín-yání yan á húrún ò o yí yú za le mín háa. ²⁶ A yía sá fó a maháa mu yan á wón húrún. O o tǐn nǐ so fó a, á wón mún húrún. Ba mí nùwá hẹ̀pun 6úen6úen yan wo bèenia á húrunka. ²⁷ Bío 6a 6úen6úen húrún, ó o háa mu mún húrún. ²⁸ Awa, á 6a nǐ-hía vèe nònzoñ ó o háa mu bío á à sǐ a yén yi 6a nùwá hẹ̀pun mu tǎhú? Bío 6a 6úen6úen máhǎ yan wo bèenia.» ²⁹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mi wee vǐnǐ miten. Mi yí zú hàrǐ dɛɛ le Dónbeení bióní vǔahú bío dǎní yí. Mi mún yí zú le le Dónbeení dà bío 6úen6úen wee wé. ³⁰ Bío wi bǐn, hen ká 6a nǐ-hía khǐi vèera, á 6a báawa le 6a háawa máa ya mín. Ba à wé le le Dónbeení wáyai tonkarowá bío síi ho wáyai. ³¹ Ba nǐ-hía vèeró bío dǎní yi, á mi so ðín yí kàránna bío le Dónbeení bía nòn mia le? ³² Le bía le minén lé o *Abarahaamu, là á *Izaaki, là á *Zakoobu 6àn Dónbeení. Le Dónbeení lé bía yío wi lua 6àn Dónbeení. Le yínǎi nǐ-hía 6àn Dónbeení.»† ³³ Ba zǎamáa na ná a bióní á wó coon o kàránló bío yi.

Le Dónbeení làndá na bío nǔhú wi po hǎa ká

(Maaki 12.28-34; Luki 10.25-28)

³⁴ Bío 6a *Farizíewa ná ò o Yeesu bía 6ó 6a *Sadusíewa nǔhú, á 6a kúaa mín wán. ³⁵ A 6a nǐ-kéní na lé ho làndá bío zéenilo wi ò o yí o níú 6aa yi, ó o tùara a yi: ³⁶ «Nǐ-kàránlo, há bióní na bío henía ho làndá yi, á lé le yén nǔhú wi po hǎa ká?» ³⁷ O o Yeesu bía nòn 6a yi: ««Fo ko ù warǐ Nǔhúso Dónbeení le ù síi 6úen6úen, le ù mànáká 6úen6úen, le ù yilera 6úen6úen.»‡ ³⁸ Dén lé ðío bǐo here, á nǔhú wi po hǎa ká. ³⁹ Dío sá le yi na mún nǔhú wi le lerén bío síi le ðío ká: «Fo ko ù warǐ mi ninza làa bío á fo waráa üten bío síi.»§ ⁴⁰ O *Moyiize làndá 6úen6úen, le le *Dónbeení nǐ-cúa fɛerowá kàránló 6úen6úen, á can há bióní bío nún na hò henía ká yi.»

Yía le Dónbeení mǎn léra bío

(Maaki 12.35-37; Luki 20.41-44)

⁴¹ Bío 6a *Farizíewa kúaa mín wán, ó o Yeesu tùara 6a yi: ⁴² «Mi wee leéka le *Yía le Dónbeení mǎn léra nǎnkǎni can wen?» Á 6a bía nòn wo yi: «O lé o *Daviide mǎnmǎní.» ⁴³ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Á bío le Dónbeení Hácírí dú a Daviide yahó, ó o 6èn wó kaka vonnáa wo le mí Nǔhúso? Bío kà lé bío ó o Daviide bía:

⁴⁴ «O Nǔhúso Dónbeení bía nòn í Nǔhúso yi:

Buee kɛɛní í nín-tǎní

fúaa ká í 6úrá ù zúkúsa ù tá,

á ù hò ù zení wán.»*

⁴⁵ Ká a Daviide wáa wee ve o Yía le Dónbeení mǎn léra le mí Nǔhúso, ó o wé o Nǔhúso ká a mún pá à bíní ì wé o mǎnmǎní kaka?»

* **22:24** Làndá zéeniló vǔahú (Deutéronome) 25.5-6 † **22:32** Mi loí Léró vǔahú (Exode) 3.6

‡ **22:37** Mi loí Làndá zéeniló vǔahú (Deutéronome) 6.5 § **22:39** Mi loí Levii nùwá vǔahú

(Lévítique) 19.18 * **22:44** Mi loí Lení vǔahú (Psaumes) 110.1.

46 A 6a nii woon yí dàrina dèe yí bía. A lá bún zoñ ó o 6úi yí bínía yí khà miten yí tùara a yí làa bio 6úi.

23

Mi pa miten 6a zuífùwa ya-dtwa bio yi

(Maaki 12.38-40; Luki 11.43, 46; 20.45-47)

¹ O o Yeesu wáa yèrèmaa wee bio lè 6a zàamàa lè mí nì-kenínia: ² «Ho *làndá bio zéenílowa lè 6a *Farizíewa wee kàrán o *Moyiize làndá làa mia. Hón lé 6a tonló. ³ Mi ko mi wé jí 6a cón, à bè bio 6a wee bio na mia búenbúen yi. Ká 6a wárá hñn mi yí dé miten yi. Lé bio á bio 6a wee kàrán làa mia 6a yí máa wé. ⁴ Ba wee jí ho sèró na lí 6a nùpua bà-ju ná wán, ká barén mí bèere màhá yí máa dé mí níní hàrí cínú à sèení 6a sèráa ho. ⁵ Ba wee wé mí bio búenbúen à zéenínaa miten. O Moyiize làndá bíoní 6úi kúeení luakua zàwa na 6a wee ca mí buráa lè mí bàra yi á barén wee wé à há wé 6úaaaka. Ba kánbunwá jí-káa dùbúaaní á wee kèñ khèekhàa. ⁶ Ho dínló díníni kèenínía na seka, lè ho kàránló zíní yahón lùà, á 6a wa kèeníló. ⁷ Ba wa à 6a nùpua wé tèní 6a yi lè le kònbii 6a zàamàa fèminló lara yi, á mún wa à 6a nùpua wé ve 6a làa nì-kàránlowà. ⁸ Ee ká minén ó o 6úi yí tà le 6a ve o làa nì-kàránlo. Mi búenbúen lè 6a zàwa mín yi, á mi nì-kàránlo mún lé o nì-kéní. ⁹ Mi wé yí ve nii woon lè mín maá ho tá wán. Lé bio á mín Maá lé o nì-kéní, wón wi ho wáyai. ¹⁰ O 6úi yí tà le 6a ve o làa jùhúso. Lé bio mi jùhúso lé o nì-kéní. Wón lé o *Krista. ¹¹ Yia po mi búenbúen ko ò o wé mi ton-sá. ¹² Yia yòonía miten, á wón 6a à liiní. Ká yia liinía miten, á wón 6a à yòoní.

Ho yéréké khii sá 6a zuífùwa ya-dtwa yi

(Maaki 12.40; Luki 11.39-52; 20.47)

¹³ «Minén *làndá bio zéenílowa lè minén *Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bio mi wee hè 6a nùpua lè ho wáyai bèení diró. Minén mí bèere yí dà máa dí le, á bía wi 6a dí le á mi mún wee hè.

¹⁴ [«Nì-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Mi wee fé 6a maháawa nii bio búenbúen véení, ká mí pá bíní wé ho floró na túee à zéenínaa le mi téréenna. Lé bún non á minén cítí khii wé here làa sòobée.]

¹⁵ «Nì-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Mi wee vará ho tá lùà búenbúen yi, à pá há muna hée cà 6a nùpua le 6a yèrèma mí yilera lè mí wárá. Ká mi yú a nì-kéní sàaní à mi wé ò o bio sí le *Dofní dshú yi porí minén làa cúa-juun.

¹⁶ «Minén ya-dí muiiwá yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bio mi wee bio bio kà: Yia báa lé le *Dónbeení zì-beení yèni, se bún dèe 6úi mia. Ká a màhá báa lè le Dónbeení zì-beení bàn sánú yèni, se bún yí dà máa día kà. ¹⁷ Mi lé 6a bónbúwá, á lé 6a muiiwà. Lé mu yén jùhú wi po mu yén? Lé ho sánú léé, tàá lé le Dónbeení zì-beení na non á ho sánú mu bio sánáa le Dónbeení yi? ¹⁸ Mi mún wee bio le yia báa lè mu hámu cíníni bàn yèni, se bún dèe 6úi mia. Ká a màhá báa lè mu hámu na wi le wán yèni, se mu máa día kà. ¹⁹ Muiiwá yén! Lé mu yén jùhú wi po mu yén? Lé mu hámu léé, tàá lé le mu bàn cíníni na non á mu hámu mu bio sánáa le Dónbeení yi? ²⁰ Yia cén báa lè mu hámu cíníni, se bánso báa làa bio búenbúen na wi le wán yèni. ²¹ A yia báa lè le Dónbeení zì-beení yèni, se bánso báa lè le zì-beení mu, á mún báa lè le Dónbeení na wi le yi yèni. ²² A yia mún báa lè ho wáyai yèni, se bánso báa lè le *Dónbeení bèení kanmúiní yèni, á báa lè le Dónbeení mí bèere na kará lè wán yèni.

²³ «Minén làndá bio zéenílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khii sá mia. Lé bio há vón-zà-wíníwà lè mí síiwá na 6a wee kúee le zeení yi á mi wee na bàn cúa-pírú níi, à ho làndá kàránló na jùhú wi á mi màhá wee

pón díá. Bún na lé ho térénló, lè le hii, lè le Dónbeení bío tàró. A bún lé bío mi òn lá ko mi wé wé, ká mi mún yí nònsá bío ká wé ró yi. ²⁴ Ya-dí muíwá yén! Mi wee líi mi bè-ḡuníi à lén o dònwíá díá, ká a cón-ḡumúkú wón mi máhà wee ví.

²⁵ «Minén *lándá bío zéenílowa lè minén Farizíewa ní-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bío mi wee sèe mu ḡumu ḡuuníi lè ho dínlò díníi síá bân máa, ká há yiwa máhà zoó sú lè mí kònló bío, lè mi yile-kora. ²⁶ Farizíe muíi yén! Ú yi lé dío ũ ceé vé, lé bún á à na ká bío ho khúuhú á à ce.

²⁷ «Minén lándá bío zéenílowa lè minén Farizíewa, ní-khàwa. Ho yéréké khíi sá mia. Mi ka lè há búráa na 6a khúuníá máa á há se, ká há yiwa máhà zoó sú lè 6a ní-híá hūaa lè mu bè-sooní lè mi síwà. ²⁸ Minén mún ka ká síi. Ho khúuhú á mi ka lè mí lè 6a ní-tentewá 6a núpua yahó, ká mi yiwa hón sú lè ho ní-khènló lè mu bè-kora lè mi síwà.

²⁹ «Minén lándá bío zéenílowa lè minén Farizíewa ní-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia, lé bío mi wee so le *Dónbeení ḡi-cúa fèerowá na húrun búráa, á wee donkhueé bíá fù térénná miten búráa. ³⁰ Mi wee bío: Ká wán maáwá páahú á warén lá yánkaa wi yi, se 6a ḡi-cúa fèerowá búeró bío á wa níni mía yi. ³¹ A bún mi bíoní lè mí wára wee zéení le bíá 6ó le Dónbeení ḡi-cúa fèerowá, bân mòmáníá lé minén mi bèere. ³² Awa á mìn maáwá mu bío na á 6a búá ḡuhú á mí wáa bánbá tíi ḡii. ³³ Mi ka lòn háwá, díhioni yén! Mi wee léeka le mí dá a kání le Dofíní dshú yi le? ³⁴ Lé bún nòn, á ínén á à tonka 6a ḡi-cúa fèerowá lè mu bè-zúminí 6ánsowá, láa bíá káránna dòn mí cón. A mí ì búe 6a búí, ká 6a búí mí ì búee há *kùrúwáwá wán. Ba búí bán mí ì ha lè há lábaani mí káránlò zíní yi, á wé è ḡaka 6a há lórá yi á à beé lò. ³⁵ Lé bún á à na ká bíá minén lè mìn 6úaaawa 6ó ká 6a bè-yáanii mía, lònbee na wí 6a búeró món á à yí mia. Le ní-búee mu 6úakáa o *Abèe le ní-tente búero ḡii wán, á 6ueé 6ó a Barasii za Zakari yi, wón na 6a 6ó le sòbá-lùe lè mu hámu cíníi páahú. ³⁶ Le 1 mí ho túiá na mia: Ho zuia núpua lé bán á le lònbee na wí dèn ní-búee so món á à yí.»

*O Yeesu bíá ho Zeruzalèmu lóhó bío
(Luki 13.34-35)*

³⁷ «Éee Zeruzalèmusá! Minén na wee búe le *Dónbeení ḡi-cúa fèerowá, á wee léeka bíá le Dónbeení tonkaa mí cón lè há huaa à búe. Lée zen cúa-yen á ì wí à ì ve mia kúee mìn wán láa bío ó o kúeerè wee wé veráa mí záwa kúee mí mía tá bío síi à mí yí tà mu. ³⁸ Awa, le Dónbeení á à pí mia á mí zlí á à dín coon. ³⁹ Le 1 bío mu na mia: A lá ho zuia ḡii wán, á mí máa bíni máa mí mí, fúaa nònzoñ na mí khíi wee bío bío ká: «Le le Dónbeení dúfua yía bò o 6uen o ḡhútsò yèni yi.»*

24

*Le Dónbeení zí-beení floró bío
(Maaki 13.1-23; Luki 21.5-24)*

¹ Bún món ó o Yeesu ló le *Dónbeení zí-beení lún yi. Bío ó o wee lén, ó o ní-keníniá vá 6ueé 6ó a yi à 6a wíokaa wee zéení bío le Dónbeení zí-beení sonnáa síí láa wo. ² O o Yeesu wáa bíá nòn 6a yi: «Bíó ká búenbúen mí yí mòn le? Le 1 mí ho túiá na mia: Mu búenbúen khíi fí, á hàrí huee máa keñ mí ninza huee wán.»

Mu bè-súmáa na khíi wé bío

* 23:39 Mí lorí Lení vuhú (Psaumes) 118.26.

³ O Yeesu yòò kará hã Oliivewa v̄n̄s̄la 6úee wán, ó o n̄i-ken̄inia mí j̄ii yí va 6uee 6ó a yí, à 6a t̄ura a yí: «Zéeni ho p̄ah̄ú na le Dónbeen̄i z̄i-been̄i mu á à fi yí làa w̄en. Lé mu b̄iowa yén kh̄ii zéeni ũ buenl̄ó p̄ah̄ú lè ho ð̄m̄j̄ná véro p̄ah̄ú?» ⁴ O o Yeesu b̄ia n̄on 6a yí: «Mí pa miten b̄io. Mí yí día le n̄upue kh̄a mia. ⁵ Lé b̄io á n̄upua c̄èr̄èe kh̄ii buen 1̄ yèni yí á à b̄io le mí lé o *Krista. Ba à kh̄a 6a n̄upua c̄èr̄èe á à v̄iin̄i. ⁶ Hã h̄ia t̄aró á mi kh̄ii wé è jí s̄á, h̄ia 6ó mia làa h̄ia kh̄era. Ká mi mah̄á yí z̄ón. Lé b̄io á b̄un b̄iowa so ko mu wé ho yah̄ó. È ká b̄un ð̄en̄ia máa wé ho ð̄m̄j̄ná véro. ⁷ Ho s̄ii 6úii kh̄ii wé è lé vaá fi làa s̄ii veere. A ho k̄sh̄ú 6úii kh̄ii wé è lé vaá fi lè ho k̄a-veere. Le h̄ini, lè ho tá ð̄ek̄eró á kh̄ii wé è wé hã l̄ua 6úii yí. ⁸ B̄un b̄iowa so 6úen6úen wéró á kh̄ii ker̄i làa b̄io ó o h̄á-s̄an̄iso s̄an̄i vía wee wé 6úakar̄aa b̄io s̄ii.

⁹ «Hón p̄ah̄ú so yí, á 6a n̄upua á à dé mia á à na 6a à beé lò, á à 6úe. Hã s̄iwa n̄upua 6úen6úen kh̄ii j̄in mia b̄io mi tà m̄il b̄io yí. ¹⁰ Hón p̄ah̄ú so yí, á n̄upua c̄èr̄èe á à kh̄in̄i mí sl̄ad̄eró m̄il. Ba wé è b̄in̄i mín máa, á wé è j̄in mín. ¹¹ B̄ia le mí lé le *Dónbeen̄i j̄i-cúa f̄erowá ká mu yí bon á kh̄ii ker̄i c̄èr̄èe. Ba à v̄iin̄i n̄upua c̄èr̄èe. ¹² Mu bè-kora kh̄ii dé wán, á 6a n̄upua c̄èr̄èe wamin̄i á à t̄i yí. ¹³ Ká ȳia mah̄á hã mí s̄ii f̄úaa mu véen̄i, wón á à fen. ¹⁴ Le *Dónbeen̄i b̄een̄i b̄in-tente mu ko le bue ho ð̄m̄j̄ná l̄ua 6úen6úen yí, á hã s̄iwa 6úen6úen j̄i le, à ho ð̄m̄j̄ná mah̄á bè yí vér̄aa.

¹⁵ «Mí kh̄ii mí mu bè-s̄um̄ni na wee yáa mu b̄io ká mu wi le Dónbeen̄i z̄i-been̄i yí, b̄io á le *Dónbeen̄i j̄i-cúa f̄erowá Daniyeele b̄ia b̄io.* (Ȳia wee k̄ar̄an b̄io ká, à z̄un̄ mu k̄ar̄á sese.) ¹⁶ Hón p̄ah̄ú so yí ká b̄ia wi ho Zudee yí à bán l̄uw̄i yòò hã 6úaa. ¹⁷ Ȳia á à ker̄i mí z̄li lòho yí ko ò o lii zoo lá mí b̄io 6úii mí z̄li. ¹⁸ Ȳia á à ker̄i hã mana yí mu p̄ah̄ú yí ko ò o b̄in̄i 6o à lii lá mí k̄án̄un mí z̄li. ¹⁹ Ho yér̄éké kh̄ii sá 6a hã-s̄ēenasa lè 6a hã-n̄aawa yí mu zoñ. ²⁰ Mí fio le Dónbeen̄i yí à mi l̄uw̄iló mu yí wé hã yio p̄ah̄ú, táa ho *Sabaa zoñ. ²¹ Lé b̄io á hón p̄ah̄ú so yí ká le lònbee á à wé 6úaa á à por̄ ð̄io kh̄iina, à lá ho ð̄m̄j̄ná j̄uh̄ú 6úeen̄i na le Dónbeen̄i léra mu b̄io 6úen6úen yí à 6uee 6úe ho zuia yí. A le bán s̄ii m̄un máa b̄in̄i máa ker̄i huúu. ²² Ká le Dónbeen̄i lá yí khò hã wizoon̄i mu yí, à n̄ii woon lá máa k̄an̄i. È ká le mah̄á khò hã yí 6a n̄upua na le hueekaa b̄io yí.»

O N̄upue Za b̄in̄i buenl̄ó b̄io

(Maaki 13.24-31; Luki 17.23-24; 21.25-31)

²³ Ká a 6úii kh̄ii b̄ia n̄on mia: «Mí loñ, lé o *Krista na hen, táa n̄in-yia vaá hen, à mi yí tà mu. ²⁴ Mu bon. Ba kristawa lè 6a j̄i-cúa f̄erowá na b̄io yí bon kh̄ii ker̄i. Ba kh̄ii wé è wé mu yér̄éké b̄iowa lè mí s̄iwa na ka lè mu wee zéeni le Dónbeen̄i p̄anká á à v̄iin̄ináa 6a n̄upua. H̄ari b̄ia le Dónbeen̄i hueekaa ká mu lá dà à wé, á 6a m̄un ñ v̄iin̄i bán. ²⁵ Awa, 1̄ 6èn w̄aa f̄era b̄ia mu n̄on mia.

²⁶ «Ká 6a w̄aa kh̄ii b̄ia n̄on mia le o Krista wi ho tá hen̄i yí, à mi yí va b̄in. Táa ká 6a b̄ia le lé hen ká ó o s̄ankaa m̄iten yí, à mi yí tà mu. ²⁷ Làa b̄io ká ho v̄iohó j̄uiina ho w̄aayi l̄ue 6úii à mu khoomu ð̄en̄i ker̄i l̄ua 6úen6úen, lé b̄un bán s̄ii ó o *N̄upue Za b̄in̄i buenl̄ó b̄io kh̄ii wér̄aa. ²⁸ Hen na ó o ȳa-h̄inii día yí, lé b̄in 6a ð̄u6úawá wee wé fè mín yí. ²⁹ H̄s̄n wizoon̄i so bán lònbee kh̄iiló m̄ón, á le w̄ii á à dé mí yuumu. Ho p̄ih̄ú khoomu máa b̄in̄i máa ker̄i. Hã man̄aayo á à k̄ukenka à lii. Ho w̄aayi b̄io 6úen6úen á à ð̄eké.† ³⁰ B̄un ká b̄io wee zéeni a N̄upue Za buenl̄ó á à mi ho w̄aayi. A ho ð̄m̄j̄ná n̄upua 6úen6úen wé è wá ká 6a à z̄unz̄urá. Ba à mi a N̄upue Za buenl̄ó hã ð̄und̄úio wán ho w̄aayi lè mí

* **24:15** Mi loñ Daniyeele v̄uah̄ú 9.27; 11.31; 12.11. † **24:29** Mi loñ Ezayii v̄uah̄ú 13.10; 34.4

dànló lè mí cùkú beení. ³¹ Le búaa-beení sá á à jí. O mún ò tonka mí wáayi tonkarowà ho tá kónbúaa mí bío náa yi, á 6a á ve bíà le Dónbeení hueekaa á à kútee mín wán.

³² «Mí loń ho fikíyée vɪndɛɛ bío le wee wéráa. Hen ká le 6àn lakara hía wee náma, á wee sà mí vɔn-yórówà, se mí zú le ho viohó téré dɔn. ³³ Lé làa bún síi ká mí khíi wee mí bún bíowa so búenbúen wéró, à mí mún zún le o Núpue Za búenlò sùaráa. O ò buen máa khí. ³⁴ Le 1 mí ho túiá na mia: Ho páahú na ká núpua máa hí máa vé ká bún bío so búenbúen yí wó. ³⁵ Ho wáayi lè ho tá khíi vé, ká 1 bíoní hɔn ò keɪ bún fɛɛɛ.»

*Le Dónbeení mí dòn zú ho dímjád véro páahú
(Maaki 13.32-37; Luki 17.26-30, 34-36)*

³⁶ «Nii woon yí zú ho dímjád véro wizonle lè ho páahú máa zéeni. Le Dónbeení wáayi tonkarowà yí zú mu, hárí le Dónbeení Za mí beere yáá pá yí zú mu. O Maá mí dòn lé yí zú mu. ³⁷ Bío wó a Nòwee páahú lé bío 6àn síi khíi wé o *Núpue Za bíni búenlò páahú. ³⁸ Páahú na mu ɲun-beení dín yí buara, ká 6a núpua wee dí ká 6a a ɲu, á wee ya mín ká 6a a yeé mí hínni. Fúaa nɔnzon na ó o Nòwee zon ho won-beení yi. ³⁹ Ba yí zúna bío 6úí yahó fúaa bío mu ɲun-beení buara bueé lá 6a búenbúen. Lé bún 6àn síi mún khíi wé o Núpue Za búenlò páahú.† ⁴⁰ Mu páahú ká báawa nùwá ɲun wi mana yi, ó o ní-kéní á à fé è lénnaa, ká yí so á à día. ⁴¹ Ká háawa nùwá ɲun páanía dín wee ni mu bío, ó o ní-kéní á à fé, ká yí so á à día. ⁴² Mí cén tɪní mí yío, lé bío mí yí zú le wizonle na mí Núhúso á à buen yi. ⁴³ Mí zú mu le ká le zii 6ánsó lá wee wé zún o kɔnlo búenlò bío ho tɪnàahú, se o lá wee tɪní mí yío, á máa día ó o máa zo a zii. ⁴⁴ Lé bún nɔn á minén mún tɪní mí yío, lé bío ó o Núpue Za khíi buen ho páahú na mí yí máa dé le o ò buen yi.

*O ton-sá tente là a ton-sá kohó wáhiire
(Luki 12.41-48)*

⁴⁵ «O ton-sá na yí máa lé mí ɲúhúso mɔn, na hácirí wi lé o yén? Lé yí 6a ɲúhúso dó 6a ton-sáwá na ká bío nii yi, ò o wé na ho dínlò 6a yi ho páahú na mu ko yi, ⁴⁶ ó o wee sá ho tonlò mu á 6a ɲúhúso bíniá bueé kúaa wán. O ton-sá mu ɲúhú sí. ⁴⁷ Le 1 mí ho túiá na mia: O ɲúhúso mu á à bàrà a mí bío búenbúen ɲúhú wán. ⁴⁸ Eɛ ká a lé o ton-sá kohó, ó o wé è bío bío ká mí yi: † ɲúhúso míana ò o máa buen». ⁴⁹ Ká à híni wé è ha mí ninzàwa ton-sáwá, ká à dí ká à ɲu lè 6a ɲa-ɲuwá. ⁵⁰ Wón ton-sá so 6a ɲúhúso khíi buen le wizonle na ó o yí zú yi, lè ho páahú na ó o yí dó yi. ⁵¹ Ká a khíi bueé dɔn, ó o bueé beé o lò làa sòobɛɛ, á à dé o 6a ton-sáwá na ló mí ɲúhúso mɔn tɪahú.»

25

Ba hínni nùwá píru wáhiire

¹ «Ho wáayi béeni bío 6onmín làa bío ká: Hínni nùwá píru 6úí hía guan mí fɪntɛɛna wá vaá sínáa o há-fla 6àn báa yahó. ² Ba nùwá hɔnú lé 6a bɔnbúwá ká 6a nùwá hɔnú na ká lé 6a hénlowà. ³ Bíà lé 6a bɔnbúwá á guan mí fɪntɛɛna à 6a yí guan ho ɲiló yí séenia. ⁴ A 6a hénlowà bán guan ho ɲiló á séenia hía wi 6a fɪntɛɛna yi. ⁵ Bío ó o há-fla 6àn báa yuaanía ò o máa buen, á 6a hínni mí nùwá píru búenbúen duma á mu dāmu bó.

† 24:39 Mí loń mu Bío ɲúhú 6úeení vɔahú (Genèse) 6-7.

⁶ «Ho tá tlahú á le zèèrè sã jã: «Lé o há-fla bàn báa lua, mi lé léé sí a yahó.»
⁷ A 6a hĩnni mí nùwã píru sɪnkaa, á wee wíoka mí fɪntéena. ⁸ A 6a bɔnbúwá wee bío làa bíá hénkaa: «Mi há wɛn lè mí jiló cɪnú. Wa fɪntéena wee hí.» ⁹ A bán bíá nɔn 6a yi: «Búeé. Wa máa wé mu. Ho jiló na wa buan máa yí warén làa mia. Mu sũaaní à mí va 6a jì-yèèrowà cɔn vaa yà mí jiló.» ¹⁰ A 6a bɔnbúwá wáa hĩnɔn wà van ho jiló yèèní. «Ba lɛnló mɔn, ó o há-fla bàn báa 6uara. A 6a hĩnni nùwã hɔnú na wíokaa mí fɪntéena vó pan wo, á páanía yòò zon làa wo mu yaamu sánú dɪíní zii. A 6a pon ho zũajii á dó. ¹¹ Mu ù dé mí yi, á bɔn 6a hĩnni na so bèn bueé dɔn, á bueé wee wáamaka: «Núhũso, Núhũso, hén le wa zo.» ¹² O o há-fla bàn báa bíá nɔn 6a yi: «Le 1 mí ho tũia na mia: 1 yí zũ mia.» ¹³ O o Yeesu bínia bíá bò mu wán. «Mi cén tɪní mi yío. Lé bío mi yí zũ le wizonle lè ho páahú na ó o *Nùpue Za á à buen yi.»

*Ba ton-sáwá nùwã tɪn wahiire
(Luki 19.11-27)*

¹⁴ «Ho wáayi bɛɛní bío 6onmín làa bío kà: Nii 6úí le mí ì va le khúii, ó o von mí ton-sáwá á kàrafáa mí níi bío yi. ¹⁵ O ní-kéní ó o nɔn ho sánú kùráa khíá-hònú yi. A yia sã ó o nɔn há kùráa khíá-jun yi. O o tɪn níi so wón ó o nɔn há kùráa khímàni yi. Ba ní-kéní kéní yú á héhaa làa bío 6a dà wee sáráa. Bɔn mɔn ó o wà. ¹⁶ Á yia yú há kùráa khíá-hònú dɛɛnía hĩnɔn wee duan làa há, á yú há kùráa khíá-hònú bò há wán. ¹⁷ Yia yú há kùráa khíá-jun mún wó làa bɔn bío sii, ó o yú há kùráa khíá-jun sɛɛnía. ¹⁸ Ká yia yú há kùráa khímàni wón wa vaá có ho kòhú á lú mí jùhũso sánú kùráa yi.

¹⁹ «Mu míana, bɔn mɔn á 6a ton-sáwá mu jùhũso bínia 6uara. O o wáa le 6a zéeni bío mí sánú bío wóráa. ²⁰ O o ton-sá na ó o nɔn há kùráa khíá-hònú yi 6uara, á bueé zéenia há kùráa khíá-hònú na ó o bínia yú ò o bíá: «Núhũso, fo há nɔn ho sánú kùráa khíá-hònú mĩ. Loí, lé há khíá-hònú na á ì bínia yú.» ²¹ A 6a jùhũso bíá nɔn wo yi: «Fobúa, fo wó se. Fo léé ton-sá tente. Bío fo téréna mu bío na jùhú tà mia bío yi, lé bɔn nɔn á bío jùhú wi po bɔn á ì khii kàrafá foñ. Buen buee zámaka làa mi.»

²² «Bɔn mɔn á yia yú há kùráa khíá-jun 6uara á bíá: «Núhũso, fo há nɔn ho sánú kùráa khíá-jun mĩ. Loí, lé há khíá-jun 6úí na á ì bínia yú.» ²³ A 6a jùhũso bíá nɔn wo yi: «Fobúa, fo wó se, fo léé ton-sá tente. Bío fo téréna mu bío na jùhú tà mia bío yi, lé bɔn nɔn á bío jùhú wi po bɔn á ì khii kàrafá foñ. Buen buee zámaka làa mi.»

²⁴ «Á yia yú há kùráa khímàni bèn 6uara, á bueé bíá: «Núhũso, 1 zũ le fo lé o nùpue na lònbee wi. Fo wee lá ho dɪnló ho lahó na fo yí te yi, á lá ho dɪnló hen na fo yí dù yi. ²⁵ Á ì zãna, á ì vaá lú ù sánú kùráa ho tá yi. Awa, fé ù sánú.»

²⁶ A 6a jùhũso bíá nɔn wo yi: «Ton-sá kohó yén! Fo lé o pa-dí. Bío fo zũ á ì wee wé lá ho dɪnló ho lahó na á ì yí dù yi, ²⁷ á fo so lá yí ko ù vaa bàrá 1 wári ho banki yi le? Se bío á ì 6uara, á ì lá vaá fé lé lè le bàn cɔnú. ²⁸ Awa, mi fé ho sánú kùráa khímàni mu o cɔn, á na yia há kùráa khíá-píru wi cɔn yi.»

²⁹ «Yia bío wi á 6a á na mu 6úí bãnsò yi yòò bè, o ò yí á à puuní. Ká yia bío mía, á hàrì mu bè-za na wi o cɔn, á 6a pa à fé. ³⁰ Ká a ton-sá na dà-jlãnií mia á mí lá léé lèé díá ho khúuhú, le tibi-cúaa yi, hen na le minka yi véé lè lé wéé wi yi.»

O Nùpue Za khii bueé cɪtí 6a nùpua

³¹ «Ká a *Nùpue Za khii bínia bò lè mí wáayi tonkarowá 6úen6úen 6uara lè mí cùkú beení, ó o bueé kɛɛní mí bá-zamu kanmúini wán á à fɪnáa le cɪtíi.

³² A hã sîfwà nùpua búenbúen á à kúee mín wán o yahó, ó o wáa à sanká 6a nùpua mín yi, làa bío ó o pi-pa wee wé sénnáa 6a pia lén 6a via yi bío síi. ³³ A 6a pia ó ò kúee lè mí nín-tlání, ká 6a via ó ò kúee lè mí nín-káahó. ³⁴ Bún món ó o béé á à bío á à na bíá wi là á nín-tlání yi: «Minén na á wán Maá dúbua yi, mi buen buee fé le béení kía na wíokaa mi bío yi hári ho dímíjá lénlò páahú. ³⁵ Mu bon. Le híni hía dà mi á mi non ho dínló mií. A le ju-hání dà mi á mi non mu jumumu mií. A bío á ílè o ní-háni á mi tà á í huera mi wán. ³⁶ A bío á í fù wee vará í bírí á mi non le dà-zínii mií. Í lò fù yí here á mi 6uan mi sese. Í fù wi ho kàsó yi, á mi buee búεεkío mi.» ³⁷ A bíá térénna á à bío bío ká: «Núhúso, lé wen wa mən fo yi à le híni dà fo á wa non ho dínló foñ, tàá lè ju-hání dà fo á wa non mu jumumu foñ á ù jun. ³⁸ Lé ho páahú yén á wa mən à ù lè o ní-háni á wa tà á ù huera wa wán. Tàá lé wen á wa mən fo à ù wee vará ù bírí á wa non le dà-zínii foñ. ³⁹ Lé ho pón-yén á ù lò yí here, tàá á ù zon ho kàsó yi á wa vaá búεεkío fo.» ⁴⁰ O o béé á à bío ò na 6a yi. Le í mí ho túiá na mia: Mí wé sansan wó mu non wán zàwa ní-kéní búí na cínú yi, se mu lé ínén á mi wó mu non yi.

⁴¹ «Bún món ó o béé á à bío ò na bíá wi là a nín-káahó yi: «Minén na le Dónbeení dánkánía, mi khèn làa mi. Mí lén vaa zo ho dshú na máa hí máa mi yi, hía lò á pan o *Satáni lè mí tonkarowá. ⁴² Mu bon, le híni fù dà mi, á mi yí non ho dínló mií. Le ju-hání fù dà mi, á mi yí non mu jumumu mií. ⁴³ Í fù lè o ní-háni á mi yí tà á í yi huera mi wán. Í fù wee vará í bírí, á mi yí non le dà-zínii mií. Í lò fù yí here, á fù wi ho kàsó yi, á mi yí búεεkío mi.» ⁴⁴ A 6a wáa à bío bío ká: «Núhúso, lé wen wa mən fo yi à le híni lè le ju-hání dà fo, á ù lè o ní-háni, á ù wee vará ù bírí, á ù lò yí here, á ù wi ho kàsó yi, á warén yí séeníá fo?» ⁴⁵ O o béé á à bío ò na 6a yi: «Le í mí ho túiá na mia: Mí wé sansan yí wó mu yí non bíá wíníwíni ká ní-kéní búí yi, se mu lé ínén á mi yí wó mu yí non yi.» ⁴⁶ Bán nùpua so á à va le lònbee na máa vé lahó yi. Ká bíá térénna bán á à va le mukáni binbirí na máa vé lahó yi.»

26

*Ba zúifùwa júnása wee lé o Yeesu wán
(Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2; Zán 11.45-53)*

¹ Bío ó o Yeesu bíá hñn bíoní so wó, ó o bíá non mí ní-kenínía yi: ² «Mí zú le hen làa wizooní bío jun ká ho *Paaki sánú á à dí. O o *Nùpue Za 6a à dé á à na 6a à búεε ho *kùrùwá wán.» ³ A 6a yankarowá júnása lè 6a *zúifùwa ní-kía wáa kúaa mín wán 6a yankarowá núhúso beení na 6a le Kayiifu lún yi. ⁴ Ba wánía tò le mí í wii o Yeesu ká mu yí zú, á à búé. ⁵ Ba wee bío: «Wa yo ká wa wii wo ho sánú páahú. Ká wa wó mu, á 6a zàamaa á à kánká mu bío yi.»

*O hãa búí kúaa ho jiló o Yeesu núhú wán
(Maaki 14.3-9; Zán 12.1-8)*

⁶ Bío ó o Yeesu wi ho Betanii lóhó yi o Simón na hía lè o *6ùéré níi zii á wee dí, ⁷ ó o hãa búí buée zon ká a 6uan ho dđukó-za na sú lè ho jiló na sámu sí á yáwá here. O hãa mu vá buée 6ó a Yeesu yi, ò o kúaa ho jiló mu o núhú wán. ⁸ Bío ó o ní-kenínía mən mu, á 6a yiwa cá mu yi, á 6a wee bío: «Bíó ká yí non bè-yáaré le? ⁹ Ho jiló mu non lá dà à yèè ho yáwá na here yi á à sanká bán wári á à na 6a ní-khenia yi.» ¹⁰ O o Yeesu zúna bío 6a wee bío, ó o bíá non 6a yi: «Mí wee zá là a hãa mu le we? Bío ó o wó làa mi á se. ¹¹ Ba ní-khenia bán làa mia á a kerí mín wán féεε, εε ká ínén wón máa kerí làa mia féεε. ¹² Ho jiló mu ó o kúaa í wán á fèra wíokaaráa í sánía í nùuló bío yi. ¹³ Le í mí ho túiá

na mia: Le Dónbeení bín-tente wé buera lùe lée lùe yi, ho ðímjǎá búenbúen yi á 6a à bío bío ó o háa na ká wó, á 6a à leéka a bío.»

*O Zudaa wi ò o dé o Yeesu na
(Maaki 14.10-11; Luki 22.3-6)*

¹⁴ Lé mu ó o Yeesu nǐ-keninia píru jún nǐ-kéní na 6a le Zudaa Isikariote wá van 6a yankarowá júnása cón, á vaá bíá nǎn 6a yi: ¹⁵ «Hen ká í dó a Yeesu nǎn mia, á mi ì na webio mií?» Á 6a mà le wén-hàani bóní làa píru nǎn wo yi. ¹⁶ Á lá bún jii wán ó o Zudaa wáa wee cà bío ò ó wé wé è dérâa o Yeesu 6a nii yi.

*O Yeesu wee ði ho Paaki ðnló lè mi nǐ-keninia
(Maaki 14.12-16; Luki 22.7-13)*

¹⁷ Ho *búurú na á ja-fini yí dó yi sánú díro 6àn nín-yání wizonle zoñ, ó o Yeesu nǐ-keninia wá 6ueé túara a yi: «Lé wen á fo wi à wa wioka ho *Paaki sánú ðnló bío yi.» ¹⁸ O o Yeesu wáa bíá nǎn 6a yi: «Mí lén zo ho lóhó yi, ká mi zoó fò mín làa núpue na, á mi bío na 6ánsó yi: O Núhúso bíá le mí páahú ðn, á lé únén cón á mí 6ueé ði ho Paaki sánú yi lè mí nǐ-keninia.» ¹⁹ Á 6a nǐ-keninia wó bío ó o Yeesu bíá le 6a wé, á wiokaa ho Paaki ðnló bío.

(Maaki 14.17-21; Luki 22.14; Zan 13.21-30)

²⁰ Bío ho ziihú ðn, ó o Yeesu lè mí nǐ-keninia píru jún kará ho ðnló jiihú yi. ²¹ Bío 6a wee ði, ó o Yeesu bíá nǎn 6a yi: «Le í mí ho túiá na mia: Minén nǐ-kéní lé yía á à dé mi ì na.» ²² O o nǐ-keninia yilera lúnkaa mu bío yi làa sòobé, á 6a búakáa wee túa wo yi lè mí nǐ-kéní kéní. A yía le: «Núhúso, mu lé mínén le?» A yía le: «Mu lé mínén le?» ²³ O o Yeesu bíá nǎn 6a yi: «Yía páania zoó cà làa mi, wón lé yía á à dé mi ì na. ²⁴ O *Núpue Za á à hí làa bío le Dónbeení bíoní vúahú bíarâa mu. Ká yía màhá nii ì bè mu á ho yéréké è zo jiihú. Bànso yáa lá yí ton, se mu súaani.» ²⁵ O o Zudaa na á à dé wo ò na á lá le bíoní ò o túara: «Nǐ-karánlo, á lé ínén le, táá?» O o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Únén lé yía bíá mu.»

*O Núhúso ðnló
(Maaki 14.22-25; Luki 22.15-20; 1 Korénte 11.23-25)*

²⁶ Bío 6a wee ði, ó o Yeesu lá ho búurú, á dó le Dónbeení bāraká, ò o cèekaa ho nǎn mí nǐ-keninia yi ò o bíá: «Mí fé là. Hón lé í sánia.» ²⁷ Bún món ó o lá le jiihú ðèe na ho *ðivén wi yi, á dó le Dónbeení bāraká ò o nǎn ho 6a yi ó o bíá: «Mí búenbúen fé juka. ²⁸ Dén lé í cǎni na wiokaa wee zéeni le Dónbeení páanii na le bò bío, dén lé í cǎni na kúarâ 6a núpua cèrèe bè-kora séndiaró bío yi. ²⁹ Le í bío mu na mia: Á lá bío ká jii wán, á í máa bíní máa jii ho ðivén mu, fúaa nǎnzoñ na á í khií bíní ì jii ho wán Maá Dónbeení béeni yi.» ³⁰ Bún món, á 6a sia ho sánú lení á 6a wá yòora há Oliivewa vnsia búee wán.

*O Yeesu bíá le o Piere á à pí mí bío
(Maaki 14.26-31; Luki 22.33-44; Zan 13.37-38)*

³¹ O Yeesu wáa bíá nǎn mí nǐ-keninia yi: «Ho tǎn-n-kéní na ká yi, ká mí búenbúen á à pí í bío. Mu bon. Mu túara le Dónbeení bíoní vúahú yi ká sii á 6a wee káran:

«Í ì búe o pi-pa,

á ho pi-6oohú pia á à kénná à lén ñ va há lùa búenbúen yi.»*

³² Ée ká í vèeró món, á í ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee kǎhú yi.»

³³ O o Piere lá le bíoní á bíá nǎn wo yi: «Hári á bíá ká búenbúen pí ú bío, á ínén wón máa pí mu húuu.» ³⁴ O o Yeesu bíá nǎn wo yi: «Le í mí ho túiá na

* 26:31 Mi loñ Zakari vúahú 13.7.

foñ: Ho tñn-kéní na kà yi, ó o kò-bée máa wá, ká ùnén bía há cúa-tñn le fo yí zū mi.»³⁵ O o Piere bía: «Í máa bío le 1 yí zū fo huúu, hàrì ká 1 ko á ĩ hí làa fo.» Á 6a nì-kenínia na ká búenbúen bía mu bío dà-kéní mu.

O Yeesu wee flo ho Zetesemanii yi
(Maaki 14.32-42; Luki 22.39-46)

³⁶ O o Yeesu lé mí nì-kenínia wáa vaá dōn le lùe búí na 6a le Zetesemanii, ó o bía nōn 6a yi: «Mi keení hen, ká ìnén wón á à lén ñ va vaá hen, á vaá flo.»

³⁷ O o fó a Piere là a Zebedee záwa nùwá ñun wàráa. O o yi wáa búakáa wee dè, á hácirí yáara. ³⁸ O o bía nōn 6a yi: «Í hácirí yáara dàkhíina. Í ka lè 1 máa fen. Mi keení hen làa mi à tñn mí yío.» ³⁹ Bñn mōn ó o wáa vá van cñínú, á vaá líí búrá, ò o wee flo ká síi: «Í Maa, ká mu lá dà à wé, à ũ yí le le lònbee na ká à yí mi. Ee ká búee. Í yí le ìnén síi bío wé. Ùnén lé yía síi bío wé.»

⁴⁰ O o bínía buara mí nì-kenínia nùwá tñn mu cñn, á buée yú 6a à mu dāmu 6ó 6a. O o bía nōn o Piere yi: «Eee minén, le léèrè dà-kéní na mii fání mi yío yí á à fio làa mi lé bñn mí yí dàrina yí wó lon? ⁴¹ Mi fání mi yío, à fio, bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wéro yi. O nùpue síi wee wé vá mu bè-tente wéro yi, ee ká ho pánká na ó o ò wé làa bú lé hía mia.»

⁴² O o Yeesu bínía wá mu cúa-ñun níi, á vaá wee flo ká síi: «Í Maa, hen ká le lònbee na ká yí dà máa dà 1 wán ká le yí yú mi, à ùnén lé fo síi bío pá wé.»

⁴³ O o tñn bínía buara mí nì-kenínia cñn, á buée yú 6a à mu dāmu 6ó 6a. Ba yí dàrina yí fánia mí yío. ⁴⁴ Mu cúa-tñn níi, ó o bínía wá, á tñn vaá flora mu bío dà-kéní mu.

⁴⁵ Bñn mōn, ó o bínía buara mí nì-kenínia cñn, á buée bía nōn 6a yi: «Mi dūma wee vūnka le? Mi lon, ho pāahú dñn. O *Nùpue Za á 6a à dé 6a bè-kora wérowá nii yi. ⁴⁶ Mi hñí wa lén. Yía á à dé mi ñ na buée dñn.»

Ba wñra a Yeesu
(Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53; Zān 18.2-11)

⁴⁷ Pāahú na ó o Yeesu wee bío yi, à bñn ó o Zudaa buée dñn. O lé 6a nì-kenínia píru ñun nì-kéní. Ba záamáa na bò làa wó á guan há khà-túa le há búaa. Lé le *Dónbeení yankarowá ñúnása le 6a *zúífùwa *nì-káa lé bán tonkaa 6a. ⁴⁸ O Zudaa, yía á à dé o Yeesu mu á à na, á zéenia bío 6a záamáa á à zūrnáa wo. O bía: «Í hía vaá tēnia nùpue na yi le le kōnbii, se wón lé yía mi wee cà, à 6a wáa wñ wo.» ⁴⁹ O o dēnia wá buée 6ó a Yeesu yi ò o bía nōn wo yi: «Nì-kārāno, foó.» O o tēnia wo yi le le kōnbii. ⁵⁰ O o Yeesu bía nōn wo yi: «Wàn bōnlo, bío fo wá buée wé hen, à ũ wáa wé.»

A bía ká wá buée 6ó a yi, á wñra a. ⁵¹ A bía wi là a Yeesu mu nì-kéní búí dō mí khà-tóní ò o hà le Dónbeení yankarowá ñúhúso beení ton-sá nún-tñnì ñikāhú kúio. ⁵² O o Yeesu wáa bía nōn wo yi: «Dé ũ khà-tóní mí lóoré yi. Lé bío á bía wee khuii há khà-túa búenbúen khii hí làa há. ⁵³ Fo yí zū ká 1 lá dà à ve 1 Maa le o buée séení mí le? O o lá à dēení ñ tonka mí wáayi tonkarowá hñ-táwá ká 6a po kúio píru ñun le? ⁵⁴ Ee ká mu wó ká, á bío túara le Dónbeení bíoní vūahú yi á à wé kaka ñii ñ síráa? Mu bon, ho vūahú mu yi á mu bía le lé ká síi á mu ko mu wéráa.» ⁵⁵ Bñn mōn ó o Yeesu bía nōn 6a záamáa yi: «Mí so lá ko mi bua khà-túa làa búaa buée wñráa mi lòn nì-kāanii le? Làa wizooní búenbúen ká 1 lá wee wé keení le *Dónbeení zì-beení yi à kārān 6a nùpua á mi yí wñra mi. ⁵⁶ Ee ká bñn búenbúen wó léee bèra a na, à le *Dónbeení ñi-cúa

† 26:53 Ho wáayi tonkarowá hñ-táwá kúio píru ñun na bío bía ká à kuure dà-kéní wee yí hñ-táwá muaasee hēzn síi.

fɛɛrowà bïo na 6a bía le Dónbeení bioní vūahť yì à jii sí.» A 6a nī-kenínia búenbúen wáa lùwa 6a día a.

Ba buan o Yeesu vannáa ho lándá tūiá fɛɛrowà cǎn

(Maaki 14.53-65; Luki 22.54-55, 63-71; Zán 18.12-14, 19-23)

⁵⁷ Bía wíira a Yeesu á buan wo vannáa 6a yankarowà jùhúso na 6a le Kayiifu cǎn. Lé bín á ho *lándá bio zéenílowa lè 6a *zúífùwa nī-kía kúaa mín wán yì. ⁵⁸ O Piere khèra bò a Yeesu món fúaa o Kayiifu lún, á vaá zoó páanía kará lè 6a parowà, á wee loń bio mu hía wéráa. ⁵⁹ Ba yankarowà júnása, lè ho lándá tūiá fɛɛrowà búenbúen wee cá bio 6a à koonínáa o Yeesu yì á à bè yì ì siinínáa o jùhúđ á à na 6a à búe. ⁶⁰ Ká 6a mǎhá yì yú bio búí, hàrí bio 6a nùpua cèrèe pá wáa 6uara buéé koonía o yì mí cúee. Mu véení, á nùpua nùwá jun búí ⁶¹ 6uara buéé bía bio ká: «O nii mu bía le mí dà à fio le Dónbeení zì-beení á à bíní ì so há wizooní bio tǐn yì.» ⁶² A 6a yankarowà jùhúso líí hínon yòđ đín ò o bía non o Yeesu yì: «Bio 6a nùpua mu wee bio ũ dǎní yì á fo le fo yì máa bio dèe búí yì le?» ⁶³ O o Yeesu cèkè ò o đín. A 6a yankarowà jùhúso wáa bía non wo yì: «Ī wee fio fo, le Dónbeení na wí fɛɛe yèni yì, ká fo lé o *Krista, le Dónbeení Za, ũ bio mu na wɛn.» ⁶⁴ O o Yeesu bía non wo yì: «Lé fo bía mu. Le ĩ mí ho tūiá na mia: A lá bio ká wán, á mí ì mí a Nùpue Za ká a kará le Dónbeení na dà mu bio búenbúen nín-tǎní.‡ Mí mún khii mí a ká a kará há dundúio wán wá à buen.»§

⁶⁵ A 6a yankarowà jùhúso wáa lèkkaa mí dà-zínii lé bio mu vá a yì dǎkhíina, ò o bía: «Lé le Dónbeení ó o là. Wa mǎkóo yáá wáa mia seérása yì. Mí jǎ bio ó o là lè le Dónbeení. ⁶⁶ Awa, á lé mu yén á mí wee leéka?» A 6a bía: «O wó khon, ó o ko ò o búe.» ⁶⁷ A 6a wee pūini mí jinsǎní kúee o yahó wán, ká 6a a vúaa wo lè mí nín-kuio. Ba búí wee fio o sáara, ⁶⁸ ká 6a a bio: «Ūnén Krista, wáa zéeni yía vǐna fo làa wɛn.»

O Piere pá a Yeesu bio

(Maaki 14.66-72; Luki 22.56-62; Zán 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Hón páahť so yì, ò o Piere pá kará ho lún yì, á 6a yankarowà jùhúso beení ton-sá háa nī-kéní vá buéé 6ó a yì, á bía non wo yì: «Ūnén mún lá wí lá a Kalilee nii Yeesu.» ⁷⁰ Ká a Piere mǎhá pá mu 6a nùpua búenbúen yío yì, ò o bía: «Bio fo wee bio ká á lnén yì zū.»

⁷¹ O o wá vaá đín ho lún zūanjii. O o ton-sá háa nī-kéní tǐn mǎn wo, á wón bía láa bía wí bín: «Yia ká là a Nazareete nii Yeesu lá páanía wí.» ⁷² O o Piere tǐn pá mu ò o báa: «O nii na ká a lnén yì zū.»

⁷³ Mu dó mí yì đínú, á bía bín vá buéé 6ó a Piere yì, á 6a bía non wo yì: «Mu bon kénkén. Fo lé 6a nī-kéní búí. Ū bioní wee zéeni mu.» ⁷⁴ O o Piere wíokaa báa lè mí sòobéé á bía: «O nii na ká á ĩ yì zū hūú.» Ho pǎn-kéní mu yì, ó o kò-béé wá. ⁷⁵ O o Piere hácíri mǎhá bínía 6uara bio ó o Yeesu bía non wo yì wán: Sǎni ò o kò-béé wá, búń ká ūnén pá le fo yì zū mí á dǎn há cúa-tǐn. O o Piere ló, á léé wá búbúbú.

27

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate cǎn

(Maaki 15.1; Luki 12.1; Zán 18.28)

¹ Le yǐnbii búirǐi á le *Dónbeení yankarowà júnása, lè 6a *zúífùwa nī-kía búenbúen páanía wó le jii le mí ì na a Yeesu 6a à búe. ² A 6a non le jii le 6a ca

‡ 26:64 Mi loń Lení vūahť (Psaumes) 110.1

§ 26:64 Mi loń Daniyele vūahť 7.13

a, à ɓua varáa o *Pilaate cón, yia ho *Oroomu béε bàrà ho Zudee kōhū jūhū wán.

*O Zudaa húmú bío
(Bè-wénia 1.18-19)*

³ Bío ó o Zudaa, yia dó a nɔn á mɔn ò o Yeesu ɓa síinia jūhū le mí ì ɓúe, ó o zūna le mí wó khon, ó o yilera yáara, ó o buan le wén-hàani ɓóní làa píurú á bínia ɓueé nɔn le Dónbeení yankarowá júnása lè ɓa nì-kía yi, ⁴ ò o bía: «Ī ɓèntŋn wó khon lé bío á ĩ nɔn yia yí yáara dèε le ɓa ɓúe.» Ká bán mähá bía nɔn wo yi: «Á bŋn ciran warén le? Unén lé yia làa bŋ.» ⁵ O o Zudaa mīina le wári kúaará le *Dónbeení zĭ-beení yi, ò o ló lée wá, á waá lù ho hūló zon. ⁶ A le Dónbeení yankarowá júnása khuiira le wári, à ɓa bía: «Wa làndá yi, á dén wári so sĭi yí ko le kúee le Dónbeení zĭ-beení wári wán, lé bío á le lé le cáni wári.»

⁷ A ɓa wāania tò, à ɓa yà ho mōhū ɓúí na ɓa wee ve làa «Có-mí Mōhū» làa de, á wó lè ɓa nī-hānī nūnii. ⁸ Lé bŋn te bío ɓa wee veráa ho mōhū mu làa cáni mōhū hāri lòn zuia. ⁹ A le *Dónbeení jĭ-cúa fεero Zeremii bío na ó o bía á jĭi sūrā: «Ba khuiira le wén-hāani ɓóní làa píurú, dén na lé le wári na ó o *Isirayεele nĭpomu héhaa là a yāamu ¹⁰ á yà là a có-mí mōhū làa bío ó o jūhūso bíarāa mu nɔn mīi.»*

*O Pilaate wee tùaka a Yeesu yi
(Maaki 15.2-5; Luki 23.2-5; Zān 18.29-38)*

¹¹ Bío ɓa buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cón, á wón tùara a yi: «Lé ūnén lé ɓa *zúifūwa béε le?» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo bía mu.» ¹² Bŋn mɔn, á bío ɓa yankarowá júnása lè ɓa nì-kía wee kooní a yi, ó o yí bía dèε. ¹³ O o Pilaate wāa bía nɔn wo yi: «Bío ɓa wee bío ū jĭi ɓúenɓúen á fo yí máa jĭ le?» ¹⁴ O o Yeesu yí bía dèε mu ɓúí dānī yi. A mu wó a Pilaate coon dākhlīna.

*Ba siinta o Yeesu jūhū le mí ì ɓúe
(Maaki 15.6-15; Luki 23.13-25; Zān 18.39-40; 19.4-16)*

¹⁵ Ho *Paaki sánú lée Paaki sánú díró yi, à yia ho *Oroomu béε bàrà ho Zudee kōhū jūhū wán à lén o kásó nīi ɓúí díá, yia ɓa zāamāa le o díá. ¹⁶ Mu ù wé à kásó nīi ɓúí wi bŋn á yèni ló. Ba wee ve o làa [Yeesu] Barabaasi. ¹⁷ O o Pilaate wāa tùara ɓa zāamāa na kúaa mín wán yi: «Lé o yén á mí wi à ĩ lén díá? Lé o [Yeesu] Barabaasi lée tàá lé o Yeesu na ɓa le *Krista?» ¹⁸ O Pilaate zū kénkén le ɓa dó a Yeesu nɔn mí yi lé bío le yandee wi ɓa yi o ɓio yi.

¹⁹ Pāahū na ó o Pilaate wi le cítĭi fĭinĭi lahó yi, á ɓan hāa le ɓa ɓuee bío bío kà na a yi: «Yí dé ū jĭi o nīi mu ɓío ɓúí yi. Lé o yí wó yí khon. Ho tŋnāahū, á ĩ ɓèntŋn ló bon hā kònkórá yi o ɓio yi.»

²⁰ A le *Dónbeení yankarowá júnása lè ɓa *zúifūwa nì-kía á bía ɓó ɓa zāamāa jūhū, le ɓa fo o Barabaasi lén díaró ká ɓa ɓúe o Yeesu. ²¹ O o Pilaate lá le bioní ò o tùara ɓa yi: «Ba nūwā jĭn na kà tŋahū, á lé o yén á mí le ĩ díá?» A ɓa bía nɔn wo yi: «Día a Barabaasi.» ²² O o Pilaate tùara ɓa yi: «Ká a Yeesu na ɓa le Krista á mí le ĩ wé kakarāa?» A ɓa ɓúenɓúen bía: «Búεe wo ho *kūrùwá wán ò o hí.» ²³ A wón tùara ɓa yi: «Lée webio ó o wó khon yi?» A ɓa wíokaa wee bío pɔnpɔn: «Búεε wo ho kūrùwá wán ò o hí.»

²⁴ Bío ó o Pilaate mɔn ò o yí dà bío ɓúí máa wé, à ɓa nūpua hoorà wíokaa wee dé wán, ó o lá mu jumu ò o sεera mí níní ɓa zāamāa yahó ò o bía: «Ī nīi ló a nīi na kà ɓúeró ɓio yi.» ²⁵ A ɓa zāamāa ɓúenɓúen bía: «Le o húmú bío

* **27:10** Mi loŋ Zakari vūahū 11.12-13; Zeremii vūahū 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15

sánsá warén lè wa zàwa.» ²⁶ O o Pilaate wáa léra a Barabaasi díá, ò o le 6a ha a Yeosu lè há lábàani. O o nòn wo le 6a búεε ho kùrùwá wán.

Ba dásiwá wee zùaríka a Yeosu yi
(Maaki 15.16-20; Luki 23.11; Zán 19.2-3)

²⁷ O Pilaate dásiwá buan o Yeosu zonnáa le zì-beení lún yi, á 6a von mí ninzàwa na ká búenbúen á 6a buée kńńia wo yi. ²⁸⁻²⁹ Bío 6a le mí ì zùaríka a yi, á 6a tera a sí-zńńia, á 6a zńńia wo lè ho kánbun muhú†. Ba tá ho jùhú kírí lè há kíkara á yòó bò a jùhú wán á wó là a bá-zámu khònlúee, á 6a dó le káani o nín-tńńí, á wee líi fàrá mí nònkójúná wán o yahó, ká 6a a bío: «Zúífúwa bée, foó!» ³⁰ Ba wee pńńí mí jinsáni kúee o wán, á wee fé le káani vńń lè a jùhú. ³¹ Bío 6a zùaríkaa wo yi vó, á 6a tera ho kánbun muhú, á 6a bńńia zńńia wo là a kùrú sía, á buan wo wá vaá búεε ho kùrùwá wán.

O Yeosu 6a búaa ho kùrùwá wán
(Maaki 15.21-32; Luki 23.26-43; Zán 19.17-22)

³² Bío 6a zoó wee lé ho lóhó yi, á 6a fò mín làa nńńi búi na 6a le Simòn. O wee lé ho Siréena lóhó yi. A 6a dásiwá kíkáa wo yi le o fé o Yeosu kùrùwá pí. ³³ Bío 6a vaá dòn ho lahó na 6a wee ve làa Kolokota, bún kúará le «jún-bòkúee lahó,» ³⁴ á 6a nòn ho *dívén na 6a lúnkaa lè mu bío búi na heε o Yeosu yi le o jnu. Ká a dńńdío mu, ó o pá le mí máa jnu mu.

³⁵ Bío 6a búaa wo ho kùrùwá wán vó, á 6a wó le jún-sńńi bío á sankaaráa o sí-zńńia, ³⁶ á 6a kará bńń pan wo yi. ³⁷ Ba túara bío nòn 6a síńńianáa o jùhú ho penpen wán á yòó búaa o jùhú yi: YA KÁ LÉ O YEESU, 6A ZÚÍFÚWA BÉε. ³⁸ Nń-wanna nùwá jún 6a mún búaa há kùrùwáwá wán là a Yeosu. O nń-kéńi wi là a nín-tńńí, ó o nń-kéńi wi là a nín-káahó.

³⁹ Ba núpua na wee khíí làa bńń wee kíbón mí júná ká 6a á là a, ⁴⁰ ká 6a a bío na a yi: «Ūńén na lá wi á ū fio le *Dónbeení zì-beení à bńńi so le bàn dà-veere há wizooní bío tńń yi, wáa fení ūten. Ká fo lé le Dónbeení Za, á ū lé ho *kùrùwá wán líi.» ⁴¹ Hárí le Dónbeení yankarowá, lè ho làndá bío zéenílowa, lè 6a nń-káa wee yáa mí jńńi yi na a yi ká 6a a bío: ⁴² «O fenía 6a búí, ò orén màhá yí dà máa fení míten. O yí le mí lé o Isirayεele nípomu bée le? O o wáa lè ho kùrùwá wán líi, á wa á dé wa sía wo yi. ⁴³ O dó mí síi le Dónbeení yi, á bíá le mí lé le Dónbeení Za. Awa, ká le Dónbeení mu wa a, á le wáa fení a.» ⁴⁴ Ba nń-wanna na 6a búaa há kùrùwáwá wán o nńsáa mún wee là a làa bún síi.

O Yeosu húrún
(Maaki 15.33-47; Luki 23.44-56; Zán 19.25-42)

⁴⁵ Le wíi yóo fàráló páahú, á ho kòhú búenbúen dńńdńń wó le tibírí, á míana fúuu fúaa le wi-háarè. ⁴⁶ Le wi-háarè mu páahú, ó o Yeosu bíá bío ká pńńpńń: «Elii, Elii, lama sabatani!» (Bún kúará le «wán Dónbeení, wán Dónbeení, fo pá mí díá le we?») ⁴⁷ A bíá wí bńń nùwá yen búí já mu, á 6a bíá: O wee ve o *Elii. ⁴⁸ A 6a nń-kéńi lùwa vaá lá le dèε búí na wee kúńi mu jumu 6ua, á buée zńńra mu bè-jia yi, á can le 6úaahiire yi yòó dá a Yeosu yi le o jnu. ⁴⁹ Ba búí bán bèn wee bío: «Mí díá le wa loń le o Elii buée fení a le?»

⁵⁰ O o Yeosu wíokaa wáamaa pńńpńń, ò o húrún. ⁵¹ Hón páahú so yi, á ho pńńsò-beení na zoó céra le Dónbeení zì-beení yi á yòó lèera mí tńńhú líi ló. A ho tá dèkíó, á há búaarà benkaa. ⁵² Há búráa jńńi hénkaa, á le Dónbeení

nùpua cèrèè búi na lá húrun á vèera. ⁵³ Ba ló há búrúá yi, ó o Yeesu vèeró món, á 6a líi zon le Dónbeení lóhó Zeruzalæmu yi. A 6a nùpua cèrèè mən 6a.

⁵⁴ A ho Oroomu dásiwá nùhúso lè 6a dásiwá na lá pan o Yeesu yi á mən ho tá dèkéro láa bío wó, á 6a zána dàkhíina, á 6a wee bío: «O 6èntín lá lé le le Dónbeení Za binbirí.» ⁵⁵ Háawa cèrèè mún kera bín, á khèra òn wee loí. Ba lé bíá bò a Yeesu yi hàrì ho Kalilee yi, á wee sá na a yi. ⁵⁶ Ba háawa mu tshú ó o Makadala Mari, là a Zaaki là a Zozeefu 6àn nu Mari, là a Zebedee nùwá 6àn nu á wi yi.

⁵⁷ Bío ho zihú dān, á ho Arimatee lóhó nī búi na lé o nāfòró 6ānsó á wá fuara. O yèni 6a le Zozeefu. O mún lá lé o Yeesu nī-kenínia nī-kéní búi. ⁵⁸ Wón lé yía wá waá flora a Yeesu nī-hínmu o *Pilaate cón. O o Pilaate le 6a díá le o lá. ⁵⁹ O o Zozeefu lá há, á bá lè ho pōnsò-finle, ⁶⁰ á dó mí kùrú búure yi na ó o có ho búaa hó yi. O o blínia le hue-beení á pon le jii, ò o wá. ⁶¹ Mu wee wé ò o Makadala Mari lè mí yèn-6ua Mari na so á kará sánsáa le búure.

Ba dásiwá pan o Yeesu búure yi

⁶² Mu tá na lée tōn, ho *Sabaa zoñ, á 6a yankarowá núnása, lè 6a *Farizléwa páania van o Pilaate cón, ⁶³ á waá bíá nōn wo yi: «Cúkúso Pilaate, o sabín-fúaa lo mu bíoní búi á wa hácirí fuara wán. Bío ó o yío lá wi lua, ó o bíá le mí húmú wizooní tīn zoñ ká mí ì vèe. ⁶⁴ Cén na le jii le 6a pa le búure yi fúaa mu wizooní tīn nīi, bera a na ò o nī-kenínia yi 6uee lén o sánia ká 6a bío na 6a zāamáa yi le o vèera. A dēn sabéré so á à porí òho ho yahó.» ⁶⁵ O o Pilaate bíá nōn 6a yi: «Ba dásiwá na a pa le búure yi wi hen, nín-bíá. Mi fé 6a á mi lén vaa pa le yi láa bío mi dà á wé láa bú.» ⁶⁶ A 6a wáa wá waá léra le búure mu paró bío yío. Le hue-beení na pon le búure jii á 6a wíokaa pon kúinkúin, á bàrá 6a dásiwá le 6a pa le yi.

28

O Yeesu vèera

(Maaki 16.1-10; Luki 24.1-12; Zān 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zoñ tá-tā yi, ká ho *Sabaa khíina, ó o Makadala Mari lè mí yèn-6ua Mari na so á wá van le búure wán. ² Yío 6ueé tī, á ho tá dèkío lè mí pánká, ó o Nùhúso Dónbeení wáayi tonkaro búi yòó ló líi blínia le huee khíi bàrá á yòó kará wán. ³ O wee juiika lè ho viohó juiikaró bío síi, á sí-zínia ka púiapúiapúia. ⁴ Ba parowá zána fúaa 6a wee zà, á ka lè 6a húrun.

⁵ Á ho wáayi tonkaro lá le bíoní, ò o bíá nōn 6a háawa yi: «Minén háawa mu, mi yí zón. 1 zū le mi wee cà a Yeesu, yía 6a búaa ho *kùrúwá wán. ⁶ O mía hen, o vèera láa bío ó o hía bíaráa mu. Mi 6uen 6uee loí ho lahó na ó o lá duma yi. ⁷ Mi bánbá vaa bío na a nī-kenínia yi le o vèera. A bío ká wán, ó o dú 6a yahó van ho Kalilee kōhú, lé bín 6a waá mi a yi. Būn lé bío á í lá wi á í bío na mia.»

⁸ A 6a dēnia blínia fúafúu ká 6a zónkaa, á 6a sía mún pá wan láa sòobéé, á lúwa waá bíá mu là a Yeesu nī-kenínia. ⁹ Yío 6ueé tī, ò o Yeesu wee sí 6a yahó, á bíá láa ba: «Mi foó.» A 6a vá 6ueé 6ó a yi, á líi luan o zení yi á 6a búaaania wo. ¹⁰ O o Yeesu wáa bíá nōn 6a yi: «Mi yí zón. Mi lén vaa bío na wán zāwa yi le 6a lén va ho Kalilee kōhú, lé bín 6a á mi mi yi.»

Ba dásiwá na lá pan o Yeesu búure yi nī-cúa

¹¹ Bío 6a háawa wi ho wshú wán wá, á 6a dásiwá nùwá yèn búi na lá pan le búure yi 6èn wá lion ho lóhó yi, á líi bíá bío wó 6úen6úen nōn 6a yankarowá núnása yi. ¹² Le *Dónbeení yankarowá núnása kúaa mín wán lè 6a *nī-kía á

wáania tò, à 6a nòn le wárí na boo 6a dásíwá yi, ¹³ à 6a bíá nòn 6a yi: «Mi bío le o ní-kenínia 6ueé ɲuaana a ho tá tlahú ká mi dūma. ¹⁴ Hàrí ká a *Pilaate wó wó ɲá mu, á wa à zūn bío wa à bío á à 6úeráa o ɲúhú, á mi ɲúná á à lé.» ¹⁵ A 6a parowá fó le wárí, à 6a wó làa bío 6a bíaráa mu nòn 6a yi. A mu bènbera fò há làa 6úen6úen 6a *zuífùwa cǎn á 6ueé 6ó ho zuia yi.

O Yeesu zéenia miten lè mi ní-keninia

(Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49; Zān 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)

¹⁶ Ba ní-kenínia píru dòn wà van ho Kalilee kǎhú, le 6úe-za na ó o Yeesu zéenia làa ba wán. ¹⁷ Bío 6a mən wo, á 6a 6úaanía wo, ká 6a 6úú wi 6a tlahú pá titikaa. ¹⁸ O o Yeesu vá 6uara, ò o bíá nòn 6a yi: «Mu bío 6úen6úen wéro ho wáayi lè ho tá wán á le Dónbeení nòn pánká mi. ¹⁹ Mi wáa lén va há síiwà núpua 6úen6úen cǎn, à vaa wé 6a lè 1 ní-kenínia. Mi bátizé 6a o Maá là a Za lè le Dónbeení Hácírí yèni yi. ²⁰ Mi kàrán 6a à 6a wé bè bío 6úen6úen na á ĩ henía nòn mia yi. Mi zūn mu, 1 i keri làa mia há wizooní 6úen6úen yi fúaa ho ðímǎn véro.»

Le Dónbeení bin-tente vūahú na ó o Maaki túara

Vūahú túaró jūhú

O Maaki hía wee bè là a Piere là a Poole, á wee séení 6a le Dónbeení tonló yi (Bè-wénia 13.5; Koloosisa 4.10; Piere nín-yání 5.13). O Maaki vūahú wee zéení le o Yeesu lé le Dónbeení Za na yú ho pánká mu bío búenbúen wán (Maaki 1.1; 15.39).

Bío ó o Zán na hía wee bátizé 6a núpua á 6uara 6ueé wiokaaráa ho wōhú ká là a Yeesu, lé bún ó o Maaki nín-yání túara mí vūahú yi. O mún zéenia bío ó o Yeesu 6uara 6ueé bátizéarāa o Zán cón làa bío ó o Satāni khārāa wo lorina bío (Maaki 1.1-13).

Bío ó o Yeesu von lè mí nī-keninia, làa bío ó o wó, bún búenbúen ó o Maaki túara mí vūahú yi (Maaki 1.14-10.52).

O Yeesu fēra bía bío va á wé o yi ho Zeruzalēmu yi á nōn mí nī-keninia yi. Ká 6a mǎhǎ yí zūnna a bioní mu kúarā (Maaki 8.31; 9.30-32; 10.32-34).

Pāahú na ó o Yeesu wee zo ho Zeruzalēmu yi, á 6a zāmāa dó ho cùkú beení wo yi. Ká 6a *zúifúwa ya-díwá bán pá a bío (Maaki 11-13). O Maaki vūahú véení, ó o zéenia o Yeesu húmú là a vèeró bío (Maaki 14-16).

Le Dónbeení tonkaa o Zán Batiisi

(Matiye 3.1-12; Luki 3.1-9, 15-17; Zán 1.19-28)

¹ Dīo ká lé le bin-tente, dīo wee zéení le Dónbeení Za Yeesu *Krista bío jūhú búeení ² làa bío le Dónbeení bía mí jī-cúa fēero *Ezayii vūahú yi:

«Ī ì tonka ĩ tonkaro

o ò dí ū yahó á 6ueé wioka ū wōhú.*

³ Nii 6úii wee bío pónpón le dùure yi ká sīi:

«Mí wioka ho wōhú ká a Nuhúso ò 6uen.

Mí muin ho wōhú na o ò bè.†»

⁴ A lé bún mu 6ēn wórāa. O nūi 6úii na 6a le Zán hía wi le dùure yi, á bío ká lé bío ó o wee bue: «Mí 6uen á ĩ bátizé mia, lé bún á à zéení le mí khú mu bè-kora wéró yi, á bò le Dónbeení yi, á le è sēn mí bè-kora á à día.» ⁵ Ho Zudee kōhú núpua lè ho Zeruzalēmu lóhósa búenbúen wee lé 6uen o cón. Ba wee zéení mí bè-kora 6a núpua yahó, ò o Zán bátizé 6a ho Zurudēn muhú yi. ⁶ O Zán dá-zīnii tá là a cón-jumúkú vará, á ku-cēnii wó lè ho sáahú. O bè-dīnii lé 6a hawá lè hǎ sò-kla sòró. ⁷ Bío ká lé bío ó o hía wee bue na 6a zāmāa yi: «Núpue 6úii wi ĩ mǎn wá a 6uen, wón po mí. I yáa yi ko là a nakāa tenló húuu.

⁸ Inén bátizera mia lè mu jumu yi, ká arén wón khii bátizé mia lè le Dónbeení Háciri.»

O Yeesu bátēemū là a kutarā lénló bío

(Matiye 3.13-17; 4.1-11; Luki 3.21-22; 4.1-13)

⁹ O Yeesu wǎa ló ho Kalilee kōhú lóhó na 6a le Nazarēete yi á van o Zán cón, á wón bátizera a ho Zurudēn muhú yi. ¹⁰ O Yeesu zoo léenii mu jumu yi, ó o mōn ho wáayi á ho jii héra lè mí pánká, á le Dónbeení Háciri lion lòn háponi o wán. ¹¹ A mu tǎmu 6úii sǎ jǎ ho wáayi, á bía: «Fo lé ĩ Za na á ĩ bò ĩ táká wán, ū bío sí mi.»

* 1:2 Mi lorí Malasii vūahú 3.1 † 1:3 Mi lorí Ezayii vūahú 40.3

¹² Bún món á le Dónbeení Hácírí dènía ɲàana a vannáa le dùure yi. ¹³ O wó há wizooní ɓúará-ɲun bín. Lé hón pàahú so ɓúenɓúen ó o Satáni khà a yi loína. O ƙera ɓa ɲajuwà tlahú bín á ɓío ó o màkóo wi yi, á ho wáyai tonkarowà wee wé na a yi.

O Yeesu von ɓa ce-pawà nùwà nda
(Matiye 4.12-22; Luki 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ O Zán déró ho kàsó yi món, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kòhú á vaá wee bue le Dónbeení bín-tente na ɓa nùpua yi. ¹⁵ O wee ɓío na ɓa yi: «Ho pàahú ɲii tun, le *Dónbeení béení ɓueé ɓó. Mi khí mu bè-kora wéró yi á bè le Dónbeení yi, á mi tà le bín-tente ɓío.»

¹⁶ ɓío ó o Yeesu hía bá ho Kalilee vù-beení ɲii wà, ó o vaá mɔn ɓa ce-pawà nùwà ɲun. Ba lé o Simɔn lè mín za Andere. Ba wee yénní mí zùán dé mu ɲumu yi. ¹⁷ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Mí ɓuee bè mií, á í wé á ɓa nùpua lé bía mí wé é yí á á ɓua á ɓuennáa í cón làa ɓío mi wee paráa ɓa cewà ɓío síi.» ¹⁸ A ɓa dènía kúaará mí zùánwà á ɓa bò là a Yeesu wà.

¹⁹ O Yeesu dá vā van mí yahó, ó o mɔn o ɲii ɓúí na ɓa le Zebedee zàwa, o Zaaki lè mín za Zán á ɓa wi mí woohú yi wee wíoka mí zùánwà. ²⁰ O o Yeesu dènía von ɓa, á ɓa ló díá mín maá Zebedee lè ɓa ton-sáwá ho woohú yi, á ɓa bò là a Yeesu wà.

O ɲii na ó o cíná wee beé lò
(Luki 4.31-37)

²¹ O Yeesu lè mí ɲi-kenínia wà van ho *Ƙapeenayuumu lóhó yi. Ba *zúífúwa vùnló wizonle na ɓa le *Sabaa zon ó o zon ɓa kàránló zii yi, á zoó wee kàrán ɓa. ²² A bía ɲá a bióní wó coon làa sòobé. Lé ɓío ó o yí kàránna ɓa nùpua lè ho *lánda ɓío zéénlowa ɓío síi. Orén wó mu lè ho pànká na le Dónbeení nɔn wo yi.

²³ Mu pàahú mí ɓeere yi, á bún ò o ɲii ɓúí na ó o cíná wi yi ɓueé zon ɓa zúífúwa kàránló zii yi, á bía pónpón: ²⁴ «Nazareete ɲii Yeesu! Lée webio á ũ wà ɓueé cà wa cón hen? Fo ɓuara wa yáaró ɓío yi lée? Ba le í yi zú fo le? Unén lé yía lé le Dónbeení nùpue na le tonkaa.» ²⁵ O o Yeesu nàmakaa wo yi: «Wé tété. Lé o ɲii mu yi lònɓío.» ²⁶ O o cíná zèkéra a ɲii lè ho pànká, ò o ló a yi ká a wāamaa pónpón. ²⁷ A ɓa nùpua wó coon dàkhíina, fúaa ɓa wee ɓío mín yi: «Éee! ɓío ká lée webio? Ho lée kàránló finle na pànká wi. Hàrí ɓa cínáwa ó o nùpue mu wee na le ɲii yi, á ɓa wé ɓío ó o wi á ɓa wé.» ²⁸ O o Yeesu yèni dènía ló fúafúha ho Kalilee kòhú ɓúenɓúen yi.

O Yeesu weéra ɓa vánvárowà cèrèe
(Matiye 8.14-17; Luki 4.38-41)

²⁹ Bún món ó o Yeesu ló ɓa *zúífúwa kàránló zii á bò mín là a Zaaki là a Zán á téréna van o Simɔn là a Andere ɓàn zii. ³⁰ Mu wó ò o Simɔn ɓàn hio hía wi le dāmu dèe yi, lé ɓío le tēení wee zèé wo. O Yeesu ɓuee dēeníi á ɓa bía a ɓío làa wo. ³¹ O o Yeesu vā vaá dñn o ɲúhú yi, ò o lí fù a ɲii yi hoonía làa wo, á le tēení khíina ó o dēenía hínɔn nɔn ho dñnló ɓa yi. ³² Le wii zoró món, ho tá yuuní, á ɓa nùpua ɓuan mí vánvárowà làa bía ɓa cínáwa wi yi ɓúenɓúen ɓuararāa o Yeesu cón. ³³ Ho lóhó ɲipomu ɓúenɓúen ló ɓueé kúaa mín wán le zii zūajii. ³⁴ O Yeesu weéra ɓa nùpua cèrèe na mu vāmú lè mí sífwa lá wee beé lò, á mún

† 1:32 Ho Sabaa ɲúhú wee wé ɓúa ho yèzúma zon ziihú á vaa vé ho tibirí zon le wii zoró pàahú. Lé bún nɔn á ɓa bíaará hen le ɓa nùpua pan le wii líi zoró á wee ɓuaráa mí vánvárowà ɓuennáa o Yeesu cón, lé ɓío ɓa lá yí dà máa wé mu le wisoni yi ho Sabaa ɓío yi.

ɲɔn ɓa ɕɪnɔwɔ ɕɛrɛɛ lɛra ɓiɔ ɓa wi yi. O yɪ mɔa dɪa à ɓa ɕɪnɔwɔ mu ɓio, lɛ ɓio ɓa zɪ a sɪi.

(Luki 4.42-44)

³⁵ Mu tɔ na lɛɛ tɔn yɪnbii ɓiirri, ká ho tá ka yùiii, ó o Yeesu hɪnɔn le zɪ yi, á wà ló ho lóhó mɔn le lùe ɓiɪ na á nùpue mía yi, á lɛe wee flo le Dónbeenɪ yi ɓɪn. ³⁶ O o Simɔn le mi ninzàwa ló lɛe wee cà a. ³⁷ ɓio ɓa vaá yú a, á ɓa ɓiɔ nɔn wo yi: «Loí, ɓa nùpua ɓúenɓúen wee cà fo.» ³⁸ Ká a Yeesu màhá ɓiɔ nɔn ɓa yi: «Mí wa lén va há lórá na ɓámakaa yi. I mún ko á ĩ vaa bue le ɓɪn-tente ɓɪn, lɛ ɓio á ɓɪn lé 1 ɓuenló ɲúhú.» ³⁹ O o wáa hɪnɔn tò ho Kalilee kɔhú ɓúenɓúen yi wá, á wee bue le Dónbeenɪ ɓiɔnɪ na ɓa nùpua yi ɓa *zúifùwa káránló zɪnɪ yi, á mún wee ɲa ɓa ɕɪnɔwɔ lén ɓiɔ ɓa wi yi.

O Yeesu wɛ́era a ɓùeré ɓiɪ
(Matiye 8.1-4; Luki 5.12-16)

⁴⁰ *ɓùeré ɓiɪ wá ɓuara a Yeesu ɕɔn, á ɓueé lii fàrá mí nɔnkóɲúná wán ò o wee yanka a ká sɪi: «Fo dà à wɛ́e mi ká fo tà.» ⁴¹ O o ɲii màkàrí ɓuan o Yeesu yi dàkhɪna. O o lii ɓò mi ɲii o wán ò o ɓiɔ nɔn wo yi: «Ī tà mu, wáa wa.» ⁴² O o ɓùeré sàahú dɛɛnɪa ɓiɪna se dɪn. ⁴³ O o Yeesu le o lén, ò o henɪa ɓio ká nɔn wo yi: ⁴⁴ «Háyà. ɓio wó foñ á ũ yɪ ɓio le nùpue ɲí. Ká ũ màhá vaa zéeni ũten lè le *Dónbeenɪ yankaro. A ũ mún wé mu hãmu ɓio na ó o *Mɔyɪize ɓò le ɓa wé wé mu dání yi, á ɓa ɓúenɓúen zúri ká ũ wan ɓio bon.» ⁴⁵ Ká ɓio ó o ɲii mu wá ò o wee yényení ɓio wó a yi há lùe ɓúenɓúen yi. Lé ɓɪn nɔn ò o Yeesu yi mɔa tà zo lóhó á nùpue mi, ò o wee khèn kɛɛnɪ ho donkɪahú lùe ɓiɪ na á nùpue mía yi. A ɓa nùpua wee lé lùe ɓúenɓúen yi à ɓuen o ɕɔn.

2

O Yeesu wɛ́era a mùamúa á mún séra a bè-kora dɪa
(Matiye 9.1-8; Luki 5.17-26)

¹ Wizoonɪ ɓio yɛn ɓɪn mɔn, ó o Yeesu ɓiɪna ɓuara ho *Kapɛɛnayuumu. A ɓa ɲá a sá le o wi le zɪ yi. ² A ɓa zãamãa ɓueé fò min ɓiirriɓiirri á lùe yi ká, hãri ho zũajii. O o Yeesu wee zéeni le Dónbeenɪ ɓiɔnɪ na ɓa yi. ³ A ɓa nùpua nùwã yɛn ɓiɪ vaá ló wee ɓuen. Ba nùwã náa ɓa tɪahú ɓuan o mùamúa. ⁴ Ká ɓa màhá yi dà mɔa zoó ɓàrá a o Yeesu yahó ɓa nùpua ɓooró ɓio yi. A ɓa yóó kara ho lóhó sãnsãa hen na ó o Yeesu wi yi. Lé hɔn kɔhú so á ɓa dó a mùamúa yi lè há hũni á liɪnɪa ká a dũma mí dãmu dɛɛ wán. ⁵ ɓio ó o Yeesu mɔn ɓio ɓa dórãa mí sɪa wo yi, ó o ɓiɔ nɔn o mùamúa mu yi: «Wán ɓɪnlo, ũ bè-kora séra dɪa.» ⁶ A ho *lãndá ɓio zéenilowa na wi ɓɪn wee ɓio mí yiwa. ⁷ «O nùpue mu wee ɓio ká sɪi le we? O wee mánɪ mɪten lè le Dónbeenɪ. Lɛe wée dà á sɛn mu bè-kora á á dɪa ká mu yɪnɔn lè Dónbeenɪ mí dòn.» ⁸ O o Yeesu dɛɛnɪa zũna ɓa yilera ó o ɓiɔ nɔn ɓa yi: «Lɛe webio nɔn á há yilera na ká sɪi wirãa mia? ⁹ Lé mu yén ɓiɔró wayi? Lé à ɓio na a mùamúa yi le o bè-kora séra dɪa lɛe, tàá lé à ɓio na a yi le o hɪnɪ lá mí dãmu dɛɛ ò o varáká? ¹⁰ Ká 1 màhá wi á mi zúri na lé o *Nùpue Za yú ho pánká ho tá wán á sénnãa mu bè-kora dɪa.» O o wáa ɓiɔ ká nɔn o mùamúa yi: ¹¹ «Le 1 ɓio mu na foñ, lii hɪnɪ, lá ũ dãmu dɛɛ á ũ khífo.» ¹² Mí lahó yi ó o ɲii mu dɛɛnɪa hɪnɔn yóó dɪn, á lii lá mí dãmu dɛɛ ò o lɛe wá ká ɓa ɓúenɓúen dɪn wee loí. A ɓa ɓúenɓúen wó coon mu ɓio yi. A ɓa wee khòonɪ le Dónbeenɪ ká sɪi: «ɓio ká ɓàn sɪi wa dɪn yi mɔn hũu.»

O Yeesu ɓuara ɓa bè-kora wérowá ɓio yi
(Matiye 9.9-13; Luki 5.27-32)

¹³ O Yeesu yèrèmaa van lè ho Kalilee vū-beenī jii. A 6a zāamāa wee 6uen ò o kàrán 6a. ¹⁴ O wee khíí, ó o mɔn o nīi 6úí na 6a le Alifee za Levii ká a kará mí tonló lùe yi, á wee fé ho lánpó. O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Híni bè mi.» O o Levii líi hínɔn bò a yi.

¹⁵ O Levii von o Yeesu lè ho dínló mí zii. Ho *lánpó féwá lè 6a nī-kora cèrè wi ho dínló mu dīnií là a Yeesu lè mí nī-keninia. Mu bon. Ba núpua cèrè na hía wee bè làa wo lé bán núpua so síi. ¹⁶ Ho *lándá bío zéenílowa na lé 6a *Farizíewa kuure núpua 6úí á mɔn ò o Yeesu wee dí lè 6a nī-kora lè ho lánpó féwá, á 6a bía nɔn o nī-keninia yi: «Lée webio nɔn ó o wee díráa làa bán núpua so síi?» ¹⁷ O o Yeesu ná bío 6a bía, ó o bía nɔn 6a yi: «Héyí! Minén! Núpua na lò hereka so wee wé cá tñi 6ánsò dání le? Bùeé. Ba vánvárowá lé bía wee wé cá a dání. Inén yí 6uara bía wee leéka le mí téréna bío yi dé. Bía zú le mí lè 6a bè-kora wérowá lé bía á í 6uara bío yi.»

*Mu bè-kla lè mu bè-fla wi mín núná yi
(Matiye 9.14-17; Luki 5.33-39)*

¹⁸ Wizonle 6úí ó o Zán Batiisi nī-keninia lè 6a *Farizíewa nī-keninia lù mí jinií. A 6a núpua 6úí wá 6ueé tùara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn ó o Zán Batiisi nī-keninia lè 6a Farizíewa nī-keninia wee lí mí jinií á ünén nī-keninia 6èn yí máa wé mu?» ¹⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mí wee leéka le bía 6a von mu yaamu sánú díró yi á 6a so dà a bío le 6a lí mí jinií ká a há-fla 6àn báa làa ba wi mín wán le? Bún yí dà máa wé. ²⁰ Éé ká páahú 6úí khii dá, ó o há-fla 6àn báa 6a à lén 6a fiahú, bún ká 6a máhá wé è lí mí jinií.

²¹ «Núpue máa lá nín-ké-finle bío 6úí máa la làa báká kɔnle. Lé bío ká a wó mu, á le nín-ké-finle á à wíoka à lèé ho. ²² Làa bún síi, á núpue máa kúee *divén fla sùmàni-kla yi. Lé bío ká a kúaa ho bún, ká ho hía wee za, á há à náma. A ho divén lè há sùmàniwa á à páani í yáa. Ho divén fla ko ho kúee há sùmàni-fla yi.»

*O Yeesu wee zéeni ho Sabaa bío ya-binbiri
(Matiye 12.1-8; Luki 6.1-5)*

²³ Ho *Sabaa 6úí zòñ ká a Yeesu wee káa há mana 6úí yi, ó o nī-keninia wee khé ho dínló ho wóhú nísání à là. ²⁴ A 6a *Farizíewa wee bío là a Yeesu. «Loí, lée webio nɔn á ü nī-keninia wee sáráa ho Sabaa zòñ ká wa lándá jɔñ hò mu?» ²⁵⁻²⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bío ó o *Daviide yánkaa wó á mí dín yí kàrána yí mɔn le? Mu wó le *Dónbeení yankarowá júhúso beení Abiataare páahú. O Daviide lè mí ninzáwa á le híni hía dà á 6a yí yú bío 6a à dí. O orén mí bεere zon le Dónbeení zii yi á zoó lá le Dónbeení hámu búuru lá, ò o mún 6uan ho 6úí lée nɔn mí ninzáwa yi, ká le Dónbeení yankarowá mí dòn lé bía jɔñ lá ko 6a wé là ho làa bío ho lándá bòráa mu.» ²⁷ O o Yeesu pá bínia bía nɔn 6a yi: «Ho Sabaa bàrà ò o núpue bío wé se, ká núpue yí léra Sabaa bío yi. ²⁸ Lé bún nɔn ó o Núpue Za á ho Sabaa bío mún wi níi yi.»

3

*O Yeesu wéera a nīi na bàhó húrun
(Matiye 12.9-14; Luki 6.6-11)*

¹ Bún mɔn ó o Yeesu bínia van 6a *zúífùwa kàránló zii yi. Mu zòñ à nīi 6úí wi bún á bàhó húrun. ² A 6a *Farizíewa na wi bún bò mí yío o Yeesu wán le mí í loí ká a wéé o nīi mu ho *Sabaa zòñ, lé bío 6a wi 6a zéeni a Yeesu mu

* 2:25-26 Mi loí Samuwele nín-yání vùahú 21.1-7

wékheró bïo. ³O o Yeesu bía nɔn o n̄i na bàhó húrún yi: «Lii híni 6uee lée d̄n 6a nùpua búenbúen yahó le 6a mi fo.» ⁴B̄n m̄n ó o Yeesu t̄ara bía wi b̄n yi: «Wa làndá yí á lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zon? Lée bè-tente lée, táá lée bè-kohó? Lé ho k̄n̄i a nùpue lée, táá lé ho díá ò o hí?» A bía wi b̄n yí bía d̄e. ⁵O o Yeesu loína 6a búenbúen yi kh̄i fò le sí-çilè. O mún yi wee vá le mi sòobéé bïo 6a yiwa tunka bïo yi. O o w̄á bía nɔn o n̄i yi: «Hóoní ũ bàhó.» O o n̄i hóonía ho á ho d̄enía wan. ⁶A 6a Farizéwa fó m̄n á 6a ló á d̄enía lée kúaa m̄n wán lá a *Herodee kuure nùpua, á 6a wee loí bïo 6a á wé á á búeráa o Yeesu.

Ba z̄amáa wee lé buen o Yeesu ç̄n

⁷⁻⁸O Yeesu le mí n̄i-kenínia wà van ho Kalilee v̄u-been̄i j̄ii á 6a m̄nka z̄amáa bò a yi. Ba nùpua mu búii ló ho Kalilee k̄sh̄ yi. Ba búii ló ho Zudee k̄sh̄ lóhó na 6a le Zeruzaléemu yi, le ho k̄sh̄ mu lórá búii yi mún. Ba búii ló ho Idumée k̄sh̄ yi, le ho Zurud̄en muh̄ m̄n. Ba búii ló há lo-záwa na bámakaa ho Tiire le ho Sid̄n lórá yi. Bán z̄amá-kúii so h̄ia wee buen o Yeesu ç̄n, le bïo 6a j̄á bïo ó o wee wé búenbúen. ⁹O o Yeesu wáa le mí n̄i-kenínia 6ua ho wooh̄ búii búennáa bèra a na ká 6a z̄amáa h̄ia wee hénka a, ò o zo hon. ¹⁰Mu bon. Bïo ó o wee wéé 6a nùpua ç̄rèè kà síi, á b̄ia mu v̄ámú wee beé lo wee j̄aa m̄n o wán, bèra á na ò o yí 6a t̄ii yi. ¹¹Ba nùpua na 6a ç̄náwa wi yi ká 6a sansan m̄n o Yeesu, á 6a lé l̄iorá a tá, á wé w̄amaka ká 6a á bïo: «Fo le le Dónbeen̄i Za.» ¹²Ká a Yeesu máhá wee hen̄i mu na 6a yi le 6a yí bá mí bïo na nùpua yi.

O Yeesu hueekaa mí tonkarowá píru j̄un

(Matiye 10.1-4; Luki 6.12-16)

¹³B̄n m̄n ó o Yeesu yòora le búee búii wán, ò o von 6a nùpua búii á 6a buée yòora a ç̄n. ¹⁴O o hueekaa 6a píru j̄un 6a ñah̄ á có yèni làa tonkarowá. O hueekaa 6a á 6a keí m̄n wán làa wo ò o wé tonka á 6a bue le Dónbeen̄i bïo. ¹⁵O mún nɔn ho p̄nká 6a yi á 6a wé j̄a le 6a ç̄náwa lén b̄ia 6a wi yi. ¹⁶B̄ia ò o hueekaa yènnáa lé h̄ia kà:

O Sim̄n, yía ó o có yèni làa Piere.

¹⁷O Zaaki le m̄n za Z̄an na lé o Zebedee záwa. O Yeesu có 6a yèni làa

Buanεεεsi, b̄n kúará le «nùpua na ka lòn v̄iohó na wee námaka. *»

¹⁸O Andere, o Filiipu là a Baatelemii,

o Matiye là a Toma,

o Zaaki na lé o Alifée za,

o Tade, o Sim̄n na lé 6a Zelootewa† kuure nùpua n̄i-ken̄i.

¹⁹O Zudaa Isikariote na kh̄i dé o Yeesu mí zúkúsa níi yi.

O Yeesu dànló yi lo Sat̄ani ç̄n

(Matiye 12.22-32; Luki 11.14-23; 12.10)

²⁰B̄n m̄n ó o Yeesu b̄n̄ia 6ueé lion le z̄ii yi. A 6a m̄nka z̄amáa ñ̄n 6ueé fò m̄n fúaa o Yeesu le mí n̄i-kenínia yáá yí yú p̄ah̄ máa díráa. ²¹B̄io á b̄an nùwá j̄á mu, á 6a ló wá 6ueé fé o, á 6a wee b̄io le o j̄uh̄ míá b̄n.

²²Ho *làndá b̄io zéenilowa na ló ho Zeruzaléemu yi guara b̄n bán 6èn wee b̄io: «Mu le 6a ç̄náwa j̄uh̄so na 6a le *Bezebeule‡ lé yia wi o yi. Lé wón nɔn ho p̄nká wo yí ò o dà wee j̄anáa 6a ç̄náwa lén b̄ia 6a wi yi.» ²³O o Yeesu w̄á von 6a wee b̄ioráa le há w̄ahio: «O *Sat̄ani yí dà máa j̄a mí ninzáwa

* **3:17** Ba zúifúwa ç̄n, ó o nùpue na ka lòn v̄iohó na wee námaka lé o nùpue na síi khúaa. † **3:18** Mi loí Matiye v̄uah̄ 10.4 ‡ **3:22** Mi loí Matiye v̄uah̄ 10.25

cináwa. ²⁴ Ká kōhū dà-kéní nùpua hía wee fi mín yi, se hón kōhū so máa va yahó. ²⁵ Ká zì-ṣúhú dà-kéní nùpua hía wee fi mín yi, á hón zì-ṣúhú so máa va yahó. ²⁶ Ká a Satāni hía wee fi lè mí ninzàwa cináwa, ká a béeñi sankaa, ó o pànká máa va yahó ká ho ò yáa. ²⁷ Nii woon yí dà máa zo pànká bānsó zìi á máa zoó khuii o níi bío ká a yí can o pànká bānsó mu yí vó. Ká a mahá can wo vó, ó o zoó khuii o zìi bío búenbúen á à lénnaa. ²⁸ Le í mí ho tūiá na mia: Ba nùpua bè-kora lè 6a bín-kora na 6a à bío le Dónbeení dāni yi búenbúen á le Dónbeení dà khii sēn ñ díá á à na 6a yi. ²⁹ Ká yia mahá khii bía le bín-kohó á lēera le Dónbeení Háciri yi, wón bío á le Dónbeení máa sēn máa díá máa mí hūu. Mu ù ṣí a ṣúhú yi fēē. ³⁰ O Yeesu bía ká sii nōn 6a yi, lé bío 6a wee bío le o ciná wi o yi.

O Yeesu bān nūwā binbiri
(Matiye 12.46-50; Luki 8.19-21)

³¹ Bío ó o Yeesu bān nu lè bān zāwa wāa bueé dōn, á 6a lée dīn ho khūhū, á 6a tonkaa o búii le wón zoo ve o. ³² Ba nùpua na kará kīnía o Yeesu yi boo, á bñn á yia 6a tonkaa bueé wee bío làa wo: «Loñ, mīn nu lè mīn zāwa [lè mīn hīnni] wee cà fo, 6a lée wi ho khūhū.» ³³ O o Yeesu bía: «Lé o yén lé wān nu? A wān zāwa lé 6a yén?» ³⁴ O o loñna bía kará kīnía wo yi khii fò, ò o bía: «Mi loñ! Wān nu lè wān zāwa wi hen. ³⁵ Lé bío á yia wee wé le Dónbeení sīi bío se wón lé wān za, táa wān hīnló, táa wān nu.»

4

O dīro wāhiire
(Matiye 13.1-9; Luki 8.4-8)

¹ O Yeesu tīn wíokaa wee kārán 6a nùpua ho Kalilee vū-beení jii. Ba minka zāamāa kīnía wo yi, ó o wó san zon ho woohū á zoó kará. Ho woohū mu wi mu ṣumu yi, ká 6a zāamāa bān lée wi le bōnboore yi mu ṣumu jii. ² O hía wee wā há wāhio à kārannāa 6a nùpua làa bío cērē. Bío ká lé bío ó o kāranna làa ba: ³ «Mí tántá mi jikōnna. Nii búii ló van mí mōhū yi, á wā vaá dé mí bè-dà. ⁴ Bío ó o wee dé mu, á mu búii lion ho wōhū nīsání, á 6a jinzāwa sēekaa bñn vā. ⁵ Mu búii lion ho búaaohó na le tñí wi wān ká le yí lí, á mu dēnía ló, lé bío le tñí yí boo bñn. ⁶ Bío le wii já mu lè mí soobēe, á mu hon, lé bío mu naní yí zon ho tá yi sese. ⁷ Mu búii lion hen na há kíkara bia héra yi, á mu ló, á hñn kíkara so hñn yóó pà mu, á mu yí yú bia hūu. ⁸ Mu búii bñn lion ho tá na se yi, á mu ló, á yóó dōn, á yú há bia bóní làa píru píru, búarā-tñn tñn, khīmāni khīmāni.» ⁹ Bñn mōn ó o bía nōn 6a yi: «Yia wee jí bío, à wón jí bío bía sese.»

O Yeesu wāhio wārō ṣúhú
(Matiye 13.10-17; Luki 8.9-10)

¹⁰ Bío ó o Yeesu páanía wi làa bía yí máa tà lé o mōn là a nī-keninia píru ṣun, á 6a flora a le o zéeni há wāhio mu kúarā làa mí. ¹¹ O o bía nōn 6a yi: «*Le Dónbeení bēeni bío na kúarā lá dīn yí zū á minén yú zūna. Ká 6a nī-vio wee jí mu bío búenbúen lōn wāhio. ¹² Lé bñn nōn

á 6a lé 6a nùpua na ylo wi
ká 6a yí máa mi sese.

Ba mún wee jí mu bío,

ká 6a yí máa zūn mu bān kúarā binbiri.

Ká bñn mía se 6a lá á à yèrémá à bñn le Dónbeení cōn,

á dén lá à sɛn ñ díá á à na 6a yi.» *

*O Yeesu zéenia o ðiro wáhiire kuara
(Matiye 13.18-23; Luki 8.11-15)*

¹³ Bɛn mɔn ó o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ká le wáhiire na ká 6àn kúará á mi yí zú, á mi ì wé kaka á à zúrínáa há wáhiio búenbúen na ká 6àn kúaráwa? ¹⁴ Le Dónbeení bioní na le mu bè-dà na ó o ðiro wee dé. ¹⁵ Ba núpua 6úi ka le ho wòhú nísání na le bioní lion yi. Hen ká 6a jí le Dónbeení bioní, ò o Satáni ðéni lén le 6a yiwa. ¹⁶ Ba 6úi ka le ho 6úaa hó na le tɛní wi wán ká le yí lí. Hen ká 6a jí le Dónbeení bioní, à 6a tà le yi, à zámaka le bío yi. ¹⁷ Ká 6a máhá yí máa tà à le bioní mu wii 6a sese à va yahó. Ká le lònbee, táá ho kúará lénlò yú 6a le Dónbeení bioní bío yi, à 6a ðéni pí le Dónbeení bío. ¹⁸ Ba 6úi ka le ho tá na á há kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. Ba jí le Dónbeení bioní, ¹⁹ ɛɛ ká ho yíró bío yilera, le ho náfòró símu na wee vɛní 6a núpua, le mu biowa síwà cèrɛɛ na 6a núpua sía wee vá yi, bɛn wee wii 6a, à hɛ le bioní mu à le máa ðàn ðèe 6úi wé. ²⁰ Ba 6úi 6èn ka le ho tá na se bío. Ba wee jí le Dónbeení bioní à tà le yi. Bán ka lòn ðínlò na yòò ton, á ho 6úi yú há bia 6óní làa píru píru, 6úará-tɛn tɛn, khímàni khímàni.»

*Le fɛntáni wáhiire
(Luki 8.16-18)*

²¹ Bɛn mɔn ó o Yeesu bínía bía nɔn 6a yi: «O 6úi so wee wé dé fɛntáni à bíní lá lááhó bún yi le? Táá 6ànsò so wee wé dé le zoo bàrà kàtà tá le? Búeé. Ba wé dé le bàrà hen na le ko le bàrà yi. ²² Mu bío na sànkaa búenbúen khii mi. A bío sà yi búenbúen bío khii zúrɛ. ²³ Yíá wee jí bío, à 6ànsò jí bío bía sese.»

²⁴ O Yeesu pá bínía bía bío ká nɔn 6a yi: «Mi wé jí bío wee bío na mia sese. Le wíló ðèe na mi wee mɔnzá le mu bío, lé dén 6àn síi á le Dónbeení á à mɔnzá le mí bío á à wíoka à bè mu 6úi wán á à na mia. ²⁵ Lé bío á yíá bío wi á le è bíní ñ na mu 6úi wo yi á à bè mu wán. Ká yíá ðèe 6úi mía, á hàrí mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mí cɔn, á le pá à fé.»

Bío mu bè-dínii wee wé wé dándá 6àn wáhiire

²⁶ O Yeesu tɛn bínía bia: «*Le Dónbeení béeni bío 6onmín làa bío ká: Nii 6úi dó mí bè-dà mí mɔhú yi. ²⁷ O wee da à léé sɛn làa wizooní. Hón pàahú so ká há bia wee hàà à yòò lé ká a yí zú bío mu wee wéráa. ²⁸ Ho tá mítén wee wé à mu bío na dó à lé, à wé mí mùuní, à te, à kúee mí yíó. ²⁹ Ká ho ðínlò hía bon, á láró dɔn, ò o mɔhú 6ànsò ðéni lá mí khónle ká a khè ho.»

*Ho mútádàdè vɛndèe bèere wáhiire
(Matiye 13.31-32; Luki 13.18-19)*

³⁰ Bɛn mɔn ó o Yeesu tɛn pá bínía bía: «Lé mu yén á wa dà à tèé le le Dónbeení béeni? Lé le wáhiire yén á wa à ðín wán á à zéenináa le béeni mu bío? ³¹ Mu bío dà à tèé le le vɛndèe na 6a le mútádàdè 6àn bèere. Le ka cɛnú á po há bia búenbúen na ho ðímíjí yi. ³² Ká 6a dù le à le lé, à dá poñ ho zen-buahó bè-vánii búenbúen, à lakara kɛrí á tàró wé, à 6a jínzàwa wé ðàn tá mí lenna yi.»

(Matiye 13.34-35)

³³ Lé ká síi ó o Yeesu hía wee wàráa há wáhiio cèrɛɛ làa hía ká 6àn síi bío, à zéenináa le Dónbeení bioní na 6a núpua yi. O hía wee kàrán 6a à héha làa bío á bía wee jí a cɔn dà à zúrínáa há kúará. ³⁴ O hía máa wé bío le 6a zámáa ká

* 4:12 Mi loñ Ezayii vùahú 6.9-10

a yí máa wà wàhio. Ká pàahù na ó orén lè mí nì-kenínia wi mí dòn, ò o zéeni há kúará na bán yi.

*O Yeesu dñna ho pinpiró
(Matiye 8.23-27; Luki 8.22-25)*

³⁵ Mu nònzon mí beere zìihù, ó o Yeesu bía nòn mí nì-kenínia yi: «Mi wa khí lè ho vù-beeni món.» ³⁶ A 6a wáa wà díá 6a zámáa. Ho woohù na ó o Yeesu lá wi yi lé hía ó o nì-kenínia zon làa wo á 6a wà. Há wonna búí mún sùaráa yi làa ba. ³⁷ Cúa-yen á ho pinpi-beeni hínòn wee và, á mu jummu wee yànbónka zo ho woohù. Lònbiò á ho yòò wee sí lè mu jummu. ³⁸ Mu wee wé ò o Yeesu líí duma ho woohù fìkshù sá mí jùhù á mu dāmu 6ó. O o nì-kenínia sñnia wo á bía nòn wo yi: «Núhùso, wa á hí. Mu so lée bío na yí ciran fo lée?» ³⁹ O o Yeesu sña námakaa ho pinpiró yi, ò o bía nòn ho vù-beeni jummu yi: «Wé tété.» A ho pinpiró dèenía dñn. A mu búenbúen wó tété. ⁴⁰ O o Yeesu bía nòn mí nì-kenínia yi: «Lée webio nòn á mi zánanáa? A lé minén pá dñn yí dó mí sña mii lon?» ⁴¹ Ká bío 6a zána dàkhfína, á 6a wee bío mín yi: «Páa! O núpue mu lé o yén sii ká? Hári ho pinpiró lè mu jummu ó o bíaráa, á mu pá bò a bíoní yi.»

5

*O Yeesu nòn 6a cñáwa léra o nñi búí yi
(Matiye 8.28-34; Luki 8.26-39)*

¹ Bñn món á 6a wà khii dān ho Kalilee vù-beeni món ho Zerasaa* kshù yi. ² Bío ó o zoó ló ho woohù yi lée wee dñn, á bñn ó o nñi búí ló 6a nì-hía nùnñii† á wee sí a yahó. O cñá búí wi o nñi mu yi á wee beé o lò. ³ O wee cāa 6a nì-hía nùnñii. Núpue yi dá máa bíni máa ca a làa dèe woon, hári lè há zúakùariwà. ⁴ Pōnna cèrèe 6a can wo lè há zúakùariwà. Ká a màhá wee wé khòo há zúakùariwà, á háaka há cñani na wi o zení yi. Pànká 6anso na dà a wón mía. ⁵ Fúuu lè há wizooní, ká lé 6a nì-hía nùnñii lè há búaa ó o wi yi, á wee wāamaka ká a hūaa míten bóonika yi lè há huua.

⁶ O nñi mu khèra mòn o Yeesu ó o lùwa 6uara á 6ueé líí búrá a tá ⁷ ò o wee bío bío ká pñpñ: «Dónbeeni na wi mu bío búenbúen jùhù wán Za Yeesu! Lée webio fo lon làa mi? Sábéré, 1 wee yanka fo le Dónbeeni yèni yi, yí yáa 1 bío.» ⁸ O bía bñn, lé bío ó o Yeesu wee kíká a cñá na wi o yi le o lé. ⁹ O o Yeesu tùara a yi: «Ū yèni 6a le we?» O o bía: «Í yèni 6a le Zámáa, lé bío wa boo.» ¹⁰ O o wee yanka a le o yí ja mí lén ho kshù mu yi.

¹¹ Mu wee wé a nònbiè-6oohù búí wee dí le 6úee nísání. ¹² A 6a cñáwa mu yankaa o Yeesu ká: «Na ho wshù wen le wa vaa zo 6a nònbièeni na ká yi.» ¹³ O o Yeesu nòn mu wshù 6a yi. A 6a cñáwa mu ló a nñi yi á vaá zon 6a nònbièeni yi. A 6a búenbúen yóó lùwa le 6úe wán á kùenkāa líí zon ho vù-beeni yi á húrūn. Ba á yí lòn muaaseé jūn sii.

¹⁴ A bía lá wee pa 6a lùwa vaá bía mu nòn bía wi mí manawá yi, á bía mu nòn bía wi ho lohó yi. A 6a núpua ló wá 6ueé loñ bío wó. ¹⁵ Bío 6a 6ueé dñn hen na ó o Yeesu wi yi, á 6a mòn o nñi na 6a minka cñáwa lá wi yi, ò o wó mí nì-tente á zā mí sña kará, á 6a zána. ¹⁶ A bía mu wó yío yi lá bío wó a nñi na 6a cñáwa lá wi yi làa bío wó 6a nònbièeni yi á fèera nòn bía ló 6uaraka yi. ¹⁷ A 6a wee yanka a Yeesu le o sábéré ò o lén díá mí.

* 5:1 Ho Zerasaa lé há Lórá Bío Pírú kshù ló-beeni. Le Dónbeeni bíoní vñna búí yi á ho Kadaraa lé ho Zekesa lórá lé hía bío bía. † 5:2 Ba zúífúwa búráa lé warén búráa yionó dá-kéní. Ba fù wee wé cé mí búráa há 6ó-èera yi kúia. Lé hñn búráa so sii ó o khéero ló yi 6uararāa o Yeesu cñn.

18 Páahú na ó o Yeesu bíníá wá yòò zo ho woohú yi, ó o nni na yú mítén 6a cínáwa nni yi yankaa wo le o díá le mí bè làa wo. 19 O o Yeesu pá ò o bía nòn wo yi: «Bíní va mìn zlí à vaa bío ù màkárí na ó o Nùhúso zúrína, làa bío ó o wó nòn foñ búenbúen à na 6a nùpua yi.» 20 O o nni mu 6èn wáa wá á tò há Lórá Bío Pírú kòhú yi ká a wee yényení bío búenbúen na ó o Yeesu wó nòn wo yi. Á bía búenbúen na jíá mu á wo wó coon dàkhíina.

*O Zayiruusi hínlò là a hda búí wééró bío
(Matiye 9.18-26; Luki 8.40-56)*

21 Bún món ó o Yeesu zon ho woohú, á yèrémáa khú ho vù-beení món, hen na ó o ló yi buararáa. Á 6a minka zámáa buée kíníá wo yi ká a wi mu jumu jii. 22 Hón páahú so yi à bún 6a *zúífúwa kàránlò zli ya-dí búí na yèni 6a le Zayiruusi buée dñ. Bío ó o buée 6ó a Yeesu yi ó o líí 6úrú a tá, 23 á wee 6ón6óní a ká sii: «Í hínlò máa fen, í wee fio fo, sáberé à ù buée bè ù níi o wán ò o lò fá.» 24 O o Yeesu wáa bò làa wo á 6a wá. Á 6a minka nùpua 6ura bò a yi. 25 Háa búí wi 6a fiahú á wee mí mí sèeró fèèè á dñ há lúlúio píru jùn à ho máa fi.† 26 O lò bon làa sòobèè le tñi 6ànsowá níni yi, á níi bío búenbúen vó. Ká a màhá pá yi yú mítén. O vámú yáá wíokaa wee dé wán. 27 O háa mu há jíá a Yeesu bío, lé bún nòn ó o buée zon 6a zámáa yi, á jàana zoó 6ó a Yeesu yi, á túaa o dà-zínii yi là a món. 28 O lá wee bío bío ká mí yi: «Hen ká í dàrna túaa o dà-zínii yi, á ì wa.» 29 Bío ó o 6èn yú zoó túaa o dà-zínii yi, ó o sèeró dèenía dñ, ó o zúna mu mí sáníá yi le mí wan. 30 Mí lahó yi, ó o Yeesu zúna le pánká búí ló mí yi, ó o yèrémáa dñ 6a zámáa yi ò o túara: «Lée wée túaa í dà-zínii yi?» 31 O o ní-kenínia bía nòn wo yi: «Fo yí mòn bío 6a nùpua 6uraráa foñ á wee jàa mín le? Á ù pá wee túa le lée wée túaa foñ.» 32 Ká a Yeesu wi ò o zúrú yá wó mu, ó o wee loñ mí nísáa yi. 33 O o háa zána, ó o wee zà, lé bío ó o zú bío wó a yi. O o wá buée líí 6úrú a Yeesu tá, ò o fèera bío mu wóráa búenbúen nòn wo yi. 34 O o Yeesu bía nòn wo yi: «Wán hínlò, bío fo dó ù sli mií, lé bún wéera fo. Wáa lén, vaa yí hээрà. Fo wan mu vóráa.»

35 Bío ó o Yeesu wee bío ká sii à bún 6a tonkarowá búí ló a Zayiruusi zli jòn o món á buée wee bío làa wo: «Ù hínlò wáa húrun. Fo tñ pa à seé o ní-kàránlò le?» 36 Ká a Yeesu màhá yí loína lè 6a cón ò o bía nòn o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ù sli mií.» 37 O Yeesu yí tà le nùpue lèení mí ká mu yínón o Piere là a Zaaki lè mín za Zán. 38 Bío ó o vaá dñ o Zayiruusi mu zli, ó o Yeesu mòn bío le lùè kánkáa dñnaa. Ba nùpua wee wá pónpónpón. 39 O o Yeesu yòò zon le zli yi ò o bía nòn 6a yi: «Lée webio te hñn minka kánkáa so. Lée webio nòn mi wee wáráa ká sii? O hínzo-za mu yí húrun, o lée yía na duma.» 40 Á 6a wee zúaríka a yi. O o wáa le 6a búenbúen lè, ò o fó a hínzo-za 6àn maá lè 6àn nu le mí ní-kenínia nùwá tñ á zonnáa hen na ó o hínzo-za wi yi. 41 O o líí fù a níi yi ò o bía: «Talita kumi.» (Bún kúará le «hínzo-za, le í bío mu na foñ, líi híní»). 42 O o hínzo-za dèenía líí hñnòn wee varáka. O teró lúlúio yú píru jùn. Bío 6a mòn mu ká sii á 6a wó coon dàkhíina. 43 Ká a Yeesu màhá henia mu nòn 6a yi le 6a yí bío mu le nùpue jí. O o bíníá bía le 6a na mu bío wo yi le o dí.

6

*Ho Nazaréete lóhósa yí tà a Yeesu bío
(Matiye 13.53-58; Luki 4.16-30)*

† 5:25 Mí loñ Levii nùwá vuahú 15.25-33

¹ Bũn mɔn ɔ ɔ Yeesu lɔ hɔn lahɔ so yi á wà van ho lóhó na ɔ ɔ dɔn yi. O ɔ nĩ-keninia bò làa wó. ² Bĩo ho Sabaa dɔn ɔ ɔ zoó kàrána 6a nùpua 6a *zúífúwa kàránlò zli yi. Ba minka nùpua na ná a bioní á wó coon dàkhĩna. A 6a wee bío: «Bìo kà búenbúen ɔ ɔ yú wen? O bè-zúrminí lè mu yéréké bíowa na ɔ ɔ wee wé ɔ ɔ yú wen?» ³ Yínɔn orén lè ɔ búen-khèero le? A bân nu yínɔn ɔ Mari le? O Zaaki là a Zozee là a Zude là a Simɔn, bán so yínɔn bán zàwa le? A bán hĩnni làa wɛn yí wi mĩn wán hen le?» Lè bũn nɔn á 6a yí tàráa ɔ Yeesu bío. ⁴ Ká a Yeesu màhá bíá nɔn 6a yi: «Le *Dónbeení jĩ-cúa fɛero wé yí le kɔnbii lùá búenbúen yi. Ká bán kúrú lóhó mí bɛere nùpua, lè bán temínlowá lè bán zĩ-júhũ nùpua bán máa wé kɔnbi o.» ⁵ O Yeesu yí wó yéréké bío bĩn, ká mu yínɔn 6a vánvárowá nùwá yɛn na ɔ ɔ bò mí níní wán á wɛéra. ⁶ Bĩo 6a yí dó mí sía wo yi á wó a coon.

*O Yeesu tonkaa mí nĩ-keninia lè 6a nùwá jun jun
(Matiye 10.5-15; Luki 9.1-6)*

Bũn mɔn ɔ ɔ Yeesu tò há lórà na bãmakaa bĩn yi, á wee kàrán 6a nùpua. ⁷ O von mí nĩ-keninia píru jun á wee tonka lè 6a nùwá jun jun. O nɔn hò dàrílò 6a yi, à 6a wé kíkánáa 6a cínáwa yi, ⁸ á bíá bío kà nɔn 6a yi: «Mí yí 6ua dɛɛ à láràa ho wǎhũ ká mu yínɔn le búin-za mí dòn. Mí yí 6ua bè-dínii, tàá puure. Mí yáá pá yí 6ua wári. ⁹ Mí zĩ há nakáa ká a búí yí 6ua báká búí à séení hía ɔ ɔ zǎ.» ¹⁰ O ɔ bĩnía bíá: «Mí wé vaá zon lóhó lée lóhó yi, à le zli na mí láara yi lè bĩn à mí kɛení yi fúaa mí léró ho lóhó mu yi. ¹¹ Ká lóhó na sa wé pá le mí máa làa mí wán, tàá ká 6a pá le mí máa jí mí cɔn, ká mí wee lé ho yi, à mí púaa mí zení khũnkũnĩ kúia bĩn. * A bũn ñ zéení làa bán le 6a wó khon.» ¹² A 6a bɛn wá dɛn jii so wán, á vaá wee hɛɛ bue mu na 6a nùpua yi le 6a yèrémá mí yilera lè mí wárá. ¹³ Ba cínáwa cɛɛɛ 6a wee ja lén bíá 6a wi yi, á mún wee khii ho jilò lè 6a vánvárowá cɛɛɛ, à wɛé 6a.

*O Zán Batiisi búero bío
(Matiye 14.1-12; Luki 9.7-9)*

¹⁴ Bũn ñ wé ɔ ɔ bɛɛ *Herodee† ná a Yeesu bío, lé bío ɔ ɔ yèni ló há lùá búenbúen yi. Ba nùpua búí wee bío le lé ɔ Zán Batiisi á vèera, le lé bũn nɔn ɔ ɔ dà mu yéréké bío wee wéráa. ¹⁵ Ká 6a búí bán bɛn wee bío le mu lé ɔ *Elii. Ba búí yáá bɛn wee bío le mu lé le *Dónbeení jĩ-cúa fɛerowá na yáania nĩ-kéní. ¹⁶ Bío ɔ ɔ Herodee ná mu ká, ɔ ɔ le éee! Le ɔ Zán Batiisi na mínén nɔn le jii 6a kúio júhũ lé wón bĩnía vèera le.

¹⁷⁻²⁰ Bío ká lé bío mu wóràa: O Herodee hía fó mĩn za Filiipu‡ 6àn háa Herodiade yan. O ɔ Zán bía nɔn wo yi: «Mĩn za bán háa á fo yí ko à ù fé ya.» § Bío ɔ ɔ Herodiade ná mu ɔ ɔ sli cá a Zán yi, á wi ɔ ɔ cá a búero yahó ká a màhá yí dàrna mu yí wó, lé bío ɔ ɔ Herodee mu fù wee hézɔn ɔ Zán. O zú le ɔ lée nĩ-tente na bío sá le Dónbeení yi, ɔ ɔ bɛntĩn fù pan ɔ bío. Hen ká a wee jí a bioní, ɔ ɔ máa zúr bío ɔ ɔ wé sese, ɔ ɔ nɔn pá wa a bioní jilò. Ká bũn pá yí hò bío ɔ ɔ nɔn le jii á 6a wĩira a Zán mu can dó ho kásó yi, á wɛéraràa ɔ Herodiade sli.

²¹ A nònzòñ na ɔ ɔ Herodee mu teró wizonle bánbáa 6ueé dɔn yi, ɔ ɔ Herodiade wáa bò bũn yi á wóràa bío ɔ ɔ lá wee leéka. Mu zòñ ɔ ɔ Herodee

* 6:11 Mí loñ Matiye vùahũ 10.14 † 6:14 O Herodee na 6a bíá bío hen lé ɔ Herodee Antipaasi.

‡ 6:17-20 O Filiipu na 6a bíá bío hen lé yía hía wi ho Oroomu lóhó yi. Wón wi mí dòn là a Filiipu na fàrá ho Sezaaree lóhó. O Herodee hía fó bán háa yan ká a yío wi lua. § 6:17-20 Mí loñ Levii nùwá vùahũ (Lévítique) 18.16

wó ho sǎn-beení ò o von mí béení nǐ-beera, á von 6a dásíwá júnása lè ho Kalilee kǎhǔ bá-zàwa. ²² Mu zoñ ó o Herodiade hǐnló á wà zon hen na 6a wee dí ho sǎnú yí, á zoó yon. O o bío wééra a Heroode làa bíá ó o von sía. O o Heroode wáa bíá nǎn o hǐnzoró yí: «Bíó fo le fo ò cà à ù zéení, á ì na mu foñ.» ²³ Fúaa o hǐa báa á bíá bío kà: «Bíó búenbúen na á fo le fo o cà á ì na foñ, hàrí mu wé í béení bǎn sanká mànì, á ì pá à na mu foñ.» ²⁴ O o hǐnzoró wáa wà lée tùara mín nu yí: «Lé mu yén á ì ko à ì bíó le o *Heroode na mì coon?» Á wón bíá nǎn mí hǐnló yí: «Lén zo o bíó le o Zǎn Batiisi jǐhǔ lè hǐa ò o na foñ.» ²⁵ O o hǐnzoró dèeníá yèrémáa bǎnbáa zon o bée cǎn á zoó bíá bío kà nǎn wo yí: «O Zǎn Batiisi jǐhǔ lè hǐa à ù wáa dé ho lenbuen yí na mì.» ²⁶ O o bée sǎnía búenbuen yóò tò. Ká a màhá yí wi ò o pí bíá ó o von yahó bíó ó o báa bío yí. ²⁷ Mí lahó yí ó o dèeníá tonkaa mí dásí nǐ-kéní, á nǎn le jii yí le o vaa kúii o Zǎn Batiisi jǐhǔ 6ua 6uennáa. O o dásí nǐ wà van ho kásó zli yí, á vaá kúio o Zǎn Batiisi jǐhǔ, ²⁸ á dó ho lenbuen yí á 6ueé nǎn o hǐnzoró yí, á wón 6uan vaá nǎn mín nu yí. ²⁹ Bíó ó o Zǎn Batiisi nǐ-kenínia jǎ mu, á 6a 6ueé lá a vaá nùna.

O Yeesu dtinia 6a minka zdamáa

(Matiye 14.13-21; Luki 9.10-17; Zǎn 6.1-14)

³⁰ Ba tonkarowá vaá bíniá 6uara a Yeesu cǎn, á 6ueé ferra bío 6a wó làa bío 6a kǎrǎnna búenbúen lè 6a nǔpua á nǎn wo yí. ³¹ Ba nǔpua na wee 6uen ká 6a bíni lén á boo dà, fúaa o Yeesu lè mí tonkarowá yí yú ho páahǔ máa díráa. Lé búñ nǎn ó o bíarǎa bío kà nǎn 6a yí: «Mí 6uen le wa khèn lé à mí lée yí vúí cǐnú.» ³² Á 6arén mí dòn wáa zon ho woohǔ á khèra ló van hen na á nǔpue mía yí. ³³ Ká nǔpua cèrèè màhá mǎn 6a lénló, á zǔna 6a. Á 6a lóka há lórá búenbúen yí á búunia dú a Yeesu lè mí tonkarowá yahó van ho lahó mu yí. ³⁴ Bíó ó o Yeesu zoó ló ho woohǔ yí, ó o mǎn 6a minka zdamáa. Á 6a màkǎrí 6uan wo yí, lé bío 6a 6onmín lòn pia na paro mía. O o wáa kǎrǎnna 6a làa bío cèrèè. ³⁵ Bíó le wii wee tè, ó o Yeesu nǐ-kenínia vá 6ueé 6ó a yí á bíá nǎn wo yí: «Le wii tò, à hen na wa wi yí, á nǔpue mía yí. ³⁶ Bíó le 6a nǔpua mu lén wa há manawá lè há lórá na sùarǎkaa hen, á vaa yá mu bío dí.» ³⁷ O o Yeesu bíá nǎn 6a yí: «Mínén miten na mu bè-dínií 6a yí.» Á 6a bíá nǎn wo yí: «Hàrí wa vaa yá wén-hǎani* khǐá-jun búurú 6uee na 6a yí, á hon pá máa yí 6a.» ³⁸ O o Yeesu bíá nǎn 6a yí: «Mí vaa loí le lée búurú bío yén ká mí cǎn.» Bíó 6a van 6uara, á 6a bíá nǎn wo yí: «Lée búurú bi-zàwa bío hònú làa cezàwa bùaa jun.» ³⁹ O o Yeesu wáa nǎn le jii mí nǐ-kenínia yí le 6a sanká 6a nǔpua le 6a kèení lè mí kuio le jí-sio wán. ⁴⁰ Á 6a kará lè mí kuio. Ba 6úi lé ho khímàni khímàni, 6a 6úi lé ho búarǎ-jun làa píurú píurú. ⁴¹ O o Yeesu wáa fó ho búurú bi-zàwa bío hònú lè 6a cezàwa bùaa jun 6uan, ò o hóonia mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o dó le Dónbeení bǎrǎká, ò o cèkèaa ho nǎn mí nǐ-kenínia yí le 6a sanká na 6a nǔpua yí. O mún sankaa 6a cezàwa bùaa jun nǎn 6a búenbúen yí. ⁴² Ba lè mí nǐ-kéní kéní yú dú á sù. ⁴³ Ho búurú lè 6a cezàwa na là ká á 6a nǐ-kenínia khuiira, á mu sú há sǎkíwá píurú jun. ⁴⁴ Bíá dú mu, á 6a báawa mí dòn á yú ho muaaseé hònú.

O Yeesu wee vardka ho vù-beení numu wán

(Matiye 14.22-33; Zǎn 6.15-21)

⁴⁵ Bún mǎn ó o Yeesu dèeníá kíkáa mí nǐ-kenínia yí le 6a zo ho woohǔ à dí mí yahó khí ho vù-beení mǎn lè ho Betesayidaa lóhó cǎn, ká mínén ò na ho

* **6:37** Le wén-hǎnló dà-kéní wee yí o nǔpue nǐ-kéní wizon-kùure sǎmú sǎáni.

wõhũ 6a zãamãa yi á 6a à 6oka. ⁴⁶ Bïo 6a saawaa mín yi vó, ó o vaá yòora le búee búí wán á wà yòó fio le Dónbeení yi. ⁴⁷ Ho tá á à bïo le mí ì hĩ, á bún ho woohũ na ó o ñi-kenínia zon á zoó wi ho vù-beenĩ sli yi. O o Yeesu mí dòn lée ðĩn le 6ón6óore yi. ⁴⁸ O o mɔn ò o ñi-kenínia lò wee be le ho woohũ pàrò, lé bïo ho pinpiró wee sí 6a yahó. Hã tá-tĩa yi, ó o Yeesu wee varàka mù jumu wán á mà 6a, á wà vaá nikhĩ 6a. ⁴⁹ Bïo 6a mɔn wo ò o wee varàka mu jumu wán, á 6a wee leéka le o lée ñi-hĩnbóni. A 6a wee wãamaka. ⁵⁰ Ba búenbúen á yĩa yí mɔn wo mía. A 6a zónkaa dàkhĩna. Ká a Yeesu dèenía bía làa ba: «Mi hení mi sĩa, mu lé lnén, mi yí zón bïo.» ⁵¹ O o yòó zon ho woohũ yi làa ba, á ho pinpiró ðĩn. O o ñi-kenínia wó coon dàkhĩna. ⁵² Ba yí zũna mu yéréké bïo na ó o wó lè ho búurú òn kuará, lé bïo 6a tun mí yiwa.

⁵³ Ba káa ho vù-beenĩ khii ðn ho lahó na 6a le Zenezareete kòhũ, á 6a can mí woohũ mu jumu jii. ⁵⁴ Bïo 6a zoó lò ho woohũ yi á 6a nùpua na mɔn o Yeesu dèenía zũna a, ⁵⁵ á 6a héra bía a bïo. A 6a nùpua wee lé lùà búenbúen yi à 6ua mí vánvárowà ká 6a wi mí dãmú sĩa wán, à varáa o cón hen na 6a wee jí le o wi yi. ⁵⁶ Lùà búenbúen na ó o Yeesu wee va yi, hã lò-zàwa lè hã lò-beera lè hã manawà, á 6a nùpua wee 6ua mí vánvárowà à varáa ho fémínlò lara yi ká 6a yanka a le o díà le 6a tũika a dà-zĩni jii-káa yi. A bĩa wee yí le tũii yi, bán búenbúen wee wa.

7

O Yeesu lè 6a Farizɛwa wee wãani (Matiye 15.1-9)

¹ Ba *Farizɛwa lè ho *lándá bïo zéenflowa nùwã yɛn búí na lò ho Zeruzaleemu yi, á búee kúaa mín wán kńia o Yeesu yi. ² Ba loĩna mɔn ò o ñi-kenínia búí wee dí à 6a yí sɛera mí níní á yí ceerarãa mítén làa bïo ho lándá bòráa mu. ³ Mu bon, 6a Farizɛwa lè 6a *zúífùwa búenbúen á wee bè ho lándá na á òn maáwà zéenía ñn 6a yi. Ba máa wé dí ká 6a yí sɛera mí níní sese. ⁴ Ká 6a vaá lò ho yàwá yi à 6a máa dí ká 6a yí sɛera mítén. *Lándáwá cèrèè na 6a yú mín maáwà cón á 6a wee bè yi: Hã juuní sĩa, lè hã ðũna lè hã bánámáwá, bïo na á hã ko à hã wé sɛerãa. ⁵ Á 6a Farizɛwa lè ho lándá bïo zéenílowa wãa túara a Yeesu yi: «Lée webio ñn á ù ñi-kenínia yí máa bèráa ho kàránlò na á wán maáwà ñn wɛn yi, á wee dí ká 6a níní yí sɛera làa bïo ho lándá bòráa mu?» ⁶ O o Yeesu wáa bía ñn 6a yi: «Ñi-khãwa yén! O *Ezayii tũia sí mí wán pãhũ na ó o fɛera le *Dónbeenĩ jii-cúa na ká mi ðãní yi. Bïo ká lé bïo ó o hĩa túara:

«Ba nùpua na ká wee òaani mí lè mí jini,

ká 6a yiwa yi, á 6a khèra làa mi.

⁷ Le òaani na 6a wee na mi jũhũ mía.

Lé bïo 6a nùpua lándáwá

lé hĩa 6a wee kàrán làa mín.»*

⁸ O o Yeesu bĩnia bía: «Le Dónbeenĩ lándáwá á mi wee pí díà, ká mi bè 6a nùpua kàránlò yi.» ⁹ O o pá bĩnia bía: «Bïo mi pá le Dónbeenĩ lándáwá à mi bò mín kùrú lándáwá yi lée bïo na se mi cón sá! ¹⁰ Mu bon. O *Moyiize bía: «Kõnbi mín maá lè mín nu.»† Mu mún bía: «Yĩa bía khon mín maá táá mín nu ðãní yi, wón ko làa úéeró.»‡ ¹¹ Ká minén bán wee kàrán 6a nùpua le ká

* 7:7 Mi loĩ Ezayii vùahũ 9.13 † 7:10 Mi loĩ Léro (Exode) vùahũ 20.12; Lándá zéenilò (Deutéronome) vùahũ 5.16 ‡ 7:10 Mi loĩ Léro (Exode) vùahũ 21.17; Levii nùwã (Lévitique) vùahũ 20.9

nùpue bía nɔn mín maá yi tàá mín nu yi le mí nù bío na mí lá ko à mí séení làa wo lée Koroban. (Bún kúará le hámu na bío sá le Dónbeení yi.) ¹² Se mi nɔn le nù wo yi ò o yi séení mín maá tàá mín nu. ¹³ Ká mi wee wé ká síi se lé le Dónbeení bíoní bân báhée á mi wee lén le wán lè mí kùrú làndáwá na mi wee zéení làa mín. Bún bân síiwá cèrèé á mi wee wé.»

*Mu bío na wee tíi o nùpue
(Matiye 15.10-20)*

¹⁴ Bún món ó o Yeesu von 6a zámáa á bía nɔn yi: «Mí búenbúen jí bío ká à zún kúará: ¹⁵ Bío ó o nùpue wee dí, bún dèe woon yí máa tíi wo. Bío wee lé o sli yi, bún lé bío wee wé tíi wo. ¹⁶ [Yia wee jí bío à wón jí bío bía sese.]» ¹⁷ Bío ó o Yeesu wá día 6a zámáa ó o vaá zon le zli yi, ó o nì-keninia zoó wee túa wo yi lè le wáhiire mu bân kúará. ¹⁸ O o bía nɔn 6a yi: «Minén mún yí zú mu bíowa mu yara le? Mí yí zú le bío ó o nùpue wee dí dèe woon yí máa tíi wo le? ¹⁹ Mu yí máa zo a sli yi, ká mu wee zo a píhó yi ò o bíní lée ní kúia.» O Yeesu wee zéení làa h́n bíoní so le ho d́nló búenbúen dà wee dí. ²⁰ O pá b́nía bía: «Bíe wee lé o nùpue sli yi lé bío wee tíi wo. ²¹ Lé bío ó o nùpue sli lé b́n á há yile-kora wee lé yi à dé o ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá yi, lè ho ḱnló lè le nì-búee yi. ²² Há wee na ò o wé o bá-fé táá o há-fé, à sli wé vá 6a nùpua bíowa yi, à wé o nì-súmúí, à wé khá 6a nùpua v́níní. O yú bío na ò o wé. Le yandee wee kèí wo yi. O wé yáa 6a nùpua yèni, à wé búaaní mítén, à wé o b́nbú. ²³ Bún bíowa so búenbúen wee lé o nùpue sli yi. Bún lé bío wee tíi wo.»

*O síi veere háa na tà a Yeesu yi bío
(Matiye 15.21-28)*

²⁴ Bún món ó o Yeesu ló dén lùe so yi á wá van ho ḱhú na sùaráa yi lè ho Tiire lóhó. O vaá zon le zli búí yi, á yí wí à 6a zún o bío. Ká a máhá yi sá mítén yí yú. ²⁵ Háa búí na h́nló ó o ćná wi yi á j́a a sá. O o dèénia wá buara a ćn á buée líi búrá a tá, ²⁶ ò o fióra a Yeesu le o ja a ćná lén mí h́nló yi. O háa mu yínóí zúífú, o ló ho Siiro-Fenisii ḱhú yi. ²⁷ O o Yeesu bía làa wo: «Día le 6a háyúwá dí vé. Mu yí se à 6a lá 6a háyónzàwa d́nló yénní kúia na 6a booní yi.» ²⁸ O o háa bía nɔn wo yi: «Núhúso, mu bon. Ée ká 6a booní j́n mún pá wee wé sèeka ho d́nló na 6a háyónzàwa wee dí ká ho ò kùenka.» ²⁹ O o Yeesu wáa bía nɔn wo yi: «Ū bíoní na á ū bía ká bío yi, á í j́n o ćná léra ū h́nló yi vó. Wáa h́n lén va ū zli.» ³⁰ O o háa bèn b́nía wá van mí zli, á vaá yú mí h́nló ò o d́ma le d́amu dèe wán, ò o ćná ló a yi.

O Yeesu wéera a beke búí

³¹ Bún món ó o Yeesu ló ho ḱhú na á ho Tiire lóhó wi yi, á ló ho Sidón lóhó yi, á káa há Lórá Bío Pírú ḱhú yi b́nía guararáa lè ho Kalilee v́-beení ćn. ³² A 6a bò là a nùí búí guararáa o ćn ò o lé o beke, á bíoní mún yí máa jí. Ba fióra a Yeesu le o bè mí níní o wán. ³³ O o Yeesu wáa fó arén mí dòn wáráa á khèra lè 6a zámáa, ò o kúaa mí nín-kízawa o j́ikónna yi. Bún món ó o bò mí j́nsání o nùí denle wán, ³⁴ ò o h́onía mí yahó ho wáayi á wee flo, ò o v́una sùe ò o bía nɔn o nùí yi: «Efata.» (Mu kúará le «hén»). ³⁵ Mí lahó yi ó o nùí j́ikónna dèénia wee jí mu bío, á denle fá, á wee bío sese. ³⁶ O o Yeesu henía mu nɔn bía wi b́n búenbúen yi le 6a yí bío wó ká à na nùpue yi. Ká bío ó o hò 6a ká síi, á 6a wáa wíokaa wee yényení mu. ³⁷ Ba nùpua wó coon mu bío

yi dàkhíina. Ba wee bío: «Bìo ó o wee wé búenbúen 6èntín se. Hàrí 6a bekewá jikónna wee jí mu bío. A bíá bíoní lá yí máa jí wee bío sese.»

8

O Yeesu bína diinia 6a minka zámáa (Matiye 15.32-39)

¹Hón pàahú so yi á 6a minka zámáa tìn wà 6ueé kúaa mín wán. Bío á bío 6a à dí máa, ó o Yeesu von mí nì-kenínia á bíá bío kà nòn yi: ²«Ba nùpua na kà màkàrí 6uan mì. Bío kà lé 6a wízoóní tìn kà 6a wí làa mi, á 6a bè-dínií wáa vó. ³Ká í díá 6a kà síi 6a wà, á 6a wé è lé è lùiorá ho wòhú wán lé le híni. Lé bío 6a cèrè léenía nà yi.» ⁴O o nì-kenínia bíá nòn wo yi: «Wà à yí mu bè-dínií wen le dùure na kà yi á à na bán minka zámáa so yi?» ⁵O o Yeesu tùara 6a yi: «Lée búurú bío yèn wi mi cón?» A 6a bíá nòn wo yi: «Lée búurú bío hẹ̀nùn.» ⁶O o bíá nòn 6a zámáa yi le 6a líi kẹ̀ení. O o fọ́ ho búurú bío hẹ̀nùn, ò o dó le Dónbeení b́arákà, ò o cèkkaa ho nòn mí nì-kenínia yi le 6a sankaa na 6a zámáa yi, á 6a sankaa ho nòn 6a yi. ⁷Cezàwa búaa yèn búí mún lá kà 6a cón. O o Yeesu dó le Dónbeení b́arákà 6a cezàwa mu bío yi, ò o le 6a nì-kenínia mún sankaa bán na 6a yi. ⁸Ba búenbúen dú sù, ó o nì-kenínia khuiira bío ká, á mu sú há sákíwá bío hẹ̀nùn. ⁹Ba báawa na kera b́ín á à yí muaaseé náa síi. B́ín món ó o Yeesu nòn ho wòhú 6a yi le 6a 6oka. ¹⁰O o yóó zon ho woohú b́ín wán le mí nì-kenínia á nòn ho Dalamánuta kòhú.

Ba Farizéwa le o Yeesu wé yéréké bío búí à mí mi (Matiye 16.1-4)

¹¹A 6a *Farizéwa 6uara 6ueé wee wáaní là a Yeesu. Ba wi 6a khúaa o jii yi, á 6a le o wé mu yéréké bío búí na wee zéení le o dàrló ló le Dónbeení cón. ¹²O o Yeesu yóó vùuna sùe ò o bíá: «Lée webio nòn á ho zuia nùpua wee càráa mu yéréké bío? Le í mí ho tùíá na mia: Yéréké bío dèe woon máa zéení làa mia.»

¹³O Yeesu wà díá 6a, á b́ínía yóó zon ho woohú le mí nì-kenínia á nòn le ho vù-beení món.

Ba Farizéwa là a Heroode bío (Matiye 16.5-12)

¹⁴O Yeesu nì-kenínia nònsáa á yí 6uan mu bè-dínií. Búurú bi-za dà-kéní mí dòn lé híia wi 6a cón ho woohú yi. ¹⁵O o Yeesu wáa bíá bío kà henía nòn 6a yi: «Mí fání mí yío, à pa miten bío 6a *Farizéwa là a *Heroode bío yi. Ba bío 6onmín le le ja-fíni.» ¹⁶O o nì-kenínia wee bío mín yi: «O wee bío kà síi lé bío wa yí 6uan ho búurú.» ¹⁷O o Yeesu zúna bío 6a wee bío, ó o tùara 6a yi: «Lée webio nòn mí wee bíoráa le lé bío mí yí 6uan ho búurú? Mí pá d́ín yí máa jí mu bío à zún mu kúará le? Mí tun mí yiwa le? ¹⁸Mí lée muíiwá lée, táá mí yí máa jí bío. Mí so yí máa leéka mí yiwa bío kà wán le: ¹⁹Bíó á í cèkkaa ho búurú bío hònú nòn 6a báawa muaaseé hònú yi, á bío dú ká na mí khuiira wáráa sú sákíwá bío yèn?» A 6a bíá: «Lée sákíwá píru nùn.» ²⁰O o b́ínía tùara 6a yi: «Á bíó á í cèkkaa ho búurú bío hẹ̀nùn á nòn 6a báawa muaaseé náa yi, á bío dú ká na mí khuiira wáráa á sú sákíwá bío yèn?» A 6a bíá: «Lée sákíwá bío hẹ̀nùn.» ²¹O o Yeesu wáa bíá nòn 6a yi: «Ó, o! A hàrí lòn zuia à mí pá yí zú mu bío yara le?»

O Yeesu wó ó o muíi búí wee mí

²² Bũn mɔ́n á 6a wà wáá dɔ́n ho Bɛtesayidaa lóhó. A 6a 6úí 6uan o muíi 6uararáa o Yeesu cɔ́n à 6a flora a le o tũii wo yi. ²³ O o Yeesu tò a muíi mu níi yi á lóráa ho donk'lahú, á léé bò mí jinsáni o yío wán, ò o bò mí níni o wán ò o tũara a yi: «Fo wee mí bío 6úí le?» ²⁴ O o muíi yòó lońna ò o bía: «Í wee mí 6a nùpua. Ba wee varáka, ká 6a máhà ka lòn vĩns'la.» ²⁵ O o Yeesu pá bĩnía bò mí níni o yío wán, ó o lońna sese á mɔ́n mu bío wéréwéré. O wan á wee mí mu bío 6úen6úen w'ɛn. ²⁶ O o Yeesu wáa le o lén va mí zĩi, ká a yí lii zo lóhó yi.

O Piere bía le o Yeesu lé yía le Dónbeení mɔ́n léra
(Matiye 16.13-20; Luki 9.18-21)

²⁷ Bũn mɔ́n ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia wà jɔ́n lè há lórá na sùaràa yi là a Filiipu ló-faránii cɔ́n, hĩa 6a le Sezaaree. Bío 6a lá ho wǎhú wà, ó o Yeesu tũara 6a yi: «Lée webio 6a nùpua wee bío í dání yi?» ²⁸ A 6a bía: «Ba 6úí le fo lé o Zán Batiisi. Ba 6úí le fo lé o *Elii. Ba 6úí bán 6'ɛn le fo lé *Dónbeení jĩ-cúa fɛerowà 6úí na yáania nĩ-kéní.» ²⁹ O o bĩnía tũara: «Ká minén bán 6'ɛn le í léé wée?» O o Piere bía nɔ́n wo yi: «Ūnén lé yía le Dónbeení mɔ́n léra.» ³⁰ O o Yeesu wáa henía mu nɔ́n 6a yi le 6a yí bío mu na nùpue yi.

O Yeesu wee bío mí húmú lè mí vèeró bío
(Matiye 16.21-28; Luki 9.22-27)

³¹ Bũn mɔ́n ó o Yeesu wee kàrán mí nĩ-kenínia ká a bío: «O *Nùpue Za ko ò o lò be làa sòob'ɛc. Ba *nĩ-k'ia, lè le *Dónbeení yankarowà júnása, lè ho *lándá bío zéenílowa á à pí a bío. Ba nùpua à 6úe o ká há wizooní tĩn zoń o ò vèe.» ³² O hĩa wee bío mu na 6a yi wéréwéré. O o Piere wáa fó a á 6a vá ló, á léé wee bío làa wo. ³³ Ká a Yeesu máhà yèrémáa khíi lońna mí nĩ-kenínia yi ò o nàmakaa o Piere yi ká s'ii: «Va lé í nísání lè ũ *Satáni bioní. Ū yilera yínɔ́i Dónbeení yilera. Há lè 6a nùpua yilera.»

³⁴ Bũn mɔ́n ó o Yeesu von 6a zámáa lè mí nĩ-kenínia á bía nɔ́n yi: «Yia wi ò o bè mií, à 6ánsó khí mí kùrú s'ii bío wéro yi, ká a wé lá mí *kùrúwá pí* à béráa mií. ³⁵ O nùpue na wi ò o kání mí mukání wón á à v'ini le. Ká yía máhà tà le mí i v'ini le ínén lè le Dónbeení bin-tente bío yi, wón á à kání le. ³⁶ O nùpue lá yú ho dím'j'á bío 6úen6úen ò o khon le mukání binbirí yi, se le ho cúnú yén á 6ánsó yú? ³⁷ Lée webio ó o nùpue dà à kání lè mí manáká? ³⁸ Yia wee níyi ínén lè í bioní bío yi ho zuia nùpua t'lahú, bía wee b'ini le Dónbeení mɔ́n á wé mu bè-kora, ó o Nùpue Za 6'ɛn mún khíi níyi 6ánsó bío yi ká a khíi b'ini 6uara mín Maá Dónbeení cùkú beení yi lè le Dónbeení wáayi tonkarowà.»

9

¹ O Yeesu pá bĩnía bía nɔ́n 6a yi: «Le í mí ho tũiá na mia: Ba nùwá yɛn 6úí wi hen á máa hí ká 6a yí mɔ́n le *Dónbeení b'ɛni láró lè ho pánká.»

O Yeesu miník'aa le 6úee wán
(Matiye 17.1-13; Luki 9.28-36)

² Wizooní bío hɛzĩn bũn mɔ́n, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zán á yòoràa le 6úee 6úí na dɔ́n wán á 6a yòó wí b'ín mí dòn. O o Yeesu d'ind'ín miník'aa 6a yahó, ³ á s'í-z'nia wee juiík'a kúiakúiá, á ka p'uiap'úia. Há cemú 6án s'ii a nùpue na dà à ceé làa s'ia ho dím'j'á yi wón mia. ⁴ Yío 6ueé t'í, ò o

* 8:34 Mi loń Matiye v'iaht 10.38

*Elii là a *Moyiize*^{*} d̄nd̄n ló buée wee bío là a Yeesu.[†] 5 O o Piere wáa bía n̄n o Yeesu yi: «N̄i-karánlo, mu wó se á wa wi hen. Wa à tá há búkú zàwa bío f̄n: Ünén dà-kéní, o Moyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» 6 O yí zū bío o ò bío lé bío ba n̄nzàwa là arén mí beere á zána dàkh̄fina. 7 A le d̄nd̄nd̄ure búí yòó ló líí pon 6a yí á mu t̄amu búí sá wee jí le d̄nd̄nd̄ure mu yi: «Yia kà lé 1 Za na á 1 bó 1 taká wán, mí wé jí a c̄s̄n.» 8 Mí lahó yí á 6a n̄i-keninia loŋkaa mí n̄s̄áa yí, á 6a mahá yí m̄n n̄i-veere ká yín̄oŋ o Yeesu mí d̄n.

9 Bío 6a ló le búee wán wee líí, ó o Yeesu bía n̄n 6a yi: «B̄io mi m̄n kà á mí yí bío le n̄pua jí, ká mu yín̄oŋ o *N̄upue Za húmú là a v̄eéro m̄nd̄én.» 10 A 6a tá bío ó o bía yí ká 6a mahá wee t̄uaka mín yi: «Ho v̄eéro mu húmú m̄nd̄én b̄an kúará lé mu yén?» 11 A 6a t̄uara a Yeesu yi: «Lée webio n̄n á ho *l̄andá bío zéenilowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?» 12 O o bía n̄n 6a yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen ho yahó á buee kúee mu biowa mí lara yi. Ee ká léee webio b̄en mún n̄n á mu t̄uaraa le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄ yí le o N̄upue Za lò ò be làa s̄oob̄é, á 6a mún máa mí a máa dé d̄é yi. 13 Awa, á le 1 bío mu na mia: O *Elii mu buara ho yahó, á 6a n̄pua wó a làa bío 6a s̄la vá yí làa bío mu t̄uaraa le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄ yí o d̄ání yi. S̄»

O Yeesu w̄éera a háyónza búí

(Matiye 17.14-20; Luki 9.37-43a)

14 Bío 6a buée d̄n 6a n̄i-keninia na ká, á 6a buée yú á 6a z̄amáa k̄nía 6a yí, á ho *l̄andá bío zéenilowa búí d̄n wee w̄aní làa ba. 15 Ba n̄pua miiní là a Yeesu á mu v̄inikaa 6a. A 6a búunia wà buée t̄ení a yi. 16 O o Yeesu t̄uara mí n̄i-keninia yi: «Lée webio mi wee w̄aní wán làa ba?» 17 O o búí ló 6a z̄amáa yí á bía n̄n wo yi: «N̄i-karánlo, 1 lá buan 1 za guaraa ū c̄s̄n, c̄ná búí wi o yi á wee beé o lò. O wee h̄e o ò o máa bío yí. 18 L̄ue léee l̄ue ká a bío mu h̄n̄n o wán, ò o c̄ná mu fé o dé ho tá yí, ò o j̄ins̄a-kh̄uankh̄ua wé lé, á wé là mí j̄ia, á pá día. A 1 flora ū n̄i-keninia le 6a j̄a a c̄ná mu lén wo yi, ká 6a mahá yí d̄ar̄na mu.» 19 O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Mí zuia n̄pua b̄en̄f̄n yí dó mí s̄la le Dónbeení yí bío bon. I mahá wáa à jí 1 yí mí bío yí, á wé è k̄ar̄n mia vaá dá ho p̄ah̄ yén coon? Mí bua a háyónza mu buenná.» 20 A 6a buan wo guaraa. O c̄ná miiní là a Yeesu ó o z̄ékera a háyónza le mí p̄anká. A wón líí l̄uwá ho tá yí, á wee birónka, á j̄ins̄a-kh̄uankh̄ua wee lé. 21 O o Yeesu t̄uara a háyónza b̄an máa yi: «Mu wee wé o yi míana léee táá lé l̄on̄bio?» A b̄an máa bía: «Lé o k̄unkúz̄amu p̄ah̄ á mu búakáa yi. 22 P̄onna c̄èr̄é yi ó o c̄ná mu wé lá a á dé ho d̄sh̄ yí táá mu j̄umu yi le mí ì búe. Ká fo dá á wé bío búí, á ū makári wen à ū séení wen.» 23 O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Fo bía le ká 1 dá mu. Yia dó mí s̄li mií á bío búenb̄uen dà wee wé c̄s̄n.» 24 Mí lahó yí ó o háyónza b̄an máa d̄enía zoó w̄amaa: «1 dó 1 s̄li foñ ká ū mahá séení mí á 1 yí titika.» 25 O o Yeesu m̄n á 6a z̄amáa búunia wà buée búe 6a yí, ó o wee zá là a c̄ná ká s̄i: «Ünén c̄ná na wee wé ò o n̄pue máa bío yí, á mún máa jí mu bío, le 1 bío mu na foñ, lé o háyónza mu yí, á yí b̄iní yí zo a yi h̄úú.» 26 O o c̄ná wee w̄ama, ò o z̄ékera a háyónza le mí p̄anká ò o ló. O o háyónza díá l̄on̄ n̄pue na h̄urun. Fúaa bíá wi b̄in c̄èr̄é wee bío le o h̄urun. 27 Ká a Yeesu mahá líí f̄u a n̄i yí á h̄onía làa wo ó o yóó d̄n. 28 Bío ó o Yeesu wà van le z̄li yí á le mí n̄i-keninia mí d̄n p̄anía wí, á 6a t̄uara a yi: «Lée webio n̄n á warén yí d̄ar̄na yí j̄onnáa o c̄ná

* 9:4 Mí loŋ Luki v̄uah̄ 9.31 † 9:4 O Elii là a Moyiize lé le Dónbeení n̄pua na yánkaa wee f̄é le jí-cúa na le n̄pomu yi. Ba h̄urun míana. ‡ 9:11 Mí loŋ Malasii v̄uah̄ 3.23 § 9:13 O Elii na ó o Yeesu le o buara ho yahó lé o Zán Batiisi ó o bía bío.

mu?» ²⁹ O o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Ho fiɔrɔ mí dòn lé hĩa dà à ɲa a cɪná na kà ɓàn sɪí á à lén.»

O Yeesu wiokaa wee bio mí húmú lè mí vèerɔ bio
(Matiye 17.22-23; Luki 9.43-45)

³⁰ Bɔn mɔn ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia ló dɛn lùe so yi á káa ho Kalilee kɔhɔ wà. O Yeesu yi wí à ɓa nùpua zúrɔ o dání, ³¹ lé bio ó o wee káran mí nĩ-kenínia. O wee bio na ɓa yi: «O *Nùpue Za á ɓa à dé ɓa nùpua níní yi á ɓa à ɓúe. O o húmú mɔn wizoóní tɪn ká a vèe.» ³² Ká a nĩ-kenínia màhá yí zúna a bióní mu kúará. A ɓa mún zána, á yí wi ɓa tùa wo yi lè mu ɲúhú.

Lée wée po bía ká?

(Matiye 18.1-5; Luki 9.46-48)

³³ Bɔn mɔn ó o Yeesu lè mí nĩ-kenínia wà vaá dɛn ho *Kapeɛnayuumu lóhó. Bio á ɓa wà van le zli yi ó o tùara ɓa yi: «Lée webio mi lá wee wáani wán ho wòhú wán?» ³⁴ A ɓa wó tété, lé bio ɓa lá wee wáani, á wi ɓa zúrɔ yia po ɓarén na ká. ³⁵ O o Yeesu wáa líí kará ò o von ɓa mí píru ɲun á bía nɔn yi: «Hen ká yia wi ò o keɲ bía ká ɲúhú wán, à ɓánsɔ liini mítɛn ɓa búenbúen yahó, à wé ɓa búenbúen ton-sá.» ³⁶ O o fó a háyónza búí ɓueé dɪnɪá ɓa yahó, á líí lá a yòó ɓuan ò o bía: ³⁷ «Nùpue lée nùpue na ɓuan o háyónza na kà ɓàn sɪí sese ínɛn bio yi, se le ínɛn í ɓeere á ɓánsɔ ɓuan sese. A yia ɓuan mi sese, se mu yínɔɲ ínɛn á ɓánsɔ ɓuan sese, mu lé yia tonkaa mi ó o ɓuan sese.»

Yia yi máa fi làa wɛn se wón làa wɛn lée dà-kéni

(Luki 9.49-50)

³⁸ O o Zán bía nɔn o Yeesu yi: «Nĩ-káranlo, wa mɔn o nĩi búí ò o wee ɲa ɓa cɪnáwa lè ù yèni, á wa lá wi à wa hè o, lé bio ó o mía wa kuure yi.» ³⁹ Ká a Yeesu màhá bía nɔn ɓa yi: «Mí yí hè o, lé bio á Nùpue na wó yéréké bio lè í yèni á yí dà máa bio bín-kohó í dání yi mí lahó yi. ⁴⁰ Yia yi máa fi làa wɛn se wón làa wɛn lée dà-kéni. ⁴¹ Le í mí ho tuiá na mia: Yia nɔn mu ɲumu koo-cúe mia lé bio mi bio sá yia le Dónbeení mɔn léra yi, wón ɓánsɔ á à yí mu cɪnú máa ká.»

Mi pa miten bio mu bè-kohó wéró yi

(Matiye 18.6-9; Luki 17.1-2)

⁴² «Ba háyúwá na dó mí sía mií á yia khá dó mu bè-kohó wéró yi, wón ɓánsɔ á ɓa lá can le hue-beení fonle yi á léera dó ho muhú yi, bɔn pá à wé sɪaani le lònbee na à yí o. ⁴³ Ká mu lé ù níí wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù kúii le día. Fo yú le mukání binbirí na máa vé lè ù níí dà-kéni bɔn sɪaani bio ɓa à dé fo le Dofní dɔhú na máa hí lùe yi lè ù níni bio ɲun. ⁴⁴ [«Ba sɔnɔowa na wee là há sánia wi bɪn, ɓa yí máa hí. A ho dɔhú mún yí máa hí bɪn hùúu.»] ⁴⁵ Ká mu lé ù zeñ wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù kúii le día. Fo yú le mukání binbirí na máa vé lè ù zeñ kéní bɔn sɪaani bio ɓa à dé fo le Dofní dɔhú na máa hí lùe yi lè ù zení mí bio ɲun. ⁴⁶ [«Ba sɔnɔowa na wee là há sánia wi bɪn, ɓa yí máa hí, á ho dɔhú mún yí máa hí bɪn hùúu.»] ⁴⁷ Ká mu mún lé ù yère wee dé fo mu bè-kora wéró yi, à ù còkon le lén día. Fo yú le *Dónbeení béení lè ù yèn-kéni bɔn sɪaani bio ɓa à dé fo le Dofní dɔhú na máa hí lùe yi lè ù yio mí bio ɲun. ⁴⁸ [«Ba sɔnɔowa na wee là há sánia wi bɪn, ɓa yí máa hí. A ho dɔhú mún yí máa hí bɪn hùúu.»]

⁴⁹ «Nùpue lée nùpue á le Dónbeení kúii khén kúará lè le lònbee na ka lòn dɔhú bio, á à ceéráa wo, làa bio ɓa hĩa wee wé kúeeráa mu yámú mu hámu

wán à ceéráa mu bío síi.† 50 Mu yámú yoo. Εε ká mu yámú yonyoró hía ló mu yi, á 6a à wé kaka á mu ù bíní ì zoráa? Minén mi beere keń lòn yámú na yonyoró wi. Mi keń mín wán làa héera.»

10

Bío ó o Yeesu bía mu yaamu fáaró dánti yi
(Matiye 19.1-12; Luki 16.18)

1 Bún món ó o Yeesu ló bín á wà van ho *Zudee kòhú, á khú ho Zurudēn muhú món. Á 6a zámáa tìn kúaaka mín wán hen na ó o wi yi. O o wee kàrán 6a làa bío ó o lá wee wé wéráa mu. 2 Á 6a *Farizléwa nùwá yēn búí wá 6ueé 6ó a yi. «Ba wi à 6a yí o níi 6ua yi, á 6a tùara a yi: «Wa làndá wee na níi báa yi ò o ja mín háa le?» 3 O o Yeesu mún tùara 6a yi: «Lé mu yén ó o *Mòyiize làndá heníá nòn mia mu dánti yi?» 4 Á 6a bía: «O Mòyiize nòn le níi le ká báa wi ò o díá mín háa ò o lén, ò o wé mu yaamu fáaró vùahú vé à bè yi díaráa wo.»* 5 O o Yeesu wáa bía nòn 6a yi: «O Mòyiize mà bún lé bío mi yí máa jí dèe. 6 Bún mia á mu jùhú 6úeení ká mu lá yí ka ká. Mu bío 6úen6úen lénlò pàahú, á le Dónbeení ò lera a báa, á lera a háa.»† 7 «Bún bío yi ó o báa á à díá mín maá lè mín nu ká à leé lè mín háa, 8 á 6a mí nùwá jùn á à wé sáníá dà-kéní.»‡ Ba wáa yínón nùwá jùn, 6a lée ní-kéní. 9 Bío le Dónbeení ceéra mín yi à nùpue yí fáa.»

10 Á bío ó o Yeesu lè mí ní-kenínia hía zon le zlí yi, á 6a wíokaa tùara a yi mu bío mu dánti yi. 11 O o bía nòn 6a yi: «Báa na díá mín háa ò o kún fó há-veere yan, se wón lée há-fé àn nín-yání háa cón. 12 Mu lée dà-kéní là a háa na díá mín báa ò o wá vaá yan bá-veere. Wón mún lée bá-fé.»

O Yeesu wee fan 6a háyúwá bío yi
(Matiye 19.13-15; Luki 18.15-17)

13 Ba nùpua búí 6uan mí háyúwá 6uararáa o Yeesu cón le o bè mí níni 6a wán. O o ní-kenínia wee zá làa ba. 14 Ká bío ó o Yeesu mòn mu, ó o sli cá ó o bía nòn mí ní-kenínia yi: «Mí wé díá le 6a háyúwá 6uen í cón. Mí yí hè 6a. Mu bon, bíá ka lè 6a háyúwá na ká bío síi, lé bán á à keń le Dónbeení bá-zàmú yi. 15 Le í mí ho tùíá na mia: Yí yí tà le *Dónbeení béení bío là a háyónza bío síi á 6ánsò yí dà máa zo le yi hùúu.» 16 Bún món ó o wee láka 6a 6ua ò o bò mí níni 6a ní-kéní kéní wán ò o fara le le Dónbeení wé mu bè-tentewá làa ba.

Ho náfóró 6ánsò lè le Dónbeení béení bío
(Matiye 19.16-30; Luki 18.18-30)

17 Bío ó o Yeesu wee lá ho wòhú á à lén, à bún ò o níi búí lùwá mà a, á 6ueé lí fárá mí nònkópúná wán o yahó ò o tùara a yi: «Nì-kàránlò tente, lée webio á í ko á í wé à yíráa le mukání binbirí na máa vé?» 18 O o Yeesu bía nòn wo yi: «Lée webio nòn fo wee veráa mi làa ní-tente? Ní-tente mia ká mu yínón le Dónbeení mí dòn. 19 Fo zú le Dónbeení làndáwá na ká: Yí 6úe nùpue, yí wé há-fénlò táá bá-fénlò, yí juaa bío, yí fi sabéré nùpue jii, yí khà nùpue à fé bío, kòñbi mín maá lè mín nu.»§ 20 O o níi bía: «Nì-kàránlò, bún 6úen6úen á í hò yi hári í yàrónzàmú pàahú.» 21 O o Yeesu lońna a yi, á wara a. O o bía nòn wo yi: «Bío dà-kéní ká á fo yí wó. Lén vaa yéé bío wi ù cón 6úen6úen à sanká àn

† 9:49 Mi loń Levii nùwá vùahú (Lévítique) 2.13 * 10:4 Mi loń Làndá zéenilò vùahú (Deutéronome) 24.1, 3 † 10:6 Mi loń Bío jùhú 6úeení vùahú (Genèse) 1.27; 5.2 ‡ 10:8 Mi loń Bío jùhú 6úeení vùahú (Genèse) 2.24 § 10:19 Mi loń Lérò vùahú (Exode) 20.12-16; Làndá zéenilò vùahú (Deutéronome) 5.16-20

wári na 6a nĩ-khenia yi, bɔn ká le Dónbeenĩ kĩa na ho wáayi á fo ò yí. Bɔn mɔn à ù bĩnĩ 6uee bè mi.» ²² Ká a nĩ jná hɔn bionĩ so, ó o sãnia tò, á yèrèmaa wá ká a yilera yáara, lé bĩo ó o nĩ bĩo boo. ²³ O o Yeesu lorĩna mí nĩ-kenĩnia na kɔnĩna wo yi ò o bĩa: «Ho nãfóró 6ãnsowá zoró le *Dónbeenĩ béeñi yi 6èntfn lònbee wi.» ²⁴ Hã bionĩ mu yáara 6a hácirĩ lãa sòobéε. O o Yeesu pá bĩnia bĩa nɔn 6a yi: «Wàn bɔnlowá, ho zoró le Dónbeenĩ béeñi yi 6èntfn lònbee wi. ²⁵ O cón-jũmũkũ zoró le ho mísmĩ kɔhũ á à wé wayi á à porĩ o nãfóró 6ãnsó zoró le Dónbeenĩ béeñi yi.» ²⁶ Ba nĩ-kenĩnia wó coon dakhĩna há bionĩ mu bĩo yi. A 6a wee tũaka mín yi: «Éee! A yĩ wáa dà à fen léé wée?» ²⁷ O o Yeesu lorĩna 6a yi ò o bĩa: «Bĩo yí dà máa wé 6a nũpua cɔn á dà wee wé le Dónbeenĩ cɔn. Lé bĩo le Dónbeenĩ dà bĩo 6úen6úen wee wé.» ²⁸ O o Piere bĩa nɔn wo yi: «Loĩ, warén ló día bĩo lá wi wa cɔn 6úen6úen à wa bò foñ.» ²⁹ O o Yeesu bĩa nɔn 6a yi: «Le 1 mí ho tũiá na mia: Yĩa ló día mí zĩ, le mín zãwa, le mín hĩni, le mín nu, le mín maá, le mí zãwa, le mí manawá ñén le 1 bĩn-tente bĩo yi, ³⁰ á 6ãnsó ò yí hã zĩnĩ, le mín zãwa, le mín hĩni, le 6a nuwá, á à yí 6a zãwa, le hã manawá. A le lònbee mún ñ yí o. Mu 6ãn khĩmãni khĩmãni á 6ãnsó ò yí ho pãahũ na wa wi yi. A mún ñ yí le mukãni binbirĩ na máa vé ho pãahũ na wá à buen yi. ³¹ Eε ká bĩa dú ho yahó bĩo ká wán á cèrεε khĩi wé 6a mɔn-díwá. A bĩa dú ho mɔn bĩo ká wán á khĩi wé 6a ya-díwá.»

*O Yeesu wioka wee bĩo mí hũmũ le mí vèeró bĩo
(Matiye 20.17-19; Luki 18.31-34)*

³² O Yeesu lãa bĩa lãa wo hò mín wáa lá ho wãhũ wee yòo ho Zeruzalemu. O o varákaa dú mí nĩ-kenĩnia yahó. O o nĩ-kenĩnia hácirĩ yáara, á bĩa lãa ba hò mín zãna. O o Yeesu tĩn bĩnia fó mí nĩ-kenĩnia píru jũn, ò o wee bĩo bĩo ko mu wé o yi hen lãa cĩnú á na 6a yi: ³³ «Mí loĩ, wa wee yòo ho Zeruzalemu, hen na ó o *Nũpue Za 6a á dé le *Dónbeenĩ yankarowá jũnása le ho *lãndá bĩo zéeniława nĩ yi. Ba à síni á jũhũ, á à na bĩa yĩnɔĩ 6a *zũifũwa yi á 6a à 6úe. ³⁴ Bãn á à zũanka a yi, á à pũni mí jĩnsãni i kúee o wán, á à ha á le hã lãbãani, á à 6úe o. Ká hã wizoonĩ tĩn zoñ o ò vèe.»

*Bĩo ó o Zaaki là a Zãn wee fio o Yeesu cɔn
(Matiye 20.20-28)*

³⁵ Bɔn mɔn ó o Zebedee zãwa Zaaki là a Zãn á 6ueé 6ó a Yeesu yi á bĩa nɔn wo yi: «Nĩ-kárãnlo, wa wi à ù wé bĩo wa à fio ù cɔn á na wɛn.» ³⁶ O o Yeesu tũara 6a yi: «Lé mu yén á mí le 1 wé na mia?» ³⁷ A 6a bĩa nɔn wo yi: «Hen ká ù khĩi wi ù béeñi cùkú yi, à ù tà día le wa keeni ù nĩsãa. O nĩ-kénĩ keñ le ù nĩn-tĩnĩ, à yĩa so keñ le ù nĩn-káah.» ³⁸ O o Yeesu bĩa nɔn 6a yi: «Bĩo mí wee fio á mí yí zũ jũhũ. Mĩ so dà á lá le lònbee na à dé mí mu hũmũ yi lãa mí le?» ³⁹ A 6a le úuu le mí dà mu. O o Yeesu bĩa nɔn 6a yi: «Mu bon. Le lònbee na à yí mí 6ãn síi á à yí mia. Mĩ ì zo le lònbee mu yi. ⁴⁰ Ká mu mãhá yĩnɔĩ ñén á à bĩo le yĩa ká 6ãnsó à keeni 1 nĩn-tĩnĩ táá 1 nĩn-káahó. Hɔn lùu so bĩo sã bĩa le Dónbeenĩ wiokaa hã karáa yi.»

⁴¹ Ká bĩo 6a nĩ-kenĩnia nũwá píru na ká jná mu, á 6a sĩa cã a Zaaki là a Zãn yi. ⁴² O o Yeesu von 6a 6úen6úen á bĩa nɔn yi: «Mĩ zũ mu le bĩa 6a nũpua yĩo wi wán le 6a le hã kãna jũnása, bãn jũnása so á wee wé zéeni mí pãnká 6a nũpua wán. A 6a nĩ-beera wee wé zéeni lãa bĩa ká le mí po 6a. ⁴³ Eε ká minén bĩo lá yí ko mu wé ká síi. Hen ká mí nĩ-kénĩ 6úii wi ò o bĩo jũhũ wé porĩ bĩa ká, á 6ãnsó wé minén na ká ton-sá. ⁴⁴ Hen ká mí nĩ-kénĩ 6úii wi ò o dí bĩa ká

* 10:37 Mĩ loĩ Matiye vũaht 20.21

yahó, á ǵánsó kó o ò wé mí ǵúenǵúen wobá-nǵí. ⁴⁵ O Nùpue Za mí bεere yáá yí ǵuara à ǵa sá na a yi. O ǵuara wá ǵueé sá à na ǵa nùpua yi, á mún ñ na mí mukání á à lénnaa ǵa nùpua cèrèe júná.»

O Yeesu wéera a muui ǵúí na ǵa le Baatimee yío
(Matiye 20.29-34; Luki 18.35-43)

⁴⁶ O Yeesu lè mí nǵ-keninia lè ǵa zǵamáa vaá dǵn ho Zerikoo lóhó. Bío ǵa wee lé ho yi, á ǵún ò o muui ǵúí na ǵa le Baatimee á kará ho wǵhú nísání wee floka. Bàn maá ǵa le Timεε. ⁴⁷ Bío ó o jǵá le mu lé o Nazareete nii Yeesu, ó o bía pǵnpǵn: «*Daviide Za, Yeesu, mákárí mi.» ⁴⁸ A ǵa nùpua cèrèe wee zá làa wo le o wé tété. O o yáá wáa wiokaa wee bío pǵnpǵn: «Daviide za, mákárí mi.» ⁴⁹ O o Yeesu dǵn ò o bía: «Mi ve o le o ǵuen.» A ǵa bía nǵn o muui mu yi: «Hení ũ sǵi, líi híńí, lé o wee ve fo.» ⁵⁰ O o wáa lèera mí kánǵun díá, ò o líí tá híńǵn á mà a Yeesu wee ǵuen. ⁵¹ O o Yeesu tǵara a yi: «Lée webio á fo le ǵ wé na foñ?» O o muui bía nǵn wo yi: «Nǵ-karánlo wé le ǵ yío à wé mi.» ⁵² O o Yeesu bía nǵn wo yi: «Lén, bío fo dó ũ sǵi mi lé ǵún á í wéeraráa fo.» Mí lahó yi ó o dèenia wee mí á bò là a Yeesu wá.

11

O Yeesu zoró ho Zeruzalemu yi
(Matiye 21.1-11; Luki 19.28-40; Zan 12.12-19)

¹ Bío ó o Yeesu lè mí nǵ-keninia vaá sǵaráa ho Zeruzalemu yi, ho Betefazee lè ho Betanii lórá nísání, lè há Oliivewa vǵnsǵa ǵúee cǵn, ó o Yeesu tonkaa mí nǵ-keninia nǵwá jǵun le ǵa dí mí yahó, ² á bía nǵn ǵa yi: «Mí lén va ho lóhó na vaá mí yahó yi. Mí vaá dèení á mí ì dèení mí sǵnpè-bòohú ǵúí na á nùpue dǵn yí yòora yí mǵn hùúu ká a can dǵn. Mí fee wo à ǵua ǵuee na mi. ³ Ká a ǵúí tǵara mia le lée webio nǵn mí wee feeráa wo, à mí bío na ǵánsó yi le o Nǵhúso mákóo wi o yi, ó o mún ñ bǵní ì ǵuen làa wo lǵnblo.»

⁴ A ǵa wá van á vaá zoó yú a sǵnpè-bòohú ǵúí le bonfónii ho wǵhú nísání ká a can dǵn le zǵi ǵúí zǵajǵi. A ǵa feera a. ⁵ A ǵa nùpua nǵwá yen ǵúí na wí bǵn á tǵara ǵa yi: «Lée webio mí wó ká? Mí feera o sǵnpèeni mu le we?» ⁶ A bío ó o Yeesu lá bía nǵn ǵa yi lé ǵún á ǵa bía nǵn ǵa nùpua mu yi. A ǵa díá ǵa á ǵa wá. ⁷ Ba ǵuan o sǵnpèeni mu ǵueé nǵn o Yeesu yi, à ǵa bò mí kánǵunwá o mání wán, ó o Yeesu yóó kará wán. ⁸ Ba nùpua cèrèe wee bá mí kánǵunwá ho wǵhú wán o yahó. Ba ǵúí lé há vǵnsǵa vǵnna na ǵa kǵó há mana yi á ǵa wee bá. ⁹ Bía dú a yahó làa bía dú a mǵn á wee bío bío ká pǵnpǵn: «Le ho cǵkú à bío sǵi le Dǵnbeení yi. Le le Dǵnbeení wé mu bè-tentewá

làa yǵa bò o ǵuen o Nǵhúso Dǵnbeení yèni yi.*

¹⁰ Le le Dǵnbeení wé mu bè-tentewá

làa yǵa wá ǵueé fǵará wán ǵuaa *Daviide bèení á à dǵní.

Le ho cǵkú à bío sǵi le Dǵnbeení na dà mu bío ǵúenǵúen wán yi.»

¹¹ Bío ó o Yeesu vaá dǵn ho Zeruzalemu, ó o wá van le *Dǵnbeení zǵ-beení lún yi, á zoó lońkaa le kǵúí fò. ǵún mǵn ó o fó mí nǵ-keninia píru jǵun à ǵa bǵnía jǵn ho Betanii. A ǵún à le wii wáa tò.

O Yeesu dánkǵnta le vǵndèe na ǵa le fǵktyée
(Matiye 21.18-19)

* **11:9** Mí loń Lení vǵahú (Psaumes) 118.25-26

¹² Mu tá na lée t̄n, p̄ah̄t̄ na 6a wee lé ho Betaniyí yí á à lén, à b̄n̄ ò o Yeesu á le híni dà. ¹³ O khèra m̄n le v̄nd̄èè na 6a le fikiyée à le sà d̄n. O o wà le mí vaá loí le mí ì yí bia le wán lé. O o vaá yú à lée v̄n̄na mí j̄ii yí, lé bio mu yí wó h̄ v̄ns̄la mu haró p̄ah̄t̄. ¹⁴ O o Yeesu wáa bía n̄n le v̄nd̄èè mu yi: «Fo máa bíni máa ha bia húú á n̄pue máa dí.» O o ní-kenínia j̄á bío ó o bía.

O Yeesu j̄n̄ 6a bè-yè̄rowà

(Matiye 21.12-17; Luki 19.45-48; Z̄n̄ 2.13-22)

¹⁵ Ba vaá d̄n ho Zeruzal̄emu ó o Yeesu wà vaá zon le *Dónbeení z̄i-beení lún yí á zoó wee j̄n̄ 6a bè-yè̄rowà lè 6a bè-yàwa. Ba wén-p̄arilowà tabáriwa, làa bía wee yè̄ 6a 6úaāb̄úuní kanmúini ó o dónkaa kúaa. ¹⁶ O wee h̄ 6a le n̄pue yí 6ua d̄èè à k̄ánaa ho lún mu yi. ¹⁷ O o mahá wáa wee k̄arán 6a n̄pua làa bío kà: «Le Dónbeení bioní v̄ah̄t̄ yí á mu bía: «Í z̄i 6a wé è ve le k̄ana n̄pua 6úen6úen fióró z̄i.»†» O o Yeesu bíniá bía: «Á minén wó le lè 6a k̄n̄lowà lùè h̄á?» ¹⁸ A le *Dónbeení yankarowà j̄únása lè ho *lándá bío zéeniłowa j̄á mu á 6a wee cá bío 6a à wé wé è 6úeráa o Yeesu. Ba z̄ána a lé bío ó o k̄aránlò á 6a z̄áamá 6úen6úen s̄la wee wa bío yi. ¹⁹ Bío le wii tò ó o Yeesu lè mí ní-kenínia á ló ho lóhó yi lée wà.

Mi dé mi s̄la le Dónbeení yi

(Matiye 21.20-22)

²⁰ Mu tá na lée t̄n ȳinbii b̄uirii ká 6a lá ho w̄ah̄t̄ wà, á 6a vaá m̄n ho fikiyée mu á ho hon lè mí naní 6úen6úen. ²¹ O o Piere leékaa bío wó kh̄ína bío, ó o bía n̄n o Yeesu yi: «Ní-k̄aránlò, loí. Ho fikiyée na fo d̄ankánia á hon.» ²² O o Yeesu wáa bía n̄n mí ní-kenínia yi: «Mí dé mi s̄la le Dónbeení yi. ²³ Le í m̄ ho t̄úia na mia: Ká a 6úí lá bía lè le 6úee na kà: «Híni hen na fo wi yi á vaa zo ho mu-beení yi.» Ká 6̄anso yí titikaa ò o dó mí s̄li le Dónbeení yi le bío mí bía á à wé, á mún ñ wé á à na a yi. ²⁴ Lé b̄n̄ n̄n á ì wee bioráa mu á à na mia: Hen ká mi wé wee fio bío 6úí le Dónbeení c̄n̄ à mi láa mu yi le mu yú wó. Le è wé mu á à na mia. ²⁵ Mi wé sansan wee fio, ká a 6úí wó khon làa mia á mi s̄la wee c̄í bío yi, à mi s̄n̄ mu día. B̄n̄ ká m̄n Maá Dónbeení á mún ñ s̄n̄ mi bè-kora á à día.» ²⁶ [Ká mi yí máa tà s̄n̄ día na 6a yi, á m̄n Maá na wi ho wáayi mún máa wé è s̄n̄ mi bè-kora máa día.]

O Yeesu p̄anká ló wen?

(Matiye 21.23-27; Luki 20.1-8)

²⁷ B̄n̄ m̄n á 6a wáa j̄n̄ ho Zeruzal̄emu. Bío ó o Yeesu zoó wee varáka le *Dónbeení z̄i-beení lún yi, á 6a yankarowà j̄únása lè ho *lándá bío zéeniłowa lè 6a ní-k̄ía á wà 6ueé 6ó a yi ²⁸ à 6a t̄lara a yi: «Fo yú le ní wen wee wéráa bío ká? Lée wée n̄n mu wéró nii foí?» ²⁹ O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Ín̄én mún ñ t̄ua mia làa bío dà-kéní. Ká mi tà á zéeniá mu, á ì 6̄en mún ñ zéeni ȳia n̄n mu bíowa mu 6̄an wéró nii m̄i làa mia. ³⁰ Ȳia n̄n le ní o Z̄n̄ yi le o wé batízé 6a n̄pua lée wée? Lé le Dónbeení lée, táá lé 6a n̄pua? Mi bío lon!» ³¹ A 6a yèrémáa wee w̄ani m̄n yi: «Ká wa le lé le Dónbeení tonkaa wo, o ò bío le lée webio n̄n á wa yí t̄aráa o bío. ³² Táá ká wa 6̄en le lé 6a n̄pua tonkaa wo, á mu ù wé kaka?» Ba z̄ána 6a z̄áamá lé bío á bán 6úen6úen wee leéka le o Z̄n̄ h̄la lé le *Dónbeení j̄i-cúa f̄ero binbirí. ³³ A 6a wáa bía n̄n o Yeesu yi: «Wa yí z̄ú ȳia tonkaa wo.» O o Yeesu bía n̄n 6a yi: «Àwa, á Ín̄én mún máa zéeni ȳia n̄n le ní m̄i á ì wee wéráa bío kà.»

† 11:17 Mí loí Ezayii v̄ah̄t̄ 56.7

12

Ho érézén vñsɩa ɓuahó várová wáhiire
(Matiye 21.33-46; Luki 20.9-19)

¹ Bún món ó o Yeesu wáa wee bío làa ba là hà wáhiio: «Nii ɓúii hía léra ho érézén vñsɩa ɓuahó á son ho dándá kɩnía yi, á có ho kǎhú na ó o wé è jaa ho érézén yi. O mún son o paro lùe. Bún món ó o wáania tò là ɓa nùpua ɓúii na à và ho, ò orén wà van le kǎhúii. ² Páahú na ho érézén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá nǐ-kéní le o va ɓa nùpua mu cǎn le ɓa khé bío bío sá mí yi à na. ³ A ɓa nùpua mu vaá han wo á díá ó o wà là mí nǐi kǎamáa. ⁴ O o mǎhú ɓánsó bǐnía tonkaa mí ton-sá veere. Á wón ɓa vaá vǎaana vǎaana nǐhú, à ɓa là là a. ⁵ O o mǎhú ɓánsó tǐn pá bǐnía tonkaa nǐ-veere. Á ɓa vaá ɓó wón. Lé ká sǐi ɓa wó là ɓa ton-sáwá cǎrɛɛ na ó o mǎhú ɓánsó tonkaa. Ba ɓúii ɓa han, à ɓa ɓúii ɓa ɓó. ⁶ O mǎhú ɓánsó za na ó o bò mí tàká wán lé yǐa wáa ká a cǎn. Á wón lé yǐa ó o tonkaa, ò o wee leéka: I za wón ɓa à kǎnbi. ⁷ Bío ɓa nùpua mu yère dá a wán, á ɓa wee bío mún yi: «Yǐa lua ká lé yǐa á ho mǎhú bío kǎhú sǐ yi. Mi wa ɓúe o á ho mǎhú bío wáa á sǐ wɛn.» ⁸ A ɓa hǐnɛn wǐira a za mu ɓó, á lá léé lèera díá là ho soró món.» ⁹ O o Yeesu wáa túara ɓa yi: «Lé mu yén á ho mǎhú ɓánsó wáa à wé? O o ò ɓuen ɓueé ɓúe ɓa nùpua mu, ká a cǎ nǐ-vio á à kúee mí mǎhú mu yi. ¹⁰ Le bionǐ na ká á mi so ðǐn yǐ kǎrána le Dónbeenǐ bionǐ vǎahú yi yǐ mǎn le?

«Le huee na ɓa so-sowa fù pá díá lé ðio hía ɓueé ɓuan ho soró ðǐnía.

¹¹ Bío ká lé bío ó o Nǐhúso Dónbeenǐ wó, mu léé bè-tente wa yèn-dǎní yi. *»

¹² Ba *zúifùwa núnása wee cǎ bío ɓa a ðǐn wán á à wǐiraa o Yeesu, lé bío ɓa zǐ le lé ɓarén á le wáhiire mu wà bò wán. Eɛ ká bío ɓa zǎna ɓa zǎamáa, á ɓa díá wo à ɓa wà.

Ho lǎnpó cǎló à na ho Oroomu ɓéɛ yi bío
(Matiye 22.15-22; Luki 20.20-26)

¹³ Bún món á ɓa tonkaa ɓa *Farizǐewa nùwá yɛn ɓúii là a *Heroode kuure nùpua nùwá yɛn ɓúii o Yeesu cǎn le ɓa ɓuee túa wo yi, à yǐráa o nǐi ɓua yi. ¹⁴ A ɓa ɓueé bǐa nɛn wo yi: «Nǐ-kǎránlo, wa zǐ le fo wee mǐ ho túiá. Fo yǐ máa zǎn nùpue. Fo mún yǐ máa ká nùpue yǐo. Bío le Dónbeenǐ le ɓa nùpua wé ɓua là mítén lé bún ɓàn kǎránló bǐnbirǐ á fo wee na. Awa, á ũ bío na wɛn. Wa lǎndá yǐ á ho lǎnpó ko ho wé cǎ na ho Oroomu kǎhú ɓéɛ yi léé, tàa mu yǐ ko làa wéró? Wa ko wa wé cǎ ho léé, tàa wa wé yǐ cǎ ho?» ¹⁵ O o Yeesu zǐna le bío ɓa lon bǐnbirǐ á ɓa yǐ bǐa. O o wáa bǐa nɛn ɓa yi: «Mi wi mí khúaa ǐ jǐi yi à yǐráa ǐ nǐi ɓua yi le we? Mi cǎ le wén-hǎnló ɓúii na mǐi le ǐ loŕ.» ¹⁶ A ɓa cǎ le ɓueé nɛn wo yi. O o Yeesu túara ɓa yi: «Ho yahó là le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» A ɓa bǐa: «Lé ho Oroomu ɓéɛ.» ¹⁷ O o Yeesu wáa bǐa nɛn ɓa yi: «Áwa. Bío sǎ ho Oroomu ɓéɛ yi à mi na mu wo yi. Ká bío ɓèñ sǎ le Dónbeenǐ yi à mi na mu le yi.» A ɓa wó coon bío ó o bǐa bío yi.

Ba nǐ-hía vèeró bío
(Matiye 22.23-33; Luki 20.27-40)

¹⁸ Ba *Sadusǐewa lé bǐa le ɓa nǐ-hía máa vèe. Wizonle ɓúii, á ɓa ɓúii á ɓueé ɓó a Yeesu yi á túara a yi ká: ¹⁹ «Nǐ-kǎránlo, bío ó o *Moyiize túara henía nɛn wɛn lé bío ká: «Hen ká a ɓúii yan mún háa á húrún ò o yǐ yǐ za làa wo, á ɓàn za ko ò o fé ɓàn háa ya à te ɓa zǎwa yi mún za mu yèni yi.»[†] ²⁰ Awa. Ka lòn nùpua nùwá hɛnɛn ɓúii yǎnkaa léé zǎwa sǐi. O o yahón so yan mún háa á húrún ò o

* **12:11** Mi loŕ Lení vǎahú (Psaumes) 118.22-23
(Deutéronome) 25.5-6

† **12:19** Mi loŕ Lǎndá zééniló vǎahú

yí yú za làa wo. ²¹ O o ɲun nii so fɔ a maháa mu yan á húrun ò o yí yú za làa wo. Lé bɛn ó o tɛn nii so bío mún wóráa. ²² Ba mí nùwá hɛɲun yan wo bɛenia á húrunka ò o búí yí yú za làa wo. Mu ɓàn véení ó o háa mu mún húrun. ²³ Awa. Nɔnzoŋ na ɓa nĩ-hía á à vèe yi ó o háa mu bío á à sɪ a yén yi? Bío ɓa mí nùwá hɛɲun mahá yan wo bɛenia.» ²⁴ O o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Mi wee vɛini miten. I bía bɛn lé bío mi yí zú le Dónbeeni bioní vūahú bioní kúará. Mi mún yí zú le le Dónbeeni dà bío búenbúen wee wé. ²⁵ Mu bon. Ba nĩ-hía khii véera á ɓa báawa lè ɓa háawa máa bɛni máa ya mín. Ba á ɓonmín lè le Dónbeeni wáyí tonkarowá ho wáyí. ²⁶ Ba nĩ-hía véeró ɗání yi á mí so ɗín yí káranna ho laho na wee bío le vɛndè-za na ho dshú wi yi bío o Mɔyize vūahú yi yí mɔn le? Mu túara bɛn le le Dónbeeni bía nɔn o Mɔyize yi: «Inén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu ɓàn Dónbeeni.» ²⁷ O o Yeesu wáa bía: «Le Dónbeeni lé bía yío wi lua ɓàn Dónbeeni ká le yínɔn nĩ-hía ɓàn Dónbeeni. Mi sòobáa wee vɛini miten dà.»

Le Dónbeeni lándá na bío here po hía ká
(Matiye 22.34-40; Luki 10.25-28)

²⁸ Ho *lándá bío zéenilo búí ná ɓa wáanii. O o mɔn ò o Yeesu bía se nɔn ɓa Sadusɛwa yi ó o vá ɓueé ɓó a yi ò o túara a yi: «Le Dónbeeni lándáwá búenbúen t̄ahú á lé ho yén bío here po hía ká?» ²⁹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Le Dónbeeni lándáwá yi á hía ká lé hía bío here po hía ká: «*Isirayɛɛle nípomu, jí bío ká: Wa Nuhúso Dónbeeni lé o Nuhúso mí dòn. ³⁰ Fo ko à ũ waŋ ũ Nuhúso Dónbeeni lè ũ sɪi búenbúen, lè ũ mánáká búenbúen, lè ũ yilera búenbúen, lè ũ pánká búenbúen.» ³¹ Hía sá ho yi lé hía ká: «Fo ko à ũ waŋ mí ninza làa bío fo waráa ũten bío sɪi.» *Lándáwá na kún bío here á po há bío ɲun na ká hɔn mía.» ³² A ho lándá bío zéenilo wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Ni-karánlo mu se, bío fo bía lé ho túú. O Nuhúso lé le Dónbeeni mí dòn. Dónbeeni búí kún mía ká mu yínɔn lerén. ³³ A waŋ le Dónbeeni lè ũ sɪi búenbúen, lè ũ yilera búenbúen lè ũ pánká búenbúen, à mún waŋ mí ninza lè ũten bío sɪi, bɛn sɛaaní mu hámú na ɓa wee wé na le Dónbeeni yi lè ɓa bà-kúio na ɓa wee ya lè le muini na le Dónbeeni yi.» ³⁴ O o Yeesu mɔn ò o nni mu bía ɓa bè-zúrɔlowá bioní ó o bía nɔn wo yi: «Hen làa cɛnú ká fo ò kɛn le Dónbeeni bá-zàmú yi.» Bɛn mɔn ò o búí wáa yí bɛniá yi khá miten yi túara a yi làa bío búí.

Yía le Dónbeeni mɔn lera bío
(Matiye 22.41-46; Luki 20.41-44)

³⁵ Mu wó ká a Yeesu wee káran ɓa núpua le *Dónbeeni zɪ-beeni yi, ó o túara bío ká: «Ho *lándá bío zéenilowa dà a wé kaka a bioráa le yía le Dónbeeni mɔn lera lé o *Daviide mɔnmánii? ³⁶ Lé bío ó o *Daviide mí beere á le Dónbeeni Háciri wó ó o bía bío ká:

«O Nuhúso Dónbeeni bía nɔn I Nuhúso yi:

Buee kɛɛní I nín-tláni fúaa ká I búrá ũ zúkúsa ũ tá á ũ bó ũ zení wán.»

³⁷ «Bío ó o *Daviide wee ve yía le Dónbeeni mɔn lera le mí Nuhúso. O o wé o Nuhúso ká a mún pá à wé o mɔnmánii kaka?» Ba zámáa wee jí a Yeesu cɔn lè le sɪ-wɛɛ.

Mi yi wé lè ho lándá bío zéenlowa bío
(Matiye 23.1-36; Luki 20.45-47)

‡ 12:26 Mi loŋ Léró vūahú (Exode) 2.6 § 12:30 Mi loŋ Lándá zéeniló vūahú (Deutéronome) 4-5

* 12:31 Mi loŋ Levii nùwá vūahú (Lévitiqe) 19.18 † 12:36 Mi loŋ Lení vūahú (Psaumes) 110.1

³⁸ Bío ó o Yeesu wee kàrán 6a zâamâa ó o wee bío na 6a yi: «Mi yí wé lè ho *lândá bío zéenilowa bío. Bán na wa há baká-beera zlló à wé hēkarâa. Ba wi 6a nùpua wé tēnî 6a yi lè le kōnbii 6a zâamâa fēmínló lara yi. ³⁹ Ba *zuífùwa kàránlò zíní yahón kanmúiní lè ho dínlò díniní kēenínía na seka á 6a wé hueeka kēení yi. ⁴⁰ Ba wee khâ 6a mahâwa à fé nîi bío búenbúen. Ba mún wa ho fiórò na túee wéró à wé lè 6a téréna. Barén cítii khíi wee here le Dónbeení cōn.»

*O mahá-khenii hāmu bío
(Luki 21.1-4)*

⁴¹ O Yeesu kará le *Dónbeení zî-beení hāmu bonkoní nísání á wee loñ bío 6a zâamâa wee kúeeráa le wárlé yi. Ho náforó bānsowà cērēe wee buee kúee le wárlé na boo. ⁴² Mahá-khenii búii mún bueé kúaa mí tōmōnwá bío nūn. ⁴³ O o Yeesu wāa von mí nî-kenínía á bía nōn yi: «Le í mî ho túiá na mia: O mahá-khenii na kâ bío na ó o kúaa á boo po bía kâ búenbúen bío. ⁴⁴ Lé bío le wárlé na 6a búenbúen wó lè mu hāmu lé dío 6a yú puunía. O orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bío wi o cōn búenbúen na ó o lá wé è dí.»

13

*Ho dīmīná véro là a Nùpue Za buenlò bío
(Matiye 24.1-44; Luki 21.5-33)*

¹ Bío ó o Yeesu zoó ló le *Dónbeení zî-beení lún yi, ó o nî-kenínía nî-kéní bía nōn wo yi: «Nî-kàránlò, há huua na kâ bēntīn seka, á há mún búaaaka. Há soni dāamu yáá!» ² O o Yeesu bía nōn wo yi: «Fo mōn há dāamu lon? Eε kâ huee khíi máa keñ mí nínza huee wán. Mu búenbúen khíi fi.»

³ Būn mōn ó o Yeesu yòò kará há Oliivewa vīnsia buee wán á sánsáa le Dónbeení zî-beení. O o Pire lá a Zaaki lá a Zán lá a Andere na wi làa wo mí dòn á túara a yi: ⁴ «Lé ho páahú yén á mu bío mu ù wé yi? A lé mu bío yén khíi zéení le mu wéró páahú dōn?» ⁵ O o Yeesu wāa bía nōn 6a yi: «Mi pa miten bío. Mi yí día le nùpue khâ mia. ⁶ Nùpua cērēe khíi buen í yēni yi á à bío: «Í lé o Krista.» Ba á khâ nùpua cērēe á à vīnī. ⁷ Kâ mi khíi wee jí há hía táro sâ, hía lúio yi làa hía khèra làa mia á mi yí le mi yiwa dé, lé bío á būn bīowa so ko mu wé ho yahó. Kâ būn dēenía máa wé ho dīmīná véro. ⁸ Ho síi búii khíi wé è lé vaá fi lè ho síi veere. A ho kōhú búii khíi wé è lé vaá fi lè ho kâ-veere. Ho tá dēkéro khíi wé há lùà búii yi. A le hīni khíi lé. Mu ù wé làa bío o há-sániso sání yia wee wé búakárâa bío síi.»

⁹ «Eε kâ minén pa miten bío. Ba nùpua khíi wé è bua mia á à varáa ho pánkâ bānsowà cōn á bán vaá cítii mia. Ba wé è ha mia 6a *zuífùwa kàránlò zíní yi. Ba wé è bua mia á vaá dīnī há kána nūnása lè 6a bá-záwa yahó bío mi tà mīi bío yi. Lé būn mi ì bè yi á à zéenináa í bío làa ba. ¹⁰ Mu bon, sání ho dīmīná vé, á le Dónbeení bín-tente ko le bue á na há síiwa búenbúen yi. ¹¹ Hen kâ 6a khíi we wiikaa mia á buan vannáa le cítii yi á mi yí le mi yiwa fēn dè bío mi vaá bío bío yi. Hón páahú so yi á há bioní na à bío ò na mia lé hía à mi bío. Lé bío á há máa lé minén mi bēere yi. Mu lé le Dónbeení Háciri á à dé há mi jini yi. ¹² Ba nùpua búii wé è dé mín kùrú záwa á à na 6a á búe. Hári 6a maáwá búii á à wé mu bān síi lè mí záwa. Ba záwa búii mún ñ hīnī mín maáwá wán, á à na 6a 6a á búe. ¹³ Ba nùpua búenbúen á à jin mia bío mi tà mīi bío yi. Kâ yia mahá há mí sli fúaa mu véenii, wón á à fen.»

¹⁴ «Mi khíi mi mu bè-sūmúí* na wee yáa mu bío kâ mu wi hen na mu yí ko mu keñ yi. (Yia wee kàrán bío kâ à zūn mu kúará sese.) Hón páahú so yi kâ

*

^{13:14} Mi loñ Daniyele vūahú 9.27; 11.31; 12.11

bíá wi ho Zudee yi à bán lùwí yòo há búaa. ¹⁵ Yíá á à kerí mí zli lòho yí ko ò o lii zoo lá bío búí. ¹⁶ Yíá á à kerí há mana yi mu páahú yí ko ò o bíni 6o à lii lá mí kánbun mí zli. ¹⁷ Ho yéréké khíi sá 6a há-séenasá lè 6a há-ṅàawa yi mu zoñ. ¹⁸ Mi fio le Dónbeení yi à mu bíowa mu wéró yí lí há yio yi. ¹⁹ Lé bío ho páahú mu bán lònbee á à wé búaa á à porí ñio khíina. Hàrí ho ñmíṅá ṅúhú búaró páahú na le Dónbeení léra mu bío búenbúen yi à 6uee búe ho zuia yi, á le lònbee mu síi yí kera yí mən. A le bán síi mún máa bíni máa kerí huúu. ²⁰ O ṅúhúso lá yí khò le lònbee mu wizooní yi, á nni woon lá máa káni. Ká a máhá khò há yi 6a núpua na ó o hueekaa à 6a wé làa wo bío yi. ²¹ Ká a búí bíá nən mia ká síi: «Mí loñ. Lé o *Krista na hen, táá nín-yíá vaá hen», à mí yí tà mu. ²² Mu bon, 6a Kristawa lè le Dónbeení ṅi-cúa fεerowá na bío yí bon khíi kerí. Ba à wé mu yéréké bíowa lè mí síiwá na ka lè mu wee zéeni le Dónbeení pánká á à vīnínáa 6a núpua. Hàrí bíá le Dónbeení hueekaa ká mu lá dà à wé, á 6a mún ñ vīnín bán. ²³ Awa. A minén cén pa miten bío. I fεra bíá mu búenbúen nən mia wó.

²⁴ «Le lònbee khíiló mǎndén á
 ðe wii á à dé mí yuumu.
 Ho plihú khoomu máa bíni máa kerí.

²⁵ Há mànàayio á à kùenka à lii.

Bío buho waáyí bíowa ñnía búenbúen á à dèké.»[†]

²⁶ Hón páahú so yí á 6a à mí a Núpue Za buenlò há dùndúio wán lè mí ñánlò lè mí cùkú beení. ²⁷ O khíi tonka le Dónbeení waáyí tonkarowá ho tá kónbúaa bío náa yi lè ho ñmíṅá búenbúen yi á 6a a ve bíá le Dónbeení hueekaa á à kúee mín wán.

²⁸ «Mí loñ ho *fikiyée vīndèe bío le wee wéráa. Hen ká le bán lakara hía wee náma á wee sá mí vān-yórowá, se mí zū le ho viohó tērò ñn. ²⁹ Lé làa bún síi ká mí khíi wee mí mu bíowa mu wéró, à mí mún zūn le o *Núpue Za buenlò sùaráa. O ò buen máa khí. ³⁰ Le 1 mí ho tūiá na mia: Ho páahú na ká núpua máa hí máa vé ká bún bíowa so búenbúen yí wó. ³¹ Ho waáyí lè ho tá khíi vé, ká 1 bíoni hñ ñ kerí bíñ fεεε. ³² Nni woon yí zū ho ñmíṅá véró wizonle lè ho páahú máa zéeni. Le Dónbeení waáyí tonkarowá yí zū mu, hàrí le Dónbeení Za mí bεere yáa pá yí zū mu. O Maá mí ñon lè yíá zū mu.

³³ «Mí pa miten bío. Mí yí wé lòn núpua na ñma. Lé bío mí yí zū ho páahú na mu ù wé yi. ³⁴ Mu bío bonmín làa bío ká: Nni búí le mí ì va le khúii. O o kàrafáa mí zli mí ton-sáwá yi, á sankaa há tonni nən 6a lè mí ñi-kéni kéní yi. Bún mán ó o bíá nən o paro yi le o ñni mí yio. ³⁵ Minén mún ñni mí yio, lé bío mí yí zū a zli bánso bíni buenlò páahú. O dà à buen zihú táá tá tiahú, táá kò-bá-wéé yi, táá yīnbíi. ³⁶ Ká a khíi ñndín 6uara ò o yí buee yí mia ká mí ka lòn núpua na ñma. ³⁷ Bío á ì wee bío na mia ká, á yahó sá 6a núpua búenbúen. Mí yí wé lòn núpua na ñma.»

14

Ba zūifūwa ṅúnása wee lè o Yeesu wán

(Matiye 26.1-5; Luki 22.1-2; Zān 11.45-53)

¹ Wizooní bío ṅun wáa ká ho Paaki sánú ñíró lè ho *búurú na á ṅa-ñni yí ñó yi sánú ñíró yi. Á le *Dónbeení yankarowá ṅúnása lè ho *lándá bío zéeni lowa wee cà bío 6a à wé wé è wíiráa o Yeesu ká mu yí zū, á à na 6a à búe. ² Ba wee bío: «Wa yí dà máa wii wo ho sánú ñíró yi. Ká wa wó mu á 6a zāamáa á à kánká mu bío yi.»

[†] 13:25 Mí loñ Ezayii vūahú 13.10; 34.4

O hãa búí kúaa ho jíló o Yeesu jùhù wán
(Matiye 26.6-13; Zán 12.1-8)

³ O Yeesu kera ho Betanií lóhó yi o Simón na hãa lé o *búeré nni zli. Páahù na ó kará wee dí à bún à hãa búí bueé wee zo, á guan mí dũukó-za búí na wó lè le huee na 6a le alibaatere à ho sú làa jíló búí na sãmu sí. Ho jíló mu 6a le náàrè à yàwà here làa sòobéé. Bío ó o bueé 6ó a Yeesu yi ó o pũina ho dũukó-za mu jii, ò o kúaa ho jíló mu o Yeesu jùhù wán. ⁴ A bía wi bín búí sía cá. A 6a wee bío mín yi: «Ho jíló na ká yáaró jùhù lé mu yén? ⁵ Ho jón lá dà à yèé á à yí hã wén-hãani khá-tín* á à sanká a na 6a nĩ-khenia yi.» A 6a lan wee zá làa wo. ⁶ O o Yeesu wáa bía: «O hãa mu mi día bío. Mi wee zá làa wó le we? Bío ó o wó làa mi á se. ⁷ Ba nĩ-khenia bán làa mia á à kerí mín wán fèéé. A páahù léé páahù á mi dá wé è wé mu sãamu làa ba ká mi tà. Éé ká ínén wón máa kerí làa mia fèéé. ⁸ Bío ó o dà à wé lé bío ó o wó. O kúaa ho jíló na sãmu sí í sánia wán à fèn wiokaráa há paráa há nùuló. ⁹ Le í mí ho túiá na mia: Le Dónbeeni bín-tente wé buera lúe léé lúe yi ho dímjíná búenbúen yi, á 6a à bío bío ó o hãa na ká wó, á 6a à leéka a bío.»

O Zúdaa wi ò o dé o Yeesu na
(Matiye 26.14-16; Luki 22.3-6)

¹⁰ O Yeesu nĩ-keninia píru jùn nĩ-kéní na 6a le Zúdaa Isikariote á wà vaá bía nòn 6a yankarowá júnása yi le mí wi à mí dé o Yeesu na 6a yi. ¹¹ A bán sía wan wan á dó mí jini nòn le mí í na le wári wo yi. O o wáa wee cá ho páahù na o ò dàni n wé mu yi, á à dérãa wo 6a níni yi.

O Yeesu wee dí ho Paaki dñlólè mí nĩ-keninia
(Matiye 26.17-25; Luki 22.7-14, 21-23; Zán 13.21-30)

¹² Ho *búurú na á ja-fini yi dó yi sánú díró bãn nín-yání wizonle zòn, dío 6a wee wé fúaa ho Paaki piozáwa yi,† ó o Yeesu nĩ-keninia túara a yi: «Lé wen á fo wi à wa vaa wioka ho Paaki dñlólè yi?» ¹³ O o tonkaa mí nĩ-keninia nùwá jùn á bía nòn yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, á mi zoó sí a nni búí yahó ká a sò mu jumu lè ho dũuhù. Mi bè o yi, ¹⁴ ká a vaá zon zli na yi à mí bío na le zli mu bãso yi: O nĩ-kárãnlo le wa túa foñ: Ho lahó na á ínén lè í nĩ-keninia á à dí ho Paaki dñlólè yi le ho yén? ¹⁵ O ò zéeni la-beeni búí làa mia ho nónwiohù yi na sía bārãka vó. Lé bín à mí wioka wa Paaki dñlólè bío yi.» ¹⁶ A 6a wà vaá zon ho lóhó yi, á zoó yú mu búenbúen làa bío ó o Yeesu biarãa mu. A 6a wiokaa ho Paaki dñlólè bío.

¹⁷ Bío le wii tò, ó o Yeesu lè mí nĩ-keninia píru jùn buara. ¹⁸ Bío 6a kará wee dí ó o Yeesu bía: «Le í mí ho túiá na mia: Minén na làa mi páania kará ho dñlólè jùhù yi nĩ-kéní á à dé mí í na.» ¹⁹ O o nĩ-keninia yilera lúnkaa, á 6a wee túaka a yi lè mí nĩ-kéní kéní. A yia le: «Mu lé ínén le?» A yia le: «Mu lé ínén lé?» ²⁰ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mu lé minén píru jùn nĩ-kéní, yia làa mi páania wà zoó cí. ²¹ Mu bon. O *Núpue Za á à hí làa bío le Dónbeeni bíoni vùahù biarãa mu. Ká yia máhá nni í bè mu á ho yéréké è zo jùhù. Bãso yáá lá yi ton se mu sãaaní.»

(Matiye 26.26-30; Luki 22.15-20; 1 Korénte 11.23-25)

²² Bío 6a wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú á dó le Dónbeeni bārãkà. O o wee cèeka ho na mí nĩ-keninia yi ká à bío: «Mi fé là, hón lé í sánia.» ²³ O o bínia lá le jũunú díèe na ho *dívén wi yi ò o dó le Dónbeeni bārãkà. O o nòn ho 6a yi á 6a búenbúen jùn. ²⁴ O o bía nòn 6a yi: «Dén lé í cãni na wiokaa wee zéeni

* 14:5 Mu páahù á há wén-hãani khá-tín lé o núpue lúlu-kúure sãmú sãanii. † 14:12 Mi loñ Léro vùahù (Exode) 12.6, 14-20

le Dónbeení páníi na le bò bío, dén lé 1 cáni na kúará 6a núpua cèrèe bío yi. ²⁵ Le 1 mí ho tuiá na mia: I máa bíni máa ju dívéén húúu fúaa ho páahú na á ĩ khií ju ho bán bè-fla yi le Dónbeení béení yi.» ²⁶ Bún món á 6a sia ho sánú lení, à 6a wà yòora há Oliivewa vɪnsla búee wán.

O Yeesu bíá le o Piere á à pí mí bío

(Matiye 26.31-35; Luki 22.31-34; Zán 13.36-38)

²⁷ O Yeesu bíá non mí nĩ-kenínia yi: «Mí búenbúen á à lùwí ì díá mi. Làa bío le Dónbeení bíoráa mu mí bíoní vūahú yi ká síi: «I ì búe o pi-pa á 6a pia á à kéná à lén ñ va há lùà búenbúen.»[‡] ²⁸ Eε ká 1 véeró món, á ĩ ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee kōhú yi.» ²⁹ O o Piere bíá: «Hàrì à bíá ká búenbúen pí ũ bío, á Inén wón máa pí mu húúu.» ³⁰ O o Yeesu bíá non wo yi: «Le 1 mí ho tuiá na fon. Ho tñnò-kéní na ká yi, sáni ò o kò-béε wá há cúa-juun, bún ká ünén bíá le fo yí zū mí á dān há cúa-tñ.» ³¹ O o Piere pá bínia wíokaa tñna mí bíoní yi: «Ī máa bío le 1 yí zū fo máa mi húúu, hàrì ká 1 ko à ĩ hí làa fo.» A 6a nĩ-kenínia na ká búenbúen bíá mu bío dà-kéní mu.

O Yeesu flora ho Zeteseமானಿ yi

(Matiye 26.36-46; Luki 22.39-46)

³² Bún món á 6a wà vaá dñn le lùe búí na 6a le Zeteseமானಿ. O o Yeesu bíá non mí nĩ-kenínia yi: «Mí kēéní hen le 1 lén vaa flo.» ³³ O o fó a Piere là a Zaaki là a Zán á bōráa. O búakáa zāna á yi wee dē ³⁴ o o bíá non 6a yi: «Ī hácirí yāara dākhlína. I ka le 1 máa fen. Mí kēéní hen, á tñní mí yío.» ³⁵ Bún món ó o wáa vá van cñnū, á vaá líí búrá ò o flora le ká mu dà à wé, à le lónbee na ká à yí yí mí. ³⁶ O o bíá bío ká: «Ī Máá, fo dà bío búenbúen wee wé. Yí le lónbee na ká à yí mí. Eε ká mu yí wé Inén síi bío. Le ünén lé yia síi bío à wé.» ³⁷ O o bínia buara mí nĩ-kenínia cón á búee yú 6a à mu dāmu bō 6a. O o bíá non o Piere yi: «Simón, dāmu bō fo le? Fo yí dà máa tñní ũ yío hàrì le léèrè dà-kéní yi le? ³⁸ Mí fāní mí yío à wé flo bèra a na à mí yí zo mu bè-kora wéró yi. O núpue síi wee wé vá mu bè-tente wéró yi, εε ká ho pánkà na o ò ò wé làa bún lé hīa mía.» ³⁹ O o tñn wíokaa khèra vaá flora ò o bíá há bíoní dà-kéní mí. ⁴⁰ Bún món ó o bínia buara mí nĩ-kenínia cón á búee yú 6a à mu dāmu bō 6a. Ba yí dārīna yí fānia mí yío. A bío 6a wáa à bío á à na a Yeesu yi á 6a yí zū. ⁴¹ Bío ó o Yeesu wá á bínia buara mún cúa-tñn nīi yi, ó o búee bíá non 6a yi: «Mí pá dūma wee vūnka lon? Mu wáa vó. Ho páahú dñn. O *Núpue Za á 6a à dé 6a bè-kora wérowá níi yi. ⁴² Mí hñí wa lén. Yia á à dé mí ì na búee dñn.»

Ba wīira a Yeesu

(Matiye 26.47-56; Luki 22.47-53; Zán 18.3-12)

⁴³ Páahú na ó o Yeesu wee bío yi, à bún ò o Zudaa búee dñn. O lé 6a nĩ-kenínia píru juun nĩ-kéní. Ba zāamāa na bō làa wo á buan há khā-túa lé há búaa. Bíá tonkaa 6a lé le *Dónbeení yankarowá púnása lé ho *lándá bío zéenílowa lé 6a nĩ-kíá. ⁴⁴ O Zudaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zéenia bío 6a zāamāa á à zūrnāa wo. O bíá: «Ī hīa vaá tēēnia núpue na yi lé le kñnbii, se wón lé yia mi wee cà. A mi wáa wīi wo à bua sese lénnāa.» ⁴⁵ O Zudaa búee dēēnii ó o wà vaá bō a Yeesu yi ò o bíá non wo yi: «Nĩ-kāránlo.» O o tēēnia wo yi lé le kñnbii. ⁴⁶ A bíá làa wo bō mín wáa wīira a Yeesu. ⁴⁷ A 6a nĩ-kéní búí dò mí khā-tóní á hà lé le *Dónbeení yankarowá púhúso beení ton-sá nĩ-kéní jikāahú kíuo. ⁴⁸ O o Yeesu bíá non bíá wá búee wīi wo yi: «Mí so lá ko à mí bua khā-túa làa búaa à búee wīirāa mí le? I léé nĩ-kāanii le? ⁴⁹ I làa mia lá

‡ 14:27 Mí loñ Zakari vūahú 13.7

wee kɛrɪ mɪn wán túntún, á wee kàrán 6a nùpua le *Dónbeení zì-beení lún yi á mi yí wíra mi. Ɛɛ ká mu wó kà, à le Dónbeení bioní vùahú bío jii síráa.»
⁵⁰ O o nì-keninia búenbúen wáa lùwa wá à 6a día a. ⁵¹ Yàronza búí lé yíà bò a Yeesu yi. Léé búnló mí dòn wí o wán. Ba le mí ì wíi wo, á 6a buan o búnló yi,
⁵² ó o kueera ho día, ò o lùwa wá mí káamáa.

*O Yeesu 6a buan vannáa 6a tũíá fɛɛrowá yahó
 (Matiye 26.57-68; Luki 22.54-55, 63-71; Zán 18.13-14, 19-24)*

⁵³ Bún mɔn á 6a buan o Yeesu vannáa le *Dónbeení yankarowá jùhúso zii, hen na 6a yankarowá júnása lè 6a nì-káa lè ho *lándá bío zéenílowa búenbúen kúaa mɪn wán yi. ⁵⁴ O Piere khèra bò a Yeesu mɔn. O buée zon 6a yankarowá jùhúso lún yi, á zoó páania kará lè 6a parowá á wee huee ho dšhú. ⁵⁵ Ba yankarowá júnása lè 6a *zúífúwa tũíá fɛɛrowá búenbúen wee cá bío 6a à koonínaa o Yeesu yi á à bè yi ì siinínaa o jùhú á à na 6a à búe. Ká 6a màhá yí yú bío búí. ⁵⁶ Nùpua cèrɛɛ wee buee fúaa há sabióni o jii, ká 6a màhá wee bini kán mɪn. ⁵⁷ A 6a nùwá yén búí wáa hínɔn koonía o yi lè le sabéré na ká: ⁵⁸ «Wa já ò o bíá le mí ì fio le Dónbeení zii na 6a nùpua son, á à bini ì so le búí há wizooní tɪn yi ká dén á nùpua máa so.» ⁵⁹ Hári bún á 6a yáá pá wee kán mɪn wán. ⁶⁰ A 6a yankarowá jùhúso wáa lii hínɔn yòó ðn 6a búenbúen yahó ò o tũara a Yeesu yi: «Bíó 6a nùpua wee bíó tũ dání yi á fo le fo máa bíó ðɛɛ búí yi le?» ⁶¹ O o Yeesu cèkè ò o ðn. A 6a yankarowá jùhúso wíokaa tũara a yi: «Le ũnén lé o Krista, le Dónbeení na wa wee khòoní za le?» ⁶² O o Yeesu bíá: «Ūuu, 1 lé orén. Mi búenbúen á à mi a *Nùpue Za ká a kará le Dónbeení na dá mu bíó búenbúen nín-tláni. Mi mún khii mi a ká a kará há dùndúio wán bò ò buen.Š» ⁶³ A 6a yankarowá jùhúso wáa lèekaa mí dà-zinii lé bío mu vá a yi dakhína, ò o bíá: «Wa màkóo wáa mía sɛérása yi. ⁶⁴ Há bin-kora na ò o mà léera le Dónbeení yi á mi já. Awa, á lé mu yén á mi wee leéka?» A 6a búenbúen le o wó khon ó o ko ò o búe. ⁶⁵ Ba nùwá yén zàwa búí 6a tšahú á búakáa wee khàani kúee o Yeesu wán. Ba pon o yahó yi á 6a wee vúaa wo lè mí nín-kuio ká 6a à tùa wo yi le o zéení yíà wó mu làa wo. Le *Dónbeení yankarowá jùhúso lún parowá fó a, á wee dé sáara yi.

*O Piere pá a Yeesu bíó
 (Matiye 26.69-75; Luki 22.56-62; Zán 18.15-18, 25-27)*

⁶⁶ Páahú na ó o Piere pá líi wi ho lún yi, à bún le Dónbeení yankarowá jùhúso beení ton-sá háawa nì-kéní búí buée ðn. ⁶⁷ Bíó ó o mɔn o Piere ò o wee huee ho dšhú, ó o wíokaa loína a yi sese ò o bíá: «Ūnén mún lá wi là a Nazarɛete nni Yeesu mu.» ⁶⁸ O o Piere pá mu ò o bíá: «Bíó á fo wee bíó ká á ï yí zú.» Bún mɔn ó o wá vaá bánía ðn ho lún zũajii. [O o kò-bée wá.] ⁶⁹ Bíó ó o ton-sá háa mu mɔn o vaa báníló, ó o wee bíó làa bíá wi bin: «O nùpue na ká lé 6arén nì-kéní búí.» ⁷⁰ O o Piere tɪn pá. Mu yáá yí míana, à bún à bíá wi bin tɪn bíá nɔn o Piere mu yi: «Ho tũíá poni. Fo lé 6arén búí. ũnén mún lé o Kalilee nni.» ⁷¹ O o Piere wáa bíá: «Ká 1 fá sabéré á le Dónbeení le 1 mi mu. 1 ì báa mu jii wán, o nùpue na mi wee bíó bíó á ï yí zú.» ⁷² Hón páahú so yi ó o kò-bée wá há cúa-jun níi. O o Piere hácirí màhá binía 6uara bíó ó o Yeesu fù bíó làa wo yi wán: «Sání ò o kò-bée wá há cúa-jun bún ká ũnén pá le fo yí zú mí á ðn há cúa-tɪn.» O o Piere wáa wee wá.

15

Ba buan o Yeesu buararda o Pilaate cón
(Matiye 27.1-2, 11-14; Luki 23.1-5; Zán 18.28-38)

¹ Le yĩnbii búirii á 6a *yankarowà júnása, lè 6a nĩ-kía, lè ho *lándá bío zénilowa, bán búenbúen na lè 6a *zúífúwa tiiá fεεrowá á kúaa mín wán, béra a na á 6a bío tē bío dà-kéní wán. Ba can o Yeesu, á buan búen nɔn o *Pilaate yi. ² O o Pilaate tũara a yi: «Lé tũnén lé 6a zúífúwa bée le?» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo bía mu.» ³ Ba yankarowà júnása wee kooní a Yeesu yi làa bío cèrèε. ⁴ O o Pilaate wiokaa tũara a yi: «Fo le fo máa bío dèε le? Bío 6a wee bío ù jii á fo yi máa jí le?» ⁵ Ká a Yeesu màhá yí bĩnía yí bía dèε. Bũn wó a Pilaate coon.

Ba le o Yeesu ko ò o búe
(Matiye 27.15-26; Luki 23.13-25; Zán 18.39-19.16)

⁶ Hen ká ho *Paaki sánú sansan dɔn, ò o Pilaate lén o kàsò nĩ búí díá, yía 6a zámáa le o díá. ⁷ Mu ù wé à nĩ búí na 6a le Barabaasi páanía wi ho kàsò yi lè 6a búí na làa wo káa á bó a nĩ búí. ⁸ A 6a zámáa wáa wà van o Pilaate cón á vaá wee fio wo ò o wé bío ó o lá wee wé na 6a yi. ⁹ O o Pilaate bía nɔn 6a yi: «Mi wi à 6a zúífúwa bée lé yía à ì díá le?» ¹⁰ O Pilaate zū kénkén le 6a yankarowà júnása dó a Yeesu nɔn mí yi lé bío le yandee wi 6a yi o bío yi. ¹¹ Ká 6a yankarowà júnása màhá sùkúra 6a zámáa le 6a fio o Pilaate cón le o Barabaasi lé yía ò o díá. ¹² O o Pilaate wiokaa tũara 6a zámáa yi: «Lé mu yén mi le ì wé làa yía mi wee we làa zúífúwa bée?» ¹³ A 6a wee bío na a yi ká ba a wámaka: «Búεε wo ho *kùrúwá wán ò o hí.» ¹⁴ O o Pilaate tũara 6a yi: «O wékhe lé ho yén?» A 6a yáá wiokaa wee wámaka pɔnpɔn: «Búεε wo ho kùrúwá wán ò o hí.» ¹⁵ O Pilaate wi ò o wéε 6a zámáa sli, ó o lera o Barabaasi díá, ò o le 6a ha a Yeesu lè há làbàani, ò o nɔn wo le 6a búεε ho kùrúwá wán.

Ba dásíwá wee zùarika a Yeesu yi
(Matiye 27.27-31; Zán 19.2-3)

¹⁶ A 6a dásíwá buan wo zonnáa ho *Zudee kɔhũ bée lún yi, à 6a von mí ninzawa na ká búenbúen. ¹⁷ Ba zĩnía o Yeesu lè le dà-muhũ, á tã ho kírí lè há kíkara á dó a jũhũ yi. ¹⁸ Bũn mɔn á 6a wee tɛení a yi kà: «*Zúífúwa bée, foó!» ¹⁹ Ba wee vɔaa o jũhũ lè le káani, á wee khàani kúee o wán ká 6a á fàrá mí nɔnkórnúá wán à lii búrá a yahó. ²⁰ Bío 6a zùarika wo yi vó, á 6a tera le dà-muhũ o wán, à 6a zĩnía wo là a kùrú sɩa. Bũn mɔn á 6a buan wo lóráa ho donkiahũ á wà léε búεε ho *kùrúwá wán.

Ba búaa o Yeesu ho kùrúwá wán
(Matiye 27.32-44; Luki 23.26-43; Zán 19.17-27)

²¹ O Sirεena nĩ Simɔn na lé o Alekisándere là a Urufuusi bân maá, á ló há mana yi bô ho wɔhũ búεε wee khii, á 6a dásíwá búεε kíkka yi le o fé o Yeesu kùrúwá pĩ. ²² Ba buan o Yeesu vannáa lahó búí na 6a le Kolokota yi, bũn kúará le «jún-òkúee lahó.» ²³ Ba lúnkaa ho *divén lè mu bío búí na 6a le mírè á wi 6a na a Yeesu yi ò o ju, ká a màhá yí jún mu. ²⁴ Bũn mɔn á 6a búaa wo ho kùrúwá wán. Ba le mí ì sanká a sɩ-zĩnía á 6a wó le jún-sĩnii bío à zúrínáa díó á à sɩ yía làa yía yi. ²⁵ Le wi-bee páahũ lé bío 6a búaa wo yi ho *kùrúwá

* **15:17** Ba bá-záwa lè 6a nĩ-beera lé bía yánkaa dà há sɩ-muna wee zɩ. Há yáwá fù here. Há kíríwá 6a wee wé, á kúee 6a bá-záwa júná yi á zéenináa 6a bá-zámú pánká bío. Ká bío 6a wi 6a zùarika a Yeesu yi, á 6a zĩnía wo lè ho kánbun muhũ á dó há kíkara kírí o jũhũ yi.

wán. ²⁶ Bío 6a túara le dɛɛ wán, bío wee zéeni bío nɔn 6a búaaráa wo lé bío kà: «ZÚFÚWA BÉɛ.» ²⁷ Ba mún búaa 6a nǐ-wànnà nùwá jún búi là a Yeesu. O nǐ-kéni wi là a nǐn-tláni ká a nǐ-kéni wi là a nǐn-káahó. ²⁸ [Bún wó à le Dónbeení bióní vùahú bióní na ká a jii sí: «Ba mà a dó 6a nǐ-kora tlahú.»]† ²⁹ Ba núpua na wee khíí làa bín wee kíbón mí júná ká 6a à là a. Ba wee bío: «Fo yí mɔn mu le. Únén na lá le fo ò fio le *Dónbeení zǐ-beení á à bǐnǐ ì so le bàn dà-veere há wízoóní bío tǐn yi, ³⁰ wáa fení úten. Lii ho *kùrùwá wán le wa loí.» ³¹ Le *Dónbeení yankarowá júnása lè ho *làndá bío zéenílowa mún wee yáa mí júní yi na a yi ká 6a a bío làa mín: «O fenía 6a búi ò orén máhá yí dà máa fení mítén. ³² Le o Krista, o *Isirayɛɛle béɛ, à lé ho kùrùwá wán líi. Ká wa mɔn mu á wa à dé wa sía wo yi.» Bía páanía búaa há kùrùwáwá wán là a Yeesu bán mún wee là a.

O Yeesu húmu

(Matiye 27.45-56; Luki 23.44-49; Zan 19.28-30)

³³ Le wii yòò fàrálò páahú á ho kǎhú búenbúen dǐndǐn wó le tǐbírí. Mu míana fúuu fúaa le wi-háarè. ³⁴ Le wi-háarè mu páahú, ó o Yeesu bía bío ká pǔnpǔn: «Eloyii, Eloyii, lama sabatanii?» Bún kúará le «Wán Dónbeení, wán Dónbeení, wo pá mí día le we?» ³⁵ A bía wi bín nùwá yɛn búi jǎ mu á 6a bía: «Mí loí, o wee ve o *Elii.» ³⁶ A 6a nǐ-kéni búi lúwa vaá lá le dɛɛ búi na wee kúiní mu jumu á zǐira mu bè-jia yi á can le búaaahiire jii yi á yòò dá a Yeesu yi le o yɛɛ, ò o bía: «Mí dǐn, wa à loí ká a Elii buéé liiní a ho *kùrùwá wán.» ³⁷ Lé bún páahú ó o Yeesu wáamaa yi pǔnpǔn, ò o húrun. ³⁸ A ho pǔnsò-beení na zoó céra le *Dónbeení zǐ-beení á yòò lɛɛra mí tlahú líí ló. ³⁹ Ho Oroomu dásiwá jùhúso na dǐn o Yeesu yahó á mɔn bío ó o húrunnáa ó o bía: «O núpue na ká 6ɛntlá lá lé le Dónbeení Za binbirí.»

⁴⁰ Háawa nùwá yɛn búi mún hía wi bín á khèra dǐn wee loí. Ba háawa mu tlahú ó o Mari wi yi, yía wee lé ho Makadala lóhó yi. A séení a Mari na lé o Zaaki háyónza là a Zozee bàn nu, là a Salomé. ⁴¹ Ba hía wee bè o Yeesu yi ká a wi ho Kalilee yi á wee séení a. Háawa cɛrɛɛ búi mún hía wi 6a háawa mu tlahú á bò là a Yeesu buara ho Zeruzalɛmu yi.

Ba nùna a Yeesu

(Matiye 27.56-61; Luki 23.50-56; Zan 19.38-42)

⁴² O Yeesu hí-nànzòn ho zǐihú jii, à bío á lé bún zoñ á 6a wee wíoka mítén ho *Sabaa bío yi, ⁴³ ó o Zozɛɛfu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á buara. O fù lé 6a *zúifúwa tǐiá fɛɛrowá nǐ-kéni na 6a nǐnzàwa wee kǎnbi. Wón mún lá wee lòóní le Dónbeení bɛɛnǐ láró páahú. O henía mí síí ò o van o *Pilaate cǎn á vaá fíora a Yeesu nǐ-hínmu. ⁴⁴ Ká a Pilaate jǎ bío ó o Yeesu dɛɛnía húrun ó o wó coon mu bío yi. O o von 6a dásiwá jùhúso á buéé túara yi le o Yeesu mu húrun míana le. ⁴⁵ A bío ó o jǎ mu 6a dásiwá jùhúso cǎn vó, ó o nɔn le jii o Zozɛɛfu yi le o lá a sǎnía. ⁴⁶ O o Zozɛɛfu yà ho bun-sení dà-poni ò o liinia o Yeesu ho *kùrùwá wán á líí bá lè ho bunló guan vaá dó le búure yi, dǐo 6a lá có ho búaaahó yi díá. Bún mɔn ó o bǐnǐa le hue-beení pon le búure mu jii. ⁴⁷ O Makadala Mari là a Zozee bàn nu Mari á dǐn mɔn hen na ó o dó a yi.

16

O Yeesu vèèrò

(Matiye 28.1-8; Luki 24.1-12; Zan 20.1-10)

† 15:28 Mí loí Ezayii vùahú 53.12

¹ Bío ho *Sabaa khíina, ó o Makadala Mari là a Zaaki 6àn nu Mari là a Salomee á yà ho jiló na sámu sí le mí vaá khii làa Yeesu sánia. ² Ho dimaasi zon yĩnbii búiri, le wii háró páahú, á 6a hínon wà ɲon le búure. ³ Ba wee bío mín yi: «Lé wée yáá vaá blíni le hue-beeni na pon le búure ɲii á à na wen coon?» ⁴ Ká bío 6a vaá dɔn, á 6a le mí ì loí, à le hue-be-beeni blínia ló le búure ɲii á khii dia le nisáni. ⁵ A 6a wà vaá zon le yi, á zoó mɔn yàronza búii ò o kará le le nín-tláni, á zà ho baká poni na túee. A 6a zána. ⁶ Ká a yàronza mu màhã bíá nɔn 6a yi: «Mi yí zón. Í zú le lé o Nazarɛete n̄ii Yeesu na 6a búaa ho *kùrùwá wán á mi wee cà. O míá hen, o vèera. Mí loí. Lé ho lahó na ká á 6a lá bàrá a yi. ⁷ Mí lén vaa bío mu na a Piere là a Yeesu mu n̄i-kenínia na ká yi le o dú 6a yahó van ho Kalilee kòhú. Lé b̄in 6a vaá mí a yi làa bío ó o biaráa mu.» ⁸ A 6a yilera lunkaa, á 6a wee zà. A 6a ló á lée lùwa wà. Ba yí bíá d̄ɛɛ yí nɔn n̄upue yi lé bío 6a zána.

*O Yeesu zéenia miten lè mí n̄i-keninia
(Matiye 28.9-10; Zán 20.11-18)*

⁹ [O Yeesu vèeró mɔn ho dimaasi zon yĩnbii á mu nín-yání, ó o zéenia miten là a Makadala Mari, wón na ó o híá ɲon 6a cínáwa búaa h̄ɲun léra yi. ¹⁰ O o Mari wà van bíá là a Yeesu lá páania wi cón, á vaá yú 6a à 6a yara sò á wee wá, ó o bíá làa ba le mí mɔn o Yeesu. ¹¹ Ká bío 6a ɲá bío ó o Mari bíá le o Yeesu vèera, ó o mún mɔn wo, á 6a yí tà mu.

¹² B̄in mɔn ó o Yeesu zéenia miten làa síi veere lè mí n̄i-kenínia nùwá ɲun ká 6a ɲon hã mana. ¹³ A 6a b̄inia 6ueé bíá mu lè 6a n̄i-kenínia na ká á bán mún yí tà mu yi.

¹⁴ Mu 6àn mɔn, ó o Yeesu zéenia miten lè 6a n̄i-kenínia píru dòn ká 6a wee dí. O zà láa ba bío 6a yí dó mí sía wo yi, làa bío 6a tun mí yiwa á yí tà bíá bíá le mí mɔn wo ò o vèera bío. ¹⁵ O o wáa bíá nɔn 6a yi: «Mí lén va ho ðm̄ɲá lùá búenbúen yi á vaa bue le Dónbeeni b̄in-tente na 6a n̄upua búenbúen yi. ¹⁶ Yia á à dé mí síi le yi, á 6a à bátizé, wón á à fen. Ká yia yí dó mí síi le yi, wón ɲúhú á à sí. ¹⁷ Bíá dó mí sía le yi wé è wé mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká: Ba à ɲa 6a cínáwa á à lén bíá 6a wi yi lè í yèni; 6a a bío hã síi-viò bíoní; ¹⁸ yia wé ɲuan háa yi, táá ká a ɲun bè-ɲunii búii na dà a búe n̄upue, á d̄ɛɛ woon máa wé b̄anso; 6a à bè mí n̄ini 6a v̄ánv̄arowá wán á bán á à wa.»

¹⁹ Bío ó o bíá b̄in vó, ó o Núh̄iso Yeesu ɲuan yòora ho wáayi á yòó kará le Dónbeeni nín-tláni. ²⁰ A 6a n̄i-kenínia wà vaá wee bue le b̄in-tente hã lùá búenbúen yi. O Núh̄iso wee séeni 6a, á 6a wee wé mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká à zéeni le bío 6a wee bío á lée túúá poni.]

Le Dónbeení bín-tente vūahú na ó o

Luki túara

Vūahú túaró pūhú

O Luki hía wee bè là a Poole va hā kúio. O yínorí zúifù. O lé o *Kereesi nñi. O fù lé o dǎkòtúarín. Lé orén túara ho vūahú mu, á mún túara 6a Tonkarowá bè-wénia vūahú.

Bío non ó o Luki túararáa mí bín-tente:

1. O Luki wi á 6a kèrètíewa búenbúen zúr le bía dó mí sía o *Krista yi á bio bò bio na wó mɔn kénkén wán. O o wi ò o hení 6a sía à 6a wíoka fára tɪn.
2. O mún wi ó o zéeni le 6a kèrètíewa yínorí núpua na wi á 6a fá mí jii dñí le 6a *zúifúwa.
3. Nún-sí ó o Tiofile hía lé o Poole jì-tà ho Oroomu yi. O o Luki túara ho vūahú mu non wo yi, à séenia o tonló yi.

O henia mu bè-kora séndiaró le ho fioró bio. O zéenia a *Isirayeele nípomu lándáwá yara.

Yia lé 6a núpua búenbúen kánilo ó o zéenia bio mi vūahú mu yi.

1-2 Tiofile, * bio wó khíina wa cón le mí dà-kéní kéní búenbúen le Dónbeení dání yi á lá mu pūhú búeení á 6a búii mɔn á lé mu seérása, bán lé bía wó le Dónbeení bín-buerowá na zéenia mu làa wen. Ba càrèe wi á 6a kúeeka mu mún wán à túa hā vōnna yi. ³ A bio á ínén mún wi á í túa mu le 6a bio síi, á í tūakaa mu cincíra bía mɔn mu le mí nī-kéní kéní cón á zúrínanaa mu ya-tente. A bio mu sámaanáa lé bún á í wi á í túaráa mu à na únén Tiofile cūkúso yi, ⁴ bún lé bio o na á fo ò zúr kénkén ká bio á 6a fù kàráanna làa fo búenbúen lé ho tūia poni.

O Zán Batiisi teró bio zéenló

⁵ Ho Zudee kǎhú bée *Herodee páahú, á le Dónbeení yankaro búii fù wi bín á yèni 6a le Zakari. O lé o Abia kuure núpue búii. Bàn háa yèni 6a le Elizabēti. Wón fù lé le *Dónbeení yankarowá pūhúso *Aaron nɔnkani hínló búii. ⁶ Ba mí nūwá jùn fù léee núpua na téréna le Dónbeení yahó, ó o Nūhúso lándáwá là a bè-zéeninia le mí dà-kéní kéní búenbúen á 6a wee bè yi le mí jì-káa. ⁷ Ba lá dñi yi yú za lé bio ó o Elizabēti híana yí máa te, à 6a mí nūwá jùn mún kinkaa.

⁸ Wizonle búii, ó o Zakari zon le *Dónbeení zì-beení yi lé bio á 6a kuure núpua lé bán ho yankaró páahú yèrémáa 6ueé dɔn, ⁹ á bio 6a le mí ì cà yia zoó cíi mu bío na sámu sí le *sòobá-lùe† yi làa bio mu bóràa le Dónbeení yankarowá lándá yi á 6a wó le jún-sini bio, ó orén lé yia ó o Nūhúso léra.

¹⁰ Hón páahú so yi, ká 6a zámáa léee dñi ho khūuhú á wee wé ho fioró. ¹¹ Yio 6ueé tí ò o Nūhúso wáayi tonkaro líi dñi o yahó mu bío na sámu sí cínii dèe nísání bán nín-tíání. ¹² Páahú na ó o Zakari mɔn wo, ó o zána làa sòobée á wee zà wáwáwá. ¹³ Ká a tonkaro máhá bía làa wo: «Zakari, yí zón dèe, le Dónbeení já ũ fioró. Mìn háa Elizabēti á à sí le sání á à te o za báa; ká a khíi ton à ũ cé o yèni le Zán. ¹⁴ O bio khíi wé hā zámakaa le le sí-wēe ũ cón,

* **1:1-2** Tiofile: Le yèni mu kúará lé bio ká: «Yia le Dónbeení wa». Yia ó o Luki von le le yèni mu á bio yi tà yí zú sese. † **1:9** Le sòobá-lùe: Lé le Dónbeení zì-beení lahó búii na à núpue woon yí dà máa zo yi ká mu yínorí le Dónbeení yankarowá mí dón.

á nùpua cèrèè mún khií zámaka a teró bío yi. ¹⁵ Lé bío ó o khií wé nǐ-beení o Nùhúso yèn-dání yi. Bè-ɲunii na dà a vǐ há yǐo ó o máa bè mí ɲii yi huúu, á le Dónbeení Hácírí á à fèn n kɛrɛ wo yi ká a yáá ðɛn yí ton. ¹⁶ Orén lé yia khií bǐnǐ í fè o *Isirayeele ɲipomu cèrèè á ɓa à yèrémá à ɓuen ɓa Nùhúso Dónbeení cǎn. ¹⁷ Orén mí bɛere lé yia khií fèn n wíoka a Nùhúso wǎhǐ lè le Hácírí lè ho ðàrló na le Dónbeení yánkaa nɔn mí ɲi-cúa fɛero *Elii yi. Ú za mu lé yia khií véení há bioní na wi ɓa maáwá lè mí zàwa pàahǐ, á mún n yèrémá bia pá le Dónbeení bioní sía á ɓa à wé lè ɓa nùpua na téréna lè ɓa bè-zǔrǐlowá bío síi. Lé ká síi o ò wíokaráa ɓa nùpua á à paráa o Nùhúso ɓuenlò.»

¹⁸ O o Zakari bíá nɔn le Dónbeení tonkaro mu yi: «Bíò ò wé á ï táraa mu yi lé mu yén? Bíò á ï máhá kǐna, á wàn háa mún yǐo tǎn yú.» ¹⁹ A le Dónbeení tonkaro bíá: «Inén na ðɛn ù yahó ká lé o Kabiriyeele. I wi le Dónbeení nǐsání á wee sá na le yi. Lerén lé ðio tonkaa mi le 1 ɓuee bío le bín-tente na ká na foñ. ²⁰ Awa! A bío fo yí tà 1 bioní yi, lé bǔn nɔn á ù ɲii á à lǐ á máa bǐnǐ máa bío fúaa ù za báa mu te nɔnzoñ. Lorí mu sese, bío á ï bíá làa fo ɓuenɓúen á à wé ho pàahǐ na le Dónbeení le mu ko yi.»

²¹ Hón pàahǐ so yi ká ɓa zámáa pá lée ðɛn ho khúuhǐ á pan o Zakari. Ho pǎn-tóní na ó o zoó wó le sòobá-lùe yi á lùnkáa ɓa yilera. ²² Pàahǐ na ó o wà ɓueé lé yi, á bǔn ò o ɲii lù, ó o wee bío lè ɓa nùpua lè mí níní. A ɓa ðɛnǐa zǔna mu le o bío mu yǐnɔr káamáa, Dónbeení zéénia bío ɓúí làa wó zoó le sòobá-lùe mu yi. ²³ Nɔnzoñ na ó o Zakari mu tonlò wó yi, ó o wà van mí zǐi.

²⁴ Lé bǔn hǎn á ɓàn háa Elizabɛeti sùràa mí sání. Bío ó o zǔna mí sání mu bío, ó o wó há ɲina ho hònr ɓúenɓúen ká a yí máa tà lé khúuhǐ. Hón pàahǐ so yi ó o wee bío mí yi: ²⁵ «Pátí! Bío ká yáá ðɛn yí bon. O za máa teró bío na fù wee wé bío na mǐ fɛɛɛ á wáa wó ho zuia. O Nùhúso na pànká wi á zǔna 1 makárí á hóonía 1 ɲúhǐ.»[‡]

O Yeesu teró bío zéentlò

²⁶ ɲina bío hèzǐn bǔn mɔn, á le Dónbeení bíá nɔn mí tonkaro Kabiriyeele yi le o tǐn lén va ho Kalilee kǎhǐ lóhó ɓúí na ɓa le Nazareete yi, o hǐnzo-sínií ɓúí cǎn. ²⁷ O hǐnzoró mu fúamu[§] á bò nɔn o bée *Daviide nɔnkáni nùpue ɓúí na yèni ɓa le Zozeefu yi. O hǐnzo-sínií mu yèni ɓa le Mari. ²⁸ Bío ó o Kabiriyeele vaá zon o zǐi yi ó o tɛnǐa a yi: «Mari, foó. O Nùhúso Dónbeení wó mí sáamu làa fo: Orén mí bɛere mún yi làa fo. Wáa zámaka.» ²⁹ O o Mari kará coon á yilera yáara. O wee le mí yi, le ðɛn tɛnǐi so ɲúhǐ lé mu yén. ³⁰ A le Dónbeení tonkaro bíá: «Mari, yí zǎn ðɛe woon, le Dónbeení sáamu á ðɛn fo. ³¹ Lorí! Bío fo kará wán á fo ò sǐ le sání á a te o za báa, ká ù le fo ò cé o yèni á ù bío le Yeesu. ³² O khií wé nùpue na ɲúhǐ wi á ɓa wé è ve o lè le Dónbeení na wi mu bío ɓúenɓúen ɲúhǐ wán Za. Á le Dónbeení mún khií bàrá a ɓàn ɓúaa Daviide bá-zámu kanmúini wán. ³³ O khií lá lé bɛení o *Zakoobu ɲipomu zǐi, á bá-zámu máa ve máa mi.»

³⁴ O o Mari bíá nɔn wo yi: «Mu dà a wé kaka? Bío á ï máhá yí zǔ báa.»

³⁵ A ho wáayi tonkaro zéénia mu ya-tente làa wo: «Le Dónbeení Hácírí á à lǐ ù wán, á le Dónbeení na wi mu bío ɓúenɓúen ɲúhǐ wán ðàrló á à ɓún foñ lè ho tǎrò bío síi. Lé bǔn nɔn ó o za na á ù khií te á ɓa wé è ve le yi poni ɓáns, làa Dónbeení Za. ³⁶ Lorí! O Elizabɛeti na làa fo te mín pá sù le sání lè mí há-kǐnmu; wón na ɓa fù le o hǐana yí máa te, nín-yia sání ɲina yú há bío hèzǐn. ³⁷ Lé bío á bío na le Dónbeení á à wé è sa bǔn bío so mía huúu.» ³⁸ Hón pàahǐ

[‡] 1:25 Ba zúifúwa cǎn ó o háa na ton hǐnan yóó kǐna ò o yi fò za huúu á bío fù lée ɲiyio na ɓúaa ðákhǐna. [§] 1:27 Mi lorí Matiye vuahǐ 1.18

so yi ó o Mari bía nɔn ho wáayi tonkaro yi: «ĩ wi o Nùhũso nii yi ho zuia, 1 wi o nii yi ho yíró. Le mu wé mií làa bío fo bíaráa mu.» A ho wáayi tonkaro zoó ló léé wà ò o dia a Mari.

O Mari búeektró là a Elizabɛeti bío

³⁹ Wizoóní bío yɛn bún mɔn, ó o Mari hĩnan bánbáa nɔn ho lóhó 6úti na wi ho *Zudaa kshũ búaa yi. ⁴⁰ Bío ó o vaá dɔn ó o térénná vaá zon o Zakari zii, á zoó tɛɛnía a Elizabɛeti yi. ⁴¹ Bío ó o Elizabɛeti ná a Mari tɛɛníi sã, ó o za dɛɛnía zoó kùrúnna a yi, á le Dónbeenĩ Hácírí wáa sú a Elizabɛeti mu, ⁴² ó o zoó bía pɔnpɔn: «Ba hãawa búenbúen fahũ únén lé yia le Dónbeenĩ dúbuaa wi wán, ó o za na sãní wi ũ wán á le mún dúbuaa yi. ⁴³ Inén léé wée á ĩ Nùhũso bãn nu ló guararáa 1 cɔn! ⁴⁴ Loñ! Pãahũ na á ĩ ná ũ tɛɛníi sã, á ĩ za sli wan wan á kùrúnna 1 yi. ⁴⁵ Yia tà le bío ó o Nùhũso bía nɔn mí yi á à wé máa kí bɛntĩn bío se.»

Le Dónbeenĩ khòoniló leni na ó o Mari sia

⁴⁶ O o Mari wáa bía:
Inén wee dé o Nùhũso yèni wán,
⁴⁷ á ĩ sli mún wan le Dónbeenĩ
na lé 1 kãnílo bío yi.
⁴⁸ Lé bío le lora mí ton-sá hãa
na bío nùhũ mía.
Bíó kà wán á 6a nùpua búenbúen
na wee te lè mí pɔnna
á à bío lé 1 bío se.
⁴⁹ Lé bío le Dónbeenĩ na dà mu bío búenbúen
á wó mu bè-beera nɔn mií.
Le yèni po hã yènnáa búenbúen.
⁵⁰ Le sãamu á bènbera fò 6a nùpua
na wa le á wee kɔnbi
hã pɔnna búenbúen yi.
⁵¹ Le wee wé zéeni mí pánká
bía wee búaaní mĩten wán
á na 6a vɛnvɛná.
⁵² Le wee wé liiní 6a bá-zàwa mí kanmúiní wán
à hóoní 6a yídàwa núná.
⁵³ Bía le hĩni wee búe
á le wee wé sɛiní níní
lè mu bè-tentewá cɛrɛɛ,
à na ho nãfòró bãnsowá
á 6a lén lè mí nín-kãamáa.
⁵⁴ Le sɛénia mí ton-sá *Isirayɛele,
à zéenináa le le yi yí nɔnsãa mu sãamu
⁵⁵ na le wee wé là a *Abarahaamu lè mí mɔn yi fúuu,
làa bío le hĩa dóráa mí nii nɔn wàn maáwá yi.
⁵⁶ O o Mari wáa kará là a Elizabɛeti á yú hã plina tĩn sii, bún mɔn ó o bĩnía wà 6on.

O Zãn Batiisi teró

⁵⁷ Bío ó o Elizabɛeti teró dɔn, ó o ton mí za báa. ⁵⁸ A bía làa wó kará 6ó mĩn yi lè bãn temínlowá ná le o Nùhũso wó mí sãamu làa wo, á 6a páanía wee zãmaka làa wo. ⁵⁹ O kúnkúza mu teró wizoóní bío hɛtĩn zoñ á 6a buan

wo buée *kúio,* á 6a le mí ì cé 6àn maá Zakari yèni á à na a yi. ⁶⁰ A 6àn nu Elizabethi pá ò o bía: «Bùéé. O yèni 6a le Zán.» ⁶¹ A 6a bía nòn wo yi; «Lée webio? Le yèni mu 6a yèn-6ua mía mìn zli.» ⁶² A 6a wáa wee tùa 6àn maá yi lè mí níní le lé le yèni yén ó o le mí ì cé á à na mí za yi. ⁶³ O o Zakari le 6a lá le dèe na wee tùa wán na mí yi, á bío ká lé bío ó o túara: «O yèni 6a le Zán.» A mu wó 6a coon. ⁶⁴ Lé bún wán ó o Zakari jii dènia feera wee bío, á wee 6úaaní le Dónbeení. ⁶⁵ A bía sùarákaa bín búenbúen zána, á ho *Zudee kshú 6úaa lùu búenbúen yi á 6a wee bío bío wó. ⁶⁶ A bía wee jí mu búenbúen wee 6ua mu mí sía yi. Ba wee tùa mítén yi: «O kúnkúza mu bío khíi wé kaka coon?» O Núhúso pánká 6èntín wi làa wo.

Le Dónbeení khòoniló leni na ó o Zakari sía

⁶⁷ O o kúnkúza mu 6àn maá Zakari á le Dónbeení Hácírí sú á le le o bío há bíoní na kà:

⁶⁸ «Mí wé sío 6úaaní a Isirayele nípomu 6àn Dónbeení na lé o Núhúso.

Lé bío le 6uara kánía mí nípomu á mu wi mítén.

⁶⁹ Le nòn ò kánílo na pánká wi wén na ló le ton-sá *Daviide zí-júhú yi.

⁷⁰ Le yánkaa bía bío ká háaní mí jí-cúa fèrowá jini yi:

⁷¹ I khíi kání mia mí zúkúsa làa bía jina mia búenbúen níní yi.

⁷²⁻⁷³ Bún sáamu so lé bío le hía wó, le hía wó mu á nòn wán 6úawa yi.

Le yi pá yí nònsáa bío lerén làa ba jini tò wán le mí ì 6ua làa mìn yi.

Le yáania báa lè wán 6úaa *Abarahaamu

⁷⁴⁻⁷⁵ le mí ì fé wén wá zúkúsa níní yi, A wa à dān ò dīn wé è sá a na le yi wa mukānī wizooni búenbúen yi.

Mu húaarāmu lè mu tentemu yi le yahó ká zānīi mía wén.

⁷⁶ Unén háyónza mu, 6a khíi ve làa yia dà mu bío búenbúen wán jí-cúa fèero.

Fo khíi dí o Núhúso yahó loo á à wíoka a wshú á à na a yi.

⁷⁷ O o nípomu à zūn ho fenló bío 6a bè-kora séndiáro bío yi.

⁷⁸ Wán Dónbeení síi se, á hii wi le lée waminí 6ánso. Le wó á mu khoomu ló ho wáayi lè le wii na líi hà bío síi.

⁷⁹ Le khoomu mu ù lé á à kúia bía kará le tibíri yi wán làa bía na wi mu húmú yuumu yi, á à dí wa yahó ho héerá wshú wán.»

* **1:59** Mu lé o núpue bámu dèe 6àn jii saahú wèndiáro. Ba zúifúwa csn á mu fù lée bío na 6a wee wé á zéenináa mu temínmu na yánkaa wi le Dónbeení là a Abarahaamu le mí món núpua páahú. Hári ho zuia á 6a món núpua pá wee wé mu. Mi loí Levii núwá vūahú (Lévítique) 12.3

⁸⁰ O o háyónza mu wáa wee dā á hácirí wee dé wán ká le wà. O o ò kéení há mana tá hení yi fúaa nònzoñ na ó o khíi ññ o Isirayeele nípomu yahó á 6a a mi.

2

O kánilo teró bio (Matiye 1.18-25)

¹ O Zán mu teró pãahũ lé bñn á ho *Oroomu béε Okusite á nòn lè jii, le há kãna na bño sã mí yi á 6a túa núpua búenbúen yènnáa à mí zúrñ jii. ² Hón nín-yání mló so wó ká a Kiriniyuusi lé yia ó o bára ho Siirii kòhũ jũhũ wán. ³ Lé bñn nòn ká núpue na nònkãni can lóhó na yi ò o lén va bñn à vaa túa mí yèni.

⁴ O o Zozeefu mún hñn ló ho Kalilee lóhó na 6a le Nazareete yi á wà van ho Zudee kòhũ lóhó yi, hía yèni 6a le Beteleheemu. Lé bñn ó o béε *Daviide ton yi. O Zozeefu mu lé o Daviide mòmmaníi búí. ⁵ O o Zozeefu mu lè mín fúaalé Mari hñn pánia bõ mín á wà vaá túa mí yènnáa bñn. Hón pãahũ so yi ká 6àn fúaalé mu sání dñn.

⁶ Bño 6a vaá wi ho Beteleheemu yi, ó o Mari teró pãahũ dñn, ⁷ ó o ton mí hínbíi za á 6a bá a lè ho pñnsòrò á dó ho boohó yi, lé bño 6a yí yú le lùe 6a ní-hání làanii.

Ba pi-pawá ñá le bñn-tente

⁸ Mu wee wé ká 6a pi-pawá khèra vaá wee pa mí pia fé mín yi há mana na suàraa bñn yi. ⁹ Yio buéé tí à le Dónbeení wáayi tonkaro búí ññ 6a yahó, ó o Nùhúso khon-be-beení lion 6a wán lè mí pánká á 6a yiwa lèekaa á zána dàkhíina. ¹⁰ Ká ho wáayi tonkaro mahá bía á hñina 6a sía: «Mí yi zñn wà. Léé bñn-tente á ñ bío á à na mia. Le bño á à wé há zámaka-beení mín nípomu búenbúen cñn. ¹¹ Mí yú a kánilo, o ton ho tñnàahũ na kà yi o Daviide 6a lóhó yi. O lé o *Krista á lé o Nùhúso. ¹² Bño mi ñ zúrñnáa wo lé bño kà: Mí wáa lén, ká mí hía vaá mòn kúnkúza yia ká a dũma ho boohó yi á bá lè ho pñnsòrò se wón lé orén.»

¹³ Mí lahó yi à bñn à ho wáayi tonkarowá ku-beení búí yòó ló lion o cñn á 6a pánia wee khòoní le Dónbeení:

¹⁴ «Ho cùkú lè le yèn-beení à bño sí le Dónbeení
na dà mu bño búenbúen jũhũ wán yi!

O o héerá na ó o wee na 6a núpua
na bño sí a yi à yí mí pánká ho tá wán.»

¹⁵ Bñn món á ho wáayi tonkarowá bñnia yòó wà à 6a díá 6a pi-pawá, á 6a yèrémáa wee bño mín yi: «Mí hñní le wa bánbá va ho Beteleheemu yi á vaa mí bño ó o Nùhúso zéenia làa wèn à zúrñ mu yahó.» ¹⁶ Mí lahó yi á 6a dèñnia hñn bánbá vaá yú à Mari là a Zozeefu là a kúnkúza yia mu ká a dũma ho boohó yi. ¹⁷ Bño 6a mòn wo ká síi, á 6a dèñnia lan wee bño bño ho wáayi tonkaro bía nòn 6a yi o kúnkúza mu bño yi à na bña wi bñn yi. ¹⁸ A bña ñá 6a pi-pawá mu jñ-cúa búenbúen á ññ coon mu bño yi. ¹⁹ O o Mari wón 6èn guan há bioní mu mí yi, á wee le mí yi há bño yi féε. ²⁰ Bño 6a vaá mòn o wán vó, á 6a bñnia wá ká 6a wee 6uaaní le Dónbeení yèni, á wee khòoní le bño 6a ñá làa bño 6a mòn búenbúen bño yi.

O Yeesu 6a vad nòn le Dónbeení yi

²¹ O teró wizooní bïo hêtîñ nîi zon á 6a *kúio* wo, á có yèni le Yeesu. Dén yèni so le dío á ho wáayi tonkaro hîa zéenia lè bàn nu ká a sání yáá ðîñ yí sù. ²² Bún món á bïo 6a ceéra mítén vó làa bïo mu bòráa o *Moyiize lándá yi, ó o Mari là a Zozεfu buan mí za Yeesu vannáa ho Zeruzalεmu á wá vaá na a ñúhso yi, ²³ làa bïo mu túararáa o ñúhso lándá vūahŭ yi: «Ba ñupua hínbii zà-báawa lè 6a sároní bùaa ñín-yání zà-tenia bà-báa búenbúen bïo sá a Ñúhso yi.»† ²⁴ Ba mún ko 6a na 6a búaa búuuní bùaa ñun, ká bán yí yú, á 6a a na 6a háponí bùaa ñun à á wé lè mu hámu, làa bïo mu túararáa o Ñúhso lándá vūahŭ yi.‡

²⁵ Bún pāahŭ ká a ñi-kínle búí fù wi ho Zeruzalεmu yi á yèni 6a le Simion. Le Dónbeení Hácírí fù wi làa wo. O léé ñupue na fù téréna 6a ñupua yahó, á dó mí sli le Dónbeení yi, á mún bò le lándáwá lè mí dà-kéní kéní yi. O fù kará wee lòoní yía wá búee kání a *Isirayεele ñipomu mí wobámu yi. ²⁶ Le Dónbeení Hácírí yánkaa bíá ñon wo yi: «Fo máa hí ká fo yí mən o *Krista na lé le Dónbeení tonkaro lè ũ yi.»

²⁷ Ho pāahŭ na ó o Yeesu bàn ñuwá buan wo wá búee tíiráa o Ñúhso lándá ñii, lé hón pāahŭ so yi á le Dónbeení Hácírí dà-kéní kéní mu á ñàana a Simion buararáa le *Dónbeení zì-beení yi. ²⁸ Bïo ó o mən o kúnkúza mu ó o ðéñía vaá fó a buan mí bàra yi, ò o wee khòoní le Dónbeení ká sîi:

²⁹ Ñúhso, bïo á ũ fù bíá
εε lé mu wáa wó ho zuia.

Lónbïo ũ ton-sá à ũ wáa díá
o ò yí ñii à hí làa héerá.

³⁰ O kánilo á í yïo á wáa mən,

³¹ yía ũ fèra wíokaa bàrá
há sîiwá búenbúen yahó loo,
o ò wé yía wé è dé há khoomu.

³² Orén lé yía á à wé mu khoomu
á há sîiwá ñupua á à bè yi ì zúñnáa fo
o ò wé ũ ñipomu *Isirayεele
cúkú lè ho yèni loo.

O Simion là a Aana bïo na 6a bíá a Yeesu dání yi

³³ O o Yeesu bàn maá lè bàn nu wó coon há bíoní na ó o Simion bíá 6a za dání yi bïo yi. ³⁴ Bún món ó o Simion dúbuaa 6a yi, ò o bíá ñon o Yeesu bàn nu Mari yi: «Áwa! Le í fèn bïo mu na fon: Ũ za mu na ká bïo khií wé há kánkáa o Isirayεele ñipomu búenbúen cón. Orén bïo yi, á le Dónbeení khií siiní 6a cèrèe ñúná, á lé orén bïo yi, á le mún ñ lén 6a cèrèe búí ñúná. O ò wé yía wé è zéení le Dónbeení bïo, ká 6a ñupua mahá máa tà a yi. ³⁵ Bún lé bïo á à na ká 6a ñupua cèrèe sîa bïo na fù tun yi á à lè ho khūuhŭ. εε ká únén Mari, le lónbee na à yí fo á à keñ lòn cânbúa na 6a cú lè ũ kosli.»

³⁶ Hón pāahŭ so yi ò o há-kínle búí mún búee ðñ. O lé le *Dónbeení ñi-cúa fεero. O yèni 6a le Aana, ká bàn maá lé le Fanuwεele na ló a Azεere ñuwá zîi. Bàn báa na ó o hîa yan lè mí hínmu ó o kararáa ðñ há lúlúio bïo hēñun. ³⁷ Bïo á wón húrun ó o yí bínía yí yan á teró lúlúio yòó yú ho búará-náa làa bïo náa. O fù wee wé búen le *Dónbeení zì-beení yi túntún à búee sá na le yi lè mí ñii líró lè mí fioró le wisoni lè ho tñnaahŭ. ³⁸ Bïo ó o mən o kúnkúza Yeesu ká bàn ñuwá buan wo, ó o ðéñía wee khòoní le Dónbeení ká a bïo o háyónza yía mu

* **2:21** Mi loñ 1.59 † **2:23** Ba sároní bùaa ñín-yání zà-tenia bà-báa bán wee búe á wé lè mu hámu na a Ñúhso yi. Mi loñ Léró vūahŭ (Exode) 13.2, 12, 15 ‡ **2:24** Mi loñ Levii ñuwá vūahŭ (Lévítique) 12.1-8

bïo à na bïa búenbúen na fù wee lòoní ho pãahú na le Dónbeení á à kãní ho Zeruzalɛmu yi.

Ho Nazarɛte bïní varó bïo

³⁹ Bïo ó o Yeesu ãn nùwá wó bïo ó o Núhúso lándá lé 6a bè yi á mu búenbúen jii tun vó, bún mónɔn á 6a van ho Kalilee kshú yi, ho Nazarɛte lòhó na 6a lá wi yi. ⁴⁰ O o háyónza mu wee dá ká a líika, á hácirí wee dé wán. O fù sú lé mu bè-zúrminí á le Dónbeení dúbuua mún fù wi o wán.

O Yeesu fò mïn lè ho lándá zúrìlowà

⁴¹ Lúlúure lé lúlúure ká a Yeesu ãn nùwá fù wee wé va ho Paaki sánúS ðiiní ho Zeruzalɛmu yi. ⁴² Bïo ho pãahú mu yèrémáa 6ueé ðôn, á 6a le mí ì va bïn làa bïo 6a lá wee wé wéráa mu. Hón pãahú so yi, ò o Yeesu lúlúio wáa yú ho píru jùn* ó o bò lè mïn nùwá van ho sánú mu ðiiní. ⁴³ Bïo ho Paaki sánú mu vaá dú vó, á 6a bïnía wee 6o, á 6a za Yeesu wón pá kará ho Zeruzalɛmu yi ká 6a yí zú mu. ⁴⁴ Barén hácirí yi á 6a wee leéka le o wi mí ninzáwa tlahú. Lé 6a wizon-kùure veení món, á 6a màhá zúrnanáa mu ká a yí bò làa bán. A 6a màhá wáa wee héé tũaka a bïo mïn temínlowà lè mí nì-zúrìlowà cïn. ⁴⁵ A bïo 6a tũakaa san, á 6a bïnía lá ho wshú van ho Zeruzalɛmu á vaá wee cànká a bïn.

⁴⁶ Mu wizoóní tïn níi zoñ á 6a vaá zoó yú a le *Dónbeení zì-beení yi ká a páania kará lè ho lándá zúrìlowà á wee jí 6a cïn ká a tũaka 6a yi. ⁴⁷ A bïa wee jí a bioní búenbúen wee coon le hácirí na ó o wee cikonnáa mu bïo ðání yi, làa bïo ó o wee bïn zéenináa mu yara bïo yi.

⁴⁸ Bïo ó o Yeesu ãn maá le ãn nu zoó mɔn wo bïn á 6a ðïn concáan. A ãn nu bïa làa wo: «Éé! Ünén, fo wó wen ká le we? Lorí! Mïn maá làa mí cànkáa fo há lùà búenbúen yi san á wa yí mɔn fo, á wa hácirí yáara làa soobéé ũ bïo yi.»

⁴⁹ O o Yeesu bïa nɔn 6a yi: «À mí lá wee cànká mí le we? Mí so yí zú ká l 1 ko à ï pa bïo bïo sá wán Maá yi sese à wé o sli bïo le?» ⁵⁰ A ãn nùwá yí zũna a bioní mu kúará.

⁵¹ Bún món ó o Yeesu hínɔn bò 6a yi vannáa ho Nazarɛte á vaá wee bè 6a bioní yi. Bún biowa so na wee wé lè mí dà-kéní kéní búenbúen á ãn nu fù wee 6ua mí sli yi, á wee le mí yi mu wán féfé. ⁵² O o Yeesu wáa wíokaa wee dá ká a líika. O hácirí là a bè-zúrminí wee dé wán ká mu wà. Lé bún nɔn ó o bïo weéraráa le Dónbeení lè 6a nùpua sía.

3

O Zán Batiisi tonló jùhú

(Matiye 3.1-10; Maaki 1.1-6; Zán 1.19-23)

¹ Bún pãahú ká 6a bá-záwa béé Tibɛere wi mí pánká láró lúlúio píru hònú níi yi.* A bïo ká lé bïo ó o bàráka lè mí nùpua há kãna 6úi na bïo sá a yi júná wán: O *Põnsi Pilaate lé ho Zudee á wón wi jùhú wán; ká a *Heroode lé ho Kalilee. Bàn kñle Filiipu lé ho Ituree lè ho Taroniite á wón wi júná wán; ò o Lizaniasi 6èn lé ho Abilene á wón wi jùhú wán. ² Bïa hía lé le *Dónbeení

§ 2:41 Ba zúifúwa Paaki sánú lè 6a kèrétewa Paaki sánú yinóní dà-kéní. Mí lorí Dónbeení bioní vuahú bioní 6úi ãn kúará vuahú yi. * 2:42 Ba zúifúwa cïn ká a za báa teró lúlúio hía yú ho píru jùn bún ká a wáa dà wee mí dé 6a nùpua na ylo tñ tlahú le Dónbeení bïo ðání yi. * 3:1 Bïo ó o Tibɛere wi mí pánká láró lúlúio píru hònú níi yi, á bún ò o Yeesu teró lúlúio yú ho 6óní làa píru. Bún wee zéení le o Yeesu lúlúio píru jùn bïo na bïa là a Zán Batiisi bïo mu yí céera mïn yi, ká lúlúio cèrèe wi mu pãahú.

yankarowà júnása mu pàahù lé o Aana là a Kayiifu. Lé hón pàahù so yi á le Dónbeení dó mí bioní o Zakari za Zán jii yi ká a wi há mana yi ho tá hení yi. ³ O o wáa hínn̄n tò há lórá na bá ho Zurudén muhù á wee bue bío kà na 6a nùpua yi: «Mí buen à ì bítízé mia, lé b̄n̄n à à zéení le mí khú mu bè-kora wéró yi, á b̄ò le Dónbeení yi, á le è s̄én mi bè-kora á à díá.» ⁴ B̄n̄n lé bío wee zéení le le *Dónbeení jii-cúá f̄eero *Ezayii bío mu na ó o yánkaa túara mí v̄uahù yi ká wéró d̄n̄:

«N̄i búii wee bío p̄np̄n̄ le dùure yi ká síi:

«Mí wíoka ho w̄h̄h̄ ká a N̄uh̄so o buen.

Mí muin ho w̄h̄h̄ na o ò b̄è.

⁵ H̄la léé bonconí à mí ti há.

H̄a búaa lè há búe-zàwa

à mí dà le há m̄n̄í.

H̄a w̄ana na kunka

à mí b̄n̄í t̄érén.

H̄a w̄a-zàwa na kùarànkúaràn

à mí b̄n̄í wíoka.

⁶ Hón pàahù so yi á 6a nùpua

na wi ho síi yi búenb̄uen

á à mí bío le Dónbeení wi à le k̄n̄n̄áa 6a.»[†]

⁷ A bío 6a z̄am̄aa lè mí kuio wee lé buen o Zán mu c̄n̄n b̄era a na o ò bítízé 6a, ó o wee bío na 6a yi: «Mí yí m̄n̄n m̄ten le, díhioni z̄awa yén! Le Dónbeení sí-c̄l̄l̄e na yóó lua á mí so wee leéka le mí dà à fé m̄ten n̄ii yi le? Lé o yén bíá mu n̄n̄n mia? ⁸ Héyii! Mí wé wé há w̄ará na se, h̄la wee zéení le mí khú mu bè-kora wéró yi á b̄ò le Dónbeení yi. Mí yí bío mí yiwa le bío mí lé o *Abarahaamu m̄n̄m̄n̄ia á b̄n̄n mí d̄n̄n w̄aa á yí dé. Le ì bío mu na mia: Mí yí m̄n̄n há huua na kà le? H̄n̄n le Dónbeení yáá pá dà à yèrè má à wé là a Abarahaamu z̄awa. ⁹ A mí c̄n̄n pa m̄ten bío sese. Lé le dóoré hónhónia buan há v̄n̄sla kúioró bío yi. V̄nd̄éé léé v̄nd̄éé na yí máa ha há bia na sí, á d̄n̄n ñ kúii á à sía à kúee m̄n̄n wán á à c̄l̄i.»

¹⁰ A bíá wi b̄n̄n búii túara a yi: «Áwa! A bío wa w̄aa ko wa wé lé mu yén coon?» ¹¹ A bío kà lé bío ó o bíá n̄n̄n 6a yi: «Hen ká yia b̄akáwá léé bío j̄un ká a m̄n̄n mí n̄nza búii na b̄aká mia huúu, ó o ko ò o na ho búii wo yi. Ká yia bè-d̄n̄nii wi ò o m̄n̄n páan̄i sanka mu làa yia bè-d̄n̄nii woon mia máa dí.»

¹² Ba *l̄anp̄ó féwá búii m̄n̄n buara a Zán mu c̄n̄n á wà buée bítízé. A bán m̄n̄n túara a yi: «N̄i-k̄ar̄ánlo, lé mu yén á warén b̄èn ko wa wé?» ¹³ O o bíá n̄n̄n 6a yi: «Mí yí fé ho l̄anp̄ó à yóo poñ bío ho l̄andá z̄eenia làa mia.»

¹⁴ A 6a d̄ásiwá m̄n̄n buara á buée túara a yi làa bío á 6arén b̄èn ko 6a wé. O o bíá n̄n̄n 6a yi: «Mí wé yí híh̄iika 6a nùpua à fé w̄arí, à m̄n̄n yí b̄aká nùpue woon yi le s̄ab̄éré jii wán, ká mí s̄án̄n̄i lé dío à mí k̄ápa yi.»

(*Matiye 3.11-12; Maaki 1.7-8; Zán 1.24-28*)

¹⁵ B̄n̄n búenb̄uen yi ká 6a nùpua kará dó mí sía wee lòon̄i bío le Dónbeení le mí ì wé. Ba mí n̄i-k̄én̄i k̄én̄i wee leéka le j̄uh̄h̄ sí ó o Zán mu lé yia lé o *Krista.

¹⁶ Ká a máhá bíá n̄n̄n 6a yi: «Ín̄én wee bítízé mia lè mu j̄umu, éé ká a búii na b̄èn p̄n̄k̄a po ín̄én á wi lè ho m̄n̄n b̄ò o buen. I yáá yí ko lá a nak̄aa t̄enl̄ó huúu. Wón lè yia buée bítízé mia lè le Dónbeení Hácírí lè ho d̄sh̄h̄. ¹⁷ O buan mí véeró d̄éé mí n̄ii yi á buée véeráa mí d̄n̄n̄l̄ó. A h̄la lé ho d̄n̄n-poni o ò khuii á à kúee mí n̄n̄n yi. Ká há j̄ak̄ak̄a h̄n̄n o ò c̄l̄i ho d̄sh̄h̄ na máa hí huúu yi.»

¹⁸ O Zán m̄n̄n pá k̄un̄n h̄la bíá b̄ioní c̄èr̄éé làa b̄n̄n b̄àn̄n síi á n̄n̄n 6a nùpua yi á m̄n̄n z̄eenia le Dónbeení b̄in̄-tente bío làa ba.

[†] 3:6 Mi loñ Ezayii v̄uahù 40.3-5

O Zān kāsó zoró bío
(Matiye 14.3-4; Maaki 6.17-18)

¹⁹ Bún wee wé ká a *Heroodé, yíá wi ho Kalilee k̄hū j̄hū wán á fó mín k̄nle b̄an h̄a Herodiade yan. Ó mún lá wee wé h̄a wén-kora lè mí síwá á séenía b̄io k̄a. Bún búenbúen lé b̄io ó o Zān j̄á ó o vaá yú a á bía n̄on wo yi le o lá yi ko ò o wé mu. ²⁰ O o yáá wíoka dó mu wán, ò o le 6a fé o Zān vaa pe j̄ii ho kāsó yi.

O Yeesu bátémù bío
(Matiye 3.13-17; Maaki 1.9-11)

²¹ Bío 6a n̄upua h̄a wee lé búen o Zān c̄n à 6uee bátízé, ó o Yeesu mún guara ó o Zān bátízera a. Bío o Zān bátízera a vó ó o Yeesu wee fio. Lé h̄on p̄ah̄ú so á ho wáayi j̄ii h̄era ²² á le Dónbeení Hácírí lá a háponi sí, á lion o wán. A mu t̄amu búí s̄á j̄á ho wáayi á bía: «Fó lé 1 Za na á ì b̄ò 1 t̄áká wán, ù b̄io sí mií.»

O Yeesu n̄onk̄ani
(Matiye 1.1-17)

²³ P̄ah̄ú na ó o Yeesu h̄a wee 6úa mí tonló j̄h̄ú yi ká a teró lúlúio wee yi ho 6óní làa píru síi. A b̄io 6a yánkaa wee leéka làa bún ó o h̄a lé o Zoz̄efu za, ká a Zoz̄efu mu b̄an maá 6èn lé o Helii,

²⁴ ó o Helii b̄an maá lé o Mataate,
ó o Mataate b̄an maá lé o Levii,
ó o Levii b̄an maá lé o M̄eliki,
ó o M̄eliki b̄an maá lé o Zanayii,
ó o Zanayii b̄an maá lé o Zoz̄efu,

²⁵ ó o Zoz̄efu b̄an maá lé o Matatiasi,
ó o Matatiasi b̄an maá lé o Am̄osi,
ó o Am̄osi b̄an maá lé o Nahuumu,
ó o Nahuumu b̄an maá lé o H̄esilii,
ó o H̄esilii b̄an maá lé o Nakayii,

²⁶ ó o Nakayii b̄an maá lé o Maate,
ó o Maate b̄an maá lé o Matatiasi,
ó o Matatiasi b̄an maá lé o Sem̄ejeje,
ó o Sem̄ejeje b̄an maá lé o Zoz̄eki,
ó o Zoz̄eki b̄an maá lé o Zodaá,

²⁷ ó o Zodaá b̄an maá lé o Yuanan,
ó o Yuanan b̄an maá lé o Erezaa,
ó o Erezaa b̄an maá lé o Zorobab̄ejele,
ó o Zorobab̄ejele b̄an maá lé o Salasīele,
ó o Salasīele b̄an maá lé o Nerii,

²⁸ ó o Nerii b̄an maá lé o M̄eliki,
ó o M̄eliki b̄an maá lé o Adii,
ó o Adii b̄an maá lé o Kosaamu,
ó o Kosaamu b̄an maá lé o Elemadamu,
ó o Elemadamu b̄an maá lé o Ēere,

²⁹ ó o Ēere b̄an maá lé o Zozue,
ó o Zozue b̄an maá lé o Eliyez̄ere,
ó o Eliyez̄ere b̄an maá lé o Zoriimu,
ó o Zoriimu b̄an maá lé o Mataate,
ó o Mataate b̄an maá lé o Levii,

³⁰ ó o Levii b̄an maá lé o Simīon,
ó o Simīon b̄an maá lé o Zudaá,

ó o Zúdaa b̄an maá lé o Zozεεfu,
 ó o Zozεεfu b̄an maá lé o Zonaamu,
 ó o Zonaamu b̄an maá lé o Eliakiimu,
 31 ó o Eliakiimu b̄an maá lé o Meleyaa,
 ó o Meleyaa b̄an maá lé o Mεnaa,
 ó o Mεnaa b̄an maá lé o Matataa,
 ó o Matataa b̄an maá lé o Natān,
 ó o Natān b̄an maá lé o *Daviide,
 32 ó o *Daviide b̄an maá lé o Zesee,
 ó o Zesee b̄an maá lé o Obεεde,
 ó o Obεεde b̄an maá lé o Buaze,
 ó o Buaze b̄an maá lé o Sala,
 ó o Sala b̄an maá lé o Naas̄n,
 33 ó o Naas̄n b̄an maá lé o Aminadaabu,
 ó o Aminadaabu b̄an maá lé o Ademen,
 ó o Ademen b̄an maá lé o Aanii,
 ó o Aanii b̄an maá lé o Hesiron,
 ó o Hesiron b̄an maá lé o Farεεsi,
 ó o Farεεsi b̄an maá lé o *Zúdaa,
 34 ó o Zúdaa b̄an maá lé o *Zakoobu,
 ó o Zakoobu b̄an maá lé o *Izaaki,
 ó o Izaaki b̄an maá lé o *Abarahaamu,
 ó o Abarahaamu b̄an maá lé o Teraa,
 ó o Teraa b̄an maá lé o Nahoore,
 35 ó o Nahoore b̄an maá lé o Seruuki,
 ó o Seruuki b̄an maá lé o Arakoo,
 ó o Arakoo b̄an maá lé o Faleki,
 ó o Faleki b̄an maá lé o Ebεεre,
 ó o Ebεεre b̄an maá lé o Sala,
 36 ó o Sala b̄an maá lé o Kayinaamu,
 ó o Kayinaamu b̄an maá lé o Aafakisaade,
 ó o Aafakisaade b̄an maá lé o Σεεmu,
 ó o Σεεmu b̄an maá lé o Nōwee,
 ó o Nōwee b̄an maá lé o Lamεεki,
 37 ó o Lamεεki b̄an maá lé o Matuzala,
 ó o Matuzala b̄an maá lé o Enōoki,
 ó o Enōoki b̄an maá lé o Yarεεde,
 ó o Yarεεde b̄an maá lé o Maleleyεεle,
 ó o Maleleyεεle b̄an maá lé o Kayinaamu,
 38 ó o Kayinaamu b̄an maá lé o Enōosi,
 ó o Enōosi b̄an maá lé o Σεεte,
 ó o Σεεte b̄an maá lé o Adāma,
 ó o Adāma b̄an maá lé le Dónbeeni.

4

O Yeesu kíarà lénlò bío (*Matiye 4.1-11; Maaki 1.12-13*)

1 Le Dónbeeni Hácírí pánká wi o Yeesu wán. O o wáa ló ho Zurudēn yi lée wà, á le Dónbeeni Hácírí lèEníá wo vannáa le dùure yi. ² A mu yú wizooní búarà-ɲun ká a *Satāni wee khà a loń bín. H́n wizooní so yi búenb́uen ó o yí dú bío hùúu. Hā wizooní mu vaa véenii, á le híni dà a. ³ B́io ó o Satāni m̄on mu ká, ó o bíá n̄on wo yi: «Le huee na ká á fo yí m̄on le? Ká fo lé le Dónbeeni Za bío bon kénkén, à ū bío le le huee na ká yèrémá wé ho d́nló.» ⁴ O o Yeesu

bía nɔn wo yi: «Bìo kà lé bío túara le Dónbeení bioní vùahú yi: «Dínló mí dòn yí máa na mukānī nùpue yi.»* »

⁵ Bún món ó o Satāni mu fò a yòoraráa le búee búí na dɔn wán á yòò dín ò o zéeniá ho tá kána búenbúen làa wo le cúekúee wán, ⁶ ò o bía nɔn wo yi: «Í ì na ho pánká foñ á fo ò kɛrí hā jùhú wán, á á na hā nàfòró lè hā semu na wi hā yi foñ, lé bío le Dónbeení nɔn hā mi. Í dà a na hā yíá á í síi vá yi. ⁷ Ká fo tà á líí fàrá ũ nɔnkóɔnúná wán á ũ búaaaní mi, á hā bío ò sí foñ.» ⁸ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Mu túara le Dónbeení bioní vùahú yi: «Ŭ Nùhúso Dónbeení lé yia á ũ ko á ũ búaaaní á mún sá na orén mí dòn yi.»† »

⁹ Bún món ó o Satāni mu pá bíníá fò a vannáa ho Zeruzalɛemu, á vaá yòò díníá wo le *Dónbeení zí-beení jún-tlahú, ò o bía nɔn wo yi: «Ká fo lé le Dónbeení Za bío bon kénkén, á ũ yén líi ho tá yi, ¹⁰ lé bío mu túara: «Le Dónbeení á a na le jii mí wáayi tonkarowá yi le 6a pa ũ bío sese.»

¹¹ A mu mún bíníá túara: «Ba á cɔn fo á líí wíoka à bára, bèra a na ũ zeñ yí túii làa huee búí.»‡ »

¹² O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Mu mún túara lè Dónbeení bioní vùahú yi: «Yí ví ví yí khúaa ũ Nùhúso Dónbeení jii yi hàrì lòn wizon-kéní.»§ »

¹³ Bío ó o Satāni mu khà a làa bío búenbúen san ó o wà ò o díá a, á pannáa pòn-veere.

O Yeesu bân kùrú nùwá pɔ a bío

(Matiye 4.12-17; Maaki 1.14-15)

¹⁴ Bío á bún búenbúen wó khíina, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kòhú ká le Dónbeení Hácírí pánká wi o wán. O yèní ló ho Kalilee mu kòhú lórá búenbúen yi. ¹⁵ O fù wee wé kàrán 6a nùpua 6a *zúífúwa kàránló zíní yi. A 6a búenbúen bèntín fù wee wíoka a yèni.

(Matiye 13.53-58; Maaki 6.1-6)

¹⁶ Bún món ó o wà van ho Nazarette, hen na ó o dɔn yi. Ho *Sabaa zonò o van 6a zúífúwa kàránló zii làa bío ó o lá wee wé wéráa mu. Bío ó o le mí í kàrán le Dónbeení bioní vùahú, ó o líí hínɔn yòò dín, ¹⁷ á 6a lá le *Dónbeení jii-cúa fɛero *Ezayii vùahú nɔn wo yi. O o fò ho bera á fò mín làa bío ká:

¹⁸ «O Nùhúso Hácírí á wi mi.

Lé bío ó o léra mi

le í vaa bío le bín-tente bío

à na bía lé 6a ní-khenia yi.

Le tonkaa mi

le í bío na 6a kàsósa yi

le 6a à kɛrí mítén,

à í mún bío na 6a muiiwá yi

le 6a yíó á à bíní wé è mi.

A í na hā sání-wia

bía 6a wee beé lò yi.

¹⁹ A í mún bue le lúluure na ó o Nùhúso sáamu bío ò wé yi bio.»* »

²⁰ Bún món ó o bun ho vùahú á khii nɔn ho kàránló zii ton-sá yi ò o líí kará á wee zéeni hā bioní mu júná làa ba. A bía wi le zii yi búenbúen fá mí yíó o yi. ²¹ Bío ó o jii zoó wee hen á bío kà lé bío ó o bía nɔn 6a yi ho yahó: «Mí

* 4:4 Mí loñ Lándá zéeníló vùahú (Deutéronome) 8.3 † 4:8 Mí loñ Lándá zéeníló vùahú

(Deutéronome) 6.13 ‡ 4:11 Mí loñ Lení vùahú (Psaumes) 91.11-12 § 4:12 Mí loñ Lándá zéeníló

vùahú (Deutéronome) 6.16 * 4:19 Mí loñ «Dónbeení sáamu lúluure: Dónbeení bioní vùahú bioní

búí bân kúará vùahú yi.

yí mən le? Le Dónbeení jì-cúa fεero bióní na mi jná lé hñn bío lan wee wé ho zuia.»

22 Bía wee jí há bióní mu búenbúen wee wíoka a yèni á mún wó coon há bío yi. Ba lá yí máa dé le hñn bín-tentewà so na kà ó o dà wee bío. A 6a wee bío mín yi: «Yia kà kúaní yínór o Zozeefu yàro na wa búenbúen zú lé wón wee bío há bióní na na kà.» 23 O o Yeesu bía nən 6a yi: «Mí túiá sí, mí dà à wà le wáhiire na kà á à na mií: «Tíni bānsó wéé úten úten.» Lé bñn nən á mí yáá pá dà à bñn ì bíoráa bío kà á à na mií: «Bío á fo wó ho *Kapεenayuumu yi búenbúen á wa jná, á ù bèn wé mu bān síi hen kà mín kúrú lóhó yí le wa mi.» 24 O o Yeesu pá bñnía bía: «Le í mí ho túiá na mia: Le Dónbeení jì-cúa fεero na dà à yí le yèn-tente mín kúrú lóhó yi, wón mía. 25 Le í mí ho túiá poni na mia: Le Dónbeení jì-cúa fεero *Elii páahú, á ho viðó hía ðn á yí máa tē á dñn há lúlúio bío tñn lè mí plina bío hēzñn, á le hñni ló ho kñhú búenbúen yi. Bñn páahú ká 6a maháawa mún boo o *Isirayεe le nípomu tñahú. 26 Ká le Dónbeení mahá pá yí tonkaa o Elii 6a nñ-kéní woon cñn, ká yínór ho Sidñn kñhú lóhó búí na 6a le Sarεputaa maháa mí dòn cñn.† 27 Ba búeréwà mún hía boo o Isirayεe le nípomu tñahú le Dónbeení jì-cúa fεero Elize páahú, á 6a nñ-kéní woon ó o búí sánia yí wan ká yínór o Siirii nñ Naaman mí dòn.»‡

28 Hñn bióní so bío vaa véenii, á bñn á bña wi le zli yi búenbúen hñn yòò ðn lé le sí-clíle. 29 Lé bñn 6a ðεenía wñira a wán, á vá lóráa lée líika lóráa ho lóhó mñn, á vaá yòora le búee mu na ho lóhó son wán bñn jñn-tñahú le mí ì dòn wo ò dé ho kñhú yi. 30 O o ðñndñn fó mítén 6a níní yi á lée wà ò o díá 6a.

O Yeesu wéera 6a vānvārowā (Maaki 1.21-28)

31 Bñn mñn ó o wà van ho Kalilee lóhó, hña 6a le *Kapεenayuumu. Ká 6a *zúifúwa vñnló wizonle na 6a le *Sabaa ðñn, ò o kàrán 6a 6a kàránló zli yi. 32 A bña jná á bióní wó coon làa sòobéé lé bío ó o bióní pánká wi binbirí. 33 Mu zon ò o nñi búí na ó o cñná wi yi á wi 6a kàránló zli mu yi. A wón zoó bía bío ká pñnpñn: 34 «Éee! Nazarεete nñi Yeesu, lée webio á ù wà búee cà wa cñn hen? Fo buara wa yáaró bío yi lée? Ba le í yí zú fo le? Ünén lé yia lé le Dónbeení núpue na le tonkaa.» 35 O o Yeesu nāmakaa wo yi: «Wé tété, lé o nñi mu yi lòn bío!» O o cñná mu ðεenía fó a dó ho tá yi 6a núpua na wi bñn búenbúen tñahú ò o ló a yi ká a mahá yí yú a yí bóonía yi. 36 A bña kera bñn na mən mu wéró bán búenbúen zñnkaa kará concáan. Cúa-yen, á 6a yèrémáa wee bío mín yi: «Pátí! Dío ká lé le bióní yén síi ká? O núpue mu wee na le jñi 6a cñnáwa yi lè ho pánká, á 6a máa ðàn kán wo ká 6a ðεení wé bío ó o le 6a wé.» 37 O o Yeesu yèni ðεenía ló há lórá na bāmakaa bñn búenbúen yi.

(Matiye 8.14-17; Maaki 1.29-34)

38 Bío ó o zoó ló ho kàránló zli, ó o térénnā van o Simon zli. O vaa ðεenii á bñn 6a wee bío làa wo le o Simon bñn hio háa le tēenii wee zéé. A 6a flora a le o wéé wo. 39 O o vaá zon á líi lñnlúrá a jñhú yi ò o bía le le tēenii lé o yi, á le ðεenía ló. Mí lahó yi ó o hñn nən ho ðñnló 6a yi.

40 Bío le wii líi zon, S á bña búenbúen na 6a vānvārowā lè mí síiwā wi cñn á fuan 6a buararáa. O o bó mí níní 6a nñ-kéní kéní wán á 6a wan. 41 Ba núpua cèrèe na 6a cñnáwa wi yi á 6a wee lé yi ká 6a a bío pñnpñn: «Ünen lé yia lé le

† 4:26 Mí lorí Bá-zāwa nín-yání vñahú (1 Rois) 17.9 ‡ 4:27 Mí lorí Bá-zāwa cúa-jun nñ vñahú (2 Rois) 5.1-14 § 4:40 Mí lorí Maaki vñahú 1.32

Dónbeení Za.» Ká a Yeesu wón mahá wee zá làa ba le 6a yí bío. Lé bío 6arén mí bære yáá zū mu le o lé *Yia le Dónbeení mən léra.

O Yeesu wee bue le Dónbeení bín-tente

(Maaki 1.35-39)

⁴² Bún 6án tá lée tən yĩnbii bũirĩi, ó o Yeesu hĩnən khèra ló van le lùe 6úii na a nùpue mía yi, á vaá kará mí dòn. Bío 6a nùpua sína yí mən wo, á 6a wee càńka a. Bío 6a vaá yú a, á 6a wáa yí wi á 6a bĩnĩ díá ò o khèn láa ba. ⁴³ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Ó, o! I mún ko à ĩ va hã lórá na ká yi á vaa bue le *Dónbeení bæni bín-tente bín, lé bío á bún lé bío le Dónbeení tonkaa mi bío yi.» ⁴⁴ O o hĩnən wá, á vaá wee bue le bín-tente 6a *zúífùwa kàránlò zínĩ yi ho *Zudee kòhũ yi.

5

O Yeesu von mí nin-yáni nĩ-keninia

(Matiye 4.18-22; Maaki 1.16-20)

¹ Wizonle 6úii ká a Yeesu wi ho Zenezareete* vũ-beeni jii á 6a zãamãa kńia yi wee ñaa mín, lé bío 6a wi 6a jí le Dónbeení bíonĩ, ó o mən hã wonna bío ñun ká hã ðĩn mín nĩsãa mu ñumu jii. ² Ba ce-pawá na zon hã buararãa búenbúen ló lée ðĩn wee seé mí zùánwá. ³ Hã wonna mu 6án dà-kéni lé o Simən te ho, á hón lé hĩa ó o Yeesu flora zon, ò o bía nən wo yi le o ñaa zo mu ñumu yi ðĩnú, bún mən ó o líi kará ò o wee kàrán 6a zãamãa na ðĩn bín.

⁴ Pãahũ na ó o bía vó yi, ó o khii wee bío là a Simən: «Wáa vá zo mu ñumu na boo yi, á únén lè mí ninzãwa na páania wee sá à yénni mí zùánwá kúee mu ñumu yi á mi wiiika 6a cewá.» ⁵ O o Simən bía làa wo: «Éee! Unén! Loñ! Wa púia mu ñumu yi cáana à wa yí fò hàri ceza. Ée ká ũ bíonĩ jii wán, á ĩ yénni hã á à kúee.» ⁶ A 6a yénnia hã kúaa mu ñumu yi á hã líi vũn 6a cewá cèrèe, lée ðĩnú ká hã zùánwá hũni lá à fáa. ⁷ A 6a von mí ninzãwa ce-pawá na wi ho won-veere yi le 6a buee séeni mí. A bán buara bueé séenia 6a á hã wonna mí bío ñun sú lè 6a cewá fúaa hã wi hã líi lí mu ñumu yi.

⁸ Bío ó o Simən Piere mən mu ká sii, ó o líi búrá a Yeesu tá ò o bía nən wo yi: «Búii! Nũhũso, ĩ yáá 6èntĩn lá yí ko à ĩ suará foñ lé bío á ĩ lè o bè-kora wéro.» ⁹ O Simən wee bío ká sii lé bío 6a ce-kuii na 6a vũn ká bío zánia wo dàkhĩna, orén láa bía páania wi ho woohũ yi làa wo. ¹⁰ Hàri o Zebedee nũwá Zaaki làa Zãn na mún lé 6a ce-pawá, bán mún zãna lè 6a bío sii. O o Yeesu bía nən o Simən mu yi: «Áyí! Yí zón dèe woon. Lii hĩní. A lá ho zuia jii wán, á 6a nùpua lé bía fo wé è yí á à 6ua á buennãa ĩ cón.» ¹¹ Bún mən á 6a vá mí wonna bueé ðĩna mu ñumu jii, á 6a kúará mí bío búenbúen bín, á 6a bò là a Yeesu wá.

O Yeesu wéera a bueré nĩ

(Matiye 8.2-4; Maaki 1.40-45)

¹² Wizonle 6úii ká a Yeesu wi ho lóhó 6úii yi, ó o fò mín là a *6uéré nĩ 6úii. Bío ó o mən o Yeesu ó o dèenia líi búrá à yahó á buure 6ó ho tá yi. O o flora a yi ká: «Nũhũso! Fo dà à wéé mi ká fo tà.» ¹³ O o Yeesu líi bò mi nĩi o wán ò o bía nən wo yi: «Í tá mu, wáa wa.» Mí lahó yi ó o nĩi dèenia wan. ¹⁴ Bún mən ó o Yeesu henia bío ká làa sóobé nən wo yi: «Bío wo foñ á ũ yí bío le nùpue jí. Ká ũ mahá vaa zéeni úten lè le *Dónbeení yankaro. A ũ mún wé mu hãmu bo na ó o *Moyiize bò le 6a wé wé mu dání yi á 6a búenbúen zũn ká ũ wan bío bon.»

* 5:1 Ho Zenezareete vũ-beeni yèni, ho Kalilee vũ-beeni lè ho Tiberiade vũ-beeni búenbúen lé ho vũhũ dà-kéni 6a wee ve ká.

¹⁵ Ká bɔn yí hò bío 6a wíokaa wee bío o Yeesu bío há lùà búenbúen yi. A 6a nùpua cèrèè wee vá kúee mìn wán à jínáa o bióní à mún 6ua mí vánvárowà lè mí síwà à 6uennáa ó cón le o wéé. ¹⁶ Ká a Yeesu wón mahá wee wé wé ká a lén mí dòn vaa fio le lùè búí na wan búírín yi ká a bíní buen.

*O Yeesu wéera a mùamúa
(Matiye 9.1-8; Maaki 2.1-2)*

¹⁷ Wizonle búí ò o Yeesu wee kàrán 6a nùpua. Mu nònzòn ká 6a *Farizíewa lè ho *lándá bío zéénílowa wi bín á kará 6ó a yi. Ba ló ho Kalilee lè ho *Zudee lóra cèrèè yi. Ba búí yàà pá ló ho Zeruzaléemu lóhó yi. O Núhúso Dónbeení pánkà na wi o Yeesu yi lé hía nòn ó o wee wéeráa 6a vánvárowà. ¹⁸ Yio 6ueé tí, à nùpua búí sò mí mùamúa luaráa ká a wi mí dāmu dèè wán. Bío 6a 6ueé dñā à 6a wí 6a zo le zli yi lāa wó à zoó bārā a Yeesu yahó. ¹⁹ A 6a wó fúuu san lé bío 6a nùpua boo dā. A 6a díā 6a yòora lāa wó le zli mu lóho, á yóó kara ho sñn-kéní à 6a can há hūni o mùamúa mu dāmu dèè yi á liinía lāa wó líí bārā a Yeesu yahó bía wi bín búenbúen tñahú. ²⁰ Bío ó o Yeesu mōn bío 6a dórāa mí sía wo yi, ó o bía nòn o mùamúa yi: «Wàn bñnlo, ũ bè-kora séra díā.»

²¹ Bío ó o bía bɔn ká á ho lándá bío zéénílowa lè 6a Farizíewa á wee bío mí yiwa: «O nùpue mu léee wée á wee mání mítén lè le Dónbeení ká síi? Lé wée dá a sén mu bè-kora á à díā ká yínón le Dónbeení mí dòn.» ²² Ká a Yeesu mahá zūna 6a yilera ó o bía nòn 6a yi: «Lée webio nòn á há yilera na ká síi wiráa mia? ²³ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra díā lée tää lé à bío le o híní varáka? ²⁴ Ká í mahá wí á mí zūn le o *Nùpue Za yú ho pánkà ho tá wán à sénnáa mu bè-kora díā.» O o wáa bía bío ká nòn o mùamúa yi: «Le í bío mu na foñ, líi híní, lá ũ dāmu dèè á ũ khífo.» ²⁵ O o nni mu dēnia hñnōn yóó dñn bɔn wán 6a búenbúen yio yi á líí lá mí dāmu dèè ò o wee búaaní le Dónbeení ká a wá nòn mí zli. ²⁶ A 6a búenbúen wó coon mu bío yi. A 6a zāna à 6a pá wee khōoní le Dónbeení ká síi: «Wa bēntñn mōn yéréké bè-bárakáwa zuia.»

*O Yeesu von o Levii le o bè mí yi
(Matiye 9.9-13; Maaki 2.13-17)*

²⁷ Bɔn mōn ó o Yeesu ló léee wá. O vaá wee khíí ó o mōn o lānpó fé búí na 6a le Levii ká a kará mí tonló lùè yi. O o bía nòn wo yi: «Híní bè miñ.» ²⁸ O o Levii dēnia hñnōn díā mí tonló lè mí bío búenbúen, ò o bò a Yeesu yi.

²⁹ O Levii sá ho dñnló o Yeesu bío yi, ò o von wo mí zli. O mún von 6a nùpua búí 6a 6ueé páanía kará wee dí. Ba cèrèè lé 6a ninzāwa *lānpó féwá. ³⁰ A bío 6a Farizíewa lè ho lándá bío zéénílowa na bío sá 6a yi mōn mu á 6a wee khíí mí kíó yi. A 6a tūara a Yeesu nñ-kenínia yi: «Lée webio nòn á mí pá tà wee dí ká mí ñ ju lè 6a lānpó féwá lè 6a nñ-kora na ká?» ³¹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Héyíí! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tñni bānsō dāní le? Bùee, 6a vánvárowà lé bía wee wé cà a dāní. ³² Inén yí 6uara bía wee leéka le mí téréna bío yi dé. Bía zū le mí lé 6a bè-kora wérowà lé bía á í 6uara bío yi, bēra a na à 6a khíí mu bè-kora wéro yi.»

*O Yeesu bía le ñii lírō bío
(Matiye 9.14-17; Maaki 2.18-22)*

³³ Bɔn mōn á 6a nùpua búí tūara a Yeesu yi: «O Zān nñ-kenínia wee wé lí mí jíní à mún wé mí fioró, á 6a Farizíewa nñ-kenínia mún wee wé ká síi. A ũnén nùpua bán bēn wee dí ká 6a a ju léee webio?» ³⁴ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Mí yí mōn le: Pāahú na 6a nùpua wi mu yaamu sánú díró yi là a há-fla bān bāa

á 6a so dà à bío le 6a lí mí jíní le? ³⁵ Ho p̄aahũ 6úi khíi dà ó o há-fla 6àn báa 6a a lén 6a t̄lahũ, bún ká 6a máhá wé è lí mí jíní.»

³⁶ O o mún b̄n̄ia wà le wáhiire na kà n̄on 6a yi: «N̄upue na a lá mí báká f̄nle á à kúii bío 6úi á à là le mí báká k̄nle na l̄era wón m̄ia. Lé bío ká a wó mu, á ho dà-f̄nle á à yáa. A bío lan m̄n yi mún máa wí m̄n. ³⁷ Làa bún síi, n̄upue máa kúee *d̄iv̄én fla s̄m̄ani-k̄ia yi. Lé bío ká a kúaa ho b̄n ká ho h̄ia wee za, á há à n̄ama, á ho d̄iv̄én á à kúia, á há s̄m̄aniwa mún ñ yáa. ³⁸ Ho d̄iv̄én fla ko ho kúee há s̄m̄ani-fla yi. ³⁹ A n̄upue mún máa día d̄iv̄én k̄ia ká a máa ju d̄iv̄én fla. Lé bío á 6a wee bío le ho d̄iv̄én k̄ia lé h̄ia sí.»

6

O Yeesu zéenia ho Sabaa bío lè 6a n̄upua

(Matiye 12.1-8; Maaki 2.23-28)

¹ Mu wó ká a Yeesu wee káa há mana 6úi yi ho *v̄ur̄l̄o wizonle na 6a le Sabaa zoñ, ó o n̄i-ken̄inia wee báará zoo khé ho d̄n̄l̄o lée p̄uká là. ² A 6a *Fariz̄ewa 6úi m̄on mu á 6a wee bío làa ba: «Lée webio n̄on mí wee wéráa bío ká? Wa làndá hò mu.» ³ O o Yeesu b̄ia n̄on 6a yi: «Bíó ó o *Daviide yánkaa wó ká ar̄én lè mí n̄upua á le h̄ni dà á mi d̄n̄ yí káránna yí m̄on le? ⁴ Or̄én m̄iten zon le Dónbeen̄i z̄i á zoó lá le Dónbeen̄i hámu búurú á là, ò o 6uan ho 6úi lée n̄on b̄ia làa wó bò m̄n yi. Ká a juñ lá yi ko ò o wé mu, lé bío le *Dónbeen̄i yankarowà mí dòn lé bán wee wé là ho.» ⁵ O o t̄n pá b̄n̄ia b̄ia n̄on 6a yi: «O *N̄upue Za lé yia á ho Sabaa bío wi níi yi.»

(Matiye 12.9-14; Maaki 3.1-6)

⁶ Ho Sabaa mu 6úi zoñ ó o Yeesu van ho káránl̄o z̄i yi á vaá zoó wee kárán 6a n̄upua. Mu zoñ à níi 6úi wi b̄n á n̄n-t̄l̄ani b̄hó h̄urun. ⁷ A ho *làndá bío zéeniłowa lè 6a Fariz̄ewa bò mí ȳo o Yeesu wán le mí ì lor̄ ká a pá à wéé n̄upue ho Sabaa zoñ, lé bún 6a à d̄n̄ wán á à yíráa wo ò kooni yi. ⁸ O o Yeesu z̄una 6a yilera ò o pá b̄ia n̄on o n̄i na b̄hó h̄urun yi: «Lii h̄ni vá 6ueé lée d̄n̄ hen ká 6a n̄upua yahó le 6a mi fo.» O o níi líi h̄n̄on á vá 6ueé lée d̄n̄. ⁹ O o Yeesu b̄ia làa ba: «Le ì t̄ua mia làa bío 6úi: Lé mu yén ó o n̄upue ko ò o wé ho Sabaa zoñ? Lée bè-tente lée, táá lée bè-kohó? Lé ho k̄ni a n̄upue lée, táá lé ho 6úe o?» ¹⁰ O o Yeesu lora 6a búenb̄uen yi khíi f̄ò ò o b̄ia n̄on o n̄i yi: «Hóoní ù b̄hó.» O o níi hóonía ho á ho d̄en̄ia wan. ¹¹ A ho làndá bío zéeniłowa lè 6a Fariz̄ewa sía cá mu yi làa s̄ob̄éé, á 6a wee w̄an̄i m̄n yi: «Lée webio á wa yáà à wé á à yíráa wo ò fi níi yi coon?»

O Yeesu hueekaa mi tonkarowà p̄rú juñ

(Matiye 10.1-4; Maaki 3.13-19)

¹² Wizonle 6úi ó o Yeesu h̄n̄on le mí yòó wé mí floró le 6úee wán, ó o yòó flora le Dónbeen̄i yi b̄n fúuu cáana. ¹³ Bío ho tá t̄n, ó o von mí n̄i-ken̄inia kúaa m̄n wán, á hueekaa 6a p̄rú juñ 6a t̄lahũ á có yèni làa tonkarowà. H̄ia ká lé 6a yènnáa:

¹⁴ O Sim̄on na ó o có yèni làa Piere,
o Andere na lé o Sim̄on mu 6àn za,
o Zaaki là a Z̄an, o Filiipu là a Baatelemii,

¹⁵ o Matiye là a Toma, o Alifee za Zaaki,

o Sim̄on na lé 6a Zelootewa *kuure n̄upua n̄i-kéní,

¹⁶ o Zaaki za Zudaa,

là a Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu o zúkúsa níi yi.

* 6:15 Mi lor̄ Matiye v̄taahũ 10.4

O Yeesu kàrànna 6a nùpua á wééra 6a búí

(Matiye 4.23-25; Maaki 3.7-11)

¹⁷ Bún món, ó o Yeesu bíníá bò lè mí nì-kenínia lion ho tá pèerú yi hen na ó o món-bèwa cèrèè ðn yi. Ba minka zámáa mún wi bín. Ba ló 6a *zúífùwa kshú kuaráa búenbúen yi, ho Zeruzaleemu lóhó, lè ho Tiire lè ho Sidón lóra na wi mu yámú jumu jii ló-zàwa yi. ¹⁸ Ba búenbúen wá 6uee jí á Yeesu cón á mún ñ cànka ò o wéé 6a vééna. Bía 6a ðnáwa wee beé lò wee yí miten. ¹⁹ Ba nùpua búenbúen wee cànka à 6a yí o túii yi, lé bío le Dónbeení pánkà na wi o yi á wee lé lée wéé 6a nùpua búenbúen.

(Matiye 5.1-12)

²⁰ O o Yeesu wáa yòó lora mí nì-kenínia yi ò o bía:

«Minén na lé 6a nì-khenia, mi júná sí,
lé bío le Dónbeení béení á mi níní wi yi!

²¹ Minén na le híni wee búe ho zuia, mi júná sí,
lé bío á bío mi wee ca á mi ì yí á mu jii ì sí!

Minén na wee wá ho zuia, mi júná sí
lé bío mi khíi ðí há konsíní!

²² «Ká 6a nùpua khíi jina mia, á pá mia, á wee lá mia, á wee yáa mi yèni o *Nùpue Za bío yi, se mi júná sí. ²³ Mi zámaka à wé coronka lé bío le Dónbeení búíá beení pan mia ho wáayi mu bío yi. Mu bon, lé ká síi á 6arén 6àn 6úaawa mún yánkaa beéaráa le *Dónbeení jì-cúa féerowá lò.

²⁴ É ká minén náfòró 6ànsowá á ho yéréké khíi sá yi,
lé bío á mu bío búenbúen mí yú wó,
á bío máa bíní máa bè mu wán máa na mia.

²⁵ Minén na wee dí búubaa ho zuia á ho yéréké khíi sá yi,
lé bío á bío cèrèè híni khíi tè mia.

Minén na wee ðí há konsíní ho zuia á ho yéréké khíi sá yi,
lé bío mí bío khíi wé ho yahó sèró lè le wéé.

²⁶ Minén na 6a nùpua wee wíoka yèni á ho yéréké khíi sá yi,
lé bío á lé ká síi á 6àn 6úaawa mún yánkaa wó làa bía fù le mí lé le
Dónbeení jì-cúa féerowá ká mu jòn yí bon.

Wa ko wa wé wé mu bè-tentewá làa bía yi wa wen

(Matiye 5.38-48)

²⁷ «Àwa, minén na wáa ðn wee jí 1 cón búenbúen lé minén á ì wee bío bío ká a na yi:

Mi waí mi zúkúsa.
Bía jina mia á mi wé mu bè-tentewá na yi.

²⁸ Bía wee dánkání mia
à mi wé dúúua yi.

Bía wee yáa mi yèni
à mi wé fio na yi.

²⁹ Hàrì ká á búí dó ù sáahó yi,
à ù yèrémá hía so dá a yí.

Ká a búí fó ù kánfun,
à ù mún díá le o fé ù báká.

³⁰ Yía flora bío ù cón,
ù na mu wo yi.

Yía lá ù bío,
à ù díá le o 6ua.

³¹ Bío mi wi á 6a nì-vio wé na mia,

à mi wé mu bán sîi à na 6a yi.

³² Ká bîa wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mi so pá à bîní ì yí bîo mu món le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wa bîa wa 6a. ³³ Ká bîa wee wé mu bè-tentewá na mia lé bán mí dòn mi wee wé mu bán sîi na yi, á mi wee leéka le mi so pá à bîní ì yí bîo mu món le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wee wé bûn. ³⁴ Ká bîa khií dàrî mu á à wí mia, lé bán mí dòn á mi wee ke lè mí bîo, á mi wee leéka le mi so pá à bîní ì yí bîo mu món le? Hàrí 6a bè-kora wérowà mún wee ke mín biowa làa mín làa bûn sîi à paráa mu khií wíló. ³⁵ Èe ká minén yí wé bûn. Mi wañ mi zúkúsa, mi wé wé mu bè-tente na 6a yi. Ká nùpue kon ù bîo, ù yí dé ù sîi mu khií bîní wíló yi. Lé bûn ñ na ká mi ì wé le Dónbeenî na wi mu bîo búenbúen ñúhú wán zàwa, lé bîo á 6a bè-yízúrlowá lè 6a ñi-súmáa á le wee wé mu bè-tentewá na yi. ³⁶ Mi zún le hii wéró làa bîo á mín Maá Dónbeenî zúnáa le hii wéró bîo sîi.

Mi wé yí cítí nùpue (Matiye 7.1-5)

³⁷ «Mi wé yí cítí nùpue, á le Dónbeenî mún máa cítí mia. Mi yí siíní nùpue ñúhú, á le Dónbeenî mún máa siíní mí ñúná. Mi wé sén día na mín yi, á le Dónbeenî mún wé è sén ñ día á à na mia. ³⁸ Mi wé há mu bîo, á le Dónbeenî mún wé è há mia. Mu bîo na le Dónbeenî á à há làa mia á à wé bîo na à kúee mí dèe yi á à didíi fúaa ká mu sú cáa pùuu. Lé bîo le wíló dèe na mi wee mènzá lè mu bîo, lé dén bán sîi á le Dónbeenî á à mènzá lè mí bîo á à na mia.»

³⁹ O bînía wá le wáhiire na ká: «Muii so dà a tèm mí ninza muíi búini wán le? Bùeé. Lé bîo ká 6a vaá dñn ho kshú á 6a mí nùwá ñun á à páání ì zo ho.

⁴⁰ Ni-keníni na po yia wee kení a wón mia. Nùpue léee nùpue na kenía dñn ó o dà à wé làa yia kenia wo bîo sîi. ⁴¹ Léee webio ñn á le zóore na wi ù yère yi á fo yí zú bîo, à le zàn-dèe na wi mi ninza yère yi á fo màhá mñn wee zéeni?

⁴² Fo dà a wé kaka á bîo le mi ninza día le ù lén le zàn-dèe na wi o yère yi, ká le zóore na wi únén yère yi á fo yí zú bîo le? Yí mñn úten na le! Le zóore na wi á ù yère yi lé dío á ù ko á ù lén vé, á ù yío màhá á mi wéréwéré á à dàrî ñ lénáa le zàn-dèe na wi mi ninza yère yi.

Le vîndèe lè mi bia wáhiire (Matiye 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ «Vîndèe na se máa wé ha bia na yí se, á le vîndèe na yí se mún máa wé ha bia na se. ⁴⁴ Mu bon, le vîndèe bia lé hñn 6a wee wé bè yi à zúnáa le síi. Lunkúnsòrò máa wé fáa bódíohó wán. A ñia mún máa wé khé kíkahó wán. ⁴⁵ O nùpue na se wón wee wé bîo há bín-tentewá lè bîo á bîo wi o sli yi se. Ká yia yí se wón wee wé bîo há bín-kora, lé bîo á bîo wi o sli yi yí se. O nùpue bîo na wi o sli yi, lé bûn wee wé lé là a ñii.

Há zîní bîo ñun wáhiire (Matiye 7.24-27)

⁴⁶ «Mi wee ve mi le ñúhúso! Ñúhúso!» à mi màhá yí máa wé bîo á ñi wee bîo na mia á mu ñúhú so wi le? ⁴⁷ Mi ññn le ñ zéeni a nùpue na wee búen ñ cñn, à ñí ñ bióní, à mún bè há yi bîo ó o bîo bonnáa mín làa mia. ⁴⁸ O bîo bonmín làa nùpue búii na le mí ñ so mí zii ó o náana ho tá á líi bó le huee yi a màhá bó yi fáraráa le ñúhú. Há vi-beera tèrò pãahú á mu ñun-beeni búee dèkíio le à le pá ññn. Le yí tò lé bîo le ñúhú fára se. ⁴⁹ Èe ká yia wee ñí ñ bióní ò o yí máa bè há yi, wón ñanso bîo bonmín làa nùpue búii na fára mí zii ñúhú ho tá káamáa yi á son. Bîo ho vi-beeni tò á mu ñun-beeni buara búee bó le yi, à le dèenía tò púpè.»

7

*Ba dásíwá jùhúso ton-sá weéró bíó
(Matiye 8.5-13; Zán 4.46-54)*

¹ Bíó ó o Yeesu bía h́n bióni so búenbúen á n̄n 6a z̄amáa yi wó, ó o wá van ho *Kap̄eyayuumu. ² Mu páah̄ ká ho *Oroomu dásíwá jùhúso búí wi b́n á ton-sá n̄-kéní na ó o b̄ent̄n wa làa sòob̄é á lò yí here día mu húmú jii wán. ³ Bíó 6a dásíwá jùhúso mu j́á a Yeesu bíó, ó o tonkaa 6a *zúífúwa n̄-k̄ia nùwá ȳen búí le 6a vaa fio wo le o buee weé mí ton-sá. ⁴ A bán wá van o Yeesu c̄n á vaa wee b̄ónb̄óni á ká 6a à bíó làa wo: «O n̄i mu na tonkaa w̄en b̄ent̄n ko lè ù s̄eníi, ⁵ lé bíó ó o wa wa n̄pomu. Or̄én lé yia léra mí n̄i yi á s̄eníia w̄en á sonn̄aa wa k̄ar̄nló z̄ii.» ⁶ O o Yeesu d̄eníá b̄ò làa ba á 6a wá. Bíó 6a vaa s̄uaráa o n̄i mu z̄ii à b̄n ò o t̄n tonkaa m̄n b̄nlowá le 6a léé bíó na a yi: «Jùhúso, yí s̄éé üt̄en í bíó yi. † b̄uenl̄ó í z̄ii yi léé bíó na á í yí koráa. ⁷ Lé b̄n bíó yi á í yí henianáa í s̄ii á yí guara ù c̄n íten. Na le jii á í ton-sá pa à wa. ⁸ In̄én í b̄eere j̄únása wi á í wee b̄é b̄ioní yi. A in̄én m̄n wi 6a búí jùh̄ wán, á bán m̄n wee j̄í í c̄n. Í le yia va hen à wón va b̄n, í le o búí b̄uen ò o d̄ení b̄uen. Í le í ton-sá wé bíó na, ò o d̄ení wé mu mí lahó yi.» ⁹ Bíó ó o Yeesu j́á h́n bióni so, ó o wó coon o n̄i mu bíó yi, ó o ȳer̄emáa kh̄ii bía lè 6a z̄amáa na b̄ò a yi: «Le í bíó na mia: O *Isiraȳele n̄pomu búenbúen yi á í d̄in̄ yí f̄ò m̄n làa n̄pue na slid̄eró m̄i yú yia ká yi.» ¹⁰ A 6a dásíwá jùhúso b̄an b̄nlowá b̄inia kh̄ífon á vaa yú ò o ton-sá mu wan.

O Yeesu v̄eníá o Naj̄e mah̄a za

¹¹ B̄n m̄n ó o Yeesu wá wee va ho lóhó búí na 6a le Naj̄e. O o n̄i-keninia lè 6a z̄amá-kúii b̄ò làa wo. ¹² Bíó ó o vaa d̄n ho lóhó jii, ó o f̄ò m̄n làa n̄pua búí à 6a guan mí n̄-hío wá vaa n̄u. Yia h̄un lée mah̄a búí te mí za k̄ení. Ho lóhó n̄pua c̄èr̄é ló á b̄ò là a háa mu. ¹³ Bíó ó o J̄h̄t̄so m̄n o háa mu ó o mak̄arí guan wo yi. O o bía làa wo: «Háa mu, yí yáa ù yilera.» ¹⁴ O o wá vaa b̄ó 6a yi á lá mí n̄i b̄ò le kh̄aare wán á bía guan o n̄-hío d̄n. O o Yeesu bía: «Ȳarónza, lii h̄n̄i, lé mi bía mu.» ¹⁵ O o d̄eníia lii h̄n̄on ȳò kará wee bíó. O o Yeesu h̄ónia wo ȳò dó b̄an nu n̄i yi. ¹⁶ A bía wi b̄n búenbúen z̄ana á 6a wee kh̄oní le Dónbeení ká s̄ii: «Yia ká mah̄á lé le *Dónbeení j̄i-cúa f̄ero binbirí á wa yú. Le Dónbeení ló guara á wá buéé fení mí n̄pomu.» ¹⁷ O Yeesu bíó na ó o wó ká d̄eníia j́á 6a *zúífúwa k̄h̄ú búenbúen yi á dà kh̄ii zon h̄ia làa ba b̄ò m̄n yi m̄n.

*O Yeesu z̄eníá mí b̄uenl̄ó jùh̄ n̄n o Zán Batiisi yi
(Matiye 11.2-6)*

¹⁸ O Zán Batiisi n̄i-keninia vaa bía bíó wó búenbúen á n̄n wo yi. B̄n m̄n ó o von 6a nùwá j̄un búí 6a f̄ah̄ ¹⁹ á tonkaa le 6a vaa t̄a o Yeesu yi: «Ūn̄én lé yia á wa j́á bíó le fo ko ù b̄uen léé, t̄áa wa pá ko à wa lòoní n̄i-veere?» ²⁰ A bán wá vaa yú a Yeesu á bía n̄n wo yi: «O Zán Batiisi tonkaa w̄en ù c̄n le wa buee t̄a fon̄ le lé fo lé yia ko ù b̄uen léé, t̄áa wá pa n̄i-veere?» ²¹ A mu wáa wó se à 6a buéé d̄n ò o lan wee weé 6a n̄pua c̄èr̄é na mu v̄amú lè mí síwá tò. O m̄n wee j̄a 6a c̄nawa lén b̄ia 6a wi yi, á m̄n wee h̄n 6a muiiwá ȳio à h̄a mí w̄er̄w̄er̄é. ²² B̄n w̄eró m̄n, ó o mah̄á ȳer̄emáa wee bíó là a Zán tonkarowá: «Mí lén vaa z̄ení bíó mí m̄n làa bíó mí j́á à na a Zán yi: Lé 6a muiiwá ȳio wee mí, á 6a mùamúawá h̄n̄on wee varáka, 6a buer̄ewá wan, 6a bekewá j̄ik̄on̄na

wee jí mu bío, 6a ní-hía wee vèe, á le bín-tente wee bue na 6a ní-khenia yí.*
 23 Yia yí pá 1 bío ká a tà mu yí se wón 6ánsò jùhú sí.»

*O Yeesu wee bío o Zán Batiisi bío
 (Matiye 11.7-11)*

24 Bío ó o Zán tonkarowá bínía wá, ó o Yeesu wáa wee bío o Zán mu bío lè 6a zãamáa ká síi: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yí? Lée ho konkohó na ho pinpiró wee hée vínvá lée? Bùeé. 25 Á lée webio mi vaá lora? Lée nùpue búí na s̄la hònbònòn le? H̄s̄n sí-sení 6ánsowá so lè 6a pãamá-beera z̄íní á 6a wi yí. 26 Á lè o yén mi van bío yí? Lè le *Dónbeení j̄i-cúa f̄εero lée? Ká mu lè wón se mi t̄úúá sí. O yáá pá po wón, le 1 bío mu na mia. 27 Or̄n lé yia le Dónbeení f̄era bía bío mí vónna yí: † ì tonka ì tonkaro o ò dí ũ yahó á 6ueé wíoka ũ wōh̄.† 28 Le 1 bío mu na mia: Ba nùpua na ho ðm̄j̄n̄á yí búenbúen á yia j̄uhú wi po a Zán wón mia. εε ká le *Dónbeení b̄eení z̄awa m̄ón-dí mahá pá po a.

(Matiye 11.16-19)

29 «Ba nùpua búenbúen, hàrì ho *lànpo féwá á h̄a wee 6uee jí a Zán c̄s̄n. Á 6a tà z̄úr̄na le le Dónbeení bío bon á 6a wee buen o c̄s̄n ò o bátízé 6a. 30 Ká 6a *Fariz̄εwa lè ho *lándá bío z̄éenl̄owa bán yí tà bío le Dónbeení le mí ì wé è na 6a yí, á 6a b̄èn mún pá à Zán *bát̄ὲm̄ù bío.» 31 O o Yeesu b̄ínía bía: «Ho zuia nùpua na ká á ì dá à tèè lè 6a yén? Lè 6a yén á 6a bío bonnáa mín? 32 Ba ka lè 6a háyúwá na lée kará 6a nùpua f̄em̄ínl̄o lahó yí, á wee háaní na mí ninz̄awa na zoó le bonfónii yí kà:

Wa 6úa h̄á s̄la san,
 à mi le mí máa lée yo.
 Wa bó le yèni,
 à mi le mí máa wá.

33 Bío ó o Zán Batiisi 6uara á yí máa dí ð̄n-poni, á mún yí máa j̄u *ð̄v̄én, á mi le o c̄n̄á ò o yí. 34 Á bío ó o *Nùpue Za b̄èn 6uara wee dí, á mún wee j̄u ho ð̄v̄én á mi mún yí tà b̄n̄, à mi wee bío ká: «Mi lorí! O n̄ii na ká yí máa wé bío búí ká mu ȳn̄n̄ ð̄n̄l̄o díró làa j̄a-j̄unl̄o. O lè 6a *lànpo féwá lè 6a bè-kora wérowá 6àn b̄s̄n̄lo.» 35 εε ká b̄ia búenbúen na mu bè-z̄úr̄miní wi yí bío bon, bán wé è wé mu bè-z̄úr̄miní mu 6àn wárá.»

*O bá-fé na bè-kora séra ð̄ia bío
 (Matiye 26.1-13; Zán 12.1-8)*

36 Wizonle búí ó o Fariz̄ε búí von o Yeesu le o 6uee dí mí z̄li. O o Yeesu van á 6a vaá khónkaa ð̄m̄aka‡ wee dí. 37 Hón páahú so yí ò o h̄áa búí na á ho lohó nùpua búenbúen z̄ú bá-fénl̄o bío á j̄á bío ó o Yeesu wi o n̄ii mu z̄li, ó o 6uan mí ð̄εε búí na yáwá here na sú lè ho j̄il̄o na s̄amu sí á guararáa b̄n̄. 38 Bío ó o 6ueé zon, ó o bánbáa khii h̄uerá a Yeesu m̄ón ò o wee wá, ó o yèn-caa wee lii o Yeesu mu zení wán. O o j̄ún-v̄aní lé ð̄io ó o wee b̄íní s̄uuka làa h̄á, b̄n̄ m̄ón ó o wee b̄íní ȳε h̄á ká a kúee ho j̄il̄o mu h̄á wán.

39 Á bío ó o Fariz̄ε na ó o wi z̄li á m̄on mu, ó o wee bío mi yí: «Yia ká cén lá lée Dónbeení j̄i-cúa f̄εero k̄énk̄én, ó o lá a z̄úr̄ o h̄áa mu na wee lanl̄aka a zení léenii, là a bè-wénia.» 40 O o Yeesu b̄ia n̄on wo yí: «Sim̄on, ì ì bío bío búí á à na foñ.» O o Sim̄on le: «N̄úh̄s̄o, bío.»

* 7:22 Mi lorí Ezayii v̄uahú 35.5; 61.1 † 7:27 Mi lorí Malasii v̄uahú 3.1 ‡ 7:36 O Yeesu páahú ká 6a z̄úf̄uwa le mí ì dí, á 6a khón daráka K̄n̄i ho ð̄n̄l̄o yí díraa.

⁴¹ O o bía làa wo: «Nùpua nùwā j̄un h̄ia kon n̄af̄oró b̄anso búí wárí. O n̄í-kéní lée wén-h̄aani kh̄íá-h̄onú, ò o n̄í-kéní na so lée wén-h̄aani búará-j̄un làa píurí. ⁴² Bío á yia 6a kon le c̄s̄n zū à 6a yí dà le máa wí, ó o 6ó 6a mí nùwā j̄un kení. Awa! Ba nùwā j̄un mu t̄lahú, á ù wee leéka le lé o yén ñ wañ o n̄í mu á à porí mí ninza.» ⁴³ O o Sim̄on bía: «Í wee leéka le lé yia ó o díá le kee na búaa n̄on yi.» O o Yeesu le: «Ū b̄io bon, fo mà ho túiá.»

⁴⁴ O o yèrēmáa kh̄íi s̄ansáa o h̄aa mu ò o wee b̄io là a Sim̄on: «Fo yí m̄on le: í 6ueé zon hen coon á ù yí le 6a 6ua mu j̄umu 6uee s̄eε le í zení, ò o h̄aa na k̄a wón wá siinia h̄á á b̄inía s̄uukaa lè mí j̄ún-v̄aní. ⁴⁵ Bío á í 6ueé d̄s̄n ù z̄li, á ù yí h̄l̄n̄on yí w̄iira mi á yí ȳera n̄ii, ò orén lè mí 6uee zoró hen á í zení lé h̄on ó o w̄iira lè ho ȳeró. ⁴⁶ Fo mún yí kúaa j̄iló í j̄úh̄ú wán á yí d̄oráa ho c̄ukú m̄i, ò orén wón lé ho j̄iló na s̄amu si ó o kúaa í zení wán. ⁴⁷ Lé b̄un n̄on á í b̄io mu á à na foñ: Bío ó o h̄aa mu 6a séra b̄è-kora c̄èr̄eε díá lé b̄un n̄on ó o waminí wárá booráa. Eε ká yia b̄è-kora na séra díá ka c̄l̄inú, wón waminí wárá na o ò z̄eení à 6èn ñ keñ c̄l̄inú.»

⁴⁸ B̄un m̄on ó o Yeesu bía n̄on o h̄aa yi: «Ū b̄è-kora séra díá.» ⁴⁹ A bía làa wo páania wee dí wee b̄io mí ȳiwa: «O n̄upue mu lée wée á wee hení mí s̄li á b̄io le mu b̄è-kora séra díá?» ⁵⁰ O o Yeesu bía n̄on o h̄aa yi: «Fo wáa yú ho h̄éerá, h̄l̄ní lén, ū s̄l̄id̄eró m̄i á fenía fo.»

8

Ba h̄dawa na f̄i wee b̄è là a Yeesu

¹ B̄un m̄on ó o Yeesu h̄l̄n̄on tò h̄á ló-beera lè h̄á ló-z̄awa yi á wee bue le *Dónbeení b̄éeni b̄in-tente. Bía b̄ò làa wó lé o n̄í-keninia píurí j̄un, ² lè 6a h̄áawa nùwā yen búí, bía ó o j̄on 6a c̄n̄áwa léra yi á mún weéra v̄éena. Ba lé o Mari na 6a wee ve làa Makadala *Mari, yia ó o j̄on 6a c̄n̄áwa búaa h̄èj̄un léra yi, ³ là a Kuza na ó o *Heroode b̄ará mí z̄li tonni j̄úh̄ú wán 6àn h̄aa Zaana, là a Suzaana. H̄áawa c̄èr̄eε mún h̄ia wi b̄n á séenia 6arén á f̄u wee wé lén mí n̄ii b̄io á séení là a Yeesu lè mí n̄í-keninia.

O Yeesu wà o d̄ir̄o w̄ahiire á b̄inía z̄éenia kúar̄a

(Matiye 13.1-9; Maaki 4.1-9)

⁴ Ba nùpua h̄ia wee léka h̄á lórá yi 6uen o Yeesu c̄s̄n. Bío 6a k̄n̄ia wo yi boo, ó o wà le w̄ahiire na k̄a n̄on 6a yi: ⁵ «N̄ii búí h̄ia ló van mí m̄oh̄ú yi, á wà vaá dé mí b̄è-d̄a. Bío ó o vaá wee dé mu á mu búí lée lion ho w̄sh̄ú wán, á 6a w̄a-b̄ewa yonkaa, á mu búí á 6a j̄ínz̄awa 6èn s̄eekaa vá. ⁶ Mu búí lion h̄á huua yi hen na le t̄n̄í yí boo yi, á mu ló ká mu d̄eñia b̄inía hon, lé b̄io á ho h̄l̄n̄ó mía b̄n. ⁷ Mu búí b̄un lion hen na h̄á k̄ikara bia h̄era yi, á mu ló á yòó zon mín yi làa h̄á, á h̄s̄n p̄a mu. ⁸ Mu búí b̄un lion ho tá na se yi, á mu ló á yòó d̄s̄n á han mí bia, á h̄á lè mí dà-kéní kéní á yú h̄a bia kh̄im̄ani kh̄im̄ani.» B̄un m̄on ó o pá b̄inía bía b̄io k̄a n̄on 6a yi: «Yia wee jí b̄io, á wón jí b̄io bía sese.»

(Matiye 13.10-13; Maaki 4.10-12)

⁹ O o Yeesu n̄í-keninia t̄lara a yi: «Le w̄ahiire mu kúar̄a lé mu yén?» ¹⁰ O o bía n̄on 6a yi: «Le Dónbeení b̄éeni b̄io na ó o n̄upue yí z̄ú kúar̄a á le wee z̄eení à céé na m̄inén mí d̄on yi. Ká 6a nùpua na ká wee jí mu lòn w̄ahio k̄aamáa,

§ 7:46 Le n̄ii ȳeró, h̄a zení s̄eεr̄ó lè ho j̄iló kúeeró ho j̄úh̄ú wán, b̄un 6úen6úen lé b̄io á 6a z̄úif̄uwa f̄u wee wé á dér̄aa ho c̄ukú mí n̄í-h̄ani yi. * 8:2 Makadala: Lé ho lóhó búí na wi ho Kalilee v̄u-beeni j̄ii lè le wii t̄eenii.

lé bɔn nɔn á 6a lé 6a nɔpua na yɔ wi ká hã yí máa mi, á mún wee jí mu bɔ ká 6a yí máa zúrɔ mu kúará.†

(Matiye 13.18-23; Maaki 4.13-20)

¹¹ «Le wáhiire mu kúará lé bɔ kà: Mu bè-dà lé le Dónbeení bióní. ¹² Bɔ lion ho wɔhú wán lé 6a nɔpua na ká 6a jí le Dónbeení bióní á 6a máa yí tà le yí, ká a *Satáni dɛɛní bánbá 6uee lén le 6a yiwa yi, à mún ti 6a káníló wɔhú. ¹³ Bɔ lion hã huua na le tɔní yí boo yi lé 6a nɔpua na ká 6a jí le Dónbeení bióní á 6a tà le yí, à zámaka le bɔ yi, ká ho kúará lénló yú 6a páahú na yi, à 6a dɛɛní lé lè mí mɔn, lé bɔ á le bióní mu yí wíira 6a sese. ¹⁴ Bɔ lion hã kíkara yi lé bɔ wee jí le Dónbeení bióní ká 6a jún-sèró, lè ho ðmíjána náfóró, lè ho bân símu á wee hè le à le máa ðán ha hã bia na ðn. ¹⁵ Bɔ ɛn lion ho tá na se yi lé bɔ wee jí le Dónbeení bióní á 6a le le sí na se, ðio púaara ðia. Ba yí máa bɔn lé lè mí mɔn. Bɔn lé bɔ nɔn á 6a wee haráa hã bia na se.

Le fɔntáni wáhiire

(Maaki 4.21-25)

¹⁶ «Nɔpue na à ðe le fɔntáni mí zli á à bɔn í lá le ðe 6úi á à pe yi, tàá ká a ðó le wó o ð lá le zoó bàrà mí kàtà tá wón mía. Ba wé ðe le bàrà hen na le ko le bàrà yi, à bia wee zo le zli wé mí. ¹⁷ Mu bè-sànkani na mu khoomu khií máa lé wán bɔn mía. Hàrì bɔ kúará yí zúrɔ búenbúen bɔ khií bɔ yi le wizon-kéní. ¹⁸ A mí cén wé jí bɔ wee bɔ na mia sese, lé bɔ á yá bɔ wi á 6a à bɔn í na mu 6úi wo yi á à bè mu wán. Ká yá ðe 6úi mía, á hàrì mu bè-za bɔ na ó o wee leéka le mu wi mí cɔn á 6a pa à fé.»

O Yeesu bân nu lè bân zàwa bɔ

(Matiye 12.46-50; Maaki 3.31-35)

¹⁹ O Yeesu bân nu lè bân zàwa ɔuara a cɔn á 6a màhá yí dà máa zoó 6úe o yi, lé bɔ 6a nɔpua boo dà. ²⁰ O ó 6úi bɔ mu nɔn wo yi: «Mín nu lè mín zàwa wi 6a mí ù wán, 6a lée ðn ho khúhú pan fo.» ²¹ O ó Yeesu bɔ nɔn bɔ wi bɔn búenbúen yi: «Bia wee jí le Dónbeení bióní à bè le yi, bán lé wán nu lè wán zàwa.»

O Yeesu ðnía ho pinpiró

(Matiye 8.23-27; Maaki 4.35-41)

²² Wizonle 6úi, ó o Yeesu zon ho woohú lè mí nɔ-kenínia, ò o bɔ nɔn 6a yi: «Mi wa khií lè ho vú-beení mɔn.» A 6a ðɛɛnía zoó wá mu jumu yi bɔn wán. ²³ Bɔ 6a vá zon yú, á ho pinpi-beení hɔn wee và lé mí pánká ho vú-beení wán, á mu jumu wee yánbɔn zo ho woohú, lònɔ à ho yóo wee sí le mu jumu. Bɔn búenbúen wee wé ká a Yeesu wón mu ðamu 6ó. ²⁴ O ó nɔ-kenínia vaá wee síni a ká 6a à bɔ bɔ ká: «Núhúso! Núhúso! Wa à hí.» Bɔ ó o sína, ó o líf hɔn á nàmakaa ho pinpiró lè mu jumu na wee yánbónka yi á mu búenbúen ðn wó tétété. ²⁵ O ó Yeesu bɔ làa ba: «Mi sía ðéró mii wáa wi wen?» A 6a búenbúen zónkaa ðn concáan, á wee bɔn mii yi: «Páa! O nɔpue mu lé o yén síi ká? Hàrì ho pinpiró lè mu jumu ó o bíaráa, á mu pá bò a bióní yi.»

O Yeesu wéera a nɔi na 6a cɔnáwa wi yi

(Matiye 8.28-34; Maaki 5.1-20)

²⁶ A 6a khií ðn ho Zerasaa kòhú, hã sánsáa mín lè ho Kalilee kòhú. ²⁷ Bɔ ó o Yeesu ló ho woohú yi líf le mí í ðn, à bɔn ho lóhó na 6a wi yi nɔpue 6úi na 6a cɔnáwa wi yi á wee sí a yahó. O wee vará mí bírí míana. O mún yí máa dà zli yi, lé 6a nɔ-hía núnúí ó o wee da yi. ²⁸⁻²⁹ Pónna cèrɛ ká 6a cɔnáwa mu

† **8:10** Mi loré Ezayii vùahú 6.9.

hínɔn o wán, à ɓa sɪ sa ca a níní là a zení lè hà zúakùaríwà ò o yí dàrɪ yí va lùe. Ká a màhá wee khòo hà búenbúen kúia, à ɓa cínáwa na wi o yí ja a dé hà mana yi. O o Yeesu nɔn le jii ɓa cínáwa na wi o yi le ɓa lé. Lé bún nɔn ó o miiní là a Yeesu mu, ó o líí búrá a tá ò o wee bío bío ká pǎnpǎn: «Dónbeení na wi mu bío búenbúen jùhú wán Za Yeesu, lée webio á ù lon làa mi? Sábéré, í wee yanka fo, yí yáa í bío.»³⁰ Bún mɔn ó o Yeesu tũara a nni mu yi: «Ū yèni ɓa le we?» O o bía: «Ī yèni ɓa le Zãamãa.» Lé bío ɓa cínáwa na wi o yi á boo dà.³¹ A bán lé bía wee yanka a Yeesu le o yí ja mí vaa kúee ɓa cínáwa kòhú na náyiló jii mía yi.³² Mu wee wé à nɔnbùe-ɓoo hú búí yòó wee dí le búee yi. A ɓa cínáwa mu yankaa o Yeesu le o sábéré ò o na ho wòhú mí yi, à mí vaa yòo zo bán yi. O o nɔn mu wòhú ɓa yi.³³ Lé bún wán ɓa cínáwa mu ló a nni mu yi á vaá zon ɓa nɔnbùeɛní yi. A ɓa búenbúen yòó lùwa le búee wán á kuenkaa líí zon ho vù-beení yi á húrún.

³⁴ Bío á bía lá wee pa ɓa mɔn bío wó ká, á ɓa lùwa vaá bía mu nɔn bía wi mí manawá yi, á bía mu nɔn bía wi ho lóhó yi.³⁵ A ɓa nùpua ló le mí ɓueé lon bío wó. Bío ɓa ɓueé dɔn o Yeesu, á ɓa mɔn o nni mu na ɓa cínáwa lá wi yi, ò o wó a nĩ-tente á zã mí sɪa kará a Yeesu tá. A ɓa zãna.³⁶ A bía mu wó yio yi á wee bío bío ó o nni mu wó wó wannáa làa ba.³⁷ Ho Zerasaa kòhú nìpomu yi á yia yí zãna mu bío mu wón mía, fúaa ɓa wee yanka a Yeesu le o sábéré ò o lén día mí. O o Yeesu wá vaá zon ho woohú le mí ì bíní ì lén ñ va hen na ó o ló yi,³⁸ ó o nni na yú mítén ɓa cínáwa nni yi yankaa wo le o día le mí bè làa wo. O o Yeesu pá ò o bía nɔn wo yi:³⁹ «Lén va mìn zii á vaa bío bío búenbúen na le Dónbeení wó nɔn foñ á na ɓa nùpua yi.» O o nni mu bínfa wá á vaá wee yényení bío búenbúen na ó o Yeesu wó nɔn wo yi ho lóhó búenbúen yi.

*O Zayiruusi htɔnló là a hãa búí weéró bío
(Matiye 9.18-26; Maaki 5.21-43)*

⁴⁰ Bío ó o Yeesu bínfa khíi dɔn hen na ó o ló yi buararãa, ó o khíi yú ɓa nùpua cèrèè á ɓa wee zãmaka a bíní buenló bío yi. Ba búenbúen lá wee lóoní a.⁴¹ Hón pãahú so yi á bún ò o nni búí na lé ɓa *zúífúwa kàránló zii ya-dí na yèni ɓa le Zayiruusi ɓueé dɔn, á ɓueé líí búrá a Yeesu tá ò o wee yanka a le o bè làa mí va mí zii,⁴² lé bío ó o hínló yà-kéní na ó o yú á wee hí. O lúlúio wãa lá wee yí ho píru jun sii. Bío ó o Yeesu bò làa wo wá a va a zii, á ɓa minka nùpua ɓura bò a yi.

⁴³ Hãa búí wi ɓa tãahú á wee mi mí seeró fèee á dɔn hà lúlúio píru jun á ho máa fi. O nni bío yãara le tɔni ɓãnsowá cèrèè cɔn ká bán búenbúen màhá yí dàrina a yí weéra.⁴⁴ Bío ó o vá zoó ɓó a Yeesu yi, ó o zoó tũaa o dà-zínii nĩ-kání yi là a mɔn. O o seeró dɛɛnía ðɔn bún wán.⁴⁵ O o Yeesu ðɔn ò o tũara: «Lé o yén tũaa mi?» A bía ɓó a yi búenbúen à yia le mí yí tũaa wo yi, à yia le mí yí tũaa wo yi. O o Piere lé yia bía làa wo: «Eee! Nùhúso! Fo yí mɔn bío ɓa nùpua ɓurarãa foñ á wee jaã mìn le?»⁴⁶ O o Yeesu le: «Ī mɔn mu, ká a búí màhá pá tũaa mi. Lé bío á ĩ zũna mu le pãnká búí ló mi.»

⁴⁷ Bío ó o hãa mu mɔn ò o zũna a bío ó o wá ɓuara ká a wee zãka á ɓueé líí búrá a Yeesu tá, ò o zéɛnía bío nɔn ó o tũaanãa wo yi, làa bío ó o wó wó wannáa mí lahó yi bía wi bín búenbúen yahó.⁴⁸ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wán hínló, bío fo dó ū sli mi, lé bún weéra fo. Wãa lén, vaa yí héerã.»

⁴⁹ Bío ó o Yeesu wee bío ó o jii yãa yí tò, à bún ò o tonkaro búí ló a Zayiruusi zii á jɔn o mɔn ɓueé dɔn á ɓueé wee bío làa wo: «Ū hínló wãa húrún. Wãa yí

‡ 8:31 Ba zúífúwa cɔn á ho kshú na náyiló jii mía mu lé ɓa cínáwa kásó lùe.

seé o nĩ-karánlo.» ⁵⁰ Bĩo ó o Yeesu jná mu, ó o bía nɔn o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ũ sli miĩ, á ũ hĩnló á à wa.» ⁵¹ Bĩo 6a vaá dɔn, ó o le bía ká dĩn ho khũhũ, ò o Piere là a Zán là a Zaaki là a hĩnzo-za 6àn maá lè 6àn nu lé bán ó o fò zonnáa le zii yi. ⁵² Ba nùpua búenbúen wee wá kùaará a hĩnzo-za mu bĩo yi. O o Yeesu bía: «Mĩ yĩ wá bĩo. O hĩnzo-za mu yĩ hũrun, o lée yia na dũma.» ⁵³ A 6a nùpua wee zùanka a yi lé bĩo 6a zũ kɛnkɛn le o hũrun. ⁵⁴ O o Yeesu lii fũ a nii yi, ò o von wo pɔnpɔn: «Í hĩnló, lii hĩnĩ.» ⁵⁵ O o vèera á dɛɛnia lii hĩnɔn. O o Yeesu bía le 6a na mu bĩo wo yi le o dí. ⁵⁶ A 6àn nùwá can dĩn coon mu bĩo yi. Ká a Yeesu máhá henía mu nɔn 6a yi le 6a yĩ bĩo bĩo wó ká le nùpue jní.

9

O Yeesu tonkaa mi nĩ-keninia píru jnun (Matiye 10.5-9, 11-14; Maaki 6.7-13)

¹ O Yeesu von mí nĩ-keninia píru jnun á nɔn ho dánílò lè le jii 6a yi, à 6a wé kíkánáa 6a cínáwa yi á mún weéráa mu vámú lè mí sífúwá. ² O tonkaa 6a le 6a vaa bue le *Dónbeenĩ bɛɛnĩ bĩo à mún weé 6a vánvárowá. ³ Bĩo ká lé bĩo ó o henía nɔn 6a yi: «Mĩ yĩ 6ua hàrĩ dɛɛ à láráa ho wɔhũ. O búii yĩ 6ua búin-za, táa puure, táa bè-díniĩ. Mĩ yáá pá yĩ 6ua wári. O búii yĩ 6ua báká búii á séení hĩa ó o zá. ⁴ Mĩ wé vaá làara nùpue na wán, à wón zii lé d̄io mi kɛnĩ yĩ fúaa mi léró ho lóhó mu yi. ⁵ Mĩ wé vaá zon lóhó na yi, ká bía wi ho yi pá mi bĩo, ká mi wee lé ho yi, à mi púaa mi zenĩ khũnkhũnĩ kúia bĩn.* A búin ñ zéení làa bán le 6a wó khon.» ⁶ A 6a 6èn wá dɛn jii so wán á vaá wee héɛ bue le Dónbeenĩ bĩn-tente, á mún wee weé 6a vánvárowá há lórá lè mí dà-kénĩ kénĩ yi.

O Heroode háctri yáara a Yeesu bĩo yi (Matiye 14.1-2; Maaki 6.14-16)

⁷ Bũn biowa so na wee wé ká búenbúen ó o *Heroode na 6a bàrà ho kãhũ jũhũ wán jná á mu lúnkaa o yilera, lé bĩo 6a búii wee bĩo le lé o Zán Batiisi vèera. ⁸ Ba búii 6èn le lé o *Elii bĩnía buara. Ba búii yáá 6èn wee bĩo le mu lé le *Dónbeenĩ jĩ-cúa fɛɛrowá na yáania nĩ-kénĩ lé yia vèera. ⁹ Ká a Heroode wón wee bĩo mí yi: «O Zán á ínén í bɛɛre nɔn le jii á 6a kúio jũhũ. O o nĩi mu na 6èn wee wé búin bè-beera so na à í jná bĩo lée wée coon?» O o wáa wee cá ò o mi a Yeesu wán konloon.

O Yeesu d̄iinta 6a nùpua na po muaaseé hònu (Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Zán 6.1-15)

¹⁰ Bĩo ó o Yeesu tonkarowá bĩnía 6ueé dɔn á bĩo 6a wó búenbúen á 6a lá fɛera nɔn wo yi. Bũn mɔn ó o fò barén mí dɔn á 6a khèra van lè ho lóhó búii na 6a le Betesayidaa cɔn. ¹¹ A bĩo 6a zámáa zũna mu, á 6a bò a mɔn. O o Yeesu mɔn 6a ó o yèrémáa sá 6a yahó, á wee bĩo le Dónbeenĩ bɛɛnĩ bĩo na 6a yi. A bía wee cá le lòn-hebúee ó o mún weéra. ¹² Bĩo ó o nĩ-keninia píru jnun mɔn à le wii wee tɛ, á 6a vá 6ueé 6ó a yi à 6a bía làa wo: «Bĩo na 6a zámáa yi le 6a lén wa há ló-záwa lè há manawá na sùaráa hen à vaa làa, à mún yĩ mu bĩo dí. Lé bĩo á hen na wa wi yi á lóhó yĩ sùaráa yi, dɛɛ woon mía hen.» ¹³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mínén miten na mu bè-díniĩ 6a yi.» Á 6a bía nɔn wo yi: «Búurú bi-záwa bĩo hònú làa cezawa búaa jnun mí dòn lé búin wi wa cɔn hen, táa fo le wa lén vaá yá ho d̄inlò á 6uee na 6a nĩ-kúii na ká yi le?» ¹⁴ Lé bĩo á 6a báawa na wi bĩn mí dòn mu zon á à yĩ ho muaaseé hònu síi. O o Yeesu bía nɔn mí nĩ-keninia yi: «Mĩ sanká 6a nùpua le 6a kɛnĩ lè mí kuio ho búará-jnun làa píru

* 9:5 Mĩ loĩ Matiye v̄taht 10.14

pírú wán.» ¹⁵ A 6a hínɔn sankaa 6a á 6a búenbúen karáka. ¹⁶ O o Yeesu wáa fó ho búurú bío hónú lè 6a cezàwa bùaa ñun mu á guan ò o hóonía mí yahó yóó dá ho wáayi, ò o dó le Dónbeení bārákà mu bío yi. Bún món ó o cɛkkaa mu nɔn mí n̄-kenínia yi le 6a dá lè 6a zāmáa. ¹⁷ A 6a búenbúen dú sù, á bío ká á 6a khuíira á mu sù há sákíwá pírú ñun.

*O Piere le o Yeesu lé o Krista
(Matiye 16.13-21; Maaki 8.27-31)*

¹⁸ Wizonle búí, ó o Yeesu khèra vaá wee flo, ò o n̄-kenínia wi b̄n, ó o tùara 6a yi: «Ba nùpua wee bío webio í d̄n̄í yi?» ¹⁹ A 6a bía: «Ba búí le fo lé o Zán Batiisi, 6a búí le fo lé o Elii. Ba búí bán b̄n le fo lé le Dónbeení ñi-cúa f̄erowá na yáania n̄-kéní búí na vèera.» ²⁰ O o Yeesu b̄nía tùara 6a yi: «Ká minén c̄n á mi le í lée wée?» O o Piere bía: «Fo lé o *Krista na le Dónbeení tonkaa.» ²¹ O o bía bío ká henía n̄n 6a yi: «Mí yí v̄í v̄í bío mu le n̄pue ñí dé.» ²² O o pá b̄nía bía n̄n 6a yi: «O *N̄pue Za ko ò lo be. Ba n̄-k̄a, lè le *Dónbeení yankarowá ñúnása, lè ho *l̄ndá bío zéenilowa á à p̄í a. Ba à na a 6a à búe, ká há wizooní t̄n zoñ ó ò v̄e.»

*O Yeesu wee bè yi kaka
(Matiye 16.24-26; Maaki 8.34-9.1)*

²³ Bún món ó o yèrémáa wee bío làa bía wi b̄n búenbúen: «Yia wi ò o bè mi, á òanso khí mí kúrú s̄i bío wéro yi, ká a wé lá mí *kúrúwá p̄í† lè há wizooní búenbúen, á b̄eráa mi. ²⁴ O n̄pue na wi ò o k̄n̄í mí muk̄n̄í, wón á à v̄íní le. Ká yia máh̄á tà le mí ì v̄íní le ínén bío yi, wón á à k̄n̄í le. ²⁵ O n̄pue lá yú ho ðm̄íj̄á bío búenbúen ò o khon le muk̄n̄í binbirí yi, táa o bío yáara búenbúen, se lé ho c̄n̄ú yén á òanso yú? ²⁶ Yia wee ñyi ínén lè í bióní bío yi, ó o N̄pue Za b̄n mún khí ñyi òanso bío yi ká a khí b̄nía buara lè mí c̄kú beení, là a Maá Dónbeení lè mí wáayi tonkarowá c̄kú beení yi. ²⁷ Le í mí ho t̄iá na mia: Bía wi hen t̄ah̄ú, á 6a búí wi yi á máa hí ká 6a yí m̄n le *Dónbeení b̄en̄í.»

*O Yeesu miníkka le búee wán
(Matiye 17.1-8; Maaki 9.2-8)*

²⁸ Bío á bún búenbúen bía kh̄ína, wizooní bío h̄t̄n bún món ó o fó a Piere là a Zán, là a Zaaki á yòraráa le búee wán á wá yóó flo. ²⁹ P̄ah̄ú na ó o wee flo yi, ó o yahó ð̄nd̄n̄ miníkka, á s̄i-z̄inia mún yèrémáa wee ñuifka k̄iák̄iá. ³⁰⁻³¹ Yio buée t̄í à n̄pua n̄wá ñun búí ð̄n̄ là a Yeesu ho wáayi c̄kú beení yi á wee tà há láakáwá làa wo. *Ba lé o M̄ȳiize là a *Elii.‡ Há láakáwá na 6a wee tà lé o Yeesu b̄io na ó ò va ho Zeruzal̄emu á vaá hí á à t̄iára ho tonlò na ó o buara bío yi ñii. ³² Bún búenbúen wee wé ká a Piere lè mí n̄inzáwa ð̄ma kákáká. Bío 6a s̄ina á 6a m̄n o Yeesu c̄kú beení lè 6a n̄pua n̄wá ñun na páania ð̄n̄ làa wo. ³³ P̄ah̄ú na á 6a n̄pua mu le mí ì lén, ó o Piere wáa yí z̄ú bío ò ò bío, ó o bía n̄n o Yeesu yi: «N̄uh̄so, mu wó se á wa wi hen. Wá à tá há búkú-záwa bío t̄n: Unén dà-kéní, o M̄ȳiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ³⁴ P̄ah̄ú na ó o wee bío yi, á le ð̄nd̄úure búí yóó ló l̄i pon 6a yi. Bío ó o n̄-kenínia m̄n b̄n, á 6a zána. ³⁵ A mu t̄amu búí sá wee ñí le ð̄nd̄úure mu yi: «Yia ká lè í za na á ì m̄n lera. Mi wé ñí a c̄n̄.» ³⁶ Bún t̄amu so bío vaa véení, á 6a le mí ì loñ ò o Yeesu ð̄n̄ mí ð̄n. A lá bún ñii wán á barén ó o búí yí bía bío 6a m̄n yí n̄n n̄pue yi h̄úu.

† 9:23 Mi loñ Matiye v̄ah̄ú 10.38 ‡ 9:30-31 O M̄ȳiize bío wee zéení ho L̄ndá bío o Isiraȳe le ñipomu c̄n̄. Ká a Elii bío bún wee zéení le Dónbeení bióní t̄ánlò bío. O Yeesu lé yia b̄n buée t̄iára mu mí cúa-ñun ñii.

*O Yeesu wéeera a háyónza na ó o cíná wi yi
(Matiye 17.14-18; Maaki 9.14-27)*

³⁷ Mu bàn tá na lée tǎn ká 6a ló le búee wán wee lii, á 6a zāamāa lée sá a Yeesu yahó. ³⁸ Ba nǐ-kúii mu tǎhú á nǐ búii dǐn dǐn ò o wāmaa yi: «Nǐ-kāránlo! I wee yanka fo, lorí 1 za bio yahó yi; lé orén mí dòn lé yia á 1 ton kǎnaa yi. ³⁹ Cíná búii wi o yi, á wee dǐn dǐn fé wo dé, ò o wé wāama ká a táará, á jǐnsá-khùankhúá wé lé. Mu wee wé hǐnǐ o wán túntún. Hen ká mu hǐnǐn o yi á mu bío le mí ì khǐ ká a díá sùrèn lòn nǐ-hío. ⁴⁰ A ù nǐ-kenínia á 1 yáá fèra yú á yankaa le 6a na a lén wo yi, ká 6a màhá yí dàrna mu.» ⁴¹ O o Yeesu bíá: «Mí zuia nùpua bèn tǐn yí máa dé mí sǐa le Dónbeenǐ yi bío bon, á mí mún yí máa jí hàrì dèè. Mí wee leéka le 1 kèenǐ làa mia á wé è kārán mia fúuu le?» Bún món ó o mún bíá là a nǐi: «Bua ũ za mu á ũ buen le 1 lorí.» ⁴² Bío ó o háyónza vá wá buée sùará a yi, ó o cíná mu tǐn fó a dó ho tá yi ó o lii wee dá kèkèkè. O o Yeesu kǐkǐa o cíná mu yi le o lé, ò o wéeera a yàronza non bán máa yi. ⁴³ A bíá wi bǐn búenbúen can dǐn le Dónbeenǐ na dá mu bío búenbúen pánká na 6a mǎn bío yi.

*O Yeesu wee bio mí húmú lè mí vèeró bio
(Matiye 17.22-23; Maaki 9.30-32)*

Bíó 6a lè mí nǐ-kení kéní dǐn wee lorí mu bè-beera na ó o Yeesu wó kà, ó o yèrémāa wee bío lè mí nǐ-kenínia: ⁴⁴ «Hā bíonǐ na á 1 1 bío ò na mia á mí jí á 6a mi yiwa: O *Nùpue Za á 6a à dé 6a nùpua nǐi yi.» ⁴⁵ Le bíonǐ mu ó o nǐ-kenínia yí jí jǐhú sесе, le kúará á tun 6a yi, lé bún non á 6a yí zǔ le bán ya-tente, á 6a mún hézāna mu bǐnǐ tǎaró làa wo.

Lée wée po bíá ká?

(Matiye 18.1-5; Maaki 9.33-37)

⁴⁶ O Yeesu nǐ-kenínia wee wāanǐ mún yi á à zǔrínáa yia po 6a búenbúen. ⁴⁷ Bío ó o Yeesu zǔna 6a yilera, ó o vaá fó a háyónza búii buée bàrá mí nǐsǎnǐ ⁴⁸ ò o wee bío làa ba: «Nùpue lée nùpue na buan o háyónza na ká sese 1nén bío yi, se lé 1nén á bǎnso mún buan sese. A yia buan mí se, se wón mún buan yia tonkaa Mí sese. Lé bío á yia bío jǐhú mía mí búenbúen tǎhú wón lé yia po minén na ká.»

Yia yi máa fi làa mia se wón sǎ mi jii

(Maaki 9.38-40)

⁴⁹ O o Zǎn lá le bíonǐ ò o bíá: «Núhúso, wa mǎn o nǐi búii ò o wee na 6a cínáwa lè ũ yèni, á wa lá wi wa hè o, lé bío ó o mía wa kuure yi.» ⁵⁰ O o Yeesu bíá bío ká non 6a yi: «Mí yí hè o, lé bío á yia yí máa fi làa mia se wón làa mia lée dà-kéní.»

Ho Samarii lóhó búii nùpua yi tà a Yeesu bio

⁵¹ Bío ó o Yeesu léró ho dímǐná yi pǎhú wá buée sùará, ó o hǎ mí sǐi ò o le mí wáa à lén á à va ho Zeruzalèemu. ⁵² O o fèra tonkaa 6a nùpua á 6a dú a yahó. A 6a wá vaá zon ho *Samarii lóhó búii yi le mí zoó wíoka le lùe á à ká làa wo. ⁵³ A ho lóhó mu nùpua pá le o máa làa mí wán, lé bío ó o vèenǐ yahó sá ho Zeruzalèemu. ⁵⁴ Bío ó o Zaaki là a Zǎn mǎn mu ká, á 6a bíá non o Yeesu yi:

«Núhúso, fo le wa bío le ho dshú lé ho wáayi à lii cíí 6a búe nùhú le?» § 55 O o Yeesu yèrèmaa khíi zá làa ba. * 56 Bún món á 6a wà van ló-veere.

*Yia le mí ì bè o Yeesu bío
(Matiye 8.19-22)*

57 Páahú na á 6a wí ho wshú wán, ó o nni búí vaá ló gueé wee bío là a Yeesu: «Í ì bè foñ á à varáa há lùà búenbúen na á ù wee va yi.» 58 O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Ba cawanwá yú há kána wee zo, á 6a jínzáwa mún yú há lèna. Ká a *Núpue Za wón máhá yí yú ho lahó na ó o dà à vùri yi.»

59 O o Yeesu bínía bíá làa búí: «Buee bè mií.» A wón bíá làa wo: «Í ì bè foñ. Ká ù máhá díá le í vaa nùu wán maá vé.» 60 O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Díá le 6a nì-hía à nùu mí nì-hía, ká únén vaa bue le Dónbeení béeñí bío.»

61 O o búí pá bínía bíá làa wo: «Núhúso, í ì bè foñ, ká ù máhá díá le í vaa dé wán nùwá cáawése vé à í bíní buen.» 62 O o Yeesu bíá làa wo: «Yia wee và lè mí nàwa sùnóuahó ká a yèrémá khíi loñ lè mí món, wón yí ko lè le *Dónbeení béeñí.»

10

O Yeesu tonkaa mí nì-keninia búí

1 Bún món ó o Núhúso pá bínía hueekaa 6a núpua gúará-tín làa píru làa nùwá jun * búí á tonkaa lè 6a nùwá jun jun le 6a dí mí yahó va há ló-beera lè há lùà búenbúen na ó orén mí beere ko ò o va dá. 2 O o bíá nòn 6a yi: «Ho dñlò bon dñ cèrè, ká ho lárowá lé bíá yí boo. Awa. A mi fio o mahú òanso yi le o wíoka na 6a ton-sáwá le 6a lá ho. 3 Mi lén! Ká mi jí bío kà: I wee tonka mia. Mi ka lòn piózawa na wá vaá zo 6a dakhínkhínwa tshú. 4 Mi yí gwa wári, mi yí gwa puure, hàri nakaa. Mi yí dñ na 6a núpua tēenlò yi ho wshú wán.

5 «Mi wé vaá zon zii lée zii, à mi fèn bío le ho hээрà keñ le zii mu yi. 6 Ká núpue na ko lè ho hээрà wi le yi, á mí hээрà á à dá òanso. Ká a bèn yi ko làa ho, á ho máa dá a. 7 Dén zii so lé dño à mi keení yi, ká mi wé yí làa zii yi à bíní lé vaa làa le búí yi. Ba wé yú bío na nòn mia à mí dí bún. I bíá bún lé bío ó o ton-sá ko lè mí jii dñlò.

8 «Lóhó lée lóhó na mi wé vaá zon yi, ká 6a tà buan mia, ká 6a wé yú bío na bára mi tá, à mí dí bún. 9 A 6a vánvárowá na wi ho lóhó mu yi à mí weé, à mí mún bío na ho núpua yi le le *Dónbeení béeñí gueé 6ó 6a yi. 10 Ká lóhó na mi vaá zon yi ká ho núpua yí tà mi bío, à mi zoo dñ ho lóhó mu sli yi ká mi bío bío ká na 6a yi: 11 «Mi lóhó khúnkhúni na fá wa zení á wa à púaa á à kúee mi wán,† ká mi máhá pá zúñ mu le le Dónbeení béeñí gueé 6ó.» 12 Le í bío mu na mia: Le cítii fi nánzon, á hón lóhó so núpua bío na khíi sá 6a yi á à porí bío sá ho *Sodōmu lóhósa yi.‡

(Matiye 11.20-24)

13 «Ūnén Korazén lóhó lè únén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bío á ho yéréké bè-beera na wó minén cñn òan sli lé bún lá wó ho Tiire lè ho

§ 9:54 Le Dónbeení bioní vónna búí yi á bío ká lé bío túara sá le bioní mu jii: «Làa bío ó o Elii há wóràa mu bío sli.» * 9:55 Le Dónbeení bioní vónna búí yi á bío ká lé bío túara sá le bioní mu jii: «Le hácíri na wee jàa mia dé bío ká yi á mí yí zú sli. O Núpue Za guara 6a núpua kánlò bío yi ká a yí guara 6a búeró bío yi.»

* 10:1 Le Dónbeení bioní vónna búí yi á 6a tonkarowá mu lée gúará-tín làa píru. † 10:11 Mi loñ o Matiye 10.14 ‡ 10:12 Ho Sodōmu lé há ló-beera bío jun na le Dónbeení yánkaa 6ó nùhú o Abarahaamu páahú dà-kéni. Ho bío wee zéeni mu bè-kora mónlò lè le Dónbeení cítii bío. Mi loñ Bío nùhú búeení vuahú (Genèse) 18.20-21; 19.24-25

Sidōn lórá[§] yi, se hā lórá mu nùpua lá hīnōn hāānī á khuiira hā pórókówá zā, á kúaa le sāni mí wán, á zééníāā le mí wi à mí khí mu bè-kora wéró yi. ¹⁴ Lé bñn nōn le cítii fī nānzōn á ho Tiire lè ho Sidōn lórá lònbee na à yí hā á à wé lāa yi minén lònbee yi. ¹⁵ Εε ká ūnēn *Kapεεnyuumu, fo wee leéka le 6a khii lá fo á à yòorāa ho wáayi le? Bùeé. Ho nī-hōnbó-lóhó lé hīa 6a khii líí dé fo yi.» ¹⁶ O o wee bío lè mí nī-kenínia: «Yia wee jí mí cōn, se 6ānsō mún wee jí 1 cōn. A yīa pá mia se wón mún pá mi. A yīa pá mi, se lé yīa tonkaa mí ó o mún pá.»

Ba tonkarowà bñni buenlò bío

¹⁷ Bīa ó o tonkaa mí 6úará-tīn lāa píru lāa nùwā jūn* bīnia 6uara à 6a sía wan lāa sòobéε, á 6a bīa nōn o Yeesu yi: «Núhūso, hāri 6a cīnāwa ká wá von ū yēni le 6a wé bío na, à 6a wé mu.» ¹⁸ O o Yeesu bīa nōn 6a yi: «Ī lá wee wé mí a *Satāni, 6a cīnāwa núhūso ká a yòó kùera ho wáayi wee líi lè ho viohó na juiina bío síi. ¹⁹ Mi loñ! I nōn ho pānká mia, hīa mi wé è varákarāa 6a háwá, lè 6a naawá wán, à mún pùpùurāa o zúkúso pānká búenbúen, ká dēε woon máa yí mia. ²⁰ Εε ká mí mǎhǎ yí zámaka bío mí yú ho pānká 6a cīnāwa wán bío yi, ká mí zámaka lé bío á mí yēnnāa túara ho wáayi le Dónbeení cōn.»

(Matiye 11.25-27)

²¹ Hón páahú dà-kéní so yi á le Dónbeení Hácírí wéera Yeesu síi, ó o wee bío bío ká: «Éee! I Maá, ūnēn lé ho wáayi lè ho tá Núhūso, 1 wee dé ū bāraká. Lé bío mu bío na fo sá mu bè-zūmīnī 6ānsowá lè le hácírí 6ānsowá yi á fo tá zéénia lāa bīa bío júhú mia. I Maá, mu bon. Bío mu wórāa ká lé bío sí foñ. ²² I Maá dó mu bío búenbúen 1 nīi yi. Nīi woon yí zū a Za, ká mu yínóí o Maá. A nīi woon mún yí zū a Maá, ká mu yínóí o Za, lāa bīa ó o Za mu wi ò o zééní lāa wo.»

(Matiye 13.16-17)

²³ Bñn mōn ó o yèrémāa wee bío lè mí nī-kenínia mí júhú wán: «Minén na wee mí bío ká lè mí yío, mí júná 6ēntīn sí. ²⁴ Lé bío le *Dónbeení jī-cúa fεerowá lè 6a bá-zāwa cērēε sía hīa vá à 6a mí bío mínén wee mí à 6a yí mōn mu. Ba sía hīa vá à jí bío minén wee jí, à 6a yí jí mu.»

O Samarii nīi na wó le hii wǎhiire

²⁵ Ho *lāndá bío zéénílo 6úí wi ò o yí o Yeesu nīi 6ua yi, ó o túara a yi: «Nī-kāránlo, 1 ko à i wé kaka à bè yi yírāa ho yīrón mukānī na máa vé?» ²⁶ O o Yeesu bīa nōn wo yi: «Lé mu yén túara wa lāndá vūahú yi? Fo wee jí mu kaka?» ²⁷ O o nīi bīa nōn wo yi: «Fo ko ū warí ū Núhūso Dónbeení lé ū síi búenbúen, lè ū mánáká búenbúen, lè ū pānká búenbúen, lè ū yilera búenbúen† à ū mún warí mí ninza lāa bío á fo warāa ūten bío síi.‡» ²⁸ O o Yeesu bīa nōn wo yi: «Fo bīa se. Bánbá ū wé bñn, á fo ò yí le mukānī.»

²⁹ O o nīi pá wi ò o cá ho túiá síni, ó o bīnia túara a yi: «Lé o yén lé wa ninza?»

³⁰ O o Yeesu bīa nōn wo yi: «Nīi 6úí hīa ló ho Zeruzalεεmu yi á wee va ho Zerikoo, á 6a wā-tiwa vaá tun wo ho wǎhú kuio yi á fó sía, à 6a han wo 6óonia yi ó o yuunia día, à 6a wá. ³¹ Mu wó fó mín à le *Dónbeení yankaro 6úí lá ho wǎhú mu. Bío ó o 6ueé mōn o nīi mu ò o díá ó o há yòó ló á khii lá mí wǎhú wá. ³² O o *Levii nùwá nī-kéní 6úí mún lá ho wǎhú mu á 6ueé mōn o nīi mu ò o díá, á wón mún há yòó ló á khii wá. ³³ Bñn mōn ó o *Samarii nīi 6úí mún lá ho wǎhú dà-kéní mu. Bío ó o 6ueé mōn o nīi ó o makári buan wo yi. ³⁴ O o

§ 10:13 Mi loñ Matiye vūahú 11.21 * 10:17 Mi loñ o Luki 10.1 † 10:27 Mi loñ Levii nùwá vūahú (Lévítique) 19.18 ‡ 10:27 Mi loñ Lāndá zéénílo vūahú (Deutéronome) 6.5

vaá 6ó a yi, á kúaa ho ðivén lè ho jiló o dokuaa wán á bá, ò o lá a yòò bò mí yà-yòonii wán á vannáa 6a nĩ-hãní làanii zli, á vaá wee lorí wo yi ká a váanii a. ³⁵ Mu tá na lée tɔn yĩnbii ó o lera le wɛn-hãani bɔo ɔun á non le zli ɔanso yi, ò o bía: «O nĩ mu á ũ pa bɔo sese, ká 1 khíi bĩnia wá 6ueé khíi hen, ká bɔo fo wó a bɔo yi á po le wári na á ɪ non foñ, á ɪ ì sáání mu.» ³⁶ O o Yeesu máhá bĩnia wee túa wo yi: «Ba nùwá tɪn mu tɪahú ó o yén lé yía zéenia le o núpue na 6a wá-tiwa tun lé mí ninza?» ³⁷ A ho làndá bɔo zéenílo bía: «Lé yía wó le hii làa wo.» O o Yeesu bía non wo yi: «Wáa lén à wé vaa wé làa bɔn sii.»

O Yeesu làara a Maate là a Mari 6àn zli

³⁸ Bɔo ó o Yeesu lè mí nĩ-keninia wi ho wáhu wán wá, ó o vaá dɔn ho lóhó 6úí, ó o zoó làara a háa 6úí na 6a le Maate zli. ³⁹ O háa mu 6àn hĩnló 6úí wi bɔn á yèni 6a le Mari. Bɔo ó o mɔn o Yeesu ó o wá 6ueé kará a tá á wee jí a bioní. ⁴⁰ Hón pãahú so yi, ò o Maate wón 6èn yahó bon mí zli tonni sáró yi. Bɔo ó o mɔn mĩn hĩnló mu ò o kará, ó o wá 6ueé wee bɔo là a Yeesu: «Núhúso, wán hĩnló bɔo ó o kará yí máa séeni mí á fo yí mɔn le? Bɔo le o hĩní dé mí nĩ mĩ.» ⁴¹ O o Yeesu bía non wo yi: «Héyí, Maate. Fo wee yáa ũ yilera ká ũ héé tãmá mu bɔo cɛɛ wéró yi, ⁴² ká bɔo dà-kéní lé bɔo bɔo here. O Mari lera bɔo se po mu 6úen6úen, bɔo á núpue yi dà máa fé o cɔn máa yi.»

11

O Yeesu wee zéeni ho floró wéró

(Matiye 6.9-13)

¹ Wizonle 6úí ó o Yeesu vaá wee wé mí floró le lùe 6úí. A bɔo ó o flora wó, ó o nĩ-keninia nĩ-kéní bía làa wo: «Núhúso, kení wɛn lè ho floró làa bɔo ó o Zán Batiisi kenianáa mí nĩ-keninia.» ² O o Yeesu bía non 6a yi: «Hen ká mi wé wee fio, à mi bɔo kà:

Wán Maá,

wé à 6a núpua zún le fo lé le Dónbeenĩ na 6àn sii mia.

Dí ũ bɛeni há lùe 6úen6úen yi.

³ Há wɛn lè mu bè-dínii na ko làa wɛn
há wizooni lè mí dà-kéní kéní yi.

⁴ Sɛn wa bè-kora día,

làa bɔo á warɛn mún wee tà sɛn día

à na bía wó khon làa wɛn yi.

Pa wɛn bɔo wee khà wɛn dé mu bè-kohó wéró yi bɔo yi.»

⁵ O o pá bĩnia bía non 6a yi: «O 6úí 6àn bɔnlo wáa lá wi sii. Wizonle 6úí ó o hĩnon vaá yú a ho tá tɪahú á bía non yi: «1 bɔnlo, ke mi làa búurú bi-záwa bɔo tɪn, ⁶ wán bɔnlo nĩ-kéní 6úí ló le kúii yi á 6ueé ló 1 wán, à bè-dínii mia 1 cɔn máa na a yi.» ⁷ A yía zoó le zli yi 6èn bía bɔo kà: «Día mi, yí búmaka mi. Ho woohú pon, á ɪ záwa làa mi dũma wó. 1 yí dà máa hĩní máa na búurú foñ. Bɔnlo na à wé bɔn mia.» ⁸ Le 1 mí ho túiá na mia: Hàrí ká a pá le mí máa hĩní máa na ho búurú mu wo yi 6a bɔnmu bɔo yi, á bɔo ó o yí wi ò o yèni yáa, ó o pá há hĩní á à na bɔo ó o wee cà 6úen6úen wo yi.

(Matiye 7.7-11)

⁹ «Inén wee bɔo mu na mia: Mi wé fio le Dónbeenĩ cɔn, á le è há mia. Mi wé cànka mu bɔo le Dónbeenĩ cɔn, á mi ì yí. Mi wé 6úan6úa ho woohú á le è hén ho mi ì zo. ¹⁰ Lé bɔo á yía wee fio á le è há, yía wee cà bɔo le cɔn, ó o yí mu, yía wee 6úan6úa ho woohú á le è hén ho ó ò zo.

11 «Minén t̄lahú ó o búí za *flora a ceza o c̄sn, ó o so o na háa wo yi le? 12 Tàá ká a flora le f̄uaale ó o so o na naa wo yi le? 13 Awa, á b̄io minén na yí seka á zū b̄io se naló mi z̄awa yi, à s̄snkú m̄n Maá na wi ho wáayi á à wé kaka máa nanáa mí Hácírí b̄ia wee flo le o c̄sn yi?»

*Béeni na n̄pua wee fi m̄n yi yi dà máa va yahó
(Matiye 12.22-30; Maaki 3.20-27)*

14 Wizonle búí ò o Yeesu wee ja a c̄ná á à lén o n̄i búí na ó o c̄ná mu wó ó o yí dà máa b̄io yi. B̄io ó o ló a yi vó, ó o n̄i j̄ii d̄ená fá á wee b̄io. A 6a z̄amáa wó coon mu b̄io yi. 15 Ká 6a n̄i-kéní kéníwá búí máh̄ pá wee b̄io: «Mu lé 6a c̄náwa j̄uh̄so *Belezebuule† lé ȳia n̄n ho p̄nká wo yí, ó o dà wee janáa 6a c̄náwa lén b̄ia 6a wi yi.» 16 Ba búí bán b̄èn le m̄i kh̄uaa o j̄ii yi, á 6a b̄ia non wo yi: «Wé ho yéréké b̄io búí na wee zéeni le ū d̄ar̄lóló le Dónbeení c̄sn le wa mi.» 17 Ká a Yeesu máh̄ z̄una 6a yilera, ó o b̄ia n̄n 6a yi: «K̄sh̄ lée k̄sh̄ na n̄pua wee fi m̄n yi, á à fi ì vé. A z̄l-j̄uh̄ na n̄pua m̄n wee fi m̄n yi á j̄uh̄ á à búe. 18 Ká a *Satāni h̄ia b̄n̄ia wee fi lè m̄iten ó o b̄éeni á à wé kaka à k̄érn̄aa? B̄io á mi máh̄ wee b̄io le mu lé o Belezebuule lé wón n̄n ho p̄nká m̄i á ï wee ja lè 6a c̄náwa. 19 Ká lé b̄n̄ mu wóráa, á b̄ia làa mia lé le dà-kéní b̄èn wee ja 6a c̄náwa mu lè ho p̄nká yén? Bán mi béere wee zéeni le mi b̄io yí bon. 20 Le ì mí ho t̄úia na mia: Lé le Dónbeení p̄nká lé h̄ia á ï wee ja lè 6a c̄náwa. B̄n̄ wee zéeni le le Dónbeení mu b̄éeni wáa b̄ueé 6ó mia. 21 Ká a p̄nká bánso búí á h̄ia s̄la wi ó o kará pannáa mí l̄ue yi, ó o n̄i b̄io á d̄éé búí máa wé. 22 Ée ká ȳia p̄nká wi po a vaá ló buara b̄ueé d̄ar̄na a han, o ò fé o h̄ia s̄la na ó o lá dó mí s̄li yi, á m̄n ì khuii o n̄i b̄io á à sanká.

23 «Ȳia yi tà ì b̄io se wón lé ì z̄ukúso, á ȳia m̄n yi máa séeni mi ho k̄úeem̄n̄wánló b̄io yi, se wón wee saawaní.

(Matiye 12.43-45)

24 «Hen ká a c̄ná ló a n̄pue na ó o lá wi yi, ò o vaa h̄éé vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó ò k̄éni á à v̄n̄ yi ká a máa yí ho. Ká a wó san ò o b̄io mí yi: «Mu s̄taani á ï b̄n̄i va hen na á ì ló yi.» 25 Ká á b̄n̄ia van b̄n̄, ò o vaa yí ho lahó mu ká ho sàara á wíokaa sesese. 26 Ká a m̄n mu, ò o b̄n̄i vaa fé 6a c̄náwa búaa h̄èj̄un na b̄èn j̄ii po arén à 6a p̄ani b̄uee zoo k̄éni c̄icakà ho lahó mu yi. Ká mu wó ká, à wón n̄pue so b̄io wíoka yáa poñ b̄io mu f̄u karáa.»

27 B̄io ó o Yeesu d̄n̄ wee b̄io, à b̄n̄ ò o h̄aa búí na wi 6a z̄amáa t̄lahú b̄ia n̄n wo yi p̄np̄n̄: «O h̄aa na ton fo á ȳéniá b̄ènt̄n̄ j̄uh̄ s̄l.» 28 O o Yeesu b̄ia n̄n wo yi: «B̄ia j̄uná s̄l lé b̄ia wee j̄i le Dónbeení b̄ioní à m̄n tà bè le yi.»

*Ba le o Yeesu wé yéréké b̄io à mí mi
(Matiye 12.38-42)*

29 P̄ah̄ na 6a z̄amáa k̄n̄ia o Yeesu yi wee j̄aa m̄n, ó o wee b̄io làa ba: «Ho lòn̄b̄io n̄pua yiwa yí se. Ba wi á ï wé yéréké b̄io búí à 6a mi. Ée ká 6a máa mi yéréké b̄io búí ká mu ȳn̄r̄ le *Dónbeení j̄i-cúa f̄ero Zonaasi b̄io. 30 B̄io ó o Zonaasi b̄io h̄ia z̄éeniána ho Niniivesa,‡ lé b̄n̄ bán s̄ii ó o *N̄pue Za b̄io m̄n kh̄i z̄éeniána ho lòn̄b̄io n̄pua.

31 «O b̄éé h̄aa na h̄ia wi ho Sabaa k̄sh̄ j̄uh̄ wán̄š á h̄ia ló le l̄ue na d̄áni n̄ayi làa s̄òob̄éé á b̄ueé j̄á a Salom̄n b̄è-z̄ur̄im̄n̄i b̄ioní. A b̄io wi minén t̄lahú

* 11:11 Le Dónbeení b̄ioní v̄n̄na 6úí yi á b̄io ká lé b̄io túara s̄a le b̄ioní mu j̄ii: Ká a za flora ho búurú o c̄sn ó ò na le huee wo yi le. † 11:15 Mí loñ Matiye v̄uah̄ 10.25 ‡ 11:30 Mí loñ Zonaasi v̄uah̄ 2.11-3.9 § 11:31 Mí loñ Bá-z̄awa n̄n-ȳaní v̄uah̄ (1Rois) 10.1-13

bún 6èn po a Salomòn. Lé bún nòn á le Dónbeení cítíí fí nònzoñ ó o bée háa mu á à híní ì òn ho lònbiò nùpua yahó á à kooní 6a yí.»³² «Ho Niniivesa khú mu bè-kora wéró yí lé bíò 6a jí a Zonaasi bíoní. A bíò wi minén òhahú bún 6èn po a Zonaasi. Lé bún nòn á le Dónbeení cítíí fí nònzoñ á ho Niniivesa mu á à híní ì òn ho lònbiò nùpua yahó á à kooní 6a yí.

Le fíntání wáhiire

(Matiye 5.15; 6.22-23; Maaki 4.21)

³³ «Nùpue máa dé fíntání á máa sánka, ó o mún máa bún le yí làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na le ko le bàrá yí, à bíà wee zo le zíi wé mí.

³⁴ «Ū yío lé ū sánía fíntání. Ká ū yío se, á ū sánía búenbúen á à kèrì mu khoomu yí. Ká ū yío yáara á ū sánía á à kèrì le túbirí yí. ³⁵ Awa! A ū cén pa ütèn bíò, à ū khoomu á yí wé le túbirí. ³⁶ Ká ünén ū beere á wi mu khoomu yí á bíò búí yúii mía yí, á fo ò òn wé è mí làa bíò ká fo òn le fíntání khoomu yí á ū mináa bíò síi.»

O Yeesu wee kooní ho lándá júnása yí

(Matiye 23.4-36; Maaki 12.38-40)

³⁷ Páahú na ó o Yeesu bíà wó yí, ó o *Farizíe búí 6ueé von wo le ho òn ló mí zii. O o Yeesu hínàn á vaá zoó kará wee dí. ³⁸ O Farizíe mu na von wo á wó coon bíò ó o wee dí ó o yí sekaa míten làa bíò 6a wee wé wéráa mu. ³⁹ O o Nùhúso bíà nòn wo yí: «Minén Farizíewa, mi ká le mu jumu jünuní le ho òn ló òn ló sía na máa mí òn wee ce wéréwéré, ká mi yiwa hñn máhá sú le ho kónlò le mu sùnsumámu. ⁴⁰ Mi lé 6a bñnbúwá. Le Dónbeení na wó bíò wee mi ho khúhú á so mún yí wó bíò wi le ho yí le? ⁴¹ Mu hámu wéró se, ká mi yiwa naló le Dónbeení yí à mi yí nònsá yí, lé bún ò na ká mu bíò búenbúen á à ce wéréwéré. ⁴² Ká minén Farizíewa, ho yéréké khii sá mia, lé bíò á hàrì há vñn-zà-wíníwá na 6a wee kúee le zéení yí búenbúen á mi wee na bán cúa-pírú nù, à mu húaaràmu le le Dónbeení waminí á mi máhá wee pñn día, à bún lé bíò mi jòn lá ko à mi wé wé ká mi yiwa mún yí nònsá bíò ká wéró yí.

⁴³ «Ho òhahú khii cì minén Farizíewa, lé bíò mi wa ho yahón lùà kèeniló ho kàránlò zíní yí, á mún wa à 6a nùpua wé tèní mia le le kónbii 6a zámáa fémínlò lara yí. ⁴⁴ Ho yéréké khii sá mia, lé bíò mi ka lòn búráa na yí máa mi sese na 6a wee vará wán à 6a yí zú mu*.»

⁴⁵ A ho *lándá bíò zéenilo ní-kéní bíà làa wo: «Ní-kàránlò, fo wee bíò ká, se lé warén fo mún wee là.» ⁴⁶ O o Yeesu bíà nòn wo yí: «Minén lándá bíò zéenilowa á ho òhahú mún khii cì, lé bíò á mi wee jí ho sèrò na lí 6a nùpua wán, à mi máhá yí máa dé mi níní ho sèrò bíò yí hàrì cínú. ⁴⁷ Ho yéréké khii sá mia, lé bíò á 6a jí-cúa fèerowà na á mìn maáwá 6ó bán búráa lé hñn á minén wee so. ⁴⁸ Bún wee zéení le bíò á mìn maáwá mu wó á mí tá á nòn mi wee soráa 6a jí-cúa fèerowà mu na 6a 6ó búráa.

⁴⁹ «Lé bún nòn le Dónbeení bè-zúrminí bíaráa bíò ká: «Ì ò tonka 6a jí-cúa fèerowà le 6a tonkarowà 6a cñn, á 6a búí 6a à búe 6a òhahú, ká 6a búí 6a à beé lò.» ⁵⁰ Ho òn ló jí-cúa fèerowà ná 6a 6ó búenbúen á ho zuia nùpua lé bán á le lònbee na wi 6a húmú món á à jí wán. ⁵¹ A lá a *Abèele búeró páahú à 6uee dá a Zakari búeró yí, wón na 6a 6ó le *Dónbeení

* **11:44** Há búráa bíò: Ho lándá bíò zéenilowa cñn ká yía òn ó ní-hío à 6a le wón tun. Lé bún á hàrì há búráa á nùpue yáa pá yí ko ò o vará wán táa ò o dá, bún ká a pá òn ló tun. Lé bún nòn á 6a zúifúwa fù wee wé khünináa mí búráa à há wé mí sese.

zi-beeni yi mu hāmu wéeni lahó lè le *sòobá-lùe pāahū.† Le 1 mī ho tūiá na mia: Dén cāni so na kúará búenbúen lé ho lònbiò nùpua lé bán á le lònbee na wi mu món á à jī wán.

⁵² «Minén lándá bío zéeniłowa: Ho yéréké khii sá mia, lé bío le Dónbeeni zúrló binbirí wāhū á mi tun. Minén mi beere á yí bò ho, á bia le mí ì bè ho á mi mún hò.» ⁵³ Bío ó o Yeesu ló le zli yi, á bío ho lándá bío zéeniłowa mu lè 6a Farizléwa sía wee cí a yi lāa sòobéé, á 6a léé wee tūaka a yi mu bíowa lè mí síwá dání yi. ⁵⁴ Ba le mí ì jī a jii yi ká a hía bía khon á 6a yí o nūi 6ua yi.

12

Mi pa miten bío

(Matiye 10.26-27, 19-20)

¹ Mu wee wé ká 6a nùpua fò mín bín búirí búirí búirí fúaa 6a wee yonka mín zení lé 6a booró. O o Yeesu wáa sánsáa mi ní-kenínia á wee bíoráa: «Héyí! Mi pa miten 6a *Farizléwa bío yi. Ba bío bonmín lè le ja-fini. Bío 6a wee kàrán lè 6a nùpua á barén mí beere yí máa bè yi. ² Mu bío na sánkaa búenbúen khii mí, á bío sá yi búenbúen mún khii zúri. ³ Lé búñ nòn á bío mi ì bío le túbiri yi, á 6a nùpua khii mí wéréwéré. Bío mi wee hūmanka kúee mín jikónna yi há zíní fíkāna á mún khii bue há lóra.

Mi wé kòñbi le Dónbeeni

(Matiye 10.28-31)

⁴ «Wán bónlowá, ì ì bío mu ù na mia. Mi wé yí zón bía wee úe o nùpue ká 6a máa bíní dān mu búí wé. ⁵ Yia mi ko à mi wé zón á ì ì zéeni lāa mia. Mi wé zón le Dónbeeni na dà à dé mia le Dofní dōhū na máa hí yi mu húmú món. Le ì bío mu na mia: Dén le dōi mi ko mi wé zón. ⁶ Ba jínzà-wíníwá búaa hònú so yi máa yèè há tòmónwá bío jun le? A le Dónbeeni yi pá yí máa nōnsá bán yá-kéní búí yi. ⁷ Hārì mi jún-vānì búenbúen á le Dónbeeni zū jii. Mi wáa yi zón dèé, lé mi bío jūhū wi po 6a minka jínzà-wíníwá.

Yia tà lāa yia pā a Yeesu bío

(Matiye 10.19-20; 10.32-33)

⁸ «Le ì bío mu na mia: Yia dñn 6a nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bío sá mī, ó o *Nùpue Za mún khii bío le Dónbeeni wáayi tonkarowá yahó le bánso bío sá mí yi. ⁹ Ká yia bèn bía wéréwéré 6a nùpua yahó le mí yí zū mí, ó o Nùpue Za mún khii bío le Dónbeeni wáayi tonkarowá yahó le mí yí zū bánso. ¹⁰ Nùpue na bía le bín-kohó o Nùpue Za dān yi, á wón bánso á 6a à sén ñ díá á à na yi. Ká yia khii bía le bín-kohó le Dónbeeni Háciri dání yi, á wón bánso máa yí mu bán séndiaró.

¹¹ «Hen ká 6a khii wé 6uan mia vannáa 6a *zúifùwa kàránló zíní yi, táa ho pánká bánsowá yahó á bán cíti mia, á mi yí le mi yiwa dè bío mi ì laráa mi jii-cúa lāa bío mi ì bío bío yi. ¹² Lé bío á bío mí vaá bío á le Dónbeeni Háciri á à zéeni lāa mia hón pāahū so yi.»

O náfórò bánso na lé o bónbú wahiire

¹³ O nñi búti bía nòn o Yeesu yi 6a zāamāa tlahū: «Nì-kàránlo, bío na wán za yi le o sanká wán kía ò o na ì bío.» ¹⁴ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Wán bónlo, léé

† **11:51** O Abele là a Zakari húmú bío: Le Dónbeeni bíoní vūahū lāa bío 6a zúifùwa fù túara lāa ho, ó o Abele lé yia lé o yahón nùpue na 6a 6ó, á ho vūahū mu vaa véeni ó o Zakari lé yia 6a 6ó dú ho món. Mi loñ Bío Nūhū Búeení vūahū (Genése) 4.8; Wizooni bè-wénia nín-yání vūahū (1 Chroniques) 24.20-22

wée dó mi le 1 fáa mǐn tǔiáwá à mún sanká mǐn kǐa na mia?» ¹⁵ Bún mǎn ó o wee bío làa bíá wí bǐn búenbúen: «Mi pa miten bío. Mi yí wé núpua na yío yí máa sí làa bío, lé bío hàrì ò o núpue nǔ bío wé boo kaka, á so o mukǎní pá po mu.»

¹⁶ O o wǎa wà le wǎhiire na kà nǎn 6a yi: «Nǔi búí na nǎfórò wí hǐa 6ó ho ðǐnló làa sòobéé mí mǎhǔ yi. ¹⁷ O o lon mí yi, ò o wee bío bío kà lè mí síi: «Lé mu yén á ì ko à ì wé? I ðǐnló na á ì yú á máa zo 1 náa.» ¹⁸ A bío kà lé bío ó o wǎa le mí ì wé: «I ì fí 1 náa búenbúen, ká 1 bǐnǐ ì so hǐa 6úaa ká á à khuii 1 ðǐnló le 1 bío búenbúen á à kúee yi.» ¹⁹ Bún mǎn á ì wǎa à bío 1 síi yi: «Ayí, wǎzaa, à ù bío 6èntǐn se. Fo ò wé hǎ lúlúio zǎnzàn ká dèé búí máa fòo fòo. Wǎa wé wǔrí, wé dí, wé ju ká ù wé bío sí fòo.» ²⁰ Ká le Dónbeenǐ mǎhá bíá nǎn wo yi: «Fo lé o bǎnbú. Ho tǐnǎahǔ na kà lé hón á ì ì fé ù mukǎní yi. Awa, hón pǎahǔ so yi, ká ù bío na á ù khuiira zoó bǎrá pan yi á bío á à sí wée yi.» ²¹ Lé ká síi á yía wee khuii ho nǎfórò zoo pa yi ká a máa cà hǐa le Dónbeenǐ cǎn á bío khii wéráa.»

*Mi cà le Dónbeenǐ béenǐ vé
(Matiye 6.25-34)*

²² Bún mǎn ó o wee bío lè mí nǐ-kenínia: «Lé bún nǎn á ì wee bíoráa bío ká á à na mia: Mi wé yí yáa mí yilera mí mukǎní bío yi, le mí ì yí mu bè-dínií wen á á dí, táá mí sǎnía bío yi, le mí ì yí hǎ sí-zǐnia wen á à zǐ. ²³ Mu bon. Le mukǎní bío po mu bè-dínií, á hǎ sǎnía bío po hǎ sí-zǐnia. ²⁴ Mi loń 6a khǎnkhonwá, 6a yí máa dí bío, á mún yí máa lá ðǐnló. Ba náa mía, ká le Dónbeenǐ mǎhá pá wee ðiini 6a. A bío minén bío juhǔ mǎhá wí po 6a júnzàwa. ²⁵ Minén tǎhǔ á yía dà mí mukǎní wozooni á à dé wán ðínú mí yilera yáaró bío yi so wí le? ²⁶ A bío mí yí dà dèé woon máa wé bío ðínú bío yi, á mí wee yáa mí yilera bío ká dǎní yi le we? ²⁷ Mi loń le pǔiilè. Le yí máa sá dèé, á mún yí máa tǐ sía. Le 1 bío mu na mia: hàrì o *Salomǎn lè mí cùkú búenbúen ká wón pá yí zǎ sía na se yú lerén búí yi. ²⁸ Ká le Dónbeenǐ wee donkhueé le júnǐ ká síi, ðío wé keń ho zuia ká ho yíró à 6a cíi le, à sǎnkú minén á le è wé kaka máa zǐnǐ. Mí sǎdéro le Dónbeenǐ yi 6èntǐn fòora. ²⁹ Mí wé yí yáa mí yilera à wé ðín cà bío mí ì dí làa bío mí ì ju. ³⁰ Mu bon, bíá yí zǔ le Dónbeenǐ ho ðímǐná yí lé bǎn wee wé ðín cà bún búenbúen fèéé. Ée ká minén mǐn Maá Dónbeenǐ wón zǔ bío ko làa mia. ³¹ Mí le mí yara sí le Dónbeenǐ béenǐ bío, á bío ká á le Dónbeenǐ á à na mia.

³² «Minén nùwǎ yén zàwa na á ì pan bío, mí yí zǎn dèé, lé bío á mu wó sína mǐn Maá Dónbeenǐ yi à le na mí béenǐ mia.

(Matiye 6.19-21)

³³ «Mí yéé mí nǐ bío à sanká wǎrí na mí yú à na 6a nǐ-khenia yi. Mí cà ho nǎfórò binbirǐ na máa vé bǎrá ho wǎayi ká lè miten. Bǐn á 6a kǎnlowá máa juaa ho, á búaa mún máa yáa ho. ³⁴ Mu bon, hen na mí nǎfórò wí yi lé bǐn á mí sía búenbúen á à dé yi.

*Ba ton-sáwá na wee fǎní mí yío bío
(Matiye 24.45-51)*

³⁵ «Mí zǐ mí tonló sía, à zǎní mí flntééna wíoka ðinnáa. ³⁶ Mí wé lè 6a núpua na pan mí juhǔso na van mu yaamu ceení bío. Ká a 6ueé ðǎn pǎahǔ na yí, á búanbúaa ho woohǔ à 6a ðeenǐ hén ho. ³⁷ Bán ton-sáwá so na á 6a juhǔso 6ueé yú à 6a fǎnía mí yío pan wo 6èntǐn júná sí. Le 1 mí ho tǔiá na mia: O juhǔso mí beere á à lá mí tonló sía á à zǐ ká a bío le 6a keení, ká a lá ho ðǐnló á à sanká à na 6a yi 6a à dí. ³⁸ Hàrì ò o juhǔso mu 6uee dà ho tá tǎhǔ táá mu

yàà dà bñn wán, ká a ɓueé yú ɓa ká ɓa yío fá á kará pan wo, se bán ton-sáwá so núná ɓèntín sí.

³⁹ «Mi zū le ká le zii ɓanso lá wee wé zūni o kǎnlo ɓuenló pǎahú, ó o lá máa wé è díá ó o máa zo a zii. ⁴⁰ Minén mún tñni mí yío, lé bio ó o *Núpue Za khii ɓuen ho pǎahú na á mí yí máa dé le o ɓuen yi.» ⁴¹ O o Piere tũara a yi: «Núhũso, le wǎhiire mu á ũ wǎ nɔn warén wa dòn yi léé, táá lé ɓa núpua ɓúenɓúen á le wǎ nɔn yi?»

⁴² O o Yeesu bía nɔn wo yi: «O ton-sá na yí máa lé mí núpũso mɔn, na hácirí wi le o yén? Lé yía ó o núpũso á à ɓará mí zii tonni núpũ wán, le o wé sanká ho dñnló na mí zii núpua lè mí nĩ-kéní kéní yi ho pǎahú na mu ko yi, ⁴³ ó o wee sá ho tonló mu ó o núpũso ɓnía ɓueé kúaa wán. O ton-sá mu núpũ sí. ⁴⁴ Le í mí ho tũía na mia: O núpũso á à ɓará a mí bio ɓúenɓúen núpũ wán.

⁴⁵ «Ká a ton-sá mu díá ò o wee bio mí yi: «I núpũso míana ò o máa ɓuen.» O o wǎa hñnɔn wee ha mí ninzàwa ton-sáwá, ɓa báawa lè ɓa háawa, á wee dí ká a nɔ khée, ⁴⁶ wón ton-sá so ɓa núpũso khii ɓuen le wizonle na ó o yí zū yi, lè ho pǎahú na ó o yí dó yi. Ká a núpũso mu khii ɓuee dñn, ó o ɓueé beé o lò làa sòobé, ká a pá à dé o ɓa ton-sáwá na ló mí núpũso mɔn tǎahú.

⁴⁷ «O ton-sá na zū mí núpũso sí bio, ò o yí wiokaa míten á yí wó mu làa bio ó o lonnáa mu, wón á ho haró ò nĩ. ⁴⁸ Ká yía yí zū mí núpũso sí bio, ò o wó há wén-kora á ɓa ko ɓa ha, wón haró máa tà máa ní a làa yía so bio. Yía ɓa nɔn mu bio na boo yi, á ɓa khii fé bio boo cñn, á yía ɓa kǎrafáa mu bio na boo yi, á ɓa khii tũa yi làa bio po bñn.

Ho kharó lè lé citti bio

⁴⁹ «Lé ho dñhú á í ɓuan wa ɓueé dé ho tá yi, á í ɓèntín lá wi à ho dèení zà! ⁵⁰ Ká í máhá ko á í kǎa lònbe-beení búy yi, á í hácirí ɓèntín lunkaa mu bio yi, ká mu yí wó yí wó, á í máa yí íten.

(Matiye 10.34-36)

⁵¹ «Mi wee leéka le í ɓuara wǎ ɓueé dé héerá ho dñmǎa yi le? ʔueé. Le í bio mu na mia: Lé há ɓioní á í wǎ ɓueé kúee á à kheeráa ɓa núpua. ⁵² Bio ká wán á ɓa núpua nùwǎ hònú na wi le zii dà-kéní yi á à kha. ʔa nùwǎ tñn á à fi lè ɓa nùwǎ nɔn na so, á ɓa nùwǎ nɔn á mún nĩ fi lè ɓa nùwǎ tñn mu. ⁵³ O maá máa wé sí lè mí za, ó o za mún máa wé sí lè mín maá. O nu máa wé sí lè mí hñnló, ó o hñnló mún máa wé sí lè mín nu. O ɓúaa háa máa wé sí lè mí yàró háa, ó o yàró háa mún máa wé sí lè mín ɓúaa háa.»

(Matiye 16.2-3)

⁵⁴ Bñn mɔn ó o wee bio lè ɓa zǎamáa: «Hen ká mi mɔn ká há dùndúio wee wǎ kúee mún wán lè le wii ténii, à mi le ho wiohó ò tè, à mu ɓèn wé làa bñn. ⁵⁵ Hen ká mi mɔn ká ho pinpiró wee lé lè le wii hènii ɓàn nín-káahó á ɓuen, à mi le ho wunwuró ò kerí, à mu ɓèn wé làa bñn.* ⁵⁶ Nĩ-kháwa yén! Mi wee loñ ho tá lè ho wǎayi à zūrnáa bio wee wé pɔnna. A léé webio nɔn á mu bio na wee wé lònɓio á mí yí zū máa zéení kuará?»

(Matiye 5.25-26)

⁵⁷ «Léé webio nɔn á mínén mi ɓeere yí dà máa hueeka mu ɓiowa mín yi à zūrnáa bio téréenna. ⁵⁸ O ɓúí lá wó khon lè mí ninza síi, ó o von fo le citti yi, à ũnén na wó khon ɓánɓá à ũ fèn wé le niii dà-kéní lè mí ninza mu ho wǎhú wán ká mi dñn yí waá dñn. Ká bñn mia ó o waá dé fo o citti-fi nii yi, á wón ɓèn

* **12:55** ʔa zúifwáa kǎhú bio sí wi mí dòn lè warén bio. Mu yámú nɔmu wi lè le wii ténii. Lé làa ɓñn á ho wiohó wee wé lé yi ɓuennáa. Ká le wii hènii ɓàn nín-káahó á ho tá hení ɓúaa yi. Lé làa ɓñn á ho wunwuró wee wé lé yi ɓuennáa.

á à yèrè má khúí dé o paro níi yi, á wón ò dé ho kàsó yí. ⁵⁹ Le í bío mu na mia: Ho kàsó mu á fo máa lé yi húúú ká ù yí wá le wá rí na fo ko á ù na búen búen á yí tíra jii.»

13

Le vɪndɛɛ na yi mda ha wahiire

¹ Mu páahú, á núpua nùwá yén búí ló ɓueé wee bío ho Kalileesa búí bío lá a Yeesu, bíá ó o *Pílaate na wí ho *Zudee kòhú jùhú wán á nòn le jii 6a 6ó ká 6a ðín wee wé mu hámu. ² O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Mí wee leéka le bán núpua so lé bíá hía wee wé mu bè-kora po ho Kalileesa na ká á nòn 6a bío wóráa ká síi le? ³ Bùéé. Ká minén mún yí khú mu bè-kora wé ró yi, á mí ì hí lè 6a bío, le í bío mu na mia. ⁴ Táá mí wee leéka le 6a núpua pí rú hētín na ho Silowee nónwíohú hía tò jà yi á 6a húrun lé bán hía wee wé mu bè-kora po ho Zeruzaléemu núpua na ká le? ⁵ Bùéé. Ká minén mún yí khú mu bè-kora wé ró yi, á mí ì hí lè 6a bío, le í bío mu na mia.» ⁶ Bún mòn ó o wà le wahiire na ká nòn 6a yi: «Nii búí hía fá le vɪndɛɛ búí na 6a le *fikiyée mí vɪnsɪa ɓuahó yi. Wizonle búí ó o le mí ɓueé loñ le mí ì yí bia ho wán á à khòò lè, ó o ɓueé khon. ⁷ O o wáa wee bío le mí ton-sá: «Bíó ká le mu lúluúo bío tɪn ká í sansan le í ɓueé khòò le vɪndɛɛ mu na ká bia, à ì ɓuee khe. Mu jùhú mia á ì díá le á le fé le lùè káamáa. Búe le.» ⁸ O o ton-sá bíá nòn wo yi: «jùhúso, díá lé ho dueera loñ, ká í ì búnbú le jùhú á à kúee ho duioró yi. ⁹ Nún-sí á lóhóló ká le è ha. Ká le wáa yí han làa bún, à ù máhà ɓúe le.»

O Yeesu wéera hã-mónkú búí ho Sabaa zon

¹⁰ Mu hía wó *Sabaa búí zoñ ká a Yeesu wee káran 6a núpua ho káranlò zii yi. ¹¹ Mu zoñ á hãa búí wí bín á lò yí here yú há lúluúo pí rú hētín. O cíná búí wó á là a mónkú ó o yí dà máa híní máa yóò muin. ¹² Bíó ó o Yeesu mən wo, ó o von wo á ɓueé bíá bío ká nòn yi: «Háa mu, fo wáa yú ütən ù vāmú níi yi.» ¹³ O o yóò bò mí níni o wán, ó o dèenía hínən yóò muina ðín á wee ɓuaaní le Dónbeení. ¹⁴ Ká ho káranlò zii jùhúso máhà yí wara mu, lé bío ó o Yeesu wéera vánváro ho Sabaa zoñ, ó o bíá nòn 6a zámáa yi: «Há wizooní bío hēzín lé h́n á ho tonlò ko à ho wé sá yi ho yáwá jùhú yi, á mí wé ɓuen le 6a wéé mia hón páahú so yi, ká mí yí wé mu há wizooní bío hēpun níi na le ho Sabaa zoñ yi.» ¹⁵ O o Núhúso bíá nòn wo yi: «Nì-khàwa yén! Minén á yía yí máa fee mí náa táá mí sùnpèní à léee juií ho Sabaa zon léee wée? ¹⁶ O hãa na ká na lé o *Abarahaamu m̀nmaníí búí na ó o *Satáni can há lúluúo pí rú hētín yi á so lá yí ko ò o fee díá ho Sabaa zoñ le?» ¹⁷ Dén bíoní so na ó o Yeesu bíá á dó há níyio bíá làa wo wee wáaní yi. Ká 6a zámáa na wí bín búen búen bán ɓèn wee zámaka mu bè-tentewá na ó o wee wé bío yi.

Ho mútáàdè ɓeere lé le ja-fini wáhio

(Matiye 13.31-33; Maaki 4.30-32)

¹⁸ O Yeesu bíniá bíá bío ká: «Le *Dónbeení béení á ɓonmín làa webio? Léee webio á ì dà à tèe làa de? ¹⁹ Le bío ɓonmín lè ho mútáàdè * ɓeere na ó o níi búí dù mí vɪnsɪa ɓuahó yi, á le ló á hínən yóò wó mí vɪndè-beení, á 6a jínzàwa wee tá mí lenna yi.» ²⁰ O o pá bíni bíá bío ká: «Léee webio á ì dà à tèe lè le Dónbeení béení? ²¹ Le bío ɓonmín lè le ja-fini na ó o hãa búí zúnzúio kúaa mu dũmu kiloowa ɓóní làa hònnú yí á khan bàrà á mu ló.»

* **13:19** Ba zúífúwa cón á ho mútáàdè ɓeere lé ðío ka cínú. Ba wee wé ní ho ɓàn bia kúee le zéeni yi, à le símu wíoka dé wán.

Ho zoró lè ho zūqñii na fníta bío
(Matiye 7.13-14, 22-23)

²² O Yeesu hía tò há ló-beera lè há ló-zàwa yi á wee kàrán 6a nùpua ká a va lè ho Zeruzalεemu cón. ²³ O o búii tùara a yi: «Núhúso, bíá á à kání yínón 6a à wé 6a ní-dòndáa le?» O o bíá nòn 6a yi: ²⁴ «Mi bánbá à mi zo lè ho zūqñii na fníta. Le í bío mu na mia: 'Ba nùpua cèrèè khíi cá ho zoró yahó ká mu yío máa lé. ²⁵ Ká a zii bânso khíi hínón á vá mí woohú pon á dó, à búñ minén lée wi ho khúuhú á wee búanbúa ká mi ì bío bío ká: «Núhúso, hén le wa zo.» O ò bío o na mia: «Í yí zū mi léenii.» ²⁶ A mi 6èn á à bío o na a yi: «Eee! Ká wa jòn páanía dú á jun láa fo, á fo mún kàráanna 6a nùpua wa lóhó bonfúaa yi.» ²⁷ O o tñn á à bío ò na mia: «Mí vá lé í nisání, bè-kora wérowá yén! Í yí zū mi léenii.»

²⁸ «Ká mi khíi mòn o Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu lè le Dónbeení ji-cúa fεεrowá búenbúen le Dónbeení bá-zàmu yi à minén 6a lée kúaará ho khúuhú, á mi ì wá á yiwa à vá bñ. ²⁹ Ba nùpua khíi lé ho dímjá kúaráa búenbúen yi á 6ueé keení ká 6a à dí ho sánú le Dónbeení béení diinii. ³⁰ Bñn ká bíá dú ho món ho zuia khíi wé 6a ya-díwá, ká bíá dú ho yahó ho zuia 6èn khíi wé 6a món-díwá.»

O Yeesu varákaa wee va lè ho Zeruzalεemu cón

³¹ Hón páahú so yi á 6a *Farizléwa nùwá yen búii vá 6ueé 6ó a Yeesu yi á wee bío láa wo: «Héyíi! Híni lén hen à va lòn-veere, lé bío ó o *Heroodé wi ò o 6úe fo.» ³² O o bíá nòn 6a yi: «Mí lén va à bío na wón cawan† so yi: «Í wee ja 6a cínáwa á mún wee wéé 6a vánvárowá ho zuia lè ho yíró, ká mu wizooni tñn zoñ á í tíi í tonló jii. ³³ Ká í máhá ko à í lá í wóhú lén ho zuia lè ho yíró lè ho yíró ní ló, lé bío mu yi se à le *Dónbeení ji-cúa fεεro hí lòn-veere ká mu yínón ho Zeruzalεemu yi.»

(Matiye 23.37-39)

³⁴ «Eee Zeruzalεemusa! Minén na wee 6úe le Dónbeení ji-cúa fεεrowá, á wee lèeka bíá le Dónbeení wee tonka mi cón lè há huaa à 6úe. Lée zen cúa-yen á í wi à í vá mia kúee mún wán láa bío ó o kùeerè wee wé veráa mí zàwa kúee mí mia tá bío síi à mi yí tà mu! ³⁵ Awa! Le Dónbeení á à pí mia huúu.‡ Le í bío mu na mia: Mí máa bíni máa mi mi fúaa nònzoñ na mí khíi wee bío bío ká: «Le le Dónbeení dú6ua yia bò o buen o Núhúso yèni yiS.»»

14

O Yeesu wéera vánváro búii ho Sabaa zoñ

¹ Ho *Sabaa búii zoñ ó o Yeesu á 6a *Farizléwa jùhúso búii von lè ho dínló mí zii. A bíá wi bñn fá mí yío wo yi le mí ì loñ bío o ò wé. ² A búñ ò o nii búii na mu vāmú búii tò ó o sánia lon á dñn o yahó. ³ O o Yeesu lá le bíoní ò o tùara ho *lándá bío zéenílowa lè 6a Farizléwa yi: «Wa lándá yi á nùpue so dá à wéé vánváro ho Sabaa zoñ le?» ⁴ A 6a yí bíá, à 6a dñn búirín. O o Yeesu wáa buan wo yi, á wéera, ò o le o lén khíío. ⁵ Bñn món ó o wee bío láa bíá wi bñn: «Minén á yia za tàá o nàa tò le buii yi ó o máa dèení máa suee wo fùafúa hàri mu wé ho Sabaa zoñ lé o yén?» ⁶ O o búii mún yí dárna dèe yí bíá mu dání yi.

Bío wi ho yahón lùà lè ho mónđen lùà keeníló yi

⁷ Bñn món á bío ó o Yeesu mòn à bíá 6a von wee yí ho yahón lùà à keení yi, ó o wá le wáhiire na ká nòn 6a yi: ⁸ «Hen ká a búii von fo mí yaamu sánú diinii,

† 13:32 Ba zúifúwa cón ó o cawan lé yia 6èn héra láa bío ó o zanká héraráa warén cón bío síi. ‡ 13:35

Mi loñ Zeremii vùahú 12.7, 22.5 § 13:35 Mi loñ Lení vùahú (Psaumes) 118.26.

à ù yí dèení yí vaa kɛení ho yahó, lé bío mu dà a wé le o búí na jùhú wi po fo á 6a mún von. ⁹ A fo ò kɛení ù zàamu ká yíá von mia mi nùwá jùn á 6ueé wee bío làa fo: «Híní à ù na le lùe yíá ká yí.» A fo màhá à còoní ì híní lé ù nyíyo á à lén khíi kɛení ho món. ¹⁰ Ba wé von fo làa bñn sii, à ù 6uee khíi lii kɛení ho món, ká yíá von fo 6uee dñn, o ò bío ò na foñ: «Wàn bñno, híní 6uee yòo kɛení ho yahó.» Hón pàahú so yi bñn ká bía 6a von mu yaamu sánú diíníi búenbúen á à mi bío 6a búaaníanaá fo. ¹¹ Lé bío á nùpue léee nùpue na wee yòoní míten wón à le Dónbeení á à liíní. Ká yíá wee liíní míten wón à le è yòoní.» ¹² Bñn món ó o yèrèmaa wee bío làa yíá von wo: «Hen ká fo wé le fo ò ve nùpua à 6a 6uee dí ù cñn, à mu wé wisoni yi tàá ho fínàahú, à ù yí le mu wé mìn bñnlowà, le mìn zàwa le mìn temínlowà, tàá mi ninzàwa wó 6ànsowà. Lé bío 6a khíi dàni fo ò ve làa bñn bío síi á à dé bío fo wó nòn 6a yi lahó yi. ¹³ Ká fo wíokaa ho dñnló ho sánú bío yi á le fo o ve le 6a nùpua, à 6a nì-khenia, le 6a mùamúawà, le 6a lóní le 6a muiiwà lé bán à ù ve. ¹⁴ Ká fo wó bñn, á ù bío á à wé se, lé bío á bán yí dà mu síi máa wé máa na foñ. Le Dónbeení le dío khíi sáání foñ bía wó mu bè-tentewà vèeró zoñ.»

*Bía 6a von le ho dñnló wahiire
(Matiye 22.1-10)*

¹⁵ Bío á bía làa wo páanía wee dí nì-kéní jà hñn bíoní so, ó o bía nòn o Yeesu yi: «Yia khíi kɛn le *Dónbeení bɛení dñnló diíníi 6èntñn bío se.» ¹⁶ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Nùpue búí hía le mí ì dí sñn-beení, ó o fèra bía mu nòn 6a nùpua cèrɛɛ yi. ¹⁷ Bío ho dñnló mu díro pàahú dñn, ó o le mí ton-sá vaa bío na bía ó o von yi: «Mí híní buen, lé ho dñnló wíokaa wó pan mia.» ¹⁸ A 6a le mí nì-kéní kéní yí bío 6a à bío máa buennáa. O nín-yání nùpue bía nòn o ton-sá yi: «Sábéré, 1 6èntñn yí dà máa buen; 1 yà ho mòhú lònbiò, á ì ko à ì vaa loñ ho.» ¹⁹ O o búí wón bía nòn wo yi: «Sábéré, 1 yà ho varò nàwa buaa píru, lé bán á ì wi à ì díníi loñ.» ²⁰ O o nì-kéní wón 6èn bía: «Í yan lònbiò á ì 6èntñn yí dà máa buen.» ²¹ O o ton-sá mu bñnía 6ueé bía mu búenbúen nòn mí jùhúso yi, á wón síi cá, ó o bía nòn wo yi: «Wáa bánbá lén va 6a nùpua fèminlò lara yi, à zo ho lóhó bonfúaa yi, à 6a nì-khenia, 6a mùamúawà, 6a muiiwà le 6a lóní na fo ò fèráa mìn bñn à ù 6ua buennáa.» ²² Mu ù dé mí yi, ò o ton-sá bñnía 6ueé wee bío le mí jùhúso: «Bío fo le 1 wé á ì wó ká hã lùà búí màhá pá ká.» ²³ O o bía nòn mí ton-sá yi: «Wáa hɛɛ lá hã wána, à léka hã manawà yi loñ, ká ù fò mìn làa nùpua na, à ù bío búe 6a júná le 6a buen 1 zii, bèra a na à le sí. ²⁴ Le 1 bío mu na mia: Bía á ì von ho yahó búenbúen á nì-kéní ká á ì dñnló mu máa zo jii.»»

*O Yeesu bèrò yi bío
(Matiye 10.37-38)*

²⁵ Pàahú búí ó o Yeesu lá ho wòhú á 6a zàamaá bò a yi, ó o yèrèmaa wee bío làa ba: ²⁶ «Yia le mí ì buen 1 cñn, ká 6ànsò yí pá mìn maá, le mìn nu, á yí pá mìn hã le mí zàwa, á yí pá mìn zàwa le mìn híní, á yáa pá yí pá míten mí bɛɛɛ, à 6ànsò yí dà máa wé 1 nì-keníni. ²⁷ Yia yí máa lá mí *kùrùwá pí* à bèráa mii, wón 6ànsò yí dà máa wé 1 nì-keníni. ²⁸ Hen ká minén ó o búí lá le mí ì so le zì-beení, ó o so máa kɛení ká a máa le mí yi le wári na o ò dé le yi bío yi, à loñ ká dío wi o cñn á dà le wee so á à 6ueé le? ²⁹ Ká bñn pá ká a fàrá le jùhú á le yí dàrna yí bon, jùn-sí á bía wee mí le wé è yáa mí jini yí á à na a yi ká 6a à bío: ³⁰ «O nni na kà son mí zii hñnía yi ò o yí dàrna le yí 6ueéra.»

* 14:27 Mí loñ Matiye vùahú 10.38

³¹ «Mu mún lée dà-kéní là a bée búí na á 6a ninza bée ló wà 6ueé tá le há hía. O so máa kénéí ká a máa loń le mí dásiwá muaaseé píru á dà wee sánsá mí zúkúso dásiwá muaaseé 6óní na wà 6ueé fi làa wo le? ³² Ká a zú le mí yí dà mu, o ò fèn ò tonka 6a núpua á 6a à khèn vaá sí a yahó á à tùa wo yí làa bío ó o ko ò wé na a yi, à bè yi yíráa ho héérá.» ³³ O o Yeesu wáa bía: «Mí le mí yíwa sese. Minén ó o búí yí dà máa wé 1 ní-kenínii ká 6ànsó yí pá bío wi o cǎn búenbúen.

Mu yámú na pànká mìa bío
(Maaki 9.50)

³⁴ «Mu yámú yoo. Ee ká mu yámú yonyoró hía ló mu yi, á 6a à wé kaka á mu ù bíní ì zoráa.† ³⁵ Mu cǎnú wáa mìa, mu yí dà máa yèrémá máa wé bío búí ho tá yi, á mu mún yí dà máa wé duioró. Ba wé yénní mu kúia. Yía wee jí bío, à wón jí bío bía sese.»

15

O pio na vǎnun á bǎnia yú wáhiire
(Matiye 18.12-14)

¹ Wizonle búí á ho *lànpo féwá lè 6a bè-kora wérowà vá 6ueé kínia o Yeesu yi á wee jí a bíoní. ² Bío 6a *Farizéwa lè ho *lándá bío zéenilowa mǎn mu á 6a sía wee cǎ á 6a wee bío mín yi: «Mí loń, o núpue mu mána mín lè 6a bè-kora wérowà á wee dí làa ba.» ³ O o Yeesu wà le wáhiire na ká nǎn 6a yi: ⁴ «Minén ó o búí pia khímàni lá wi, ó o yà-kéní wó wó séra vǎnun, ó o so máa kúia 6a khímàni yà-kéní mìa na ká le dǔure yi ká a máa vaá cǎnka yía vǎnun fúaa o yú a le? ⁵ Ká a hía vaá yú a, ó o síi ì wa wa á à lá a yòò pí á à khí6oráa. ⁶ O 6uee dǎenii o ò ve mín bǎnlowà làa bío làa wó 6ó mín yi á à bío ò na yi: †I pio yà-kéní na lá vǎnun á ì wáa cà yú. Mí le wa páaní zámaka mu bío yi.» ⁷ Le 1 bío mu na mia: Lé ká síi á le sí-wée mún ò wéráa hen na le Dónbeení lè mí tonkarowá yòò wi yi, o núpue ní-kéní na khú mu bè-kora wérowá yi bío yi, á à poń 6a ní-tentewá khímàni ní-kéní mìa na mákoo mìa ho yèrémálo yi.

O hǎa na wén-hǎnló vǎnun ó o cà yú bío

⁸ «Táá ká a hǎa búí wén-hǎani bío píru lá wi, ó o wó wó vǎinia le dà-kéní, ó o so máa dé le fntǎní á máa sàa mí zǎi ká a cà le kúaráa búenbúen yi fúaa o yú le le? ⁹ Ká a yú le o ò ve mín bǎnlowà làa bío làa wó 6ó mín yi á à bío ó na yi: †I wén-hǎnló na lá vǎnun á ì yú. A mí le wa páaní zámaka mu bío yi.» ¹⁰ Le 1 bío mu na mia: Lé ká síi á le Dónbeení wáyí tonkarowá sía á à waráa o bè-kora wérowá ní-kéní na khú mu bè-kora wérowá yi bío yi.»

O za na van vǎnun wáhiire

¹¹ Bún mǎn ó o Yeesu pa bǎnia bío bío ká: «Nii búí zàwa nùwá jún hía wi. ¹² Wizonle búí ó o féeso bío nǎn mín maá yi: †I maá, sanká wǎn kǎa à ù na ínén bío.» O o maá 6èn sankaa mí nǎfóro á nǎn mí zàwa nùwá jún mu yi.

¹³ «Wizooní bío yèn bún mǎn, ó o féeso yéera bío ó o yú búenbúen á lá wári ò o wá van ho kǎhú búí na dǎní nàyi. Bío ó o vaá wi bǎn ó o zon mu koomu yi á yáara mí wári búenbúen véenia. ¹⁴ Páahú na ó o wári mu yáara wó yi, à bún le hǎn-sǔmúí búí ló ho kǎhú mu yi, á mu bío búenbúen hǎni wee tè o. ¹⁵ O o vaá yú ho kǎhú mu núpue búí á wón le o wé vaa pa mí nǎnbúeení mí mǎhú

† 14:34 Hón páahú so yi ká mu yámú á yí máa ce sese. Mu bíowa búí hía lúnkaa mu yi. Lé bún nǎn á mu yonyoró hía wee wé lé mu yi ká mu búí pá ká à 6a lá lée kúia.

yi. ¹⁶ A 6a ñànbùééní ðínló ó o sli wee bíní vá yi lè ho díró ká nùpue màhá yi máa na ho wo yi.

¹⁷ «Ó o hácírí bíníá 6uara bío ó o wó khíína wán, ó o zúna le mí wó khon, ó o wee bío mí yi: «Wán maá ton-sáwá 6úén6úen wee dí ho ðínló sa mítén, à ñén wón 6ueé wee hí hen lè le híni. ¹⁸ I ì bíní ì vā wán maá cǎn á vaá bío ó na a yi: I maá, I 6èntín wó khon lè le Dónbeení á mún wó khon làa fo. ¹⁹ Á ì wáa yi ko à ù bíní 6ua mi lè ù kùrú za tenii bío, ká ù 6ua mi lè ù ton-sá bío síi.» ²⁰ O o wáa hínnon wà ñn mún maá zii. Bío ó o khèra yòò ló lua, á 6àn maá fèra mōn wo, ó o màkárí buan wo yi làa sòobéé, ó o lùwa wee sí mí za mu yahó á vaá wíira a kùkà á wee bèéní yi. ²¹ O o za wee bío làa wo: «I maá, I wó khon lè le Dónbeení á mún wó khon làa fo. I yi ko à ù bíní 6ua mi lè ù kùrú za bío síi.» ²² Ká 6àn maá màhá bíá ñn mí ton-sáwá yi: «Mí bánbá zoo loríka à mí lén ho báká beení na se po hía ká à 6uee lée zíní làa wo. A mí dé le nín-kízá-flbèere o nín-kízá yi, à mún zíní a lè há nakáa. ²³ Mí lée lén o nòn-bòohú na ñini wi à 6úe à wà dí ho sánú à weé wa sía. ²⁴ Lé bío, á ì za mu lá ka lòn ñii na húrun ká a bíníá vèera. O lá vùnun, á ì bíníá yú.» A 6a wáa cūaana ho sánú díró.

²⁵ «Bún 6úén6úen wee wé ká a ñii mu za kínlé so van há mana. Bío ó o ló há mana yi 6ueé wee sùará mún zii, ó o wee ñí há sía lè ho yoró sá. ²⁶ O o ðín ò o von o ton-sá búí tùara yi làa bío wee wé 6àn lún yi. ²⁷ O o ton-sá bíá ñn wo yi: «Lé mìn fèé bíníá 6uara, á mìn maá léra a nòn-bòohú na ñini wi á 6ó, lé bío ó o za bíníá 6uara lè le lòn-he6úee.» ²⁸ O o kínlé so ðèéníá síi cá bún wán á hen6uaa le mí máa zo. A 6àn maá ló le mí lée yanka a ò o 6uee zo. ²⁹ Ká a màhá bíá ñn mún maá yi: «Loí, ñén sá ñn foñ há lúlúio cèrèé yi, á hàrì wizon-kéní á ì ðíñ yí pá ù ñii, ó o vio za sáaní á ù yáa pá ðíñ yí ñn mii le I dí lè ho sánú lè wán bónlowá. ³⁰ A ùnén za na lá ù ñii bío vaá yára vééníá 6a há-kora wán bíníá 6uara, á ù màhá le 6a lén o nòn-bòohú na ñini wi 6úe.» ³¹ A 6àn maá bíá ñn wo yi: «I za, ñén làa fo páania wi mún wán fèéé, á bío á ì te 6úén6úen bío sá foñ. ³² Ká wa màhá ko wa dí ho sánú à weé wa sía, lé bío á mìn fèé mu lá ka lòn ñii na húrun á bíníá vèera. O lá vùnun á ì bíníá yú.»

16

O ton-sá kohó na hácírí wi wáhiire

¹ Bún món ó o Yeesu wee bío lè mí ñi-kenínia: «Nàfòró 6ànsò 6úí hía lá nùpue 6úí bàrá mí tonni ñúhú wán. Wizonle 6úí á 6a 6ueé bíá ñn wo yi le o ton-sá mu wee yáa o ñii bío dàkhíina. ² O o von wo 6ueé wee bíoráa: «Bíó á ì ñá ù dání yi á so bon le? Wáa wa lá bío á ù wó 6úén6úen 6àn cátií, bún món á wa à kúia mún. A ù tonló wó I cǎn zuia.» ³ O o ñii wee bío mí yi: «Eee! I ñúhúso wáa léra mí mí tonni sáró yi á ì wé kaka? Bío ho vāró á ì yí dá bío, á ho hée fio mún ñiyó wi mii. ⁴ Awa, I wáa zú bío á ì wé ká I tonló yára á ì pá à yí 6a 6úí na à 6ua mi.» ⁵ A bíá 6úén6úen na 6a ñúhúso kení wi yi ó o von lè mí ñi-kení kéní. A yía 6uara ho yahó ó o tùara yi: «I ñúhúso kee na wi foñ lè le yén?» ⁶ A wón bíá: «Lée oliivewa bíá ñiló bàrikónwa khímàni.» O o bíá ñn wo yi: «Lii kèení fúafúa. Fé ù kee vùahú à ù túa: Ñiló bàrikónwa 6úará-ñun làa píru.» ⁷ O o bíníá tùara a 6úí yi: «A ùnén 6èn kee lè le yén?» A wón bíá: «Lée ðínló pórókówá khíá-hònú.» O o bíá ñn wo yi: «Fé ù kee vùahú à ù túa: Dínló pórókówá khíá-náa.» ⁸ Bío ó o ton-sá mu yí téréna ká 6a ñúhúso màhá pá khòonía wo há hénní na ó o yú bío yi. Lé bío á ho ðímí ñá na ká nùpua zú mìn 6uaró á po mu khoomu nùpua.»

⁹ O o Yeesu mu bíníá bía: «Le 1 bío mu na mia: Mi wé yú ho dímíná náfòró à mi wé wé bío mi ì yíráa 6a bónlowà làa ho, ká ho khíi vó mi cón, á 6a à fé mia á à zoráa le mukáni na máa vé lahó yi. ¹⁰ Yia yú mu bío na cínú ó o zúna mu buaró, wón 6a non bío boo yi ó o mún ñ zún mu buaró. Yia yí téréna mu bío na cínú yi, ó o mún máa téréna mu bè-beera yi. ¹¹ Ká mi yú ho dímíná náfòró á mi yí zúna hón buaró, á lée wée á à tá à na ho náfòró tente mia? ¹² O ñ-veere bío na 6a kàràfáa mia á mi yí zúna buaró, á mi kùrú bío á 6a mún máa na mia.

(Matiye 6.24)

¹³ «Ton-sá woon yí dà máa sá máa na júnása nùwá jun yi. O ò jin o ñ-kéní, ká a warí yia so. O wé è jí a ñ-kéní bíoní, ká yia so ó o máa kòmbi. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeení yi ká mi mún pá henía le wá rí càró bío.» ¹⁴ Bío 6a *Farizléwa ná há bíoní mu, á 6a wee yáa mí jini yi na a Yeesu yi, lé bío á 6a dó mí sía le wá rí càró yi dàkhíina. ¹⁵ Ká a Yeesu màhá bía non 6a yi: «Minén wee wé mítén lè 6a ñ-tentewá 6a núpua yahó, èé ká le Dónbeení dén zú bío wi mí yiwa, lé bío á bío 6a núpua wee mi á wé lè mu bè-beení á le Dónbeení yí máa tà yi.

Ho làndá lè le Dónbeení béení bío

(Matiye 11.12-13)

¹⁶ «O *Moyiize làndá lè le *Dónbeení jì-cúá fεεrowá vónna á páahú wá fεε buéé 6ó a Zán Batiisi buenló yi. Wón buenló jii lé bún á le *Dónbeení béení bío bueró nùhú búá yi, á 6a núpua lè mí ñ-kéní kéní wee jàa mín le béení mu zoró yi wán.

(Matiye 5.18)

¹⁷ «Ho wáyí lè ho tá véro á wayi po ho làndá bín-za dèe na cínú víló.

(Matiye 5.32)

¹⁸ «Báa na díá mín háa ò o bíníá fó há-veere yan lée há-fé. A yia fó a háa na àn báa díá wo á yan mún lé o há-fé.»

O náfòró ànsò là a Lazaare wáhiire

¹⁹ Bún món ó o Yeesu pá bíníá bía bío ká: «Núpue búí háa wi bún á náfòró wi á wee zí há sí-sení na yàwá here. Wizooní búenbúen lée sánú díró o cón. ²⁰ Ní-khenii búí na yèni 6a le Lazaare, na sánia búenbúen vó lè há dokuaa á háa wee buée da a náfòró ànsò mu khúuhú. ²¹ O síi yáá wee wé vá a ñi mu dínló na wee kuenka líi kúia yi lè ho díró. A bè bún wán, á 6a booní wee wé buée ðenka a dokuaa. ²² Wizonle búí ó o ñi-khenii mu húrun, á le Dónbeení wáyí tonkarowá buéé líi lá a yòò bàrà a *Abarahaamu nísání. Bún món ó o náfòró ànsò mún húrun á 6a nùuna. ²³ Bío ó o wi ho ñi-hónbó-lóhó yi, ó o lò wee be dàkhíina. O o hóonia mí yahó le mí ì loí, ó o khèra mən o Abarahaamu ò o Lazaare kará a nísání.

²⁴ «Ó o von wo pónpón: «Wàn búaa Abarahaamu, loí í māká rí yi á ù tonka a Lazaare le o dé mí ñín-kíza jùhú mu jumu yi, á buée wéé lè 1 ðenle, lé bío á ñ lò bènntín wee be ho dōhú na ká yi dàkhíina.» ²⁵ Ká a Abarahaamu màhá bía non wo yi: «I za, le ù yi, bío á ù yío fù lua á ù yú mu bè-sení cèrèe á wééra lè ù síi, ò o Lazaare bío wó há yinyio. Ho zuia á wón yú mí lònbee cúnú á ùnén bèn yú le lònbee. ²⁶ Bún pá níi ló, á ho ká-be-beení wi warén làa mia páahú, bèra a na ká bía le mí ì lé hen á à khí mí cón á 6a yí ðarí mu. A núpue mún yí dà máa lé hen na á ù khíi wi yi máa buen wa cón.»

²⁷ «Ó o nàfòró ǵanso bía nǵn wo yi: «I pá à bíní ì fio fo. Sábéré à ù tonka a Lazaare mu ò o lii wán maá zli. ²⁸ Wán zàwa nùwá hǵnú líí wi bín, ò o lii jǵ ǵa zeñ wán à bán wáa yí ǵuee zo le lǵnbe-beení na ká lahó yi.» ²⁹ Ó o Abarahaamu bía nǵn wo yi: «O *Mǵyizi lándá lè le *Dǵnbeení jǵ-cúa fǵerowá bǵoní wi bín, le mǵn zàwa mu wé jǵ hǵn.» ³⁰ Ó o nàfòró ǵanso bía: «Wán ǵúaa Abarahaamu, bǵn pá máa yí ǵa. Hen ká bía hǵrun nǵ-kéní ǵúí lá ló lion ǵa cǵn á ǵa à yèrèma wára.» ³¹ Ká a Abarahaamu máhǵ bía nǵn wo yi: «Ká ǵa yí máa jǵ a Mǵyizi lè le Dǵnbeení jǵ-cúa fǵerowá cǵn, á hǵrì à nǵ-hío ǵúí vèe, á ǵa pá máa tà.»»

17

Yi khà mi ninza dé bè-kohó wéró yi (Matiye 18.6-7; Maaki 9.42)

¹ Bǵn mǵn ó o Yeesu bía nǵn mí nǵ-kenínia yi: «Bǵo wee vá a nǵpue dé mu bè-kohó wéró yi bǵn yí dà máa hè hǵúú. Eǵ ká yǵa máhǵ nǵí bǵ mu bǵo, wǵn á ho yéréké è sá yi. ² Hǵrì ǵa ca le hue-beení o fonle yi à lèe dé ho muhǵ yi, bǵn pá à wé wayí á à porí le lǵnbee na à yí o ká mu lé orén nǵn á ǵa háyúwá na ká nǵ-kéní ǵúí wó mu bè-kohó. ³ Mi cén pa miten bǵo sese.

Mi ninza bè-kora sǵndlaró bǵo (Matiye 18.21-22)

«Hen ká mi ninza ǵúí wó khon làa fo à ù zéení a wékheró na a yi. Ká a tà le mí ì khí mu yi, à ù sén mu día na a yi. ⁴ Ká a wó khon làa fo le wizon-kǵure yi há zen cúa-hǵn, à mu lè mí dà-kéní kéní ó o wee ǵuee dǵn ù yahó le mí ì khí mu yi, à ù sén mu día na a yi.»

Le slidéro na ka lè ho mútáádè bǵere bǵo (Matiye 17.20)

⁵ Ba tonkarowá bía nǵn wo yi: «Nǵhǵso, dé wa slidéro wán.» ⁶ Ó o Nǵhǵso bía: «Hen ká mi slidéro na khúekhúe lè ho mútáádè bǵere bǵo á mi yáá pá lá tà le mí ì wé làa bǵo, á mi lá dà à bǵo ò na* le vǵndǵ na ká yi: «Dè ho lahó na ù wi yi a vaa zoo fá úten ho muhǵ yi, á le è wé mu.

O ton-sá tonló bǵo

⁷ «Hen ká minén ó o ǵúí ton-sá lá wi á wee vá a mǵhǵ táá o wee pa a sǵroñ ǵúaa síí, ká a ló há mana yi ǵuara, á mi ì bǵo le o dǵení ǵuee kǵení ò o dí le? ⁸ Yǵnǵn bǵo ká mi ì bǵo ò na a yi le: «Sá ho dǵnló na mií, wǵoka úten à ù lá ho ǵuennáa le í dí à í ju. Bǵn mǵn á únén máhǵ à dí ká ù ju.» ⁹ O so o tǵení mí ton-sá mu yi bǵo ǵa le o wé ó o wó bǵo yi le? Bǵe. ¹⁰ Mǵnén bǵo làa bǵn mǵn lée dà-kéní. Bǵo le Dǵnbeení le mi wé ká mi wó mu wó, à mi bǵo bǵo ká: «Wa lée ton-sáwá na á nǵpue yí ko ò o na bǵo yi. Bǵo ǵa le wa wé lé bǵn mí dǵn á wa wó.»»

O Yeesu wǵera ǵa ǵúeréwá nùwá píru

¹¹ Bǵo ó o Yeesu wee va ho Zeruzalǵmu, ó o bǵo le sǵíi na wi ho *Samaríi lè ho Kalílee páahǵ yi. ¹² Ó o vaá wee sǵará ho lóhó ǵúí yi, à *ǵúeréwá nùwá

* **17:6** Bǵo ó o Yeesu bía binbirí lé bǵo ká: «Hen ká mi slidéro lá ǵúaa yú ho mútáádè bǵere na cǵnú yi.» Ba zǵífúwa cǵn á ho mútáádè bǵere lé dío ka cǵnú po mu bè-dǵníi bia ǵúenǵúen. Ba wee wé ni ho ǵán bia kǵee le zéení yi, à le simu wǵoka dé wán.

pirú wee sí a yahó. A 6a khèra dín ¹³ à 6a wee wāamaka pónpón: «Yeesu! Nī-kàránlo! Zūn wa makári.» ¹⁴ Bío ó o Yeesu mən 6a, ó o bía nən 6a yi: «Mi lén vaa zéeni míten lè le *Dónbeení yankarowá.»[†]

A bío 6a bò mín wee va bín, á 6a wan. ¹⁵ Bío 6a nī-kéní mən ò o wan, ó o bínía tò mí laá yi á wee khòoní le Dónbeení pónpón ká a buen, ¹⁶ á 6ueé líí búrá a Yeesu tá, á yahó bó ho tá yi, ò o wee dé o bāraká. O lée Samarii nīi. ¹⁷ O o Yeesu wáa bía: «Ba mí nùwá pirú búenbúen yí wan le? A 6a nùwá dènu na ká 6èn zon wen? ¹⁸ Bán tñahú ó o búí yí leékaa ò o bíní 6uee 6úaaní le Dónbeení ká mu yíná ho sí veere núpue na ká mí dòn le?» ¹⁹ Bún món ó o Yeesu bía nən wo yi: «Lii híni lén, à ù sídéró mi wééra fo.»

O Núpue Za bíní buenló bío

²⁰ Wizonle búí á 6a *Farizéwa tùara a Yeesu yi le lé ho páahú yén á le *Dónbeení béeni á à buen yi. O o bía nən 6a yi: «Le Dónbeení béeni buenló yíná bío na wee mí laa yío. ²¹ Ba máa bío le: «Mí loí, mu wi hen» táá «Lé vaá hen á mu wi yi.» Lé bío á mí ko à mí zúr mu le le Dónbeení béeni wi laa mia vó.» ²² Bún món ó o bía nən mí nī-kenínia yi: «Páahú búí 6ueé dá ó o *Núpue Za wizooní dà-kéní búí á mí sía á à vá yi lè ho mílò ká mí máa mí le.

(Matiye 24.23-28)

²³ «Ba à bío ò na mia: «O wi hen» táá «Lé vaá laa hen ó o wi yi.» Eε ká mi yi va bín, mí yí lúwí mu bío yi. ²⁴ Laa bío ká ho viohó juína ho wáayi lùe búí à mu khoomu dèeni kéri lùe búenbúen, lé bún bàn síi ó o Núpue Za bíní buenló wizonle bío ká wéera. ²⁵ Eε ká a máhá ko ò o ló be làa sòobé vé, à ho páahú na ká núpua pí a bío.

(Matiye 24.37-41)

²⁶ «Bío wó a Nōwee páahú lé bío bàn síi ká wé o *Núpue Za bíní buenló páahú. ²⁷ Ba núpua hía wee dí ká 6a à ju, á wee ya mín ká 6a a yéé mí zàwa mín yi fúaa nònzoñ na ó o Nōwee zon ho won-beeni yi á mu jun-beeni buara 6ueé bó 6a búenbúen. ²⁸ Mu mún ká wé làa bío hía wó a Looote páahú. ²⁹ Ba núpua hía wee dí á wee ju, á wee yá ká 6a a yéé mí biowa, á wee dí ká 6a a so. ²⁹ Eε ká nònzoñ na ó o Looote ló ho Sodəmu yi, á ho dshú lè ho kiribi ló ho wáayi á tò 6a wán, á bó 6a véenia. ³⁰ Lé bún bàn síi mún ká wé nònzoñ na ó o Núpue Za ko ò o mi wán. ³¹ Mu zoñ à yía wi mí zli lòho yí bío le mí ì lii á zoó khuii mí sía, à yía há mana yi mún yí bío le mí ì bíní ì buen mí zli. ³² Mi leéka a Looote bàn háa bío.* ³³ Yia wi ò o feni mí mukáni wón á à vīnī le. Ká yia vīnīa mí mukáni wón á à yí le.

³⁴ «Le í bío mu na mia: Mu zoñ tñàahú á 6a núpua nùwá jun na páania duma le dāmu dèe dà-kéní wán, ó o nī-kéní á à fé è lénnaá, ká yia so á à día. ³⁵ Ba háawa nùwá jun na páania wee ni mu bío, ó o nī-kéní á à fé è lénnaá, ká yia so á à día. ³⁶ [Ba báawa nùwá jun na wi há mana yi, ó o nī-kéní 6a á fé è lénnaá, ká 6a à día a nī-kéní.] ³⁷ O o nī-kenínia tùara a yi: «Núhúso, lé wen á mu ù wé yi?» O o bía nən 6a yi: «Hen na ó o yá-híni día yi, lé bín á 6a dùbúawá wee wé fè mín yi.»

[†] 17:14 Le Dónbeení yankarowá mí dòn lé bía hía wee wé bío le o núpue na mu 6úemu vāmú lá wi yi á wán, ó o wáa dà à zo 6a núpua tñahú. Mí loí Levii nùwá (Psaumes) 13.49. [‡] 17:26 Mí loí Bío Núhú Búeení vūahú (Genèse) 6-9 [§] 17:28 Mí loí Bío Núhú Búeení vūahú (Genèse) 19 ^{*} 17:32 Mí loí Bío Núhú Búeení vūahú (Genèse) 19.26

18

O maháa là a citti-fl wáhiire

¹ Bío ó o Yeesu wi ò o zéení lè mí nì-kenínia le 6a ko 6a wé fio fɛɛɛ à bàra ya tè hùúu, ó o wà le wáhiire na kà nɔn 6a yi: ² «Cíti-fl búi hía wi lóhó búi yi. O yí máa zón Dónbeení, á mún yí máa kónbi nùpue. ³ Maháa búi mún hía wi ho ló-kéní mu yi á wee buen o nni mu cón fɛɛɛ à buee bío bío kà na a yi: «Mí Inén le 1 fioso tuiá.» ⁴ O wó mu míana ò o nni mu wee pí a bío. Ká mu mahá a va à yí, ò o sá san ó o wee bío mí yi: «I yí máa zón le Dónbeení, á i mún yí máa kónbi nùpue bɔn bon, ⁵ ká a maháa na kà bɛntɛn lan mii dàkhíina. I i wé bío ó o wee cà, ò o wé yí buee ðɛn sɛé mi.» ⁶ O o Nuhúso bínía bía nɔn 6a yi: «Mí lorí bío ó o cíti-fl-kohó mu na kà wó. ⁷ Mi wee leéka le le Dónbeení so máa na ho tuiá sɛni bía le hueekaa yi na wee ve le pónpón le wisoni lè ho tɛnàhú yi le? ⁸ Le 1 bío mu na mia: Le è na ho tuiá sɛni 6a yi ho pàahú na mu ko yi. Eɛ ká a *Nùpue Za mahá khii bínía buara, ó o buee yí 6a nùpua na dó mí sía le Dónbeení yi ho tá wán le?»

O Farizɛ là a lànpo fé wáhiire

⁹ O mún bínía wà le wáhiire búi á bò bía wee leéka le mí téréna à 6a wee zuañ bía ká yi wán: ¹⁰ «Nùpua nùwá òun búi hía wà yòó wé ho floró le *Dónbeení zì-beení yi. O nì-kéní léé *Farizɛ ká yia so léé *lànpo fé. ¹¹ O o Farizɛ zoó fàrá ðɛn ho wáayi á wee fio mí yi kà: «Dónbeení, i wee dé ù bārakà, lé bío á i yí ka lè 6a nùpua na ká bío. Ba wee tè 6a nùpua wán, á wee òuaa, á lé 6a há-féwá, sɛnkú o lànpo fé na kà. ¹² Inén wee lí i jii há cúa-òun ho yàwá òuhú dà-kéní yi, á bío á i wee yí bân cúa-pírú nni á i mún wee na foñ.» ¹³ O o lànpo fé wón vá lí ðɛn le kùɛɛrè yi á yàá yí wi ò o hóoní mí yahó ho wáayi á wee hiimika ká a bío mí òi-káa yi kà: «Dónbeení, makári mii, i léé bè-kora wéro.» ¹⁴ O o Yeesu bínía bía bío kà: «Le 1 bío mu na mia: Ba nùwá òun mu tɛahú ó o lànpo fé lé yia bínía van mí zii ká a téréna le Dónbeení yahó. Lé bío á yia wee yòoní mítén á le Dónbeení á à liiní, ká yia wee liiní mítén á le è yòoní.»

*Ba guan 6a háyúwá buararàa o Yeesu cón
(Matiye 19.13-15; Maaki 10.13-16)*

¹⁵ Hàri 6a háyúwá á nùpua búi guan buararàa o Yeesu cón le o bè mí nini 6a wán. Bío ó o nì-kenínia mɔn mu, á 6a wee zá làa ba. ¹⁶ Ká a Yeesu mahá von 6a, ò o bía: «Mí díá le 6a háyúwá wé buen 1 cón, mi yí hè 6a, lé bío le *Dónbeení bɛení bío sá bía ka lè 6a bío síi yi. ¹⁷ Le 1 mí ho tuiá na mia: Yia yí tà le Dónbeení bɛení bío là a háyónza bío síi, á bânso yí dà máa zo le yi hùúu.»

*Ho náfòró bânsowà lè le Dónbeení bɛení bío
(Matiye 19.16-30; Maaki 10.17-31)*

¹⁸ Ba *zúifúwa òunása nì-kéní búi tùara a Yeesu yi: «Nì-kàránlo tente, i ko á i wé mu yén à yíráa le mukáni na máa vé.» ¹⁹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lée webio nɔn á fo wee veráa mi làa nì-tente? Nì-tente mía ká mu yínɔr le Dónbeení mí dòn. ²⁰ Fo zú le Dónbeení lándáwá na kà: Yí wé há-fénló táá bá-fénló, yí bué nùpue, yí òuaa bío, yí fl sáberé mí ninza jii, kónbi mìn maá le mìn nu.* ²¹ O o nni bía nɔn wo yi: «Bún búenbúen á i bò yi hàri 1 yàrónzàmú

* 18:20 Mí lorí Léró vùahú (Exode) 20.12-16; Lándá zéenílò vùahú (Deutéronome) 5.16-20

pâahũ.» ²² Bío ó o Yeesu já a ñi-cúa wó, ó o bía nɔn wo yi: «Bío dà-kéní pá fòora foñ. Vaa yèè bío wi ũ cón búenbúen à sanká bán wárí na 6a ñi-khenia yi, bún ká fo ò yí ho náfòró ho wáayi. Bún món à ũ bíní 6uee bè mií.»

²³ Ká a ñii mu já há bióní mu, ó o sánia tò, lé bío ó o ñii bío boo dà. ²⁴ Bío ó o Yeesu mɔn ò o yahó so, ó o bía bío ká: «Ho náfòró bánsowà zoró le Dónbeení béení yi bènín á à wé here. ²⁵ O cón-ñúmúkú zoró lè ho míslmí kshũ á à wé wayi á à poñ o náfòró bánso zoró le Dónbeení béení yi.» ²⁶ A bía ñin wee jí a bióní tùara a yi: «Èèè! A yia wáa dà à fen lée wée?» ²⁷ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bío yí dà máa wé 6a nùpua cón á dà wee wé le Dónbeení cón.»

²⁸ Bún món ó o Piere bía nɔn wo yi: «Loñ, warén ló díá bío lá wi wa cón à wa bò foñ.» ²⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le 1 mí ho tuiá na mia: Yia ló díá mí zli, táá mín háa, lè mín záwa, lè mín nùwá, lè mí záwa le Dónbeení béení bío yi, ³⁰ ó ò yí bío cèrèé á à poñ bún ho pâahũ na wa wi yi, á mún pá à yí le mukáni na máa vé ho yiró na lua yi.»

*O Yeesu wiokaa wee bío mí húmú lè mí vèeró bío
(Matiye 20.17-19; Maaki 10.32-34)*

³¹ O Yeesu fó mí ñi-keninia píru ñun mí ñuhũ wán á bía nɔn 6a yi: «Mi loñ, wa wee yòo ho Zeruzalemu, á bío búenbúen na le *Dónbeení ñi-cúa fèerowá tùara o *Nùpue Za dání yi á ñii yòó sí bín. ³² Lé bío 6a à dé o bía yí zú le Dónbeení ñii yi, á bán ñ zùarí yi, á à là, á à pùní mí ñinsání ì kúee o wán. ³³ Ba à ha a lè há làbaani, á à 6úe o. Ká mu wizooní tìn zoñ, o ò vèe.» ³⁴ Ká a ñi-keninia máhá yí zúna dèe woon mu yi. Há bióní mu bán kúará á sà 6a yi á 6a yí zú bío ó o Yeesu wi ò o bío ñuhũ.

*O Yeesu héra a muíi búí yího ho Zerikoo yi
(Matiye 20.29-34; Maaki 10.46-52)*

³⁵ Bío ó o Yeesu vaá wee sùará ho Zerikoo yi, à bún ò o muíi búí kará ho wõhũ ñisání wee fioka. ³⁶ Bío ó o já 6a zámáa na wee khíi sá, ó o tùara bío wee wé. ³⁷ A 6a bía nɔn wo yi le lé o Nazarète ñii Yeesu lé yia wee khíi. ³⁸ O o wee bío pónpón: «*Daviide Za, Yeesu, makárá mií!» ³⁹ A bía wi ho yahó wee námaka a yí le o wé tété. Ká a yáá wiokaa wee wáama lè mí sòobé: «Daviide Za, makárá mií!» ⁴⁰ O o Yeesu ñin ò o le 6a 6ua a muíi mu buennáa. Bío ó o 6ueé dñ, ó o tùara a yi: ⁴¹ «Lée webio á fo le 1 wé na foñ?» O o bía: «Núhũso, wé le 1 yího à wé mi.» ⁴² O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Wáa mi, bío fo dó ũ sli mií lé bún á ñi wééraráa fo.» ⁴³ Mí lahó yi ó o dèenía wee mi, á bò a Yeesu yi á wee khòoní le Dónbeení. A 6a zámáa búenbúen mɔn mu á 6a mún wee khòoní le Dónbeení.

19

O Yeesu là a Zasee bío

¹ Bío ó o Yeesu vaá zon ho Zerikoo, ó o tò ho yi wee káa. ² O ñii búí wi ho lóhó mu yi á yèni 6a le Zasee. O lé ho *lànpo féwá ñuhũso búí, á náfòró wi. ³ O wee cá ò o mi a Yeesu à zúrí, ó o wó san, lé bío 6a nùpua boo dà, ò o mún lé o ñi-búinbúí. ⁴ O o lùwa dú ho yahó á vaá yòora le vîndè-beení búí na 6a le sikomòre, na ñin hen na ó o Yeesu wá 6uee khíi yi, ò o ñán mináa wo.

⁵ Bío ó o Yeesu 6ueé dñ le lùe mu, ó o hoonía mí yahó ò o von wo: «Zasee, 6uee lii fùafùu. Lé fo á ñi ko à ñi làa wán ho zuia.» ⁶ O o Zasee dèenía bánbáa lion, á lii fó a Yeesu vannáa mí zli lè há zámakaa.

⁷ A bía búenbúen na m̀n mu á mu yí sí yi á 6a wee hùahùaka: «O nùpue mu vaá làara a bè-kora wéro wán.» ⁸ Ká a Zasee wón mahá h́n ǹn yòò ð́n o Yeesu yahó ò o wee b́io: «Núhùso, loŕí, 1 níu b́io òàn sanká m̀n á ì ì na 6a ǹ-kenia yi, ká 1 m̀n tò a búu wán mu búu yi, á ì ì na mu òàn cúa-náa òanso yi.» ⁹ O o Yeesu b́ia ǹn wo yi: «Le zli na ká nùpua wáa kánia ho zuia, lé b́io ò o ǹi na ká m̀n lé o *Abaraamu m̀nm̀nii búu. ¹⁰ Lé b́io ó o *Nùpue Za òuara wá òueé cà b́ia khèra lè le Dónbeení, á à fení.»

*Ho sánú kùráa wahiire
(Matiye 25.14-30)*

¹¹ O o Yeesu b́inia wá le wahiire dà-kéní á ǹn b́ia ð́n j́á há b́ioní mu yi. Lé b́io ó o sùaráa lè ho Zeruzalèmu, á 6a m̀n wee leéka le le *Dónbeení béení á à ðeení ì zéeni mítén mí lahó yi. ¹² B́io ká lé b́io ó o b́ia: «Ǹi búu na sá se m̀n zli á ko ò o lá le béení, ó o ló van ho kòhù búu na ðání nayi á wá vaá lá le b́in ká a b́iní ì buen.» ¹³ Sáni ò o lén, ó o von mí ton-sáwá nùwá píru á sankaa ho sánú kùráa† dà-kéní kéní ǹn yi, ò o b́ia: «Mi bánbá duan làa ho ká 1 ì buen.» ¹⁴ Ká 6a kòhùsa mahá jina a á 6a tonkaa 6a nùpua le 6a ja a m̀n à vaa b́io b́io ká: «Wa yí wi ò o ǹi mu wé wa béé.»

¹⁵ «B́io ó o vaá lá mí béení b́inia òuara m̀n kòhù, ó o von 6a ton-sáwá na ó o kàràfáa mí sánú yi. O wi ò o zún b́io 6a sá yú làa ho.

¹⁶ «Ó o nín-yání nùpue òuara á b́ia: «Núhùso, ù sánú kùùrè na á ù ǹn m̀i á ì b́inia yú há kùráa b́io píru séenia.» ¹⁷ O o béé b́ia ǹn wo yi: «Fòbúa, fo wó se. Fo lée ton-sá tente, b́io á fo térénna mu bè-ẃniwá yi, á ì ì bàrà fo há ló-beera b́io píru j́uhù wán.»

¹⁸ «Á yia sá òuara òueé b́ia: «Núhùso, ù sánú kùùrè na á ù ǹn m̀i á ì b́inia yú há kùráa b́io hònú séenia.» ¹⁹ O o béé b́ia ǹn wo yi: «A ùnén á ì ì bàrà há ló-beera b́io hònú j́uhù wán.»

²⁰ «Ó o búu b́inia òuara òueé b́ia: «Núhùso, ù sánú kùùrè na á ù ǹn m̀i, nín-ðio. 1 lá dó le le nín-kéní yi bàrà, ²¹ lé b́io á ì zána fo. Fo lé o nùpue na mukání j́ii. Fo wee lá b́io á ù yi bàrà, á wee lá ho ð́nló na á ù yi dù.»

²² «Ó o béé b́ia ǹn wo yi: «Ton-sá kohó yén! 1 ì cití fo ù kùrú j́i-cúa wán. Fo fù zú le 1 j́ii, á wee lá b́io á ì yi bàrà, á m̀n wee lá ho ð́nló na á ì yi dù, ²³ ká b́in fo zú, á lée webio ǹn á ù yi vaá bàrà le ho banki yi? Se b́io á ì b́inia òuara, á ì lá òueé fé le le òàn cúnú.»

²⁴ «B́un m̀n ó o b́ia ǹn b́ia wi b́in yi: «Mi fé ho sánú kùùrè mu o cón a na há kùráa b́io píru òanso yi.» ²⁵ A 6a b́ia ǹn wo yi: «Núhùso, wón á há b́io píru wi cón vó.» ²⁶ O o b́ia ǹn 6a yi: «Le 1 b́io mu na mia: Yia b́io wi á 6a à b́iní ì na mu búu wo yi á à bè mu wán. Ée ká yia b́io mia, á hàri mu bè-za na wi o cón á 6a pá à fé. ²⁷ Ká 1 zúkúsa na yi wi á ì wé 6a béé á mí òua òuennáa hen á òuee búe 1 yio yi.» ²⁸ B́io ó o Yeesu b́ia b́in vó, ó o kh́ina dú 6a yahó á j́n ho Zeruzalèmu.

*O Yeesu zoró ho Zeruzalèmu yi
(Matiye 21.1-11, 15-17; Maaki 11.1-10; Zan 12.12-16)*

²⁹ B́io ó o Yeesu vaá sùaráa ho Bètefazee lè ho Betanii yi, le búee na 6a wee ve làa Oliivewa v́nsáa búee nísání, ó o tonkaa mí ǹ-keninia nùwá j́un á b́ia

* **19:12** Mu òàn sii h́a wó ho páahù mu yi: B́io ó o Heroode Ǹ-beení h́a h́urun, ó o za Heroode Aakelayuusi ló van ho Oroomu á wá v́à cà le béení á òueé zoráa m̀n maá lahó yi, á 6a zúífúwa tonkaa 6a nùpua le 6a ja a m̀n à vaa b́io le mí yí tà a b́io. † **19:13** Mu páahù ká ho sánú kùùrè dà-kéní á 6a yèra a ho òàn wári á à yi ó nùpue ǹ-kení wizooní kh́imani sámú saánii.

nɔn yi: ³⁰ «Mi lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi, ká mi vaá dɔn, á mi ì mi sùnpè-za na á nùpue dín yí yòora yí mɔn hùúu ká a can dín. Mi fee wo ɔua ɔuennáa. ³¹ Ká a ɔúti tùara mia le lée webio nɔn mi wee feeráa wo, à mi bío na ɔanso yi: «O Nùhúso màkóo wi o yi.» ³² A bíá ó o tonkaa wá van, á mu ɔúenɔúen vaá wó láa bío ó o Yeesu bíaráa mu.

³³ Bío ɔa wee fee o sùnpè-za mu, á bíá te o wee tùa ɔa yi: «Lée webio nɔn á mi wee feeráa o sùnpè-za mu?» ³⁴ A ɔa bíá: «O Nùhúso màkóo wi o yi.»

³⁵ Bún mɔn á ɔa ɔuan o sùnpè-za mu ɔuararáa o Yeesu cɔn, á bò mí kánɔunwá o wán, à ɔa ɔuan wo yi ó o Yeesu yòora. ³⁶ Bío ó o lá ho wòhú wá, á ɔa nùpua wee bá mí kánɔunwá ho wòhú wán o yahó. ³⁷ Bío ó o ɔúakáa wee birón há Oliiwewa vɔnsá ɔúee á wá vaá sùará ho Zeruzalɛmu yi, á ɔa zámáa na lé o nì-kenínia ɔúenɔúen wee zámaka, á ɔa ɔúakáa wee khòoni le Dónbeení pónpón ho yéréké bè-beera na ɔa mɔn bío yi: ³⁸ Ba wee bío:

«Le le Dónbeení wé mu bè-tentewá lá a bée *Daviide na bò o ɔuen o Nùhúso yèni yi.

Ho héerá keń ho wáayi, à ho cùkú le le yèn-beení bío sí le Dónbeení na dà mu bío ɔúenɔúen nùhú wán yi.»

³⁹ A ɔa *Farizíewa ɔúti na wí ɔa zámáa tshú bíá nɔn o Yeesu yi: «Nì-karánlo, bío le ù nì-kenínia wé tété.» ⁴⁰ O o Yeesu bíá: «Ká ɔa wó tété, á há huua pá à wámaka.»

O Yeesu wee wá ho Zeruzalɛmu bío yi

⁴¹ Bío ó o Yeesu vaá sùaráa ho Zeruzalɛmu yi, á yí mɔn ho, ó o wee wá ho nípomu bío yi, ⁴² ká a bío: «Éee Zeruzalɛmusa, mi yáá mún lá zúna bío dà à na ho héerá mia ho zuia bío há. Ee ká mu màhá wáa sánkaa mia. Mi yí dà mu máa mi. ⁴³ Lé bío ho páahú ɔúti khíi dá, á mí zúkúsa á à keení ì kńi mia, á à fífaka yi. ⁴⁴ Ba à fi mí lóhó le minén ɔúenɔúen dúkúdúkúdúkú. Ba máa díá á hàri huee máa keń mí ninza huee wán mí lóhó mu yi, lé bío mí yí zúna ho páahú na le Dónbeení ɔuara mí bío yi.»

O Yeesu nɔn ɔa bè-yéerowá

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Zán 2.13-16)

⁴⁵ Bún mɔn ó o Yeesu zon le *Dónbeení zì-beení yi á zoó wee ja ɔa bè-yéerowá ká a bío na ɔa yi: ⁴⁶ «Le Dónbeení bíá mí bíoni vónna yi: † zì á à wé floró zì,‡ ká minén wó le le ɔa kánlowá lùe.»

⁴⁷ O Yeesu lá wee wé káran ɔa nùpua le Dónbeení zì-beení yi láa wizoóni ɔúenɔúen. A le *Dónbeení yankarowá núnása, le ho *lándá bío zéenílowa, le mu nípomu núnása wee cá bío ɔa à wé è ɔúeráa o Yeesu. ⁴⁸ Ká bío ɔa à wé è yíráa wó à ɔa yí zú, le bío ó o bíoni níló sí ɔa nùpua ɔúenɔúen yi.

20

Ba wí ɔa zún hen na ó o Yeesu pánká ló yi

(Matiye 21.23-27; Maaki 11.27-33)

¹ Wizonle ɔúti ká a Yeesu wee káran ɔa nùpua le *Dónbeení zì-beení yi ká a bue le bín-tente, á ɔa *yankarowá núnása, le ho *lándá bío zéenílowa, le ɔa *zúífúwa nì-kía ² ɔúee wee tùa wo yi: «Zéení bío nɔn á ù wee wéráa há wára mu? Lée wée nɔn mu ɔan níi foń?» ³ O o Yeesu bíá nɔn ɔa yi: «Inén mún ñ tùa mia, mí bío na mii: ⁴ Lée wée hía nɔn le níi le o Zán wé bátizé ɔa nùpua? Lé le Dónbeení lée, táá lé ɔa nùpua?»

† 19:46 Mi lorí Ezayii vùahú 56.7

⁵ A 6a ðln wee bío mín yi: «Hen ká wa le lé le Dónbeení, o ò bío le léee webio nɔn á wa yí tàráa o bío. ⁶ Ká wa mún le lé 6a nùpua tonkaa wo, á 6a zâamáa á à lèeka wɛn lè hã huua á à búe. Lé bío á 6a láa mu yi kénkén le o Zán lé le *Dónbeení jì-cúa fɛero.» ⁷ A 6a wáa bíá le mí yí zú yíá nɔn le níi mu o Zán yi. ⁸ O o Yeesu ɛ̀n bíá nɔn 6a yi: «Àwa, ínén mún máa zéeni yíá nɔn le níi mǐ á í wee wéráa bío ká.»

*Ho èrèzén v̄nsɩa buahó wàrowà wàhiire
(Matiye 21.33-46; Maaki 12.1-12)*

⁹ Bɔn mɔn ó o Yeesu wà le wàhiire na ká nɔn 6a zâamáa yi: «Nii búí hía léra mí èrèzén v̄nsɩa buahó á nɔn 6a nùpua na làa wó wãanía tò bío 6a khii na a yi wán, le 6a wé vâ ho, ò o wà van le khúii na nàyi á wà vaá mía b̄n. ¹⁰ Pãahú na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá ní-kéní le o va 6a nùpua mu c̄n le 6a khé bío bío sá mí yi á na. A 6a nùpua mu vaá han wo, á ðía ó o wà lè mí nín-káamáa. ¹¹ O o mǎhú òanso b̄nía tonkaa mí ton-sá veere, á 6a mún vaá là wón á han nɔn, ó o wà à 6a yí nɔn ðɛɛ wo yi. ¹² O o pá b̄nía tonkaa 6a nùwá t̄n níi, á wón 6a mún vaá han bóoníkãa yi, á nɔn.

¹³ «Ó o mǎhú òanso wáa bíá: «Eee í wáa à wé kaka coon? Awa, í ì tonka í za na á í wa làa sòobéɛ, j̄n-sí á wón 6a à kònbí.» O o bíá nɔn mí za mu yi le o h̄nì lén, á wón h̄nɔn wà. ¹⁴ ɛ̀ ká bío 6a nùpua mu yèrè dá a wán, á 6a wee bío mín yi: «Yíá lua ká lé yíá á ho mǎhú bío khii sí yi. Mí wa búe o, á ho mǎhú bío wáa à sí wɛn.» ¹⁵ A 6a h̄nɔn wíira a á khèra léé ó ðía.» O o Yeesu wáa t̄ara 6a yi: «Àwa! Lé mu yén á ho mǎhú òanso ò wé làa ba? ¹⁶ O ò buen búeé búe 6a nùpua mu, ká a cà ní-vio á à kúee mí mǎhú mu yi.» Bío 6a nùpua j̄á hã bíoní mu, á 6a bíá: «Póon! Bɔn máa wé.»

¹⁷ Ká a Yeesu mǎhá fá mí yí 6a yi ò o bíá: «Le Dónbeení bíoní v̄uahú bíoní na ká kúará lé mu yén?

«Le huee na 6a so-sowa lá pá ðía, lé ðio h̄ia b̄nía búeé buan ho soró ðnía.»

¹⁸ Yíá lùwá le huee mu wán á òanso s̄nía á à yáa.

Ká yíá á le b̄en kùera lion wán, á òanso á à fùfúuka.»*

¹⁹ A 6a *yankarowá j̄únása lè ho *làndá bío zéeni lowa zūna le lé ɛ̀arén á le wàhiire mu wà b̄o wán, á 6a ðɛɛnía wee cà a wíiró yahó, ká 6a mǎhá zána 6a nùpua.

*Ho lànpo caló à na ho Oroomu béɛ yi bío
(Matiye 22.15-22; Maaki 12.13-17)*

²⁰ Bɔn mɔn á 6a wee h̄un o Yeesu. Ba tonkaa 6a n̄nbáwa búí na wee wé mítén lòn nùpua na téréna. Ba le bán khúaa o j̄ii yi à yí o b̄in-kohó búí bè yi déráa wo yíá wí ho kǎhú j̄uhú wán níi yi. ²¹ A 6a t̄ara a yi: «Ní-karánlo, wa zú le bío fo wee bío làa bío fo wee kárán lè 6a nùpua á téréna. Fo yí máa ká nùpue ȳo. Bío le Dónbeení le 6a nùpua wé ɛ̀ua lè mítén lé b̄n b̄an káránló binbirí á fo wee na. ²² Awa! A ū bío na wɛn: Wa làndá yi á ho lànpo ko ho wé cà na ho Oroomu kǎhú béɛ yi léé, táá mu yí ko làa wéró?»

²³ O o Yeesu zūna 6a hénní bío, ó o bíá nɔn 6a yi: ²⁴ «Mí zéeni le wén-h̄n̄ló búí làa mí. Ho yahó lè le yéni na wí le wén-h̄n̄ló mu wán á wée te?» A 6a bíá: «Lé o b̄éɛ.» ²⁵ O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Àwa. Bío sá a b̄éɛ yi à mí na a yi, ká bío ɛ̀n bío sá le Dónbeení yi à mí na mu déni yi.» ²⁶ O bíoní na ó o bíá á 6a yí mɔn b̄in-kohó búí na 6a dà a bè yi á à wíiráa wo 6a nùpua yahó. Bío ó o bíá wó 6a coon, á 6a ðln tétété.

* 20:18 Mí lorí Lení v̄uahú (Psaumes) 118.22

*Ba ni-hia vèeró bío**(Matiye 22.23-33; Maaki 12.18-27)*

²⁷ Ba *Sadusléwa lé bíá le 6a ni-hía máa vèe. Lé bán nùwá yèn 6úi 6uara a Yeesu cǎn 6ueé túara a yi: ²⁸ «Ni-kàránlo, bío ó o *Moyiize túara henía non wèn lé bío ká: Hen ká a 6úi yan mín háa á húrun ò o yí yú za láa wo, á bán za ko ò o fé bán háa ya, á te 6a zàwa yi mín za mu yèni yi.† ²⁹ Ka lòn nùpua nùwá hènun 6úi lá lée zàwa síi, ó o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za láa wo. ³⁰ O o jun níi so fó a maháa mu yan, ³¹ bún mán ó o tǎn níi so fó yan, á 6a mí nùwá hènun yan wo bèenia á húrunka, ò o 6úi yí yú za láa wo. ³² Mu bán véenii ó o háa mu mún húrun. ³³ Ayá, nònzon na 6a ni-hía á à vèe yi, ó o háa mu bío ò sí a yén yi? Bío 6a mí nùwá hènun mahá yan wo bèenia.»

³⁴ O o Yeesu bíá non 6a yi: «Ho ðímíjǎ na lòn bío báawa lé 6a háawa wee ya mín. ³⁵ Eé ká 6a báawa lé 6a háawa na ko 6a khií vèe à yi le mukáni ho ðímíjǎ na bò o 6uen yi bán máa ya mín. ³⁶ Ba yí dà máa bíni máa hí, lé bío 6a 6onmín le le Dónbeení wáayi tonkarowá. Ba lé le Dónbeení zàwa lé bío 6a vèera. ³⁷ Ho laho na bíá le vǐndè-za na ho ðáhd wí yi bío, ó o Moyiize zéenia mu wéréwéré le 6a ni-hía khií vèe, ò o von o Nùhúso le *Abarahaamu 6àn Dónbeení là a *Izaaki 6àn Dónbeení là a *Zakoobu 6àn Dónbeení.‡ ³⁸ Le Dónbeení lé bíá yío wi lua 6àn Dónbeení, ká le yínǎni ni-hía bán Dónbeení. Lé bío 6a 6úen6úen yío wi lua lerén bío yi.»

³⁹ A ho *lándá bío zéenílowa nùwá yèn 6úi bíá non wo yi: «Ni-kàránlo, fo bíá se.» ⁴⁰ Lé bío 6a yí wi à 6a bíni khá mítén túa wo yi láa bío 6úi. §

*O Krista stinti zurló bío**(Matiye 22.41-46; Maaki 12.35-37)*

⁴¹ O Yeesu bíniá túara 6a yi: «Ba da á wé kaka á bíoráa le o *Krista lé o *Daviide mǎnmǎnii? ⁴² Lé bío ó o Daviide mí beere bíá mu há Leni vùahú yi: <O Nùhúso Dónbeení bíá non í Nùhúso yi:

Buee kéení í nín-tǎní,

⁴³ fúaa ká í 6úrá ũ zúkúsa ũ tá,

á ũ bò ũ zení wán.*

⁴⁴ Bío ó o Daviide wee ve o Krista le mí Nùhúso, o ò wé o nùhúso ká a mún pá à wé o mǎnmǎnii kaka?»

*Mi pa mítén ho lándá bío zéenílowa bío yi**(Matiye 23.6; Maaki 12.38-40)*

⁴⁵ Bío 6a zámáa ðín wee jí a bíoní, ó o bíá non mí ni-keninia yi: ⁴⁶ «Mi pa mítén ho *lándá bío zéenílowa bío yi. Ba wa há báká-beera zǐllo á wé héekaráa. Ba wa 6a wé tǎeni 6a yi le le kǎnbii 6a zámáa fémínlo lara yi. Ho kàránlo zǐni yahón lua, le ho ðínlo ðiinii kéeninia na seka 6a wé hueeka kéenii yi. ⁴⁷ Ba wee khá 6a maháawa juua bío, á mún wa ho floró na túee wéro á 6a nùpua leéka le 6a téréenna. Lé bún 6úen6úen non á 6a lònbee khií wíoka á déráa wán.»

21*O mahá-khenii hámu bío**(Maaki 12.41-44)*

† 20:28 Mi loǎ Lándá zéenílo vùahú (Deutéronome) 25.5 ‡ 20:37 Mi loǎ Léro vùahú (Exode) 3.6

§ 20:40 Mi loǎ Léro vùahú (Exode) 3.6 * 20:43 Mi loǎ Lení vùahú (Psaumes) 110.1

¹ O Yeesu hóoniá mí yahó á lora khií fò, ó o mən ho nàfòrò b̀ansowà na wee kúee mí h́amu há ɓonkoní yi le *Dónbeení zı-beení yi. ² O o mún mən o mahá-khenii búí ò o wee kúee mí tòmónwà bío ɓun, ³ ó o bíá: «Le 1 mí ho túiá na mia: O mahá-khenii na kà bío na ó o kúaa á boo po bíá ká búenbúen bío. ⁴ Lé bío le wárí na ɓa búenbúen wó lè mí h́amu lé ðío ɓa yú puunía. O orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bío wi o c̀sn búenbúen na ó o lá wé è ði.»

*Le Dónbeení zı-beení floró bío
(Matiye 24.1-8; Maaki 13.1-8)*

⁵ Bío ɓa núpua nùwá yɛn búí wee bío le Dónbeení zı-beení bío, le le donkhueéra lé há *hue-sení lè mu bíowa na ɓa wó lè mu h́amu, ó o Yeesu bíá nən ɓa yi: ⁶ «Pàahú búí khií dá ká bío mí yío wi wán ká á à fi. Hàrí huee máa keń mí ninza huee wán.»

Ho yéréké bíowa na khií wé á ho ðm̀ɓ́á á à vérdá

⁷ Á ɓa túara a yi: «Nì-kàránlo, lé ho pàahú yén á bún bío so ò wé yi, á lé mu bío yén khií zéeni le mu bío mu wéror pàahú ðən?» ⁸ O o Yeesu bíá: «Mí pa miten bío. Mí yí ðía le ɓa v́ini mia. Lé bío á núpua c̀r̀e khií buen 1 yéni yi á à bío: «1 lé o *Krista, ho pàahú ðən.» Ká mi mahá yí bè ɓa yi. ⁹ Hen ká mi khií wee ɓi há h́a táró, lé ho káaló bío, à mi yí ðéé mí yiwa. Lé bío á bún bíowa so ko mu wé ho yahó. Ká bún ðɛɛniá máa wé ho ðm̀ɓ́á véror pàahú.»

¹⁰ O o b́iniá bíá b̀o mu wán: «Ho síí búí khií wé è lé vaá fi lè ho síí veere, á ho k̀hú búí khií wé è lé vaá fi lè ho ká-veere. ¹¹ Ho tá ðékənən s̀máa khií wé há lùá búí yi, á le h́ini lè mu v́on-kora khií keń lùá c̀r̀e yi. Mu bè-beera búí na bío á à wé le zánii á à wé ho wáayi lè ho tá yi.

(Matiye 10.17-22; Maaki 13.9-13)

¹² «Èé ká sáni à bún búenbúen dá, á ɓa à wíika mia á à beé lò. Ba à ɓua mia á à varáa ɓa *zúífùwa kàránló zını yi á vaá cíti, á à kúee mia ho kásó yi. Ba wé è ɓua mia á vaá ðini há kána ɓúnása lè ɓa bá-záwa yahó bío mi tá mi bío yi. ¹³ Lé bún mi i bè yi á à zéenináa 1 bío. ¹⁴ Mi bè mi hácíri bío ká lè bío wán: Mí yí ðéé mí yiwa bío mi vaá bío á à fenináa miten bío yi. ¹⁵ Inén 1 beere lé yía á à na há b́ioní lè mu bè-zúrmini mia, á mi zúkusa ó o búí máa ðari máa sánsá mia á mún máa kán. ¹⁶ Hàrí m̀n maáwà lè m̀n nuwà, m̀n záwa lè m̀n nùwà na ká, lè m̀n b̀nlowá míten lé bán á à dé mia á à na, á mi c̀r̀e búí ɓa à búe. ¹⁷ Ba núpua búenbúen á à ɓin mia bío mi tá mi bío yi. ¹⁸ Èe ká hári mi ɓún-váni dà-kéni búí máa v́i. ¹⁹ Mí f́ará ðin sese, bún lé bío á à na ká mi i yí le mukáni na máa vé.

*O Yeesu wee bío ho Zeruzalɛmu floró bío
(Matiye 24.15-21; Maaki 13.14-19)*

²⁰ «Pàahú na mi khií mi ɓa h́in-táwá lè mí kuio ká ɓa ḱniá ho Zeruzalɛmu yi, bún ká mi i zún le c̀inú ká ho floró yi. ²¹ Hón pàahú so yi á bíá á à keń ho *Zudee yi ko ɓa lùwí yòo há búaa. Bíá á à keń ho Zeruzalɛmu yi ko ɓa lé ho yi lén, à bíá wi há mana yi yí b́ini ɓuee zo ho yi. ²² Lé bío mu ù wé le cíti fló wizooni na le Dónbeení b́ioní v́uahú bè-bionii búenbúen á ɓii i sí yi. ²³ Ho yéréké khií sá ɓa há-sɛɛnasa lè ɓa há-ɓàawa yi mu zoñ. Lé bío mu ù wé le yi-vee láa s̀obéɛ ho k̀hú mu yi, á le Dónbeení á à zéeni lè le síi wee cí ɓa núpua mu yi. ²⁴ Ba à búe ɓa búí lè há h́a khàra, ká ɓa búí ɓa à ɓua á varáa há ká-vio yi, á bíá yínor ɓa zúífùwa ɓueé fi ho Zeruzalɛmu á à keeni ho yi f́úaa ɓa pàahú ɓii sú.

O Nùpue Za bñni buenlò bio
(Matiye 24.29-35; Maaki 13.24-31)

²⁵ «Mu biowa búni na síi yí zú khii wé le wii le ho plihú lè há mànàayio yi. Ho ðimíjána kánasa búenbúen á yilera à yáa mu yámú jumu na wee kúrún sá jílò bio yi. ²⁶ Ba nùpua búni yiwa á à dè dè è yuunika ká 6a leekaa bio khii wé ho tá wán mu páahú, lé bio á ho wáayi bio búenbúen á à dèké. ²⁷ Bún ká 6a à mi á *Nùpue Za há dùndúio wán ká a yòò lua lè mí ðarílò lè mí cùkú beení. ²⁸ Ká bún biowa so wéró jii khii héra, á mi híni ðin à hóoní mi júná lé bio á mi kánlò wáa sùaráa.»

O Yeesu lá ho fikiyéé bio á kàrána lè 6a nùpua
(Matiye 24.32-35; Maaki 13.28-31)

²⁹ Bún món ó o Yeesu wà le wáhiire na kà nòn 6a yi: «Mi loñi ho *fikiyéé vîndéè lè há vînsa na ká. ³⁰ Ká há hía wee sà mí vôn-yórowá, se mi zú le ho vîohó téré dñ. ³¹ Lää bún síi ká mi khii mən ká bún biowa so wee wé, á mi zúñ le le *Dónbeení béení sùaráa. ³² Le í mí ho túiá poni na mia: Ho páahú na ká nùpua máa hí máa vé ká bún biowa so búenbúen yí wó. ³³ Ho wáayi lè ho tá khii vé, ká í bíoní hñn ñ keñ bún fééé.»

Mi wé fáni mí yío

³⁴ «Hen ká mi wee pa miten bio sese, á mi máa na miten ho dàndínlò lè ho ja-junlò, lè ho ðimíjána bio yilera yi. Ká bún mia le wizonle mu khii ví mia lè ho zúan bio síi. ³⁵ Lé bio le khii yòoka ho ðimíjána nùpua búenbúen wán. ³⁶ Mi fáni mí yío. Mi wé fio fééé, á mi ì yí ho pánká à finináa miten bio wá buéé wé búenbúen yi, á à ðañ ñ ðinnáa o *Nùpue Za yahó.»

³⁷ Le wisoni yi ó o Yeesu fù wee wé kàrán 6a nùpua le *Dónbeení zì-beení yi. Ká ho ziihú ò o lén yòò cáa há Oliivewa vînsa búee wán. ³⁸ Ba nùpua búenbúen fù wee wé buen le Dónbeení zì-beení yi le yínbii búirri, à buée jí a cñn.

22

O Yeesu dénalò bio
(Matiye 26.1-5, 14-16; Maaki 14.1-2, 10-11; Zán 11.47-53)

¹ Ho *búurú na á ja-fini yí dó yi sánú na 6a le Paaki wá buéé sùará. ² A 6a *yankarowá júnása lè ho *lándá bio zéenílowa wee cá bio 6a à wé wé è búeráa o Yeesu, lé bio 6a zána 6a zámáa. ³ A bún ó o *Satáni dó há yile-kora ò Zudaa na 6a wee ve làa Isikariote yi. O lé 6a nì-kenínia píru jùn nì-kéní. ⁴ O o Zudaa mu wá vaá wánáa lè 6a yankarowá júnása lè le *Dónbeení zì-beení parowá júnása, à zúñnáa bio o ò wé wé è dérää o Yeesu 6a níi yi. ⁵ A bán sá wan wan le mí ì na le wárí wo yi. ⁶ O o Zudaa wáa tà, á híñon wee cá bio o ò ðin wán á à dérää wo 6a níi yi ká 6a zámáa yí zúñ mu.

O Yeesu le 6a wioka ho Paaki ðínlò bio
(Matiye 26.17-19; Maaki 14.12-16; Zán 13.21-30)

⁷ Páahú na 6a wee dí ho búurú na á ja-fini yí dó yi sánú yi, á le wizonle na 6a ko 6a fúaa ho Paaki piozàwa yi à wé lè mu hámu dñ, ⁸ ó o Yeesu tonkaa o Piere lá a Zán á bía nòn yi: «Mi lén vaa wioka ho Paaki ðínlò bio.» ⁹ A 6a túara a yi: «Lé wen á fo wi á wa wioka mu yi?» ¹⁰ O o bía nòn 6a yi: «Mi loñi! Hen ká mi há wá líi zo ho lóhó yi, á mi ì fè mín làa níi búni na sò mu jumu lè ho ðúhú, á mi bè o yi va le zli na ó o vaá zo yi, ¹¹ à vaa bío na le zli mu bánso yi: «O nì-kàránlo le wa túa foñ: Ho lahó na á ínén lè í nì-kenínia á à ði

ho Paaki dɪnló yi lé ho yén? ¹² O ò zéeni la-beeni búti làa mia ho nónwiohú yi na sɪa báraa wó. Lé bɪn á mi wíoka ho dɪnló bío yi.» ¹³ A 6a wá waá yú mu búenbúen làa bío ó o Yeesu bíaraa mu á 6a wíokaa ho Paaki dɪnló bío.

O Nuhúso dɪnló

(Matiye 26.26-29; Maaki 14.22-25; 1 Korente 11.23-25)

¹⁴ Bío ho pàahú dɛn, ó orén lè mí tonkarowà páania kará ho dɪnló jùhú yi. ¹⁵ O o bía nɔn 6a yi: «Í bɛntɪn wee cá à í dí ho Paaki sánú dɪnló na ká làa mia à bè yi lò beráa. ¹⁶ Lé bío á í máa bɪní máa dí ho làa mia huúu, fúaa nònzoñ na á mu ù wé á jii á à sí yi le *Dónbeeni béeni yi, le í bío mu na mia.» ¹⁷ O o wáa lá le jiiuní dɛɛ á guan, ò o dó le Dónbeeni báraa, ò o bía: «Mí fé le jiiuní dɛɛ na ká à jii fé mín yi. ¹⁸ Le í bío mu na mia: A lá ho zuia jii wán, á í máa bɪní máa jii dɪvén huúu, ká mu yínɔí le Dónbeeni béeni buenlò món.»

¹⁹ Bɪn món ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeeni báraa, ò o cɛɛkaa ho nɔn 6a yi, ò o bía: «Hia ká lé í sánia [na nɔn mi bío yi. Mí wé wé mu à leékaráa í bío.]»

²⁰ Lé bɪn 6án síi ó o mún láráa le jiiuní dɛɛ ho dɪnló díró món, ò o bía: «Le jiiuní dɛɛ na ká lé le páanii fnle na bò le í cáni na á à kúia mi bío yi.]»

(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21)

²¹ «Èɛ ká mi máhá loñ, yia á à dé mi ì na làa mi á páania kará ho dɪnló jùhú yi hen. ²² Mu bon, o *Núpue Za á à hí làa bío le Dónbeeni le mu wéráa. Ká yia máhá nii ì bè mu á ho yéréké è zo jùhú. ²³ A 6a búakáa wee tũaka mín yi le lé o yén máhá à wé mu mí fahú coon?»

Yia po bíá ká lé o yén?

(Matiye 20.25-28; Maaki 10.42-45)

²⁴ O Yeesu ní-keninia wee wáani mín yi à zúrnáa yia po 6arén na ká. ²⁵ O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Ho díminá kána bá-záwa wee wé mí pánká há wán, á bíá ho pánká wi níni yi le 6a wé ve mí làa «bè-tente wérowá». ²⁶ Èɛ ká minén bío yí ko à mu keñ ká. Minén á yia jùhú wi po bíá ká wón ko ò o wé mítén cɪnú bíá ká yahó. A yia á ho pánká wi níni yi wé bíá ká ton-sá. ²⁷ Yia jùhú wi lée wée? Lé yia 6a wee lá ho dɪnló na yi ò o dí lée, tàà lé yia wee lá ho na? Yínɔí yia 6a wee lá ho na yi le? Awa! Inén wi mí fahú lòn ton-sá bío síi.

(Matiye 19.28)

²⁸ «Bíó á mi wee tà keñ làa mi féɛɛ le lònbee na wee yí mi yi, ²⁹ le bɪn nɔn á le béeni na á í Maá nɔn mii á í mún nɔn mia. ³⁰ Mi khii dí á à jii làa mi í béeni yi, á mi mún khii keeni 6a bá-záwa kanmúini wán á à cɪtiráa o *Isirayeele zɪ-júná píru jiiun.»

O Yeesu bíá le o Piere hta pt mí bío

(Matiye 26.31-35; Maaki 14.27-31; Zán 13.36-38)

³¹ O Yeesu bíá nɔn o Simɔn Piere yi: «Simɔn, Simɔn, héyii! Loñ! O *Satáni flora ho wáhu le Dónbeeni cón yú à didiráa mia làa bío 6a wé didiráa mu dũmu à lén zàn-bíó. ³² Èɛ ká í máhá flora nɔn foñ, à le síidéro yí fòo foñ. Ká ù khii tà yèrèmaa 6uara í cón, à ù hení mìn záwa sɪa.» ³³ O o Piere bíá nɔn wo yi: «Nuhúso, hári à mu wé kásó, á í ì zo ho làa fo. A mu wé húmú, á í ì hí làa fo.» ³⁴ O o Yeesu bíá: «Piere, le í bío mu na foñ: Ho zuia ó o kò-béɛ máa wá, ká ù pá le fo yí zũ mi a dɛn há cúa-tɪn.»

Mi wé wíoka mítén há fio bío yi

³⁵ Bɪn món ó o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Bíó á í hía tonkaa mia, à í le mi yí 6ua wári à yí 6ua puure làa nakáa, á bíó búí cén fòora mia le?» A 6a bíá: «Dɛɛ búí

yí fòora wɛn.» ³⁶ O o wáa bíá nɔn ɓa yi: «Àwa! Bío kà wán ká yía wárí wi ò o lá le ɓua, á yía puure wi mún lá le ɓua. Yía khà-tóní mía à wón yéé mí baká beení, ò o yà ho ɓúí. ³⁷ Le 1 bío mu na mia: Le Dónbeení bióní vùahú bióní na kà bío ko à mu sá mi à jii sí: «Ba mà à dó ɓa bè-kora wérowà jii.»* Mu bon. Bío túara 1 dǎní yi á à wé jii ì sí.» ³⁸ O o nǐ-kenínia bíá nɔn wo yi: «Núhúso, lé há khà-túa bío jùn na.» O o Yeesu bíá: «Mí wáa díá kà.»

O Yeesu flora há Oliivewa Búee wán

(Matiye 26.36-45; Maaki 14.32-41)

³⁹ O Yeesu ló ho lóhó yí á wà van há Oliivewa búee wán làa bío ó o wee wé wéráa mu. O o nǐ-kenínia bò a yi. ⁴⁰ Bío ó o vaá dǎn ho lahó mu ó o bíá nɔn ɓa yi: «Mí wé fio bèra a na à mí yí zo mu bè-kora wé ró yí.» ⁴¹ Bún món ó o khèra làa ba á à yí lòn hen na ó o nùpue hue-lèenii dà vaá dǎ yí síi, á líi fàrá mí nɔnkópúná wán ò o wee fio kà síi: ⁴² «Í Maá, ká fo tà, à ù yí le le lònbee na kà dá mi. Eε ká mu yí wé ínén sli bío ká ùnén sli bío lé bío wé.» ⁴³ [Bún món á le Dónbeení tonkaro búi ɓueé zéenia miten làa wo, á hína a sli. ⁴⁴ O Yeesu wiokaa wee fio lè mí sòobéε, lé bío á bío wà ɓueé wé làa bío á à sá a yi ɓúenɓúen ó o mɔn, á mu wee beé o lò dàkhína, ó o fèení yèrémáa ka lòn cǎni, á wee luioka líi kúia ho tá yí.] ⁴⁵ Bío ó o flora vó, ó o bínía ɓuara mí nǐ-kenínia cón á ɓueé yú ɓa à mu dǎmu ɓó ɓa, lé bío ɓa yiwa wee váráa. ⁴⁶ O o bíá nɔn ɓa yi: «Mí yí da. Mí híní fio à mí yí zo mu bè-kora wé ró yí.»

Ba wíira a Yeesu

(Matiye 26.47-55; Maaki 14.43-49; Zàn 18.2-11)

⁴⁷ Bío ó o Yeesu dǎn wee bío, à bún ɓa zǎamáa búi vaá ló lua. Yía dú ɓa yahó lé o Zúdaa, wón na lé o nǐ-kenínia píru jùn nǐ-kéní mi beere. O ɓuee dèenii, ó o wà ɓueé ɓó a Yeesu yi, á le mí ì tɛení a yi lè le kǎnbii. ⁴⁸ A wón bíá nɔn wo yi: «Éee, Zúdaa, lé le kǎnbii tɛení á fo ò bè yí á à déráa o *Nùpue Za á à na le?» ⁴⁹ Ká bíá làa wo bò mín zúna bío hía à wé, á ɓa túara a yi: «Núhúso, wà dà à fi lè wa khà-túa le?» ⁵⁰ A ɓa nǐ-kéní búi dèenía há ɓa *yankarowà jùhúso ton-sá nǐn-tǎní jikáahú kúio. ⁵¹ Ká a Yeesu máhá bíá: «Héyí! Mí díá kà.» O o dǎn o nǐ jikáahú ó o dèenía wan. ⁵² Bún món ó o Yeesu yèrémáa bíá nɔn ɓa yankarowà júnása, lé le *Dónbeení zǐ-beení parowà júnása lè ɓa nǐ-ká na wà ɓueé wii wo yi: «Mí buan mi khà-túa lè mi búaa ɓuararáa 1 wán le we? 1 lé nǐ-káanii le?» ⁵³ Há wizooní ɓúenɓúen á ì lá wee wé kɛr láa mia le Dónbeení zǐ-beení yi á mí yí wíira mi hón pǎahú so yi. Eε ká ho pǎahú na kà hón bío sá minén lè le tǐbírí pánkà jùhúso yi.»

O Piere pǎ a Yeesu bío

(Matiye 26.57-58, 69-75; Maaki 14.53-54; Zàn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Bún món á ɓa wáa wíira a Yeesu á ɓuan vaá zonnáa ɓa yankarowà jùhúso zǐi. O Piere bò ɓa yi ká a máhá khèra wi. ⁵⁵ Ba zoó lò ho dǎhú ho lún síi yí á ɓa búi kará kǐnia yi. O o Piere ɓueé zoó kará làa ba. ⁵⁶ O o ton-sá háa búi mɔn wo ho dǎhú khoomu yi ò o kará, ó o fá mí ylo wo yi, ò o bíá: «O nǐ na kà mún fù wi làa wo.» ⁵⁷ O o Piere pǎ mu, ò o bíá: «Héyí! Háa mu, 1 yàá yí zú a.»

⁵⁸ Mu ù dé mí yi ò o búi tǐn mɔn wo, á wón bíá nɔn wo yi: «Ùnén mún lé o nǐ mu ɓàn nǐ-kéní búi.» Ká a Piere máhá bíá: «Nǐ mu, 1 yí nɔn wo.» ⁵⁹ Bío mu dá dò mí yi lòn lèèrè dà-kéní síi ó o nǐ-veere búi tǐn pǎ bínía bíá mu: «Mu bon

* 22:37 Mí loñ Ezayii vùahú 53.12

kénkén. O nni mu fù wi làa wo, lé bïo ó o mún lé o Kalilee nni.» ⁶⁰ Ká a Piere mähá bía: «Bïo á ünén yáá wee bïo á ì yí zú.» Ho páahú dà-kéní kéní na ó o wee bïo mu yi ó o kò-béé wá. ⁶¹ O o Nuhúso yèrémáa fá mí ylo o Piere yi. Lé bün ó o Piere hácirí mähá buara bïo ó o Nuhúso bía nòn wo yi wán: «Ho zuia ó o kò-béé máa wá ká ù pá le fo yí zú mí á dñn há cúa-tñn.» ⁶² O o Piere hñnón ló á léé wá búbúbú.

Ba dásiwá wee ha a Yeesu ká 6a a là a
(Matiye 26.67-68; Maaki 14.65)

⁶³ Ba nùpua na pan o Yeesu yi wee yáa mí jini yi na a yi ká 6a a ha a. ⁶⁴ Ba wee pe o yahó yi ká 6a tùa wo yi: «Ká fo lé le *Dónbeení jì-cúa fεero bïo bon, á ù zéeni yía vïna fo.» ⁶⁵ Há bín-kora le mí síwá á 6a wee bïo na a yi.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tũd fεerowá cñn
(Matiye 26.59-65; Maaki 14.55-65; Zàn 18.19-24)

⁶⁶ Bïo ho tá tñn, á 6a *zúifúwa nñ-kía, le 6a *yankarowá júnása *lè ho làndá bïo zéenílowa kúaa mín wán, á 6a le 6a bua a Yeesu buennáa minén na lé ho làndá tũd fεerowá yahó. ⁶⁷ A 6a tùara a yi: «Fo lé o *Krista à ù bïo mu le wa jì.» O o bía nòn 6a yi: «Ì bía mu nòn mia á mí máa tà mu, ⁶⁸ ká 1 mún tùara mia á mí máa bïo dèe. ⁶⁹ Ká há làa na ká wán, ó o *Nùpue Za á à kεeni le Dónbeení na dà mu bïo búenbúen nín-tñn.»† ⁷⁰ A 6a búenbúen wáa bía: «À bün á fo lé le Dónbeení Za lon?» O o bía nòn 6a yi: «Lé minén miten bía le 1 lé orén.» ⁷¹ A 6a wáa bía: «Wa màkóo wáa mia sεérása yi. Warén waten wáa jà a jì-cúa.»

23

Ba buan o Yeesu guararàa o Pilaate cñn
(Matiye 27.2, 11-14; Maaki 15.1-5; Zàn 18.28-38)

¹ Ho làndá tũd fεerowá búenbúen hñnón buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cñn. ² Bïo 6a vaá dñn bñn, á 6a wee bá a ká 6a a bïo: «O nni na ká á wa yú ò o wee khà wa nìpomu vñiní le 6a yí cá ho lànpó à na a bée yi. O o mún wee bïo le mí lé o *Krista, o bée.» ³ O o Pilaate tùara a yi: «Lé ünén lé 6a *zúifúwa bée le?» O o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo bía mu.» ⁴ O o Pilaate bía nòn 6a yankarowá júnása le 6a zäämáa yi: «Bioní na à ì ì dñn wán á à siinínaa o nni na ká jùhú á ì yí mòn.» ⁵ Ká 6a mähá pá wíokaa wee bïo le mí pánká: «O wee káani wa nìpomu le mí káranló. O úa mu jùhú ho Kalilee yi á tò ho *Zudee yi fεεε wá buéé 6ó hen.»

⁶ Bïo ó o Pilaate jà há bioní mu, ó o tùara: «O nni mu léé Kalilee nni le?» A 6a le úuu. ⁷ A bïo ó o zúna mu ká, ó o le 6a bua a varáa o *Heroode cñn, le bïo ó o Heroode lé yia wi ho Kalilee jùhú wán, à wón mún wi ho Zeruzalεemu yi mu páahú.

Ba buan o Yeesu guararàa o Heroode cñn

⁸ Bïo ó o Heroode mòn o Yeesu, ó o sli wan, le bïo ó o jà a sã míana, á lá wi ó o mi a wán hàrì hàani. O lá wi ò o mi a ká a wee wé yéréké bïo búi. ⁹ O tùara a yi làa bïo cèrèé ká a Yeesu mähá yí dó mí jii wo yi húúu.

¹⁰ Ba *yankarowá júnása le ho *làndá bïo zéenílowa dñn wee kooní a Yeesu yi le le hεεrè. ¹¹ O Heroode le mí dásiwá wee yáa mí jini yi na a Yeesu yi ká 6a a zùarka a yi. Ba zlinía wo le ho báká beení na se làa sòobée, á 6a bñnía buan wo vannáa o Pilaate cñn. ¹² Lé bün zòn ó o Heroode là a Pilaate bñnía wó 6a bñnlowá ká 6a jòn lá wee fi.

† 22:69 Mí loñ Lení vùahú (Psaumes) 110.1, Daniyele vùahú 7.13

*Ba le o Yeesu ko ò o búe**(Matiye 27.15-26; Maaki 15.6-15; Zan 18.39-40; 19.4-16)*

¹³ Bún món ó o Pilaate von 6a yankarowà júnása, lè 6a ya-díwá lè 6a zâamáa á kúaa mín wán, ¹⁴ ò o bía nòn 6a yi: «O nni na ká á mi 6uan 6uararâa í cón, á le o wee kâani mu nîpomu. Awa! I mún wâa tùara a yi mi búenbúen yío yi, á há wén-kora na mi le o wó na dà à dé o jùhú á í yí mòn. ¹⁵ O Heroede bñia 6uan wo 6ueé nòn wen, lé bio á wón mún yí mòn o wékheró. O 6èntfn yí wó bño búí na nòn ó o korâa lè mu húmú. ¹⁶ I ì bño le 6a ha a lè há làbàani, ká í ì díá wo o ò lén.» ¹⁷ [Hen ká ho Paaki sánú díró dòn, ó o Pilaate ko ò o lén o kásó nni búí díá.]

¹⁸ A bún 6a búenbúen páania wee bño pónpón: «Búe o, à ù díá o Barabaasi!» ¹⁹ Wón Barabaasi so kásó zoró jùhú lé bio ó o hía wi ho káaló fio yi, á 6ó a nni búí. ²⁰ Bño ó o Pilaate wi ò o díá a Yeesu, ó o wíokaa tùara 6a zâamáa yi. ²¹ Ká 6a màhá wee wâamaka: «BÚEE wo ho *kùrùwá wán ò o hí! BúEE wo ho kùrùwá wán ò o hí!»

²² Mu cúa-tfn nni ó o Pilaate bía nòn 6a yi: «Lée webio ó o wó khon yi? I yi mòn bño búí na nòn ó o korâa lè mu húmú. I ì bño le 6a ha a lè há làbàani, ká í ì díá wo o ò lén.» ²³ Ká 6arén bán pá lan wee wâamaka pónpón le 6a búEE o Yeesu ho kùrùwá wán. A 6arén wâamakaa lé hía yú ho pánká. ²⁴ O o wâa tà le mí ì wé bño 6a wee cà. ²⁵ O nni na 6a le o díá, wón na kera ho káaló fio yi á wó le nî-búee 6a dó ho kásó yi, ó o léra díá, ò o nòn o Yeesu 6a dásiwá yi le 6a wé làa bño 6a zúifúwa sía vá yi.

*Ba dásiwá 6uan o Yeesu wàráa**(Matiye 27.32-34; Maaki 15.21-23; Zan 19.17-22)*

²⁶ Bño 6a 6uan o Yeesu wàráa, á 6a vaá fò mín làa Sireena* nni búí na 6a le Simón, ò o ló há mana yi lua. A 6a dásiwá wíira a 6ueé séenia lè ho kùrùwá, ò o bérâa o Yeesu món. ²⁷ Ba minka zâamáa bò a yi á séenia 6a háawa búí na wee wá kúaarâ a bño yi. ²⁸ O o Yeesu yèrêmáa wee bño làa ba: «Zeruzalemu háawa, mi yí wá ínén bño yi, ká mi wá minén miten lè mí zâwa bño yi. ²⁹ Lé bio há wizooní búí na lua yi, á 6a khii wé è bio: «Ba háawa na yí máa te làa bía ðn yí ton za yí yènia yí mòn bán júná 6èntfn sí.» ³⁰ Hón páahú so yi ká 6a à bño ò na há búaa yi: «Mí tè jñ wen» á mún ñ bño lè há ðónbúaa: «Mí pe wen.»† ³¹ Lé bio ká 6a wee wé ínén na ka lòn búen-siire ká síi, á minén na ka lòn búen-heni bño khii dà bún wán.»

*Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán**(Matiye 27.35-44; Maaki 15.24-32; Zan 19.17-27)*

³² Ba mún 6uan nî-wanna nùwá jún búí na 6a à páani ì búe là a Yeesu. ³³ Bño 6a vaá ðn ho lahó na 6a wee ve làa «Nún-6ókuee» á 6a búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán bñ. Ba nî-wanna nùwá jún á 6a mún búaa há kùrùwá wán bñ. O nî-kéni wi là a Yeesu nín-tiáni ká yia so wi là a nín-káahó. ³⁴ [O o Yeesu bía: «Í Maá, sén díá na 6a yi, lé bio 6a yí zú bio 6a wee wé.»] Bún món á 6a dásiwá wó le jún-sini bio á sankaarâa o sí-zinia. ³⁵ Ba zâamáa ðn bñ á wee loñ. Ba *zúifúwa júnása bán wee yáa mí jini yi na a yi ká 6a à bio: «O fenía 6a búí, le orén mún fení miten ká a lé o *Krista bño bon, yia le Dónbeeni mòn léra.» ³⁶ Ba dásiwá mún wee yáa mí jini yi na a yi. Ba vá 6ueé 6ó a yi, á hoonía mu bè-jia yóò nòn wo yi ³⁷ à 6a wee bio: «Hen ká fo lé 6a zúifúwa

* **23:26** Sireena: Ho lée lóhó búí na wi ho Afiriiki kshú yi á súarâa yi lè ho Mediteranee yámú jumu. O Yeesu páahú á 6a zúifúwa búí hía wi ho lóhó mu yi. † **23:30** Mí loñ Ozee vùahú 10.8.

bée, à ù fení ütén ütén.»³⁸ Yòó o jùhù yí á bíó kà lé bíó 6a túara: «YÌA KÀ LÉ 6A ZUÍFÙWA BÉÉ.»³⁹ Ba nǐ-wanna na 6a búaa nǐ-kéní wee là a ká a bíó: «Fo yínorí o Krista le, á ù fení ütén ütén à ù mún fení warén lon!»⁴⁰ Ká a nǐ-kéní na so wón 6èn wee zá là mí ninza mu ká a bíó: «Fo yí máa zón Dónbeení le? Yínorí le lònbee dà-kéní mu á ù wi yi le?»⁴¹ Warén bán ko là le lònbee, lé bíó wa wékhe lé hía dó wén mu yi, ká arén wón yí wó bè-kohó.»⁴² Bún món ó o bínía bía: «Yeesu, hen ká fo khíí 6uara là ù béeñí, à ù pa í bíó.»⁴³ O o Yeesu bía nǎn wo yi: «Le í mí ho túiá poni na foñ: Ho zuia ká fo ò keñ láa mi le Dónbeení cón.»

O Yeesu húmú

(Matiye 27.45-56; Maaki 15.33-41; Zán 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Mu wó à le wii wá yóó fàrá, á ho kǎhù búenbúen dǐndǐn wó le túbírí á míana fúuu fúaa le wi-háarè. Ho pǎnsoró na zoó le *Dónbeení zì-beení yí á lenkaa mín fahù.⁴⁶ O o Yeesu bía pǎnpón: «Í Maá, í wee dé í mànáká ù níi yi.» Bíó ó o bía bún wó, ó o húrún.⁴⁷ Bíó ho Oroomu dásíwá kuure jùhùso mǎn bíó wó, ó o khòónía le Dónbeení, ò o wee bíó: «O níi na kà 6èntín lá téréna.»⁴⁸ Ba zámáa na 6uara 6ueé lora mu bíó mu á mǎn bíó wó, á 6a bínía wá ká 6a yara sò làa sòobée.⁴⁹ O o Yeesu 6àn bónlowá búenbúen là 6a háawa na bò làa wó hàrì ho Kalilee yí á 6ueé khèra dǐn wee loñ bíó wee wé.

O Yeesu nùuló bíó

(Matiye 27.57-61; Maaki 15.42-47; Zán 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Níi 6úí hía wi bǐn á yèni 6a le Zozεfu. O wee lé 6a *zuífùwa lóhó na 6a le Arimatee yi. O fù léé nǐ-tente na téréna, á hía wee lòoní le *Dónbeení béeñí 6uenló. O fù lé 6a zuífùwa làndá túiá fεerowá nǐ-kéní, ká a màhá fù yí tá bíó 6a ninzawa jini tò wán wó.⁵² O o wá van o Pilaate cón vaá fíora a Yeesu nǐ-hínmu.⁵³ Bún món ó o huera a ho *kùrúwá wán, á líí pon yi là ho 6unló, á lá vaá nùna le búure na có ho 6úaa hó yí, na á nǐ-hío lá dǐn yí nùna yi yí mǎn.⁵⁴ Mu wó ho yèzúmá zoñ zlihù á ho *Sabaa jùhù 6úaráa.⁵⁵ Ba háawa na bò là a Yeesu hàrì ho Kalilee yí á bò mín là a Zozεfu vaá mǎn le búure, á lora bíó ó o Yeesu nǐ-hínmu dumanáa.⁵⁶ Bún món á 6a bínía vaá wee wíoka ho jiló là mu bíó na sámu sí o Yeesu mu sánía bíó yi. Ho Sabaa zoñ á 6a vúrína làa bíó ho làndá henianáa mu.

24

O Yeesu vèeró bíó

(Matiye 28.1-9; Maaki 16.1-8; Zán 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zoñ yǐnbii bùirri á 6a háawa hǐnǎn lá ho jiló na sámu sí na 6a lá wíokaa, á 6uan vannáa le búure wán.² Ba vaá yú le hue-beení na lá pon le búure jii à le bínía khii día.³ A 6a yóó zon, ká 6a màhá yí zoó mǎn o Nùhùso Yeesu sánía.⁴ A 6a dǐn yilera lúnkaa, á bún à báawa nùwá jún na sí-zǐnía wee juiika dǐn 6a yahó.⁵ Bíó 6a zána dǐn cuíora mí júná, á 6a nùpua mu bía làa ba: «Lée webio nǎn á yía yío wi lua á mí 6ueé wee cá 6a nǐ-hía lùè yi?»⁶ [O mía hen. O vèera.] Mi le mí yiwa bíó ó o hía bía nǎn mia wán ká a wi ho Kalilee yi:⁷ «O *Nùpue Za ko ò o dé 6a bè-kora wérowá níi yi, á 6úεε ho *kùrúwá wán, à vèè há wizooní tǐn níi zoñ.»

† 23:53 Ba zuífùwa búráa: O Yeesu páahù ká 6a zuífùwa na níni se fù wee wé cé mí búráa há 6úaràa yi. Há 6úí wee wé há bú-káni á ho zì-jùhù dà-kéní nùpua wé nùu yi. Há búráa mu 6a fù wee wé pe jini là há hue-beera. Bía yí dà hǐn búráa so síi máa cé, bán búráa fù wee wé cé ho tá káamáa yi. Ba fù wé khúuní há á há wíoka wé mi, lé bíó ká yía vará há wán táá o dǎn há, se 6ánsu tun.

⁸ A 6a hácirí máhá bínía 6uara o Yeesu bíoní wán. ⁹ A 6a bínía wá waá bía mu búenbúen nɔn 6a tonkarowá píru dön láa bía ká búenbúen yi. ¹⁰ Ba lé o Makadala Mari, là a Zaana, là a Zaaki 6àn nu Mari. Ba há-vio na lá páanía wi láa ba á mún bía mu bío dà-kéní mu nɔn 6a tonkarowá yi. ¹¹ Ee ká 6a tonkarowá máhá lá há bíoní mu lòn bín-conconwá, á 6a yí tà 6a bío. ¹² [Ká a Piere máhá pá hínɔn lúwa van le búure wán á waá líí lúnlúra ò o lora le yi. A ho nùlò dɛɛ lé ðio ó o mɔn. O o wó coon bío wó bío yi á bínía vannáa mí zlí.]

*O Yeesu zéenia miten lè mí nì-keninia 6úi
(Maaki 16.12-13)*

¹³ Le wizonle mu mí beere zoñ, ó o Yeesu nì-keninia nùwá ñun 6úi bò mín ñon ho lóhó na 6a le Emayuusi. Horén lè ho Zeruzaleemu á à yí léèrèwa bío ñun veení síi. ¹⁴ Bío wó khíina búenbúen lé bún 6àn láakáwá á 6a wee tà. ¹⁵ Bío 6a wee bío ká 6a á wáani mín ká 6a wá, ó o Yeesu mí beere 6ueé 6ó 6a yí á bò láa ba. ¹⁶ Ba ñon wee mí a, ká bío 6úi máhá hò 6a á 6a yí zúna a. ¹⁷ O o Yeesu tùara 6a yi: «Lée webio á mí wee wáani wán ká mí wá?»

A 6a ðin sò mí yara. ¹⁸ A 6a nì-kéní na 6a le Keliopaasi bía nɔn wo yi: «Ba nùpua na 6uara ho Zeruzaleemu yi búenbúen, á únén ũ dön lé yía yí zú mu bíowa na wó há wizooní yen na ká yi le?» ¹⁹ O o tùara 6a yi: «À bún bíowa so lè mu yén?» A 6a bía nɔn wo yi: «Bíu wó a Nazareete nùí Yeesu yi há. O lá lé le *Dónbeení ñi-cúa fero. Le Dónbeení lè 6a nùpua zúna le o pánká wi mí bè-wénia lè mí bíoní yi. ²⁰ Wa *yankarowá ñúnása lè wa ya-díwá nɔn wo bíu yí zú le Dónbeení yi á bán síinia ñúhú á 6úe, á 6a 6úaa wo ho *kùrúwá wán. ²¹ Wa lá wee leéka le orén lè yía ko ò o kání a *Isirayeele ñipomu, ká mu yío wáa máa lé. Ho zuia lé mu bíowa mu wéró wizooní bío ðin. ²² Wa kuure háawa nùwá yen 6úi wó wen coon. Ba fù hínɔn le yinbíi búirií á van le búure wán, ²³ ká 6a máhá yí waá yú a sánia. A 6a bínía 6ueé bía mu nɔn wen, á 6a mún bía le Dónbeení wáayi tonkarowá 6úi zéenia miten láa mí, á 6a bía nɔn mí yi wéréwéré le o yío wi lua. ²⁴ Wa ninzáwa nùwá yen 6úi mún van le búure wán á waá mɔn mu búenbúen láa bío 6a háawa bíaráa mu, ò o Yeesu wón 6a yí mɔn.»

²⁵ O o Yeesu máhá wáa wee bío láa ba: «Mí lé 6a bñnbúwá. Mí yí máa dé mí sía le Dónbeení ñi-cúa ferowá bè-bíonii yi fúa. ²⁶ O *Krista so lá yí ko ò o lò be ká síi á yíráa mí cùkú beení le Dónbeení cón le?» ²⁷ Bún món ó o wáa zéenia bío bía a ðání yi le Dónbeení bíoní vùahú yi búenbúen 6àn kúará. O 6úa mu ñúhú là a *Moyiize vónna á waá lá lè le Dónbeení ñi-cúa ferowá vónna búenbúen.

²⁸ Bío 6a waá 6ó ho lóhó na 6a wee va yi, ó o Yeesu wó lòn nùí na le mí i khíí á á va láa yahó. ²⁹ Ká 6a máhá hò a le o yí wé mu, á 6a bía nɔn wo yi: «Día á ũ cãa láa wen, ho tá wee hí.»

O o Yeesu wáa zoó láara 6a wán. ³⁰ Bío 6a wee dí, ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeení bákáá, ò o cèekaa ho nɔn 6a yi. ³¹ Lé bún wán á 6a yío máhá fá, á 6a zúna a. O o ðèenía ñuuna vúnun 6a yahó. ³² A 6a wee bío láa mín: «Bíu ó o fù wee bío ká a zéeni le Dónbeení bíoní kúará láa wen ho wóhú wán á wa sía so fù yí há le?»

³³ A 6a ðèenía hínɔn bínía ñon ho Zeruzaleemu. Ba waá yú 6a tonkarowá píru dön lè mí ninzáwa mín wán bín, ³⁴ á bán wee bío láa ba: «O Nùhúso véera bío bon. O Simɔn mɔn wo.» ³⁵ A 6arén mí beere lá bío wó ho wóhú wán bía nɔn 6a yi, láa bío 6a zúnnánaa o Yeesu páahú na ó o wee cèeka ho búurú yi.

O Yeesu wiokaa zéenia miten lè mí tonkarowa

(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Zàn 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)

³⁶ Bío 6a wi bún bíoró yi, à bún ò o Yeesu mí beere dènia wi 6a tlahũ [ó o bía nɔn 6a yi: «Le ho héerá keñ làa mia.»] ³⁷ A 6a zána dakhíina, lé bío 6a mɔn wo wó làa nĩ-hónbóní. ³⁸ Ká a Yeesu máhá bía làa ba: «Mí yilera yáara le we? Lée webio nɔn há titikaa wiráa mí sía yi? ³⁹ Mí loñ í níní le í zení. Mu lé ínén í beere. Mí buée dā mí loñ, lé bío ó o nĩ-hónbóní sánia mia làa bío mí mɔn à ínén sánia wiráa bío síi.» ⁴⁰ [O bía hñn bíoní so nɔn 6a yi, ò o zéenia mí níní lè mí zení làa ba.] ⁴¹ Ká 6a minka sí-wee làa bío mu wó 6a coon bío yi, á 6a pá yí tà yí tà le o Yeesu vèera bío bon, ó o wáa bía nɔn 6a yi: «Bè-dínii wi mí cón le?» ⁴² A 6a nɔn o ceza na sɔn sɔn-kéní wo yi, ⁴³ ó o fó a là 6a yío yi.

⁴⁴ Bún mɔn ó o bía nɔn 6a yi: «Bìo ká lé bío á í bía nɔn mia páahũ na á í làa mia páania wi: Bío túara í dání yi búenbúen o Mɔyíize làndá lè 6a jì-cúa fèerowá vɔnna, lè há leni vūahũ yi á lá ko mu wé.» ⁴⁵ Bún mɔn ó o Yeesu wó á 6a wee zūrí le Dónbeení bíoní vūahũ bíoní kúará, ⁴⁶ ò o bía nɔn 6a yi: «Mu túara ká: O *Krista ko ò o lò be, bún mɔn ò o vèe há wizooní tɔn nii zoñ. ⁴⁷ Bío ká lé bío mí bue o yèni yi á na há síiwá nùpua búenbúen yi: «Mí yèrémá mí yilera lè mí wára à mí yí mu bè-kora sèndiaró.» Mí búa mu jùhũ ho Zeruzalèemu yi. ⁴⁸ Bío mí mɔn à mí bío na 6a nùpua yi. ⁴⁹ Inén í beere á à tonka le Dónbeení Hácírí na le dó mí jii le mí í na á le è líi mí wán, ká mí máhá ko mí keení ho lóhó yi fúaa le Dónbeení pánká lé ho wáayi à líi mí wán.»

O Yeesu yòora le Dónbeení cón

(Maaki 16.19-20; Bè-wénia 1.9-11)

⁵⁰ Bún mɔn ó o Yeesu fó 6a á 6a ló ho lóhó yi wà vaá sùaráa ho Betanii yi, lé bín ó o hónia mí níní ò o dúbuua 6a yi. ⁵¹ Páahũ na ó o wee dúbuua 6a yi, ó o làa ba saawaa mín yi, [ó orén wón buan yòora ho wáayi.] ⁵² [Ká 6arén bán búaanía wo] à 6a bínía van ho Zeruzalèemu ká 6a sía wan làa sòobé. ⁵³ Ba yí máa khí le *Dónbeení zí-beení yi. Ba wee buée búaaní le bín fèe.

Le Dónbeení bín-tente vūahú na ó o Zán túara

Vūahú túaró jūhú

O Zán na hía lé o Yeesu nī-kenínia nī-kéní lé wón túara ho vūahú na ká. O sansan wee bío míten bío, ò o le o nī-kenínii 6úí (18.15), tàá o nī-kenínii na ó o Yeesu wa (13.23; 19.26; 20.2; 21.7, 20,41).

Bí o Matiye là a Maaki là a Luki túara cèèè ó orén wáa yí bínia yí tò yí mí vūahú yi. Bí o Zán túara mí vūahú lé bío ká:

1. O zéenia le o Yeesu lé le Dónbeení bióní na wi féeè, le o wó míten là a nùpue á 6ueé kará làa wèn. O zéenia bío ó o Zán Batiisi fèera a Yeesu tūiá poni dání yi. O mu zéenia bío ó o Yeesu fòráa mín là 6a nùpua là mí síwá (1).
2. O Zán zéenia le o Yeesu ló le Dónbeení cón, á mún zéenia bío o Yeesu kàráanna là 6a nùpua (2-12).
3. O zéenia bío ó o Yeesu kàráanna là mí nī-kenínia ho tīnàahú na 6a wīira a yi (13-17).
4. O Zán bía bío wó a Yeesu yi bío (18-19).
5. Ho vūahú vaa véenii, ó o mún bía a véeró, làa bío ó o zéenianáa míten là mí nī-kenínia mí véeró mán bío (20-21).

O Yeesu Krista lé le Dónbeení Bioní

¹ Mu jūhú 6úèenii, á yia lé le Bioní á wi ká bío 6úí ðín yi léra. O páania wi là le Dónbeení. Orén mí bεere lé le Dónbeení. ² Mu bío 6úen6úen jūhú 6úèenii, ká arén là le Dónbeení páania wi. ³ Lé orén á le Dónbeení ðín wán léraráa mu bío 6úen6úen. Bío ó o níi yí kera lénló yi bñn mía. ⁴ Orén lé yia le mukānii wee lé cón. Dén mukānii so ka lòn khoomu na wee zéeni bío le Dónbeení karáa là 6a nùpua. ⁵ Mu khoomu mu wee dé le tībiri yi, á bía wi le tībiri mu yi wee pí mu bío.*

⁶ Nii 6úí hía wi bñn á le Dónbeení tonkaa. O yèni 6a le Zán.† ⁷ Lé orén 6uara 6ueé wó yia ka lòn khoomu sèéràso, á wee mī ho tūiá o jii, bèra a na à 6a 6úen6úen tà le yia ka lòn khoomu á bío bon orén pánká yi. ⁸ Orén mí bεere hía yínai yia ka lòn khoomu, ká a 6ueé wó o sèéràso, á mà ho tūiá o jii. ⁹ Yia lé mu khoomu binbirí á 6uara ho ðmíjǎ yí á 6ueé wee dé mu khoomu 6a nùpua 6úen6úen wán.

¹⁰ Yia lé le Bioní á wi ho ðmíjǎ yí, ho ðmíjǎ na le Dónbeení ðín orén wán á léra. Èè ká ho ðmíjǎ mu nùpua màhá yi zúna a. ¹¹ O 6uara mín kùrú lue yi, á bía bío sá a yi pá a bío. ¹² Ká 6a tīahú á 6a 6úí màhá tà a bío, á dó mí sía wo yi. Bán ó o wó á 6a wó le Dónbeení zàwa. ¹³ Ba yí wó le Dónbeení zàwa làa bío 6a nùpua wee teráa 6a zàwa bío. Ba mún yi wó le Dónbeení zàwa làa bío ó o báa là a hía wee páani à yíráa 6a zàwa bío. Le Dónbeení míten lé ðio wó á 6a lé le zàwa.

¹⁴ Yia lé le Bioní á 6ueé wó a nùpue, á kará làa wèn. O sāamu jii mía. Lé orén wee zéeni ho tūiá poni binbirí làa wèn. Wa fá wa yío o cùkú yi, hía ó o Za kéní na ló mín Maá Dónbeení cón wé yi.

* **1:5** á bía wi le tībiri mu yi wee pí mu bío: Le Dónbeení bioní vōnna 6úí yi, á mu bía ká síi: á le tībiri máa ðán mu bío. † **1:6** O Zán na bío bía hen lé yia hía wee bátizé 6a nùpua. Mi loí Matiye vūahú 3.1-17

15 O Zán na lé o seéràso á bía bío kà pónpón o dání yi: «Yia kà lé yia á ĩ fèra bía bío non mia. I bía le o wi ĩ món bò o buen, ká a máhá po mi lé bío ó o wi ĩ yahó hááni.»

16 Mu bè-tentewà lè mí sífwa na lé o sáamu na jii mía á wa búenbúen yí nàmaa mín wán. 17 Ho lándá lé o *Moyiize á le Dónbeenĩ bò yi nonnáa ho wena. Ká mu sáamu lè ho tũiá poni lé orén na lé o Yeesu *Krista á le Dónbeenĩ bò yi zéeníanáa mu làa wén. 18 Nùpue na ðĩn món le Dónbeenĩ wón mía. Ká arén na lé o Za kéní na lé le Dónbeenĩ, yia páanía wi là a Maá Dónbeenĩ, lé wón non ó o Maá bío zúnáa.

Bío ó o Zán Batiisi bia mten dání yi

(Matiye 3.1-12; Maaki 1.2-8; Luki 3.15-17)

19-20 Wizonle búí á 6a *zúífwa júnása na wi ho Zeruzalemu yi á tonkaa 6a yankarowà là a Levii nùwà le 6a 6uee tũa o Zán yi le o lé o nùpue yén síi. O o yí sà mu, ò o mà ho tũiá wéréwéré non bía 6a tonkaa yi: «Inén yínorí o Krista, yia le Dónbeenĩ món léra.» 21 A 6a tũara a yi: «Á fo lé o nùpue yén síi? Fo lé le *Dónbeenĩ jii-cúa feroo *Elii le?» O o Zán le mí yínorí Elii. A 6a bínía tũara: «Á fo lé le *Dónbeenĩ jii-cúa feroo na wa wee lõonĩS le?» O o Zán le 6ueé. 22 A 6a wáa bía non wo yi: «Unén bèn lé o nùpue yén síi? Wa ko wa vaa zéeni bío búí à na bía tonkaa wén yi. Fo léé wée?» 23 O o Zán bía: «Inén lé yia le *Dónbeenĩ jii-cúa feroo *Ezayii bía bío:

«Nii búí wee bío pónpón le dùure yi ká síi:

Mi wíoka ho wšhũ ká a Nũhũso o buen.» *

24 Bía 6a tonkaa o Zán cšn búí lé 6a Farizlewa. 25 A bán tũara a Zán mu yi: «Ká fo yínorí yia le Dónbeenĩ món léra, á yínorí o Elii, á mún yínorí le Dónbeenĩ jii-cúa feroo na wa wee lõonĩ, á léé webio non fo wee bátizéraa 6a nùpua?» 26 O o Zán wáa bía non 6a yi: «Inén wee bátizé 6a nùpua lè mu jumu. Ee ká a búí wi mi tšahũ á mi yí zũ bío. 27 Inén fèra dú wón yahó. O nakáa tenló á Inén yáá pá yí koráa.» 28 Bío kà búenbúen wó ho Betanii* lóhó yi, ho muhũ na 6a le Zurudən món, hĩa ó o Zán hĩa wee bátizé 6a nùpua yi.

O Yeesu ka lõn muini pioza á le Dónbeenĩ non

29 Mu tá na lée tšn, ó o Zán món ò o Yeesu mà a wee buen, ó o bía: «Yia ká ka lõn muini pioza á le Dónbeenĩ non à sénnáa ho ðimĩjá nùpua bè-kora día.† 30 Lé orén lé yia á ĩ bía bío ká síi: Nùpue búí wi ĩ món bò o buen, ká a máhá po mi lé bío ó o wi ĩ yahó hááni. 31 I lá yí zũ yia lé orén, ká ĩ máhá 6ueé wee bátizé 6a nùpua lè mu jumu, bèra a na ò o *Isirayeele nĩpomu à zũn wo.» 32 O Zán mu pá bínía bía bío kà wéréwéré: «I món le Dónbeenĩ Hácirí á le lion o wán lõn háponi, á líi wi làa wo. 33 I lá ðĩn yí zũ yia lé orén, ká le Dónbeenĩ na tonkaa mi le ĩ bátizé 6a nùpua lè mu jumu máhá bía non miĩ: «Fo ó mi le Dónbeenĩ Hácirí ká le yóó ló wee lii o nùpue búí wán. Wón lé yia á à bátizé

‡ 1:21 Bío le Dónbeenĩ jii-cúa feroo Elii tonló sá wó, ó o buan yóora ho wáayi. Ba búí hĩa wee leéka le o ko ò o bini buen à dí yia le Dónbeenĩ món léra yahó, à 6uee wíoka a 6uenló bío. Mi lorĩ Malasii 3.23

§ 1:21 O jii-cúa feroo na 6a Farizlewa tũara bío lé o jii-cúa feroo na ó o Moyiize bía bío le o ka lè mínén bío síi á le Dónbeenĩ khii tonka. Mi lorĩ Lándá zéeniłó vuahũ (Deutéronome) 18.15 * 1:23 Mi lorĩ Ezayii vuahũ 40.3 † 1:28 Ho Betanii na 6a bía bío hen hón wi ho Zurudən muhũ nísáni. Ho wi mí ðòn làa hĩa wi ho Zeruzalemu nísáni. ‡ 1:29 Ba zúífwa fũ wee wé ya há muini lè 6a bà-kũio, à cáraa mí bè-kora séndiaró. O Zán le o Yeesu ka lõn muini pioza á le Dónbeenĩ non, lé bío ó o Yeesu mu á 6a á 6uee 6a nùpua bè-kora séndiaró bío yi. Mi lorĩ Ezayii vuahũ 53.

6a nùpua lè le Dónbeení Hácírí.» ³⁴ I mən mu, á ĩ wee bío mu wéréwéré le o lé le Dónbeení Za.»

O Yeesu lé yia le Dónbeení mən léra

³⁵ Mu tá na lée tɔn, ká a Zán tɔn wi ho lahó dà-kéní mu yi lè mí nì-kenínia nùwá jun, ³⁶ ó o mən o Yeesu ò o wee khíí, ó o bía: «Yia wee khíí kà lé le *Dónbeení Pioza.» ³⁷ O o Zán nì-kenínia nùwá jun mu jíá bío ó o bía, á 6a dɛɛnía bò a Yeesu yi. ³⁸ O o Yeesu yèrémáa khíí lora á mən á 6a bò a yi, ó o tùara 6a yi: «Lée webio mi wee cà.» A 6a bía: «Arabii (bún kúará le: «nì-kàránlo»), lé wen fo wi yi?» ³⁹ O o Yeesu bía nən 6a yi: «Mi 6uen, á mi vaa mi hen na á ĩ wi yi.» A 6a wáa bò a yi á vaá zūna bín. Mu wó le wi-háaré. A 6a wáa kará tò le wii bín làa wo.

⁴⁰ O Zán nì-kenínia nùwá jun na jíá a bíoní á bò a Yeesu yi nì-kéní 6a le Andere, o Simən Piere 6an za. ⁴¹ Yia ó o Andere mu nín-yání van cɔn lé 6an za Simən mu á vaá bía nən wo yi: «Wa mən o Mesii.» (Mesii lé mu heberemu. Ká mu kúará lè mu kerɛekimu 6a le Krista, bún kúará le yia le Dónbeení mən léra.) ⁴² O o fó a 6uararáa o Yeesu cɔn. O o Yeesu lora a yi ò o bía: «Fo lé o Simən, o Zán za. Awa! Bío ká wán á 6a wé è ve fo làa Sefaasi.» (Sefaasi lé mu heberemu. Mu kerɛekimu yi 6a le Piere, bún kúará le 6úaa hó.)

⁴³ Mu tá na lée tɔn, ó o Yeesu le mí ĩ va ho Kalilee kòhú, ó o fò mín là a nùí 6úí na yèni 6a le Filiipu, ó o bía nən wo yi: «Bè mií.» ⁴⁴ O Filiipu mu wee lé ho Betesayidaa lóhó yi, hen na ó o Andere là a Piere wee lé yi. ⁴⁵ Bún món ó o Filiipu 6èn vaá fò mín là a Natanayeele, ó o bía nən wón yi: «Yia ó o *Mɔyíize bía bío ho làndá vɔnna yi, wón na 6a jí-cúaa fɛerowà mún bía bío, á wa yú. O lé o Nazareete nùí Yeesu, o Zozɛfu za.» ⁴⁶ O o Natanayeele bía nən wo yi: «Bè-tente so dà a lé Nazareete yi le?» O o Filiipu bía nən wo yi: «Buen á fo vaá mi a.» ⁴⁷ Bío ó o Yeesu mən o Natanayeele ò o vará mà a, ó o bía bío ká o dání yi: «Yia ká á kúaa kúaa mu mía yi. O lé o *Isirayeele nùí binbirí.» ⁴⁸ O o Natanayeele tùara a Yeesu yi: «Fo wó kaka zūnanáa mí?» O o Yeesu bía nən wo yi: «Ī fèra mən fo ká ũ kará le vɛndɛɛ na 6a le fíkíyée tá, ká a Filiipu yáá dɛn yí von fo.» ⁴⁹ O o Natanayeele bía nən wo yi: «Nì-kàránlo, fo lé le Dónbeení Za. Fo lé o Isirayeele nípomu bɛɛ.» ⁵⁰ O o Yeesu bía nən wo yi: «Fo dó ũ sli mií lé bío á ĩ bía le ĩ mən fo ho *fíkíyée tá. Awa! Bè-beera 6úí yáá khíí wé fo ò mí ká mu po bío ká.» ⁵¹ O o pá bínía bía: «Le ĩ mí ho tùíá na mia: Mi khíí mi ho wáayi ká ho héra, á le Dónbeení wáayi tonkarowà wee bè o *Nùpue Za yi á liirá a bíní yoo.S»

2

O Yeesu yéréké bío na ó o nín-yání wó

¹ Hã wizoóní bío tɔn zoñ, á bún mu yaamu sánú 6úí wee dí ho Kalilee kòhú lóhó na 6a le *Kanaa yi. O o Yeesu 6an nu kera bín. ² Ba mún von o Yeesu lé mí nì-kenínia mu yaamu mu sánú díiní. ³ Bío ho *dívén hía vó, ó o Yeesu 6an nu 6ueé bía nən wo yi: «Ba dívén vó.» ⁴ Ká a Yeesu mahá bía nən wo yi: «Háa mu, lé únén ko ũ zéení bío á ĩ ko á ĩ wé làa mi le? I páahú dɛn yí dɛn.» ⁵ O o Yeesu 6an nu wáa bía nən 6a ton-sáwá yi: «Bíó 6úén6úén na ó o hía á bío le mí wé, á mí wé mu.»

§ 1:51 Bío ó o Yeesu bía hen á bío 6onmín lè le yòoní na ó o Zakoobu hía mən há kònkórá yi ká ho wáayi tonkarowà wee lii á bíní yoo làa de. Mu wee zéení le o Yeesu ka lòn yòoní na wi le Dónbeení le 6a nùpua páahú. Mí lorí Bío jùhú 6úeení vùahú (Genèse) 28.12-13

⁶ Numu sɪa bɪo hɛzɪn wi bɪn. Hã lé hã huua á 6a tan. Hã mí dà-kéní kéní á liiterewa khímàni sɪi dà à kúee yi. Ba *zúífúwa wee wé kúee mu numu hã yi, à sɛɛka lè mítèn làa bɪo 6a làndá bóràa mu à ceéràa mítèn. ⁷ O o Yeesu bíá lè 6a ton-sáwá hã mu numu sɪiní hã sɪa mu. A bán sɪiníá hã yòó 6ó mí jɪ-káa yi. ⁸ O o Yeesu wáa bíá nɔn 6a yi: «Mí kí mu òinú à vaa na yíá dú ho sánú tonni yahó yi.» A 6a kã mu vaá nɔn wo yi, ⁹ ó o òinú à mu lé ho òinú. O o yí zú hen na á hón òinú so ló yi, ká 6a ton-sáwá na hã mu numu, bán zú hen na ho ló yi. O o von o há-fla bán báa ¹⁰ á bíá nɔn wo yi: «Ba núpua búenbúen wee wé dá ho òinú na sɪ ho yahó. Ká páahú na á bíá 6a von yíó hía wee vɪ 6a, à 6a máhã wé dá hía yí tà yí sɪ. A únén wón bèn báná hía sɪ fúuu fúaa hã làa na ká wán.»

¹¹ Bɪo ká lè o Yeesu nín-yání yéréké bɪo na wee zéeni le o ló le Dónbeení cón na ó o wó. Mu wó ho Kalilee kshú lóhó na 6a le Kanaa yi. Bɪo ó o wó ká lè bɪn zéeni o beemu, ó o nì-kenínia wíokaa dó mí sɪa wo yi. ¹² Bɪn món ó o Yeesu lè mín nu, lè mín záwa, lè mí nì-kenínia á bò mín van ho *Kapɛɛnyuumu lóhó yi. Ba kará bɪn wó hã wizooní bɪo yɛn.

O Yeesu zoó nɔn 6a òinú

(Matye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Luki 19.45-46)

¹³ Bɪo 6a *zúífúwa sánú na 6a le *Paaki òinú wá 6ueé sùará, ó o Yeesu wá yòora ho Zeruzalɛmu lóhó yi. ¹⁴ Bɪo ó o vaá zon le *Dónbeení zɪ-beení lún yi, ó o zoó yú 6a núpua bɪn á 6a wee yéé 6a náwa, lè 6a pia, lè 6a búaaóúní. O mún zoó yú bíá wee pùarí le wá rí bɪn, à 6a karáka mí tabá ríwa núná yi.*

¹⁵ O o wáa lá ho húló pá lè le lábàani, á nɔn lè 6a búenbúen á 6a ló lè mí náwa lè mí pia. A 6a wén-pùarilowá wá rí ó o pónkaa kúaaará, á líikaa 6a tabá ríwa kúaaaka. ¹⁶ O o bíá nɔn 6a búaaóú-yéerowa yi: «Mí khuii 6a le 6a lé. Mí yí wé í Maá zɪi làa òinú zɪi.» ¹⁷ O o nì-kenínia hácirí yòó 6uara le Dónbeení bioní vùahú bioní na ká wán: «Dónbeení, bío á í heníanaá ú zɪi bío bènín hía máa ká mí?» ¹⁸ A 6a zúífúwa núnása na wi bɪn túara a yi: «Lé mu yéréké bɪo yén á fo dà á wé á à zéeni le bío fo wó ká bán wéró pánká á fo yú le Dónbeení cón?»

¹⁹ O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Ká le Dónbeení zɪ-beení na ká mí lá fù, á ínén n bíní ì so le hã wizooní bɪo tɪn yi.» ²⁰ A 6a zúífúwa núnása bíá nɔn wo yi: «Le Dónbeení zɪ-beení na 6a son há lúlúio búará-nun làa bío hɛzɪn[‡] lè dén á únén le ká 6a lá fù, á fo dà á bíní ì so há wizooní bɪo tɪn yi le?»

²¹ ɛ ká le Dónbeení zɪ-beení na ó o Yeesu wee bío lè orén mí beere sánia.

²² O o Yeesu véeró món lè hón páahú so ó o nì-kenínia hácirí bíníá 6uara há bioní na ó o hía bíá wán. A 6a tà le le Dónbeení bioní vùahú bioní á bon, á mún tà le o Yeesu bioní á bon.

O Yeesu zú bío wi 6a núpua sɪa yi

²³ Páahú na ó o Yeesu hía wi ho Zeruzalɛmu yi ho *Paaki sánú bío yi, á 6a núpua cèrɛɛ mɔn mu yéréké bíowa na ó o wee wé, á 6a tà á bío. ²⁴ Ká á Yeesu máhã yí dó mí sɪi 6a yi, lè bío ó o zú bío wi 6a núpua búenbúen yi. ²⁵ O mákóo mía á 6a zéeni bío wi o núpue yi làa wo. Orén mítèn zú bío wi o núpue sɪi yi.

* **2:14** Le wá rí pùariló: Ba zúífúwa na hía wee lé há ká-vio yi bueen á wee 6uee pùarika há ká-vio wá rí na 6a 6uan lè mín kshú wá rí, á òinú yáráa 6a bá-kúio 6a muini yaró bío yi, lè le Dónbeení zɪ-beení lánpó caló bío yi. † **2:17** Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 69.10 ‡ **2:20** Le Dónbeení zɪ-beení soró nùhú 6ua yú há lúlúio bóní ó o Yeesu tonná. Bɪn páahú ká á Heroode Ní-beení lé yíá lé ho Zudee kshú béc. O Yeesu teró món lúlúio búará-tɪn làa bío náa lè bɪn le zɪ-beení mu son wó yi. Bɪn páahú ká á Heroode Akiripaa lé yíá bèn lé o béc.

3

O Yeesu zéenia le mukáni binbirí bío

¹ Nii búí hía wi bín á yèni 6a le Nikodεεmu. O lé 6a *zuífùwa ñúhúso búí á mún lé 6a *Farizíewa kuure ñúpue búí. ² Tínaàhú búí, ó o 6uara a Yeesu cón á 6ueé wee bío làa wo: «Ni-kàránlo, wa zú le únén lé yía le Dónbeení tonkaa. Lé bío á ñúpue yí dà máa wé mu yéréké bíowa làa bío únén wee wéráa mu ká le Dónbeení yí nòn mu wéro pánká 6ánsò yi.» ³ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Le í mí ho túiá na foñ: Ñúpue yí dà máa zún le *Dónbeení béeni bío, ká 6ánsò yí bíníá yí ton.*» ⁴ O o Nikodεεmu tùara a Yeesu yi: «O ñúpue na yío tòn dà á bíní i te kaka? Bío ó o màhá yí dà máa bíní máa zo mín nu piohó yi á máa te.» ⁵ O o Yeesu bíá nòn o Nikodεεmu yi: «Le í mí ho túiá na foñ: Ñúpue yí dà máa keñ le Dónbeení béeni díiníi, ká 6ánsò yí ton mu ñumu lè le Dónbeení Hácírí yi. ⁶ Yia ton o ñúpue yi, wón mu ñipomu mukáni wi yi. A yia ton le Dónbeení Hácírí yi, wón le Dónbeení Hácírí na wee na le mukáni binbirí wi yi. ⁷ Awa, á bío á í bíá nòn foñ le mi búenbúen ko à mi bíní te, ù cén yí le mu wé fo coon. ⁸ Ho pinpiró wee wé và lùe lée lùe na bío sí ho yi. A fo ò ñí ho sá, ká fo yí zú hen na ho ló yi, làa hen na ho wee va yi. Lé ká síi ó o ñúpue na ton le Dónbeení Hácírí yí á bío karáa.» ⁹ O o Nikodεεmu wáa bíá nòn o Yeesu yi: «Ho bíní teró mu bío á dà á wé kaka?» ¹⁰ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Únén ní-kàránlo na yèni ló a *Isirayεele ñipomu tlahú, á pá yí zú bún le? ¹¹ Le í mí ho túiá na foñ: Bío wa zú làa bío wa mòn á lé mu seéràsa, bún lé bío wa wee bío bío wéréwéré. Ká mi màhá yí wi à mi tà mu yi. ¹² Hen ká í wee bío bío wee wé ho tá wán làa mia, à mi máa tà bío á í wee bío yi. A mi 6èn n wé kaka á taráa bío á í wee bío yi ká í wee bío bío wee wé ho wáayi làa mia?»

¹³ Ñúpue ðñ yí yòora ho wáayi. O *Ñúpue Za mí don lé yía ló ho wáayi á lion.

¹⁴ Bío ó o Isirayεele ñipomu hía wi ho tá hení yi, ó o *Moyiize hía can ho hñnló háa le búeení yi á hóonía fará.† O Ñúpue Za mún ko ò o ca le búeení yi á hóoní fará làa bún síi, ¹⁵ bèra a na ká ñúpue lée ñúpue dó mí síi wo yi, á 6ánsò yí le mukáni binbirí na máa vé.

¹⁶ Mu bon. Le Dónbeení wara ho ðmíñá ñúpua dàkhíina, fúaa le nòn mí za kéní, bèra a na ká ñúpue lée ñúpue na dó mí síi wo yi, á 6ánsò bío yí yáa, ká a yí le mukáni binbirí na máa vé. ¹⁷ Le Dónbeení yí tonkaa mí Za ho ðmíñá yi à siinínáa 6a ñúpua ñúná, ká le tonkaa wo ò o 6uee kání 6a. ¹⁸ Yia dó mí síi wo yi, wón 6ánsò ñúhú máa sí. Ká yia yí dó mí síi wo yi, wón ñúhú sú vó. Bãnsò ñúhú sú lé bío ó o yí dó mí síi le Dónbeení Za kéní yi. ¹⁹ Bío nòn á 6a ñúpua ñúná súráa lé bío ká: Yia na lé mu khoomu binbirí ló 6uara ho ðmíñá yi. Ká bío 6a ñúpua wára yí seka á 6a wara le túbíri á po a. ²⁰ Mu bon, ñúpue lée ñúpue na wee wé mu bè-kora, wón wee ñin mu khoomu. O yí máa tà lée ðñ mu yí ò o wén-kora à mi wéréwéré. ²¹ Eε ká yia wee bè le Dónbeení túiá poni yi, wón wee wé lé mu khoomu yi, á 6a mi wéréwéré le o wee bè le Dónbeení bíoní yi.

Bíó ó o Zan Batiisi bíá a Yeesu ðáni yi

²² Bún món ó o Yeesu lè mí ní-kenínia ló ho Zeruzalεεmu yi wà van la-veere ho *Zudee kòhú yi. O vaá kará bín á cáakaa làa ba, á wee bátizé 6a ñúpua.

* 3:3 Yí bíníá yí ton: Mu kerεekimu yi á le bíoní mu na yèrémáa ká 6àn kúará mún lé bío ká: Yí ton ho wáayi. † 3:14 Páahú búí ó o Isirayεele ñipomu á 6a háwá hía wee háa ho tá hení yi, á 6a hí. Ká yia yòò lora a háa na o Moyiize wó lè ho hñnló á hóonía fará yi, á wón fen. Mí loñ Míló vùahú (Nombres) 21.9

²³ O Zán wón mún hía wee bátizé 6a núpua ho lahó na 6a le Enon yi, ho wi ho Saliimu lóhó nísání, lé bío mu jummu boo bín. Ba núpua hía wee buen o cón ò o bátizé 6a. ²⁴ Mu wee wé ká a Zán 6a òn yi dó ho kàsó yi.

²⁵ Wizonle búí, ó o Zán nì-kenínia nùwá yèn búí wáania là a zúifù nni búí bío ho lándá le 6a wé wé ceéráa mítén wán. ²⁶ O o Zán nì-kenínia mu wá van o cón, á vaá bía non wo yi: «Nì-karánlo, ù hácirí so 6uara a núpue na nnonzoñ wi làa fo khii ho Zurudén món bío yi le? Yia fo mà ho túiá jii. Awa, lé o wáa wee bátizé 6a núpua, á 6a núpua cèrèe mún wee va a cón.» ²⁷ O o Zán bía non 6a yi: «Núpue yí dà máa yí bío ká Dónbeení yí non mu wo yi. ²⁸ Minén mi beere já ho túiá na á ì mà lé ì yíná yia le Dónbeení món léra, ká ì léé núpue na le Dónbeení tonkaa á ì dú a yahó 6uara. ²⁹ Mu ka lòn há-fla, wón bío sá mún báa yi. Ee ká 6àn báa mu 6àn bónlo wón wee wé òn o nísání, à wé jí a bióní. O sli wé wa a há-fla 6àn báa bióní yi. Lé bún á ìnén sli mún wee waráa. Lé ì sí-wee mu jii máhá wáa sú bío ká wán. ³⁰ Yia mi bía bío ko ò o bío jùhú wé, à wé dé wán, ká ìnén bío ko mu tí yi.

³¹ «Yia ló ho wáayi lion, wón po 6a núpua 6úen6úen. Yia bío sá ho tá yi, wón wee wé 6a núpua wárá, á wee bío 6a núpua bióní. Ká yia ló ho wáayi lion wón po 6a núpua 6úen6úen. ³² Bío ó o mán làa bío ó o já ho wáayi le Dónbeení cón, lé bún 6àn túiá ó o wee mí na 6a núpua yi. Ká 6a núpua máhá yí máa tá bío ó o wee zéeni yi. ³³ Yia tá ho túiá na ó o mà non 6a yi, se 6ánsó wee zéeni le bío le Dónbeení bía léé túiá poni. ³⁴ Yia le Dónbeení tonkaa wón wee fée le jí-cúa, lé bío le Dónbeení wee na mí Hácirí 6ánsó yi à yòo puuní. ³⁵ O Maá Dónbeení wa a Za, á bàrá a mu bío 6úen6úen jùhú wán. ³⁶ Yia dó mí sli o Za yi, se 6ánsó yú le mukáni binbirí na máa vé. Ká yia pá a Za mu bío, se wón yí yú dén mukáni so. Ká le Dónbeení sli pá wé è cí 6ánsó yi fée.»

4

O Yeesu là a Samarii hñzoró fò mìn le buii wán

¹ Ba *Farizéwa já le o Yeesu món núpua á po a Zán núpua, ó o mún wee bátizé 6a núpua po a. ² (O Yeesu mí beere yí máa bátizé 6a núpua. O nì-kenínia lé bía wee bátizé 6a). Bío ó o Yeesu já bío 6a bía a òn yi, ³ ó o ló ho *Zudee kòhú yi le mí nì-kenínia á bíná non ho Kalilee kòhú. ⁴ Ká 6a máhá ko 6a káa ho *Samarí kòhú yi à varáa bín. ⁵ Ba wá á vaá suaráa ho Samarii lóhó búí na 6a le Sikaare yi. Ho lóhó mu 6ó ho mòhú na ó o *Zakoobu yánkaa non mí za Zozeefu yi.* ⁶⁻⁸ Buii búí ó o Zakoobu yánkaa có bín. Bío ó o Yeesu 6ueé òn den buii so jùhú yi, ò o san le veeni yi, ó o lí kará bín wee wúika. O o nì-kenínia bán wá zoó yá mu bè-díni ho lóhó yi. Mu wó à le wii yòó fàrá.

O o Samarii hñzoró búí ló wá 6ueé hà mu jummu, ó o Yeesu bía làa wo: «Háa mu, há mi le mu jummu le ì ju.» ⁹ O o háa bía non wo yi: «Eee! Ünén zúifù nni wó kaka wee fio mu jun-junii ìnén na lé o Samarii hñzoró cón?» O háa bía bún lé bío 6a *zúifúwa fù yí máa páani bío búí yi le 6a Samariisa huúu. ¹⁰ O o Yeesu bía non o háa mu yi: «Fo lá zú bío na le Dónbeení le mí ì há làa fo, á lá zú yia wee fio mu jummu ù cón, ünén lé fo lá à fio mu jummu, ó o lá à na mu jummu na wee na le mukáni binbirí foñ.» ¹¹ O o háa bía non o Yeesu yi: «Nì-karánlo, le buii na yi, á ù huló mún mia máa hàráa. A fo lá à wé kaka á à yiraa mu jummu na wee na le mukáni binbirí mu? ¹² Wán 6úaa Zakoobu lé yia có le

* 4:5 Mi lorí Bío jùhú 6úeni vüahú (Genèse) 33.19; 48.22; Zozue vüahú 24.32

buii mu. Orén mí bεεre ɲun le ɲumu, ó o zàwa là a sánii mún ɲun mu. A ũnén so dà à bío le fo po wón le?» ¹³ O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Nùpue lée nùpue na wee ɲu le buii na ká ɲumu, wón á le ɲu-hání pá wé è dàñ. ¹⁴ Eε ká nùpue na à ɲu mu ɲumu na á ì na bǎnso yi, wón á ɲu-hání máa bíní máa dàñ hùúu. Mu ɲumu na á ì na a yi, á à wé lòn ɲun-dání na yí máa fí hùúu bǎnso yi, á mu ù na le mukání binbirí.» ¹⁵ O o háa bíá nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, yáá wáa na bǔn ɲumu so mi, à le ɲu-hání yí bíní yí dàñ mi, à ì wáa yí bíní yí buée hà ɲumu hen.»

¹⁶ O o Yeesu bíá nɔn o háa yi: «Lén zoo ve mìn báa à mi buée lé.» ¹⁷ O o háa bíá nɔn wo yi: «Í yí yan.» O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Ũ tǔiá sí à ũ bío le fo yí yan. ¹⁸ Bío fo bíá bon. Ba báawa na fo yan yú 6a nùwá hònú, á yíà làa fo páania wi ká yínǎ mìn báa.» ¹⁹ O o háa wáa bíá nɔn o Yeesu yi: «Wàn yáró, í wáa zú le ũnén lé le *Dónbeení ɲi-cúá fεero búí. ²⁰ Warén wàn 6uaawa á 6uaania le Dónbeení le búee na ká wán, ká minén zúifùwa bán wee bío le hen na le Dónbeení ko le wé 6uaaní yí á wi ho Zeruzalemu yi. A lé mu yén wáa bío bon?» ²¹ O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Háa mu, tà bío á à ì bío yi. Páahú búí khíí dà, á le Dónbeení 6uaanílo le búee na ká wán lè ho Zeruzalemu yi á bío ɲúhú máa wé. ²² Minén Samariisa wee 6uaaní le Dónbeení ká mí yí zú le. Warén zúifùwa bán zú le Dónbeení na wa wee 6uaaní le bío le Dónbeení ðin warén wán á wee kánináa 6a nùpua. ²³ Eε ká páahú búí khíí dà, ho yáá wáa ðǎn wó, á le Dónbeení 6uaanílowa binbirí á wé è 6uaaní a Maá Dónbeení lè lerén mí bεεre Hácírí pánká, lè ho tǔiá poni na le zéenia làa ba. Mu bon, bán 6uaanílowa so lé bíá ó o Maá síi vá yi. ²⁴ Le Dónbeení lé le hácírí, á bíá wee 6uaaní le ko 6a 6uaaní le lè lerén mí bεεre Hácírí pánká, lè ho tǔiá poni na le zéenia làa ba.»

²⁵ O o háa bíá nɔn o Yeesu yi: «Í zú mu le *Yíà le Dónbeení mɔn léra yíà 6a le *Krista, á wà à buen. Ká a khíí buée ðǎn, ó o buée zéenika mu biowa búenbúen yara làa wen.» ²⁶ O o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Inén na wee bío làa fo ká lé orén mí bεεre.»

²⁷ Bǔn páahú ò o Yeesu nì-keninia bíniá buée ðǎn. Bío 6a buée mɔn ò o Yeesu wee bío là a háa, á mu wó 6a coon. Ká barén ó o búí máhá yí tǔara a yí le mu wó kaka táá lée webio nɔn ó o wee bíoráa là a háa mu. ²⁸ O o háa wáa díá mí ɲumu ðεε bín, ò o wá zon ho lóhó yí à zoó wee bío lè 6a nùpua ²⁹ le 6a buée lée lorí o nii na zúrna bío á mí wó búenbúen á bíá. Le o máhá à wé Yíà le Dónbeení mɔn léra na 6a le Krista lée? ³⁰ A 6a nùpua ló mà a Yeesu.

³¹ Hón páahú so yi, ó o Yeesu nì-keninia le o dí. Ba wee bío: «Nì-kàránlo, sáberé à ũ dí.» ³² Ká a máhá bíá nɔn 6a yi: «Í bè-dínii á mí yí zú síi.» ³³ A 6a nì-keninia wee tǔaka mìn yi le o búí máhá buan bè-dínii buée nɔn wo yi lée. ³⁴ O o Yeesu bíá nɔn 6a yi: «Yíà tonkaa mí síi bío wéró, lè ho tonló na ó o le í sá à síini ɲii, bǔn lé bío lé í ðínló. ³⁵ Minén wee wé bío le hen làa píina bío náa ká ho ðínló láró ðǎn. Ká Inén 6ɛn wee bío na mia: Mí lorí há manawá sese, ho ðínló bon ðin á pan mí láró. ³⁶ Yíà wee lá ho ðínló ðεenia búakáa mí tonló á wee yí mí sáání. Ho ðínló na ó o wee lá lé 6a nùpua na à kɛní le mukání binbirí na máa vé yi. Lé ká síi ó o ðiro lá a láro sía wee wé páaní waráa. ³⁷ Bío bíá ká 6ɛntǔn bon: O ðiro wi, á yíà wee lá ho ðínló wi. ³⁸ Awa, Inén wáa tonkaa mia 6a nùpua cǔn bèra a na à mí yí 6a buennáa làa bío ho ðínló lárówa wee láráa ho ho mǎhú na á 6a yí sá yí bío síi. Nì-vio lé bíá 6úa ho tonló mu ɲúhú, á minén á à sá à sí ɲii.»

³⁹ Ho Samariisa na wi ho lóhó mu yi cèrɛ dó mí sía o Yeesu yi, lé bío ó o háa míten bíá nɔn 6a yi le o Yeesu bíá bío mí wó búenbúen nɔn mí yi. ⁴⁰ Lé bǔn nɔn ká 6a Samariisa buée ðǎn, á 6a yankaa wo le o kɛní làa mí. O o Yeesu

kará bín há wizoóni bio ñun. ⁴¹ A bía dó mí sía wo yi wíokaa dó wán há bióni na ó orén mí beere bía ñon 6a yi bio yi. ⁴² A 6a bía ñon o háa yi: «Bio ká wán, á wa wáa dó wa sía wo yi lé bio warén wa beere ná a ñi-cúa, ká mu yinón bio fo bía ñon wen mí don bio yi. Wa wáa zú le orén lé ho ñimínása kánilo.»

O Yeesu weéra a ya-dí beení búí za

⁴³ Bio ó o Yeesu lè mí ñi-kenínia wó há wizoóni bio ñun ho lahó mu yi, á 6a ló bín wá van ho Kalilee kóhú yi. ⁴⁴ O Yeesu miten hía bía le *Dónbeení ñi-cúa fεero máa wé yí le kònbii mín kùrú kóhú yi. ⁴⁵ Eε ká bio ó o vaá dān ho Kalilee, á ho kóhú mu ñupua guan wo se. Lé bio á bán mún van ho *Paaki sánú díro ho Zeruzaleemu yi, á vaá ñon bio búenbúen na ó o wó bín.

⁴⁶ O Yeesu bínía van ho Kalilee kóhú lóhó na 6a le *Kanaa, hen na ó o hía yèrémáa mu ñumu wó lè ho ñivén yi. Ho kóhú mu béε tonni ya-dí beení búí wi bín á za lò yí here wi ho *Kapeenayuumu yi. ⁴⁷ Bio ó o tonni ya-dí beení mu ná le o Yeesu ló ho *Zudee kóhú yi á buara ho Kalilee, ó o ló van o cón, á vaá yankaa wo le o buen ho Kapeenayuumu, á buee wéé mí za na dia mu húmú ñii wán. ⁴⁸ O o Yeesu bía ñon o ñii yi: «Yínón mí wé yí ñon mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeení pánká, á mi máa dé mí sía mi lon?» ⁴⁹ O o béε tonni ya-dí beení bía ñon o Yeesu yi: «Ñi-karánlo, sáberé á ù wa bè mín va hen na á ï za wi yi ò o yí hí.» ⁵⁰ O o Yeesu bía ñon wo yi: «Lén va, ù za á dεε búí máa wé.» O o ñii dó mí sli bio ó o Yeesu bía ñon wo yi ó o bínía wá.

⁵¹ Mu tá na lée tñn, ó o ton-sáwá ló buee sá a yahó, á bía ñon wo yi le o za wáa wan. ⁵² O o túara ho páahú na ó o za mu bio díká dó yi làa ba. A 6a bía ñon wo yi le mu wó ho híhú ká le wii dá yeení. Lé hón páahú so á le tēení búakáa ló a sánia yi. ⁵³ O o za bán maá wáa zúna le mu wó ho pñn-kéní na ó o Yeesu bía ñon wo yi le o za á dεε búí máa wé. O orén lè mí zli ñupua búenbúen dó mí sía o Yeesu yi. ⁵⁴ Bún lé bio wó a Yeesu cua-ñun ñii yéréké bio na wee zéeni le o ló le Dónbeení cón na ó o bínía buee wó ho Kalilee kóhú yi, ká a ló ho Zudee kóhú yi buara bín.

5

O Yeesu weéra a mùamúá búí

¹ Wizoóni bio yen bñn món, á bñn 6a *zúífúwa sánú búí díro dñn, ó o Yeesu wá yòora ho Zeruzaleemu. ² Ho lóhó mu yi á sūeení la-beení búí wi yi á 6a wee ve lè mu heberemu le Betezadaa. Le 6ó ho zūajii na 6a wee ve làa Pia Zūajii. Há sànsáwá bio hònú son kñnia le sūeení la-beení mu yi. ³ Lé hñn tá á 6a vánvárowá cēεε hía wee wé da yi. Ba vánvárowá mu fñahú á 6a muuiwá, lè 6a lóní, lè 6a mùamúawá wi yi. [Ba hía wee da bñn á pa bio mu ñumu hía á búcán. ⁴ Lé bio á pñnna búí, á le Dónbeení wáayi tonkaro buee búcán mu. Ká a vánváro na zon mu yi ho yahó, hárí mu wé vāmú lée vāmú tò à o ò pá wa.] ⁵ Vánváro búí hía wi bñn á vāmú míana a wán yú há lúluúo 6óní làa píru láa bio hētn. ⁶ Bio ó o Yeesu ñon wo ò o dūma, ó o zū le o lò yí here míana, ó o túara a yi: «Fo wi á ù wa le?» ⁷ O o ñii bía ñon wo yi: «Ñi-karánlo, ñupue na á lá mi líí dé mu ñumu yi mu búcánló páahú á mía. Hen ká ï dāmákáa le ï líí zo, bñn ká a búí zon vó.» ⁸ O o Yeesu bía ñon wo yi: «Lii híni, lá ù dāmu dēε ò o wé varáka.» ⁹ Mí lahó yi ó o ñii mu dēεnía wan, á lá mí dāmu dēε ò o wé varáka. Eε ká bio mu wó 6a *zúífúwa vúrúlo wizonle na 6a le *Sabaa zon, ¹⁰ á 6a zúífúwa ñúnása wee bío là a ñii na wan: «Wa lándá yi, á fo yí ko á ù lá ù dāmu dēε 6ua, lé bio ho Sabaa lé ho zuia.» ¹¹ O o ñii bía ñon 6a yi: «Yia weéra mí lé

yia bía nɔn mi le 1 lá 1 dāmu dɛɛ à ɪ varáka.» ¹² A 6a wáa tũara a yi: «Yia le ũ lá ũ dāmu dɛɛ ũ varáka lée wée?» ¹³ Ká a n̄i mǎhá yí zū yia wɛɛra a, lé bio ó o Yeesu v̄n̄un 6a n̄pua na wee n̄a m̄n b̄n f̄ah̄u.

¹⁴ B̄n̄ m̄n, ó o Yeesu vaá fò m̄n là a n̄i mu le *Dónbeen̄i z̄l-been̄i lún yi, ó o bía nɔn wo yi: «Loñ lon. Bio ká wán, á fo wáa wan. Awa. Ká fo yi wi á mu 6úí na po bio yú fo kh̄ina à b̄ni yí fo, á ũ yí b̄ni yí wé b̄-kohó.» ¹⁵ O o n̄i wá vaá bía nɔn 6a zúífũwa n̄únása yi le lé o Yeesu wɛɛra mí. ¹⁶ Lé b̄n̄ nɔn á 6a zúífũwa n̄únása v̄a b̄r̄áa o Yeesu yi wee seé, bio ó o wɛɛra a n̄pue ho Sabaa zòñ bio yi. ¹⁷ Ká a Yeesu mǎhá bía nɔn 6a yi: «Ī Maá Dónbeen̄i wee sá f̄ɛɛɛ, á Inén mún wee sá.» ¹⁸ Dén b̄ion̄ so na ó o Yeesu bía bio yi, á 6a zúífũwa n̄únása wiokaa sòobáa m̄iten o 6úeró bio yi. Lé bio á mu yín̄n̄ bio ó o wó khon ho Sabaa bio yi mí d̄n̄, ká lé bio ó o le le Dónbeen̄i lé m̄n k̄urú Maá. B̄n̄ wee zéeni le o m̄anía m̄iten le le Dónbeen̄i.

Le Dónbeen̄i Za p̄n̄ka

¹⁹ O Yeesu wiokaa lá le b̄ion̄ ò o bía nɔn 6a yi: «Le 1 mi ho t̄úia na mia: O Za * yí máa wé bio 6úí m̄iten. Bio á b̄n̄ Maá Dónbeen̄i wee wé ò o mi, b̄n̄ lé bio ó o wee wé. Bio á b̄n̄ Maá wee wé 6úen̄6úen̄ ó o mún wee wé. ²⁰ Mu bon, o Maá wa a Za, á bio ó or̄én mí b̄ɛɛre wee wé ó o wee zéeni láa wo. O pá à b̄ni ì zéeni a le mu b̄-beera na po bio mi m̄n á 6ueé 6ó ho zúia yi, ó o ò wé, á mu ù wé mia coon. ²¹ Láa bio s̄i ó o Maá wee v̄en̄ináa 6a n̄-hía á na le muk̄n̄i binbir̄i 6a yi, lé láa b̄n̄ s̄i ó o Za mún wee nanáa le muk̄n̄i binbir̄i b̄ia ó o wi ò o na le yi. ²² O Maá mún yí máa cítí n̄pue, ká a mǎhá nɔn le cítí fló p̄n̄ka 6úen̄6úen̄ o Za yi, ²³ b̄era a na à 6a n̄pua 6úen̄6úen̄ wé k̄n̄bi o Za, láa bio 6a wee k̄n̄bir̄áa o Maá. Yia yí máa k̄n̄bi o Za, se 6̄anso mún yí máa k̄n̄bi o Maá na tonkaa wo. ²⁴ Le 1 mi ho t̄úia na mia: Yia wee tà n̄i 1 b̄ion̄, á dó mí s̄i 1 Maá na tonkaa mi yi, wón 6̄anso yú le muk̄n̄i binbir̄i na máa vé h̄a láa na ká wán. B̄anso á ĩ máa cítí. O d̄ɛɛn̄ia ló mu húm̄ú yi, á yú le muk̄n̄i binbir̄i. ²⁵ Le 1 mi ho t̄úia na mia: Ho p̄ah̄ú 6úí kh̄i dá, ho yáa wáa d̄n̄ vó, á b̄ia yí yú le muk̄n̄i binbir̄i, na ka lòn n̄i-hía á à n̄i le Dónbeen̄i Za t̄amu. B̄ia á à n̄i mu, bán á à yí le muk̄n̄i binbir̄i. ²⁶ Mu bon, láa bio ó o Maá á le muk̄n̄i binbir̄i wee lé c̄n̄, lé láa b̄n̄ s̄i ó o wó ó o Za á le muk̄n̄i binbir̄i mún wee lé c̄n̄. ²⁷ O nɔn ho p̄n̄ka wo yi ò o fin̄áa le cítí, lé bio ó o le o *N̄pue Za.

²⁸ «Mi yí le bio bía ká wé mia coon, lé bio á p̄ah̄ú 6úí kh̄i dá, ká 6a n̄i-hía 6úen̄6úen̄ á à n̄i a N̄pue Za t̄amu, ²⁹ á 6a á v̄e. A b̄ia wó mu b̄-tentewá á à yí le muk̄n̄i binbir̄i na máa vé. Ká b̄ia wó mu b̄-kora bán n̄úná à s̄i. ³⁰ Inén yí dá d̄ɛɛ máa wé ĩten. I wee wé fl le cítí à héha le 1 Maá n̄i-cúa na ó o mà nɔn mi. A ĩ cítí fló mún t̄ér̄enna, lé bio á ĩ yí máa fl le láa bio á ĩ s̄i v̄a yi. I wee fl le láa bio ó o Maá na tonkaa mi s̄i v̄a yi.

³¹ «Mu lá lé Inén 1 d̄n̄ à wee mi ho t̄úia 1 n̄i, á mi lá dà a p̄i 1 t̄úia. ³² Eɛ ká n̄i-v̄eere lé 1 seér̄á, á ĩ z̄ú le ho t̄úia na ó o wee mi 1 n̄i á bon. ³³ Minén lé b̄ia tonkaa 6a n̄pua á 6a van o Z̄n̄ Batiisi c̄n̄, á wón vaá mà ho t̄úia 1 n̄i á nɔn 6a yi. ³⁴ Inén wón m̄akóo m̄ia à n̄pue wé 1 bio seér̄aso. Ká 1 mǎhá b̄ia mu b̄era a na à mi d̄n̄ k̄n̄i.

³⁵ «Bio ó o Z̄n̄ h̄ia wee bio ka lòn f̄int̄n̄i na khoomu yenkeen, á mi tà z̄amakaa mu khoomu mu bio yi ho p̄n̄-z̄a d̄ɛɛ yi. ³⁶ Bio 6úí wi b̄n̄ á wee zéeni bio á ĩ bio karáa. B̄n̄ po ho t̄úia na ó o Z̄n̄ mà 1 n̄i. Mu bio mu lé mu b̄-wénia na á ĩ Maá le 1 wé, bio á ĩ wee wé ká, lé b̄n̄ wee zéeni le lé 1 Maá

* **5:19** Hen ká a Yeesu sansan le Za t̄áá Dónbeen̄i Za se lé or̄én Yeesu mí b̄ɛɛre wee bio m̄iten bio.

tonkaa mi bïo bon. ³⁷ A ï Maá na tonkaa mi wón mí bæere múñ wee mï ho túiá ï jni. Mi yí ná a bióní, á mi múñ yí zū a. ³⁸ Mi yí tà a bióní yí binbirí, lé bïo mi yí tà yía ó o tonkaa bïo. ³⁹ Mi wee kàrán le Dónbeení bióní á cikon, lé bïo mi wee leéka le lé lerén wee na à mi zūr bïo mi ì wé á à yíráa le mukānī binbirí na máa vé. Awa, lé dén bióní so lé ðio wee zéeni bïo á ï bïo karáa wéréwéré, ⁴⁰ à mi màhá pá yí wi à mi buen ì cón à yíráa le mukānī binbirí.

⁴¹ « Ìnén màkóo mía à 6a nùpua khòoní mi. ⁴² Eε ká minén bán á ï zū bïo mi karáa. Le Dónbeení mi yí wa. ⁴³ I Maá lé yía á ï buara yèni yí, á mi pá ì bïo. Ká a búí màhá lá buara mí kùrú yèni yí, á mi ì tà wón bïo. ⁴⁴ Minén na wi mi wé khòoní mín, à mi yí wi à mi cà à ðio lé le Dónbeení mí dòn à khòoní mia, á à wé kaka à dérää mi sla Ìnén yí? ⁴⁵ Mi yí leéka le lé Ìnén khii kooní mia le Dónbeení yahó dé. Búee. O *Moyiize na mi wee lóoní le o ò séení mia lé wón wee kooní mia le Dónbeení yahó. ⁴⁶ O Moyiize bïo mi lá tà kénkén, se Ìnén á mi múñ lá à tà bïo, lé bïo á Ìnén lé yía ó o Moyiize bía bïo mí vónna yí. ⁴⁷ Eε ká bïo ó o túara ì dānī yí á mi yí tà yí, á mi múñ yí dà máa tà Ìnén bioní yí.»

6

O Yeesu ðiníá 6a zāamāa

(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17)

¹ Bún món ó o Yeesu lè mí nī-kenínia zon ho woohū á khú ho Kalilee vū-beení món, hía 6a múñ wee ve làa Tiberiade vū-beení. ² A 6a minka zāamāa bò a yí, lé bïo 6a vānvarowā na ó o wee weé à 6a mi á bïo wee wé ho yéréké. ³ O o Yeesu wā vaá yòora le búee búí, á yóó kará bñ lè mí nī-kenínia. ⁴ Mu wee wé, à 6a *zúífūwa sánú na 6a le *Paaki díró suarāa. ⁵ O o Yeesu le mí ì loñ, à 6a minka zāamāa wee buen wo yí, ó o túara a Filiipu yí: «Lé wen á wa à yí mu bè-ðiní yí á à na 6a minka nùpua na ká búenbúen yí?» ⁶ O Yeesu túara a Filiipu yí ká, lé bïo ó o wi ò o khén o kúará, ká arén wón zū bïo ó o ò wé. ⁷ O o Filiipu bía nòn o Yeesu yí: «Hàrì wa lá yí le wén-hāani khíá-jun* à vaa yá lè ho búurú buee cēeka wñíwñí, á 6a búenbúen pá máa yí.» ⁸ O o nī-kenínia nī-kéní, o Simón Piere bán za Andere á bía nòn o Yeesu yí: ⁹ «Yàronza búí wi hen á 6a cezāwa búaa jun, lè ho búurú bi-zāwa bïo hònú na wó lè mu bïo búí na 6a le ooze[†] dūmu á wi cón. Ká léee webio á bún ñ wé lè 6a minka zāamāa na ká?» ¹⁰ O o Yeesu wāa bía: «Mi bïo le 6a búenbúen líi kēñí.» Le jíní sà le lùe mu yí boo, á lé dén 6a wāa líi kará wán. Ba báawa mí dòn á à yí muaaseé hònú síi. ¹¹ O o Yeesu fó ho búurú bi-zāwa, á dó le Dónbeení bārāká, ò o nòn ho le 6a sanká na bía kará bñ búenbúen yí. Lé bún bán síi ó o múñ wó lè 6a cezāwa, á 6a búenbúen dú làa bïo 6a sla vá yí. ¹² Bïo 6a búenbúen dú sù, ó o Yeesu bía nòn mí nī-kenínia yí: «Mi yí ðia le bïo dú ká à yāa. Mi khiui mu búenbúen.» ¹³ A 6a khiiira mu, á ho ooze búurú bi-zāwa bïo hònú bïo na là ká á sù há sākíwá píru jun. ¹⁴ Bïo 6a nùpua mòn mu yéréké bïo na ò o wó, á 6a bía: «O nñ na ká bēññn lé le *Dónbeení jñ-cúa fēero, yía lá ko ò o buen ho ðmíj ná yí.» ¹⁵ Bïo ó o Yeesu zūna le 6a nùpua buée fé mí á à wé lè mí béé lè ho pānká, ó o ðñ wā yòora le búee wán mí dòn.

O Yeesu varákaa mu jumú wán

(Matiye 14.22-27; Maaki 6.45-52)

* **6:7** Le wén-hñlò dá-kéní wee yí o nùpue nī-kéní wizon-kùure sámú sáání. † **6:9** Ooze: Mu léee bè-vānii búí na 6a zúífūwa hía wé va à wé lè 6a náwa ðñlò. Ho ooze mu dūmu á 6a nī-khenia wee è wé lè ho búurú. Horén dūmu yáwá sl.

16 Ho zihú, ó o Yeesu nĩ-kenínia wà lion ho vū-beenĩ jii, 17 á lii zon ho woohú wee kší lè ho *Kapεεnyuumu lóhó c̄sn. Ho tá hūn ká a Yeesu ðĩn yí ɓueé ð̄n 6a. 18 Ho pinpiró wee và lè mí pánká, á ho vū-beenĩ jumu wee yànbónka. 19 Bío 6a và zon á à yí lòn kilomεeterewa bío hònu táá bío hēzn s̄ii lè lè 6ón6óore‡, á 6a m̄n o Yeesu ò o wee varáka mu jumu wán wà ɓueé s̄urá 6a yí, á 6a z̄ana. 20 O o Yeesu bía n̄n 6a yí: «Mu lé Ìnén, mi yí z̄n.» 21 A 6a wáa wí 6a bío le o Yeesu yòo zo ho woohú yí, á b̄n 6a ðēnia ð̄n hen na 6a wee va yí vó.

O Yeesu ka lòn ð̄nló na wee na le mukānĩ binbirĩ

22 Mu tá na lée t̄n, á 6a z̄amāa na kší wi lè ho vū-beenĩ m̄n á z̄na le lée woohú dà-kéní mí ð̄n lá wi b̄n. Ba z̄na le o Yeesu yí zon ho woohú lè mí nĩ-kenínia, ká lé 6arén wà mí ð̄n. 23 Εε ká wonna ɓúí ló ho Tiberiade lóhó yí ɓueé ð̄n ho lahó na ó o Yeesu ð̄o le Dónbeenĩ b̄arákà ò o n̄n ho búurú 6a là yí. 24 Bío 6a z̄amāa m̄n ò o Yeesu mia b̄n, ó o nĩ-kenínia mún mia b̄n, á 6a yòo zon h̄n wonna so yí j̄n ho *Kapεεnyuumu lóhó, á wà kší cà a.

25 Bío 6a b̄nía kší yí a Yeesu ho vū-beenĩ m̄n, á 6a wee t̄a wo yí: «Nì-kāránlo, fo ɓuara hen ð̄a?» 26 O o Yeesu bía n̄n 6a yí: «Le 1 mí ho t̄iá na mia: Mi wee cà mí yín̄n bío mí z̄na mu yéréké bío na á ï wó ɓàn kuará, ká lé bío mi yú ho búurú á là s̄u bío yí. 27 Mí wé yí sá ho ð̄nló na dà wee yáa bío yí, ká mí wé sá h̄a yí máa yáa bío yí, h̄n na wee na le mukānĩ binbirĩ na máa vé. Hón ð̄nló so lé o N̄pue Za á à na ho mia, lé bío ó orén lé yia ó o Maá Dónbeenĩ z̄enia bío le mí n̄n mu bío ɓúenɓúen wéró pánká yí.» 28 A 6a t̄ara a yí: «Lé ho tonló yén á le Dónbeenĩ wi á wa sá?» 29 O o Yeesu bía n̄n 6a yí: «Bío le Dónbeenĩ le mí wé, lé à mí dé mí s̄a yia le tonkaa yí.»

30 Bío ó o bía ká s̄i, á 6a bía n̄n wo yí: «Unén ɓèn lé mu yéréké bío yén fo dà à wé á wá à mí á à dérāa wa s̄a fo? Wé mu ɓúí le wa mi! 31 P̄ahú na á wàn ɓuaawa h̄a wi ho tá hen̄ yí, á 6a yú ho *maane á là, làa bío mu t̄ararāa le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄ahú yí: «O h̄a n̄n ho ð̄nló na ló ho wáayi 6a yí á 6a dú.Š» 32 O o Yeesu ɓèn bía n̄n 6a yí: «Le 1 mí ho t̄iá na mia: Mu yín̄n o *M̄ȳiize lé yia h̄a n̄n ho búurú na ló ho wáayi mia. Lé 1 Maá Dónbeenĩ n̄n ho mia. Lé orén mún wee na ho ð̄nló binbirĩ na ló ho wáayi mia. 33 Mu bon, ho ð̄nló binbirĩ na le Dónbeenĩ wee na lé yia ló ho wáayi lion. Lé orén wee na le mukānĩ binbirĩ ho ð̄m̄j̄náa yí.» 34 A 6a bía n̄n wo yí: «Nì-kāránlo, wé na h̄n ð̄nló so wen f̄εε.»

35 O o Yeesu wáa bía n̄n 6a yí: «Ìnén lé yia lé ho ð̄nló na wee na le mukānĩ binbirĩ. Yia bò mi á dó mí s̄i mi, á h̄ni làa ju-haní máa ɓue ɓanso huúu. 36 I bía mu n̄n mia le mi m̄n bío á ï wó, à mí j̄n pá yí dó mí s̄a mi. 37 B̄a á ï Maá wee wé à 6a bío s̄i mi le mí nĩ-kéní kéní wé è bè mi. Yia bò mi, á ï máa bío le o b̄n̄i huúu. 38 Lé bío á ï yí ló ho wáayi yí wà ɓueé wé 1 s̄i bío. Yia tonkaa mi lé wón s̄i bío á ï wà ɓueé wé. 39 Yia tonkaa mi s̄i bío lé à ï yí v̄ini b̄a ó o k̄aráfáa mi nĩ-kéní ɓúí, ká 1 v̄eni 6a ho ð̄m̄j̄ná vé n̄nzo. 40 Mu bon, 1 Maá s̄i bío le à 6a ɓúenɓúen na fá mí ȳo o Za yí á dó mí s̄a wo yí, á yí le mukānĩ binbirĩ na máa vé, á ï v̄eni 6a ho ð̄m̄j̄ná vé n̄nzo.»

41 A 6a *z̄uíf̄uwa wáa wee kší mí kío yí, lé bío ó o bía le mínén lé ho ð̄nló binbirĩ na ló ho wáayi lion. 42 A 6a bía: «Yín̄n orén lé o Zozεefu za Yeesu le? Wa z̄u ɓàn maá lè ɓàn nu. O o wáa à wé kaka á à b̄ioráa le mí ló ho wáayi

‡ 6:19 Ho Kalilee vū-beenĩ: Ho vū-beenĩ mu tóntómú á à yí kilomεeterewa 6óni s̄i, ká ho ɓuaaró á à yí kilomεeterewa píur̄j̄n s̄i. § 6:31 Mi lor̄i Lenĩ v̄ahú (Psaumes) 78.24; Léró v̄ahú (Exode) 16.1-15. Ba z̄amāa bía le b̄ionĩ mu á z̄eni le o M̄ȳiize lé yia h̄a n̄n ho ð̄nló mín ɓuaawa yí.

lion?» ⁴³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi yí khí mi kíó yi. ⁴⁴ Nùpue woon yí dà máa bè mií, ká a Maá na tonkaa mi yí buan wo yí buararáa, á Inén á à vèení òanso ho ðimíjána vé nɔnzoñ. ⁴⁵ Bío ká lé bío túara le Dónbeení jì-cúa fèerowa vɔnna yi: «Le Dónbeení khíi kàrán 6a búenbúen.*» Nùpue léé nùpue na wee jí a Maá Dónbeení tãmu, á wee díá míten ò o kàrán, wón á à bè mií. ⁴⁶ Bún yí máa zéeni le í le nùpue búii mɔn o Maá. Yía ló le Dónbeení cón buara, le wón mí dòn mɔn wo. ⁴⁷ Le í mí ho túiá na mia: Yía dó mí sli wo yi, wón yú le mukáni binbirí na máa vé. ⁴⁸ Inén lé ho ðínló na wee na le mukáni binbirí. ⁴⁹ Mìn búaaawa là ho *maane ho tá hení yi, èe ká bún máhá yí hò 6a húmú. ⁵⁰ Ká Inén lé ho ðínló binbirí na ló ho wáayi lion. Yía dú ho, á òanso ò yí le mukáni binbirí na máa vé. ⁵¹ Inén lé ho ðínló na wee na le mukáni binbirí, hía ló ho wáayi lion. Yía dú ho, á òanso á à yí le mukáni binbirí na máa vé. Ho ðínló na á í i na bèra a na á ho ðimíjána yí le mukáni binbirí, lé í sánia.»

⁵² Bío 6a *zúifúwa jí há bíoní mu, á 6a wee kán mìn lé mí sòobéè. Ba wee bío: «O ñii mu dà a wé kaka a nanáa mí sánia wen á wa a là?» ⁵³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le í mí ho túiá na mia: Hen ká mí yí là a Nùpue Za sánia, á yí ñun o cãni, á le mukáni binbirí máa keí mia. ⁵⁴ Yía là í sánia, á ñun í cãni, wón òanso yú le mukáni binbirí na máa vé. Í i vèení òanso ho ðimíjána vé nɔnzoñ. ⁵⁵ Mu bon, Inén sánia lé ho ðínló binbirí, á í cãni lé mu bè-ñunii binbirí. ⁵⁶ Yía là í sánia á ñun í cãni, se wón páania làa mí á Inén páania làa wo. ⁵⁷ O Maá na tonkaa mí lé wón mí beere wee na le mukáni binbirí. A lé orén pánká yi á le mukáni binbirí mún wiráa Inén yi. Lé làa bún sii, á yía là í sánia, á òanso mún ñ yí le mukáni binbirí Inén pánká yi. ⁵⁸ Inén lé ho ðínló na ló ho wáayi lion, hón yí ka làa hía á mìn búaaawa yánkaa dú bío síi. Bán dú hón á 6a pá húrun. Èe ká yía dú ho ðínló na ló ho wáayi lion, á òanso á à yí le mukáni binbirí na máa vé.» ⁵⁹ O Yeesu bía há bíoní na ká, ká a wee kàrán 6a nùpua 6a zúifúwa kàránlò zii ho *Kapeɛnayuumu lóhó yi.

Le mukáni binbirí na máa vé bíoní

⁶⁰ Bío á bía hò a yi jí a bíoní, á 6a cèrèè bía: «O ñii mu bíoní 6èntfn hereka. Nùpue na dà à tà há yi á mia.» ⁶¹ O o Yeesu zúna le bía hò a yi wee khí mí kíó yi bío ó o bía bío yi, ó o bía: «Há bíoní mu óónia mia léé? ⁶² Èe ká mí 6èn wáa khíi mɔn o *Nùpue Za ká a bínia wee yòo hen na ó o ló yí buara há? ⁶³ Le Dónbeení Hácíri lé ðio wee na le mukáni binbirí. O nùpue míten yí dà ðèe máa wé. Há bíoní mu na á í bía nɔn mia ká lé le Dónbeení Hácíri á há ló cón. Há wee na le mukáni binbirí. ⁶⁴ Èe ká 6a nùwá yen búii mí tlahú á yí dó mí sía mií.» A mu 6èn bon, mu ñúhú búeení á bía yí dó mí sía o Yeesu yi ó o zúna bío, á mún zúna yía á à dé o ò na bío. ⁶⁵ O o Yeesu pá bínia bía ká síi: «Lé bún te bío á í bía mu nɔn mia le nùpue yí dà máa bè mií, ká a Maá Dónbeení yí nɔn mu wéró pánká òanso yi.»

⁶⁶ A wáa lá bún jii wán, á bía hò a yi cèrèè bínia o món, á yí máa bè làa wo. ⁶⁷ O o wáa túara mí ñi-kenínia píru ñun yi: «Minén mún máa bíni le?» ⁶⁸ O o Simɔn Piere bía nɔn wo yi: «Núhúso, lé o yén á wa à bíni vaá bè yi? Unén lé yía le mukáni binbirí na máa vé bíoní wee lé cón. ⁶⁹ Warén dó wa sía foñ, á zú le unén lé yía lé le Dónbeení nùpue yi poni òanso na le tonkaa.» ⁷⁰ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mu so yínoñ Inén hueekaa minén píru ñun le? Èe ká mí ñi-kéní búii máhá pá lé o *Satáni nùpue.» ⁷¹ Mu lé o Simɔn Isikariote za Zudaa ó o wee bío bío. Mu bon, 6a píru ñun mu tlahú ó orén lé yía á à dé o ò na.

* 6:45 Mi loñ Ezayii vùahú 54.13

7

O Yeesu bân zàwa yí dó mí sía wo yi

¹ Bũn món, ó o Yeesu tò ho Kalilee kǎhũ yi. O yí wi ò o zoo tè ho *Zudee kǎhũ yi, lé bǐo 6a *zúifùwa júnása wi 6a búe o. ² Bǐo 6a zúifùwa sánú na 6a le *Búkúwá Sánú díró wà búeé sùará, ³ ó o Yeesu bân zàwa bía nɔn wo yi: «Fo lá ko à ù lé hen à lén va ho Zudee kǎhũ yi, à bǐa bò foñ bǐn mún mi mu bè-wénia na fo wee wé. ⁴ Nùpue na wi 6a zúrĩ wo, wón bè-wénia máa wé sánka wé. Mu bè-beera na fo wee wé, á fo ko à ù wé à 6a nùpua búenbúen mi.» ⁵ Mu bon, o Yeesu bân zàwa mí bæere yí dó mí sía wo yi. ⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Inén á ho pǎahũ ðĩn yí ðǎn cǎn, ká minén bán á ho pǎahũ wí cǎn wà fěe. ⁷ Ho ðímíjǎ nùpua yí dà máa jǐn mia, ká Inén wón 6a jǐna, lé bǐo á í wee mí ho túiá le 6a wárá yí seka. ⁸ Minén lén va ho sánú ðiini. Inén wón máa va, lé bǐo ho pǎahũ ðĩn yí ðǎn 1 cǎn.» ⁹ O Yeesu bía hǎn bióní so nɔn 6a yi ò o kará ho Kalilee kǎhũ yi.

O Yeesu van hā búkúwá sánú ðiini

¹⁰ Bǐo ó o Yeesu bân zàwa wà van ho sánú ðiini, ó orén mún wà van. Ká a mǎhá sánkaa mítén vannáa, ò o bǐo yí zúrĩ. ¹¹ Ba *zúifùwa júnása wee cá a ho sánú mu ðiini. Ba wee hée tǔaka hen na ó o Yeesu mu wí yi. ¹² O Yeesu bǐo wó le wǎani láa sòobé 6a zámáa fǎhũ. Ba búí wee bǐo le o nǐi mia lé nǐ-tente. Ba búí bèn le o wee vǐni 6a nùpua. ¹³ Ká nùpue na mǎhá à hení mí sǐi á à bǐo mu wéréwéré 6a nùpua yahó wón mia, lé bǐo 6a zána 6a zúifùwa júnása.

¹⁴ Ho sánú dú zon ho fǎhũ lòn wizooni bǐo náa sǐi ó o Yeesu zonnáa le *Dónbeení zǐ-beeni lún yi, á zoó wee kǎrán 6a nùpua. ¹⁵ Ba zúifùwa wee wé coon o bǐo yi, á 6a wee bǐo: «O nǐi mu kǎránlò jɔn yí van yahó ò o pá zú le Dónbeení bióní vǔahũ bǐo ká sǐi le we?»

¹⁶ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Bǐo á í wee kǎrán láa mia á yí ló Inén 1 bæere cǎn. Yia tonkaa mi lé yǐa mu ló cǎn. ¹⁷ Yia tà wee wé le Dónbeení sǐi bǐo, wón bánso á à zúrĩ ká 1 kǎránlò ló le Dónbeení cǎn, táá ká 1 wee bǐo 1 kúrú bióní. ¹⁸ Yia wee bǐo mí kúrú bióní, wón wee cá le yèni. Ká yǐa wee cá le yèni à na yǐa tonkaa wo yi, wón wee mí ho túiá, o téréna. ¹⁹ O *Moyiize so yí nɔn ho lándá mia le? A yǐa mǎhá wee bè ho yi mi fǎhũ wón mia. Lée webio nɔn mi wi mi búeráa mí?» ²⁰ A 6a zámáa bía nɔn wo yi: «O cǐná wi foñ! Yia wi ò o búe fo lé o yén?» ²¹ O o Yeesu bǐnia lá le bióní ò o bía nɔn 6a yi: «Í wó mu yéréké bǐo dà-kéní mí ðon wa vǔrǐló wizonle na lé ho *Sabaa zoñ, á mi búenbúen wó coon mu bǐo yi. ²² O Moyiize bò mu henia nɔn mia le mi wé *kúio mi zà-báawa, á mi yáa wee kúio 6a hǎrĩ ho Sabaa zoñ. Ho lándá mu yáa yǐnǎn Moyiize búá ho jǔhũ, mu lé mǐn búaaawa. ²³ Awa, ká minén dà wee kúii o za baa ho Sabaa zoñ, bèra a na à mi yí wé yí khe o Moyiize lándá ðání yi, á lée webio nɔn á mí sía wee cǐnáa mǐi, lé bǐo á í wó ó o nǐ-kùure wan cun ho Sabaa zoñ? ²⁴ Bǐo mi wee mi à ðĩn wán cǐtráa o nùpue à mi kǎhĩ yi. Mí wé cǐtí o nùpue láa bǐo téréna le Dónbeení cǎn.»

O Yeesu lé yǐa le Dónbeení mɔn léra

²⁵ A ho Zeruzalɛmusa búí wáa wee bǐo: «Éee! Yia ká so yǐnǎn o nǐi na á wa júnása wi 6a búe le? ²⁶ Nín-yǐa wee bǐo 6a nùpua yahó, ò o búí yí dó mí jii wo yi. Wa júnása mǎhá wáa zúna le lé orén lé yǐa le Dónbeení mɔn léra lée? ²⁷ Yia ká wón á warén zú léeni. Ée ká yǐa le Dónbeení mɔn léra kǎhĩ búara, á nùpue woon máa zúrĩ hen na ó o ló yi.» ²⁸ Bǐo ó o Yeesu wee kǎrán 6a nùpua

le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ lún yi, ó o bía bío kà pónpón: «Mi so zũ mi kénkén, á zũ í léenĩ le? Inén yí buara ífen, ká ho túiá poni bânso lé yia tonkaa mi. Mi yí zũ a, ²⁹ ká Inén wón zũ a, lé bío á mu lé orén á í ló cón buararáa. Orén lé yia tonkaa mi.» ³⁰ Á 6a wáa wee cà a wiiró yahó, ká núpue woon yí wiira a, lé bío ó o páahũ ãn yí ðn. ³¹ Ee ká 6a zâamáa mu tlahũ, á 6a cêrêe nòn pá tà a bío. Ba wee bío: «*Yia le Dónbeenĩ mòn léra khii buara, ó o so buée wé yéréké biowa na po bío ó o nĩ na ká wee wé le?»

Ba tonkaa 6a parowà le 6a vaa wii o Yeesu

³² Á 6a *Farizíewa búí ná bío 6a zâamáa wee hũahũaaka a Yeesu ðání yi, á 6a Farizíewa mu kuure lé le *Dónbeenĩ yankarowà núnása tonkaa 6a parowà búí le 6a vaa wii wo. ³³ Ó o Yeesu bía: «Í kerílo mí tlahũ máa wé bío na á à mía. Hen làa cínú ká í ì bíní í va yia tonkaa mi cón. ³⁴ Mi khii wé è cà mi, ká mi máa yí mi, á hen na á ì ì kerí yi á mi mún yí dà máa va yi.» ³⁵ Á 6a *zuífúwa wee tũaka mín yi le lé wen ó ò va ká mí máa yí o coon? Lé 6a zuífúwa na héra wika bía yínón 6a zuífúwa tlahũ ó o máhá wi ò o lén va cón léé? O máhá wi o ò vaa kárán bía yínón 6a zuífúwa léé? ³⁶ Bío ó o bía le wa khii wé è cà mí ká wa máa yí mí, á hen na mí ì kerí yi á wa yí dà máa va yi, búñ kúará léé webio?

O Yeesu le bía le ju-hání dà buen mí cón

³⁷ Ho sánú ðí vé nânzon ðén wizonle so lé ðio nũhũ wi po hĩa ká. Bún zon ó o Yeesu ðn 6a zâamáa yahó ò o bía pónpón: «Hen ká yia le ju-hání dà, á bânso buen í cón á ì ì na mu nũmu wo yi ó o ò nũ. ³⁸ Yia dó mí sii mi, làa bío mu túararáa le Dónbeenĩ bioní vũahũ yi ká sii: «Á wón bânso sii á à wé lòn nũndání, á mu nũmu na wee na le mukáni wé è tá á à lé yi.» ³⁹ Mu lé le Dónbeenĩ Hácírí ó o Yeesu wee bío bío ká sii, ðio á bía dó mí sía wo yi khii yi. Mu páahũ ká le Dónbeenĩ ðn yí nòn mí Hácírí bía dó mí sía o Yeesu yi, lé bío le Dónbeenĩ ðn yí léra a yèni.

Ba zâamáa ni-cúa wi mín núná yi o Yeesu bío yi

⁴⁰ Ká 6a zâamáa na wi bín ná a Yeesu bioní mu, á 6a búí wee bío le yia ká wón 6èntn lé le *Dónbeenĩ ni-cúa fero. ⁴¹ Ba búí bán 6èn le o lé *Yia le Dónbeenĩ mòn léra. Ba búí 6èn le mu so bon ká yia le Dónbeenĩ mòn léra ko ò o lé ho Kalilee kshũ yi le. ⁴² Mu so yí túara le Dónbeenĩ bioní vũahũ yi le o *Daviide nònkáni, là a Daviide mu 6a lóhó Betelehemu lé bín á Yia le Dónbeenĩ mòn léra ko ò o lé yi le? ⁴³ Á 6a zâamáa ni-cúa wó mín núná yi o Yeesu mu bío yi. ⁴⁴ Ba zâamáa mu tlahũ á nũwá yen búí wi 6a wii wo, ká núpue woon yí túaa wo yi.

Ba zuífúwa núnása yí tà a Yeesu bío

⁴⁵ Bío 6a parowà na le Dónbeenĩ yankarowà núnása lé 6a Farizíewa tonkaa bínía buara, á bán túara 6a yi: «Léé webio nòn á mí yí buannáa wo yí buararáa?» ⁴⁶ Á 6a parowà bía: «Hã bioní na ó o núpue mu wee bío bán sii á wa ðn yí ná a búí nii yi yí mòn hũúu.» ⁴⁷ Á 6a Farizíewa bía nòn 6a yi: «Minén mún día miten ó o khá lon? ⁴⁸ Warén núnása tlahũ lé warén Farizíewa tlahũ á ní-kéní ká so tà a bío le? ⁴⁹ Ká lé 6a zâamáa na ká mí dòn, bán na yí zũ ðé o Mõyiize lándá bío yi, bán le Dónbeenĩ dánkánía.» ⁵⁰ Á 6a Farizíewa ní-kéní na 6a le Nikodemu, yia van o Yeesu cón ho tñnahũ búí, ⁵¹ á bía nòn 6a yi: «Wa lándá yi, á wa yí dà máa siiní núpue nũhũ ká wa yí ná bânso ni-cúa, á yí

* 7:42 Mi loĩ Samuwele nũn nĩ vũahũ 7.12; Mísee vũahũ 5.1

zūna ká a wó khon.» ⁵² A 6a bía nɔn wo yi: «Ūnén mún wee bío lòn Kalilee n̄i! Kàrán le Dónbeení bióní v̄uah̄t̄ à cikon, á fo ò mi mu le *Dónbeení n̄i-cúa f̄ero n̄i-kéní ká yí máa lé Kalilee yi.»

[⁵³ Lé b̄ɔn á 6a búenb̄úen wá khífon wán,

8

¹ ò o Yeesu wón wá yòora le búee na 6a le Olivewa búee wán.

O há-bá-fé na ó o Yeesu kánla

² Mu tá na lée t̄ɔn ȳinb̄ii búir̄ii, ó o b̄ínía van le *Dónbeení z̄i-beení lún yi, á 6a z̄ámáa búee k̄ínía wo yi. O o líí kará ò o wee kàrán 6a. ³ A ho *lándá bío zéenilowa lè 6a *Fariz̄l̄ewa guan o háa búí na 6a z̄u yi là a bá-veere búee zonnáa, á zoó d̄ínía wo 6a n̄upua búenb̄úen yahó, ⁴ á 6a bía nɔn o Yeesu yi: «N̄i-kàránlo, o háa na ká 6a z̄u yi là a báa. ⁵ A wa lándá yi, ó o *M̄oyiize hò mu henía nɔn w̄en le ká wa wé yú bán háawa so síi, á wa léeka 6a lè há huua búe.* Awa, ūnén ɔ̀n le we mu d̄ání yi?» ⁶ Ba bía b̄ɔn à kh̄uaanáa o Yeesu n̄ii yi à yíráa wo kooní yi. Ká a Yeesu máhá líí lúnlúrá, ò o wee túa ho tá p̄unp̄uró yi lè mí n̄in-kíza. ⁷ Bío 6a d̄in lan wee túa wo yi, ó o líí h̄inɔn yóó d̄in, ò o b̄ía nɔn 6a yi: «Yia d̄in yí wó bè-kohó h̄úúu mi t̄iah̄t̄, á wón wáa lée wo lè le huee ho yahó.» ⁸ O o Yeesu b̄ínía líí lúnlúrá, á wee túa ho tá p̄unp̄uró yi. ⁹ Bío ho lándá bío zéenilowa lè 6a Fariz̄l̄ewa mu n̄á h̄ɔn b̄ióní so, á 6a wee lén le mí n̄i-kéní kéní, á búaká lè 6a n̄i-ká, á ká a Yeesu là a háa ho t̄iah̄t̄. ¹⁰ O o Yeesu wáa líí h̄inɔn yóó d̄in ò o wee bío là a háa: «O, o, háa mu, 6a n̄upua mu bò làa wen? O búí m̄ía máa síiní ū n̄úh̄t̄ le?» ¹¹ O o háa bía nɔn o Yeesu yi: «N̄úh̄t̄so, o búí m̄ía máa síiní ho.» O o Yeesu wáa bía nɔn wo yi: «Àwa, á Ìnén mún máa síiní ū n̄úh̄t̄. Fo dà a lén, ká ū ɔ̀n yí b̄íní yí wé bè-kohó.»]

O Yeesu ka lòn khoomu ho d̄im̄n̄ása c̄ɔn

¹² O Yeesu pá b̄ínía bía bío ká nɔn 6a z̄ámáa yi: «Ìnén ka lòn khoomu ho d̄im̄n̄ása c̄ɔn. Yia tà bò m̄ii, se ɔ̀nso yú mu khoomu na wee na le muk̄an̄i binbir̄i. O máa keŋ t̄ib̄ir̄i yi h̄úúu.» ¹³ A 6a Fariz̄l̄ewa bía nɔn o Yeesu yi: «Ūnén wáa wee m̄i ho t̄úúá ū n̄ii, á b̄ɔn à bío fo wee bío á n̄upue yí ko ò o tá yi.» ¹⁴ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Hàr̄i ká í wee m̄i ho t̄úúá í n̄ii, se bío á í wee bío ò o n̄upue ko ò o tá yi. Lé bío á í z̄ú hen na á í ló yi ɔ̀uarar̄áa, á í mún z̄ú hen na á í wee va yi. Ká minén bán yí z̄ú í léen̄ii, á mún yí z̄ú hen na á í wee va yi. ¹⁵ Minén wee f̄i 6a n̄upua cít̄ii f̄iló síi, ká Ìnén wón máa cít̄i n̄upue. ¹⁶ Ká í lá ko à í f̄i cít̄ii, á í cít̄ii mu n̄úh̄t̄ á à wé. Lé bío mu ȳinɔn Ìnén í dòn á à f̄i le cít̄ii mu. Mu lé Ìnén lè í Maá na tonkaa mi á à páan̄i í f̄i le. ¹⁷ Mi lándá v̄uah̄t̄ yi á mu túara le ká seér̄asa n̄wá n̄un má ho t̄úúá mu bío dà-kéní bío yi, se b̄ɔn bío so á n̄upue ko ò o tá yi. ¹⁸ Ìnén wee m̄i ho t̄úúá í n̄ii. Á í Maá na tonkaa mi mún wee m̄i ho t̄úúá í n̄ii.» ¹⁹ A 6a túara a yi: «M̄in máa mu wi wen?» O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mi yí z̄ú mi, á mún yí z̄ú í Maá. Ká mi lá z̄ú mi, se mi mún lá à z̄úñ í Maá.» ²⁰ O Yeesu bía h̄ɔn b̄ióní so ká a wee kàrán 6a n̄upua le *Dónbeení z̄i-beení lún yi, mu hámu kúeen̄ii lahó n̄is̄ání. N̄upue yí w̄ira a lé bío ó o p̄ah̄t̄ d̄in yi d̄in.

O Yeesu wee bío mí varó m̄in Maá c̄ɔn bío

²¹ O Yeesu pá b̄ínía bía bío ká nɔn 6a yi: «Ìnén n̄ lén á mi í càráa mi. Ee ká mi máhá à hí lè mí bè-kora. Hen na á Ìnén wee va yi, á minén yí dà máa va

* 8:5 Mi lor̄i Lándá zéeniló v̄uah̄t̄ (Deutéronome) 17.6-7

yi.» ²² A 6a *zúifùwa wee bíó mín yi: «O wi ò o búe mítén lée? Bíó ó o màhá le hen na mínén wee va yi á warén yí dà máa va yi.» ²³ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Minén ló ho tá yi. Ká Inén ló ho wáayi. Minén bíó sá ho ðímjńá na ká yi, ká Inén wón bíó yí sá ho yi. ²⁴ Lé búń te bíó á ĩ le mi ì híráa lè mi bè-kora. Mu bon, hen ká mi yí tà le Inén lé yía wi fě́e, á mi ì hí lè mi bè-kora.» ²⁵ A 6a tũara a yi: «Ūnén lé o yén?» O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Ī wee bíó mu na mia fě́e hàrĩ mu jũhũ búeńńi. ²⁶ Ī dà á bíó bíó cě̀rě̀e mi dńńi yi, á dà á fi le cíńi mi bíó cě̀rě̀e wán. Ká yia tonkaa mi lé ho tũia poni 6anso, á bíó á ĩ jńá a cń, búń lé bíó á ĩ wee bíó na ho ðímjńása yi.»

²⁷ Ba yi zũ ká lé o Maá Dónbeenĩ ó o wee bíó bíó. ²⁸ O o Yeesu wáa bíá nòn 6a yi: «Ká a *Nùpue Za á mi can le búeńńi wán hoonía fára, búń ká mi ì zũń ká Inén lé yía wi fě́e. A mi ì zũń ká ĩ yí máa wé bíó woon ĩten. Bíó á ĩ Maá bíá nòn miĩ, búń lé bíó á ĩ wee bíó. ²⁹ Ī Maá na tonkaa mi á wi làa mi, o yí díá mi ĩ ðòn, lé bíó á ĩ wee wé bíó sí a yi fě́e.» ³⁰ Bíó ó o Yeesu wee bíó ká, á 6a nùpua cě̀rě̀e dó mí sía wo yi.

Le Dónbeenĩ tũia poni wee wé ó o nùpue kerĩ miten

³¹ O o Yeesu wáa bíá nòn 6a zúifùwa na dó mí sía wo yi: «Ká mi wee bè ĩ bíonĩ yi, se mi màhá lé ĩ nĩ-kenĩnia bíó bon. ³² Mi ì zũń ho tũia poni binbirĩ na ló le Dónbeenĩ cń. Lé búń ñ wé á mi ì kerĩ miten.» ³³ A 6a bíá nòn wo yi: «Warén lé o *Abarahaamu m̀nmanía. Wa yí wó a búĩ wobáanı yí m̀n. A lée webio nòn á ūnén biaráa le wa à kerĩ waten?» ³⁴ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Le ĩ mĩ ho tũia na mia: Nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora wón ká lòn wobá-ńi mu bè-kohó nĩ yi. ³⁵ A mi zũ le o wobá-ńi bíó yí sá ho zĩ-jũhũ yi fě́e. Ká a za na ton ho zĩ-jũhũ yi, wón bíó sá ho yi fě́e. ³⁶ Ká le Dónbeenĩ Za wáa wó mia lè 6a nùpua na wi mítén, á mi ì wé miten binbirĩ. ³⁷ Ī zũ le mi lé o Abarahaamu m̀nmanía, ɛ́e ká mi màhá wee cà à mi búe mi, lé bíó á bíó á ĩ wee káran làa mia yí máa zo mia. ³⁸ Bíó á ĩ Maá zéenia làa mi, lé búń á ĩ wee bíó, ká minén 6̀n wee wé bíó á mĩn maá bíá nòn mi.» ³⁹ A 6a bíá nòn wo yi: «Warén wán maá lé o Abarahaamu.» O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Ká mi lá lé o Abarahaamu zàwa bíó bon, se mi lá wee wé há wára na ó o Abarahaamu wó 6̀n síi. ⁴⁰ A mi yí máa wé hń, á mi wi mi búe Inén na mà ho tũia poni nòn mia, hĩa na á ĩ jńá ĩ Maá Dónbeenĩ cń. Búń ó o Abarahaamu yí wó. ⁴¹ Mi wee wé mĩn maá wára.» A 6a bíá nòn wo yi: «Wán maá lé le Dónbeenĩ mí ðòn. Wa yínón zĩńi zàwa.» ⁴² O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Ká mĩn maá lá lé le Dónbeenĩ, á mi lá à wań mi, lé bíó á Inén ló le Dónbeenĩ cń 6uara. Ī yí 6uara ĩten. Lé lerén tonkaa mi. ⁴³ Bíó nòn á mi yí máa zũńnáa há bíonĩ na á ĩ wee bíó na mia kũará lé mu yén? Lé bíó á mi yí wi mi jńi há. ⁴⁴ Yia lé mĩn maá lé o *Satáni. A mĩn maá síi bíó lé búń á mi wi à mi wé. O lé o nĩ-6úe hàrĩ ho ðímjńá lenló pãhũ. O yí dà máa mĩ ho tũia poni, lé bíó á tũia poni mia wo yi. Hen ká a fá le sabéré, se lé orén mí beere síi ó o wee zéeni, lé bíó ó o lé o sabĩn-fũaalo. Orén lé yía á há sabonĩ wee lé yi. ⁴⁵ ɛ́e ká Inén wee mĩ ho tũia poni, lé búń nòn á mi yí tãraa ĩ bíonĩ yi. ⁴⁶ Minén tãhũ, ó o búĩ so dà a bíó le ĩ wó bè-kohó le? Ká ĩ wee mĩ ho tũia poni, á lée webio nòn mi yí tãraa ĩ bíonĩ yi? ⁴⁷ Bĩa na lé le Dónbeenĩ zàwa binbirĩ wee wé jńi le Dónbeenĩ bíonĩ. ɛ́e ká minén yínón le Dónbeenĩ zàwa, lé búń nòn mi yí máa jńiná le bíonĩ.»

O Yeesu le mĩnén po a Abarahaamu

⁴⁸ A 6a *zúifúwa bía nɔn wo yi: «À bɔn wa tɔ́iá sí à wa bío le fo lé o *Samaríi nɔ́i†, á wa mún tɔ́iá sí à wa bío le o cíná wi foñ.» ⁴⁹ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ínén á cíná mía yi. Í Maá lé yía á í wee kɔ́nbi. Ká minén bán wee zùarí mií. ⁵⁰ Ínén yí máa bío le nùpue dé cùkú mií. O búí wi á à bío le 6a dé ho mií, á lé wón mún lé o cíti-fl. ⁵¹ Le í mí ho tɔ́iá na mia: Yía tà bò í bióní yi, á 6ánsò máa hí máa cén.»

⁵² A 6a zúifúwa bía nɔn wo yi: «Hā laà na ká wán, á wa wāa láa mu yi kénkén le o cíná wi foñ. O *Abarahaamu húrún, á le *Dónbeení jì-cúa fεεrowà húrúnka. A ùnén pá wee bío le ká yía tà bò ù bióní yi á 6ánsò máa hí máa cén. ⁵³ Ùnén 6èn wee leéka le ù jùhú so wi po a Abarahaamu le? Wón húrún, á le Dónbeení jì-cúa fεεrowà mún húrúnka, á ùnén 6èn wee leéka le fo lée wée?»

⁵⁴ O o Yeesu bía: «Í lá wee dé ho cùkú íten yi, se mu jùhú mía. Yía wee dé ho cùkú mií lé í Maá, yía mi le o lé mìn Dónbeení. ⁵⁵ A mí jùhú yí zú a. Ká ínén wón zú a. Í lá le í yí zú a, se í lé o sabín-fútaalo lè mi bío síí. Eε ká í zú a, á wee bè o bióní yi. ⁵⁶ Mìn maá Abarahaamu hía wee leéka le mí ì mí í 6uenló, ó o zámakaa mu bío yi. O o 6èn mɔn í 6uenló, á síí wan mu bío yi.» ⁵⁷ A 6a zúifúwa bía nɔn wo yi: «Ùnén na lúluío máa yí ho búarà-jun láa píru á mɔn o Abarahaamu wen?» ⁵⁸ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Le í mí ho tɔ́iá na mia: O Abarahaamu á à bío le mí ì te, á bɔn á ínén wí.»

⁵⁹ A 6a wāa sèekaa há huua le mí ì lèeka láa wo á à búe. O o Yeesu sà mítén ló le *Dónbeení zì-beení lún yi lée wà.

9

O Yeesu wéera a nni na ton ká a lé o muui

¹ Bío ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wee khíí, á 6a fò mìn láa nni búí na ton ká a lé o muui. ² O o nì-kenínia tùara a yi: «Nì-kàránlo, lée webio nɔn ó o nni na ká ton ká a lé o muui? Lé orén kùrú bè-kora bío yi lée, tàá lé 6àn nùwá bè-kora bío yi?» ³ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Mu yínɔn orén bè-kora bío yi, á mu mún yínɔn 6àn nùwá bè-kora bío yi. O nni mu ton ká a lé o muui, lée bèra a na à bío le Dónbeení dà a wé à 6a nùpua 6úen6úen mí a yi. ⁴ Bío mu khoomu wi há láa na ká wán, á wa ko wa wé le Dónbeení na tonkaa mi bè-wénia. Le tìbíri hía wi, á nùpue máa dàni máa wé bío búí. ⁵ Bío á í wi ho ðímíjá yi há láa na ká wán, á í ka lòn khoomu ho yi.» ⁶ Bío ó o Yeesu bía hñn bióní so wó, ó o púinia mí jinsání, á khan lè le tñí, á khiira là a muui yío, ⁷ ó o bía nɔn wo yi: «Lén vaa sεε ù yahó le súdeení la-beení na 6a le Silowee yi.» (Ho Silowee mu kúará le «tonkaro».) O o muui wà vaá sεera mí yahó, á bínia wee 6uen, ó o wee mi. ⁸ A bía láa wo kará 6ó mìn yi, láa bía lá wee wé mi a ká a wee fioka, á wáa wee tùaka mìn yi: «Yia ká so yínɔn o nni na lá wee wé kεení fioka le?» ⁹ A 6a búí le mu lé orén. Ba búí 6èn le mu yí bon, le o láa wo 6onmín. O o nni le mu lé mìnén. ¹⁰ A 6a tùara a yi: «Fo wó kaka wee mináa?» ¹¹ O o nni bía nɔn 6a yi: «O nni na 6a le Yeesu, lé wón khan le tñí lè mí jinsání, á khiira lè í yío, ó o le í lén vaa sεε í yahó ho Silowee yi. A í wà van bín vaá sεera í yahó, á í wee mi.» ¹² A 6a tùara a yi le o nni mu wi wen, ó o le mí yí zú.

Ba Farizéwa wee tùaka a muui yi là a waró bío

¹³ A 6a bò là a nni na lá lé o muui vannáa 6a *Farizéwa cón. ¹⁴ Yaa bío ó o Yeesu khan le tñí lè mí jinsání á wéera a nni yío, á wó ho *Sabaa zòñ. ¹⁵ Lé

† 8:48 Samaríi nni: Ba zúifúwa cón á 6a Samariisa yí máa ce le Dónbeení yahó. Ba yí máa bè le Dónbeení lándá yi. Ba von o Yeesu lè le yèni mu hen á là làa wo.

bún nòn á 6a Farizléwa bèn sá wee tùa o ñi yi làa bío wó wó ó o wee mináa. A wón bía nòn 6a yi: «O k̄hiira le t̄i-sio lè 1 yío, á 1 s̄era 1 yahó, á 1 wáa wee mi.»

¹⁶ A 6a Farizléwa nùwá yèn búí wáa bía: «O ñi na wó bío ká á Dónbeení yí tonkaa, lé bío ó o yí bò ho Sabaa làndá yi, ò o sá ho tonló.» Ba búí bán bèn wee bío: «Bè-kora wéro so dà wee wé yéréké bío na wee zéeni le Dónbeení pánká na á yía ká wó bèn s̄ii le?» A barén ñi-cúa b̄n̄ia wi m̄ín ñúná yi. ¹⁷ A 6a b̄n̄ia tùara a ñi yi: «Lé mu yén ùnén b̄èn wee leéka o ñi mu d̄ání yi, bío á lé orén wéera ũ yío?» A wón bía: «O ñi mu lé le *Dónbeení ñi-cúa f̄ero.»

¹⁸ Bío ó o ñi lá lé o muui, á yío b̄n̄ia wee mi, á 6a zúífùwa ñúnása yí tà yi.

¹⁹ A 6a von bán nùwá wee tùa yi: «Yia ká lé minén te mi za le? Lé orén á mi le o ton ká a lé o muui le? A mu wó kaka ó o wee mináa?» ²⁰ O o ñi bán nùwá bía: «Lé warén te wa za, á ton ò o lé o muui. ²¹ Ká bío wó wó ó o wee mináa á wa yí zū, á yia wéera a yío á wa mún yí zū. Mi tùa wo yi, o yío t̄on, o dà wee bío mí bío mítén.» ²² Ba bía ká s̄ii lé bío 6a zána 6a zúífùwa ñúnása. Bán wó le ñii le ká n̄upue bía wéréwéré 6a n̄upua yahó le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení m̄on léra, á b̄anso 6a à h̄è lè mí k̄aránlò z̄ii zoró. ²³ Lé bún nòn á bán nùwá bíaráa le 6a tùa orén mí b̄ere yi, le o yío t̄on.

²⁴ A 6a zúífùwa ñúnása b̄n̄ia von o ñi na lá lé o muui, á bía nòn wo yi: «Loñ le Dónbeení yi á ũ b̄ent̄n̄ m̄i ho t̄úia. Warén bán zū le o ñi mu lé o bè-kora wéro.» ²⁵ O o ñi bía nòn 6a yi: «O ñi mu lé o bè-kora wéro léé, o yín̄í o bè-kora wéro léé, bún á ñén yí zū. Bío dà-kéní lé bío á 1 zū, 1 lá lé o muui, ká bío ká wán á 1 wee mi.» ²⁶ A 6a bía nòn wo yi: «Léé webio ó o wó làa fo. O wó kaka á wéeráa ũ yío?» ²⁷ O o ñi bía nòn 6a yi: «1 lá bía mu nòn mia, á mi yí ñá lè 1 c̄n̄. A léé webio nòn á mi wi á 1 b̄n̄i bíoráa mu na mia? Minén yaá mún wáa wi á mi wé o ñi-kenínia sá?» ²⁸ A 6a wee là a, á 6a bía: «Ùnén lé yia lé o ñi mu ñi-keníni k̄è. Warén bán lé o *M̄oyiize ñi-kenínia. ²⁹ Wa zū le le Dónbeení bía là a M̄oyiize. Ká yia ká wón á wa yí zū léení.» ³⁰ O o ñi bía nòn 6a yi: «Mu b̄ent̄n̄ léé bè-v̄n̄ikanii. Mi yí zū a léení, éé ká arén lé yia mahá wéera 1 yío.

³¹ Wa zū le le Dónbeení yí máa ñí a bè-kora wéro floró. Ká yia wee k̄n̄bi le, á wee wé le s̄ii bío, wón lé yia á le wee ñí floró. ³² Bío ho ðim̄íñá wi wi, á wa ðñ̄ yí ñá ká n̄upue na ton ká a lé o muui ó o búí wéera yío. ³³ O ñi na ká lá yí ló le Dónbeení c̄n̄, á bío ó o wó ká ó o lá máa ðañ máa wé.» ³⁴ A 6a bía nòn wo yi: «Ùnén na ton lè mu bè-kora mí ñii yi lé fo wee k̄arán warén le?» A 6a ñon wo ó o ló, á hò a lè mí k̄aránlò z̄ii zoró.

Bía lé 6a muuiwá binbiri

³⁵ Bío ó o Yeesu ñá á 6a hò a ñi lè mí k̄aránlò z̄ii zoró, ó o wá vaá yú a, á bía nòn wo yi: «Fo dó ũ s̄ii o *N̄upue Za yi le?» ³⁶ O o ñi bía: «N̄i-k̄aránlò, zéeni a làa mi bèra a na á 1 ðañ dé 1 s̄ii wo yi.» ³⁷ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo m̄on wo, ñén na wee bío làa fo lé orén.» ³⁸ O o ñi wáa bía: «Núh̄t̄so, 1 dó 1 s̄ii foñ.» O o líí búrá a yahó. ³⁹ O o Yeesu wáa bía: «Ínén buara ho ðim̄íñá yi le cit̄í bío yi, bèra a na á 6a muuiwá á wé mi. Ká b̄ia wee mi, á bán wé 6a muuiwá.» ⁴⁰ Bío 6a *Farizléwa nùwá yèn búí na wi b̄n̄ ñá há b̄ioní mu, á 6a bía nòn o Yeesu yi: «Á lé warén mún lé ùnén muuiwá le?» ⁴¹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Ká mi lá lé 6a muuiwá binbiri, á bè-kohó bío lá máa mí máa léé mia. Éé ká bío mi le mi wee mi, lé bún nòn á mu bè-kohó bío wee mí leéráa mia.»

1 O Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Le 1 mĩ ho tũiá na mia: Yia yí máa zo le pi-loore yi lè le ɔ̀n zũajii, ká a wee zo le yi lãa lòn-veere, wón ɔ̀nso lée k̀nlo lãa nĩ-wãahũ. 2 Yia wee zo lè ho zũajii, wón lé o pi-pa. 3 Yia wee pa le pi-loore yi wee hén le jii ò o zo. A ɔ̀a pia wee jí a c̀n. O wee ve mí pia lè ɔ̀a yènnãa à lérãa ho khũuhũ. 4 Ká a von mí pia búenbúen ɔ̀a ló, ò o dí ɔ̀a yahó lén à ɔ̀a bè m̀n, lé bío ɔ̀a zũ a tãmu. 5 Ká yia ɔ̀a yí zũ wón ɔ̀a máa bè m̀n. Ba yãà à lùwí á à khèn lãa wo, lé bío ɔ̀a yí zũ a tãmu.»

6 O Yeesu wà dèn wãhiire so nɔn ɔ̀a yi, ká bía ó o wà le nɔn yi mãhá yí zũna a bióni kuará.

O Yeesu ka lòn pi-pa tente

7 O Yeesu pá bínia bía: «Le 1 mĩ ho tũiá na mia: Inén ka lòn pi-loore ɔ̀n zũajii. 8 Bía dú 1 yahó búenbúen lée k̀nlowà lãa nĩ-wanna. Eε ká 1 pia yí jí a c̀n. 9 Inén ka lòn zũajii. Yia zon lãa ho, á wón ñ fen. Bãnsò dà wé è zo ká a lé mítén, á mún ñ yí mí bè-dinii. 10 O k̀nlo wón wee wé buen ho juaaló, lè ho búeró, lè ho yáaró bío yi mí dòn. Eε ká Inén wón buara, bèra a na à ñ pia yí lè ho mukãni binbirí na ɔ̀n sii mia.

11 «Inén ka lòn pi-pa tente. O pi-pa tente wee tà dé mí mukãni na mí pia bío yi. 12 Ká yia wee pa ɔ̀a pia le wári bío yi, wón ká a m̀n o dakhĩnkħĩn ò o lùwí ká a dí ɔ̀a, á wón yí ɔ̀a búu wĩka, á bía ká kènná. O wé lùwí lé bío ɔ̀a pia bío yí sã a yi. O yĩnɔni pi-pa binbirí. 13 O wee sá le wári bío yi, ká ɔ̀a pia bío yi ciran wo.

14 «Inén ka lòn pi-pa tente. Bía bío sã miĩ ka lòn pia. 1 zũ ɔ̀a, á ɔ̀a mún zũ mi, 15 lãa bío ó o Maá zũnãa mi á ñ mún zũnãa wón bío sii. I wee dé 1 mukãni na 1 pia bío yi. 16 I pia búu pá wi, á ñ yí zon le pi-loore na ká yi. Bán á ñ mún ko à ñ hẽ buennãa. Ba à jí 1 tãmu, á ɔ̀a à wé pi-boohũ dà-kéni, lãa pi-pa nĩ-kéni. 17 O Maá wa mi, lé bío á ñ wee tà dé 1 mukãni na, à bíní yírãa le. 18 Nùpue yí dà máa wĩnĩ Inén mukãni lãa pãnká. Inén lé yia wee tà dé le na Iten. Le ɔ̀n naló pãnká wí 1 c̀n, á le ɔ̀n bíní yíró pãnká mún wí 1 c̀n. Bũn lé bío á ñ Maá nɔn le jii le 1 wé.»

19 Hón bióni so bío yi, á ɔ̀a *zũifũwa jĩ-cúa tĩn wó mĩn jí ná yi. 20 Ba tãahũ, á ɔ̀a c̀rèεε wee bío bío ká: «O c̀nã wí o yi, o wee khée. Mí yí jí a c̀n.» 21 Ba búu bèn wee bío: «Nùpue na á c̀nã wí yí yí dà máa bío há bióni na ká ɔ̀n sii. C̀nã so dà a wéé muuĩwá yío le?»

Ba zũifũwa jũndsã pã a Yeesu bío

22 Mu wó le t̀enĩ páahũ, ká ɔ̀a *zũifũwa wee dí le *Dónbeenĩ zĩ-beeni ceéró sãnú ho Zeruzalɛmu yi, 23 ó o Yeesu zoó wee varáka ho sãnsã na ɔ̀a le Salomɔn sãnsã yi, le Dónbeenĩ zĩ-beeni lún yi. 24 A ɔ̀a zũifũwa wãa buéé kĩnã wo yi, á ɔ̀a túara a yi: «Fo mãhá à díã wen há yilera yi á vaá dá ho páahũ yén coon? Hen ká fo lé *Yia le Dónbeenĩ m̀n lérã, à ñ bío mu wéréwéré na wen.» 25 O o Yeesu bía nɔn ɔ̀a yi: «Í bía mu nɔn mia, á mí yí tà mu. Há wárã na á Inén wee wé lè 1 Maá pãnká, lé h́n wee zéeni 1 léenĩ. 26 Eε ká bío nɔn á minén yí tárãa mu, lé bío á mí yí máa mĩ dé bía bío sã miĩ jii. 27 Bía bío sã miĩ wee jí 1 c̀n lãa bío ɔ̀a pia wee jí náa o pi-pa c̀n bío. I zũ ɔ̀a, á ɔ̀a wee bè miĩ. 28 I wé è na le mukãni binbirí na máa vé ɔ̀a yi. Ba bío máa yãa hũú. O búu máa fé ɔ̀a 1 ní yi. 29 O Maá na kãrãfãa ɔ̀a miĩ, wón po mu búenbúen, ó o búu máa fé ɔ̀a 1 Maá ní yi máa yi. 30 Inén lè 1 Maá lée dà-kéni.»

31 A ɔ̀a zũifũwa tĩn khuiira há huua le mí i lèeka lãa wo ò búe. 32 O o Yeesu wãa bía nɔn ɔ̀a yi: «Í wó mu bè-tentewà c̀rèεε lè 1 Maá pãnká á mí m̀n. A lé

mu yén bïo yi á mi le mi ì lèekaráa mi lè há huua á à búe?» ³³ A 6a bía nòn wo yi: «Mu yínón ù bè-tente búí na fo wó bïo yi á wa le wa à lèekaráa fo lè há huua á à búe. Ká lé bïo fo wee là le Dónbeení. Unén nùpue káamáa á le fo lé le Dónbeení.» ³⁴ O o Yeesu wáa bía: «Mu túara mi lándá vūahú yi ká síi: «Inén Dónbeení bía le mi lé há doffina.»* ³⁵ A wa jón zū le bïo túara le Dónbeení bioní vūahú yi á yí dà máa khíní yi. Wa mún zū le minén lándá yi á le Dónbeení bía le 6a nùpua na le nòn mí bioní yi lé há doffina. ³⁶ Ká ínén wón ó o Maá Dónbeení mán léra á ì bïo sá a yi á tonkaa ho ðímjíná yi. A mi ì wé kaka à bioráa le ínén wee là le Dónbeení lé bïo á ì bía le í lé le za? ³⁷ Hen ká í yí máa wé bïo á ì Maá wee wé, à mi yí tà í bïo. ³⁸ Ká í wee wé mu, hárí ká mi le mi máa tà í bioní yi, à mi pá wáa tá bïo á ì wee wé yi, bèra a na à mi zūí kénkén le o Maá páania láa mi, á ì páania láa wo.»

³⁹ A 6a ðn le mí ì wí wo, ká a máh porónna wà ò díá 6a.

⁴⁰ O Yeesu bínía khú lè ho Zurudén muhú món, hen na ó o Zán láa wee bátízé 6a nùpua yi, á khú kará bín. ⁴¹ Nùpua cèrèè buara a cón. Ba wee bío: «O Zán yí wó hárí yéréké bïo dà-kéní na wee zéeni le Dónbeení pánká. Ká bïo búenbúen na ó o bía a nni mu dání yi 6èntn léé ttiá.» ⁴² A 6a nùpua cèrèè ò mí sía o Yeesu yi bín.

11

O Lazaare húmú làa vèeró bïo

¹ Nni búí na 6a le Lazaare hía lò yí here. O Lazaare mu lè mín hínni nùwá jùn, o Maate là a Mari, á wi ho Betanii lóhó yi. ² O Mari mu lé yia hía kúaa ho jiló na sámu sí o Yeesu zení wán á bínía sùukaa lè mí jún-vání.* Lé wón 6àn za Lazaare á lò yí here. ³ O o Lazaare mu 6àn hínni mí nùwá jùn tonkaa o búí le o vaa bío bïo ká na a Yeesu yi: «Núhúso, mìn bónlo á lò yí here.» ⁴ Bïo 6a vaá bía mu nòn o Yeesu yi, ó o bía: «Mu vāmú mu yínón bïo na à wé o ò hí ì cén. Mu ù wé á le Dónbeení yèni á à lé. Mu ù wé á le Dónbeení Za cùkú á à mi.»

⁵ O Yeesu á wa a Maate là a Mari lè 6àn yàró Lazaare. ⁶ Éé ká bïo ó o já a Lazaare vāmú bïo, ó o bínía wó há wizoní jùn hen na ó o wi yi. ⁷ Bún món, ó o bía nòn mí nì-kenínia yi: «Mi bíní le wa lén va ho *Zudee kōhú.» ⁸ O o nì-kenínia bía nòn wo yi: «Nì-kàránlo, yínón bín á 6a còonía le mí ì lèeka fo lè há huua á à búe le? A lé bín á ù pá wi á ù bíní va yi le?» ⁹ O o Yeesu bía nòn 6a yi: «Há lèèrèwa píru jùn lé hía wi le wizon-kùure yi, táá? Ká a nùpue wee varáka le wisoni yi, ò o máa hūaa míten, lé bïo á mu khoomu wi. ¹⁰ Éé ká a nùpue wee varáka ho tñahú, ò o wé hūaa míten, lé bïo mu khoomu mía.» ¹¹ Bïo ó o Yeesu bía hñn bioní so wó, ó o pá bínía bía: «Wàn bónlo Lazaare dūma, ká í máh vaá síni a.» ¹² O o nì-kenínia bía: «Hen ká a dūma, se o vāmú díka wee dé, o ò wa.» ¹³ O Yeesu wi ò o bío le o Lazaare húrun. Ká a nì-kenínia bán wee leéka le lé mu dāmu binbirí ó o bía bïo. ¹⁴ O o Yeesu wáa bía mu wéréwéré nòn 6a yi: «O Lazaare húrun. ¹⁵ Bïo mu yi wó yí yú mi bín á ì wee zámaka minén bïo yi, lé bïo á lé búin á à na á mi ì wíoka à dérāa mi sía mi. Mi wáa wa lén va hen na ó o Lazaare mu wi yi.» ¹⁶ O o Toma na 6a wee ve làa Hénbéní á wáa bía nòn 6a nì-kenínia na ká yi: «Mi mún wa lén va, à vaa páani hí làa wo.»

¹⁷ Bïo ó o Yeesu wà vaá zo ho Betanii lóhó yi, ó o já à 6a le o Lazaare nùna á yú há wizoní bïo náa. ¹⁸ Ho Betanii lè ho Zeruzalèmu yí nà yi mín yi. Mu

* 10:34 Mí lorí Lení vūahú (Psaumes) 82.6

* 11:2 Mí lorí Zán vūahú 12.3

máa yí kilomēterewa bío tɪn sese, ¹⁹ á 6a *zúífùwa cèrèè ló ho Zeruzalēmu yi guara a Maate là á Mari cón, á wà 6ueé tēni bān yārò yúmú. ²⁰ Bío ó o Maate já à 6a le o Yeesu bò o buen, ó o ló lée sá a yahó, ò o Mari wón kará le zli yi. ²¹ Bío ó o lée yú a, ó o bía nɔn wo yi: «Núhúso, fo ǹnzoñ lá wi hen, se wān yārò yí húrun. ²² Èé ká 1 zú le hā laa na ká wán pá, á bío búenbúen na fo ò fio le Dónbeení cón, á le è wé.» ²³ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Mín yārò á à vèe.» ²⁴ O o Maate bía: «Í zú le ká le Dónbeení wee vèeni 6a n̄-hía ho ðímíjá vé ǹnzoñ, ó o ò vèe.» ²⁵ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Inén lé yia wee vèeni 6a n̄-hía á wee na le mukānī binbirī. Yia dó mí sli mī, ó o mukānī á à kerī, hàrī à 6ānsò hí. ²⁶ A nùpue lée nùpue na dó mí sli mī á yú le mukānī binbirī, wón máa hí máa cén. Maate, fo tà b̄n le?» ²⁷ O o Maate bía: «Ūuu Núhúso, í tà le fo lé *Yia le Dónbeení m̄n lera, le Dónbeení Za na ko ò o buen ho ðímíjá yi.»

²⁸ Bío ó o Maate bía b̄n wó, ó o wà 6ueé von mín h̄nló wee h̄m̄nkarāa: «O n̄-karánlo lée wi hen. O le ū buen.» ²⁹ Bío ó o Mari já bío bía, ó o ðēnia h̄n̄n bānbāa mà a Yeesu. ³⁰ Mu páah̄ ò o Yeesu lá ð̄n yí 6ueé zon ho lóhó yi. O wi hen na ó o Maate lée sá a yahó yi. ³¹ Bío 6a zúífùwa na lá wi le zli yi làa Mari, á wee h̄fí o sli m̄n wo ò o h̄n̄n bānbāa ló, á 6a bò a m̄n. 'Ba wee leéka le o bò ò lé le búure wán á lée wá. ³² Bío ó o Mari vaá ð̄n hen na ó o Yeesu wi yi, ó o líí búrá a yahó, ò o bía nɔn wo yi: «Núhúso, fo ǹnzoñ lá wi hen, se wān yārò yí húrun.» ³³ Ká a Yeesu m̄n ò o wee wá, á 6a nùpua na bò làa wo mún wee wá, á mu v́ a yi làa sòobéé, ó o sò mí yahó. ³⁴ O o t̀ara 6a yi: «Lé wen á mi ǹuna a yi?» Á 6a bía nɔn wo yi: «Núhúso, buen 6uee loñ.» ³⁵ O o Yeesu yèn-caa wee lé. ³⁶ A 6a zúífùwa na wi b̄n á wee bío: «Mi loñ bío ó o lá wa làa wo.» ³⁷ Ká 6a nùwá yēn búí b̄n wee bío: «Orén na wéera a muíi yío, á so mún lá yí dà máa h̄e o Lazaare húmú le?»

³⁸ Bío 6a wee va hen na le búure wi yi, ó o Yeesu á mu wíokaa v́ yi làa sòobéé. Le búure mu lée 6ó-lee hó búí k̄h̄, á n̄i pon lè le hue-beeni. ³⁹ O o Yeesu bía: «Mi b̄n̄í le huee lén b̄n.» O o Maate na lé yia húrun 6ān h̄nló, á bía nɔn o Yeesu yi: «O s̄mu á à wé, lé bío ó o wi le búure yi yú hā wízooní bío náa.» ⁴⁰ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Í so yí bía yi n̄n foñ le ká fo dó ò sli mī, á fo ò mí le Dónbeení cùkú beeni le?» ⁴¹ A 6a wáa b̄n̄íia le huee lera. O o Yeesu yòó dá mí yahó ho wáayi, ò o bía: «Í Maá, í wee dé ū b̄rākà, lé bío fo tà já í floró. ⁴² Í zú le fo wee jí 1 cón f̄èèè, èè ká 1 wee bío làa fo bío ká wán 6a nùpua na k̄n̄ia mī ká bío yi, bèra a na 6a tà le lé unén tonkaa mi bío bon.» ⁴³ Bío ó o Yeesu bía h̄n̄ bioní so vó, ó o bía p̄n̄p̄n̄: «Lazaare, 6uee lé.» ⁴⁴ O o Lazaare na lá húrun 6ueé ló, ká a zení là a n̄n̄í bá lè hā n̄n-kéníwá, á yahó pon yi. O o Yeesu bía: «Mi fee wo, à día le o lén.»

*Ba zúífùwa n̄n̄ása le mí ì na a Yeesu 6a à búe
(Matiye 26.1-5; Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2)*

⁴⁵ Bío 6a *zúífùwa na buara a Mari cón m̄n bío ó o Yeesu wó, á 6a cèrèè dó mí sía wo yi. ⁴⁶ Ká 6a t̄ah̄ á 6a nùwá yēn búí wá vaá yú 6a *Fariz̄l̄ewa, á lá bío ó o Yeesu wó á f̄era n̄n 6a yi. ⁴⁷ A 6a Fariz̄l̄ewa lè le *Dónbeení yankarowá n̄n̄ása á von mí n̄nz̄awa *l̄ándá t̄úíá f̄erowá na ká à 6a kúaa mín wán, á bía nɔn mín yi: «Wa 6ènt̄n ko à wa wé bío búí. O n̄i mu sòobáa wee wé mu yéréké b̄iowa dāk̄h̄ina. ⁴⁸ Ká wa día ó o wee wé mu, á 6a nùpua búenbúen h̄ia yèrémá à dé mí sía wo yi. A ho Oroomusa n̄n̄ása á à h̄n̄í ì fi wa *Dónbeení z̄l-beeni, á à búe wa n̄ipomu n̄h̄ú.†» ⁴⁹ A 6a n̄-kéní na 6a le Kayiifu, yia le le

† 11:48 Ho páah̄ mu yi, ká ho Oroomusa p̄nká wi 6a zúífùwa wán.

Dónbeení yankarowá jùhúso beení le lúúture mu yi, á bía nòn 6a yi: «Mi yí zū bío 6úí mu yi. ⁵⁰ Mi so yí zū le warén cón á mu sáaani ò o nùpue nì-kéní hí wa nípomu búenbúen bío yi á mu bè yi fennáa le?» ⁵¹ O Kayiifu mu yí bía há bioní mu mítén. Ká bío ó o lé le Dónbeení yankarowá jùhúso beení le lúúture mu yi, lé bñn nòn ó o wee fεε le Dónbeení jì-cúa ká síi, le o Yeesu ko ò o hí mín nípomu bío yi. ⁵² Mu yínón bán mí dòn bío yi. O mún ko ò o hí, á le Dónbeení záwa búenbúen na saawaa wi ho ðmíjǎ búenbúen yi, ò o vá kúee mín wán, á wé le mu nípomu dà-kéní.

⁵³ Lé bñn bío yi, á 6a zúífúwa júnása bía tò mu wán mu zoñ le mí ì na a Yeesu 6a à 6úe. ⁵⁴ A lé bñn nòn ó o Yeesu wáa yí máa hεε 6a zúífúwa tshú á 6a mi, ò o wá van ho lóhó 6úí na 6a le Efarayiimu, hía 6ó le dùure yi, á vaá kará bñn le mí nì-kenínia.

⁵⁵ Hen ká 6a zúífúwa sánú na 6a le Paaki wá 6ueé dá, á 6a cèrεε léka à fèn va ho Zeruzalεemu, á vaa ceé mítén à dàrì díráa ho sánú mu. ⁵⁶ Ba nùpua wee cá a Yeesu, á wee tũaka mín yi le Dónbeení zì-beení lún yi le o Yeesu mu á à yí ì buen ho sánú ðíiní lée, táá o máa buen. ⁵⁷ Mu ù wé à le *Dónbeení yankarowá júnása le 6a *Farizíewa á nòn le jii le ká yía zū hen na ó o Yeesu wi yi, á 6ánsò 6uee bío mu, á mí wíi wo.

12

O Mari kúaa ho jiló na sámu sí o Yeesu zení wán (Matiye 26.6-13; Maaki 14.3-9)

¹ Bío á ho *Paaki sánú díró ká há wizooní bío hèzín, ó o Yeesu 6uara ho Betanii lóhó, hen na ó o Lazaare wee lé yi, yía ó o vèenia. ² Ba wee dí ho sánú o Yeesu bío yi bñn, ó o Maate wee na ho ðnló 6a nùpua yi. Bia là a Yeesu páania kará ho ðnló jùhú yi ó o Lazaare wi tshú.

³ O o Mari 6uan ho jiló na sámu sí á yáwá here liitere sanká màní, hía wó le mu bío 6úí na 6a le náàrè mí jii yi, á 6ueé kúaa o Yeesu zení wán, á bñnia sũkkaa lé mí jún-vání. A ho jiló sámu hñnón sú le zii mu búenbúen. ⁴ O o Yeesu nì-kenínia nì-kéní na 6a le Zúdaa Isikariote, yía á à dé wo ò na, á wáa bía: ⁵ «Lée webio nòn 6a yí yééraráa ho jiló mu le wén-hãani khíá-tñn, á yí nòn 6a nì-khenia yi?» ⁶ O Zúdaa bía bñn yínón bío 6a nì-khenia bío here wo yi, ká lé bío ó o lé o kònlo. Ba 6un6ua-wárí na wi o cón ó o wee lén dí. ⁷ Ká a Yeesu máhá bía: «O háa mu á ù día. Ho jiló mu ó o lá bàrá pan le 1 sánia wíokaró há nùuló bío yi. ⁸ Ba nì-khenia á à kerí làa mia fεεε, ká ínén wón máa kerí làa mia fεεε.»

⁹ Ba minka *zúífúwa jǎ le o Yeesu wi ho Betanii yi, á 6a wá van bñn. Mu yínón o Yeesu bío yi mí dòn 6a vannáa, 6a mún wi 6a vaa mi a Lazaare na ó o Yeesu vèenia. ¹⁰ A le *Dónbeení yankarowá júnása mún wáania tò le mí ì na a Lazaare 6a à 6úe ¹¹ lé bío á mu lé o Lazaare mu vèeró bío yi á 6a zúífúwa cèrεε wee yèrémá dé mí sía o Yeesu yi.

O Yeesu zoró ho Zeruzalεemu lóhó yi bío (Matiye 21.1-11; Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40)

¹² Mu tá na lée tñn, á 6a minka zámáa na 6uara ho sánú díró bío yi, á jǎ le o Yeesu wá 6ueé zo ho Zeruzalεemu, ¹³ á 6a khó há yúkúio vónna na 6a lée dérää ho cùkú wo yi 6uan, á 6a wá lée sá a yahó. Ba wee bío bío ká pónpón: «Le ho cùkú á bío sí le Dónbeení yi. Le o Nùhúso Dónbeení wé mu bè-tentewá làa yía bò o buen o yèni yi, o *Isirayεεle béε.» ¹⁴ O Yeesu yòora a sùnpè-bòohú 6úí, làa bío le Dónbeení bíoní vùahú bíaráa mu ká síi:

15 «*Sion lóhó n̄pomu, yí z̄ón d̄εε.

Loí, lé ũ b̄εε bò o 6uen,
o yòora a s̄unp̄è-bòoh̄d̄.»

16 P̄aah̄d̄ na mu wee wé yi, ó o Yeesu n̄i-kenínia yí z̄una mu kúará. Ká p̄aah̄d̄ na le Dónbeení léra a Yeesu yèni yi, á 6a hácirí mahá 6uara bío le Dónbeení bíoní v̄uah̄d̄ bía a d̄ání yi wán. Á bío ho v̄uah̄d̄ mu bía, lé b̄ún ó o bío wóráa.

17 Bía n̄n̄zon̄ p̄aania wi là a Yeesu p̄aah̄d̄ na ó o von o Lazaare á wón v̄era lo le búure yi, bán 6úen6úen wee m̄í bío 6a m̄on t̄úia. 18 Bío mún n̄on 6a minka z̄aamáa lée s̄anáa o yahó, lé bío mu yéréké bío na wee z̄éeni le o ló le Dónbeení c̄ón t̄úia na mà á 6a já. 19 Á 6a *Fariz̄ewa wáa wee bío m̄in yi: «Mí yí m̄on mu le, mí yí dà d̄εε búí máa wé. Ba n̄pua 6úen6úen wee yeremá bè o yi.»

O Yeesu wee bío mí húmú bío

20 Bía wá 6ueé 6úaaní le Dónbeení ho Zeruzaleemu yi ho s̄ánú díró p̄aah̄d̄ á bía yín̄on̄ *z̄uíf̄uwa 6úí wi t̄lah̄d̄. 21 Ba vá 6ueé 6ó a Filiipu na wee lé ho Kalilee k̄oh̄d̄ lóhó na 6a le Betesayidaa yi, á bía n̄on wo yi: «Wa wi á wa mí a Yeesu wán.» 22 O o Filiipu wáa bía mu là a Andere, á 6a mí n̄uwá 6un wá vaá bía mu là a Yeesu. 23 O o Yeesu bía n̄on 6a yi: «H̄ia ká lé ho p̄aah̄d̄ na le Dónbeení á à lén o *N̄upue Za yèni yi. 24 Le í m̄í ho t̄úia na mia: Ká ho d̄inló b̄εεε á yí dù, á muk̄aní yí há á bío ká yí soora, á le è d̄in ká. Ká le muk̄aní há, á bío ká soora, á le è ha há bía na boo. 25 Ȳia henía mí muk̄aní bío, wón á à v̄iní le. Ká ȳia yí máa c̄atí mí muk̄aní bío h̄uúu ho d̄im̄já na ká yi, wón á à yí le muk̄aní binbirí na máa vé. 26 Ȳia wi ò o sá na m̄i, á wón bè m̄i. Á hen na á á ï ton-sá mún ñ kerí yi. Ȳia wee sá na m̄i, wón á ï Maá á à dé ho c̄ukú yi. 27 Bío ká wán, á ï hácirí yáara. Lé mu yén á ï bío? Í bío le í Maá k̄aní mí le lónbee na à yí mí há laa na ká wán lée? Eε ká lé b̄ún bío yi á ï 6on̄ 6uararáa. 28 Í Maá, z̄éeni ũ c̄ukú le 6a n̄pua mí.» Á t̄amu 6úí sá já ho wáayi á bía: «Í z̄éenia í c̄ukú, á ï pá à wíoka à z̄éeni ho.» 29 Ká 6a z̄aamáa na d̄in b̄in já mu, á 6a le lée v̄iohó và. Ba 6úí 6èn le lée tonkaro na ló ho wáayi bía làa wo.

30 O o Yeesu b̄inia bía: «Mu yín̄on̄ ínén bío yi á mu t̄amu sá jánáa. Mu lé minén bío yi. 31 Bío ká wán lé ho d̄im̄já na ká n̄pua c̄itíró p̄aah̄d̄. Lé bío ká wán á le Dónbeení l̄uwáráa ho d̄im̄já na ká 6uh̄so. 32 Ká ínén 6a kh̄ii can le 6úen̄í wán h̄oonía yòó f̄ará, á ï wé á 6a n̄pua 6úen6úen á à 6uen í c̄ón.» 33 O bía ká síi á z̄éenianaá bío ó o ò híráa síi. 34 Á 6a z̄aamáa bía n̄on wo yi: «Wa z̄ú le le Dónbeení l̄andá v̄uah̄d̄ yi á mu bía le *Ȳia le Dónbeení m̄on léra ko ò o kerí b̄in f̄εεε, á ũ wó kaka wee bíoráa le o *N̄upue Za 6a ko 6a ca le 6úen̄í wán h̄ooní yòó f̄ará? Á wón N̄upue Za so 6èn lé o yén?» 35 O o Yeesu bía mít̄en bío n̄on 6a yi: «Mí yú mu khoomu, ká ho p̄aah̄d̄ na mu ù wé á yí t̄úee. Á bío mí yú mu khoomu, á mí wáa wé varáka mu yi, á le t̄ibirí h̄ia yí yòoka mí wán. Mu bon, ȳia wee varáka le t̄ibirí yi á yí máa mí bío wí o yahó. 36 Mí tà dé mí sía ȳia lé mu khoomu yi, p̄aah̄d̄ na mí yú mu yi, á mí wé mu khoomu n̄pua.»

Bío ó o Yeesu bía h̄ón bíoní so vó, ó o kh̄era vaá sá mít̄en 6a yi.

Ba z̄uíf̄uwa c̄èr̄εε pá pá á Yeesu bío

37 Bío ó o wó mu yéréké bíowa c̄èr̄εε na wee z̄éeni le o ló le Dónbeení c̄ón 6a m̄on mí cúee, ká 6a pá yí dó mí sía wo yi. 38 Mu wó ò o *Ezayii 6i-cúa na ó o f̄εera, á 6ii sí. O bía:

«Núh̄t̄so, lé o yén yáá dó mí síi le b̄in-tente na wa wee bue yi?

A lé o yén ó o Núhúso zéénia lè mí pànká?»*

³⁹ Bío nòn ba yí dà máa tàráa mu yi, lé bío ó o Ezayii mu pá bínia bía:

⁴⁰ «Le Dónbeení wó á 6a ka lòn muíwà,
bèra a na à 6a wé yí mi.

Le wó á 6a yiwa tunka

bèra a na à 6a wé yí dàñ zūñ bío á le wee wé.

Le wó kà sii bèra a na

à 6a yí dàñ yèrè má buen le cón à le wεε 6a.»†

⁴¹ O Ezayii bía h́n bióní so lé bío ó o m̀n ho cùkú na le Dónbeení á à dé o Yeesu yi, ó o bía a bío yi. ⁴² Εε ká 6a *zúífúwa ya-díwá mí bεεre t̄ahú, á 6a c̄ε̄εe j̄n̄n pá dó mí sía o Yeesu yi. Ká 6a máh̄a yí máa tà bío mu wéréwéré, lé 6a *Farizíewa bío yi, à bán yí h̄e 6a lè 6a zúífúwa káránlò z̄i zoró. ⁴³ Ba wa le yèni càrò 6a nùpua c̄n à po le yèni càrò le Dónbeení c̄n.

Yia yi máa tà a Yeesu bioní bío, wón j̄húh̄ á à sí

⁴⁴ O Yeesu bía bío ká p̄np̄n: «Yia dó mí s̄i mi, se yín̄n̄ ínén ì dòn á 6ánsò dó mí s̄i yi. B́nsò dó mí s̄i yia tonkaa mi yi. ⁴⁵ Yia m̀n mi, se lé yia tonkaa mi á 6ánsò mún m̀n. ⁴⁶ Inén ka lòn khoomu á 6uara ho ðm̄j̄ná yi, bèra a na ká nùpue léee nùpue na dó mí s̄i mi, à 6ánsò yí keñ le t̄ibírí yi. ⁴⁷ Ká a 6úí j̄á ì bióní ò o yí b̄o h̄a yi, á mu máa wé ínén lé yia á à síiní 6ánsò j̄húh̄. Mu bon, ínén yí wá 6ueé síiní ho ðm̄j̄ná nùpua j̄n̄n, ká ì wá 6ueé fení 6a. ⁴⁸ Yia pá ì bío, á yí máa tà ì bióní yi, wón j̄húh̄ á à sí. H̄a bióní na á ì bía lé h́n á à síiní 6ánsò j̄húh̄ ho ðm̄j̄ná vé n̄nz̄n. ⁴⁹ Lé bío á ì yí bía lè ì pànká. Ká a Maá na tonkaa mi, wón m̄iten lé yia n̄n le j̄ii mi, á zéénia bío á ì ì bío binbirí lè 6a nùpua. ⁵⁰ A ì mún zū le bío ó o wee na le j̄ii à ì hení na 6a nùpua yi, b̄n̄n wee na le muk̄n̄i binbirí na máa vé. H̄a bióní na á ì wee bío lé h̄a ó o Maá n̄n le j̄ii le ì bío.»

13

O Yeesu s̄ε̄εra mi n̄i-ken̄nia zení

¹ S̄áni ho *Paaki s̄ánú díró 6úaká, á bío ó o Yeesu zūna le mí léró ho ðm̄j̄ná yi á va mín Maá c̄n p̄ahú d̄n, á bía bío s̄á yi na wi ho ðm̄j̄ná yi ó o wa, ó o wiokaa zéénia le bío mí wa làa ba 6án s̄i mía.

² O Yeesu lè mí n̄i-ken̄inia lan wee dí ho z̄ihú j̄ii. A b̄n̄, ò o *Sat̄áni wó ó o Yeesu dénaló bío wi o Zúdaa na lé o Sim̄n Isikariote za s̄i yi wó. ³ O Yeesu zū le o Maá dó mu bío 6úenb̄uen mí n̄i yi. O o mún zū le mí ló le Dónbeení c̄n, á bínia wá à va le c̄n. ⁴ O o w̄á lí h̄n̄n ho ðn̄lò j̄húh̄ yi, á tera mí báká beení, ò o lá le n̄n-kéní can lè mí kuio. ⁵ O o kúaa mu j̄umu le d̄ε̄ε 6úí yi, ò o wee s̄ε̄ε mí n̄i-ken̄inia zení, á b̄n̄i s̄uka lè le n̄n-kéní na ó o can lè mí kuio.

⁶ Bío o 6ueé d̄n o Sim̄n Piere, á wón bía n̄n wo yi: «Núhúso, lé únén wi á ù s̄ε̄ε ínén zení le?» ⁷ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Bío á ínén wee wé bío ká wán á únén yí zū kúará. Εε ká fo kh̄ii zūñ mu làa m̀n.» ⁸ O o Piere bía: «B̄ueé, únén máa s̄ε̄ε ì zení h̄úú.» O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Ká ì yí s̄ε̄εra ù zení, á únén làa mí máa páaní bío 6úí yi.» ⁹ O o Sim̄n Piere w̄á bía: «Núhúso, ká mu ka ká, à ù yí s̄ε̄ε ì zení mí dòn, ká ù s̄ε̄ε ì n̄n̄i lè ì j̄húh̄.» ¹⁰ O o Yeesu bía n̄n wo yi: «Yia súaa, wón bío 6úenb̄uen wee ce. O h̄a le mí ì s̄ε̄ε bío, se mu lé o zení. Minén bán wee ce, ε̄ε ká mu yín̄n̄ mí 6úenb̄uen.» ¹¹ O Yeesu zū yia á à dé o ò na, lé b̄n̄ te bío ó o le 6a 6úenb̄uen yí máa ce.

* 12:38 Mí lorí Ezayii v̄uahú 53.1 † 12:40 Mí lorí Ezayii v̄uahú 6.10

¹² Bío ó o seera ba zení vó, ó o lá mí baká beení zã ò o bíníá líí kará ho ðínló jùhú yí, ò o wáa wee bío lè mí nĩ-kenínia: «Mí so zũ bío á ì wó ká kúará le?»
¹³ Mí wee ve mí làa nĩ-karánlo, làa Núhúso, á mí túiá sí, í lè o nĩ-karánlo á lè o Núhúso. ¹⁴ Ká Ìnén hía seera minén zení, se minén mún ko mí wé seé mín zení. ¹⁵ Í wó mu zééní làa mia, bèra a na, à minén mún wé wé mu làa mín, làa bío á ì wóráa mu làa mia. ¹⁶ Le ì mí ho túiá na mia: Ton-sá na po mí jùhúso wón mía. O o tonkaro na po yía tonkaa wo, wón mún mía. ¹⁷ Bío mí zũ bũn, ká mí wee wé mu, se mí jùná sí.»

*O Yeesu le mí nĩ-kenínia nĩ-kéní d à dé mí ì na
 (Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21; Luki 22.21-23)*

¹⁸ O Yeesu bía: «Mu yinón mí búenbúen á ì wee bío bío. Ìnén lé yía zũ bío á ì hueekaa. Ée ká bío túara le Dónbeení bioní vùahú yí ko mu wé à jiií sí. Mu túara ká síi: «Yía làa mí páanía dú ì ðínló á bíníá wee fi làa mí.»* ¹⁹ Í wee bío mu na mia bío ká wán ká mu bío mu ðín yí ðn, bèra a na ká mu khii ðn, à mí tà le Ìnén lé yía wi fèe. ²⁰ Le ì mí ho túiá na mia: Nùpue na khii buan ì tonkaro sese, se lé Ìnén á òanso buan sese. A yía buan mí sese, se lé yía tonkaa mí á òanso buan sese.»

²¹ Bío ó o Yeesu bía hñn bioní so vó, ó o hácírí wíokaa yáara, ó o wáa bía wéréwéré: «Le ì mí ho túiá na mia: Minén nĩ-kéní lé yía á à dé mí ì na.» ²² A ba nĩ-kenínia wee lorika mín yí. «Ba yí zũ yía ó o wee bío bío. ²³ Mu wee wé, ò o Yeesu nĩ-kenínia nĩ-kéní, yía ó o wa, á kará bó a yí. ²⁴ O o Simón Piere bía làa wón lè mí níi le o túa o Yeesu yí le lé o yén ó o wee bío bío. ²⁵ O o nĩ-keníni mu búera van là a Yeesu cón, á túara a yí: «Núhúso, lé o yén fo wee bío bío?» ²⁶ O o Yeesu bía: «Ì zoó cì ho búurú, ká yía á ì non ho yí, se wón lé orén.» O o Yeesu wáa lá ho búurú zoó cá á non o Zúdaa na lé o Simón Isikariote za yí. ²⁷ O Zúdaa féení lè ho búurú, ó o Satáni ðéniá zon wo. O o Yeesu bía non o Zúdaa yí: «Bío fo le fo ò wé, à ù wé fùa.» ²⁸ A ba nĩ-kenínia na ká tñahú á nĩ-kéní woon yí zũ bío non ó o Yeesu bíaráa làa wo ká síi. ²⁹ Bío ó o Zúdaa ba bunbua-wári wi cón, á ba búí wee leéka le o Yeesu wi ò o bío le o vaa yà bío ba màkóo wi yí ho sántú bío yí. Tàá ká a Yeesu wi ò o Zúdaa mu na bío búí ba nĩ-khenia yí. ³⁰ Bío ó o Zúdaa wáa fó ho búurú ká síi, ò o ðéniá hñnon yòò ló. Mu wee wé à ho tá hñn.»

O Yeesu bin-ñne búí na ó o bia bío hentia

³¹ O Zúdaa léró mónðén, ó o Yeesu bía: «Hã làa na ká wán, ó o *Nùpue Za cùkú wee mí, ó o Nùpue Za mún wee zéení le Dónbeení cùkú. ³² [Ká a Nùpue Za wee zéení le Dónbeení cùkú] á le mún ñ wé ó o Nùpue Za cùkú mún ñ mí, á le è wé mu hen làa cínú. ³³ Í nĩ-kenínia na á ì wa làa sòobé, ho páahú na á ì ì wé làa mia á yí túee. Mí khii wé è cá mí. Ée ká bío á ì bío non ba *zúifúwa yí, lé bũn bàn síi á ì mún ñ bío á à na minén yí: Mí yí dà máa va hen na á ì wee va yí. ³⁴ Í ì bío bin-ñne búí á à hení ì na mia: Mí wé warí mín. Mí ko mí wé warí mín, làa bío á ì waráa mia bío síi. ³⁵ Ká mí wa mín, á ba nùpua búenbúen màhá à zũn le mí lé ì nĩ-kenínia.»

³⁶ O o Simón Piere túara a yí: «Núhúso, lé wen á fo ò va yí?» O o Yeesu bía non wo yí: «Hã làa na ká wán, á fo yí dà máa bè làa mí máa va hen na á ì wee va yí. Ká fo màhá khii bè làa mí làa mónðén.» ³⁷ O o Simón Piere bía non wo yí: «Núhúso, lée webio non á ì yí dà máa bè làa fo há làa na ká wán? Í tà á ì ì dé ì mukání na ù bío yí.» ³⁸ O o Yeesu bía: «Fo ò tà á à dé ù mukání ì na Ìnén

* 13:18 Mí lorí Lení vùahú (Psaumes) 41.10

bïo yi kénkén le? Le 1 mi ho tuiá na foñ: Sáni o kò-béé wá, ká fo bía le fo yí zú mi há cúa-tñ.»

14

O Yeesu lé yia lé ho wshú

1 O Yeesu bía non mí nì-keninia yi: «Mi yí yáa mi yilera. Mi dé mi sía le Dónbeení yi, à mún dé mi sía mií. 2 Wàn Maá zíi á há kεένíníá lùà cèrèε wi yi. Ká mu lá yí bon, se 1 lá yí bía le 1 vaá wíoka lùè á à ká làa mia. 3 Ká le lùè vaá wíokaa vó, á ì bíní buéé fé mia, à mi vaa páaní kεení làa mi hen na á ì kεí yi. 4 Mi zú ho wshú na wee va hen na á ì wá à va yi.»

5 O o Toma bía non wo yi: «Núhúso, bío wa yí zú ù vεení, á wa à zún ho wshú kaka?» 6 O o Yeesu bía non wo yi: «Inén lé yia lé ho wshú, á lé ho tuiá poni bánso, lé inén le mukáni binbirí wee lé cón. Núpue yí dà máa va a Maá cón ká bánso yí ló 1 wán. 7 Ká mi lá zú mi, ó o Maá á mi mún ñ zún. Há làa na ká wán, ó o Maá mi zú, á mən wo.» 8 O o Filiipu bía non o Yeesu yi: «Núhúso, zéeni a Maá làa wεn, á bñn wáa à yí wεn.» 9 O o Yeesu bía non wo yi: «Éεe! Filiipu, inén wí làa mia míana, à ù pá yí zú mi le? Yia mən mi, se bánso mən o Maá. A fo tñ le 1 zéeni a Maá làa fo le we? 10 A le fo yí tà le inén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi lon? Há bioní na á ì wee bío na mia á inén yí te. Há bioní mu wee lé o Maá na wí làa mi cón. Lé orén wee wé bío ó o síi vá yí. 11 Mi tá bío á ì bía non mia yi le inén páanía là a Maá ó o Maá páanía làa mi. Ká bñn mia à mi pá wáa tà mu bè-wénia na á ì wó á mi mən bío yi. 12 Le 1 mi ho tuiá na mia: Yia dó mí síi mií, á bánso ò wé há wára na á ì wee wé bán síi. O yáa à wé hía po hñn, lé bío á ì wee va a Maá cón. 13 A bío búenbúen na mi wé è flo 1 yèni yi á ì wé, bèra a na ò o Maá yèni lé inén na lé o Za pánká yi. 14 Ká mi wé fíora bío búí 1 yèni yi, á ì wé mu.»

O Séenilo veere naló bío

15 «Ká mi wa mi, á mi wé è bè bío á ì henía non mia yi. 16 A inén á à flo o Maá yi, ó o na a Séenilo veere mia, ò o wé kεí làa mia fεεε. 17 O Séenilo mu lé le Dónbeení Hácírí tuiá poni bánso, dén na á ho ðmíjása yí dà máa yí, lé bío á ba yí máa mi le, á yí zú le. Minén bán zú le, lé bío le wí làa mia, á khií kεí mia.

18 «Í máa díá á mi máa wé lòn híiminí, 1 ì bíní ì buen mi cón. 19 Hen làa cínú ká ho ðmíjása máa mi mi, ká minén bán ñ mi mi, lé bío á le mukáni binbirí wí mií á minén le mukáni binbirí mún ñ wé yi. 20 Ká mu páahú khií dñn, á mi ñ zún le inén páanía le 1 Maá, á minén páanía làa mi, á inén páanía làa mia. 21 Yia wee pa 1 bioní na á ì hò henía bío, á wee bè há yi, wón lé yia wa mi. I Maá á à warí yia wa mi, á inén mún ñ warí bánso, á wé è zéeni íten làa wo.»

22 O o Zudaa, yia wí mí dòn làa Zudaa Isikariote, bía non wo yi: «Fo ò wé kaka à zéeni úten làa wεn ká fo máa zéeni úten lè ho ðmíjása?» 23 O o Yeesu bía non wo yi: «Yia wa mi, wón wee bè bío á ì wee bío yi. I Maá á à warí bánso, á ì Maá làa mi á à buen bánso cón, á buéé kεí làa wo. 24 Yia yí wa mi, wón yí máa bè 1 bioní yi. Há bioní na á ì wee bío ká yí ló inén 1 bèere yi. Mu lé 1 Maá na tonkaa mi á há ló yi.

25 «Í bía bío ká non mia ho páahú na á ì wí làa mia. 26 Eε ká a Séenilo na lé le Dónbeení Hácírí, ðio ó o Maá Dónbeení á à tonka 1 yèni yi, dén wé è kení mia lè mu bío búenbúen, á à bíní ì leéka mia lè mu biowa búenbúen na á ì bía non mia.

27 «Í wee lén, ká 1 màhá a na ho héerá mia. I héerá lé hía á ì wee na mia. Ho wí mí dòn lè ho ðmíjána héerá. Mi yí le mi yilera yáa. Mi yí zón. 28 Mi já à ì bía

le 1 wee lén, ká 1 bíni ì 6uen mi cón. Mi lá wa mi, se bío á ì bíá le 1 va a Maá cón á mi sía lá à wa bío yi, lé bío ó o Maá po mi. ²⁹Í bíá mu non mia há laà na ká wán, ká mu bíowa mu wérol òdín yí dón, bèra a na, ká mu khíi dón, à mi wíoka dé mi sía mií. ³⁰I máa bíni máa bío bíoní cèrèè làa mia, lé bío á ho òdímjána na ká òdímjána ká a 6uen. O yí yú pánká 1 wán. ³¹Èé ká ho òdímjána ko 6a zúrì le 1 wa a Maá, á bío ó o bò henía non mií lé bún á ì wee wé. Mi líi híni, mi wa lén hen.»

15

O Yeesu lé ho èrèzèn vñdèè binbirì

¹O Yeesu bíá: «Inén lé ho èrèzèn vñdèè binbirì, ká 1 Maá lé ho èrèzèn vñdèè 6ánsò. ²Ká lakahó lée lakahó na can mií à ho yí máa ha, ó o ò kúii ho. Ká háa wee ha, hón búenbúen ó o wee kí, à há wíoka wé ha lè mí sòobéè. ³Làa bún síi á minén dèenía wee ce vó lòn lakara na 6a kú 1 káranlò na á mi tà yi bío yi. ⁴Mi páaní làa mi, á ì mún ò páaní làa mia. Lakahó yí dà máa ha bia ká ho yí can lé vñdèè yi. Làa bún síi, ká minén mún yí páanía làa mi, á le Dónbeení Hácírì bíá máa keñ mia.

⁵«Inén ka lòn vñdèè, ká minén ka lòn lakara. Yía páanía làa mi, á Inén páanía làa wo, á wón 6ánsò á le Dónbeení Hácírì bíá á à keñ yi cèrèè. Inén bío níi mia, á mi yí dà dèè woon máa wé. ⁶Yia yí páanía làa mi ka lòn vñdèè lakara na 6a kúiora lée kúaará. Ká há lakara mu hon á 6a khuii há bè mún wán à dé ho dshú yi cíí. ⁷Ká mi páanía làa mi, á wee bè 1 bíoní yi sese, á bío mi wee cà, à mi fio, á mi ì yí mu. ⁸Ká le Dónbeení Hácírì bíá wí mia cèrèè se mu wee zéeni le mí lé 1 ò-kenínía binbirì, á 6a nùpua búenbúen á à mi 1 Maá cùkú mu bío yi. ⁹Làa bío ó o Maá waráa mi, lé bún 6án síi á Inén mún waráa mia. Mi páanía làa mi, á mi ì wíoka à zúrì bío á ì waráa mia. ¹⁰Ká mi wee bè bío á ì bò henía yi, se mi páanía làa mi á mi ì zúrì bío á ì waráa mia bío, làa bío Inén páanía là a Maá á zú bío ó o waráa mi, lé bío á ì bò bío ó o bò henía yi.

¹¹«Í bíá bún non mia, bèra a na à Inén sí-wee 6án síi á keñ mia, à mi sí-wee jii sí. ¹²Bíó á ì ì hení á à na mia lé bío kà: Mi warí mún làa bío á ì waráa mia bío síi. ¹³Nùpue na dà à warí mún bónlowà á à poñ yía non mí mukāni 6a bío yi wón mia. ¹⁴Ká mi wee bè bío á ì bò henía non mia yi, á mi ì wé wán bónlowà. ¹⁵I wáa máa bíni máa ve mia làa ton-sáwá, lé bío ó o ton-sá yí zú bío 6a òdímjána wee wé. Mi lé wán bónlowà, lé bío á bío ó o Maá bíá non mií búenbúen á ì fèera non mia. ¹⁶Minén yí léra mi. Inén lé yia hueekaa mia á tonkaa, à mi lén vaa wé há wára na se, háa le Dónbeení Hácírì bíá wee mi yi, á bío á à mia, bèra à na ká bío mi wee fio o Maá cón 1 yèni yi à mi yí mu. ¹⁷Bíó á ì wíoka á hení á à na mia lé bío kà: Mi warí mún.»

Ho òdímjána jina a Yeesu lè mí ò-kenínía

¹⁸«Ká ho òdímjána jina mia, à mi zúrì le 6a jina mi ló mia. ¹⁹Ká minén lè ho òdímjána lá lée dá-kení, á 6a lá à warí mia làa bío 6a waráa bío bío sá 6a yi. Bío non á ho òdímjána jinanáa mia, lé bío á ì hueekaa mia á mi wí mí dòn làa ba. Mi bío wáa yí sá ho òdímjána yi. ²⁰Mi líni mí hácírì bío á ì bíá non mia wán: «Ton-sá na po mi òdímjána wón mia.» Ká Inén á 6a beéra lò, á minén á 6a mún ò beé lò. Ká 6a bò bío á ì káranlò làa ba yi, á 6a mún ò bè minén káranlò yi. ²¹Èé ká lé Inén bío yi á 6a wé è beéráa mi lò, lé bío 6a yí zú yía tonkaa mi. ²²Bíó á ì 6uara á 6ueé bíá làa ba á 6a pá, lé bún non á mu bè-kohó bío wee mí léera 6a yi. A bío ká wán, á 6a wáa yí dà máa bío le mí yí zú mu. ²³Yia jina mi, se wón mún jina 1 Maá. ²⁴I lá yí wó wára na á ò-veere yí dà máa wé huúu

6a t̄ahú, á se bè-kohó bio máa mĩ máa léé 6a yi. Éε ká bio 6a n̄on mu mí cúee, á 6a pá j̄ina Inén, á j̄ina í Maá. ²⁵ Éε ká bio túara 6a làndá yi á ko mu wé á j̄ii sí: «Ba j̄ina mi ká mu j̄uhú j̄on̄ m̄ia.»*

²⁶ «O Séenilo khii buen. Orén lé le Dónbeení Hácirí t̄uía poni ãanso. I ì tonka a, ó o ò lé í Maá c̄n̄ á à buen. Ká a khii buara ó o buee mĩ ho t̄uía í j̄ii. ²⁷ A minén mún wé è mĩ ho t̄uía í j̄ii, lé bio mi wi làa mi hàrì í tonló búakáró páahú.»

16

¹ «Í wee bio bún na mia à mi yí b̄n̄í í m̄n̄. ² Mi káránló z̄n̄í zoró á 6a khii wé è hè làa mia. Hàrì páahú búu khii dá, á b̄ia wee búe mia pá à leéka le mí wee sá na le Dónbeení yi ká síi. ³ Ba à wé mu lé bio 6a yí z̄u á Maá Dónbeení, á mún yi z̄u Inén ⁴ Ká í wee bio mu làa mia bèra a na ká 6a khii h̄n̄on wee wé mu, à mi b̄n̄í leéka le í b̄ia mu n̄on mia. I tonló búakáró páahú, á í yí b̄ia mu làa mia, lé bio á í lá wi làa mia.»

Le Dónbeení Hácirí bè-wénia

⁵ «Hā làa na ká wán, á í b̄n̄ia wee va ȳia tonkaa mi c̄n̄, á mi t̄ahú á n̄i-kéní ká yí túara mií le lé wen á í wee va yi? ⁶ Éε ká lé bio á í b̄ia mu n̄on mia lé bún wee vá mia. ⁷ Ká mu b̄en̄ lé ho t̄uía á í m̄í á à na mia: Mu s̄aaní minén c̄n̄ á í lén. Ká í yí wá, ó o Séenilo máa buen mi c̄n̄. Éε ká í van, á í ì tonka a ó ò buen mi c̄n̄. ⁸ Ká a khii buara, ó o buee zéení le ho ð̄m̄j̄nása le 6a wee v̄in̄i m̄iten mu bè-kora, làa bio t̄erénna, le le Dónbeení cítii bio ð̄n̄í yi. ⁹ O ò zéení le 6a wó mu bè-kohó, lé bio 6a yí dó mí s̄ia mií. ¹⁰ O ò zéení le í t̄erénna bio á í wee va a Maá c̄n̄ á mi máa b̄n̄í máa mi mí bio yi. ¹¹ Le Dónbeení cítii bio ð̄n̄í yi, o ò zéení le le Dónbeení ð̄éñia cítii ho ð̄m̄j̄ná na ká j̄uhúso á síinia j̄uhú.»

¹² «Bio c̄èr̄éé á í lá wi á í b̄io na mia, ká í ð̄n̄ máa bio mu lé bio mu here po mia. ¹³ Ká le Dónbeení Hácirí t̄uía poni ãanso khii buéé ð̄n̄, á le è wé á mí í z̄úñ le Dónbeení t̄uía poni búenb̄uen. Há b̄ioní na le è bio máa lé lerén mí b̄ere c̄n̄. Ká bio le j̄á í c̄n̄ búenb̄uen lé bún á le khii bio, á à bue bio ko à mu buen bio. ¹⁴ Le è zéení í c̄ukú lé bio le è lá bio á í le le zéení á à bue è na mia. ¹⁵ Bio bio sá a Maá yi búenb̄uen bio sá mií, lé bún n̄on á í wee b̄ioráa mu na mia le le è lá bio á í le le zéení búenb̄uen á à bue è na mia.»

Mi yara s̄erò m̄n̄ mí s̄ta á à wa

¹⁶ «Hen làa c̄inú ká mí máa mí mí, ká c̄inú bún m̄n̄ á mí ì b̄n̄í ì mí mí.» ¹⁷ O ò n̄i-ken̄inia n̄wá yen wee bio m̄n̄ yi: «Bio ká kúará léee webio coon? O b̄ia: «Hen làa c̄inú ká mí máa mí mí, ká c̄inú bún m̄n̄ á mí ì b̄n̄í ì mí mí» làa bio ó o b̄n̄ia b̄ia: «Bio á í wee va a Maá c̄n̄.» ¹⁸ Ho c̄inú na ó o wee bio bio kúará léee webio? Wa b̄èñ̄ín̄ yí z̄u bio ó o wee bio.»

¹⁹ Bio ó o Yeesu z̄úna le 6a wi 6a t̄ua wo yi, ó o b̄ia n̄on 6a yi: «Bio á í b̄ia le hen làa c̄inú ká mí máa mí mí, ká c̄inú bún m̄n̄ á mí ì b̄n̄í ì mí mí, lé bún bio yi á mí wee t̄uakaráa m̄n̄ yi le? ²⁰ Awa, le í m̄í ho t̄uía na mia: Mi khii wé è wá ká mí ì z̄unz̄urá ká ho ð̄m̄j̄nása bán wee z̄amaka. Mí yara khii s̄é, éε ká mí yara s̄erò mu máhá á à ȳèr̄emá à wé le sí-weε. ²¹ Hen ká a háa wee te à mu wé le lònbee o wán h̄on páahú so yi. Ká a ton wó, ò o síi wa, lé bio ó o yú a kúnkúza. O wé n̄onsá le lònbee na yú a yi. ²² Minén mún bio ka ká. Bio ká wán, á mí yara s̄ó, éε ká í b̄n̄í ì mí mí, h̄on páahú so ká mí s̄ta á à wa. Dén sí-weε so á n̄upue máa hè yi làa mia. ²³ Ká dén wizonle so khii ð̄n̄, á mí máa b̄n̄í máa t̄ua mií làa bio búu. Le í m̄í ho t̄uía na mia: Bio búenb̄uen na mí khii

* 15:25 Mí lorí Lení v̄uahú (Psaumes) 35.19; 69.5

fio o Maá cón 1 yèni yi ó o ò na mia. ²⁴ Mi lá òn yí flora bío búí 1 yèni yi. Mi wé fio, á mi ì yí, bèra a na à mi sí-wεε jii sí.

²⁵ «Ī wá há wáhio á biaráa bío ká búenbúen non mia. Ká páahú búí khií dā, ká 1 máa wé è wá wáhio máa na mia. I khií wé è bío bío bío ciran o Maá wéréwéré á à na mia. ²⁶ Ká hón páahú so khií dān, á mi wé è fio o Maá Dónbeení yi 1 yèni yi. I máa bío máa na mia le 1 wé è fio o Maá mu yi mi bío yi. ²⁷ Mu bon. O Maá Dónbeení mí beere wa mia, lé bío mi wa mi á tà le 1 ló a cón bío bon á buara. ²⁸ I ló a cón á buara ho òmíjná yi. Bío ká wán, á ĩ wee lé ho òmíjná yi á à bíní ì va a Maá cón.» ²⁹ O ò nì-kenínia bíá non wo yi: «Ó, o! Fo máhá wáa wee bío làa wen wéréwéré ká fo máa wá wáhio. ³⁰ Bío ká wán, á wa wáa zú le fo zú mu bío búenbúen. Ú màkóo míá à ũ pa le o búí túa fon. Bún lé bío non á wa tà le fo ló le Dónbeení cón bío bon.» ³¹ O o Yeesu bíá non 6a yi: «Mí tà mu há làa na ká wán le? ³² Eε ká ho páahú lua, ho yáá buéé dān vó, ká mi ì kénná á à lén mīn júná yi á à díá mi 1 òn. Eε ká 1 míá 1 òn, o Maá Dónbeení wi làa mi. ³³ I bíá bún búenbúen non mia bèra a na à mi yí ho héεrà mí páaníló làa mi bío yi. Mi lò ò be ho òmíjná pánká-súmáa níi yi, εε ká mi hení mi sía, lé 1 dàrna há.»

17

O Yeesu floró na ó o wó

¹ Bío ó o Yeesu bíá ká sii vó, ó o hóonía mí yahó ho wáyai, ò o bíá: «Ī Maá, ho páahú dān. Wé zéeni ínén na lé ú Za cùkú, bèra a na à ínén òn mún wé zéeni únén cùkú. ² Fo non ho pánká mií 6a núpua búenbúen wán bèra a na à ĩ dàr nanáa le mukānī binbirī na máa vé bíá búenbúen na fo kārāfáa mií yi. ³ Le mukānī binbirī na máa vé lé à 6a zūn únén na lé le Dónbeení binbirī na bān sii míá, à zūn ínén Yeesu *Krista na fo tonkaa. ⁴ I wó á 6a núpua mōn ũ cùkú ho tá wán ho tonló na fo le 1 sá á ĩ sá á ho jii sú bío yi. ⁵ I Maá, bío ká wán, á ũ wé le 1 bíní yí ho cùkú ũ nísání, hía á ĩ yú lè ho yahó ká bío búí òn yí léra.» ⁶ «Ī zéenia ũ bío lè 6a núpua na fo hueekaa ho òmíjnása tīahú á kārāfáa mií. Ba bío sá fon, ká fo kārāfáa 6a mií, á 6a bò ũ bióní yi. ⁷ Bío ká wán á 6a zú le bío búenbúen na fo non mií á ló únén ũ beere cón. ⁸ Mu bon. Há bióní na ũ non mií lè hía á ĩ fεera non 6a yi. A 6a tà há yi. A 6a zūa kēnkēn le ínén ló ũ cón buara, á tà le únén lé yīa tonkaa mi.

⁹ «Ī yí máa fio fon ho òmíjnása búenbúen bío yi. Bía fo kārāfáa mií lé bán á ĩ wee fio bío yi, lé bío 6a bío sá fon. ¹⁰ Bía búenbúen na bío sá mií á bío sá fon, á bía búenbúen na bío sá fon á mún bío sá mií, á ĩ cùkú wee mi 6a yi. ¹¹ Inén bínía wee buen ũ cón, 1 wáa máa kerí ho òmíjná yi, ká barén bán wi ho yi. I Maá na bān sii míá, pa 6a yi lè ũ pánká, hía fo non mií, bèra a na à 6a wé le dà-kéní làa bío á únén làa mi lé le dà-kénínáa. ¹² Bío á ĩ hía wi làa ba, á ĩ wó á 6a bò bío á únén karáa yi, ũ bío na fo le 1 zéeni. I pan 6a bío á hārī nì-kéní yí vūnun, ká mu yínón yīa ko ò o vī, bèra a na à bío túara le Dónbeení bióní vūahú yi à jii sí. ¹³ Há làa na ká wán á ĩ bínía wee buen ũ cón, ká bío á ĩ pá wi ho òmíjná yi, á ĩ wee bío há bióní na ká búenbúen, bèra a na à barén mí beere yí le sí-wεε na á ĩ yú á le jii sú bān sii. ¹⁴ ũ bióní á ĩ fεera non 6a yi. Ká ho òmíjnása máhá jina 6a, lé bío 6a bío yí sá ho òmíjná yi làa bío á ínén bío yí sánáa ho yi. ¹⁵ I yí le ũ lén 6a ho òmíjná yi, ká ũ máhá kání 6a o *Satāni níi yi. ¹⁶ Ba bío yí sá ho òmíjná yi làa bío á ínén bío yí sánáa ho yi. ¹⁷ I Maá, wé à 6a bío sí fon búenbúen ũ tūiá poni pánká yi. Mu bon, ũ bióní lé ho tūiá poni. ¹⁸ Bío fo tonkaa làa mi ho òmíjná yi, lé bún á ĩ mún wee tonkaráa barén ho yi.

¹⁹ Inén 1 bæere non İten foñ búenbúen 6a bïo yi, bèra a na à 6arén 6èn mún na mïten foñ búenbúen ũ tũíá poni pánká yi.

²⁰ «İ yí máa flo foñ bïa dó mí sïa mïl bïo yi mí dòn. Ká bïa á à dé mí sïa mïl 6a bïoní pánká yi, á ĩ mún wee flo bïo yi. ²¹ I wee flo foñ bèra a na à 6a búenbúen wé le dà-kéní. I Maá, làa bïo á ùnén páanía làa mi, á ĩnén páanía làa fo, mún wé le 6arén páaní làa wen, bèra a na à ho ðmíjása zũr le lé ùnén tonkaa mi. ²² Bïo fo wó ũ cùkú wee mi mïl, lé bũn 6àn síí á ĩ mún wó ũ cùkú mu wee mi 6a yi, bèra a na à 6a wé lé dà-kéní làa bïo á ĩnén làa fo lée dà-kénínáa. ²³ Mu bon, ĩnén páanía làa ba, á ùnén páanía làa mi. Bũn wó bèra a na à 6a páaníló làa wen jũí sí, à ho ðmíjása zũr le lé ùnén tonkaa mi, á fo wa 6a làa bïo fo waráa mi. ²⁴ I Maá, bïa fo kàrafáa mïl á ĩ wi à 6a keř hen na á ĩnén ĩ keř yi, bèra a na à 6a mi ĩ cùkú, ho cùkú na fo dó mïl lé bïo fo wara mi ká ho ðmíjá ðĩn yí léra. ²⁵ I Maá na téréna, ho ðmíjása yí zũ fo, ká ĩnén wón zũ fo, á bïa fo kàrafáa mïl zũ le lé ùnén tonkaa mi. ²⁶ I zéenia ũ bïo làa ba á 6a zũ fo. I pá à wïoka wé è zéení mu làa ba, bèra a na à bïo fo wa le ĩnén, à dén wamini so mún wé mi 6arén yi, à ĩnén làa ba páaní.»

18

O Yeesu wiiró bïo

(Matiye 26.47-56; Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53)

¹ Bïo ó o Yeesu flora wó, ó o Yeesu lè mí nĩ-keninia ĩnən ló lée wá, á vaá káa ho Sedoron bonconĩ. Vĩnsïa 6uahó 6úi wi bĩn ó o vaá zon yi làa ba. ² O Zudaa na à dé o ò na zũ ho lahó mu. Lé bïo ó o Yeesu lá ðan buen bĩn lè mí nĩ-keninia. ³ Ho *Oroomo dásiwá kuure lè 6a parowá na 6a yankarowá júnása lè 6a *Farizíewa tonkaa, lé bán ó o Zudaa mu wáa dú yahó guararáa há vĩnsïa 6uahó mu yi. Ba núpua mu 6uan há fĩntéena, lè há káani na 6a zánia, lè há fio sïa. ⁴ Bïo ó o Yeesu zũ bïo á à sá a yi búenbúen, ó o vá 6ueé 6ó 6a yi, ò o tũara: «Lé o yén mi wee cá?» ⁵ Á 6a bïa non wo yi: «Lé o Yeesu, o Nazareete nĩ.» O o Yeesu le mu lé mínén. Bũn wee wé ká a Zudaa na dó a non wi bĩn làa ba. ⁶ Bïo ó o Yeesu bïa le mu lé mínén, á 6a ló lè mí mún á lée lùiorá. ⁷ O o Yeesu tũara 6a yi mu cúa-jun nĩ le lé o yén á 6a wee cá. Á 6a le lé o Yeesu, o Nazareete nĩ. ⁸ O o Yeesu bïa non 6a yi: «İ mã mu non mia le mu lé ĩnén. Á bïo mu lé ĩnén mi wee cá, á mi wáa día bïa ká le 6a lén.» ⁹ O Yeesu bïa bũn bèra a na à le bïoní na ó o bïa à jũí sí: «Bïa á ũ kàrafáa mïl, á ĩnén nĩ-kéní á ĩ yí vĩnia.» ¹⁰ Mu wee wé ò o Simon Piere 6uan ho khà-tóni. O o ðenia dó ho, á hà lè le *Dónbeenĩ yankarowá jũhũso beenĩ ton-sá nĩn-tĩnĩ jĩkãahũ kúio. O ton-sá mu yèni 6a le Malekuusi. ¹¹ O o Yeesu bïa non o Piere yi: «Dé ũ khà-tóni mí lóoré yi. Fo wee leéka le ĩ máa tà le lonbee na á ĩ Maá le le yi mi lon?»

Ba 6uan o Yeesu vannáa o Aana cǎn

(Matiye 26.57-58; Maaki 14.53-54; Luki 22.54)

¹² Á 6a dásiwá lè mí jũhũso, lè 6a *zũifũwa júnása parowá wáa wĩira a Yeesu á can. ¹³ Á yĩa 6a 6uan wo vannáa cǎn ho yahó lé o Aana. O Aana mu lé o Kayiifu 6àn ĩo báa. Wón Kayiifu so lé le *Dónbeenĩ yankarowá jũhũso le lùlũure mu yi. ¹⁴ Lé orén ĩa zéenia 6a zũifũwa júnása, le mu sũaaní ò o núpue nĩ-kéní hí mu nĩpomu búenbúen bïo yi.

O Piere pđ le mí yĩnǎn o Yeesu nĩ-keninii

(Matiye 26.58, 69-70; Maaki 14.54, 66-68; Luki 22.55-57)

¹⁵ O Simon Piere lè mí ninza nĩ-keninii 6úi bò a Yeesu mún. O nĩ-keninii mu lè 6a yankarowá jũhũso zũ mín. Lé bũn non ó o ðarĩna yòó zonnáa 6a

yankarowà jùhùso zì-beenì lún yì là a Yeesu. ¹⁶ O o Piere wón òn ho khùuhù ho zùajii. Ká a nǐ-kenínii na so, yia lè le Dónbeenì yankarowà jùhùso zù mín, wón bíníá yòò ló á lée bíá là a ton-sá háa na pan ho zùajii, ò o fó a Piere zonnáa. ¹⁷ O o ton-sá háa na lá pan ho zùajii wáa tùara a Piere yi: «Ūnén so yínón o nǐ mu nǐ-kenínii búí le?» O o Piere bíá: I yínón o nǐ-kenínii búí. ¹⁸ Bío le tɛɛnì wí, á 6a ton-sáwá lè 6a parowá záníá há híá wee huee, ó o Piere mún páanía wee huee làa ba.

O Aana tɔ́akaa o Yeesu yi

(Matiye 26.59-66; Maaki 14.55-64; Luki 22.66-71)

¹⁹ Le Dónbeenì yankarowà jùhùso wee tùa o Yeesu yi, là a nǐ-kenínii bío làa bío ó o wee kàrán lè 6a nùpua dání yi. ²⁰ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Í bíá mu wéréwéré 6a zámáa yahó. Páahù lée páahù, á ì lá wee wé kàrán 6a nùpua 6a zúífùwa kàránlò zíní yi lè le *Dónbeenì zì-beenì lún yi, hen na 6a zúífùwa wee wé kúee mín wán yi. I yì sá ìten yí wóráa bío búí. ²¹ Lée webio nòn fo wee tùaráa mǐ? Tùá bíá jí 1 bíoní yi. Bán zù bío á ì bíá.»

²² Bío ó o Yeesu bíá bǔn, á 6a parowá nǐ-kéní búí na òn o nǐsání dó a sááhó yi, ò o bíá nòn wo yi: «Lé làa bǔn á ù ko á ù bío sínáa le Dónbeenì yankarowà jùhùso le?» ²³ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Ká 1 bíá khon, à ù zéení hen na á ì bíá khon yi. Ká 1 6èn bíá se, á lée webio nòn á fo vǐnanáa mi.» ²⁴ O o Aana wáa le 6a 6ua a Yeesu varáa le Dónbeenì yankarowà jùhùso beenì Kayiifu cǔn ká a pá can.

O Piere tɔ́n pá le mǐ yínón o Yeesu nǐ-kenínii

(Matiye 26.71-75; Maaki 14.69-72; Luki 22.58-62)

²⁵ Bǔn wee wé ká a Simón Piere pá wí ho lahó dà-kéní na ó o lá wí yi á wee huee ho dǎhù. O o búí bíá nòn wo yi: «Ūnén so yínón o nǐ mu nǐ-kenínii búí le?» O o Piere pá ò o bíá: «ǐnén yínón o nǐ-kenínii.» ²⁶ Bǔn món á le *Dónbeenì yankarowà jùhùso beenì ton-sá nǐ-kéní na te mín làa yia ó o Piere hà jikáahù kúio á bíá nòn wo yi: «Í so yí man fo là a nǐ mu há vǐnsíá 6uahó yi le?» ²⁷ O o Piere tǔn pá mu. Mí lahó yi ó o kò-béé wá.

Ba 6uan o Yeesu vannáa o Pilaate cǔn

(Matiye 27.1-2, 11-14; Maaki 15.1-5; Luki 23.1-5)

²⁸ Ba *zúífùwa júnása wáa fó a Yeesu o Kayiifu cǔn vannáa o *Oroomu nǐ *Pilaate zì-beenì yi, yia ho Oroomu béé bàrá ho Zudee kǎhù jùhù wán. Mu wó há tá-tía yi. Bíá bò là a Yeesu mí bæere yí zon le zǐ yi. Lé bío 6a wí 6a 6ua mítén sese le Dónbeenì yahó á díráa ho Paaki sánú ká 6a wee ce. ²⁹ Lé bǔn te bío ó o Pilaate lóráa 6a cǔn ho khùuhù á lée tùara 6a yi: «Lé mu yén á mi le o nǐ mu wó khon bío yi?» ³⁰ A 6a bíá: «O lá yí wó yí khon se wa yí 6uan wo yí guararáa ù cǔn.» ³¹ O o Pilaate bíá: «Mi bíní lén làa wo. Mí vaa cítí o á héha lè mí làndá.» A 6a bíá: «Mí yí non nǐi wén le wa búe nùpue.» ³² Mu wó ká síi à le bíoní na ó o Yeesu bíá á zéeníánáa bío o ò híráa síi, à jii sí.*

³³ O o Pilaate wáa yèrémáa yòò zon le zì-beenì yi ò o le 6a 6ua a Yeesu 6uee zoráa. Bío ó o Yeesu 6ueé zon ó o tùara a yi: «Lé ūnén lé 6a zúífùwa béé le?»

³⁴ O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Fo zúna mu ùten bíá lée, táá lé 6a búí bíá 1 bío nòn fon?» ³⁵ O o Pilaate bíá: «ǐnén so lée zúífù le? Mǐn síi nùpua lè mǐn yankarowà júnása lé bíá dó fo 1 níi yi. Lée webio á fo wó?» ³⁶ O o Yeesu bíá

* **18:32** Hen ká 6a zúífùwa le mí ì 6úe o nùpue, á 6a lèeka a lè há huua. Ká ho Oroomusa le mí ì 6úe o nùpue, á 6a 6úee wo ho kùrúwá wán.

nɔn wo yi: «Ī bɛɛnɪ bɪo yɪ s̄a ho dɪmɪj̄n̄a na k̄a yi. K̄a mu bɪo l̄a s̄a ho dɪmɪj̄n̄a na k̄a yi, se ɪ n̄upua l̄a à h̄nɪ ì fi h̄a fio à ĩ yɪ yɪ zo ɓa zúífùwa j̄únása n̄íní. Ɛɛ k̄a bùeé, Ìnén bɛɛnɪ ȳnɔn̄ ho dɪmɪj̄n̄a na k̄a bɛɛnɪ.» ³⁷ O o Pilaate bía nɔn wo yi: «Á fo lé o bɛɛ lon, táá?» O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Lé ùnén ùten bía mu, ɪ lé o bɛɛ. ɪ bùeé ton ho dɪmɪj̄n̄a yi à zéeni ho t̄úúá poni lè ɓa n̄upua. Ȳia bɪo s̄a ho t̄úúá poni yɪ wón wee j̄í bɪo á ĩ wee bío.» ³⁸ O o Pilaate t̄àara a yi: «T̄úúá poni lée webio?»

(Matiye 27.15-31; Maaki 15.6-20; Luki 23.13-25)

Bɪo ó o bía b̄ɔn vó ó o t̄ɪn ló lée yú ɓa zúífùwa á bía nɔn ɓa yi: «Ìnén c̄ɔn ó o n̄ii mu yɪ wó yɪ khon bɪo woon yi. ³⁹ Hen k̄a ho *Paaki s̄ánú sansan d̄ɔn, à mi le ɪ lén o k̄ásó n̄ii búú díá. Awa, á mi wɪ à ɓa zúífùwa bɛɛ lé ȳia à ĩ díá le?» ⁴⁰ A ɓa wee bío na a yi k̄a ɓa w̄aamaka: «Bùeé! Ȳí díá wón. O Barabaasi lé ȳia á ù lén díá.» O o Barabaasi j̄ɔn̄ h̄a lé o n̄-k̄aanii.

19

¹ O o *Pilaate w̄aa nɔn le j̄ii ɓa d̄ásíwá yi le ɓa ɓua a Yeesu lée ha lè h̄a l̄ábàani. ² Ba d̄ásíwá mu t̄á ho k̄írí lè h̄a k̄íkara á dó a j̄úh̄ú yi, à ɓa z̄íníia wo lè ho k̄ánɓun muh̄ú. ³ Ba wee ɓuee d̄ɪn o yahó k̄a ɓa bío: «*Zúífùwa bɛɛ, Foó!» K̄a ɓa à dé o s̄áarà yi.

⁴ O o Pilaate t̄ɪn zoó ló mí z̄ii yi, á lée bía nɔn ɓa zúífùwa yi: «Àwa, ɪ bía le ɓa ɓua a ɓuee léráa à mi z̄úr le Ìnén c̄ɔn o n̄ii mu yɪ wó yɪ khon bɪo woon yi.» ⁵ O Yeesu ɓa w̄aa ɓuan lóráa ho kh̄úuh̄ú, k̄a h̄a k̄íkara k̄írí wɪ o j̄úh̄ú yi, á mún z̄á ho k̄ánɓun muh̄ú. O o Pilaate bía nɔn ɓa zúífùwa yi: «Lé o n̄ii mu na w̄aa.»

⁶ Bɪo ɓa yankarowà j̄únása lè ɓa parowà m̄ɔn o Yeesu á ɓa wee bío p̄ɔnp̄ɔn: «Búɛɛ wo ho *kùrùwá wán! Búɛɛ wo ho kùrùwá wán!» O o Pilaate bía nɔn ɓa yi: «Minén mi b̄ɛere w̄aa fé o vaa búɛɛ ho kùrùwá wán. Ìnén c̄ɔn ó o n̄ii mu yɪ wó yɪ khon bɪo woon yi.» ⁷ A ɓa zúífùwa bía nɔn wo yi: «Warén l̄andá yi, ó o n̄ii mu ko lè ho ɓúeró lé b̄io ó o le mí lé le Dónbeenɪ Za.»[†]

⁸ Bɪo ɓa bía k̄a w̄iokaa z̄ánia o Pilaate l̄aa s̄òobɛɛ. ⁹ O o w̄aa bò mín là a Yeesu yóó zon le z̄í-beenɪ yi, á zoó t̄àara a yi: «Lée wen ùnén wee lè yi?» O o Yeesu yɪ dó mí j̄ii wo yi. ¹⁰ O o Pilaate w̄aa bía nɔn wo yi: «Ɛee! Lé Ìnén á fo le fo máa b̄ioráa le? Fo so yɪ z̄ú le ù díaró táá ù búɛɛró ho kùrùwá wán ɓan p̄anká wi Ìnén c̄ɔn le?» ¹¹ O o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo yɪ dà máa yɪ p̄anká Ìnén wán, k̄a le Dónbeenɪ yɪ nɔn ho foñ. Lé b̄ɔn nɔn á ȳia dó mi ù n̄ii yɪ wékheró ɓúaa á po ùnén wékheró.»

¹² A lá b̄ɔn j̄ii wán ó o Pilaate w̄aa wee cà b̄io ó o ò díaráa o Yeesu ó o ò lén. K̄a ɓa zúífùwa w̄iokaa wee bío p̄ɔnp̄ɔn: «O n̄ii na k̄a á fo díá ó o w̄a se fo ȳinɔn̄ ho *Oroomu bɛɛ ɓan b̄ɔnlo. N̄upue na le mí lée bɛɛ se wón wee penka lè ho Oroomu bɛɛ.» ¹³ Bɪo ó o Pilaate j̄á h̄ɔn b̄ioní so, ó o le ɓa ɓua a Yeesu léráa ho kh̄úuh̄ú à vaá d̄íní ho lahó na ɓa le «Lún na h̄a hue-penlenwá ɓá yi.» Mu heberemu ɓa le «Kabataa.» Lé h̄on lahó so ó o Pilaate lée kará yi mí c̄ítí fliníi. ¹⁴ Mu wó le wizonle na lée h̄íní ì wé ɓa ho *Sabaa zoñ, ho *Paaki s̄ánú díró p̄ah̄ú, k̄a le wii yóó f̄ará. O o Pilaate w̄aa bía nɔn ɓa zúífùwa yi: «Lé mi bɛɛ na.» ¹⁵ A ɓa wee bío p̄ɔnp̄ɔn: «Búe o! Búe o! Búɛɛ wo ho kùrùwá wán.» O o

* **19:2** Ba bá-zawa lè ɓa n̄i-beera lé bía yánkaa dà h̄a s̄i-muna wee z̄i. H̄a ȳawá f̄u here. H̄a k̄íríwá na wó lè ho s̄ánú ɓa wee wé k̄úee ɓa bá-zawa j̄úná yi à zéenináa ɓa bá-zamu p̄anká b̄io. K̄a b̄io ɓa wɪ à ɓa z̄uar̄ka a Yeesu yi, á ɓa yú ho k̄ánɓun muh̄ú búú á ɓa lá z̄íníia l̄aa wo á dó h̄a k̄íkara k̄írí o j̄úh̄ú yi.

† **19:7** Mí loñ Levii n̄uwá v̄uah̄ú (Lévítique) 24.16

Pilaate bía: «Mi wi à ì b́úεε mi b́εε ho kùrùwá wán kénkén le?» A le *Dónbeení yankarowá júnása bía nòn wo yi: «Wa b́εε b́úi mía ká mu yínǎí ho Oroomu b́εε.» ¹⁶ O o Pilaate wáa dó a 6a nni yi le 6a b́úεε ho kùrùwá wán.

O Yeesu húmu

(Matiye 27.32-56; Maaki 15.21-41; Luki 23.26-39)

A 6a dásíwá wáa f́o a Yeesu. ¹⁷ Ba nòn o *kùrùwá wo yi, ó orén mí b́εεre pá á lóráa ho lóhó món, ho lahó na 6a le «Nún-bókuee» yi. Mu heberemu á 6a wee ve ho lahó mu láa «Kolokota.» ¹⁸ Lé hón lahó so 6a b́úaa wo yi ho kùrùwá wán. Ba mún b́úaa 6a nùpua nùwá jún b́úi há kùrùwáwá wán láa wo. O nǐ-kéní wi lá a nín-tfání, ká a nǐ-kéní wi lá a nín-káahó, ó orén zoó wi ho tfahú. ¹⁹ O Pilaate nòn le jii le 6a túa b́ío ká yòo b́úεε o Yeesu jùhú yi ho kùrùwá wán: «Yeesu, NAZAREETE NI, ZÚFÚWA B́ÉÉ.» ²⁰ Ba *zúífúwa c̀ὲεε káránna b́ío túara a Yeesu jùhú yi, lé b́ío ho lahó na 6a b́úaa wo yi yí nàyi lè ho lóhó, á mu mún túara lè mu heberemu lè mu latenmu, lè mu kerεkimu. † ²¹ A le Dónbeení yankarowá júnása wá fuara a Pilaate c̀n á b́ueé b́ía nòn wo yi: «Fo lá yí ko à ũ túa «zúífúwa b́éε», ká ũ túa «nùpue mu le mí le 6a zúífúwa b́éε.»» ²² O o Pilaate b́ía: «B́ío á ì túara á à ðn láa b́ío mu ðnnaa.»

²³ B́ío 6a dásíwá b́úaa o Yeesu vó, á 6a nùwá náa na b́úaa wo sankaa o sǐ-zǐnia á ká a báká na 6a t́á á b́iiminí mía yi. ²⁴ A 6a dásíwá wee b́ío mín yi: «Mi yí le wa l̀εεka ho à sankaráa ho. Mi wa wé le jún-sini b́ío à zúrnáa yía ho ò sǐ yi.» Mu wó ká sǐi à le Dónbeení b́ioní v́uahú b́ío na túara à wé à jii sí: «Ba sankaa í sǐ-zǐnia, á wó le jún-sini b́ío à zúrnáa yía á ì dá-zǐnii dà-kéní b́úi sá yi.» § A b́ún lé b́ío 6a dásíwá 6̀en wó.

²⁵ B́ia ðn b́o a Yeesu kùrùwá yi, lé 6̀an nu, lè 6̀an nu 6̀an h́nló, là a Mari, o Kolopaasi 6̀an háa, á séenia a Mari na wee lé ho lóhó na 6a le Makadala yi. ²⁶ B́ío ó o Yeesu m̀on mín nu, á m̀on mí nǐ-kenínii na ó o wa à wón ðn 6̀an nu nísání, ó o Yeesu b́ía nòn mín nu yi: «H́aa mu, lé ũ za na.» ²⁷ O o b́ía nòn o nǐ-kenínii mu yi: «Lé m̀n nu na.» A wáa lá hón páahú so jii wán, ó o nǐ-kenínii wáa f́o a á vaá buan.

²⁸ B́ún m̀on, ó o Yeesu wáa zú le mu b́ío búenb́úen jii sú, ó o b́ía b́ío ká: «Nu-h́ani dà mi»*, à siinínáa le Dónbeení b́ioní v́uahú b́ioní jii. ²⁹ Mu wee wé à d̀εε b́úi b́ara súaraa b́in á sú lè ho ðvén bè-jia†, á 6a dásíwá lá le d̀εε na wee kúini mu jumu á cú le v́ndè-za b́úi na 6a le *izoopu búεení yi á zǐira ho ðvén bè-jia yi yòo dá a Yeesu yi. ³⁰ B́ío ó o Yeesu ỳεera mu, ó o b́ía: «Mu b́ío búenb́úen jii wáa sú.» B́ío ó o b́ía b́ún, ó o búera mí jùhú ò o húrun.

³¹ Mu wó le wizonle na lée h́ini ì wé ho *Sabaa zoñ, à b́ío á hón Sabaa so lée Sabaa beení‡, á 6a zúífúwa júnása yí wi à 6a día b́ía 6a b́úaa há kùrùwáwá wán. A 6a b́ueé flora a Pilaate le o b́ío le 6a fi 6a zení à 6a hí f́uaf́ua à 6a liini 6a. ³² A 6a dásíwá wáa b́ueé f́u 6a nùwá jún na 6a b́úaa o nísaa zení, ³³ A 6a le mí ì loí ò o Yeesu húrun. Lé b́ún te b́ío 6a yí f́uráa o Yeesu zení. ³⁴ Ká 6a dásíwá nǐ-kéní mähá pá cú a dòkóní lè mí c̀anb́úa. A le c̀ani lè mu jumu d̀εenia ló b́in. ³⁵ Yia mà mu biowa mu túia á m̀on mu míten. B́ío ó o wee m̀i bon. O zú kénkén le b́ío mí wee mí lé ho túia poni. O wee mí mu túia bèra a na à minén mún dé mi sǐa o Yeesu yi. ³⁶ Mu bon. Mu wó ká bèra a na à b́ío

‡ 19:20 Mu heberemu lé 6a zúífúwa 6̀an b́ioní, á mu latenmu lé ho Oroomusa 6̀an b́ioní, ká mu kerεkimu ðen lé le b́ioní na 6a dà wee b́ioraa láa mín. Mu túara lè há b́ioní b́ío ðn mu à 6a búenb́úen dàí mu wé kárán. § 19:24 Mi loí Lení v́uahú (Psaumes) 22.18 * 19:28 Mi loí Lení v́uahú (Psaumes) 69.22; 22.16 † 19:29 Ho ðvén bè-jia f́u lé 6a nǐ-khenia le 6a dásíwá bè-junii. Ho yáwa sǐ. ‡ 19:31 Ho Sabaa beení: Ho Sabaa mu wi mí ðon lè há Sabaawa na ká lé b́ío ho lù mín yi lè ho Paaki sánú.

túara le Dónbeení bíoní vūahū yí á jii sí: «Hàrì o hūule dà-kéní á yí fù.»^{§ 37} A mu mún pá bíníá túara: «Ba à fá mí yīo yīa 6a cú wán.»*

O Yeesu nùuló bío

(Matiye 27.56-61; Maaki 15.42-47; Luki 23.50-56)

³⁸ Bío á bñn wó khíina, ó o Zozeefu na wee lé ho Arimatee lóhó yí á vaá flora a *Pilaate le o na le ní mí yí le mí lá a Yeesu sáníá vaá nùu. Orén mún lé o Yeesu ní-kenínii búí, ká a máhá lá yí wí à mu zūn lé bío ó o wee zón 6a *zúífūwa júnása. O o Pilaate nòn mu níi wo yí. O o Zozeefu wáa 6ueé lá a Yeesu ní-hínmu. ³⁹ O o Nikodeemu, yīa hía 6uara a Yeesu cón ho tñnaahū búí yí, á mún 6uara. O 6uan mu bío búí na sámu sí na wó lè ho mírè á lúnkaa làa bío 6a le aloweesi á 6uararáa. Mu 6úen6úen yú há kiloowa 6óní làa píru. ⁴⁰ O orén là a Zozeefu páanía lá a Yeesu ní-hínmu à 6a kúaa mu bío mu ho nùuló dèe wán á bá lá a Yeesu ní-hínmu, làa bío 6a zúífūwa wee wé nùunáa mí ní-hía. ⁴¹ Vñsía 6uahó búí wí hen na 6a 6úaa o Yeesu ho *kùrúwá wán nísání á bú-fñle búí wí yí á nùpue dñn yí nùna yí. ⁴² Lé dén 6a dó a Yeesu yí, lé bío mu zòn à 6a zúífūwa wee wíoka mítén á léé hñní ì wéráa ho Sabaa, à le búure mu mún sùaráa yí bñn.

20

O Yeesu vèera

(Matiye 28.1-10; Maaki 16.1-8; Luki 24.1-12)

¹ Ho dimaasi zòn yñnbii búiríi, ó o Makadala Mari wá van le búure wán. Mu wee wé ká ho tá pá ka yúiii. O o Mari mòn à le hue-beení na lá pon le búure jii á héra. ² O o lùwa vaá yú a Simòn Piere là a ní-kenínii na ó o Yeesu wa, á bía nòn 6a yí: «Ba léra a Nùhúso le búure yí, á wa yí zū hen na 6a dó a yí.» ³ O o Piere là a ní-kenínii na so wáa wá van le búure jii. ⁴ Ba mí nùwá jùn wee lùwí ká a ní-kenínii na so máhá dàn lùwí po a Piere, ó o vaá dñn ló a. ⁵ O o zoó 6úeera lora le búure yí, ó o mòn ho nùuló dèe à le díá, ká a máhá yí zon. ⁶ O o Simòn Piere jòn o món 6ueé dñn, á wón yòó zon le búure yí, á zoó mòn ho nùuló dèe à le díá. ⁷ O mún zoó mòn le nín-kéní na lá pon o yahó yí à le bun sese bára mí dòn, dén yí páanía yí bára lè ho nùuló dèe. ⁸ O o ní-kenínii na lá 6ueé dñn ho yahó máhá yòó zon. Bío ó o mòn mu ká, ó o tà le o Yeesu vèera bío bon. ⁹ Mu bon. Le Dónbeení bíoní vūahū bía le o Yeesu ko ò o vèe, ká 6a ní-kenínia lá dñn yí zū le bíoní mu kúará. ¹⁰ Bñn món á 6a ní-kenínia nùwá jùn bñnía khí6on.

O Yeesu zéenia mítén là a Makadala Mari

(Matiye 28.9-10; Maaki 16.9-11)

¹¹ Ká a Mari wón bñnía 6uara 6ueé dñn le búure jii wee wá. O wee wá ká a 6úee loñ le búure yí. ¹² O o mòn le Dónbeení tonkarowá na ló ho wáayi nùwá jùn na zá há sí-póa. Ba kará ho lahó na ó o Yeesu ní-hínmu lá wí yí. O ní-kéní kará làa hen na ó o jùhú lá dó yí, ò o ní-kéní kará làa hen na ó o zení lá dó yí. ¹³ A 6a tonkarowá mu wee túa o Mari yí: «Háa mu, léé webio nòn fo wee wáráa?» O o Mari bía nòn 6a yí: «Ba 6ueé léra í Nùhúso á í yí zū hen na 6a dó a yí.» ¹⁴ Bío ó o Mari bía bñn vó, ó o yèrèmaa khíi mòn o Yeesu ò o dñn. Ká a máhá yí zūna a. ¹⁵ O o Yeesu wee túa wo yí: «Háa mu, léé webio nòn fo wee wáráa? Léé wée á fo wee cà?» O o Mari wáa wee leéka le lé o vñsía 6uahó bñnsó wee túa mí yí, ó o bía: «Hen ká lé únén 6ueé léra a Yeesu mu à ù zéení

hen na fo dó a yi làa mi, á ì vaá lá a.» ¹⁶ O o Yeesu von wo: «Mari!» O o Mari dèniá zūna a, ó o von o Yeesu lè mu heberemu: «Arabuni!» Mu kúará le: «Nì-kàránlò.» ¹⁷ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Día mi. I òn yí yòora í Maá c̄s̄n. Lén vaa yí bía dó mí sía m̄i búenb̄uen, bía lé wán zàwa, à bío na 6a yi le 1 wee yòo í Maá Dónbeení na mún lé m̄in Maá Dónbeení c̄s̄n.» ¹⁸ O o Makadala Mari mu wáa wá vaá bía b̄io ká nòn 6a nì-kenínia yi: «Ì m̄on o Nùh̄tso!» O o Mari lá bío ó o Yeesu bía á f̄era nòn 6a yi.

O Yeesu zéenia m̄iten lè mí n̄i-kenínia
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49)

¹⁹ Ho dimaasi kéní kéní mu zòñ z̄ih̄t̄, ó o Yeesu n̄i-kenínia kúaa m̄in wán le z̄i b̄ui yi. Ba pon há wonna búenb̄uen á dóka, lé b̄io 6a zána 6a *z̄uíf̄uwa j̄únása. Yíò b̄ueé t̄i, ò o Yeesu b̄ueé òn 6a t̄ah̄t̄, ò o bía nòn 6a yi: «Le ho h̄erá k̄erí làa mia.» ²⁰ B̄io ó o bía b̄un wó, ó o zéenia mí n̄iní lè mí dòkóní làa ba. A 6a n̄i-kenínia sía wan làa s̄ob̄éé b̄io 6a m̄on o Nùh̄tso b̄io yi. ²¹ O o Yeesu t̄in b̄inia bía nòn 6a yi: «Le ho h̄erá k̄erí làa mia. B̄io á ì Maá tonkaaráa mi ho òm̄íj̄á yi, lé b̄un b̄an síi á ìn̄én mún ò tonkaráa mia.» ²² B̄io ó o bía b̄un wó, ó o p̄era mí j̄ii s̄ons̄amu kúaa 6a wán ò o bía: «Mí yí le Dónbeení Hácírí. ²³ Hen ká mí wé tá s̄era n̄upue lée n̄upue b̄e-kora dia nòn wo yi, á le Dónbeení mún ò s̄én b̄anso b̄e-kora á à dia. Ká mí wé p̄á le mí máa s̄én n̄upue lée n̄upue b̄e-kora máa dia, á le Dónbeení mún máa s̄én wón b̄anso b̄e-kora máa dia.»

O Yeesu zéenia m̄iten là a Toma

²⁴ P̄ah̄t̄ na ó o Yeesu b̄ueé zéenia m̄iten lè mí n̄i-kenínia, ká 6a n̄i-kéní lá máa b̄in. O yèni 6a le Toma, 6a mún wee ve o làa Hénbéní. ²⁵ A 6a n̄i-kenínia na ká bía nòn wo yi le mí m̄on o Nùh̄tso. O o Toma bía nòn 6a yi: «Ká ìn̄én yí m̄on há h̄a f̄aani o n̄iní yi, á yí b̄ò ì n̄in-kíza há wán, á yí b̄ò ì n̄ii o dòkóní f̄onlò wán, á ì máa tá mu.»

²⁶ Ho dimaasi na s̄á b̄in, á 6a n̄i-kenínia t̄in kúaa mí wán le z̄i yi ká a Toma wi làa ba. A 6a pon há wonna á dóka. O o Yeesu t̄in 6uara b̄ueé òn 6a t̄ah̄t̄, ò o bía nòn 6a yi: «Le ho h̄erá k̄erí làa mia.» ²⁷ O o bía nòn o Toma yi: «B̄uee b̄e ù n̄in-kíza ì n̄iní f̄aani wán loñ, à b̄e ù n̄ii ì dòkóní f̄onlò wán. Wáa yí b̄iní yí titika, ká ù tà le ì v̄era b̄io bon.» ²⁸ O o Toma bía nòn o Yeesu yi: «Fo lé ì Nùh̄tso á lé ì Dónbeení.» ²⁹ O o Yeesu bía nòn wo yi: «Fo dó ù síi m̄i lé b̄io á fo m̄on mi. Ká b̄ia máhá dó mí sía m̄i à 6a yí m̄on mi bán j̄úná sí.»

³⁰ O Yeesu pá b̄inia wó yéréké b̄iowa c̄èr̄é á 6a n̄i-kenínia m̄on ká mu yi túara ho v̄ah̄t̄ na ká yi. ³¹ B̄io túara ká lée b̄io na à na à mí òn d̄an̄ tá le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení m̄on léra, le o lé le Dónbeení Za b̄io bon, à b̄io mí ì dé mí sía wo yi, à mí yí le mukání binbirí or̄én p̄anká yi.

21

O Yeesu wioka zéenia m̄iten lè mí n̄i-kenínia

¹ B̄un m̄on, ó o Yeesu b̄inia zéenia m̄iten lè mí n̄i-kenínia. B̄un wó ho Tiberiade v̄u-beení j̄ii. B̄io ká lé b̄io ó o zéenia lè m̄iten làa ba. ² Wizonle b̄ui, ó o Yeesu n̄i-kenínia b̄ui páania wi. Ba lé o Sim̄on Piere, là a Toma na 6a wee ve làa Hénbéní, là a Natanaȳe le na wee lé ho Kalilee k̄h̄t̄ lohó na 6a le *Kanaa yi, là a Zebedee zàwa, là a Yeesu n̄i-kenínia n̄uwá j̄un b̄ui. ³ O o Sim̄on Piere bía nòn bía ká yi: «Ì ì lén vaá pa 6a cewa.» A 6a le mí ì b̄e làa wo. A 6a wáa zon ho wooh̄t̄ wá, á vaá pan f̄éé ho tá t̄on à 6a yí f̄ò h̄arí ceza yá-kéní.

⁴ B̄io ho tá wee t̄i, à b̄un ò o Yeesu b̄ueé òn mu j̄umu j̄ii. Ká a n̄i-kenínia máhá yí zūna a. ⁵ O o Yeesu von 6a túara yi: «Wán b̄onlowá, mí yú cewa le?» A 6a bía nòn wo yi: «Wa yí f̄ò d̄é.» ⁶ O o bía nòn 6a yi: «Mí wáa lée mí z̄uán dé lè

ho woohũ nín-tiání á mi ì yí 6a cewà.» A 6a lèera ho zuán dó á vá le mí ì hooní yòó dé ho woohũ yi, á 6a hoonía san lé bío ho sú lè 6a cewà. ⁷ O o nì-kenínii ná ó o Yeesu wa wáa bíá nòn o Piere yi: «Yia dín kà lé o Nùhũso.»

Bío ó o Piere já le o lé o Nùhũso, ó o lá mí báká na ó o lá tera á zã ò o yéran zon mu jumú yi wee lé o Yeesu cón. ⁸ Ba nì-kenínia na ká bán pà ho woohũ và lè 6a cewà na 6a vùn cèrèè 6ueé lóráa. Ba lá yí nàyi lè le 6ón6óore, 6a à yí lòn mæterewa khímàni síi làa de. ⁹ Bío 6a lée dãn á 6a mòn há donfúaa à 6a cezàwa bò há wán, á mòn ho búurú. ¹⁰ O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Mí lén 6a cewà na mí vùn bùaa yen 6úi 6uennáa.» ¹¹ O o Simòn Piere yòó zon ho woohũ ò o vá ho zuán lè 6a cewà lée día. Ce-beera 6úará-hèjun làa píru làa bùaa tìn lé bíá ló ho zuán mu yi, à ho pá yí fáara. ¹² O o Yeesu bíá nòn 6a yi: «Mí 6uee dí.» Ba 6úen6úen á yía henía mí síi tùara a Yeesu yi le o lé o yén wón mía. Ba zú le mu lé o Nùhũso. ¹³ O o Yeesu vá 6ueé 6ó 6a yi, ò o lá ho búurú lè 6a cezàwa sankaa nòn 6a yi. ¹⁴ Bío kà lé mu zen cúa-tín ká a Yeesu wee zéeni miten lè mí nì-kenínia o vèeró mòn.

Bío ó o Yeesu bíá nòn o Piere yi

¹⁵ Bío 6a dú vó, ó o Yeesu tùara a Simòn Piere yi: «Zãn za Simòn, fo wa mi po bío á bíá ká waráa mi le?» O o Simòn le: «Úuu, Nùhũso, fo zú le 1 wa fo.» O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Wé pa bíá bío sã mí bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío.» ¹⁶ O o Yeesu bíniá tùara a yi mu cúa-jun níi: «Zãn za Simòn, fo wa mi le?» O o Simòn le: «Úuu, Nùhũso, fo zú le 1 wa fo.» O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Wé pa bíá bío sã mí bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío.» ¹⁷ O o Yeesu pá bíniá tùara a yi mu cúa-tín níi: «Zãn za Simòn, fo wa mi le?» A mu 6óonía a Simòn Piere yi lé bío ó o Yeesu tùara a yi mu cúa-tín níi le o wa mí le. O o bíá nòn o Yeesu yi: «Nùhũso, fo zú bío 6úen6úen. Fo zú le 1 wa fo.» O o Yeesu bíá nòn wo yi: «Wé pa bíá bío sã mí bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bío. ¹⁸ Le 1 mí ho tũíá na foñ: Bío á fo hía lé o yàró ká ù wee ca ù kuio ká ù lén va hen na á ù síi vá yi. Ká fo khíi kína po bío kà, á ù wé è ben ù bàra á nì-veere 6uee ca ù kuio mu á à 6ua fo ò varáa hen na á fo yi wi á ù va yi.» ¹⁹ O Yeesu bíá hñn bíoní so à zéenináa bío ó o Piere á à híráa síí á à dérása ho cùkú le Dónbeení yi. Bío ó o bíá há bíoní mu vó, ó o le o Piere bè mí yi fèèè.

²⁰ O o Piere yèrémáa khíi mòn o nì-kenínii na ó o Yeesu wa ò o bò 6a yi. O lé yía nònzon 6úera van là a Yeesu cón ká 6a kará ho dínlò jùhũ yi á tùara a yi: «Nùhũso o, lé o yén á à dé fo ò na?» ²¹ Bío ó o Piere wáa mòn o nì-kenínii mu, ó o tùara a Yeesu yi: «Nùhũso o, á wón na ká bío 6èn khíi wé kaka?» ²² O o Yeesu bíá nòn o Piere yi: «Hen ká 1 wi ò o keñ bín à ì bíni 6uee yí, se bñn wáa yí ciran fo. Unén díá à ù bè míi.» ²³ Dén bíoní so bío yi, á bíá tà a Yeesu bío wáa wee hée bío le o nì-kenínii mu máa hí. O o Yeesu jòn yí bíá là a Piere le o nì-kenínii mu máa hí. O bíá le: «Hen ká 1 wi ò o keñ bín à ì bíni 6uee yí, se bñn wáa yí ciran fo.»

²⁴ Wón nì-kenínii nì-kéní kéní so lé yía mà bío wó ká tũíá, á tùara mu. A wa mún zú le bío ò o mà, á bon. ²⁵ O Yeesu pá bíniá wó bío cèrèè. Ká 6a lá le mí ì tè mu yi lè mí dá-kéní kéní á à túa, á há vónna na mu ù túa yi á kúeení lá máa yi lé há booró.

O Yeesu tonkarowà Bè-wénia vūahū

Vūahū tūaró jūhū

Ho vūahū na kà lé o Luki vōnna bīo jūn nīi na o tūara.

Blo zéénia wéréwéré ho vūahū mu yi, lé bīo 6a kèrètɛwa kuure wee dérāa wán ká le wà:

1. O Yeesu yòoró ho wáayi lé le Dónbeenī Hácírí liiró o nī-kenínia wán bīo (1.1–2.36).
2. Ba kèrètɛwa kuure jūhū búaró ho Zeruzalɛmu yi o Yeesu yòoró ho wáayi mún (2.37–7).
3. Le bín-tente bueró ho kōhū lūa na ká yi bīo (8–12).
4. Bīo le wó wó ðannáa ho ðímjǎ kána búenbúen yi (13–28).

Ho vūahū mu yi á wa mún ñ mi le lònbee lè mí síwá na 6a kèrètɛwa kuure káa yi.

Mu bīowa na bīo bía ho vūahū mu yi, lé bún héra ho tonló na 6a kèrètɛwa ko a 6a sá lén fɛɛ jii: O Yeesu *Krista bín-tente bueró ho ðímjǎ lè mí kúarāa búenbúen yi.

O Yeesu dó mí jii nɔn le le Dónbeenī Hácírí á à lii

¹⁻² Tiofile, * bīo ó o Yeesu hía wee wé làa bīo búenbúen na ó o hía wee kení lè 6a nūpua mí tonló jūhū búaró pāahū á vaa búe bīo le Dónbeenī buan wo yòorarāa ho wáayi á í bía bīo í nín-yání vūahū yi. Sáni ò o yòo ho wáayi, ó o bía mí sòobá-bioní lè le Dónbeenī Hácírí pánká á nɔn 6a nūpua na ó o hía hueekaa wó lè mí tonkarowà yi. ³ Bīo ó o húrun bínía vèera ó o zéénikaa mítén làa ba há wizooní búará-jūn yi á wó bīo cèrɛ à 6a zūr ká a yío wi lua bīo bon. Hín wizooní so yi ká 6a páania wi mín wán, ó o wee bīo le *Dónbeenī béenī bīo na 6a yi.

⁴ Wizonle búí ká a làa ba wee dí, ó o henía bīo ká nɔn 6a yi: «Mi yí lé ho Zeruzalɛmu yi. Mí keení bín à pa bīo á í fèra bía bīo làa mia, mu hāmu na á í Maá dó mí jii le mí ì na. ⁵ O Zán hía wee bátizé lè mu jumu ká minén bán á à bátizé lè le Dónbeenī Hácírí hen làa wizooní bīo yɛn.»

O Yeesu buan yòora ho wáayi

⁶ A bía làa wo páania kará tūara a yi: «Núhúso, lé hón pāahū so á fo ò wíoka a *Isirayɛle nīpomu bīo á 6a á keení mítén le?» ⁷ O o Yeesu bía nɔn 6a yi: «Ho pāahū lè le wizonle á mi yí ko mi tūa zūr. O Maá mí dòn lé yía bárá mu mítén. ⁸ ɛ ká pāahū na le Dónbeenī Hácírí á à lii mi wán yi, á mi ì yí ho pánká. Mi ì wé í sɛɛrása á à bīo í bīo ho Zeruzalɛmu yi, lè ho *Zudee lè ho *Samaríi kána búenbúen yi, lè ho ðímjǎ kúarāa búenbúen yi mún.»

⁹ Bīo ó o bía hín bioní so vó, ó o buan yòo wá ho wáayi ká 6a ðín wee lorí. A le dundúure búí ló buéé tun wo yi, á 6a yí máa mi a. ¹⁰ Bīo 6a ðín fá mí yío ho wáayi, hen na ó o Yeesu yòo wá yi, yío buéé tí á báawa nūwá jūn na zá há sí-poa á ðín 6a nísání, ¹¹ á wee bīo làa ba: «Kalileesa, mí ðín hen wee lorí ho wáayi lée webio? O Yeesu mu na le Dónbeenī lera mí tīahū á buan yòorarāa ho wáayi á kīhí bíní ì buen làa bīo mí mɔnnáa wo ká a yòo wá bīo sí.»

* **1:1-2** Tiofile: Le yèni mu kúará lé bīo ká «Yia le Dónbeenī wa.» Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bīo yi tà yí zū sese.

O Yeesu tonkarowà kuure

¹² Bún món á 6a tonkarowà ló le 6úee na 6a wee ve làa Oliivewa v̄ns̄la 6úee wán á b̄n̄ia lion ho Zeruzalɛmu. Le 6úee mu lè ho lóhó á à yí kilomɛtere dà-kéní síi. ¹³ Bío 6a líi zon ho Zeruzalɛmu yi, á 6a vaá yòora ho n̄n̄wíoh̄u na 6a lá wee wé kúee mín wán yi. B̄ia kera b̄n̄ lé o Piere, o Zán, o Zaaki là a Andere, o Filiipu là a Toma, o Baatelemii là a Matiye, o Alifee za Zaaki, o Sim̄on na 6a le Zeloote†, là a Zaaki za Zudaa. ¹⁴ Ba búenbúen fù wó mí yilera làa dà-kéní, á wee kúee mín wán túntún à páani fio le Dónbeení yi lè 6a h̄awa 6úí, là a Yeesu 6àn zàwa lè 6àn nu Mari.

Yia zon o Zudaa lahó

¹⁵ Wizonle 6úí, ká b̄ia tà a *Krista b̄io na kúaa mín wán á à yí lòn n̄pua 6úará-hèzn̄ síi, ó o Piere h̄in̄on yóò ð̄n̄ 6a t̄ah̄ú ò o b̄ia: ¹⁶ «Wán zàwa, b̄io le Dónbeení Hácirí b̄ia là a *Davíde j̄ii le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄ú yi á lá ko à mu wé. Le fèra b̄ia mu ho v̄uah̄ú mu yi o Zudaa d̄ani yi, wón na dú b̄ia w̄ira a Yeesu yahó. ¹⁷ O Zudaa lá lé wa kuure n̄pua n̄-kéní, á níi lá wi ho tonlò dà-kéní yi làa wɛn.» ¹⁸⁻¹⁹ Ho Zeruzalɛmusa búenbúen z̄u mu le o wékheró wári na 6a s̄án̄ia làa wo, lé ð̄io ó o yà lè ho m̄oh̄ú. Hón m̄oh̄ú so lé h̄ia ó o lion yi lè mí yahó, á pióhó nà, á fin-s̄án̄iwá ló kúaará ho tá yi. Lé b̄n̄ te b̄io 6a wee veráa ho m̄oh̄ú mu làa «Hakelidama.» B̄an̄ b̄ioní yi á mu kúará le «c̄ani m̄oh̄ú.»

²⁰ O o Piere b̄n̄ia b̄ia: «Bío túara h̄a lení v̄uah̄ú yi lé b̄io ká: «O z̄i ko le ð̄n̄ coon à n̄pue yí zo»‡ Mu mún pá b̄n̄ia túara: «O 6úí ko ò o zo a lahó.» § ²¹⁻²² Lé b̄n̄ n̄n̄ ó o n̄pue 6úí ko ó o dé wa wán á wé o N̄h̄úso Yeesu v̄eeró s̄éér̄aso. B̄ia ó o n̄pue mu ko ò o lé t̄ah̄ú, lé b̄ia làa wɛn páania b̄ò mín ho páah̄ú búenbúen na ó o N̄h̄úso Yeesu làa wɛn vará yi, à lá páah̄ú na ó o Zán Batiisi bátízera wo j̄ii wán, à vaa 6úe páah̄ú na ó o 6uan yòora ho wáayi.» ²³ A 6a wáa zéenia 6a n̄pua n̄wá j̄un, o Matiasi lá a Zozɛfu na 6a wee ve làa Baasabaasi táa Zusituusi. ²⁴ Bún món á 6a búenbúen páania flora ká síi: «N̄h̄úso, únén lé yia z̄ú 6a n̄pua búenbúen sía. Zéeni yia á ù léra 6a n̄wá j̄un na ká t̄ah̄ú làa wɛn, ²⁵ yia á à zo a Zudaa lahó ũ tonkarowà tonlò yi, hón na á wón ló díá ò o van hen na ó o ko ò o va yi.» ²⁶ A 6a wó le j̄ún-s̄ini b̄io à z̄úr̄n̄aa yia le Dónbeení léra, ó o Matiasi lé yia á mu tò wán. Lé wón dó 6a tonkarowà píru dòn na ká wán.

2

Le Dónbeení Hácirí lion

¹ Ho Pántekoote zon, á b̄ia tà a *Krista b̄io búenbúen kúaa mín wán lahó dà-kéní yi. ² Yio 6ueé t̄i á mu b̄io 6úí s̄a wee jí ho wáayi lòn pinpi-beeni na wee wá lè mí p̄anká b̄io síi, á 6ueé líi sú le z̄i na 6a kará yi. ³ A 6a le mí ì loí à b̄io 6úí lòn d̄sh̄ú ð̄enni á sankaa lè mí dà-kéní kéní, á wí 6a búenbúen wán. ⁴ A 6a búenbúen sú lè le Dónbeení Hácirí, á 6a wee b̄io h̄a síi-viò b̄ioní, làa b̄io le Dónbeení Hácirí mu le 6a bíoráa.

⁵ Mu páah̄ú ká 6a *zúíf̄uwa 6úí na wee bè le Dónbeení yi sese á ló ho ð̄m̄j̄ná k̄ana búenbúen yi, á 6ueé kará ho Zeruzalɛmu yi. ⁶ Bío 6a j̄á mu b̄io mu s̄a, á 6a ð̄en̄ia 6ueé fò mín 6úirí6úirí. B̄ia tà a Krista b̄io b̄io na á 6a wee b̄io á b̄ia wí b̄n̄ lè mí n̄-kéní kéní wee jí lè mín k̄urú b̄ioní, á mu s̄ob̄aa v̄n̄ikaa 6a dà. ⁷ Mu wó 6a coon dàkh̄ina á 6a wee b̄io: «Ba n̄pua mu na wee b̄io ká búenbúen so yín̄n̄ Kalileesa le? ⁸ A mu 6èn wó kaka á wa lè wa n̄-kéní

† 1:13 Mi loí Matiye v̄uah̄ú 10.4 ‡ 1:20 Mi loí Lení v̄uah̄ú (Psaumes) 69.26 § 1:20 Mi loí Lení v̄uah̄ú (Psaumes) 109.8

kéní wee jínáa bío 6a wee bío lè wán kùrú bíoní? ⁹ Warén na wi hen, á 6a bíu lé 6a Paatewa. Ba bíu ló ho Medii lè ho Elaamu lè ho Mezopotamii kána yi. Ba bíu ló ho *Zudee, lè ho Kapadoosi, lè ho Pōn, lè ho Azii kána yi. ¹⁰ Ba bíu ló ho Firizii, lè ho Pānfilii, lè ho *Ezipite kána, lè ho Libii kōhū sōn-kéní na sùaráa lè ho Sirēna yi. Bía ló ho *Oroomu yi mún wi wa t̄ahū. ¹¹ Ba zúifūwa binbirí láa bíá yèrémáa bō 6a zúifūwa mu bān Dónbeení yi á mún wi hen. Ho Kerētesa lè 6a araabuwa mún wi hen. Wa búenbúen á yía yí máa jí le Dónbeení bè-beera na le wó na 6a wee bío lè wán kùrú bíoní wón mía.»

¹² Ba búenbúen wó coon, 6a yí zū mu síí. A 6a wee bío láa mín: «Bíó ká màhá léé webio coon?» ¹³ Ká 6a bíu bán bèn wee yáa mí jíní yi ká 6a à bío: «Áyí, 6a búaa j̄un sù wee khée.»

O Piere j̄i-cúa na ó o f̄era

¹⁴ O o Piere wáa h̄n̄on yóó d̄n̄ lè mí ninzáwa tonkarowà píru dòn, ò o bíá p̄n̄p̄n̄ n̄n 6a z̄amáa yi: «Minén *zúifūwa lè minén na kará ho Zeruzalēmu yi búenbúen, mí jí bío á ì bío á a na mia sese: Mi ko à mí zūn bío ká j̄úhū.

¹⁵ Ba bíu wee leéka le 6a n̄pua mu j̄un sù wee khée, èe ká búee. Lé bío á mu lé le ȳnbii léèrèwa bío dènú níí á wa wi yi! * ¹⁶ Bío ó o j̄i-cúa f̄ero Zowelee h̄a bíá lé b̄n̄ lan wee wé h̄a laa na ká wán. ¹⁷ Bío ká lé bío le Dónbeení bíá: «Hā p̄n̄na vaa véenii á ì b̄n̄ í Hácírí

á le è fè 6a n̄pua búenbúen.

Mi zà-báawa lè mí zà-h̄n̄ni

á wé è f̄e í j̄i-cúa.

Mi yàrón-fla á wé è mí mu bíowa bíu na 6a lá yí dà máa mí.

Mi ní-kía á h̄a kónkórá wé è j̄i yi.

¹⁸ Mu bon. H̄n̄ p̄n̄na so yi á ì b̄n̄ í Hácírí

á le è fè 6a báawa lè 6a h̄awa na lé í ton-sáwá,

á 6a wé è f̄e í j̄i-cúa.

¹⁹ Mu bíowa bíu na síí yí zū

á ì lén yóó ho wáayi,

á à wé mu yéréké bíowa ho tá wán.

Le cāni, lè ho d̄h̄,

lè le minka ȳn̄n̄ á à ker̄.

²⁰ Le wii á à dé mí yuumu

á ho p̄ih̄ á à wé c̄en̄c̄en̄ lòn cāni.

B̄n̄ bíowa so búenbúen á à wé è vé

ó o N̄h̄t̄so wizon-beení na c̄úkú wí á à dānāa.

²¹ Hón p̄ah̄ sù so yi ká n̄pue léé n̄pue na tà von o N̄h̄t̄so yèni

á wón á à fen.†

²² «*Isirayēlesa, mí jí bío á ì bío á à na mia: O Nazarēte níi Yeesu fù léé n̄pue na le Dónbeení zéenía bío láa mia le mí wiráa. Mu yéréké bíowa na wee zéeni le Dónbeení pánká na le wó lá a níi mí t̄ah̄, lé b̄n̄ wee zéeni mu. Minén miten yáá zū mu. ²³ O níi mu á le Dónbeení dó mí níni yi láa bío á le wí à mu wéráa. Le f̄era zū bío mí ì wé láa wo. Minén lé bíá dó a bíá yí zū le Dónbeení níi yi, á 6a búaa wo ho *kùrùwá wán, ó o h̄urun. ²⁴ Ká le Dónbeení màhá fáa wo mu h̄umú níi yi, le véenía wo. Mu h̄umú lá yí dà máa yí pánká o wán h̄uú. ²⁵ O *Daviide h̄a bíá bío ká o dān̄ yi:

Í h̄a wee wé mí a N̄h̄t̄so í yahó f̄eē.

* **2:15** Ba zúifūwa fù yí máa h̄n̄í dí bío ȳnbii h̄uú, ká mu ȳn̄n̄ 6a floró na 6a wee wé h̄a léèrèwa bío dènú p̄ah̄ wó wó. † **2:21** Mi loñ Zowelee v̄ah̄ 3.1-5

Orén lé yia wee ɓua miñ bèra a na á ĩ yí dèdèeka.

26 Lé bñn nɔn á ĩ sli wan,
á bióní búenbúen lée sɩ-wɛɛ bióní.
Hàrì á ĩ zūrì ĩ húmú bío,
á ĩ sli pá à hl.

27 Lé bño á fo máa día mi
á ĩ máa va hen na ɓa nñ-hía wee va yi.
Fo máa tà ũ ton-sá na á ũ wa á máa soo.

28 Fo zéeniá mi lè ho wǎhú na wee va le mukáni lahó yi.
Hen ká ĩ wi ũ nísání á ĩ sli wa wa dà khíí.‡

29 «Wàn zàwa, mi le ĩ bío wàn ɓúaa Daviide bío wéréwéré na mia: O Daviide hía húrun á ɓa nùuna, á búure pá dà wee zéeni ho zuia. 30 Bío ó o hía lé le *Dónbeení jii-cúa fɛero, á zú le le Dónbeení hía baa á dóráa mí jii nɔn le mí ĩ na á bɛɛní o mǎnmǎnia nñ-kéní búy yi, 31 ó o fèra zŭna bío wa ɓueé wé, ó o wǎa bía a *Krista vèeró bío ká sii: Le Dónbeení máa día ó o máa va hen na ɓa nñ-hía wee va yi, le máa día ó o máa soo.‡

32 «O Yeesu mu le Dónbeení vèeniá, á warén búenbúen lé mu sɛéràsa. 33 O ɓuan yòora le Dónbeení nín-tfáni. Lé bñn ó o yú le Hácírì yi, dño ó o Maá dó mí jii le mí ĩ na. O ɓera le fò wa nñ-kéní kéní. A bñn lé bío mi wee mí á wee jí lònɓío. 34 O Daviide wón yí yòora ho wáayi ká a màhá bía bño kà:
<O Nùhúso bía nɔn ĩ Nùhúso yi:

Buee kɛɛní ĩ nín-tfáni,
35 fúaa ká ĩ búrá ũ zúkúsa ũ tá,
á ũ bò ũ zení wán.»*

36 «Minén Isirayɛle nìpomu búenbúen ko à mi zūrì mu kénkén le o Yeesu mu na mí ɓúaa ho kùrùwá wán lé wón le Dónbeení wó là a Nùhúso là a Krista.»

Bía tà a Krista bío nñ-yání kuure

37 Bío ɓa jí há bióní mu, á há zon ɓa dàkhína, á ɓa tùara a Piere lè mí ninzàwa tonkarowá yi: «Wàn zàwa, á lé mu yén á wa ko à wa wé.»

38 O o Piere bía nɔn ɓa yi: «Mí yèrémá mí yilera lè mí wárá, à mí nñ-kéní kéní bátízé o Yeesu *Krista yèni yi, á mí bè-kora á à sɛn ñ dia. Bñn ká le Dónbeení á à na mí Hácírì mia. 39 Le Dónbeení dó mí jii nɔn minén lè mí mǎnmǎnia yi, làa bía na dání nàyi, bía búenbúen na ó o Nùhúso á à ve.» 40 O Piere pá bñnia bía há bióní cèrɛ á ɓó lè ɓa jùhú, á henía ɓa sía. O bía: «Ho lònɓío nùpua yi se, mi lé ɓa mǎn, à tà ho kǎnìlò bío.» 41 Ba cèrɛ tà a Piere bióní yi á ɓa bátízera ɓa. Mu zòñ á bía zon sá bía tà a *Krista bío yi jii, á à yí nùpua muaaseé tñ sii. 42 Ba wee tà jí ɓa tonkarowá kàránlò na á bǎn wee na ɓa yi sese, á hácírì wó dà-kéní, á wee páaní sanká ho búurú†, á páaní fio.

43 Barén lè mí nñ-kéní kéní á mu zon dà. Ba tonkarowá wee wé ho yéréké ɓiowa na wee zéeni le Dónbeení pánká. 44 Bía tà a Krista bío búenbúen fù ɓunɓúaa, á wee páaní kúee mí nñ bño mín wán. 45 Ba fù wee yéé mí manawá, lè mí zíní, lè mí ɓiowa, á sanká wári na mín yi làa bío ɓa nñ-kéní kéní koráa. 46 Làa wizooní búenbúen ká ɓa wee páaní kúee mín wán le *Dónbeení zibeení lún yi á máa khí. Ba wee páaní sanká ho búurú mí zíní yi, á dí mí dñnló lè le sɩ-wɛɛ ká bióní mia mu yi. 47 Ba wee khòoní le Dónbeení, á mu nìpomu búenbúen wee wíoka ɓa yèni. Làa wizooní búenbúen ká a Nùhúso wee vá bía ó o kǎnia á kúee ɓa kuure nùpua wán.

‡ 2:28 Mi lorí Lení vùahú (Psaumes) 16.8-11 § 2:31 Mi lorí Lení vùahú (Psaumes) 132.11 * 2:35 Mi lorí Lení vùahú (Psaumes) 110.1 † 2:42 Ba zúifúwa fù wee wé cɛɛka ho búurú là vé, á bè yi díráa. Ká a Yeesu dñnló na ó o dú lè mí nñ-kéninia mǎn, á bía tà a bío wáa wee wé mu à leékàraa o Yeesu mu bío.

3

O Piere là a Zàn wéera a mùamúa

¹ Wizonle búí, ó o Piere là a Zàn hínòn wee yòo le *Dónbeení zí-beení lún yi le wi-háarè floró páahú. ² Ba yóo wee dà ò o nǎi búí na ton ká a le o mùamúa a kará le *Dónbeení zí-beení zǔajii na 6a wee ve làa Zǔajii-sení* jii. Làa wizooní búenbúen ká 6a wee lá a buée díá bín ò o wé fioka le wári bía wee buée zo le zí-beení lún mu yi cón. ³ Bío ó o Piere là a Zàn wà buée zo ò o mǎn, ó o le 6a há mí. ⁴ A bán fá mí yío wo yi, ò o Piere bía: «Loí wén sese.» ⁵ O o nǎi 6èn wáa wíokaa fá mí yío 6a yi. O wee leéka le 6a hía a na bío búí mí yi. ⁶ O o Piere wáa bía nǎn wo yi: «Wári 6èntín mía 1 cón máa na fon. Bío 1 cón lé bío á ì ì na fon. O Nazareete nǎi Yeesu *Krista pánká yi, á ù lii híní yòo varáka.» ⁷ O o buan o nín-tláni báhó yi á wee hóoní láa wo. Mí lahó yi á bǔn ò o mùamúa mu zení lá a nǎnkikáá-yío 6ènia fá, ⁸ ó o tá yóo òn mí zení wán á wee varáka. O varákaa bò làa ba a zon le Dónbeení zí-beení lún yi, á wee yénka ká a khòoní le Dónbeení. ⁹ Ba zámáa búenbúen mǎn wo ò o wee varáka ká a khòoní le Dónbeení. ¹⁰ Bío 6a zǔna le lé o nǎi na wee buée keení fioka le Dónbeení zí-beení Zǔajii-sení jii, á 6a búenbúen zána á wó coon bío wó a yi bío yi.

O Piere wee zéeni bío nǎn ó o nǎi wannáa

¹¹ Bío ó o nǎi yí máa lé o Piere là a Zàn món á 6a nǔpua búenbúen wee 6ùuni buée zo 6a cón o *Salomǎn Sǎnsá † yi. Ba búenbúen wó coon bío wó bío yi. ¹² Bío ó o Piere mǎn mu, ó o bía bío ká nǎn 6a zámáa yi: «*Isirayeelesa, léé webio nǎn ó o nǎi mu waró bío wóráa mia coon? Léé webio nǎn mi wee loínáa wén ká síi, ka lè mu lé warén waten lè wa pánká á nǎn ó o wee varákaráa, táá lé bío wa bò le Dónbeení yi bío yi. ¹³ O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu* lè wán 6úawa na ká 6àn Dónbeení lé yía dó ho cúkú mí ton-sá Yeesu yi. Minén miten lé bía dó a ho pánká 6ánsowa níi yi, á pǎ a bío o *Pilaate yahó, ká wón jǎn wáa lá tá le mí ì díá a. ¹⁴ O ní-térénnii na bío sí le Dónbeení yi á mi pǎ bío, ò o ní-6úe na ho kàsó yi lén díaró á mi sía máhá vá yi á flora a Pilaate cón. ¹⁵ Lé bǔn mi wó 6óráa yía le mukǎní bío wi níi yi. Ká le Dónbeení máhá vèenia wo. Warén lé mu 6àn seérása. ¹⁶ O Yeesu yèni pánká, làa bío wa dó wa sía o yi lé bǔn wéera a nǎi mu na mi búenbúen zǔ á yío wi wán ká. Bío wa dó wa sía o Yeesu yi lé bǔn nǎn ó o nǎi mu wan cunnáa làa bío mí búenbúen mǎn làa wo.

¹⁷ «Wán zàwa, 1 zǔ le bío minén lè mi júnása wó là a Yeesu á mi yí zǔ jǔhú. ¹⁸ Éé ká lé ká síi á le Dónbeení wóráa, á bío le hía bía mí jii-cúa fεerowá búenbúen jini yí á yío lé. Le bía le o *Krista ko ò o lò be. ¹⁹ A mi cén yèrémá mi yilera lè mi wára, á na miten le Dónbeení yi, á dén á à sén mi bè-kora á à díá. ²⁰ Bǔn ká le è na há pǎnna na mi ì yí ho héerá yi mia, á mi ì yí á à vǔn yi, á mún ñ na a *Krista na le fèra léra mia, o Yeesu. ²¹ O Yeesu ko ò o keení ho wáyai mǎní fúaa páahú na mu bío búenbúen khíi yèrémáa wó mu bè-fla yi làa bío le Dónbeení biaráa mu háání mí jii-cúa fεerowá jini yi. ²² O *Moyiize bía bío ká: «Mí Nǔhúso Dónbeení á à lén o jii-cúa fεero búí mǎn zàwa tǎhú na ka lè 1 bío. Bío búenbúen na ó o wé è bío á à na mia à mi wé jí sese. ²³ Nǔpue léé nǔpue na khíi yí máa jí a jii-cúa fεero mu bióní, wón á à lén le Dónbeení

* **3:2** Zǔajii-sení: Ba wee leéka le ho lé le Dónbeení zí-beení zǔajii búí na léé wi bía yíonǎ 6a zúifúwa lahó na 6a wee keé yi le há lara na bío sá 6a zúifúwa binbiri yi páahú. † **3:11** O Salomǎn Sǎnsá: Ho lé le Dónbeení zí-beení sǎnsá na wi lè le wii hènii. Ho son á pon le zí-beení mu lún sǎn-kéni na á bía yíonǎ 6a zúifúwa dá wee zo yi. Lé bín á ho lándá bío zéeni lowa hía wee káran 6a nǔpua yi. ‡ **3:13** Mi loí Léro vuahú (Exode) 3.6, 15

nǐpomu tǎhǔ á à ǒúe.›§ 24 A lá a Samuwεele jii wán á ǒa jii-cúa fεerowá na khǐna lè mí nǐ-kéní kéní ǒúenǒúen á mún bíá hǎ wizoóní na kǎ ǒio.

25 «ǒio le Dónbeení dó mí jii nǒn mín ǒúaawa yí lè mí jii-cúa fεerowá jini á ǒio sǎ mia. Mi níi mún wí le *páanǐ yí, dío le Dónbeení ǒò lè mín ǒúaawa páahǔ na le bíá ǒio kǎ nǒn o *Abarahaamu yí: «Ǔ mǒnmánia ǒio yí, á hǎ zǐ-júná ǒúenǒúen na ho tá wán á ì dúǒua yí.» 26 εε ká mu nín-yání, á lè minén lé bíá le Dónbeení tonkaa mí ton-sá Yeesu ó o ǒuara ǒio yí. Le tonkaa wo ò o ǒuee dúǒua mia, á mi lè mí nǐ-kéní kéní khí mi wén-kora yí orén ǒio yí.»

4

O Piere là a Zǎn dǐn ho lándá tǔiá fεerowá yahó

1 ǒio ó o Piere là a Zǎn wee ǒio lè ǒa zǎamáa, á bǔn le *Dónbeení yankarowá, lè le *Dónbeení zǐ-beení parowá júnása lè ǒa *Sadusǐewa ǒueé dǎn. 2 Ba sǐa ǒèntǐn yí wan ǒa tonkarowá nǔwá jǔn mu ǒio yí hùúu, lé ǒio ǒa wee kǎrán ǒa nǔpua, á wee ǒio le o Yeesu vεera, á bǔn ǒio yí á ǒa nǐ-hía mún dà à vée. 3 A ǒa wǐira ǒa kúaa ho kásó yí á pannáa ho tá tǐlǒ, lé ǒio le wii tò wó. 4 Bǔn pá yí hò ǒio á bíá jǎ hǎ ǒioní mu á cèrèe tà hǎ yí, á bíá dó mi sǐa a *Krista yí á dó wán á yú báawa muaaseé hònú sǐi.

5 Mu tá lée tǎn á ǒa *zúifúwa júnása, lè ǒa *nǐ-kǐa, lè ho *lándá ǒio zéeniǐlowa kúaa mín wán ho Zeruzaleemu yí. 6 Ba nǔpua ǒúí na wí bíá kúaa mín wán bǐn tǎhǔ lé o Aana na lé ǒa yankarowá jǔhǔso beení, là a Kayiifu là a Zǎn là a Aleksǎndere, á séení ǒa yankarowá jǔhǔso beení zǐi nǔpua ǒúenǒúen. 7 Ba le ǒa ǒua ǒa tonkarowá ǒuee dǐnǐ mí tǎhǔ. ǒio ǒa ǒueé dǎn á ǒa tǔara ǒa yí: «Lé o yén pánká yí táa lé o yén yéni yí á mi wéérarǎa o níi mu?»

8 A bǔn ò o Piere wǎa sú lè le Dónbeení Hácírí, ó o wee ǒio làa ba: «Minén nǐpomu júnása lè mí nǐ-kǐa, 9 ǒio mi wee tǔa wén ho zuia lè mu bè-tente na wó nǒn o mùamúa yí ǒio, làa ǒio ó o wó wó wannáa. 10 Awa, mi ǒúenǒúen ko á mi zǔnǐ mu, ò o Isirayεele nǐpomu mún zǔnǐ mu. ǒio nǒn ó o níi na kǎ wannáa á dǐn mi yahó lé o Nazarεete níi Yeesu yéni pánká yí, yǐa mi ǒúaa ho *kúrúwá wán ó o húrún, na le Dónbeení véenia. 11 O Yeesu lé yia le Dónbeení ǒioní vǔahǔ bíá ǒio le o lé le huee na á ǒa sorowá pá ǒio, minén sorowá. Dén huee so lé dío bǐnía ǒuan ho soró dǐnía.» 12 O Yeesu mí dòn lé yia dà wee kǎnǐ ǒa nǔpua. Mu yínǎn orén yéni, á yéni ǒúí na kǔn dà à kǎnǐ wén á le Dónbeení yí nǒn níi woon yí ho dǐmǐjǎ yí.»

13 A ǒa zúifúwa lándá tǔiá fεerowá mu á mu wó coon dǎkhǐna, lé ǒio ǒa mǒn ò o Piere là a Zǎn wee ǒio kǎ ǒa ponǐ séra. Ba mún zǔna le ǒa lé ǒa nǔpua na yí kǎránna. Ba zǔna mu le ǒarén là a Yeesu kera mín wán míana. 14 Kǎ ǒio ǒa mún mǒn o níi mu ò o wan á dǐn o Piere là a Zǎn nǐsǎnǐ, á ǒa wǎa yí dà ǒio máa ǒio. 15 A ǒa wǎa le ǒa tonkarowá lée dǐn ho khǔuhǔ vé, á ǒarén bán kará wee wǎanǐ. 16 Ba wee ǒio mín yí: «Lée webio wa yǎá à wé lè ǒa nǔpua mu coon? Ho Zeruzaleemusa ǒúenǒúen zǔ mu kénkén le ho yéréké ǒio na wó á ǒa mǒn lé ǒarén wó mu, á warén mún yí dà máa ǒio le mu yí bon. 17 A mi cén wa là le hεéré làa ba, á hè ǒa à ǒa yí bǐnǐ yí ǒio o Yeesu ǒio là a ǒúí hùúu. Lé bǔn á à na kǎ ǒio wó kǎ máa ben máa fè ǒa zǎamáa.»

18 Bǔn mǒn á ǒa bǐnía von o Piere là a Zǎn á bíá henía nǒn yí le ǒa khí à yí ǒio, táa à yí kǎrán ǒa nǔpua o Yeesu yéni yí hùúu. 19 Kǎ a Piere là a Zǎn máhǎ bíá nǒn ǒa yí: «Minén mi bεere wǎa loǐ le mu so téréna le Dónbeení cǔn á

§ 3:23 Mi loǐ Lándá zéeniǐlǒ vǔahǔ (Deutéronome) 18.15, 18, 19 * 3:25 Mi loǐ ǒio jǔhǔd ǒúeenǐ vǔahǔ (Genèse) 22.18, 26.4 * 4:11 Mi loǐ Lení vǔahǔ (Psaumes) 118.22

wa bè mi bíoní yí ká wa pí lerén bíoní le? ²⁰ Warén cén yí dà máa pe wa jini ká bío wa mən láa bío wa ná á wa yí máa bío bío.» ²¹ A ho lándá túiá fεεrowá wíokaa là le hεεrè láa ba, á 6a kúaará 6a. Bío 6a á dīn wán á à beéráa 6a lò á 6a yí zū, lé bío 6a zāamāa búenbúen wee khòoní le Dónbeení bío wó bío yí. ²² O nni na waró bío wó ho yéréké á teró lúluio po búará-jun.

Bia tà a Krista bío wee fio

²³ Bío ó o Piεre là a Zán ló ho kásó yí, á 6a wá van mí kuure núpua cón, á vaá lá bío búenbúen na 6a yankarowá júnása lé 6a ní-kíá bíá nən 6a yí á fεεra nən mí ninzáwa mu yí. ²⁴ Bío 6a ná mu wó, á 6a búenbúen wó mí yilera láa dà-kéní á wee fio le Dónbeení yí ká síi: «Núhúso, únén lé fo léra ho wáayi lé ho tá, lé ho muhú lé mu bío búenbúen na wi ho yí. ²⁵ Unén lé fo bíá lé ũ Hácírí ũ ton-sá *Daviide na lé wán búaa jii yí ká:

«Lée webio nən á há síi-viò núpua wee kánkáráa?

Lée webio nən á ho dímjínáa wee lé ká mu júhú mía?

²⁶ Ho dímjíná bá-záwa wíokaa míten dīn há fio bío yí.

Ba júnása mún hīnən von mín kúaa mín wán á 6a lò.

Ba búenbúen wó mí jii láa dà-kéní là a Núhúso láa yía o mən léra wán.»[†]

²⁷ A mu bèn bon ò o *Heroode là a *Pōnsi Pilaate wó le jii dà-kéní ho lóhó yí hen, 6arén là a *Isirayεele nípomu, lé há síi-viò núpua á 6a hīnən ũ ton-sá Yeesu na bío sí foñ wán, yía fo mən léra. ²⁸ Bío fo hía fεra bíá le fo ò wé á à kápa lé ũ pánká lé ũ síi bío yí, bún búenbúen lé bío 6a wó ká à tíira jii.

²⁹ Núhúso, wáa loñ 6a hεεrè na 6a wee là. Na le sí-hebúee warén na lé ũ ton-sáwá yí á wa wé bue lé ũ bíoní. ³⁰ Dé ũ níi, á 6a vánvárowá waró lé mu yéréké bíowa na wa wee wé ũ ton-sá Yeesu na bío sí foñ yèni pánká yí, á zéeni ká ũ bío bon.» ³¹ Bío 6a fíora wó, á ho lahó na 6a wi yí á zà kíkíkí, á 6a búenbúen sú lé le Dónbeení Hácírí, á 6a hīnən wee bue le Dónbeení bíoní lé le sí-hebúee.

Bia tà a Krista bío wee páani sanká mí níi bío

³² Bia tá a *Krista bío búenbúen á fù bunbúaa, á sía lé 6a hácírí wó dà-kéní. O búí fù yí máa bío mí níi bío á mí te mí dòn. Ba bío búenbúen na fù wi 6a cón á 6a bunbúaa yí. ³³ Ba tonkarowá fù wee zéeni a Núhúso Yeesu vèeró bío lé ho pánká beení, á le Dónbeení wee na há dúbúaa cērèε 6a búenbúen yí. ³⁴ Ní-khenii fù míá 6a tñahú, lé bío á bíá manawá lé 6a zīnī wi á fù wee yéé há, ³⁵ á bua wári buee dé 6a tonkarowá níi yí, á 6a bíni wé sí sanká na mín yí láa bío 6a ní-kéní kéní koráa. ³⁶ Mu 6àn síi ó o Zozeεfu hía wó. O lé o *Levíi núwá ní-kéní na wee lé ho Siipere[‡] yí. Ba tonkarowá wee ve o láa Baanabaasi, mu kúará le yía wee hení há sía. ³⁷ O hía yèera mí mōhú á buan wári bueé nən 6a tonkarowá yí.

5

O Ananiasi lé mín húa Safíraa bío

¹ Nii búí hía wi bíni 6a le Ananiasi, ká 6àn húa 6a le Safíraa. O hía yèera mí mōhú, ² á fá wári sōn-kéní bārā, á 6àn húa mún zū mu, á dīo ká ó o buan vaá nən 6a tonkarowá yí. ³ O o Piεre bíá nən wo yí: «Ananiasi, lée webio nən ó o *Satāni dórāa há yile-kora foñ, ũ fá le sabéré le Dónbeení Hácírí jii, á fá ho mōhú wári sōn-kéní bārā? ⁴ Bío ho mōhú mu lá dīn yí yèera ká yínōí fo te ho

[†] 4:26 Mi loñ Leni vūahú (Psaumes) 2.1-2 [‡] 4:36 Siipere: Lé ho kshú búí na ho Mediteranεε yámú jumu kīniá yí. Ho wi lé mu yámú jumu mu 6àn wii hēeni. Ba tonkarowá páahú ká 6a zúifūwa na wi bíni á boo.

le? A bïo ho yèèra, á ho bân wári bïo sâ a yén yi? Yínɔ́n fo le? A lée webio nɔ́n á fo wóráa bïo ká? Fo yí fá sabéré nùpua jii, le Dónbeení lé dïo á fo fá le sabéré jii.» ⁵ Bïo ó o Anianiasi já há bioní mu, ó o ló lùwá, á líí húrun. A bïa já mu búenbúen zána dákhlína. ⁶ A 6a yárowá hínɔ́n cá le dèe pon o yi, á guan vaá nùna.

⁷ Lèèrèwa bïo tɔ́n sii bɔ́n mɔ́n á bân háa wá bueé zon ká a yí zū bïo wó. ⁸ O o Piere tùara a yi: «Mi ho tùíá na mii: Mìn mɔ́hú na mi yèèra bân wári búenbúen lé dïo ká le?» O o le úu, le dén lé lerén. ⁹ O o Piere wáa bïa nɔ́n wo yi: «Únén lé mìn bïa wó kaka wáania tóráa á wee khénáa le Dónbeení Hácírí kúará? Lorí, bïa lée wi ho zúajii ká lé bïa vaá nùna mìn báa. Únén 6a mún ñ lá á à lénáa.» ¹⁰ Mi lahó yi ó o háa mu bèn dèenía ló lùwá o Piere tá, á líí húrun. Bïo 6a yárowá bueé zoó dɔ́n ò o húrun, á 6a lá a guan vaá nùna bân báa nísání. ¹¹ Bïa tà a *Krista bïo kuure làa bïa já mu búenbúen zána dákhlína.

Ba tonkarowá wee wé mu yéréké biowa

¹² Mu yéréké biowa cèrèe na wee zéeni le Dónbeení pánká á 6a tonkarowá hía wee wé mu nìpomu tlahú. Bïa tà a Krista bïo búenbúen hía wee wé mi yilera làa dà-kéní á wé kúee mìn wán le *Dónbeení zì-beeni lún yi o *Salomɔ́n Sànsá* yi. ¹³ Nì-vio yí máa hení mí sía zo 6a tlahú, èe ká 6a zámáa máhá pá wee wíoka 6a yèni. ¹⁴ Ba báawa lè 6a háawa na wee dé mí sía o Nùhúso yi á wee wé boo ká 6a wá. ¹⁵ A 6a wáa wee búa 6a vánvárowá à buee lée bāraka há wána nísáa há dāmu sía wán, bèra a na ká a Piere hía bueé wee khíí, ò o bóní pá wáa yí kúia 6a búí wán. ¹⁶ Hárí há lórá na sùaráa lè ho Zeruzaleemu à nùpua mún wee búuni buee lé mí vánvárowá lè 6a nùpua na 6a cínáwa wee beé lò. A 6a búenbúen wee wa.

Ba wee beé o Krista tonkarowá lò

¹⁷ A 6a yankarowá nùhúso beení làa bïa làa wo páania wi na lé 6a *Saduséwa kuure nùpua á le yandee sú 6a tonkarowá bïo yi. ¹⁸ A 6a wíkaa 6a tonkarowá á kúaa 6a zámáa kásó yi. ¹⁹ Ká a Nùhúso wáyai tonkaro búí máhá lion ho tñáahú à líi héra ho kásó zli wonna, ò o léra 6a á bïa nɔ́n yi: ²⁰ «Mi lén va le *Dónbeení zì-beeni lún yi á vaa bue le mukáni binbirí na máa vé bïo búenbúen à na 6a zámáa yi.» ²¹ A 6a tonkarowá bò bïo ó o bïa yi. Le yínbii búirri á 6a wá van le Dónbeení zì-beeni lún yi á vaá zoó wee kárán 6a nùpua.

Ba yankarowá nùhúso beení làa bïa làa wo páania wi á von o *Isirayeele nìpomu *nì-kía. A barén na lé ho làndá tùíá fèerowá búenbúen kúaa mìn wán, á 6a tonkaa 6a búí le 6a lén vaa lén 6a tonkarowá ho kásó yi búa buennáa. ²² Ká 6a parowá máhá yí vaá yú 6a bín, á 6a wá bueé bïa bïo ká nɔ́n 6a yi: ²³ «Wa vaá yú ho kásó zli wonna ká há pon dín sese, á 6a parowá na bín búenbúen mún dínka mí lara yi. Èe ká bïo wa héra á wa zon, á wa yí zoó yú nùpue.»

²⁴ Bïo le Dónbeení zì-beeni parowá nùhúso lè 6a yankarowá púnáa já há bioní mu, á 6a wáa yí zū hen na 6a à dé mítén yi 6a tonkarowá mu víló bïo yi, á 6a wee tūa mítén yi le mu yáá wó kaka wóráa coon. ²⁵ Hón páahú so yi ò o búí bueé dɔ́n, á bïa nɔ́n 6a yi: «Mi lorí, 6a nùpua mu na mi pon jii ho kásó yi, lé barén vaá wi le Dónbeení zì-beeni lún yi á wee kárán 6a nùpua.» ²⁶ A le Dónbeení zì-beeni parowá nùhúso dèenía hínɔ́n fó mí nùpua á 6a vaá guan 6a tonkarowá buararáa ká 6a máhá yí wó mu làa heeré, lé bïo 6a zána le ká mí wó mu, á 6a nùpua á à lèeka mí lè há huua.

²⁷ Bïo 6a bueé dɔ́n ho làndá tùíá fèerowá yahó làa ba, á 6a yankarowá nùhúso beení tùara 6a yi: ²⁸ «Wa so nònzon yí hò mia lè le sòobèe le mi yí bíni yí

kàrán 6a nùpua o nni mu yèni yi le? A mi wáa loń bío mi wó. Ho Zeruzalεmu lóhó búenbúen á mi wó lè mi kàránló, á mún wi à mi bàká warén yi là a nni mu húmú bío.»

²⁹ O o Piere lè 6a tonkarowá bía non 6a yi: «Wa ko à wa bè le Dónbeení bíoní yi á sñaaní bío wa à bè 6a nùpua bíoní yi. ³⁰ O Yeesu mu na mi búaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, á wán búaaawa 6àn Dónbeení vèenía, ³¹ á 6uan yòò bàrá mí nín-tlání. Le wó a là a jùhúso na lé o kánílo, ò o *Isirayεle nípomu bè yi á yèrémá mí yilera lè mí wárá, à yí mu bè-kora séndíaró. ³² Warén, lè le Dónbeení Hácírí na le non bía wee tà le bío yi, á lé mu bè-wénia mu 6àn sεérása.»

³³ Bío ho làndá tùíá fεerowá jńá hń bióní mu, á 6a yiwa cá cá, á wi 6a búe 6a tonkarowá. ³⁴ Εε ká *Farizεe búí mahá kera 6a tñahú á yèni 6a le Kamaliyeli. O lé ho *làndá bío zéenílowa nń-kení na 6a záamáa búenbúen wee kńnbi. Wón lé yia líí hńnon yòò đń 6a tùíá fεerowá tñahú ò o le 6a bío le 6a tonkarowá mu lée đń ho khúuhú mání. ³⁵ Bún món ó o bía non bía kúaa mín wán yi: «Isirayεlesa, mi cá hácírí bío mi ì wé lè 6a nùpua na ká bío yi. ³⁶ Nii búí 6ueé còonia hńnon á yèni 6a le Tedaasi. O hía wee wé míten lòn nùpue na bío jùhú wi. Nùpua na 6ueé tà bò a yi á à yí báawa khía-náa síi. Bío ó o húrun, á bía búenbúen na tà bò a yi mu páahú á saawaa, ó o bío jùhú óó. ³⁷ Bún món á ho mílò páahú, ó o Kalilee nii Zúdaa 6èn hńnon á yú 6a nùpua cèrεε á 6a bò a yi. A wón 6a mún óó, á bía bò a yi búenbúen saawaa. ³⁸ Awa, á mi le 1 bío mu na mi: 'Ba nùpua mu á mi díá bío. Mi díá 6a le 6a lén. Lé bío ká 6a tonlò mu á bío ló nùpue nii yi, á ho jùhú á à 6ue. ³⁹ Ká ho bío 6èn ló le Dónbeení nii yi, á mi yí dà dèε búí máa wé làa ho. Mi yí wó sese á mi ì kerí lòn nùpua na wee fi lè le Dónbeení.»

Bío ó o fεera mí jńi-cúa wó, á ho làndá tùíá fεerowá tà a bío. ⁴⁰ A 6a von 6a tonkarowá, á 6ueé han lè hń làbaaní, á 6a le 6a yí bíní yí bío bío o Yeesu yèni yi, á 6a wáa díá 6a á 6a wá.

⁴¹ Ba tonkarowá ló le zńi yi ká 6a sńa wan, lé bío le Dónbeení le 6a ko lè le lònbee o Yeesu yèni bío yi. ⁴² Làa wizooní búenbúen ká 6a wee kàrán 6a nùpua, á wee bue le bín-tente le Dónbeení zńi-beení lún yi lè hń zńí na ká yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení mńn lera á wó là a kánílo.

6

Ba nùpua na wé è séeni 6a tonkarowá

¹ Mu páahú ká 6a nń-keninia wee dé wán ká 6a wá. A 6a *zúífúwa na wi 6a tñahú na wee bío mu kerεεkimu sńa yí wan bío á 6àn záwa na lé 6a zúífúwa bínbirí wee wé yi. 'Ba wee zá le làa wizooní búenbúen le mínén maháawa á 6a yí máa loń yi sese ho đńlò sankaró páahú. ² A 6a tonkarowá píru jun von 6a nń-keninia búenbúen kúaa mín wán bía non yi: «Wán záwa, wa yí ko à wa díá le Dónbeení bíoní bueró ká wa yèrémá wa yara sń ho đńlò bío. ³ Mi cén hueeka 6a nùpua nùwá hẹnun mi tñahú na mi zń le 6a téréenna, á sú lè le Dónbeení Hácírí lè mu bè-zúríní. Bán lé bía á wa á dé mu nii yi. ⁴ Bún ká warén 6èn dà à na waten ho fioró lè le Dónbeení bíoní bueró yi lè wa sòobεε.»

⁵ Bío 6a tonkarowá fεera mí jńi-cúa wó, á 6a kuure nùpua tà 6a bío. Bía 6a hueekaa lé o Etiena na lé o nùpue na slídéró wi, na sú lè le Dónbeení Hácírí. A séeni a Filiipu, là a Porokoore, là a Nikonore, là a Timon, là a Paamenaasi, là a Antiosi nii Nikolaa na hía yèrémáa bò 6a zúífúwa mu 6àn Dónbeení yi.

⁶ Ba 6uan 6a vannáa 6a tonkarowá cńn, á bán bò mí níní 6a wán à 6a flora non 6a yi.

⁷ Le Dónbeení bioní wee ben fè hā lara ká le wà, á 6a nī-keninia wee dé wán ho Zeruzalemu yi, á 6a yankarowà cêrêe á wee tà dé mí sīa o *Krista yi.

O Etiēna 6a wīra

⁸ O Etiēna le Dónbeení dúbuua nōn ho pānká yi, ó o wee wé mu yéréké bè-beera na wee zéeni le Dónbeení pānká 6a nūpua t̄aht̄. ⁹ A 6a zúifūwa nūwá yēn búi á hīnōn pā á bīo. Ba búi lé 6a zúifūwa kārānló zli nūpua na 6a wee ve lāa wobáani na wi mítēn. Ba lé bīa ló ho Sireēna lè ho Alēkisāndiri lórá yi. Ká 6a búi lé bīa ló ho Silisii lè ho Azii kāna yi. Lé bán lé bīa 6ueé wee wāani là a Etiēna. ¹⁰ Ká 6a mähá yí dārīna a bīo, lé bīo le Dónbeení Hácírí bè-zúrīminí na le wee na a yi lé bīo ó o wee bīoráa. ¹¹ A 6a yá 6a nūpua jini á 6a le 6a bīo bīo ká: «Wa já ó o nīi mu bīa khon o *Mōyiize lè le Dónbeení dāni yi.» ¹² Lé bīn 6a bīa á súkúra lè 6a zāamāa, lè 6a *nī-kīa, lè ho *lāndá bīo zéniłowa. Bīn mōn á 6a 6ueé wīra a Etiēna á 6uan vannāa ho lāndá tūiá fēerowá yahó. ¹³ Ba mún fó 6a nūpua búi bōráa na 6ueé fūaa hā sabōni o Etiēna mu jii. A bán 6ueé bīa: «Fēēē ká a nīi mu wee bīo hā bīn-kora à lē lè *Dónbeení zī-beeni là a Mōyiize lāndá yi. ¹⁴ Wa já ó o bīa le o Yeesu, wón Nazareete nīi so, á à fio le Dónbeení zī-beeni, á mún n̄ yèrēmá hā lāndáwá na ó o Mōyiize nōn wēn.»

¹⁵ Ho lāndá tūiá fēerowá na wi le zli yi mu zōn búenbūen fá mí yīo o Etiēna yi, á mōn ó o yahó 6onmín lè le Dónbeení wáayi tonkaro yahó.

7

O Etiēna jī-cūa na ó o fēera

¹ Ba yankarowá jūhūso beeni tūara a Etiēna yi: «Hāā! Bīo 6a wee bīo ū jii so bon le?»

² O o Etiēna bīa: «Minén wán maáwá lè wán zāwa, mi jī bīo á ī bīo á à na mia. Le Dónbeení cūkúso hīa zéeniá mítēn lè wán 6ūaa *Abarahaamu ká a wi ho Mezopotamii yi á dīn yí ló yí vaá kará ho Haran lóhó yi, ³ á bīa nōn wo yi: «Lé dīa mīn kōhū lè mīn zli á lén va ho kōhū búi na á ī ì zéeni láa fo yi.» ⁴ O o Abarahaamu wāa hīnōn dīa ho Kalidee kōhū á vaá kará ho Haran yi. Bīo ó o Abarahaamu 6ān maá hūrun á le sá lera a ho Haran yi á 6uararāa ho kōhū mu na mi wi yi ho zuia. ⁵ Dónbeení á yí nōn tá wo yi bīn. Hārī hīa lè le nīn-tāahū bīo ó o yí yú. Ká le Dónbeení mähá nōn le jii le mí ì na ho kōhū mu na ká wo yi, orén lè mí mōnmānia na á hīnī o mōn. A ho pāahū na le Dónbeení wee bīo mu yi lāa wo ká za woon mia o cōn. ⁶ Bīo ká lé bīo á le bīa nōn wo yi: «Ū mōnmānia khīi kēn ká-veere yi, á à wé 6a wobāani bīn. Ba á beé 6a ló hā lūlūio khīá-nāa yi. ⁷ Eē ká ho sīi na à wé 6a lè mí wobāani á inén Dónbeení mähá á cíti. Bīn mōn á 6a à lé bīn á à lén wé 6ueé 6ūaani mi ho lahó na ká yi.» ⁸ Bīn mōn á le bō le *pāanii là a Abarahaamu. Bīo wee zéeni le pāanii mu bīo lé ho *kūiiró. Lé bīn nōn ó o Abarahaamu za *Izaaki teró wīzooni bīo hētīn nūi yi ó o *kūio wo. Lé bīn ó o Izaaki mún kūio o *Zakoobu, á wón 6ēn kūiora mí zāwa píru jūn na lé wa zī-júná 6ān 6ūaawa.

⁹ «O zāwa mu dú le yandee lè mīn fēeso Zozeuf†, á yēera a ó o wó a wobānī ho *Ezipite yi. Ká le Dónbeení mähá kera lāa wo. ¹⁰ Le lera a mí lōnbee búenbūen yi. Le wó ó o dārīna dīn ho Ezipite bēe yahó á zéeniá mí bè-zúrīminí, ó o bīo wó sīna a yi. A wón bārā a mí zli bīowa lè ho Ezipite kōhū bīowa búenbūen jūhū wán.

¹¹ «Mu pāahū á le hīnī ló ho Ezipite kōhū búenbūen yi lè ho Kanan kōhū yi mún. Mu wó lōnbee lāa sōobēe, á wán 6ūaawa mu yí máa yí bīo 6a á dí.

* 7:7 Mi loñ Bío jūhū búeenii vūaht̄ (Genèse) 15.13-14, Léro vūaht̄ (Exode) 12.40 † 7:9 Mi loñ Bío jūhū búeenii vūaht̄ (Genèse) 37-50

12 Bío ó o Zakoobu ná à 6a le ho dínlò wi ho Ezipite yi, ó o nín-yání tonkaa wàn 6úaawa le 6a va bín. 13 Mu cúa-ḡun nii na 6a bínía van bín, ó o Zozeefu wáa zéénia míten lè mín zàwa. Lé bín ó o bée bò yi zúrnanáa hen na ó o Zozeefu nònkáni can yi. 14 O o Zozeefu wáa tonkaa mín zàwa le 6a vaa fé mín maá lè mín zli núpua búenbúen. Ba á yí núpua búará-náa hònú máa. 15 O o Zakoobu wáa 6uara ho Ezipite. Lé bín ó o 6ueé húrun yi, á wàn 6úaawa mún húrun bín. 16 Ba 6uan 6a ní-hínmu vannáa ho Sisεemu yi, á vaá nùuna le búure na ó o Abarahaamu hía yà a Hamōore zàwa cón.

17 «Bìo ho pàahú na le Dónbeení ko à le tíí bío le hía dó mí jii nòn o Abarahaamu yi jii wà 6ueé sùará, á bín wa nípomu boo, á wee dé wán ho Ezipite yi. 18 Bín món ó o bée búí na yí zúna a Zozeefu á kará ho Ezipite kshú ḡúhú wán. 19 O khà wa nípomu, á beera wàn 6úaawa lò, á kíkàa 6a yi le 6a pí mí zàwa kúia à 6a hí. 20 Lé bín pàahú ó o *Moyiize ton yi. O hía léé kúnkúza na se, na bío sí le Dónbeení yi. Plina bío tìn ká a wí mín zli á 6àn nu wee yééní. 21 Ba díá a yí máa loí yi, ó o bée hínlò lé yia lá a 6uan á hñn lè mí kùrú za bío. 22 Lé o bée zli á 6a kenía o Moyiize yi le ho Ezipitesa bío na 6a zú búenbúen, ó o wó a núpue na pánká wí mí bíoní lè mí wárá yi.

23 «Bío ó o Moyiize lúlúio yú ho búará-ḡun, ó o kará lon mí yi, ó o hñn le mí vaá loí mín zàwa na lé o *Isirayεele nípomu. 24 O o vaá mən o Ezipite nii búí ò o wee ha 6àn za ní-kéní, ó o tá mín za na 6a wee ha jii, ò o 6ó a Ezipite nii. 25 O lá wee leéka le o Isirayεele nípomu na lé 6àn zàwa á à zúr le le Dónbeení le mí ì dñn orén wán à lénnáa 6a ḡúná, yaa 6a yí zúna mu. 26 Mu tá na léé tñn, ó o Moyiize fò mín lè mín síí núpua nùwá ḡun ká 6a wee fi. O o le mí ì yanka 6a, ó o bíá bío kà: «Wán zàwa, minén na lé lè dà-kéní á bínía wee fi mín yi le?» 27 A yia dà mí nínza na so á lío o Moyiize ò o bíá nòn wo yi: «Lé o yén bàrà fo wa ḡúhú wán le ù wé cíí wén? 28 Fo wí à ù 6úe mí làa bío á fo híhú 6óráa o Ezipite nii bío síi le?» 29 Bío ó o Moyiize ná hñn bíoní so, ó o lúwa á vaá kará ho Madía kshú yi. Lé bín ó o yú 6a zàwa nùwá ḡun yi.

30 «Lúlúio búará-ḡun bín món, á le Dónbeení wáayi tonkaro búí zéénia míten làa wo le vñdè-za dshú na wee cí yi, ho tá hení yi, ho Sinayii 6úee nísání. § 31 Bín bè-minii so wó a Moyiize coon. A bío ó o wí ò o vaa sùará mu yi à wíoka loí sese, ó o ḡná a Nùhúso tãmu na bíá làa wo: 32. O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu na lé mín 6úaawa 6àn Dónbeení lé mi.* O o Moyiize zãna, á wee za wàwàwà, á yí wí ò o loí mu yi. 33 O o Nùhúso wáa bíá làa wo: «Tén ù nakáa, lé bío á ho lahò na á ù wí yi léé tá na bío sã mí. 34 Le lònbee na á ì nípomu wí yi ho Ezipite yi á ì mən. I ḡná 6a wée sã, á ì lion wà líú kání 6a. Wáa 6uen. I ì tonka fo ho *Ezipite yi.» †

35 «O Moyiize ní-kéní mu na ó o *Isirayεele nípomu fù pá bío le lé o yén dó a le o wé mí ḡúhúso lè mí cíí fi. † wón lé yia le Dónbeení tonkaa ò o wé o ḡúhúso làa yia wee lén há ḡúná. Le wó mu ho wáayi tonkaro pánká yi, yia hía zéénia míten làa a Moyiize le vñdè-za na wee cí yi. 36 O Moyiize lé yia léra a Isirayεele nípomu ho *Ezipite yi. O wó mu yéréké bíowa na wee zéení le Dónbeení pánká ho kshú yi, lè ho muhú na 6a wee ve làa muhú na mùia yi, lè ho tá hení yi há lúlúio búará-ḡun pàahú. 37 Lé o Moyiize mu lé yia pá bíá bío kà nòn o Isirayεele nípomu yi: «Le Dónbeení á à lén o ḡi-cúa fεero búí mín zàwa tshú

‡ 7:28 Mí loí Léro vùahú (Exode) 2.14 § 7:30 Mí loí Léro vùahú (Exode) 3.2 * 7:32 Mí loí Léro vùahú (Exode) 3.6 † 7:34 Mí loí Léro vùahú (Exode) 3.7, 8, 10 ‡ 7:35 Mí loí Léro vùahú (Exode) 2.14

na ka lè 1 bïo sîi á à tonka mi cón. § 38 Bïo mu nïpomu hïa kúaa mín wán ho tá hení yi, á lé orén pá hïa wee vará wán òuaawa lè le Dónbeení wáayi tonkaro páahú, yïa hïa wee bío làa wo ho Sinayii òúee wán. Lé orén á le Dónbeení bíoní na wee na le mukáni á nòn yi, ò o òuee lii na wen. 39 Ká wán òuaawa màhá yí tà ká 6a á bè há bíoní mu yi. Ba pá a bío, á wí 6a bíni va ho Ezipite yi.

40 Ba bía nòn o *Aaron yi: «Cá há wònna óúí na wen na à dí wa yahó, lé bío á wa yí zú bío wó a Mòyiize mu na léra wen ho Ezipite yi.» * 41 A 6a wáa pá a nòn-za kansí á wee wé mu hámu na yi, á dú ho són-beení bío óarén mítén dàrna wó bío yi. 42 Ká le Dónbeení màhá bíniá 6a món, á díá 6a á 6a wee òuaaní ho wáayi bíowa, làa bío mu túararáa 6a jii-cúa fèerowá vüahú yi:

«Isirayeele nïpomu,

há lúluúio óúará-jun na mi wó ho tá hení yi,

á 6a bà-kúio na mi fúaaana lè mu hámu na mi wó,

lé lnén á mi so wó mu nòn yi le?

43 Búee. Mu lé mi Mòlooki wáahú búkú za

lé mi Erefán† wáahú mànáayiire á mi óuan,

hón na á mi wó miten á wee óuaaní,

lé búñ nòn á ï ï sèráa mia á à dàráa ho *Babiloona wán.»‡

44 «Há pónsoní búkú na hïa wí wán òuaawa cón ho tá hení yi lé hón á há penminí na le Dónbeení làndá túara wán wí yi. Lé hón pónsoní búkú so hïa wee zéení le le Dónbeení wí 6a fíahú. O *Mòyiize hïa wó ho làa bío le Dónbeení zéenia le o wé làa ho. Le hïa le o wé ho làa hïa ó o mòn bío sîi.

45 Bún món á há pónsoní búkú mu á wán òuaawa lè mí mòmánia na sá mín á mún óuan. Páahú na le Dónbeení jòn há kána núpua á fó táwá nòn 6a yi ká a Zozue dú 6a yahó ká lé horén 6a óuan. A ho bèn wí bíñ fúuu fúaa o *Daviide páahú. 46 O Daviide bío hïa wó sína le Dónbeení yi, ó o fióra le níi le cón, á soráa ho lahó óúí à na a *Zakoobu óan Dónbeení yi. 47 Ká a *Salomón lé yïa màhá son le zii mu nòn le Dónbeení yi. 48 Ee ká le Dónbeení na dà mu bío óúenóúen wán màhá yí máa zo zoo kéení 6a núpua zii-sonia yi làa bío ó o jii-cúa fèero bíaráa mu.

49 Ho wáayi lé 1 béení kanmúini,

ká ho tá lé 1 zení bèenii.

Lé le zii yén síi á mi dà á so á à na mií.

Lé ho lahó yén á ï dà a kéení yi?

50 Bún bíowa so óúenóúen so yínón mi wó mu íten le?§

51 «Búí! Isirayeelesa, mi yiwa tunka dà, mi yí máa tà hén mi sía lè mi jikónna le Dónbeení veró yi. Minén lè mín óuaawa léee dà-kéní. 52 Lé o jii-cúa fèero yén á mín óuaawa mu á yí beéra lò? Bïa buera yïa mí òòn na wee wé le Dónbeení síi bío óúenóúe bío, bán á mín óuaawa óó. Bío ká wán, lé orén ní-kéní mu á minén ló món á mún óó. 53 Minén na le Dónbeení wáayi tonkarowá dó ho làndá níi yi, lé minén miten yí bó ho làndá mu bè-bíonii yi.»

O Etiëna óúeró bío

54 Bío ho làndá túiá fèerowá já há bíoní mu á 6a sía ka le há á fáa o Etiëna bío yi lè le sí-cíilè. 55 Ká arén wón sú lè le Dónbeení Hácíri, ó o hóonía mí yahó á lora ho wáayi, ó o mòn le Dónbeení cükú là a Yeesu ò o wí le

§ 7:37 Mi lorí Làndá zéenílò vüahú (Deutéronome) 18.15 * 7:40 Mi lorí Léró vüahú (Exode) 32.1, 23

† 7:43 Mòlooki: Lé ho Kanan kshú hááni núpua wáahú na 6a fú wee há. Erefán: Lé le mànáayiire óúí na ho Ezipitesa fú pá síi, á wó lè mí wáahú á wee há. ‡ 7:43 Mi lorí Amóosi vüahú 5.25-27 § 7:50 Mi lorí Ezayii vüahú 66.1-2

Dónbeení nín-tíání, ⁵⁶ ó o bía: «Mi tántá mi jikōnna, ho wáyai jii héra, á ì mōn o *Nùpue Za ká a ðīn le Dónbeení nín-tíání.» ⁵⁷ A 6a wee wāama pōnpōn à 6a tun mí jikōnna. ⁵⁸ Būn mōn á 6a búenbúen ðēnía kúaaaka a wán á wíira lórāa ho donkīahú á lée wee lēeka lè hā huaa á à búe. Bía wee wé mu á tenkaa mí sīa bārā a yārōnza búí na 6a le Soole tá le o pa yi. ⁵⁹ Bío 6a wee lēeka a Etiēna lè hā huaa, ó o wee fio ká sīi: «Núhūso Yeesu, tà fé 1 mánákā.» ⁶⁰ Būn mōn ó o ló lion mí nōnkōjúná wán, ò o wāamaa pōnpōn: «Núhūso, yí bè mu bè-kohó na ká 6a wán.» Bío ó o bía hōn bióní so wó, ó o húrun. **8**

¹ O Etiēna búeró ó o Soole tà.

O Soole wee beé bía tà a Krista bío lò

Mu nānzōn mí bēere, á bía tà a *Krista bío na ho Zeruzalēmu yi, á 6a búakāa wee beé lò làa sòobēe. Ba tonkarowá níi ló, ká bía ká búenbúen saawaa zon ho *Zudee lè ho *Samaríi kána yi. ² Ba nùpua búí na wee bè le Dónbeení yi sese lé bía lá a Etiēna vaá nùuna, á 6a wá wá a bío yi. ³ O Soole wón gēn lé bía tà a Krista bío jūhū búeró ó o hīnōn can mí kuio bío yi. O wee hēe wīika 6a báawa lè 6a háawa hā zíní yi, á 6ua vaa kúee ho kásó yi.

O Filiipu wee bue le bín-tente ho Samaríi yi

⁴ Bía saawaa wá bán tò hā kána yi, á wee bue le bín-tente. ⁵ O Filiipu wá van ho Samaríi kōhū ló-beení yi, á vaá wee bue o Krista bío à na ho nùpua yi. ⁶ Bío 6a zāamāa jí bío ó o Filiipu wee bío, á mún mōn mu yéréké bíowa na wee zéeni le Dónbeení pánká na ó o wee wé, á 6a wíokaa wee tántá mí jikōnna sese bío ó o wee bío yi. ⁷ Ba nùpua cērēe na 6a cīnāwa wi yi, á 6a wee fáara lé yi ká 6a à wāamaka pōnpōn. A 6a mùamúawá lè 6a lóní cērēe mún wee wa. ⁸ A mu wó sī-we-beení ho lóhó mu yi.

⁹ Nii búí na 6a le Simōn à hīa wi ho lóhó mu yi, á wó mí níi símú bín míana. Ho Samaríi nùpua búenbúen wee wé coon bío ó o wee wé bío yi. O lá wee wé mítēn lōn nùpue na bío jūhū wi. ¹⁰ Ba nùpua búenbúen hīa wee jí a cōn sese, á lá 6a háyúwá yi à yòo búe 6a ní-kīa yi. Ba wee bío: «O níi na ká á le Dónbeení pánká na 6a wee ve làa pánká beení á wi cōn.» ¹¹ Bío nōn 6a wee ðīn jínaa o cōn sese ká sīi, lé bío ó o wee wé 6a coon lè mí níi símú bíowa mu míana. ¹² Ká bío 6a yèrēmāa dó mí sīa le bín-tente na ó o Filiipu buera nōn 6a yi le *Dónbeení bēēni là a Yeesu *Krista bío yi, á 6a báawa lè 6a háawa á 6a bátízera. ¹³ O Simōn mí bēere mún dó mí sīi le yi, á 6a bátízera a. Būn jii wán, ó o wāa yí máa tà lé o Filiipu mōn. Mu yéréké bíowa na wee zéeni le Dónbeení pánká na ó o wee mí, ó o wee wé coon bío yi.

¹⁴ Bío 6a tonkarowá na ho Zeruzalēmu yi jí le ho Samaríisa búí tà le Dónbeení bióní bío, á 6a tonkaa o Piēre là a Zān 6a cōn. ¹⁵ Bío 6a vaá ðān á 6a fiōra nōn 6a ní-kenínia ní-fla yi bēra a na à 6a yi le Dónbeení Hácírí. ¹⁶ Le Dónbeení Hácírí mu lá ðīn yí lion 6arén búí wán: Ba bátízera 6a o Núhūso Yeesu yēni yi mí dōn. ¹⁷ O o Piēre là a Zān wāa bò mí níni 6a wán á 6a yú le Dónbeení Hácírí. ¹⁸ Bío ó o Simōn mōn à bía dó mí sīa o Krista yi yú le Dónbeení Hácírí pāahú na á 6a tonkarowá bò mí níni 6a wán yi, ¹⁹ ó o bía nōn o Piēre là a Zān yi: «Mí fé le wári à mí na ho ðarílo mu bān sīi mī, bēra a na ká 1 wé bò 1 níi nùpue wán à wón yí le Dónbeení Hácírí.» ²⁰ O o Piēre bía nōn wo yi: «Le ūnén lè ū wári búenbúen páani cī, lé bío fo wee lēeka le le Dónbeení bè-hānii á dà a yà. ²¹ Mu bío mu á ū níi yí túee yi, á fo mún yí ko làa būn, lé bío á le Dónbeení cōn á fo yínōn hūaarā. ²² Bío wi ū sīi yi yínōn

bïo na se. Cén díá mu à ù fio o Núhúso yi ká mu dà a wé, ò o sén díá na foñ há yile-kora na wi foñ bïo yi. ²³ I mən à mu koomu zon fo dàkhíina ù yí dà máa fé ütən mu bè-kora nni yi.» ²⁴ O o Simən wáa bíá nən o Piere là a Zān yi: «Minén miten fio o Núhúso yi à na mi, bèra a na à bío mi bíá kà búí yí yí mi.» ²⁵ O Piere là a Zān wee zéeni bío 6a zū a Núhúso dānī yi lè 6a nupua, á wee bue o bionī. Būn mən á 6a bīnía nən ho Zeruzalēmu, á wee bue le bín-tente ho Samarii lórá cèrèe yi ká 6a wà.

O Filiipu buera le bín-tente nən o Etiopii nni yi

²⁶ Mu páahú ó o Núhúso wáayi tonkaro búí bíá nən o Filiipu yi: «Híní dé ù yahó lè le wi hēeni bān nín-káahó. Lá ho wōhú na ló ho Zeruzalēmu yi á lion ho Kazaa, ho bèrowá yí boo lónbío.» ²⁷ O o Filiipu dēeniá hīnən wà. Ho wōhú na ó o lá, á Etiopii nni búí bò. O lé ho Etiopii kōhú bēe háa Kandaasi tonsá beenī na wi o nāfóró jūhú wán. O buera ho Zeruzalēmu buée búaanía le Dónbeenī ²⁸ á bīnía wee 6o. Le *Dónbeenī jī-cúa fēero *Ezayii vūahú lé hīa ó o kará mí wótóró yi wee kārán. ²⁹ Á le Dónbeenī Hácírí bíá nən o Filiipu yi: «Bánbá vaa búe ho wótóró na ká yi à bī ho lén.» ³⁰ O o Filiipu lùwa vaá bó ho yi, á ná ò o Etiopii nni wee kārán o jī-cúa fēero Ezayii vūahú, ó o tūara a yi: «Bío fo wee kārán ká á fo zū kúará le?» ³¹ O o nni bíá: «Ì ì wé kaka á à zúrínáa mu ká a búí yí zéeniá mu làa mi.» O o wáa le o Filiipu buee yòo kēni mí nīsání. ³² Ho vūahú bío na ó o nni wee kārán lé bío ká:

O bío bonmín là a pio
na 6a buan wà vaá búe,
O bío bonmín là a pioza
na 6a wee khè vará,
ká a dīn cèkè yí máa wá.

³³ Ba zírā a jūhú,
yīa dà a fēe ho tūiá o jii á yí ló.
Ba vīnía o mukānī ho tá wán,
á lé o yén á à dān ñ bío
6a zàwa bío á a lēé wo yi?*

³⁴ O o Etiopii nni tūara a Filiipu yi: «Lée wée ó o jī-cúa fēero mu wee bío bío ká? Lé orén miten bío ó o wee bío lée tàá lée nī-veere?» ³⁵ O o Filiipu wáa dīn ho vūahú bío na ó o nni kāránna wán á lárāa le bionī, ò o buera a Yeesu *Krista bín-tente nən wo yi.

³⁶ Bío 6a wi ho wōhú wán wà, cúa-yen à 6a vaá dōn ho saahó búí na mu jumu wi yi. O o Etiopii nni bíá: «Lé mu jumu na. Bío á à hē mi á ì máa bātízé lé mu yén.» ³⁷ [O o Filiipu bíá nən wo yi: «Ká fo tà a Krista bío lè ù sīi búenbúen á fo dà à bātízé.» O o nni bíá nən wo yi: «Úuu, ì tà le o Yeesu Krista lé le Dónbeenī Za.»] ³⁸ O o dēeniá le 6a dīnī ho wótóró. O orén là a Filiipu lion líi zon mu jumu yi, á wón bātízera a. ³⁹ Bío 6a ló mu jumu yi, á le Dónbeenī Hácírí lá a Filiipu wārāa, ó o Etiopii nni yí bīnía yí mən wo. O o wáa lá mí wōhú wà ká a sīi wan làa sòobēe. ⁴⁰ O Filiipu le mí ì loñ ò o wi ho Azooto lóhó yi. Lé bīn ó o dīn yi á wee hēe bue le bín-tente há lórá búenbúen na ó o wee káa yi, fúaa bío ó o vaá dōn ho *Sezaaree.

9

Bío wó a Soole yi ho Damaasi wōhú wán

* 8:33 Mi loñ Ezayii vūahú 53.7-8

¹ Hón p̄ahũ so yi à bio ó o Soole pá can mí kuio b̄io yi, lé b̄ia tà a *Krista b̄io lò beéró lè 6a búeró. O o wà van 6a yankarowà n̄úhũso c̄s̄n, ² à wón na ho v̄uahũ wo yi, ò o 6ua varáa ho Damaasi lóhó yi, à vaa zéení lè 6a *zúífúwa káránlò zíní n̄únása. Hón v̄uahũ so lé h̄ia á à zéení le ká a yú 6a báawa lè 6a h̄áawa na b̄ò a Krista w̄hũ, ò o w̄ika 6a 6ua varáa ho Zeruzaleemu. ³ B̄io ó o lá ho Damaasi w̄hũ á wà vaá s̄uará ho yi, ȳio 6ueé t̄í à k̄hoomu 6úí ló ho wáayi lí kúaará a wán. ⁴ O o ló lùwá ho tá yi, á mu t̄amu 6úí wee b̄io làa wo: «Soole, Soole. Fo wee beé 1 lò ká s̄ii lé we?» ⁵ O o t̄uara: «N̄úhũso, fo lée wée?» Á mu t̄amu b̄ia n̄on wo yi: «Í lé o Yeesu na á fo wee beé lò. ⁶ W̄áa líi h̄íní vaa zo ho lóhó yi. Ká fo zoó d̄s̄n, á 6a à zéení b̄io fo ko à ù wé.» ⁷ Á 6a n̄upua na b̄ò là a Soole á d̄n̄n coon yí dà máa b̄io. Ba wee n̄í mu t̄amu s̄á ká 6a yí m̄on n̄upue. ⁸ O o Soole líi h̄ín̄on á h̄era mí ȳio, ká a m̄ahá yí máa mí bio. Á 6a f̄u a n̄ú yi á zonnáa ho Damaasi lóhó yi. ⁹ W̄izooní b̄io t̄ín ká a yí máa mi. O yí máa dí, á yí máa n̄u.

¹⁰ N̄i-keníní 6úí h̄ia wi ho Damaasi lóhó yi á yèni 6a le Ananiasi. O N̄úhũso zéénia m̄iten làa wo á von wo: «Ananiasi.» O o tà: «N̄úhũso, lé mi na.» ¹¹ O o N̄úhũso b̄ia n̄on wo yi: «D̄èní lén vaa lá ho w̄hũ na 6a le «W̄hũ na muina», à va a Zudaa z̄í, à vaa t̄ua o Taasi n̄í na 6a le Soole b̄io. B̄io ká wán ó o lan wee flo. ¹² Á b̄io 6úí zéénia m̄iten làa wo. O m̄on n̄í 6úí na 6a le Ananiasi na 6ueé wee bè mí n̄íní o wán, ò o ȳio d̄án b̄íní mi.» ¹³ O o Ananiasi b̄ia: «N̄úhũso, n̄upua c̄èr̄e b̄ia a n̄í mu b̄io n̄on m̄í, á m̄un zéénia mu bè-kora 6úen6úen na ó o wó lè ù n̄upua na ho Zeruzaleemu yi n̄on m̄í. ¹⁴ Ba yankarowà n̄únása á n̄on ho p̄anká wo yi ò o 6uee w̄ikaráa b̄ia 6úen6úen na wee ve ù yèni hen.» ¹⁵ Ká a N̄úhũso m̄ahá b̄ia n̄on wo yi: «Lén va, lé b̄io ó o n̄í mu á í lera le o sá í tonlò. Orén lé yia á à zéení 1 b̄io á a na h̄á s̄í-viò lè mí bá-zàwa là a *Isirayeele n̄ipomu yi. ¹⁶ Le lònbee 6úen6úen na a yí o ínén b̄io yi á í zéení làa wo.»

¹⁷ O o Ananiasi w̄á h̄ín̄on wà, á vaá zon le z̄i yi, á zoó b̄ò mí n̄íní o Soole wán ò o b̄ia n̄on wo yi: «Wàn za Soole, o N̄úhũso Yeesu na zéénia m̄iten làa fo ho w̄hũ na fo lá wee 6uennáa wán lé wón tonkaa mi ù c̄s̄n, à ù b̄íní wé mi, à ù m̄un sí lè le Dónbeení Hácírí.» ¹⁸ Mí lahó yi, á b̄io 6úí lòn donkuaa á ló a ȳio yi, á k̄uennaa líi kúaará ó o w̄áa wee mi. O o h̄ín̄on á 6a bátizéra a. ¹⁹ B̄un m̄ón ó o dú ó o b̄ínia yú ho p̄anká.

O Soole wó a Yeesu Krista seér̄aso

O Soole wó h̄á w̄izooní b̄io yèn lè 6a n̄i-kenínia na wi ho Damaasi yi. ²⁰ Mí lahó yi ó o d̄ènia wee zéení le Dónbeení b̄io 6a *zúífúwa káránlò zíní yi, á wee bue le o Yeesu lé le Dónbeení Za. ²¹ B̄ia 6úen6úen na n̄á a b̄ioní á mu v̄á, á 6a wee b̄io: «B̄ia wee ve o Yeesu yèni ho Zeruzaleemu yi ó o n̄í na ká so h̄ia yí máa beé lò lè mí s̄oob̄é le? A ȳín̄on̄i b̄arén ó o so ló b̄io yí 6uara á wà 6ueé w̄ika hen á vaá na 6a yankarowà n̄únása yi le?» ²² Ká a Soole yáa w̄iokaa wee zéení le Dónbeení b̄io lè mí p̄anká féee. B̄io ó o w̄áa wee zéení mu wéréwéré le o Yeesu lé o *Krista, á 6a zúífúwa na ho Damaasi yi w̄áa yí z̄ú b̄io 6a à b̄io á à na a yi.

²³ W̄izooní b̄io yèn b̄un m̄ón, á 6a zúífúwa w̄ánia tò à 6a le mí ì 6úe o Soole. ²⁴ Ká a 6úí m̄ahá n̄á a zeñ wán. Ho lóhó z̄uajiní á 6a wee pa yi le wisoni lè ho t̄n̄ahũ á d̄án yír̄aa wo 6úe. ²⁵ Hón p̄ahũ so yi ó o Soole n̄i-kenínia fó a ho t̄n̄ahũ á dó ho lío-beení yi, á lée liin̄ia lè ho d̄ándá na 6a son k̄òonia ho lóhó yi m̄ón.

²⁶ O Soole wà vaá d̄s̄n ho Zeruzaleemu, ó o wi ò o zo 6a n̄i-kenínia t̄fahũ, ká 6a 6úen6úen m̄ahá z̄ana a lé b̄io 6a yí láa mu yi le o lée n̄i-keníníi binbirí. ²⁷ O o Baanabaasi lé ȳia w̄áa fó a á dú yahó á vannáa 6a tonkarowà c̄s̄n, á vaá

lá bío ó o Soole mǎnnáa o Nǎhǎso ho wǎhǎ wán làa bío á wón bíaráa làa wo á fɛɛra nǎn 6a yi. O mún fɛɛra bío ó o Soole poní sɛraráa á zéeniá lè le Dónbeení bío o Yeesu yèni yi ho Damaasi yi á nǎn 6a yi. ²⁸ A lá hón pǎahǎ so yi ó o Soole wáa wi làa ba, á wee bue le Dónbeení bíoní à tè ho Zeruzalɛmu yi yòo lé ká a poní sɛra. ²⁹ O mún wee bío lè 6a zúifùwa na wee bío mu kerɛɛkimu, á wee wǎaní làa ba. Ká bán mǎhá wee cá bío 6a à yíráa wo ò búe. ³⁰ Bío á bíá tà a Krista bío zǎna mu, á 6a lèeniá o Soole vannáa ho *Sezaaree, á díá a bín ó o nǎn ho Taasi.

³¹ Mu pǎahǎ á bíá tà a Krista bío wi ho hɛɛrà yi ho *Zudee, lè ho Kalilee, lè ho *Samaríi kǎna yi. Ba pǎnká wee dé wán, á wee 6ua mítén là a Nǎhǎso kǎnbii, á le Dónbeení Hácírí wee dé mí níi 6a yi á 6a wee jin.

O Piere wɛɛra a Enɛɛ

³² O Piere hǎnǎn tò ho kǎhǎ búenbúen yi. Wizonle búí ó o wá van bíá tà a *Krista bío yi cǎn ho Lidaa lóhó yi. ³³ O vaá yú níi búí bín na yèni 6a le Enɛɛ. O lé o mǎmúá, á wi le dǎmu dɛɛ yi yú há lúlúio bío hɛfn. ³⁴ O o Piere bíá nǎn wo yi: «Enɛɛ, o Yeesu Krista wee wɛɛ fo. Hǎní hǎoní ũ dǎmu dɛɛ.» O o Enɛɛ dɛɛniá líi hǎnǎn. ³⁵ Ho Lidaa lóhó lè há lórá na wi ho Saarǎn kǎhǎ tá pɛɛrú yi nǎpua búenbúen mǎn wo, á 6a tà nǎn mítén o Nǎhǎso yi.

O Piere vɛɛniá o Tabita

³⁶ Háa búí na tà a Krista bío na yèni 6a le Tabita á hǎa wi ho Zopee lóhó yi. Le yèni mu lè mu kerɛɛkimu á 6a le Dookaasi. Mu kúaré le «há-woní.» O hǎa wee wé mu bè-tentewá fɛɛ, á wee séeni 6a ní-khenia. ³⁷ Mu pǎahǎ ò o tò mu wǎmú á húrún. Bío 6a súeniá wo vó, á 6a yòó bàrá a ho nǎnwíohǎ yi. ³⁸ Ho Lidaa lè ho Zopee súaráa mún yi. Bío 6a ní-kenínia jí ò o Piere wi ho Lidaa yi, á 6a léra 6a nǎpua nǎwǎ jin tonkaa á bíá bío ká nǎn yi: «Wa wee fio fo, bánbá à ũ buen wa cǎn fuáfua.» ³⁹ A 6a vaá bíá mu nǎn wo yi, ó o dɛɛniá hǎnǎn bò làa ba. Bío ó o buée dǎn, á 6a fó a yòoraráa ho nǎnwíohǎ na ó o ní-hío wi yi. A 6a mahǎawa búenbúen wee vá buee búe o yi ká 6a à wá. Há sǎ-zǎnia na ó o Dookaasi mu bá ká a dǎn yí húrún á 6a wee lá zéeni láa wo. ⁴⁰ O o Piere le 6a búenbúen lè, ò o líi fǎrá mí nǎnkǎjúná wán, ò o flora. Bún mǎn ó o yèrémáa sǎnsáa o ní-hío ò o bíá: «Tabita, líi hǎní.» O o héra mí yio. Bío ó o mǎn o Piere, ó o líi hǎnǎn yòó kará. ⁴¹ O o Piere 6uan o níi yi, á séeniá wo ó o líi hǎnǎn yòó dǎn. Bún mǎn ó o von bíá tà a Krista bío, lè 6a mahǎawa, á buée zéeniá wo làa ba ká a yíio wi lua.

⁴² Ho Zopee nǎpua búenbúen jí mu, á 6a cɛɛɛ tà a Nǎhǎso bío. ⁴³ Bún mǎn ó o Piere dá cáakaa ho Zopee yi o sǎn-fi búí na yèni 6a le Simǎn cǎn.

10

O Piere veró bíá yǎnǎn 6a zúifùwa cǎn

¹ Níi búí hǎa wi ho *Sezaaree lóhó yi á yèni 6a le Koronɛɛye. O hǎa lé ho Oroomu dásíwá ku-beení búí kuure jǎhǎso, díio 6a wee ve láa Italií dásíwá kuure. ² O nǎpue mu hǎa wee bè le Dónbeení lǎndá yi sese, orén lè mí zǎi nǎpua búenbúen wee kǎnbi le Dónbeení. Ba *zúifùwa ní-khenia ó o hǎa wee séeni lè mí sòobɛɛ, á wee fio le Dónbeení yí máa kǎhí. ³ Wizonle búí wi-háaré yi, á bío búí zéeniá mítén làa wo. O mǎn le Dónbeení wáayi tonkaro wéréwéré ò o buée zoó wee bío làa wo: «Koronɛɛye.» ⁴ O o yòó lora wo yi lè le zǎníi ò o bíá: «Nǎhǎso, mu wan le?» A ho wáayi tonkaro bíá: «Le Dónbeení tá jí ũ floró, á mún mǎn le séeni na fo wee wé na 6a ní-khenia yi, á le leékaa ũ

bíó. ⁵ Awa, wáa tonka 6a nùpua bíó kà wán le 6a va ho Zopee lóhó à vaa fé o nǎi búí na 6a le Simón buennáa, yíá 6a mún wee ve le Piere. ⁶ O làara a nǎi búí na wee fi há sǎnna wán. O yèni 6a le Simón, á zli wi mu yámú jumu jii.»

⁷ Bíó ho wáayi tonkaro na bíá làa wo wá, ó o Koronéeye von mí ton-sáwá nùwá jun lè mí dásíwá nǎ-kéní na sá a cǎn míana á wa le Dónbeení, ⁸ á bíá bíó wó búenbúen nǎn 6a yi, ò o tonkaa 6a le 6a va ho Zopee.

⁹ A 6a wá. Ho tá tǎn yú 6a ká 6a pá wi ho wǎhú wán. Le wíi á a bíó le mí yòó fǎrá à ðín, à 6a sùaráa ho Zopee. Lé hón páahú so yi ó o Piere yòora le zli lòho á wá yòó wé mí floró. ¹⁰ Bíó ó o yòó wi bín, á le híni dà a, ó o le mí ì dí. Bíó 6a lan wee sí ho ðínlò, á bíó búí buéé zéenia míten làa wo. ¹¹ O mǎn ho wáayi á ho héra. A ðéé búí lòn pǎnsò-beení á 6a buan jǎ-káa bíó náa yi, á yòó ló wee líi, á wá líi búé ho tá yi. ¹² Le ðéé mu yi á nǎjuwá làa náa náa sowa, làa bíá wee vará mí píorá wán, lè 6a jǎnzáwa lè mí síwá búenbúen wi yi. ¹³ A tǎmu búí bíá nǎn wo yi: «Piere, líi híni búé 6a à là.» ¹⁴ O o Piere bíá: «Ébé, Nùhúso, í máa wee mu. Dínlò na ũ hò yi, làa híia tun á í ðín yí dú yí mǎn hùu.» ¹⁵ A mu tǎmu bíniá sǎ jǎ á bíá nǎn wo yi: «Bíó na le Dónbeení le mu wee ce vó à ũnén yí wé làa bíó na tun.» ¹⁶ Mu wó làa búni á ðǎn há zen cúa-ðín. Búni mǎn á le ðéé mu ðéenia buan yòora ho wáayi.

¹⁷ O o Piere wáa wee túa míten yi lè mu bíó na ó o mǎn bǎn kúará. Hón páahú so yi, ò o Koronéeye nùpua na ó o tonkaa le 6a buen o Simón zli á túakaa buéé ðǎn le bǎn zǎajii. ¹⁸ A 6a von à 6a túara: «Lé hen ká ó o Simón na 6a le Piere á làara yi le?» ¹⁹ Bíó ó o Piere pá lan wee le mí yi mí bè-minii bǎn kúará wán, á búni le Dónbeení Hácírí wee bíó làa wo: «Loñ, 6a nùpua nùwá ðín wi hen á wee cá fo. ²⁰ Yí titika bíó, híni líi bè làa ba, ínén lé yíá tonkaa 6a.» ²¹ O o Piere wáa híniǎn líon 6a nùpua mu cǎn, á líi bíá nǎn 6a yi: «Yíá mi wee cá lé ínén í bεere, léé webio nǎn mi buararáa hen?» ²² A 6a bíá: «Ba dásíwá jǎhúso búí na 6a le Koronéeye lé yíá tonkaa wen ũ cǎn. O léé nǎ-tente á wee kǎnbi le Dónbeení, á 6a *zúífúwa búenbúen wee wíoka a yèni. Le Dónbeení wáayi tonkaro búí bíá nǎn wo yi le o bíó le 6a buee ve fo buennáa mí cǎn, ò o jǎ bíó fo ò bíó á à na a yi.» ²³ O o Piere fó 6a, á 6a zoó cǎana làa wo.

Bíó wó a Koronéeye zli

Mu tá na léé tǎn, ó o Piere làa ba páania lá ho wǎhú, á bíá tà a *Krista yi nùwá yèn búí ló ho Zopee yi á lèenia 6a. ²⁴ Ba vará cǎana á tá léé tǎn vaá ðǎnnáa ho Sezaaree. Búni ñ wé ò o Koronéeye, lè mín zli nùpua, lè mín bǎnlowá binbirí na ó o von á kará pan wo bín. ²⁵ Páahú na ó o Piere wá buéé zo yi, ó o Koronéeye híniǎn sá a yahó, á vaá líi búrá a tá, ò o tǎenia wo yi lè le kǎnbii. ²⁶ Ká a Piere máhá fù a yi á hónia ò o bíá nǎn wo yi: «Lii híni, ínén mún lé o nùpue lè ũ bíó sii.» ²⁷ Búni mǎn ó o pá lan wee bíó làa wo á vaá zonnáa le zli yi, á zoó yú 6a nùpua cǎrèé ká 6a kúaa mín wán, ²⁸ ó o bíá nǎn 6a yi: «Mi zǎ le 6a zúífúwa cǎn, á ho va ho síi veere nùpue cǎn, táá à páani kéeni làa wo léé bíó na yí ko á mu wé, ká le Dónbeení máhá zéenia mu nǎn míi le í yí ko á í lá nùpue woon lòn nǎ-tinii na á nùpue yí ko ò o wé va cǎn. ²⁹ Lé búni nǎn á í yí pá mí veró á í ðéenia buara. Awa, á mí wáa zéeni í veró jǎhú.»

³⁰ O o Koronéeye bíá: «Mu wizooní ðín léé zuia, ho páahú dà-kéní kéní na ká yi, le wi-háaré, á í wee flo í zli. Yíó buéé ðí à nùpue búí na dà-zínií wee jǎiika á ðín í yahó, ³¹ ò o bíá: «Le Dónbeení tà jǎ ú floró, á mún mǎn le séenií na fo wee wé à na 6a nǎ-khenia yi, á le léekaa ũ bíó. ³² Wáa tonka 6a nùpua ho Zopee yi le 6a vaa bíó le o Simón na 6a le Piere à buen. O làara a Simón wán, yíá

wee fi hã sōnna, na zli wi mu yámú jumu jii.»³³ A ï dèenía tonkaa 6a nùpua le 6a vaa ve fo, á fo tà guara bñn se. Hã laà na kà wán, á wa búenbúen wi le Dónbeení yahó hen á jínáa bío búenbúen na ó o Núhũso dó ù jii yi le ù bío.»

³⁴ O o Piere wáa lá le bióní á bía: «Bíó kà wán á ï wáa zú kénkén le le Dónbeení yí máa hueeka 6a nùpua mín yi. ³⁵ Nùpue léee nùpue, ò o lé kōhũ léee kōhũ yi, ká a wee kōnbi le, á wee wé le sli bío, se wón bío sí le yi. ³⁶ Mi zú bío le Dónbeení bía non o *Isirayeele nípomu yi ká le non ho hээрá bín-tente 6a yi, dío ó o Yeesu *Krista guararáa, wón na lé 6a nùpua búenbúen Núhũso. ³⁷ Bío ó o Zán bía le Dónbeení bío le 6a nùpua á bátizéa 6a, á bío búakáa wó ho Kalilee yi, á lá bío wó ho Zudee yi búenbúen á mi mún zú. ³⁸ Mi non bío le Dónbeení liiníanaa mí Hácírí pánká o Nazareete nñi Yeesu wán. Mi mún zú bío ó o Yeesu mu varáa ho kōhũ yi, á wee wé mu bè-tente ká a weé bío ó o *Satáni pánká wi wán búenbúen, lé bío le Dónbeení hía wi làa wo. ³⁹ Bío búenbúen na ó o wó 6a zúifúwa kōhũ le ho Zeruzaleemu yi á wa non, á lé mu seérása. Ba búaa wo ho *kùrúwá wán ó o húrun. ⁴⁰ Ká le Dónbeení máhá vèenía wo mu wizooní tñn nñi zon á 6a nùpua non. ⁴¹ Mu yínón 6a nùpua búenbúen non wo. Warén na lé fèra hueekaa wó le 6a seérása lé warén non wo. Bío le Dónbeení vèenía wo mónén, á warén làa wo páanía dú á jun. ⁴² O henía mu non wen le wa zéeni le Dónbeení bío, á mún bue na 6a nùpua yi le orén lé yía le Dónbeení bārā ò o cítí 6a yèn-vèeniasa le 6a nñ-hía. ⁴³ Le *Dónbeení jii-cúa fèerowá búenbúen bía a bío, le nùpue léee nùpue na dó mí síi o yi, ó o ò yí mu bè-kora séndiaró o yèni pánká yi.»

⁴⁴ Páahú na ó o Piere lan wee bío yi, á le Dónbeení Hácírí lion bía wee jí a bióní wán. ⁴⁵ Bía tà a *Krista bío na lé 6a *zúifúwa binbirí na bò là a Piere guararáa á wó coon dàkhína le Dónbeení Hácírí na le non á le bera fò bía yínón 6a zúifúwa bío yi. ⁴⁶ Lé bío 6a wee jí á 6a wee bío hã síi-vio bióní na 6a yi zú, á wee khóoni le Dónbeení le bè-beera na le wó bío yi. O o Piere bía: ⁴⁷ «Ba nùpua na kà á 6a dà á hè le 6a yí bátizé 6a le mu jumu, ká 6a non yí le Dónbeení Hácírí le wa bío síi le?» ⁴⁸ O o non le jii le 6a bátizé 6a o Yeesu Krista yèni yi. Bñn món á 6a flora a Piere le o wé há wizooní bío yèn làa mí.

11

O Piere fèera bío wó a Koroneeye zli

¹ Ba tonkarowá làa bía tà a *Krista bío na wi ho *Zudee yi á já le bío yínón 6a *zúifúwa á mún tà le Dónbeení bío. ² Bío ó o Piere bñnía van ho Zeruzaleemu, á bía tà a Krista bío na lé 6a zúifúwa binbirí á wee zá làa wo: ³ «Léee webio non á fo vannáa bía yínón 6a zúifúwa cón á páanía dú làa ba?» ⁴ O o Piere wáa líi lá bío mu wóráa le mí dà-kéní kéní búenbúen á fèera non 6a yi ká síi: ⁵ «Mu wee wé ká 1 wi ho Zopee lóhó yi á wee wé 1 floró. Yio buéé tí á bío búí zéenía mítén làa mi. Mu léee dèe búí lón pñnsò-beení á 6a guan jii-káa bío náa yi, na yóó ló ho wáayi á buéé líi 6ó míi. ⁶ A ï lora le yi sese, á non 6a napuwá laà náa náa sowa, bía ho lóhó yi làa bía há mana yi, làa bía wee várá mí píora wán, le 6a jínzáwa. ⁷ A ï já támu búí sá na wee bío làa mi: «Piere, lii hñní búe 6a á là.» ⁸ Ká 1 máhá bía: «Ebé, Núhũso, 1 máa wé mu. Dínló na ù hò yi, làa hía tun á ï díñ yi dú yi non huú.» ⁹ A mu támu tñn pá bñnía sá já á bía non míi: «Bíó na le Dónbeení le mu wee ce vó únén yi wé làa bío na tun.» ¹⁰ Mu wó làa bñn á dñn há zen cúa-tñn. Bñn món á le dèe mu dèenía bñnía guan yóora ho wáayi. ¹¹ Hón páahú dà-kéní so yi, á bñn 6a nùpua núwá tñn búí na 6a tonkaa á ló ho *Sezaaree yi á buéé dñn le zli na á ï wi yi. ¹² A le Dónbeení Hácírí bía le 1 yí titika, le 1 hñní bè làa ba. Wán záwa núwá hežñn na bò làa mí guara hen, lé

bán lèenía mi vannáa ho Sezaaree, á wa vaá páanía zon o Koroneeye zii. ¹³ A wón lá bío ó o wó wó mǎnnáa ho wáayi tonkaro mí zii ká a ðín wee bío làa wo ká síi: <Tonka 6a núpua le 6a va ho Zopee à vaa ve o Simǎn na 6a le Piere le o 6uen. ¹⁴ Hã bíoní na á à kǎní ùnén lè ù zii núpua 6úen6úen lé hǎn ò o bío á a na foñ.>

¹⁵ «Bíó á ì 6úakáa wee bío á bǔn le Dónbeení Hácírí lion 6a wán, làa bío le hía lionnáa warén wán mu jǔhǔ 6úeení bío síi. ¹⁶ A ì hácírí mahá 6uara bío ó o Núhúso hía bíá wán: <O Zǎn hía wee bátízé lè mu jumu, èe ká minén bán á à bátízé lè le Dónbeení Hácírí.> ¹⁷ Bío le Dónbeení hía hǎn làa wen, páahǔ na wa tà a Núhúso Yeesu Krista yi, lé bǔn á le mún hǎn lè 6arén. A Inén lee wée á à pí bío le Dónbeení le mí ì wé.» ¹⁸ Bío 6a já hǎn bíoní so, á 6a yòò wan tèn, á wee khòoní le Dónbeení ká síi: «Mu 6èntǎn bon. Le Dónbeení mún tà non ho wǎhǔ bíá yínǎí 6a zúífúwa yi á 6a dàí yèrémá mí yilera lè mí wára, á yí le mukǎní binbirí na máa vé.»

Bio ho Antiosi kèrètíewa kuure jǔhǔ 6uakáará

¹⁹ Bíá tà a *Krista bío lò beéró na 6úakáa o Etiéna 6úeró páahǔ lé bǔn non á 6a saawaaráa. Ba 6úí wá fúaa ho Fenisii lè ho Siipere kǎna, lè ho Antiosi lóhó yi. Ká 6a mahá waá yí máa bue le Dónbeení bíoní á na ní-vio yi, ká mu yínǎí 6a *zúífúwa. ²⁰ Èe ká bíá tà a Krista bío núwá yen 6úí na wee lé ho Siipere lè ho Siréena yi, á ló van ho Antiosi, á mún vaá wee bue le Dónbeení bín-tente na bío ciran o Núhúso Yeesu á na bíá yínǎí 6a zúífúwa yi. ²¹ O Núhúso dànló fù wí làa ba, á núpua cèrèe á tà yèrémáa bò a Núhúso yi.

²² Ho Zeruzaléemu kèrètíewa kuure já mu bío mu, á 6a wáa tonkaa o Baanabaasi le o va ho Antiosi. ²³ Bío ó o vaá dǎn bǔn ó o mǎn bío le Dónbeení dúbuaaráa bíá tà a Krista bío yi, ó o zámakaa mu bío yi, ó o henía 6a 6úen6úen sía, á 6a yí lé o Núhúso món, ká 6a tà a bío mí sía yi. ²⁴ Mu bon, o Baanabaasi 6èntǎn fù lee núpue na se, á sú lè le Dónbeení Hácírí, á dó mí síi o Núhúso yi. Núpua cèrèe tà non mítén o Núhúso yi.

²⁵ Bǔn món ó o Baanabaasi wá van ho Taasi lóhó, á wá vaá cà a Soole. ²⁶ Bío ó o vaá yú a, ó o bò mún làa wo 6uara ho Antiosi yi. Ba mí núwá jun á wó le lúlú-kùure ká 6a wee páaní kúee mún wán lè ho Antiosi kèrètíewa, á káránna núpua cèrèe. Lé ho Antiosi yi á 6a 6úakáa wee veráa bíá tà a Krista bío làa kèrètíewa.

²⁷ Mu páahǔ á le *Dónbeení jǔ-cúa fèerowá 6úí ló ho Zeruzaléemu yi á van ho Antiosi. ²⁸ Ba ní-kéní na 6a le Akabuusi á le Dónbeení Hácírí bíá non yi, ó o hǎnon yòò ðín ò o bíá le hen làa ðínú ká le hǎn-sǔmúí á à lé ho tá 6úen6úen wán. A le 6èn ló páahǔ na ó o Koloode wó ho *Oroomu bá-záwa bée yi. ²⁹ A 6a ní-kenínia wáania tò, le mí ní-kéní kéní á a na bío na mí dà a na á à wé lè le séenii á à toní ì na bíá tà a Krista bío ho *Zudee yi. ³⁰ A bǔn lé bío 6a wó, á 6a tonkaa o Baanabaasi là a Soole le 6a 6ua mu vaa na ho Zudee kǎhǔ kèrètíewa kuio ya-díwá yi.

12

O Piere léró ho kàsó yi bío

¹ Mu páahǔ ká a bée *Heroode* wee beé 6a kèrètíewa núwá yen 6úí sǎnia lò. ² O 6ó a Zǎn bàn kǎnle Zaaki lè ho khá-tóní. ³ Bǔn món, á bío ó o mǎn á mu sí 6a *zúífúwa yi, ó o mún wíira a Piere. Bǔn wó ho *búurú na á ja-fní yí dó yi sǎnú díró páahǔ. ⁴ Bío ó o Piere 6a wíira, ó o Heroode non le jii le 6a dé o

* **12:1** O Heroode na 6a wee bío bío hen lé o Heroode Akiripaa nín-yániso.

ho kàsó yí, ò o bàrá 6a dásíwá nùwá náa náa kuio bío náa le 6a pa a yí. O lá wee leéka le ká ho *Paaki sánú dú khíina, o ò cíti o 6a nùpua yí o yí. ⁵ O Piere wón 6a wáa pan yí ho kàsó yí, ká 6a kèrètíewa kuure bèn wee flo le Dónbeení na a yí lè mí sóobé.

⁶ Ho tñàahú na tá lée tí ó o Heroode á à cíti o 6a nùpua yí o yí, ká a Piere 6a can lè há zuákùariwá bío òun ó o duma 6a dásíwá nùwá òun páahú. A 6a parowá mún òun mí lara yí ho kàsó zii zúajii. ⁷ Yí o 6ueé tí à wáayi tonkaro búii òun, á mu khoomu búii òuníina zoó ho kàsó zii. O o Nùhúso wáayi tonkaro líi búanbúaa o Piere òòkóni, á sñnia wo, ò o bíia nòn wo yí: «Lii híni fuafúa.» Hón páahú so yí á há zuákùariwá feera a níni yí líi kúaaará. ⁸ A ho wáayi tonkaro bíia nòn wo yí: «Ca ù kírí à ù zí ù nakáa.» O o Piere wó búni. O o bíia nòn wo yí: «Lá ù kánfun zí à ù bè mi.»

⁹ O o Piere wó búni ò o ló lée bò a yí. O yí máa leéka le bío ho wáayi tonkaro wee wé á bon. O wee leéka le há lée kònkórá. ¹⁰ Ba lée khíina 6a nín-yání parowá, á bínia vaá khíina bíia sá, á wá vaá bó ho hñnló woohú na sánsáa ho lóhó yí, á hón héra mítén á 6a yòó ló. Bío 6a lá ho wòhú wá, yí o 6ueé tí à ho wáayi tonkaro wà ò o díia a Piere.

¹¹ O o Piere wáa zúna le bío wó ká bon, ó o bíia: «Há laà na ká wán á í wáa zú mu kénkén le o Nùhúso lé yia tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ó o 6ueé líi kánia mi o Heroode níi yí, á mún kánia mi le lònbee búenbúen na 6a zúifúwa lá wee fan le le yí mi yí.» ¹² Bío ó o lon mí yí wó, ó o wá van o Zán na 6a le Maaki bân nu Mari zii. Ba nùpua cèrèe kúaa mún wán bín á wee fio. ¹³ O vaá búanbúaa ho zúajii woohú, ó o ton-sá háa búii na 6a le Oroode á hínnon wá 6ueé hén ho. ¹⁴ Bío ó o 6ueé zúna a Piere támu, ó o sli wan wan á yí héra ho woohú ò o bínia lùwa zoó bíia le o Piere lée wi ho zúajii. ¹⁵ A 6a bíia nòn wo yí: «Fo yáá wee khée.» Ká a máhá wee bío le mu bon kénkén. A 6a wáa bíia: «Áyí! Mu lé o nì-hñnbómu.» ¹⁶ O o Piere pá òun wee búanbúaa ho woohú. Bío 6a wó san héra ho, á 6a mòn wo á mu wó 6a coon. ¹⁷ O o lá mí níi dá 6a yí le 6a wé tété, ò o zéenia bío ó o Nùhúso wó wó léraráa wo ho kàsó yí láa ba, ò o pá bínia bíia: «Mí bío mu na a Zaaki lè wán zàwa na so yí.» Bún món ó o ló á wá van lòn-veere.

¹⁸ Bío ho tá tñn á 6a dásíwá búenbúen kánkáa, á wee cà à 6a zúni bío ó o Piere bío wóráa. ¹⁹ O o Heroode le 6a cà a, á 6a cà a san 6a yí yú a, ó o tuakaa bíia lá pan wo yí, ò o nòn le níi le 6a búe 6a. Bún món ó o Piere ló ho *Zudee yí á vaá kará dóka mí yí ho *Sezaaree yí.

O bée Heroode húmú bío

²⁰ O Heroode sli híia wee cí ho Tiire lè ho Sidón lórása yí dàkhíina. A bío 6a bè-dínií wee lé o Heroode mu bân kòhú yí, á 6a wó le níi dà-kéni á 6a le mí ì va a cñn. A 6a 6ueé òun o Bilasutuusi wán, yia wi o Heroode mu zii tonni òun wán. Ba wá zoó yanka a ò o le mí véeni há bíoní. ²¹ Bío le wizonle na 6a bàrá òun, ó o Heroode lá mí bá-zámu sía zá, ò o kará mí béeni kanmúini wán, ò o lá le bíoní 6a zámáa yahó. ²² A mu nípomu búenbúen bíia pónpón: «Mu yí nòn nùpue wee bío, mu lée dofiní búii.» ²³ Páahú na 6a wee bío mu yí, á búni le Dónbeení wáayi tonkaro búii vína a Heroode, lé bío ho cùkú na bío sá le Dónbeení yí ó o fó bò mítén wán. A 6a sùnbowa zon wo ó o húrun.

²⁴ Le Dónbeení bíoní wee ben fè há lùu ká le wá. ²⁵ Bío ó o Baanabaasi là a Soole tonló wo ho Zeruzaléemu yí, á 6a fó a Zán na 6a le Maaki á wáráa.

¹ Ho Antiosi kèrètíewa kuure yi á 6a jì-cúa fɛɛrowá lè 6a nǐ-kàránlowá hía wi yi. Ba lé o Baanabaasi là a Soole, là a Simìon na 6a wee ve làa Nǐ-bírí, là a Sirɛena nǐ Lisiyuusi, là a Manarɛɛ na páania dǎn là a bɛɛ *Heroode.*
² Wizonle búí, ká 6a wee búaaaní a Nǐhúto, á lù mí jìní, á le Dónbeení Hácírí bía non 6a yi: «Mí lén o Baanabaasi là a Soole mí dòn à 6a sá ho tonló na á ì von 6a bío yi.»
³ A bío 6a lù mí jìní à 6a flora vó, á 6a bò mí níní 6a wán à 6a non ho wǎhú 6a yi á 6a wá.

⁴ Bío ó o Baanabaasi là a Soole á le Dónbeení Hácírí wáa von ká síí, á 6a wá van ho Selesii lóhó. Lé bín á 6a zon ho won-beení yi vannáa ho Siipere kǎhú na wi mu jumu tlahú.
⁵ Bío 6a vaá dǎn ho Siipere kǎhú lóhó na 6a le Salamina á 6a wáa wee hue le Dónbeení bíoní 6a *zuífúwa kàránló zíní yi. Yía kera bín làa ba á wee séení 6a lé o Zán Maaki.
⁶ Ho kǎhú búenbúen 6a tò yi yòó ló, á vaá bó ho Pafóosi lóhó yi. Lé bín á 6a fò mín lá a zuífú nǐ búí na wee wé mu nǐn-símú na 6a le Bara-Yeesu yi. O lá wee lá mítén lòn jì-cúa fɛɛro.
⁷ O hía wi ho kǎhú mu jǐhúto na 6a le Sɛɛziyuusi Poluusi cǎn. O nǐ mu fù léé núpue na hácírí wi. O wi ò o jí le Dónbeení bíoní. O o von o Baanabaasi là a Soole le 6a búen mí cǎn.
⁸ Ká a nǐn-símú 6ànsò Elimaasi á yi wí à ho kǎhú mu jǐhúto à tà a *Krista bío ó o wi ò o hɛ 6a. (Ba *Kɛɛɛsisa wee ve o Bara-Yeesu mu làa Elimaasi.)
⁹ Hón páahú so yi, ó o Soole na 6a mún wee ve làa Poole† á le Dónbeení Hácírí wáa sú ó o fá mí yío wo yi,
¹⁰ ò o bía: «Ūnén *Satáni za sabín-fútaalo yén. Fo wee vǐnǐ 6a núpua. Mu bío na se búenbúen fo wee fíraa. O Nǐhúto síí bío bún téréna, à únén wón wee báaraaka làa bú. Cén kǎhí mu yi.
¹¹ Awa, wáa lorí mu. O Nǐhúto á à 6óoní foñ. Fo ò wé o muui, á à cǎaka ká ù máa mí le wii khoomu.» Mí lahó yi ó o Elimaasi yío dɛɛnía coora, á wó mí tǐbíri. O o wee hɛɛ vǐná, á wee cǎ yía á à tɛ o nǐi yi ì lɛnnáa.
¹² Bío ho kǎhú jǐhúto mǎn bío wó, ó o tà dó mí síi o Krista yi. O Nǐhúto bío na ó o wee jí á zon wo dà.

O Baanabaasi là a Poole van ho Antiosi

¹³ O Poole lè mí ninzàwa á zon ho won-beení ho Pafóosi yi á van ho Pánfilii kǎhú lóhó na 6a le Pɛɛze. Bío 6a vaá dǎn bín, ó o Zán Maaki díá 6a, ò o bínía van ho Zeruzalɛmu.
¹⁴ Barén bán dǎn ho Pɛɛze yi á 6a lá ho won-beení, á vaá dǎn ho Pizidii kǎhú lóhó na 6a le Antiosi. Ho *Sabaa zon, á 6a zon ho kàránló zǐi yi á zoó kará.
¹⁵ Bío 6a kàrána ho làndá vǐahú lè le *Dónbeení jì-cúa fɛɛrowá vǐahú vó, á ho kàránló zǐi jǐhúto le 6a bío bío ká na 6a yi: «Wán zàwa, hen ká bíoní wi mi cǎn á mi le mi ì hǐ lè 6a núpua sía se mi wáa dà à bío.»

¹⁶ O o Poole líí hǐnǎn yòó dǎn ò o dá mí nǐi le 6a wé tɛtɛ, ò o bía: «Minén *Isirayɛɛlesa, lè minén na wee kǎnbi le Dónbeení búenbúen, mí jí bío á ì bío:
¹⁷ O Isirayɛɛle nǐpomu na ká 6àn Dónbeení lè dén hueekaa wán búaaawa. Le wó á mu nǐpomu na ká jina ho *Ezipite yi páahú na 6a wi mu nǐ-hámu yi bín. Bún món á le lera 6a bín lè mí pánká.
¹⁸ Le búan 6a há mana tá hení yi á yú lòn lúlúio búará-jun síi.
¹⁹ Ho Kanan kǎhú yi á há sííwá bío hɛjún núpua á le 6ó jǐhú, á fó táwá non mí nǐpomu yi, á há bío sí 6a yi.
²⁰ Mu búenbúen wó á míana yú há lúlúio kǎhá-náa làa búará-jun làa píru síi.

* 13:1 O Heroode na 6a wee bío bío hen lé o Heroode Antipaasi na wi ho Kalilee jǐhú yi. † 13:9 Bío non ò o Soole 6a yèrémáa wee ve là a Poole: Ba zuífúwa na bío sá ho Oroomu yi á yènnáa fù lé mu bío jún jún. Ba zuífúmu yèni wee kɛɛɛ. Ká yía bío sá ho Oroomu yi, á wón 6a bíní cé le 6úí na yi. Ho Soole lé 6a zuífúwa yèni. Ká ho Poole lé bío ó o bío sá ho Oroomu yi.

«Bún món á le Dónbeenĩ hueekaa 6a búii wán 6úaaawa t̄ahũ á wó lè 6a púnása, à bán wé fáa 6a túiáwà. A mu wó làa bún f̄eee á 6ueé 6ó a ñi-cúa f̄eero Samuweele p̄ahũ yi. ²¹ Bún món á 6a flora a b̄ée le Dónbeenĩ c̄n á le ñon o Kiisi za Sayuule 6a yi. Wón na wee lé o Bēnzamee z̄i-ñúhũ yi. A wón kera 6a ñúhũ wán á d̄n h̄á lúluúo 6úará-ñun. ²² B̄io le h̄a p̄á a Sayuule díá á le ñon o *Daviide 6a yi á wó lè 6a b̄ée. Wón Daviide so á le b̄ia b̄io kà d̄n̄i yi: † s̄ii ñúpue á ï w̄áa yú, o lé o Zesee za Daviide‡ wón lé ȳia á à wé b̄io 6úen6úen na á ï ì b̄io le o wé á à tíi ñii.» ²³ O Daviide m̄onm̄aniĩ ñi-kénĩ 6úii lé o Yeesu. Lé wón le Dónbeenĩ wó là a Isirayeele ñipomu k̄án̄ilo, làa b̄io á le h̄a d̄oráa mí ñii le mí ì wé làa bú. ²⁴ S̄áni ò o Yeesu 6uen, à b̄d̄n ó o Z̄án buera ñon o Isirayeele ñipomu 6úen6úen yi le 6a ȳeremá mi yilera lé mí wárá à 6a b̄átizé 6a. ²⁵ P̄ahũ na ó o Z̄án muk̄an̄i véro wá 6ueé d̄á, ó o wee b̄io: †Mi wee léeka le ì léé wée? Ȳia mi wee lòon̄i wi mí d̄on le ìn̄én. Ee ká mi mah̄á loĩ, 6ánsò wi ì m̄ón lù. H̄ari o nakaa tenlò á ï p̄á ȳi koráa.»

²⁶ «Wàn z̄áwa, minén na lé o *Abarahaamu m̄onm̄aniĩ làa b̄ia mi t̄ahũ na wee k̄n̄bi le Dónbeenĩ, lé warén á ho fenlò b̄ionĩ na kà á buera ñon yi. ²⁷ Ho Zeruzaleemusa le mí púnása á ȳi z̄úna a Yeesu b̄io 6àn ñúhũ á mún ȳi z̄úna 6a ñi-cúa f̄erowá b̄ionĩ na wee k̄arán ho *Sabaa wizoonĩ le mí dà-kénĩ kénĩ yi kúará. O Yeesu mu á 6a síniĩa ñúhũ á t̄iiraráa 6a ñi-cúa f̄erowá b̄ionĩ ñii. ²⁸ B̄io 6a à d̄n̄ wán á à 6úeráa wo á 6a ȳi yú, á 6a le o *Pilaate b̄io le 6a 6úe o. ²⁹ B̄io á b̄io 6úen6úen na le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ b̄ia a Yeesu d̄n̄i yi á 6a wó á mu ñii tun á 6a liĩniĩa wo ho *kùrùwá wán á liĩ nùuna. ³⁰ Ká le Dónbeenĩ mah̄á v̄eniĩa wo. ³¹ H̄a wizoonĩ c̄èr̄e yi ó o Yeesu z̄eniĩa m̄iten làa b̄ia na h̄a l̄eniĩa wo ho Kalilee yi f̄úaa ho Zeruzaleemu. Lé bán w̄áa wó a seér̄asa á wee b̄io o b̄io á na a Isirayeele ñipomu yi.

³² «Warén lé b̄ia wee bue le Dónbeenĩ b̄in-tente à na mia: Le Dónbeenĩ ñii na le dó ñon wán 6úaaawa yi ³³ á b̄io ñii sú. Le v̄eniĩa o Yeesu á t̄iiraráa mu ñii b̄io ká wán á ñon warén na lé 6a m̄onm̄aniĩ yi, làa b̄io mu túararáa h̄á Lenĩ v̄uahũ lenĩ b̄io ñun n̄ii yi: †Fo lé ì Za. Ho zuia ñii wán á ì lé m̄in Maa.» § ³⁴ Le Dónbeenĩ h̄a b̄ia mu le mí ì v̄eniĩ a ó o máa b̄ini máa hí. B̄io ká lé b̄io le h̄a b̄ia: † ì ì d̄úua mia le h̄á d̄úuaa na láayi wi. H̄ia á ì dó ì ñii ñon o Daviide yi le ì na.» * ³⁵ Lé bún ñon ó o pá wiokaa b̄ia mu le Dónbeenĩ b̄ionĩ v̄uahũ lahó 6úii yi: †Fo máa díá á ȳia b̄io s̄á foñ máa soo le búure yi.» † ³⁶ O Daviide p̄ahũ, ó o h̄ia tá s̄á ho tonlò na le Dónbeenĩ le o s̄á. Bún m̄ón ó o h̄urun á 6a nùuna a 6àn 6úaaawa ñis̄áni ó o soora. ³⁷ Ká ȳia le Dónbeenĩ v̄eniĩa wón ȳi soora.

³⁸⁻³⁹ «Wàn z̄áwa, mi ko mi z̄úr̄ mu le lé o Yeesu b̄io ȳi á mu bè-kora séndiáró b̄io á bueraráa ñon mia. Orén lé ȳia á ñúpue léé ñúpue dó mí s̄ii yi, ó o ò fen mí bè-kora 6úen6úen yi, b̄io ó o *M̄oyiize làndá lá ȳi dà máa fenĩ mia yi. ⁴⁰ A mi cén pa m̄iten b̄io, à b̄io 6a ñi-cúa f̄erowá b̄ia à ȳi ȳi mia, mu b̄ia ká síi: ⁴¹ †Min̄en khonlowá, mi loĩ. Mi b̄io á à v̄n̄ika mia. Mi ì hí á à lé b̄n̄. B̄io mi ȳio wi lù, á ì ì wé ȳeréke b̄io 6úii na 6a b̄ia b̄io ñon mia, á mi máa dé mi sía mu ȳi.» ‡»

⁴² B̄io ó o b̄ia bún vó, ó orén là a Baanabaasi ló 6a *z̄uíf̄uwa k̄aránlò z̄ii yi. A b̄ia wi b̄in flora 6a le 6a b̄ini 6uen ho *Sabaa wizonle na s̄á yi, à wioka 6uee b̄io mu b̄io dà-kénĩ mu d̄n̄i yi. ⁴³ Ho k̄ueem̄inwánlò m̄ondén á 6a z̄uíf̄uwa c̄èr̄e, le 6a ñi-vio na ȳeremáa zon 6a yi, á tá b̄o a Poole là a Baanabaasi yi. A bán wee b̄io làa ba ká 6a à henĩ 6a sía à 6a ca t̄n̄ le Dónbeenĩ s̄amu yi.

‡ 13:22 Mi loĩ Samuweele ñin-yání v̄uahũ 13.14 § 13:33 Mi loĩ Lenĩ v̄uahũ (Psaumes) 2.7

* 13:34 Mi loĩ Ezayii v̄uahũ 55.3 † 13:35 Mi loĩ Lenĩ v̄uahũ (Psaumes) 16.10 ‡ 13:41 Mi loĩ Habakuuki v̄uahũ 1.5

⁴⁴ Ho Sabaa na sã zòn, lée cínú ká, ká ho lóhó nùpua búenbúen á lá à lé è vé, á buée jí a Núhúso bíoní. ⁴⁵ Bío 6a zúífùwa mən 6a zãamãa, á le yandee sú 6a, á 6a wee kán o Poole ká 6a à là a. ⁴⁶ O o Poole là a Baanabaasi wãa wee bío bío ká làa ba ká 6a poní séra: «Le Dónbeení bíoní á lá ko à le bue na minén yi vé. Ká bío mí pã le, á wee leéka le mí yi ko lè le mukáni binbirí na máa vé, á wa wãa a yèrèmə à va bíá yínón 6a zúífùwa cón. ⁴⁷ Bío ká lé bío le Dónbeení bíá non wən: «I bàrá fo á wó lè há kãna búenbúen nípomu khoomu, bèra a na à ù bue ho fenló bío ho dímíjã kùarãa búenbúen yi.» ⁴⁸ Bío á bíá yínón 6a zúífùwa jã hón bíoní so, á 6a wee zãmaka ká 6a à khòoní a Núhúso bíoní. Bíá búenbúen na bío sã le mukáni binbirí na máa vé yi, á tà non míten.

⁴⁹ O Núhúso bíoní wee ben fè ho kshú búenbúen nípomu. ⁵⁰ Ká 6a zúífùwa màhá hínon sùna 6a háawa na níni se na wee kñbi le Dónbeení, lè ho lóhó ya-díwá, á wó le jii dà-kéní làa ba, á 6a wee beé o Poole là a Baanabaasi lò, á jón 6a léra mín kshú yi. ⁵¹ A 6a báawa nùwã jun mu púaara mí zení khúnkhūnì á kúaa 6a wán, § á 6a wà van ho Ikoniyuumu lóhó. ⁵² Ba nñkeninia á sía wan làa sòobεε, á sú lè le Dónbeení Hácírí.

14

O Poole là a Baanabaasi van ho Ikoniyuumu

¹ Bío ó o Poole là a Baanabaasi vaá dñn ho Ikoniyuumu lóhó yi, á 6a vaá zon 6a *zúífùwa kàránló zii. A bío 6a zoó bíá á wó, á 6a zúífùwa làa bíá yínón 6a zúífùwa cèrεε á tà a *Krista bío. ² Ká 6a zúífùwa na pã a Krista bío á súkúra bíá yínón 6a zúífùwa, fúaa 6a wee leéka mu bè-kora làa bíá tà a Krista bío. ³ Bún lé bío non ó o Poole là a Baanabaasi á kará míana ho Ikoniyuumu yi. Ba wee bío ká 6a poní séra, á dó mí sía o Núhúso yi. O Núhúso wee na mí pánká 6a yi á 6a wérãa mu yéréké bíowa na wee zéeni le Dónbeení pánká, á zéeni le bío 6a wee bío o sãamu dñn yi lée túiá. ⁴ A ho lóhó nùpua sankaa lè há kuio bío jun. Ba sñn-kéní tà 6a zúífùwa jii, ká bíá so bèn tà 6a tonkarowá jii. ⁵ Ba zúífùwa làa bíá yínón 6a zúífùwa lè mí júnása wee wioka míten ká 6a à beé o Poole là a Baanabaasi lò, á à lèeka 6a lè há huua á à búte. ⁶ Bío 6a mí nùwã jun zúna mu, á 6a lùwa, á dó mí yara lè ho Lisitere lè ho Dεεbe na lè ho Likawonii kshú lórã cón, lè há lórã na bãmakaa há. ⁷ Bío 6a vaá dñn á 6a lan wee bue le bín-tente bín.

O Poole là a Baanabaasi wi ho Lisitere lè ho Dεεbe yi

⁸ Nii búí wi ho Lisitere yi á zení húrun kará. O ton ká a lé o mùamúá, á dñn yi varákaa yí mən hùtú. ⁹ O kará wee jí bío ó o Poole wee bío. O o Poole fá mí yío wo yi, á mən à bío ó o dó mí sli o *Krista yi á dà à wee wεé, ¹⁰ ó o wãa bíá non wo yi pñnpñ: «Lii híni yòo muin dñn ù zení wán.» O o nii yéran fãrá mí zení wán á varákaa wá. ¹¹ Bío 6a zãamãa mən bío ó o Poole wó, á 6a bíá pñnpñ lè ho Likawonii kshúsa bíoní: «Éee! Há doffina búí lá a nùpue síi á buée líí bó wən.» ¹² O Baanabaasi 6a wee ve làa Zeesi, ká a Poole 6a wee ve làa Hεεmεesi, lé bío ká mu lée bío na ò o Poole lé yia bío.* ¹³ Ho Zeesi na lé 6a doffíní búí á zii hã wi ho lóhó jii. Dén doffíní so yankaro lé yia 6uan 6a dãani na 6a donkhueéra lè le píiilè á buée dñnnáa ho lóhó dándá na son

§ 13:51 Mi lorí Matiye vūahú 10.14 * 14:12 Ho Kerεεsisa lè ho Oroomusa doffina boo. Dío 6a le Zeesi lé dén wi há búenbúen jùhú wán. Ká dío 6a le Hεεmεesi dén lé há tonkaro.

kòonia ho zūajiní jii. O wi ò orén lè 6a zāamāa à wé mu hāmu à na a Poole là a Baanabaasi yi.

¹⁴ Bìo 6a tonkarowà mí nùwā jūn zūna mu, á 6a lèekaa mí sí-zínia à zéeni ká 6a yí wa bío 6a le mí ì wé, à 6a fáara yóò zon 6a zāamāa fahú, ¹⁵ ká 6a à bío pǎnpón: «Éee! Minén núpua mu, lée webio non á mi wee wéráa bío ká? Warén mún lé 6a núpua lé mí bío síí, á wee bue le bín-tente na mia le mi kò à mi díá hǎn wǎn-kāamāawa so, ká mi yèrémá sánsá le Dónbeení na wi fée, dío léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu yámú jūmu láa bío wi mu yi búenbúen. ¹⁶ Há pǎnna na khíina yi, á le Dónbeení díá há sííwà núpua búenbúen á 6a bò mí síí wána. ¹⁷ Ká le jón wee zéeni míten lè mu bè-tentewà na le wee wé: Làa lúluío ká le wee na ho viohó mia, á ho dínló be wé se, á mi wé dí sí à sía wa.» ¹⁸ Hári há bioní na ó o Poole là a Baanabaasi bíá ká à héraa 6a zāamāa mu hāmu na 6a le mí ì wé á à na 6a yí bío yi, á pá wó le lónbee. ¹⁹ Mu páahú, á 6a zúífùwa búí ló ho Antiosi lè ho Ikoniyyumu lóra yi á 6uara ho Lisitere yi. Lé bán lè 6a zāamāa wó le jii à 6a lèekaa o Poole lè há huua, á várá wo lóráa ho donkiahú, lé bío 6a wee leéka le o húrun. ²⁰ Bío 6a ní-kenínia ló lée dín kǎnia wo yi, ó o líí hǎn, á zon ho lóhó yi. Mu tá na lée tǎn, ó orén là a Baanabaasi bò mín van ho Dēbe.

O Poole là a Baanabaasi bǎnia 6uara ho Antiosi

²¹ O Poole là a Baanabaasi buera le bín-tente ho Dēbe yi, á 6a núpua cèrècè tà wó 6a ní-kenínia. Bún mǎn, á 6a yèrémáa van ho Lisitere lè ho Ikoniyyumu yi, lè ho Antiosi na wi ho Pizidii kǎhú yi. ²² Ba wee hení bíá tà a *Krista bío sía, á wee hení mu na 6a yi le 6a fǎrá dǎn, á dé mí sía o Krista yi. Ba wee bío bío ká na 6a yi: «Wa ko wa káa lónbee cèrècè yi à bè yi zoráa le *Dónbeení béeení yi.» ²³ Ba hueekaa 6a núpua búí 6a kèrètíewa kuio lè mí dà-kéní kéní yi á wó lè 6a ya-díwá. Bún mǎn á 6a lú mí jini à 6a flora, á dó 6a bío o Núhúso na 6a tà non míten yi ní yi.

²⁴ Bún mǎn á 6a káa ho Pizidii kǎhú yi á vaá dǎn ho Pǎnfílii kǎhú. ²⁵ Ba buera le Dónbeení bioní ho Pēze lóhó yi à 6a wá jón ho Atalii lóhó. ²⁶ Lé bín á 6a dǎn yi láráa ho won-beení á van ho Antiosi. Lé hón lóhó so yi á 6a híá dó 6a bío le Dónbeení sáamu bǎnso ní yi, à le séení 6a ho tonló na 6a vaá sá á ho jii sú bío yi. ²⁷ Bío 6a vaá dǎn ho Antiosi, á 6a von 6a kèrètíewa kúaa mín wán, á lá bío búenbúen na le Dónbeení láa ba páanía wó á fēera non 6a yi, láa bío á le mún héraráa ho wǎhú á non bíá yínón 6a zúífùwa yi, á bán mún dǎn tà a Krista bío. ²⁸ A 6a kará dá míana bín láa bíá tà a Yeesu bío lè 6a ní-kenínia.

15

Ba kèrètíewa ya-díwá kúaa mín wán

¹ Núpua nùwá yen búí ló ho *Zudee yi á 6uara ho Antiosi yi, á 6ueé wee kǎran bíá tà a *Krista bío láa bío ká: «Mí yí dà máa fen ká mí yí kúiora láa bío mu bòráa o *Mǎyíize lǎndá yi.» ² O o Poole là a Baanabaasi pá 6a bío, á wáanía láa ba lè mí sòobéé mu bío yi. Mu véení, á 6a le o Poolé là a Baanabaasi, lè ho Antiosi núpua nùwá yen búí ko 6a va ho Zeruzalēmu, á va fēe ho túú mu na a Krista tonkarowà lè 6a kèrètíewa ya-díwá yi. ³ A 6a kèrètíewa kuure non bío 6a makóo wi yi le veeení mu bío yi 6a yi. Ba káa ho Fenisii lè ho *Samaríi kána yi ká 6a à bío bío á bíá yínón 6a *zúífùwa wó wó yèrémáa táráa le Dónbeení bío lè mí dà-kéní kéní. A mu wó sí-wē-beení bíá búenbúen na tà a Krista bío cǎn. ⁴ Ba vaá dēení ho Zeruzalēmu yi á 6a wá van 6a kèrètíewa cǎn á bán lè 6a tonkarowà, lè 6a ya-díwá, á bēénia 6a yi. A

ɓarɛ́n ɛ̀n lá ɓío ɓúenɓúen na ɓa wó lè le Dónbeení pánká á fɛera nɔn ɓa yi.
 5 Ká ɓa *Farizɛwa kuure nùpua nùwá yɛn ɓúí na tà a *Krista ɓío á hínɔn ɓía:
 «Bia yínɔ́n ɓa zúífùwa na tà a Krista ɓío ko ɓa *kúio. O o Mɔ̀yiize lándá bèrò
 ɓío mún hení na ɓa yi.»

6 A ɓa tonkarowá lè ɓa ya-díwá kúaa mín wán, à loɓnáa le ɓióní mu yahó
 yi. 7 Ba kára mín míana. Bún món ó o Piere líí hínɔn lá le ɓióní ò o ɓía nɔn
 ɓa yi: «Wán zàwa, mi zú le le Dónbeení mɔn mi léra mi t̄ahú mu míana à ì
 bue le ɓín-tente à na ɓía yínɔ́n ɓa zúífùwa yi, bèra a na à ɓa jí le, à tà le ɓío.

8 Le Dónbeení zú ɓío wi ɓa nùpua sía yi. Le nɔn mí Háçírí ɓa yi làa ɓío warɛ́n
 yúráa le ɓío sii, à zéení le le tà ɓa ɓío. 9 Le yí wó ɓío woon na wee zéení le
 warɛ́n làa ba wi mín júná yi. Le ceera ɓa sía, lé ɓío ɓa tà le ɓío. 10 A lée webio
 nɔn á mí wáa wi à mí sèení ɓa lè ho sèrò na á wán ɓúaa wa lè warɛ́n wa ɓɛere
 á yí dàrna yí sò, á à khúaanáa le Dónbeení jii yi? 11 Bùèè dé. ɓío warɛ́n kánia
 o Nùhúso Yeesu sáamu ɓío yi, lé bún ɓarɛ́n ɓío mún wóráa.» 12 A ɓía wi ɓín
 ɓúenɓúen wó tété. Bún món á ɓa wee jí á Baanabaasi là a Poole cón. Ba wee
 ɓío mu yéréké ɓiowa na wee zéení le Dónbeení pánká na le wó lè ɓa níni ɓía
 yínɔ́n ɓa zúífùwa cón. 13 ɓío á ɓa ɓía wó, ó o Zaaki hínɔn lá le ɓióní ò o ɓía:
 «Wán zàwa, mi jí ɓío á ì ì ɓío. 14 ɓío le Dónbeení tà lora ɓía yínɔ́n ɓa zúífùwa
 ɓío hàrì mu jùhú ɓúeení, á léraráa mu nípomu na ɓío sá le yi ɓa t̄ahú, ó o
 Simɔn* zéenia.

15 «Mu fò mín lè le *Dónbeení jì-cúa fɛerowá ɓióní, lé ɓío mu túara le
 Dónbeení ɓióní v̄ahú yi ká sii:

16 O Nùhúso ɓía: «Bún mónɛ́n á ì ì ɓíní ì ɓuen
 á ɓueé so a *Davíide zlí na lá tò.

Le soni na fù á ì ì ɓíní ì hóóní,
 á le è fàrá á à ðín.

17 Hón p̄ahú so yi á ɓa nùpua na ká ɓúenɓúen,
 lè há kána ɓúenɓúen na á ì von à há ɓío sí m̄í á à cà a Nùhúso.†

«Hìà ká lé o Nùhúso jì-cúa,

yía nɔn á mu ɓiowa mu 18 ɓío zúrnanáa háání.»

19 O Zaaki pá ɓínía ɓía: «Lé bún nɔn á ì le mu s̄aaní à ɓía yínɔ́n ɓa zúífùwa
 na yèrémáa hò le Dónbeení yi à ɓa yí sɛé. 20 Ká mi máhá wa túa ɓa yi, à ɓío
 na ɓa yi le ɓa wé yí là le muiní taa, lé ɓío há tun. A pa míten ho há-fénlò lè ho
 bá-fénlò lè mí sííwa yi. A yí là bùaa na yí f̄uaana taa. A yí dí cāni.‡

21 Háání ɓín ká ɓa nùpua wee kàrán o Mɔ̀yiize lándá làa mín há lórá lè mí dà-
 kéní kéní yi, à kàrán ho ɓa zúífùwa kàránlò zíní yi há *Sabaawa ɓúenɓúen
 zoñ.»

Ba kèrètɛwa na yínɔ́n ɓa zúífùwa v̄ahú ɓío

22 A ɓa tonkarowá, lè ɓa ya-díwá, lè ɓa kèrètɛwa kuure w̄anía tò le mí ì
 hueeka ɓa ɓúí mí t̄ahú á à dé o Poole là a Baanabaasi wán, á à tonka ho
 Antiosi yi. A ɓa hueekaa o Silaasi là a Zude na ɓa wee ve làa Baasabaasi. Ba
 mí nùwá jùn á ɓía tà a *Krista ɓío wee kònbi.

23 ɓío ká lé ɓío túara ho v̄ahú na ɓa a ɓua á à varáa yi:

«Warɛ́n tonkarowá lè ɓa kèrètɛwa ya-díwá wee t̄ɛní minén na lé wán
 zàwa na yínɔ́n ɓa *zúífùwa yi, ɓía ho Antiosi lóhó yi lè ho Siirri lè ho Silisii
 kána yi.

* 15:14 Simɔn: Le lé o Piere zúífumu yèni na có nɔn wo yi. Ká ðío ɓa le Piere dén lé o Yeesu có le.

† 15:17 Mi loñ Amɔ̀ssi v̄ahú 9.11-12 ‡ 15:20 Mi loñ Léró v̄ahú (Exode) 34.15-16; Levii nùwá
 v̄ahú (Lévitique) 18.6-23; 17.10-16

24 Wa ɲá à 6a nùpua ɓúi ló wa cón, ká warén ɲòn yí tonkaa 6a, á ɓueé lùnkaa mi yilera lè mí bióní, á mi yí zū bío mi ì wé. 25 Lé bɛn nɔn á wa wáania tò á wa le wa á hueeka 6a ɓúi á à tonka mi cón. Ba á bè là a Baanabaasi là a Poole na lé wán bɛnlowà na wa wa làa sóobéé, 26 bán na zàania mí mukáni wa Nùhúso Yeesu *Krista tonló bío yi. 27 O o Zude là a Silaasi lé bía wa wáa tonkaa mi cón, á bán miten ɓuee wíoka fεε bío túara ho vúahú yi á na mia. 28 Warén á tò mu wán á le Dónbeení Hácírí mún tà mu le wa máa ɲí sèrò mi wán máa dà máa khíí. Há làndáwá na bío henía nɔn mia na mi ko mi bè yi lé hía ká: 29 Mi wé yi là le muiní taa. Mi yi dí cāni. Mí yi là bùaa na yí fúaa na taa. Mi pa miten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwá yi. Ká mi wee dàɲ pa miten bío bɛn ɓúenɓúen yi, se mu se.

Ká mi foó.»

30 Bɛn mɔn á 6a nɔn ho wáhu bía 6a le mí ì tonka yi á 6a wá van ho Antiosi. Bío 6a vaá dɛn bɛn, á 6a von bía ɓúenɓúen na tà a Krista bío á kúaa mín wán, á 6a nɔn ho vúahú mu 6a yi. 31 Bío 6a káránna ho, á 6a ɓúenɓúen zámakaa ho bán bióní na henía 6a sía bío yi. 32 Bío ó o Zude là a Silaasi hía lé 6a ɲi-cúaa fεerowá ɓúi, á 6a kará bɛn míana lè mín zàwa kèrɛtɛwa, á henía 6a sía, á 6a wíoka yí ho pánká. 33 Ba dá dóka mí yi ho Antiosi yi. Bɛn mɔn á 6a dó 6a cáawése, á bán le 6a bè wá-tente, á 6a día 6a á 6a yèrémáa van bía tonkaa 6a cón, 34 [Š] 35 ó o Poole là a Baanabaasi kará ho Antiosi yi. A ɓarén làa bía tà a Krista bío cèrɛ ɓúi wee kárán 6a nùpua, á wee bue o Nùhúso bióní.

O Poole là a Baanabaasi saawaa mín yi

36 Wizooní bío yen bɛn mɔn, ó o Poole bía nɔn o Baanabaasi yi: «Wa bɛnì tē há lórá ɓúenɓúen na wa buera le Dónbeení bióní yi, á ɓúεεkí wán zàwa kèrɛtɛwa á loŋ le 6a bío wó kaka.» 37 O Baanabaasi lá wi ò o fé o Zān na 6a le Maaki á bèráa. 38 Ká a Poole màhá yi tà a féro, lé bío ó o bɛnía 6a mɔn ho Pánfilii kóhú yi, á yi bɛnía yi sá tonló làa ba.* 39 Wáaní na here kera 6a pāahú mu bío yi, fúaa 6a saawaa. O o Baanabaasi fó a Maaki á 6a lá ho won-beení á 6a ɲon ho Siipere kóhú. 40 O o Poole wón bèn léra a Silaasi. Sáni ò o lén, á bán zàwa kèrɛtɛwa káráfáa wo o Nùhúso yi. 41 O káa ho Siirii lè ho Silisii kána yi, á wee séení 6a kèrɛtɛwa kuio á 6a sláderó o Krista wíoka fára tɛn.

16

O Poole fó a Timotee á 6a bò mìn

1 Bɛn mɔn ó o Poole wá van ho Dεεbe lóhó, á dɛn bɛn vannáa ho Lisitere lóhó. Nii ɓúi na 6a le Timotee na tà a *Krista bío á wi ho lóhó mu yi. O lé o zúífú hɛnzoró na lé o kèrɛtɛ hía á te mí za. Ká bán maá lé o *Kεεεkí nii. 2 Ba kèrɛtɛwa na wi ho Lisitere lè ho Ikoniyyumu lórá yi á wee wíoka a yèni. 3 O Poole lá wi ò o fé o à 6a wé páani bè mín. O o le 6a kúii wo 6a *zúífúwa na wi bɛn bío yi, lé bío 6a ɓúenɓúen zū mu le bán maá lé o Kεεεkí nii. 4 Há lórá ɓúenɓúen na 6a wee káa yi, á 6a wee bío bío 6a tonkarowá lè 6a kèrɛtɛwa ya-díwá wáania tò wán ho Zeruzalεemu yi á na bía tà a Krista bío yi, ká 6a á bía na 6a yi le 6a wé bè mu yi. 5 Ba kèrɛtɛwa kuio wíokaa fára dɛn, á sláderó o Krista yi wi, á bía tà a Krista mu bío wee dé wán làa wizooní.

Le Dónbeení le o Poole lén va ho Maseduana

6 Le Dónbeení Hácírí hò 6a le 6a yí vaá bue le Dónbeení bióní ho Azii kóhú yi. A 6a káa ho Firizii lè ho Kalasii kána yi á wá. 7 Bío 6a vaá dɛn ho Mizii kóhú

§ 15:34 Le Dónbeení bióní vónna ɓúi yi á bío ká lé bío túara sá lè bióní mu ɲii: «Ká a Silaasi wón le mí ì kεεní bɛn.» * 15:38 Mi loŋ Bè-wénia 13.13

jii á 6a le mí ì va ho Bitinii k̄shū yí á à lorí. Ká a Yeesu Hácírí mǎhá yí n̄on mu w̄shū 6a yí. ⁸ A 6a wǎa kǎa ho Mizii k̄shū yí á lion ho Torowaasi lóhó wonna ð̄nní. ⁹ Ho t̄nǎahū á b̄io búí zéénia mítén là a Poole. O m̄on ho Maseduana k̄shū n̄upue búí ò o muina ð̄n á wee fio wo kà síi: «Buen ho Maseduana yí á 6uee séení w̄en.» ¹⁰ Mí lahó yí á wa ð̄énia wee cá b̄io wa à wé wé á à varáa ho Maseduana, lé b̄io wa wǎa zú le lé b̄in á le Dónbeení von w̄en le wa vaa bue mí b̄in-tente à na ho k̄shū mu n̄upua yí.

Ho Filiipu yí, ó o h̄aa na 6a le Lidi tà a Núh̄uso b̄io

¹¹ Wa zon ho won-beení ho Torowaasi yí á téréna van ho Samotaraasi k̄shū na mu jumu k̄nía yí. Mu b̄an tá na lée t̄n, á wa van ho Niapoliisi lóhó. ¹² Lé b̄in á wa ð̄n yí vannáa ho Maseduana k̄shū s̄n-kéní na b̄io sá ho Oroomu yí b̄an ló-beení na 6a le Filiipu. Ho Oroomusa c̄èr̄e h̄ia kará ho lóhó mu yí. Hón lóhó so á wa wó wizoóni b̄io ȳen yí. ¹³ Ho *Sabaá zon, á wa h̄in̄on ló ho donk̄iahū á wá lion ho v̄uhū jii, le j̄un-sí á wa líi yí 6a *zúif̄uwa floró lahó b̄in. Wa líi yú 6a h̄aawa mu n̄i-kéní 6a le Lidi. O wee lé ho Tiatire lóhó yí, á wee duan lé h̄ā p̄ns̄o-muna na ȳawá here. O wee k̄nbi le Dónbeení. O kará wee tántá mí jik̄onna wa b̄ioní yí, ó o Núh̄uso wó ó o wiokaa wee jí b̄io ó o Poole wee b̄io sese. ¹⁵ Or̄én lè mí z̄li n̄upua á 6a bátízera. B̄in m̄ón ó o b̄ia b̄io kà á vonnáa w̄en: «Ká mí wee leéka le 1̄ tà a Núh̄uso yí b̄io bon, à mí 6uee láa 1̄ z̄li.» O o ð̄n lan w̄en f̄uuu á wa tà van.

B̄io wó ho Filiipu k̄asó z̄li yí

¹⁶ Wizonle búí, ká wá wee wa ho floró lahó yí, á ton-sá h̄aa búí na lé o t̄aháníi 6ueé sá wa yahó. O wee yí wá r̄i c̄èr̄e ho t̄nló mu b̄io yí á na mí j̄únása yí. ¹⁷ O b̄o warén là a Poole m̄ón, á wee b̄io p̄np̄n kà síi: «Ba n̄upua na kà lé le Dónbeení na dà mu b̄io búenb̄uen wán ton-sáwá. Ho w̄shū na wee k̄n̄i 6a n̄upua lé hón b̄io 6a wee bue à na mia.» ¹⁸ Wizoóni c̄èr̄e yí ká lé b̄in ó o h̄aa mu wee wé. Fúaa o Poole síi cá cá, á yèr̄emáa b̄ia n̄on o c̄n̄a na ó o wee sáráa yí: «Le 1̄ b̄io mu na foñ: O Yeesu yèni p̄nká yí, à ū l̄en día á h̄aa mu lonb̄io.» Mí lahó yí ó o c̄n̄a ð̄énia wá día á h̄aa. ¹⁹ B̄io ó o h̄aa mu j̄únása m̄ón à b̄io ó o lá wee yí na 6a yí á j̄uhū wǎa 6ó, á 6a w̄ira a Poole là a Silaasi vannáa ho p̄nká b̄ansowá c̄n̄ 6a z̄amáa f̄em̄ínló lahó yí. ²⁰ Ba 6uan 6a vannáa bán na lé ho *Oroomusa t̄úia f̄erowá c̄n̄, á 6a b̄ia: «Ba n̄upua na kà ð̄n wee k̄nká wa lóhó. Barén lé 6a *zúif̄uwa, ²¹ á warén na lé ho Oroomusa á 6a mǎhá wee k̄ar̄án lè mu bè-wénia búí na wa làndá le wa yí wé.» ²² A 6a z̄amáa mún s̄la cá a Poole là a Silaasi yí. A 6a t̄úia f̄erowá le 6a ten 6a s̄la, á 6a le 6a ha 6a le h̄ā f̄infooñí. ²³ B̄io 6a han 6a wó, á 6a kúaa 6a ho k̄asó yí, á 6a henia mu n̄on o paro yí le o pa 6a yí sese. ²⁴ B̄io ó o paro j̄á b̄in kà síi, ó o 6uan 6a zoó kúaa ho k̄asó z̄li f̄ik̄shū, á kúaa h̄ā s̄urúk̄uwa 6a zení yí.

²⁵ B̄io ho tá wá vaá sanká à m̄aní, ó o Poole là a Silaasi wee fio ká 6a á khòoní le Dónbeení. A 6a k̄asósa na ká wee jí 6a c̄n̄. ²⁶ Ȳio 6ueé t̄í à ho tá zà lè mí s̄ob̄é, á ð̄ek̄io ho k̄asó z̄li. H̄ā wonna búenb̄uen ð̄énia h̄énkaa, á 6a k̄asósa búenb̄uen z̄uak̄ariwá feera. ²⁷ O o paro s̄na. B̄io ó o m̄on à ho k̄asó z̄li z̄up̄iní h̄énkaa, ó o wee leéka le 6a k̄asósa búenb̄uen l̄uwa, ó o ð̄o mí kh̄atóní le mí ì búe lè mítén. ²⁸ O o Poole w̄amaa p̄np̄n o wán: «Yí yáa ūten. Wa búenb̄uen wi hen.» ²⁹ O o paro le 6a 6uen lè mu khoomu. A 6a 6uan mu 6uararáa ó o fó ò o bánbáa vaá zon le z̄i-za yí ká a wee zà lé le z̄án̄i, á zoó 6úrá a Poole là a Silaasi tá. ³⁰ B̄in m̄ón ó o fó 6a lóráa ò o t̄lara 6a yí: «Minén

nùpua mu, lé mu yén á ì ko à ì wé à fennáa?» ³¹ A bán bía nòn wo yi: «Tà a Nùhũso Yeesu bío, á ùnén lè ù zli nùpua á à fen.» ³² A 6a bía a Nùhũso bío nòn orén là a zli nùpua búenbúen yi. ³³ Ho tñàahũ mu yi, ho pàahũ dà-kéní kéní mu yi, ó o nñi fó 6a vaá seera dokuaa. O orén lè mí zli nùpua búenbúen á 6a dèenía bátízera. ³⁴ Bũn món ó o fó a Poole là a Silaasi yòoraráa mí zli, á yòò nòn mu bè-dínií 6a yi. O nñi mu lè mí zli nùpua búenbúen sía wan, lé bío 6a tà le Dónbeení bío.

³⁵ Bío ho tá tñn, á ho Oroomu tũíá fèerowà tonkaa 6a nùpua le 6a vaa bío le yía wee pa ho kàsó zli yi à kúia 6a nùpua mu le 6a lén. ³⁶ O o paro 6ueé bía mu nòn o Poole yi kà síi: «Ba tũíá fèerowà á nòn le jii le 6a kúia mia. Mí wáa dà a lé á à lén làa hээрà» ³⁷ Ká a Poole máhá bía nòn bía 6a tonkaa yi: «Warén na bío sá ho Oroomu yi á 6a han 6a zámáa ylo yi á 6a yí cítio wen làa bío mu lá ko mu wéráa, á buan wen vaá kúiaa ho kàsó yi. A 6a wáa dñn dñn le mí ì kúiaa wen ká mu sá máa jí. Bũn lée bío na yí dà máa wé. Mí vaa bío le 6arén miten buen 6uee kúiaa wen.» ³⁸ A bán bñíá vaá bía mu nòn ho Oroomu tũíá fèerowà yi. Bío 6a pá le o Poole là a Silaasi á bío sá ho Oroomu yi, á 6a zñkaa. ³⁹ A 6a wáa 6uara 6ueé bía nòn 6a yi le mí wó khon. Bũn món á 6a kúaará 6a, á 6a yankaa 6a le 6a lé ho lóhó yi à lén. ⁴⁰ Bío ó o Poole là a Silaasi ló ho kàsó yi, á 6a wá van o Lidi zli. Ba mánka mín zàwa kèrètíewa wán, á henía 6a sía. Bũn món á 6a wá.

17

O Poole là a Silaasi wà van ho Tesaloniiki lóhó

¹ O Poole là a Silaasi ló lè ho Anfipoliisi lè ho Apolonii lórá yi á vaá dónnáa ho Tesaloniiki. Ho lóhó mu á 6a *zúífùwa kàránlò zli wi yi. ² O o Poole wà van bñn làa bío ó o lá wee wé wéráa mu. Orén lè 6a nùpua na bñn wáania le Dónbeení bioní vñahũ bioní wán há *Sabaawa bío tñn na sá mín yi. ³ O wee zéeni há bioní mu yara làa ba, le mu túara ho vñahũ mu yi le yía le Dónbeení mòn léra ko ò o lò be, á hí, á vèe. O wee bío na 6a yi: «O Yeesu mu na á ì wee bío bío làa mia, wón lé *Yia le Dónbeení mòn léra.» ⁴ Ba nùwá yèn búí tà mu yi, á léra là a Poole là a Silaasi. Ho *Kerēsisa cèrèe na wee kòmbi le Dónbeení á mún tà 6a bío á wee bè làa ba, lè 6a háawa cèrèe búí na níní se mún. ⁵ Ká 6a zúífùwa á le yandee máhá sú mu bío yi. A 6a hñnòn cónkaa 6a nì-kora nùwá yèn búí há bonfúaa yi á kúaa mín wán, á súkúra 6a zámáa sèenía, á kánkáa lè ho lóhó dñíá. Ba fiira van o Zasñn zli á wá vaá zoó cà a Poole là a Silaasi á à léráa ho lóhó nùpua na kúaa mín wán yahó. ⁶ A bío 6a zoó khon 6a yi, á 6a fó a Zasñn làa bíá tà a *Krista bío nùwá yèn búí á lóráa ho lóhó tũíá fèerowà cñn, á 6a wee bío pñnpón: «Ba nùpua na ká hээрa kánkáa 6a nùpua há lùa búenbúen yi lè mí kàránlò. Ba mún wáa 6ueé dñn hen, ⁷ ó o Zasñn tà á 6a làara a wán. Ba búenbúen yí máa tà bè 6a bá-zàwa bée Sezaare landá yi. Ba le bée búí wí á yèni 6a le Yeesu.» ⁸ Há bioní mu á cñna 6a zámáa lè ho lóhó tũíá fèerowà sía. ⁹ O Zasñn làa bíá tà a Krista bío á sáánía le wárí na 6a ko 6a sáání á 6a díá 6a.

O Poole là a Silaasi wà van ho Beeree

¹⁰ Ho tá hñnii, á 6a kèrètíewa na bñn dèenía le o Poole là a Silaasi lé à lén va ho Beeree lóhó. Bío 6a vaá dñn bñn á 6a wá van 6a zúífùwa kàránlò zli yi. ¹¹ Ba zúífùwa na 6a vaá yú bñn á wee tà hén mí yiwa á po bíá ho Tesaloniiki lóhó yi. Ba tà pá le Dónbeení bioní sese. Làa wizooní ká 6a wee kàrán le Dónbeení bioní sese, à loí le bío ó o Poole wee bío so bon le. ¹² Bíá tà a Krista bío 6a tñahũ á boo. Ho Kerēsisa tñahũ, á 6a háawa na níní se cèrèe lè 6a báawa cèrèe

á mún tà a Nùhúso bío. ¹³ Ká bío ho Tesaloniiki zúífùwa já ò o Poole wee bue le Dónbeení bioní ho Beeree yi, á 6a wà 6uara bín á tñ 6ueé kánkáa hón lóhó so núpua, á lùnkáa 6a yilera. ¹⁴ A 6a kèrètíewa dèenía le o Poole híni lén à dé mí yahó lè mu yámú jumu cón. O o Silaasi là a Timotee bán kará ho Beeree yi. ¹⁵ Bía bò là a Poole á lèenía wo fúuu fúaa ho Ateena lóhó. Bío 6a le mí ì bíní á à wa ho Beeree, ó o Poole háania 6a le 6a vaa bío le o Silaasi là a Timotee bánbá já mí mán 6uen fúafúa.

O Poole jì-cúa na ó o fɛɛra ho Ateena yi

¹⁶ Páahú na ó o Poole wi ho Ateena yi á pan o Silaasi là a Timotee, ó o mán à ho lóhó mu sú lè há dofi-kansiwá, á mu wee vá a yi. ¹⁷ O wee wáani lè 6a *zúífùwa làa bía yínón 6a *zúífùwa na wee 6úaaní le Dónbeení na ó o wee yí 6a káránlò zli yi. Làa wizooní ká a wee wáani lè 6a núpua na ó o wee yí 6a fémínlò lahó yi. ¹⁸ Ba Epikuríewa* lè 6a Sitoyisíewa† nùwá yèn mún wee 6uee wáani làa wo. Ba 6úi wee tùaka mín yi ká síi: «O dàn bíoro mu, lée webio ó o yáá dín wee bío ká.» Ba 6úi bán 6èn le: «Mu ka lòn dofi-vio bío ó o wee bue.» Ba wee bío bún lè bío ó o Poole wee bío o Yeesu bío, lè ho vèéro bío.

¹⁹ A 6a 6uan wo vannáa ho lóhó túia fɛerowá cón, á 6a bía nòn wo yi: «Mu bè-finle na á ù wee kárán lè 6a núpua á fo dà a zéeni yahó làa wèn le? ²⁰ Bío wa wee jí ká lée bè-fla wa cón, á wa wi á wa zúrì mu kúará.» ²¹ A bío ho Ateenasá 6úen6úen lè mí káyáwá 6èn wa lè mí sòobéé lè mu bè-fla na wee wé bán jílò lè mu láakáwá tarò.

²² O o Poole wáa líi hínon yòó dín ho lóhó túia fɛerowá yahó ò o bía: «Ateenasá, í mán mu le há doflina 6úaanílò bío 6èntín wi mia làa sòobéé. ²³ Lé bío á í héekaa mí lóhó yi á mán mu biowa na mí sonka mí doflina 6úaanílò bío yi. Í yáá pá mán le muini yeení lahó 6úi à bío ká lè bío túara le wán: «Doflí na á núpue yí zú.» Awa! A bío mí wee 6úaaní ká mí yí zú mu, lè bún á ínén 6uara wà 6ueé zéeni làa mia. ²⁴ Le Dónbeení na léra ho dímjǎ lè mu biowa na wi ho yi 6úen6úen, na lé ho wáayi lè ho tá Nùhúso, á yí máa zoo keení há zíní na 6a núpua wee so miten na le yi. ²⁵ Le màkóo mía à núpue wé bío 6úi na le yi. Lerén lè dío wee na le mukání 6a núpua yi, lè mu bío 6úen6úen. ²⁶ Le dín o núpue ní-kéní wán á léraráa há síiwá núpua 6úen6úen héera bāraka ho tá wán, á wána 6a kána staa, á fúaaana há pónna jíní díná. ²⁷ Le Dónbeení wó ká síi bèra a na à 6a núpua cànka le. Hári ká 6a wee héé víná càráa le, jún-sí 6a à yí le. Túia poni, le Dónbeení yí khèra lè wa ní-kéní kéní. ²⁸ «Lé bío wa mukání ló lerén lè dío níi yi. Lé lerén nòn wa wee dárí varákaráa.» Mí len-béwá 6úi yáá mún bía mu wéréwéré ká síi: «Wa lé le zàwa.» ²⁹ A bío wa lé le zàwa, á wa yí ko à wa tèe le Dónbeení làa sánú táá wáí táá huaa kansiwá hùúu, bún na 6a núpua kará lon mí yiwa á wó mítén. ³⁰ Há pónna na 6a núpua fù yí zú mu bío yi, bún le Dónbeení wáa yí máa loí yi ho zúia. Bío ká wán á 6a núpua 6úen6úen lè bía le wee ve há lúu 6úen6úen yi, le 6a yèrémá mí yilera lè mí wára. ³¹ Wizonle dà-kéní 6úi lè dío le Dónbeení bára, ò o núpue na le léra à cítí ho dímjǎ 6úen6úen lè ho térénlò. Le véenia o núpue mu, à zéeni lè 6a núpua le orén lé yía le léra ò o fí le cítí mu.» ³² Bío 6a já ò o Poole wee bío ho vèéro bío, á 6a 6úi wee yáa mí jíní yi na a yi. Ba

* **17:18** Epikuríewa: Ba lé ho Keréesi káht bè-zúrílo 6úi na lé o Epikuure ní-kenínia. Ba wee cá bío 6a a wé ká le lónbee máa yí 6a. Ba wee léka le ho dímjǎ bío 6úen6úen lè ho wé fèraa mín. † **17:18** Sitoyisíewa: Ba lé ho Keréesi káht bè-zúrílo 6úi na 6a le Zenon ní-kenínia. Ba wí 6a zúrì bío ho dímjǎ biowa wee wéráa, á wí 6a yí le sí-hebúee à sánsá le lónbee lè mí síiwá 6úen6úen.

óúí bèn wee bío: «À ù bióní mu jíló á wa à pa làa pòn-veere.» ³³ Lé bñn wán ó o Poole bèn wà ò o díá 6a. ³⁴ Ká 6a nùwá yen óúí bán pá bò a Poole yi, á tà a *Křista bío. O óúí lé 6a tñiá fεerowà nñ-kéní na 6a le Denii, là a háa óúí na 6a le Damariisi, à pá bñní séení 6a óúí.

18

O Poole van ho Korente

¹ Bñn món ó o Poole ló ho Atεena yi á van ho Korente* lóhó yi. ² O vaá fò mín làa zúifù nñi óúí na 6a le Akilaasi bñn. O nñi mu ton ho kōhū na 6a le Pōn yi. Orén lè mín háa Pirisiye ló ho Italii kōhū yi á buara ho Korente yi yí míana, lé bío ho *Oroomu bá-zàwa bεε Koloode nñn le jñii le 6a *zúifùwa óúenóúen lé ho Oroomu lóhó yi. O o Poole wá van 6a cñn. ³ A bío ó orén làa ba tonló léé dà-kéní, á 6a wáa páania kará wee bí há sōnna na wee tá lè há búkúwá. ⁴ Há *Sabaawa lè mí dà-kéní kéní yi ó o Poole wee wé lá le bióní 6a zúifùwa káránló zli yi, á wee cà ò o bío óúe 6a zúifùwa lè ho *Kεεsisa jñúná.

⁵ Bío ó o Silaasi là a Timotee ló ho Maseduana yi óúeé dñn, ó o Poole yahó wáa sá le Dónbeení bío zéeníló mí dòn, á wee bío mu wéréwéré na 6a zúifùwa yi le o Yeusu lé *Yia le Dónbeení mñn léra. ⁶ Ká 6a zúifùwa mu máhá pá a bío á 6a wee là a, ó o Poole púrúnna mí sí-zínia khñkhñní kúaa 6a wán† ò o bíá nñn 6a yi: «Hen ká mí vñnun, se mu lé minén mí bεere á mu ló yi. Nùpue máa túa mí bío làa mí. Bío ká wán á í wáa à va bíá yínóní 6a zúifùwa cñn.»

⁷ O o ló bñn á wá van nñi óúí na 6a le Titiyuusi Zusituusi cñn. O nñi mu wee kñnbi le Dónbeení, á zli wi 6a zúifùwa káránló zli nñsání. ⁸ Ba zúifùwa káránló zli jñhúso na 6a le Kirisipuusi lè mí zli nùpua óúenóúen á tà a Nùhúso bío. A ho Korentesa cεεε na jñá a Poole bióní á mún tà a Nùhúso bío á 6a bátízera.

⁹ Ho tñnàahū óúí yi, ó o Nùhúso zéenia míten là a Poole, á bíá nñn wo yi: «Yí zñn bío óúí. Yí wé tété, wé bío ká ù wá. ¹⁰ Inén wi làa fo á nùpue na dà a sánsá fo á à óóní yi wón míá, lé bío 6a nùpua na bío sá mñi á boo ho lóhó na ká yi.»

¹¹ O Poole wó le lúlú-kùure lè mí sanká ho Korente yi, á káránna 6a nùpua bñn lè le Dónbeení bío.

¹² Bñn món á ho Oroomu nñi Kaliyon á 6a bàrá ho Akayii kōhū jñhū wán. Lé bñn páahū á 6a zúifùwa lò a Poole wán. Ba wñira a buan vannáa le cítii fliníi, ¹³ á 6a wee bío: «Bíó ó o nñi na ká le 6a nùpua wé óúaanínáa le Dónbeení á wi mí dòn làa bío á wa làndá le mu wéráa.» ¹⁴ Bío ó o Poole le mí zoó bío, ó o Kaliyon kúio o jñii ò o wee bío lè 6a zúifùwa: «Minén zúifùwa, mu lá léé wékhe óúí na óúaa táá bè-vio óúí na wa làndá hò á í lá à tà á à jí mí cñn làa bío mu lá ko mu wéráa. ¹⁵ Ká bío mu lé há bióní, lè há yènnáa, lè mí kùrú làndá bío, á lé minén miten ko à mí lorí mu yahó yi. Inén máa fl hñn tñiáwá so síi bñn cítii.» ¹⁶ O o le 6a lén. ¹⁷ A 6a óúenóúen wáa wñira a Sositeena na lé 6a káránló zli jñhúso á wee ha le cítii fliníi. O o Kaliyon cεkε ò o yí dó mí jñii 6a yi.

O Poole bñnia van ho Antiosi

¹⁸ O Poole pá kará dá dóka mí yi ho Korente yi. Bñn món ó o díá mín zàwa kéréfεewa ò o wá van ho Sankeree lóhó wanna dñnnii. Sání ò o zo ho wonbeení ó o nñn mí jñhū á 6a lεera, lé bío ó o lá dó mí jñii nñn le Dónbeení yi bío

* **18:1** Korente: Ho lé ho Akayii kōhū ló-beení. O Poole páahū ká ho nípomu boo làa sóobéε. Ho yèni hña wee lé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sífwa na wee wé ho yi bío yi. † **18:6** Mí lorí Matiyε vñahū 10.14

6úí dǎní yí.[‡] O orén là a Pirisiye lè mìn báa Akilaasi á zon ho won-beení á vannáa ho Siirii kǎhú. ¹⁹⁻²¹ Bío 6a vaá dǎn ho Efεεze yí, ó o Poole wà van 6a *zúífùwa kàránlò zli yí, á vaá zoó wee wǎaní làa ba. Ba flora a le o cǎaka cúa-yen, ó o yí tà. O o bía bío kà nǎn 6a yí á wà díaráa 6a: «Ká le Dónbeení tà á ì ì va ká ì ì bǐnì ì buen mi cǎn.» O o Poole zon ho won-beení ho Efεεze yí á wà ò o día a Pirisiye là a Akilaasi. ²² Bío 6a vaá dǎn ho *Sezaaree lóhó, ó o ló van ho Zeruzaleemu, á vaá tǎení 6a kèrǎewa kuure yí. Bún mǎn ó o wà van ho Antiosi. ²³ O cǎakaa yú bǐn á bò yí wǎráa. O kǎa ho Kalasii lè ho Firizii kǎna yí, á wee hení 6a kèrǎewa búenbúen sía le Dónbeení bío yí.

O Apoloosi van ho Efεεze lè ho Korente

²⁴ Zúífù 6úí na 6a le Apoloosi á 6uara ho Efεεze yí. O wee lé ho Alekisǎndiri lóhó yí. O lé o nùpue na zú hǎ bióní. O mún zú le Dónbeení bióní vùahú bióní làa sòobéε. ²⁵ Ba kàránna a là a Nùhúso wǎhú bío. O nǎn mítén á wee bue ká a zéení bío ó o Yeesu bío wóráa binbirí à na 6a nùpua yí. Ho *bátéεmù bío dǎní yí, ó o Zǎn bátéεmù bío na 6a kàránna làa wo lé bǐn mí dòn ó o zú. ²⁶ O wee bío 6a *zúífùwa kàránlò zli yí ká a poní séra. Bío ó o Pirisiye là a Akilaasi jǎ a bióní, á 6a fó a, á wíokaa zéení le Dónbeení wǎhú bío binbirí á nǎn wo yí. ²⁷ Bún mǎn ó o Apoloosi wi ò o va ho Akayii kǎhú, á 6àn zǎwa kèrǎewa henía o síi mu bío yí. Ba yáa túara ho vùahú tonía nǎn bíà tà a *Krista bío na wi ho kǎhú mu yí, le ká a Apoloosi mu vaá dǎn 6a, á 6a 6ua a sese. Bío ó o vaá dǎn bǐn á le Dónbeení sǎamu wó ó o séení bíà tà a Krista bío làa sòobéε. ²⁸ O jǎ-cúa na ó o wee lá búenbúen á 6a zúífùwa yí máa dǎn bío bío 6úí dǎní yí. O wee dǐn le Dónbeení bióní vùahú bióní wán à zéenínáa mu wéréwéré na 6a yí le o Yeesu lé *Yía le Dónbeení mǎn léra.

19

O Poole van ho Efεεze

¹ Pǎahú na ó o Apoloosi wi ho Korente yí, ó o Poole lá ho wǎhú na ló hǎ 6úaa yí á van ho Efεεze. Kèrǎewa nùwǎ yen 6úí ó o vaá yú bǐn, ² ó o túara 6a yí: «Pǎahú na mi tà a *Krista bío á mi so yú le Dónbeení Hácírí le?» A 6a bíà nǎn wo yí: «Wa yáa dǐn yí jǎ Dónbeení Hácírí bío yí mǎn.» ³ O o Poole bíniá túara 6a yí: «Ó, o, á lé ho *bátéεmù yén á mi yú?» A 6a bíà: «Lé o Zǎn bátéεmù.» ⁴ O o Poole wǎa bíà: «O Zǎn hǐa wee bátízé bíà wee tà yèrémá mí yilera lè mí wǎrá, á wee bío là a *Isirayεle nǐpomu le 6a tà yía wà a buen orén mǎn bío, o Yeesu.»

⁵ Bío 6a jǎ hǎn bióní so vó, á 6a tà ó o bátízera 6a o Nùhúso Yeesu yèni yí. ⁶ O o Poole bò mí níni 6a wán, á le Dónbeení Hácírí lion 6a wán. A 6a wee bío hǎ síi-viò bióní, á wee fεε le Dónbeení jǎ-cúa. ⁷ Ba nùpua mu búenbúen á à yí píru jǎn síi.

⁸ O Poole yí máa khí 6a zúífùwa kàránlò zli yí. Pǐna bío tǐn ká lé bǐn ó o wee 6uee bío yí ká a poní séra. O wee bue le *Dónbeení béεní bío, á wee cà à bíà wee jǎ a cǎn à tà mu yí. ⁹ Ká 6a 6úí mahǎ tun mí yiwa, á pǎ le mí máa tà a Yeesu bío, á wee zǎnka a Nùhúso wǎhú yí 6a zǎmáa ylo yí. O o Poole fó bíà tà a Krista bío á wǎráa ò o día 6a. Làa wizoóní búenbúen ká a wee 6uee wǎaní lè 6a nùpua o Tiranuusi kàránlò zli yí. ¹⁰ O wó mu á dǎn hǎ lúluúio bío

[‡] **18:18** Mi lorí Milò vùahú (Nombres) 6.1-21. Ba zúífùwa cǎn ká yía fù wé dó mí jǎi le mí ì wé bío 6úí á à na le Dónbeení yí, á 6ánsò jǎhú à fohú máa bíni bè wán. Ká ho pǎahú na ó o wee leéka bío á jǎi sí, ò o mahǎ lé mí jǎhú.

nun. Lé bñn nòn á 6a zúifùwa làa bíá yínòrì 6a zúifùwa na wi ho Azii kshù yì búenbúen á jánáa o Nùhùso bío.

O Sevaa zàwa nùwā hēpun bío

¹¹ Le Dónbeení wee wé mu yéréké bè-beera là a Poole níi. ¹² Hári há sɪ-zínia lè há nín-kéniwá na dñn o Poole sánia á 6a wee bè 6a vánvárowà wán à 6a wa, à 6a cínáwa lé bíá 6a wí yí. ¹³ *Zúifùwa nùwā yen búii na wee hɛɛ léka há lùá yí à ja 6a cínáwa lén bíá 6a wí yí, á mún le mí ì wé è lon ká mí dà a ja 6a là a Yeesu yèni pánká. Ba wee bío lè 6a cínáwa ká síi: «Mí lé là a Yeesu yèni pánká, yíá ó o Poole wee bue bío.» ¹⁴ Bia wee wé mu lé o zúifù nù na 6a le Sevaa na lé 6a yankarowà jùhùso beení zàwa nùwā hēpun. ¹⁵ Ká a cíná màhá bíá nòn 6a yí: «O Yeesu á ì zú, á mún zú a Poole. Ká minén 6èn lé 6a yén?» ¹⁶ O o nù na ó o cíná wí yí á zon 6a wán, á dàina 6a, á han lè mí sòobɛɛ bóoníkàa yí á 6a lùwa ló le zíi yí mí káamáa. ¹⁷ Ho Efɛɛze zúifùwa làa bíá yínòrì 6a zúifùwa búenbúen jà bío wó, á 6a búenbúen zána, á wíokaa wee kñnbi o Nùhùso Yeesu yèni. ¹⁸ Bia tá a *Krista bío cɛrɛɛ búii wee buee bío á zéeni bío 6a wó ká mu yí se wéréwéré 6a zámáa ylo yí. ¹⁹ Mu nín-símú wérowá cɛrɛɛ á guan mí vónna á buéé cína 6a nùpua búenbúen yahó. Ba càtío há vónna mu yàamu, á mu yú wén-hāani* muaaseé búará-jun làa píru. ²⁰ Lé ká síi ó o Nùhùso bíoní wee ben fèráa há lùá ká le wá. Le bñn pánká á 6a nùpua wee mí.

O Demetiriyuusi bíoní na ó o kánkáa ho Efɛɛze yí

²¹ Ká bñn bíowa so búenbúen wó khlína, ó o Poole le mí ì káa ho Maseduana lè ho Akayii kána yí á à va ho Zeruzalɛmu. O wee bío bío ká mí yí: «Hen ká ì vaá dñn bñn, á ì mún ko à ì dá ho *Oroomu.» ²² O o tonkaa o Timotee là a Erasiite na làa wo wee séeni mín le 6a va ho Maseduana, ò orén mí beere wón kará dóka mí yí ho Azii kshù yí.

²³ Mu páahù ò o Nùhùso wshù bío á kánkáa 6a nùpua dàkhína ho Efɛɛze yí. ²⁴ O donkhue-sì-pá búii na 6a le Demetiriyuusi á hía wi ho Efɛɛze yí. Orén lé yíá wee pá a dofní há-nù Aatemiisi† zì-beeni bñn bè-zàwa lè le wén-hāani. Bia wee sá a cón á wee yí le wári na boo mu bío yí. ²⁵ Wizonle búii ó o nùii mu von mí ton-sáwá làa bíá làa ba tonló le mí ì wé dà-kéni á kúaa mín wán, ò o bíá nòn 6a yí: «Minén nùpua mu, mí zú mu kénkén le lé ho tonló na ká bío yí á wa níi bío wee dérää wán. ²⁶ Háya! O o nùii mu na 6a le Poole bío na ó o wee wé á mí wee mí, á wee jí. O wee bío le há dofi-kansiwa na 6a nùpua wó mítan á yínòrì dofnina. A 6a nùpua cɛrɛɛ tá a bío ho Efɛɛze yí. Hári ho Azii kshù nùpua ó o vó ká cínú. ²⁷ Mu wá làa bñn, á wa tonló yèni á à yáa. Mu yínòrì bñn mí dòn. Wa dofní há-nù Aatemiisi zì-beeni na 6a son nòn wo yí á bío jùhù mún máa keñ. Orén mí beere á bío mún máa bíni máa wé here 6a nùpua yí. Wón na á ho Azii kshùsa lè ho dñmíjá nùpua búenbúen wee búaaní.» ²⁸ Bío 6a jà há bíoní mu, á 6a sía cá, á wee wāamaka ká 6a a bío: «Ho Efɛɛzesa Aatemiisi léé dofní há-beeni!»

²⁹ Ho lóhó nùpua búenbúen kánkáa. Ho Maseduana kshù nùpua nùwā jun búii na là a Poole lá wee bè mín va há khúio, á 6a wíikaa á búunia bò yí guararää le wāanii la-beeni yí. Ba lé o Kayuusi là a Arisitaaki. ³⁰ O Poole

* **19:19** Wén-hñnló: Hón páahù so yí, ká le wén-hñnló dà-kéni lé o nùpue ní-kéni wizon-kùure sámú sáanii. † **19:24** Aatemiisi: O lé le dofní há-nù búii. Ho Efɛɛze yí, á 6a wee bío le orén lé yíá á ho tá le mí bío búenbúen sá yí. Orén lé yíá 6a wee wé fio yí á búerää ho dñnló, à sánii mún jinnáa. Ba zì-beeni na 6a hía son o dofní há-nù mu bío yí bñn síwá hía yí boo mu páahù.

lá wi ò o va a zoo dñn 6a nùpua yahó, ká 6a kèrètíewa hò a. ³¹ Ho pànká ton-sáwá búí na wi ho Azii kǎhú yi na lé o Poole mu 6àn bǎnlowà le 6a bío na a yi le o wé mí sáberé ò o yí va bín. ³² Hón pǎahú so yi, à 6a zǎamáa yí máa jí mín yi. Ba wee hɛ bío mín júná yi fúaa 6a cɛɛɛ búí yáá wáa yí zú mí kúeemínwánlò jǎhú. ³³ Ba zúífúwa jàana a nùpue búí na 6a le Alekisándere á léé dñnía 6a nùpua yahó. A 6a búí ló 6a tǎahú á zéénia bío ó o ko ò o bío na 6a zǎamáa yi. O o Alekisándere wáa hóónia mí níí dá 6a zǎamáa yi le 6a wé tété, ò o wi ò o lá le bíoní 6a zǎamáa yahó ká a zéení le orén lè mín zàwa á níní mía mu yi. ³⁴ Ká bío 6a nùpua zǎna mu le o lé o zúífú, á mu bío dà-kéní na ká lé bío á 6a búénbúén páánia wee wáama á yú há lèèrèwa bío jún síi: «Ho Efɛɛzesa Aatemiisi léé dofiní há-beení!» ³⁵ Mu véenii, á ho lóhó pànká ton-sá wǎn-táaro beení lé yia dǎnna bíá lè 6a zǎamáa á 6a wó tété, ò o bíá nǎn 6a yi: «Efɛɛzesa, 6a nùpua búénbúén zú le ho Efɛɛze lóhó lé hǎa pan wa dofiní há-nii Aatemiisi zǐ-beení yi, á pan o bǎn kǎnsi na ló ho wáayi lion yi. ³⁶ Nùpue yí dà máa kǎn mu. ɛ ká mí máhá ko à mí wé wayi, ò o búí hǎa yí wé bío ká bǎnso á yí lon mí yi. ³⁷ Ba nùpua na ká á mí 6uan 6uararǎa hen à 6a jún yí yáara bío búí wa dofiní há-nii zǐ, á mún yí bíá yí khon yí nǎn wo yi. ³⁸ Hen ká a Demɛtiriyuusi lè mí ton-sáwá le o búí wó khon láa mí, á le cítíí fló wizonle wi, á bíá wee fl le mún wi. Le 6a va bǎn cǎn. ³⁹ Ká bíoní pá bínía wi mí cǎn bío búí dǎní yi, á bíá wee kúee mín wán à lon ho lǎndá bío, á dà à lon mu yahó yi. ⁴⁰ Wa yí wó sese, á 6a hǎa bío le lé warén wee kǎani 6a nùpua bío wó ho zuia ká bío yi. Lé bío ho kúeemínwánlò na ká á jǎhú mía máa zéení.» Bío ó o bíá hǎn bíoní so wó, ó o le 6a zǎamáa saawaa.

20

O Poole van ho Maseduana lè ho Kerɛɛsi

¹ Bío mu bío na lá wee kǎnká ho lóhó yòò khǐna, ó o Poole von bíá tà a *Krista bío kúaa mín wán, á henia 6a sía. Bún món ó o dó 6a cǎawése ò o wá jún ho Maseduana. ² O kǎa hǎn kǎhú so yi á bíá bío cɛɛɛ á henianáa bíá tà a Krista bío sía, ò o ló bín wa van ho *Kerɛɛsi kǎhú. ³ O kará bín á dǎn há plina bío tǎn. Bún món ó o wi ò o lá ho won-beení á va ho Siirri kǎhú yi. Lé hón pǎahú so yi á 6a bíá nǎn wo yi le 6a *zúífúwa lò a wán. O o díá ò o yèrémáa kǎa ho Maseduana. ⁴ Bíá lèénia wo lé o Beeree nii Sopatɛɛre na lé o Pirusi za, lá a Arisitaaki, lá a Sekúnduusi na páánia wee lé ho Tesaloniiiki yi, lá a Dɛɛbe nii Kayuusi, lá a Timótee. A séení ho Azii kǎhúsa Tisiiki, lá a Torofiimu. ⁵ Ba dú wa yahó á vaá pan wen ho Torowaasi yi. ⁶ Warén bǎn lá ho won-beení ho Filiipu yi ho *búurú na á jǎ-flni yí dó yi sǎnú díró món á wó há wizooní bío hónú á bò yi vaá dǎnnáa. Bún món á wa vaá yú 6a ho Torowaasi yi. Léé yáwá jǎhú dà-kéní á wa wó bín.

Bíó wó ho Torowaasi yi

⁷ Ho tǐbíri zǎn ká le wii wá líi zo, á wa kúaa mín wán le wa à sanká ho búurú* á à lá. A bío ó o Poole léé sǎn á à lén, ó o tà há láakáwá lè 6a nùpua fúuu fúaa ho tá sanká màní. ⁸ Lé há nǎnwíora bío jún níi yi á wa yòò kúaa mín wán yi. Há flntéena cɛɛɛ á 6a zǎnía bín. ⁹ Yárónza fɛɛ búí na 6a le Etiisi á kará le bonkɛɛ nii. Bío ó o Poole wee bío ká a wá fɛɛɛ, á mu dǎmu 6ó a yárónza fɛɛ mu. O o yòò kúera há nǎnwíora bío jún níi yi, á líi lúwá. A 6a le mí 6ueé hóónia á ò o húrún. ¹⁰ O o Poole yòò lion, á líí bǎnbáa vaá lá a 6uan mí bàra

* **20:7** Mí loní Bè-wénia vǎahú 2.42

yi ò o bía: «Mi yí dèè mi yiwa, lé o yío wi lua.» ¹¹ O o bínía wà yòora, á yòò cèekaa ho búurú là. Bún món ó o pá bínía bía fúuu fúaa ho tá tñn á wii hà, ó o màhã wà. ¹² O yàronza fèe 6a buan wàráa ká a yío wi lua. A 6a búenbúen á mu wó sí-híilè cón làa sòobèe.

O Poole dñn ho Torowaasi yi á vanná ho Milee

¹³ Bío ó o Poole lon, lé ho bè ho wòhũ á varáa ho Asoosi lóhó, hen na á wa ko wa vaa yí o yi á wa páaní zo ho won-beení. A warén zon ho won-beení dú a yahó ñannáa bín. ¹⁴ Bío ó o buée yú wen ho Asoosi yi, ó o páanía zon làa wen á wa wà van ho Mitilèena lóhó. ¹⁵ Wa dñn bín vaá ló ho Siyoo kòhũ na mu ñumu kñía yi mu tá na lée tñn. Bún òan tá na kùn bínía lée tñn, á wa vaá dñn ho Samòosi kòhũ na mu ñumu kñía yi. Mu òan tá na òèn bínía lée tñn lé bío wa vaá dònnaa ho Milee lóhó. ¹⁶ O Poole yí wi ò o dñn búmaka míten ho Azii kòhũ yi. Lé bío ó o wi ò o bánbá vaa dá ho Zeruzalèmu á ho Pàntekoote dí yi bín ká mu dá a wé. Lé bún ñon ó o yí ló lé ho Efèeze cón.

O Poole bía lè ho Efèeze kèrètèwa kuure ya-díwá

¹⁷ O Poole tonkaa 6a ñupua ho Milee yi le 6a va ho Efèeze, á vaa ve 6a kèrètèwa kuure ya-díwá na bín le 6a buen. ¹⁸ Bío 6a buée dñn, ó o bía ñon 6a yi: «À lá 1 buen-ñonzoñ ho Azii kòhũ yi ñii, á bío á ñ buan lè ñten ho páahũ búenbúen na á ñ làa mia kará mín wán á mí zú. ¹⁹ Ì liinía ñten á sá a Ñúhũso tonlò lè le wéè lè le lònbee na yú mi, bío 6a *zuífúwa lò 1 wán bío yi. ²⁰ Mí zú mu le bío dá a séení mia òan dèe woon á ñ yí sànkaa mia. Mu búenbúen á ñ buera, á kàráanna làa mia 6a zàamáa yahó lè mi zíní yi. ²¹ Ba zúífúwa làa bía yínáñ 6a zúífúwa á ñ henía mu ñon yi le 6a yèrè má mí yilera lè mí wárá, á tà wa ñúhũso Yeesu bío. ²² Bío ká wán lé mi tñn wee ña ho Zeruzalèmu làa bío le Dónbeení Hácírí le 1 wéráa mu konloon, ká 1 mún yí zú bío wà vaá yí wán bín. ²³ Hã lórá lè mí dà-kéní kéní yi á le Dónbeení Hácírí wee fèn ñí 1 zeñ wán le ho kàsò zoró, lè le lònbee lè mí síwá á pan mi bín. Bún mí dön lè bío á ñ zú. ²⁴ Ìnén cón á ñ mukání bío ñúhũ mia, díkà á bío le Dónbeení tonkaa mi bío yi á yío lé, á le Dónbeení sáamu bín-tente bío zéenílò tonlò na ó o ñúhũso Yeesu kàráfáa mi à ñ sá á tíí ñii. ²⁵ Ì héera buera le *Dónbeení béení bío mi búenbúen tñahũ, ká bío ká wán á ñ wáa zú le minén ó o búí máa bíní máa mi mi. ²⁶ Lé bún ñon á ñ wee bíoráa bío ká á ñ na mia ho zuia: Mí ní-kéní búí vínía mítén á òanso bío máa túa làa mi. ²⁷ Lé bío le Dónbeení bío na á lé le mí ñ wé búenbúen á ñ zéení láa mia á yí ká dèe. ²⁸ Minén mítén pa mítén bío, á mún pa 6a kèrètèwa kuure bío làa bío ó o pi-pa wee wé paráa mí pia yi bío síí bía le Dónbeení Hácírí kàráfáa mia le mí pa yi. Ba kèrètèwa kuure á mí wé loní ho sese. Lé le Dónbeení kùrú Za cání kúaará 6a bío yi á 6a bío sá le yi. ²⁹ Ì zú mu le 1 lénlò món ká 6a ñupua búí na gonmín lòn dakhñnkñinwa na zání wi á á zo mi tñahũ. Ba á dé le óoníí ho pi-òoohũ yi. ³⁰ Hárí minén tñahũ á 6a ñupua búí ñ lé yi, á à híní wé è fúaa hã sabíoní á à khàráa bía tà a *Krista bío á bán bè 6a yi. ³¹ Mí cén tñí mi yío, á zúrú mu le 1 ña mi zeñ wán há lúlúio bío tñn yi, há wisonáa lè mí tñnna yi ká 1 wee wá.

³² «Hã làa na ká wán, á ñ wáa á dé mí bío le Dónbeení lè mí sáamu bíoní ñii yi. Dén bíoní so lé dío pánká á á na ká mí siadéro á á fàrá á tñn. Lè è na ho nàfóro mia, hía le bará ká làa bía bío sá le Dónbeení yi. ³³ Ì síi yí vá ñupue búí wárí là a sánú, là a sí-zínía yi yí mòn. ³⁴ Minén mi bèere zú le 1 níní na ká lé hía á ñ sáráa, á ñáananáa ñnén làa bía làa mi lá páanía wi màkóo. ³⁵ Lé bún á ñ wó á zéení láa mia à mí wé sá làa bún à séenínáa 6a ní-khenia. Mí wa

bíni leéka le o ɲúhúso mí beere á bía bío kà: Yia wee há mu bío wón cúnú na ó o yú á òuáa po yia 6a wee na mu yi.»

³⁶ Bío ó o bía làa ba vó, ó orén làa ba búenbúen líí fàrá mí ɲɔnkóɲúná wán, ò o flora. ³⁷ Ba búenbúen wee wá, á wee wii o Poole 6ua yi á yèe kíó à déráa o cāawése. ³⁸ Ba yara sò dàkhíina, lé bío ó o Poole bía le 6a máa bíni máa mí mí. Bún món á 6a lènia wo vannáa ho won-beeni lahó yi.

21

O Poole wà van ho Zeruzaleemu

¹ Bún món á wa saawaa mín yi. Wa zon ho won-beeni téréna van ho Koosi lóhó. Mu tá na lée tɔn lé bío wa vaá dɔnnáa ho Oroode lóhó, á ðin bín vannáa ho Pataraa lóhó. ² Wa yú ho won-beeni búí bín na wà a va ho Fenisii kɔhú, á wa zon hón wàráa. ³ Bío wa vaá sùaráa ho Siipere kɔhú, á wee mi ho, á wa hà ho dó lè wa nín-káara. Wa dó wa yara lè ho Siirii kɔhú cɔn á vannáa ho Tiire lóhó. Lé bín á ho won-beeni sèro ko ho búen yi. ⁴ Wa yú 6a kèrètɛwa búí bín á wa wó ho yáwá ɲúhú dà-kéní làa ba. Le Dónbeeni Hácirí ɲá 6a zeñ wán, á 6a bía là a Poole le o yí va ho Zeruzaleemu. ⁵ Ká bío ho pàahú na wa ko à wa wé bín vó, á wa lá wa wɔhú wà. A 6a kèrètɛwa lè mí háawa lè mí háyúwá búenbúen ló á lènia wen lée cúa ló ho lóhó yi. Bío wa líí ðɔn mu yámú ɲumu ɲii á wa líí fàrá wa ɲɔnkóɲúná wán à wa flora. ⁶ Bún món á wa dó mín cāawése, á tɛnĩkaa mín yi, á wa yòó zon ho won-beeni, á 6arén 6èn bíniá khífon.

⁷ Wa ðin ho Tiire yi á vannáa ho Pitolemayiisi lóhó, á tɛnia wán zàwa kèrètɛwa na bín yi, á wa kará làa ba le wizon-kúure. Lé bín á wa veeni mu yámú ɲumu wán vó yi. ⁸ Mu tá na lée tɔn á wa ló wà á van ho *Sezaaree. Le Dónbeeni bín-buero búí wi bín á yèni 6a le Filiipu. Lé wón á wa làara zii. O lé 6a núpua nùwá hɛɲun na 6a hueekaa ho Zeruzaleemu yi ní-kéní.* ⁹ O hínni nùwá náa wi á yí yan, á wee fɛɛ le Dónbeeni ɲi-cúa na 6a núpua yi. ¹⁰ Wa wó há wizooni cèrɛɛ bín, á le *Dónbeeni ɲi-cúa fɛɛro búí na 6a le Akabuusi ló ho *Zudee yi á 6ueé yú wen bín. ¹¹ O o wà 6uara wà cɔn, á 6ueé fó a Poole ku-cɛnĩ, ò o can mí zení lè mí níni ò o bía: «Bíó ká lé bío le Dónbeeni Hácirí bía: «Lé ká síi á 6a *zuífúwa á à ca làa yia te le ku-cɛnĩ na ká ho Zeruzaleemu yi, á à dé bía yí zú le Dónbeeni níi yi.»» ¹² Bío wa ɲá há bíni mu, á warén lè wán zàwa na ho Sezaaree yi á yankaa o Poole le o yí va ho Zeruzaleemu. ¹³ Ká a màhá bía ɲon wen: «Mí wee wá á wi á mí yáa í yilera le we? Í wíokaa íten vó í caró bío yi ho Zeruzaleemu yi. Hàrì í búeró bín o ɲúhúso Yeesu bío yi á í pá wíokaa íten vó bío yi.» ¹⁴ Bío wa hò a san làa bío ó o le mí ì wé, á wa khú a yankaró yi á wa bía: «O Nùhúso lé yia síi bío wé.» ¹⁵ Wa wó há wizooni bío yen bín. Bún món á wa wíokaa waten à wa ɲon ho Zeruzaleemu. ¹⁶ Ho Sezaaree kèrètɛwa búí lènia wen. Ba dú wa yahó vannáa Siipere níi búí na 6a le Munasɔn cɔn. O lé o kèrètɛ míana. Lé wón zii á wa làara yi.

O Poole van o Zaaki cɔn

¹⁷ Bío wa vaá ðɔn ho Zeruzaleemu, á wán zàwa kèrètɛwa na bín á sá wa yahó lè há zámakaa. ¹⁸ Mu tá na lée tɔn, ó o Poole làa wen bò mín van o Zaaki cɔn. Lé bín á 6a kèrètɛwa kuure ya-díwá búenbúen kúaa mín wán yi. ¹⁹ O o Poole tɛnia 6a yi, ò o lá bío le Dónbeeni dóráa mí níi wo yi ho tonló na ó o sá bía yínɔn 6a *zuífúwa tɛhú á fɛera lè mí dà-kéní kéní ɲon 6a yi. ²⁰ Bío 6a ɲá à

* **21:8** Mí lorí Bè-wénia vtaht 6.1-6

cǎn wó, á 6a wee khòoní le Dónbeení, à 6a bía nɔn wo yi: «Wàn za Poole, wáa lorí bío 6a kèrètíewa na lé 6a zúífúwa booráa. Ba búenbúen sòobáa o *Moyiize lándá bío dàkhína. ²¹ Ba bía nɔn 6a yi le 6a zúífúwa búenbúen na wi há síviò nùpua tʃahú á fo wee kàrán le 6a pí ho lándá mu. Le fo wee bío le 6a wé yi *kúio mí zàwa, le o búí yáá yi bíni yí bè 6a zúífúwa lándá yi huúu. ²² Háya! A mu wáa à wé kaka? Bío 6a màhá à jí mu kénkén le fo wi hen. ²³ Awa! A bío wa à bío á à na foñ lé bío à ù wé. Nùpua nùwá náa búí wi hen á dó mí jini le mí i wé bío búí á à na le Dónbeení yi. ²⁴ Wáa fé bán bèráa à 6a ceéro lándá à ù páani wé làa ba, à bío 6a ko 6a lén mu bío yi à ù sáani, à 6a bè yi à dàni lɛɛráa mí júná.† Ká mu wó ká síi á 6a nùpua búenbúen á à zúri le bío 6a wee bío ù jii yí bon. ²⁵ Ká mu lé bía yínɔn 6a zúífúwa na tà a *Krista bío, bán wa túara ho vùahú nɔn yi á zéenia bío wa wi à 6a bua le mítén: Ba yí ko 6a là le muini taa, à yí dí cǎni, à yí là bùaa na yí fúana taa, á mún pa mítén ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síiwà yi.» ²⁶ O o Poole wáa fó 6a nùpua nùwá náa mu, á mu tá na lée tǎn ó o làa ba páania wó 6a ceéro lándá. Bún món ó o wá zon le *Dónbeení zì-beení lún yi, ò o bía le mí ceéro lándá á à vé há wizooní bío hɛjun yi. Bún wee zéeni le lé ho páahú na á 6a à wé mu hámu yi 6a nì-kéní kéní bio yi.

O Poole 6a wíira le Dónbeení zì-beení lún yi

²⁷ Há wizooní bio hɛjun mu wáa lá ká véro, à bún à ho Azii kǎhú *zúífúwa búí mɔn o Poole le Dónbeení zì-beení lún yi. A 6a hínɔn súkúra 6a zámáa búenbúen, à 6a wíira a Poole. ²⁸ A 6a wee bío pǎnpǎn: «*Isirayɛlesa, mi buen wen, yíà ká lé o níi na wee héɛ kàrán 6a nùpua le 6a yí kǎnbi o Isirayɛle nípomu búenbúen là a Moyiize lándá, lè le Dónbeení zì-beení na ká. Há làa na ká wán ó o yáá bò mín làa bía yínɔn 6a zúífúwa á zonnáa le Dónbeení zì-beení lún na bío sá 6a zúífúwa yi á zoó tíira dén sòobá-lùe so.» ²⁹ Ba wee bío bún, lé bío ó o Efɛze níi Torofimu á 6a lá mɔn ò orén lá à Poole páania bò mín ho lóhó yi. A 6a wee leéka le lé o Poole buan wo zonnáa le Dónbeení zì-beení lún na bío sá 6a zúífúwa yi. ³⁰ Ho lóhó búenbúen kánkáa yóò ló, á 6a nùpua wee lé lùu búenbúen à lúwí buen. Ba bueé wíira a Poole le Dónbeení zì-beení lún yi á buan lóráa ho khúuhú, à 6a dɛɛnia pon há wonna. ³¹ Ba wi 6a búe ó Poole à bún 6a bueé bía á nɔn ho *Oromu dásíwá kuure jùhúso yi le ho Zeruzalɛmu búenbúen kánkáa. ³² Mí lahó yi ó o dɛɛnia fó 6a dásíwá búí lè mí júnáa, à 6a lùwa mà 6a zámáa. Bío á bán mɔn 6a dásíwá kuure lè mí jùhúso á 6a día a Poole haró. ³³ A 6a dásíwá jùhúso vá vaá bó a Poole yi ò o nɔn lè jii le 6a wíi wo à ca lè há zúakúariwá bío jun. Bún món ó o túara a léenii làa bío ó o wó. ³⁴ Ká 6a zámáa màhá wee héɛ wáamaka ká 6a a bío mín júná yi, á 6a dásíwá jùhúso yáá wáa yí máa jí bío 6a wee bío sese. O o nɔn le jii le 6a bua a Poole vaa dé 6a dásíwá lún yi. ³⁵ Bío ó o Poole á 6a dásíwá buan vaá dǎnnáa ho lún zúajii, á bán sá san lá à buan lé bío 6a zámáa wee jàa buennáa o wán lè le hɛɛɛ. ³⁶ Ba búenbúen bura bò a yi ká 6a a bío pǎnpǎn: «O ò búe.»

O Poole wee fɛɛ ho túiá mí jii

³⁷ Páahú na ó o Poole vaá wee zo 6a dásíwá lún yi ó o bía lè 6a dásíwá jùhúso lè mu kɛɛɛkimu: «Fo dà a na le níi mií á ì ì bío bío búí làa fo le?» A wón bía nɔn wo yi: «Éee! Yaa fo wee jí kɛɛɛkimu. ³⁸ I lá mɔn le lé fo lé o *Ezipite níi na còonía káa á fó 6a nì-búewá muaaseé náa zonnáa le dùure yi.» ³⁹ O o

† 21:24 Mí lorí Bè-wénia vùahú 18.18

Poole bía nɔn wo yi: «Inén léé zúifù nni. I wee lé ho Silisii kǎhǎ ló-beení 6úí na 6a le Taasi na yèni ló yi. Sábéré á ù na le níi mií le 1 bío lè 6a zámáa.» ⁴⁰ A 6a dásíwá púhúso nɔn mu níi wo yi. O o Poole wáa ðín ho lún zúajii ò ò dá mí níi 6a zámáa yi á 6a búenbúen wó tétété, ò ò lá le bíoní ò ò wee bío làa ba lè mu zúifumu.

22

¹ «Wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bío á í bío há laa na kà wán, á a lénnaa í púhú.» ² Bío 6a jà ò ò wee bío mu zúifumu, á 6a wíokaa wan tétété. O o Poole wíokaa lá le bíoní ò ò bía: ³ «Inén léé zúifù nni. I ton ho Silisii kǎhǎ lóhó na 6a le Taasi yi, ká í máhǎ ðn ho Zeruzalεmu yi hen. O Kamaliyeli lé yía kenia mi lè wàn 6úaaawa lándá sesese. Inén mún lá can í kuio le Dónbeení bío yi làa bío minén wee wéráa mu ho zuia bío sii. ⁴ Bia wee bè ò Núhúso wǎhǎ 6úí á í beéra lò á 6ó, á wíikaa 6a báawa lè 6a háawa 6úí kúaa ho kásó yi. ⁵ Le *Dónbeení yankarowá púhúso beení lè 6a *ní-ká búenbúen á zú lè bío á í wee bío bon. Bán lé bía á í fó há vónna cón, na á í ò 6ua á à vará wàn zàwa *zúifúwa na ho Damaasi yi cón, háa wee zéení le 1 dá vaá wíika bía tà a *Krista bío bín á à 6ua à 6uennáa ho Zeruzalεmu yi á 6ueé beé lò.

⁶ «Bío á í wi ho wǎhǎ wán á wà vaá sùará ho Damaasi yi, ká le wii yòò fàrá, yío 6ueé tí á khon-beení 6úí ló ho wáayi líi kúaará í wán á kínia mií. ⁷ A í ló lùwá ho tá yi, á tǎmu 6úí wee bío làa mi: «Soole! Soole! Léé webio nɔn á fo wee beéráa í lò.» ⁸ A í tùara: «Núhúso, fo léé wée?» A mu tǎmu bía: «Inén lé o Nazarete níi Yeesu na á fo wee beé lò.» ⁹ Bia làa mi bò mín á mɔn mu khoomu ká 6a máhǎ yí jà bío bía. ¹⁰ A í tùara: «Núhúso, léé webio á í ko á í wé?» O o Núhúso bía nɔn mií: «Lii híni vaa zo ho Damaasi yi. Bío le Dónbeení wi á ù wé búenbúen á 6a zoó bío á à na fon.» ¹¹ Ká bío mu khoomu cueéra í yío á í yi máa mi, á bía làa mi bò mín tò í níi yi á zonnáa ho Damaasi yi.

¹² «Nii 6úí na yèni 6a le Ananias wi bín. O wee kɔnbi le Dónbeení á wee bè wa lándá yi sese. Ba zúifúwa búenbúen na ho Damaasi yi wa a bío. ¹³ Wón lé yía 6uara 6ueé yú mí á bía nɔn yi: «Wàn za Soole, bíni wé mi.» Mí lahó yi á í yío héra á mɔn wo. ¹⁴ O pá bíni bía: «Wàn 6úaaawa 6án Dónbeení fèra léra fo bèra a na á ù zún le síi bío, à ðán mí a Yeesu, o ní-térénnii, à jí a bíoní. ¹⁵ A únén lé fo á à wé o sèéràsò á à zéení bío fo mɔn làa bío fo jà á à na 6a núpua búenbúen yi. ¹⁶ Fo tǎn pan mu yén? Híni ve o Núhúso le 6a bátízé fo, á ù bèkora à sɛn día.»

¹⁷ «Bío á í bíni van ho Zeruzalεmu, á wizonle 6úí ká í wee wé í fioró le *Dónbeení zí-beení lún yi, ¹⁸ ó o Núhúso zéeníá míten làa mi á bía nɔn mií: «Híni fúafúá lé ho Zeruzalεmu yi, lé bío á 6a núpua máa tà ho tùiá na á fo wee mí í ðáni yi bío.» ¹⁹ A í bía nɔn wo yi: «Núhúso, 6a zú mu kénkén le Inén íten lá wé wa 6a káranló zíní yi, á ha bía tà ù bío, á fé 6a vaa kúee ho kásó yi. ²⁰ A páahǎ na á ù sèéràsò Etiéna 6a 6ó yi ká a Inén í bære wi bín, á tà mu wéró á pan 6a sí-zínia yi.» ²¹ O o Núhúso wáa bía nɔn mií: «Día á ù lén va, í tonka fo á fo ò khèn ò va làa bía yínóí 6a zúifúwa cón.»»

O Poole bío sá ho Oromu yi

²² Ba zámáa jà mí yiwa á jà a Poole cón fúuu á vaá 6ó dén bíoní so yi, á 6a wee bío pónpón: «Wón núpue so síi á ko ò ò 6úe. O mukáni ko le v1.» ²³ Ba wee wáamaka á wee ten mí sí-zínia yòò dáká ká 6a a wé le tǎni yòò mií ho wáayi. ²⁴ A 6a dásíwá kuure púhúso nɔn le jii le 6a 6ua a Poole zoo dé 6a dásíwá lún yi, á 6a ha a lè há labàani ò ò zéení bío ó ò wó á nɔn 6a zámáa

wee wáamakaráa o wán kà sîi. ²⁵ Bîo 6a wee ca a Poole lè hã hũni á à ha, ó o bía nòn o dásí n̄i na wi b̄n yi: «Níi so nòn mia à mi ha n̄upue na b̄io sã ho *Oroomu yi ká mi yí cítio wo le?» ²⁶ Bîo 6a dásíwá j̄uhũso j̄á mu ó o wá vaá bía mu lè mí kuure j̄uhũso: «Páa! Loñ b̄io fo lá à wé. O n̄i mu b̄io sã ho Oroomu yi.» ²⁷ A 6a kuure j̄uhũso wá van o Poole c̄s̄n, á vaá t̄uara a yi: «À ũ b̄io sã ho Oroomu yi kénkén à ũ b̄io mu làa mi.» O o Poole le «Ūuu.» ²⁸ A 6a dásíwá kuure j̄uhũso bía: «Inén léra le wén-kúii á bò yi yúráa mu.» O o Poole b̄en bía: «Inén wón ton làa b̄u.» ²⁹ A bía lá ko 6a ha a d̄enía día a. Ba dásíwá kuure j̄uhũso mí b̄eere á z̄ana b̄io ó o le 6a ca ȳia b̄io sã ho Oroomu yi b̄io yi.

O Poole d̄n 6a z̄uíf̄uwa t̄uía f̄eewà yaho

³⁰ Lé b̄un nòn á mu b̄an tá na lée t̄on á b̄io 6a dásíwá kuure j̄uhũso wi ò o z̄uñ b̄io nòn á 6a z̄uíf̄uwa le o Poole wó khonnáa, ó o feera a, ò o bía le 6a yankarowá j̄unása lè 6a t̄uía f̄eewà b̄uenb̄uen kúee mín wán. B̄un m̄on ó o b̄uan o Poole vannáa 6a yahó.

23

¹ O o Poole wáa fá mí ȳio ho làndá t̄uía f̄eewà yi ò o bía: «Wàn z̄awa, 1 yi yí máa dè. Inén 1 b̄eere z̄u le 1 bò le Dónbeení yi sese á b̄ueé 6ó ho zuia yi.» ² A le *Dónbeení yankarowá j̄uhũso beení Ananiasi nòn le j̄ii b̄ia d̄n 6ó á Poole yi le 6a v̄uaa o j̄ii. ³ Ká a Poole mahá b̄ia nòn wo yi: «Fo la lòn soró na 6a khũniá.* Le Dónbeení á à v̄uaa fo. Fo d̄n ho làndá wán á kará wee cítíráa mi, à ũ mahá le 6a v̄uaa mi ká ho làndá n̄on ho mu.» ⁴ A b̄ia 6ó a Poole yi b̄ia nòn wo yi: «Cáa, yaa fo yáá wáa wee là le Dónbeení yankarowá j̄uhũso beení.» ⁵ O o Poole bía: «Wàn z̄awa, 1 lá yi z̄u ká a lée Dónbeení yankarowá j̄uhũso beení. B̄io á ĩ mahá z̄u le le Dónbeení b̄ioní b̄ia b̄io ká: «Yí mí b̄in-kohó à léé mí n̄ipomu j̄uhũso yi.»† ⁶ O Poole z̄u mu le ho làndá t̄uía f̄eewà s̄n-kéní lé 6a *Sadus̄ewa, ká 6a s̄n-kéní lé 6a *Fariz̄ewa, lé b̄un nòn ó o b̄iaráa b̄io ká p̄onp̄on 6a yahó: «Wàn z̄awa, wán maawá lé 6a Fariz̄ewa, á Inén mín lé o Fariz̄e. B̄io á ĩ dó 1 s̄i 6a n̄-hia véero b̄io yi, lé b̄un nòn 6a wee cítíráa mi.» ⁷ B̄io ó o b̄ia h̄n b̄ioní so vó á 6a Fariz̄ewa lè 6a *Sadus̄ewa wee kán mín, á 6a khan, á sankaa mín lè hã kuio b̄io j̄un. ⁸ Ba Sadus̄ewa bán wee b̄io le n̄i-hia máa v̄ee. Le wáayi tonkarowá mía, á b̄e-vio b̄ui na yí dà máa mi mún mía. A 6a Fariz̄ewa 6̄en tá b̄un b̄uenb̄uen b̄io. ⁹ Hã wáamakaa wee dé wán ká hã wá, á ho *làndá b̄io z̄eenilowa na lè 6a Fariz̄ewa lé le kuure á h̄n p̄á, á wee là mí h̄erè ká 6a a b̄io: «Wa yí m̄on b̄e-kohó o n̄i na ká yi. Mu ù wé b̄io b̄ui z̄eenía m̄iten là wo, táá wáayi tonkaro b̄ui b̄ia làa wo.»

¹⁰ Le w̄an̄i wó herera dà f̄uaa 6a dásíwá kuure j̄uhũso z̄ana le 6a h̄ia l̄eka a Poole. O o le mí dásíwá b̄ui l̄i fé o Poole 6a z̄aamáa t̄ahú à zoráa 6a dásíwá l̄un yi. ¹¹ Mu z̄on t̄n̄ahú, ó o N̄uhũso z̄eenía m̄iten là a Poole á b̄ia nòn wo yi: «Hení ũ s̄i. Fo z̄eenía 1 b̄io ho Zeruzal̄emu yi hen, fo mún ko à ũ z̄eení 1 b̄io ho Oroomu yi.»

Ba lò a Poole wán le mí ì b̄ue

¹² Mu tá na lée t̄on ȳinb̄i, á 6a *z̄uíf̄uwa lò. Ba dó mí j̄iní nòn le Dónbeení yi á le mí máa dí, á máa j̄u ká mí yí yú a Poole yí 6ó. ¹³ B̄ia lò hã l̄io mu á po n̄upua búará-j̄un. ¹⁴ Ba wá vaá yú 6a yankarowá j̄unása lè 6a ya-díwá á b̄ia nòn yi: «Wa dó wa j̄iní nòn le Dónbeení yi lè le s̄ob̄é le wa máa dí, á máa j̄u

* **23:3** Ho p̄ahú mu yi ká hã soni 6a wee wé khũni á hã flani wé yí mi. † **23:5** Mi loñ Léró v̄uahú (Exode) 22.27

ká wà yí yú a Poole yí 66. ¹⁵ Minén lè ho làndá tùíá fεεrowà 6úen6úen, mi wáa fio mu 6a dásíwá kuure jùhúso cón le o bío le 6a 6ua a Poole 6uennáa mí cón, à wé le mí wi à mi wíoka loń o bío yahó yi sese. Warén bán wáa wíokaa waten vó đĩn pan, á à 6úe o ká a đĩn yí 6ueé đān hen.» ¹⁶ Ká a Poole 6ān hĩn-za mǎhǎ đĩn jǎ hǎ lĩo mu. O o wà zon 6a dásíwá lún yi, á zoó 6ía mu nōn o Poole yi. ¹⁷ O o Poole von 6a dásíwá jùhúso nĩ-kéní, á 6ueé 6ía nōn yi: «Bè là a yàrónza na kà varáa mí kuure jùhúso cón. O bioní wi làa wo.» ¹⁸ A wón fó a vannáa mí jùhúso cón, ò o 6ía: «O kásó nĩ Poole le 1 6ua a yàrónza na kà 6uennáa ũ cón, le o bioní wi làa fo.» ¹⁹ A 6a dásíwá kuure jùhúso fù a yàrónza nĩ yi, á 6a khèra vaá đĩn ò o tùara a yi: «Lée webio á fo le fo ò bío á à na mi.» ²⁰ A wón 6ía: «Ba zúifùwa wó lè jii dà-kéní à 6a le mí i fio fo, à ho yíró, à ũ bío le 6a 6ua a Poole à varáa ho làndá tùíá fεεrowà yahó, le lé bío á 6a wi 6a wíoka loń o bío yahó yi sese. ²¹ E yí jí mu. Ba 6úí wíokaa mĩten vó, á wi 6a párá wii wo. Ba po nùpua 6úará-jun. Ba dó mí jini nōn le Dónbeení yi, á le mí máa dí, á máa ju ká mu yínōn o Poole á 6a yú 66. Ba wíokaa mĩten vó, á pan à ùnén lé yia jii.» ²² A 6a dásíwá kuure jùhúso henía mu nōn o yàrónza mu yi le bío ó o 6ía nōn mí yi ò o yí bío le nùpue jí. O o día a ó o wà.

Ba 6uan o Poole vannáa o kuvεεεεre Felikisi cón

²³ Bũn mǎn á 6a dásíwá kuure jùhúso von mí dásíwá júnása nùwǎ jun á 6ía nōn yi: «Mi ve 6a dásíwá khǎ-jun á kúee mĩn wán, á bè 6a cón-yòorowá 6úará-đĩn làa píru wán, á séení 6a nùpua khǎ-jun na 6uan hǎ cǎn6úawá, à mi wíoka mĩten ho *Sezaaree varó bío yi ho tĩnǎahú l'éèrèwa bío dènú páahú. ²⁴ Mi mún cǎ 6a cúawa na mi ì lá là a Poole, à 6ua vaa dé o kuvεεεεre Felikisi níi yí ká mí yí le dē 6úí wé o.» ²⁵ O o tùara hǎ bioní na kà ho vǎahú yi á nōn 6a yi:

²⁶ «Īnén Koloode Liziasi á wee tēení ùnén Felikisi na lé o kuvεεεεre yi.

²⁷ Ba *zúifùwa lá wĩira a nĩ na kà, á lá wi 6a 6úe o. Ká 1 zũna mu le o bío sǎ ho *Oroomu yi, á ĩnén dásíwá á kǎnía wo. ²⁸ 1 wi à ĩ zũn bío nōn 6a zúifùwa wee koonínáa wo yi, lé bũn á ĩ 6uan wo vannáa 6arén làndá tùíá fεεrowá cón. ²⁹ A ĩ zũna le lé 6arén kúrú làndá bío á nōn 6a wee koonínáa wo yi, ká nùpue mǎhǎ yí dà máa bío le o wó khon ó o ko ò o 6úe, táá ò o dé ho kásó yi. ³⁰ Bũn mǎn, á 6a jǎ 1 zeñ wán le 6a zúifùwa wee lè o wán, lé bũn nōn á ĩ dēnía le 6a 6ua a varáa ũ cón, à ĩ mún le 6ía wee kooní a yi à ve o ũ cón.»

³¹ A 6a dásíwá wó bío 6a jùhúso 6ía nōn 6a yi. Ba fó a Poole ho tĩnǎahú mu yi á 6uan wǎráa fúaa ho Antipatiriisi lóhó. ³² Mu tá na lée tōn, á 6a dásíwá na wee varáa bĩnía 6uara mí lún yi, á 6a día 6ía yòora 6a cúawa á bán bó là a Poole. ³³ Ba vaa dēnii ho Sezaaree yi, á 6a dó ho vǎahú o kuvεεεεre níi yi, à 6a nōn o Poole wo yi. ³⁴ O o kuvεεεεre kǎráanna ho ò o tùara a Poole yi le o wee lé ho kǎhú yén yi? O o Poole 6ía: «Ī wee lé ho Silisii yi.» Bío ó o zũna le o ló ho Silisii yi, ³⁵ ó o Felikisi 6ía nōn wo yi: «6ía wee kooní foñ hǎ 6ueé đān, á ĩ mǎhǎ à tǎa foñ.» O o nōn le jii le 6a dé o o *Heroodé bēení zĩ-beení# yi à pa yi.

† 23:35 Heroodé bēení zĩ-beení: Le lée zĩ-beení 6úí ó o Heroodé hǎ son ho Sezaaree lóhó yi. Le zĩ-beení mu lé đío á ho Oroomu kuvεεεεrewá hǎa wee wé kǎn yi.

24

O Poole á 6a zúifùwa le o wó khon

¹ Wizooní bïo hònú bñn món, á 6a yankarowà jùhùso beení Ananiasí, lè 6a ya-díwá nùwá yèn búí, à séení nùpue búí na zù ho *Oroomu lándáwá na 6ueé bío 6a jii á bò mìn 6uara ho *Sezaaree. O yèni 6a le Tεεtuluusi. Ba wá vaá von o Poole o Felikisi na le o kuvεεεεere cón. ² Á 6a 6uan o Poole 6uararáa. O o Tεεtuluusi wáa wee zéeni bío ó o wó khonnáa ká síi: «Wa jùhùso, únén lé yá nòn wa yúráa ho hээрà. Mu bè-yèrémákania na wíokaa wa kshù lé ù bè-zúrminí nòn á bñn búenbúen wóráa. ³ Mu bíowa na wa wee yí búenbúen fεεε há lùà búenbúen yí á wa zù bío, á wa yiwa yí dà máa nònsá fon hùúu. ⁴ I yáa máa ðñn máa yáa ù pàahù. I wee fio fo, sáberé á ù jii í cón cínú. ⁵ Wa mòn mu le o nñi na ká dà à yáa bío ká mu 6úaa. Ba *zúifùwa na ho ðmíná yí búenbúen ó o wee kánká. Lé orén lé ho Nazarεεtesa kuure búí jùhùso. ⁶ Le *Dónbeení zì-beení na bío sá le yí ó lá wi o ò tíí, lé bñn te o wíiró. Wa lá le wa à ðñn [wa lándá wán á à cítiráa wo, ⁷ ká 6a dásíwá jùhùso Liziasí lé yáa fée wa na nñi yí lè le sí-suee, ⁸ ò o nòn le jii bío wee kooní a yí le 6a buen ù cón.] Fo tùara a nñi mu yí, á únén á ùten á à mí bío 6a le o wó khonnáa.» ⁹ Á 6a zúifùwa bíá sá a nñi mu jii le bío ó o bíá lé ho túiá.

O Poole wee fεε mi túiá o Felikisi yahó

¹⁰ O o kuvεεεεere wáa dá mí nñi o Poole yí le o bío. O o Poole lá le bíoní ò o bíá bío ká: «Í zù le fo fá le cítii ho kshù na ká yí mu míana. Lè bñn te bío á í láaráa fon á à fεεráa í túiá á à lénnáa í jùhù ù yahó. ¹¹ Fo dà à tùaka à loñ. I 6uara ho Zeruzalεεmu yí á wá 6ueé 6uaani le Dónbeení mu wizooní á ðñn máa dà píru jùn wán. ¹² Ba yí yú mí ká í wee wáani lá a búí le Dónbeení zì-beení lún yí. Ba mún ðñn yí yú mí ká í wee khà nùpua kúee mún yí 6a zúifùwa káránlò zíní yí, tàá ho lóhó yí. ¹³ Ba yí dà máa zéeni le bío 6a wee bío í jii á bon. ¹⁴ Bío á í zù á í wee wé lé bío ká: Ho wshù na á 6arén le ho bío yí bon, hón lé hía á ínén bò á wee sá na wán 6úaaawa 6àn Dónbeení yí. Bío búenbúen na wi ho lándá lè le *Dónbeení jii-cúa fεεrowà vónna yí á í tà bío. ¹⁵ Bío á í dó í síi yí, lé bñn á 6arén mún sía dó yí le 6a nñi-tentewá lè 6a nñi-kora á khii vée. ¹⁶ Lé bñn nòn á í wee hení í lò à 6ua ðten sese le Dónbeení lè 6a nùpua yahó.

¹⁷ «Mu ù yí lúlúio bío yèn ká í máa va ho Zeruzalεεmu. Ká í bñn búenlò bñn jùhù lé le séení wáí á í 6uan 6ueé nòn wán nípomu yí, lè mu hámu na á í 6ueé nòn le Dónbeení yí. ¹⁸ Bñn lé bío 6àn tonlò á í kera yí le Dónbeení zì-beení lún yí á 6a 6ueé zoó yú, á bñn ho ceéro lándá wó vó. Nùpua na boo yí kera bñn làa mi, á wòronlé mún yí wó. ¹⁹ Ho Azii kshù zúifùwa nùwá yèn búí lé bíá nònzoñ wi bñn. Bán lé bíá lá ko à 6a 6uee ðñn ù yahó, à kooní mii ká 6a mòn í wékheró. ²⁰ Tàá le í tùa 6arén na ká yí: Nònzoñ na á í ðñn ho lándá túiá fεεrowá yahó à fεεra ho túiá léraráa í jùhù vaá vó, ká bío 6a le í wó khonnáa búí 6a mòn à 6a zéeni mu. ²¹ Ká yínón bío á í bíá pónpón 6a yahó le í tà 6a nñi-hía vèeró bío, á nòn 6a wee cítiráa mi ho zuia.»* ²² O Felikisi zù bío o Nùhùso wshù bío karáa sese, ó o bàrà le cítii fló pòn-veere yí, ò o bíá: «Hen ká 6a dásíwá kuure jùhùso Liziasí 6uara, á í màhá á fi mi cítii.» ²³ O o nòn le jii 6a dásíwá jùhùso na pan o Poole yí le o dé o ho kàsó yí, ká a màhá ðía le o dá wé mítén, ò o mún na ho wshù 6àn bñnlòwá yí à 6a wé ðàri 6uee búéékí o à yí o séení.

* 24:21 Mí loñ Bè-wénia vùahù 23.6

O Poole ðn o Felikisi là a Durusiye yahó

²⁴ Wizoóni bío yen bún món, ó o Felikisi lè mín háa zúífù hñzoró Durusiye á bò mín òuara. O le 6a vaa ve o Poole le o òuen, ó o òueé já bío á wón bíá le òliidéro o *Krista yi bío yi. ²⁵ Ká bío ó o Poole háa wee bío ho téréen mítén lè ho 6ua mítén sese, lè le cítii na wá a òuen bío, ó o Felikisi zána, ó o bíá: «Fo wáa dà a lén. Ká í yú níi páahú na yi, á ì ì bíni ì ve fo.» ²⁶ O mún lá wee cà ò o Poole na le wári wo yi, lè bún nòn ó o wee veráa wó túntún à òuee tà lè há láakáwá. ²⁷ Lúlúio bío òun bún món, ó o Poosiyuusi Fesituusi á zon o Felikisi lahó, á wó a kuvεεεεε. O Felikisi wi ò o wεé 6a zúífúwa sía, ó o díá a Poole ho kásó yi.

25

O Poole le 6a bá-zàwa béε lé yía á à cítii mí

¹ O Fesituusi òuenlò ho kshú mu yi wizoóni tñ bún món, ó o ðn ho *Sezaaree yi á vannáa ho Zeruzaleemu. ² Bío ó o vaá ðn bún, á le *Dónbeení yankarowá òunása lè 6a *zúífúwa ya-díwá á òueé bíá a Poole wékheró bío nòn wo yi. Ba òlora a Fesituusi ³ le o òjá mí yi ò o na ho wshú mí yi á mí 6ua a Poole varáa ho Zeruzaleemu. Yaa 6a lò a wán, á wi 6a òúe o ho wshú wán. ⁴ Ká a Fesituusi màhá bíá nòn 6a yi: «O Poole wi ho kásó yi ho Sezaaree yi, á hen láa òinú ká Inén í beere á a bíni ì va bún.» ⁵ O o bíniá bíá: «Hen ká 6a búii wi mí òahú á dà vaá zéeniá a wékheró, á bán wáa le wa bè mín va.»

⁶ O Fesituusi wó há wizoóni bío hētñ, tàá bío píru mí ðòn láa ba, bún món ó o bíniá van ho Sezaaree. Mu tá na lée tñ, ó o Fesituusi lée kará mí cítii òinú lahó yi, ó o le 6a 6ua a Poole òuennáa. ⁷ Ká a Poole òueé ðn, á 6a zúífúwa na ló ho Zeruzaleemu yi kñwa wo yi á wee kooní a yi láa òiowa síwá cērēe na á òarén mí beere yáá yi dà máa zéeni yara. ⁸ Ká a Poole màhá pá ò o fεεra ho túiá léraráa mí òuhú ká síi: «Í yi wó bè-kohó búii 6a zúífúwa làndá lè le *Dónbeení zí-beeni dání yi. Í mún yi wó yi khon lè ho *Oroomu béε.» ⁹ Bío ó o Fesituusi wi ò o wεé 6a zúífúwa sía, ó o wáa túara a Poole yi: «Fo o tà á à va ho Zeruzaleemu á 6a vaá cítii fo í yio yi bún le bioní mu dání yi le?» ¹⁰ O o Poole bíá: «Í wi o béε cítii òinú, á le bún á í ko á í cítii yi. Í yi wó yi khon lè 6a zúífúwa. A òuné ù beere yáá zú mu. ¹¹ Ká í òuan khon, á wó mu búii na bío yi á 6a ko 6a òúe mí, á í máa pí í húmú. Ká bío 6a bèn le í wó khonnáa á yi bon, á òupue búii bèn mún yi ko ò o dé mí 6a níi yi. O béε lé yía á à fεε í túiá.» ¹² O o Fesituusi lè 6a òupua na wee na há yile-tentewá wo yi mòn mín. Bún món ó o bíá: «O béε lé yía á à fεε ù túiá láa bío fo le mu wéráa.»

O Poole ðn o Akiripaa là a Bereniisi yahó

¹³ Wizoóni bío yen bún món, ó o béε *Akiripaa lè mín hñlò Bereniisi á van ho *Sezaaree á wá vaá tēniá a Fesituusi yi. ¹⁴ Ba wó há wizoóni bío yen bún, ó o Fesituusi yú zéeniá a Poole bío là a béε Akiripaa ká síi: «Nupue búii wi hen ó o Felikisi á dó ho kásó yi díá. ¹⁵ Páahú na á í van ho Zeruzaleemu, á 6a yankarowá òunása lè 6a *zúífúwa ya-díwá òueé bíá a níi mu wékheró bío nòn míi, á 6a le í bío le o ko ò o òúe. ¹⁶ Á í bíá nòn 6a yi le ho Oroomusa yi máa tà síni òupue òuhú ká síi, ká òanso láa bíá le o wó khon yi ðn mín yara ó o yi má ho túiá yi léraráa mí òuhú bío 6a le o wó khon dání yi. ¹⁷ Ba bò mín láa mí á 6uara hen, á í wáa yi díá á mu yi míana, á mu òan tá na lée tñ, á í van le cítii òinú, á í le 6a 6ua a òupue mu òuennáa. ¹⁸ Á bíá le o wó khon á 6uara. Ká há wékhewa na á Inén láa wee léeka bío òan ðēε woon á 6a yi má a níi. ¹⁹ Mu lé òarén kùrú làndá bío á 6a láa wo wāniá wán, lá a níi búii na 6a le Yeesu na húrun ó o Poole wee bío le o yio wi lua bío yi. ²⁰ Bío á í ì wé wé é

fáaraa há tũíawá mu á ì yí zũ. Lé bũn nòn á ì tũara a Poole yi le o tà á à va ho Zeruzalɛmu á 6a vaá cítí o ho tũíá mu dání yi le? ²¹ Ká a Poole mähá cà mu le o bɛɛ lé yía à cítí mí. A ì wáa nòn le jii le 6a díá le o wé ho kásó yi fúaa ká 1 yú a nòn o Sezaare yi.» ²² O o Akiripaa wáa bíá nòn o Fɛsituusi yi: «Mu mún ñ wé sí lnén yi à ì jí a nñi mu bíóní.» O o Fɛsituusi bíá nòn wo yi: «Ho yíró ká ũ jí há.»

²³ Mu tá na lée tǎn, ó o Akiripaa là a Bereniisi lè 6a dásiwá júnása lè ho lóhó nñ-beera á bò mín, á bán dó ho cùkú 6a yi lèniá 6ueé zonnáa le cítí fliní. O o Fɛsituusi nòn le jii le 6a 6ua a Poole 6uennáa. ²⁴ Bío ó o 6ueé dǎn, ó o Fɛsituusi bíá: «À ùnén bɛɛ Akiripaa, lè minén na làa wɛn páanía wi hen ká 6uén6úen, o nñi na dñn mi yahó ká lé yía bío yi nòn á 6a zúífùwa 6uén6úen vonnáa mín 1 cǎn hen, lè ho Zeruzalɛmu yi, á wee wáamaka le o ko ò o 6úe. ²⁵ Inén cǎn á ì yí mǎn bío 6úí na nòn ó o koráa lè mu húmú. ɛɛ ká bío ó orén mítén le 6a bá-záwa bɛɛ lé yía ko ò o cítí mí, á ì le bũn lé bío á mu wáa à wéráa. ²⁶ Bío á ì ì tũa sese o nñi mu dání yi á à na 6a bá-záwa bɛɛ mu yi á mía. Lé bũn nòn á ì 6uan wo á 6ueé dñnía mi yahó, sǎnkú à ùnén Akiripaa ũ bɛɛre yahó. Ká fo tũara a yi, á ì ì yí bío 6úí á à tũa. ²⁷ Lé bío mu jũhũ mía 1 cǎn á ì bío le 6a 6ua kásó nñi varáa ho Oroomu ká 1 yí zéeniá o wékheró.»

26

O Poole lá le bíóní o bɛɛ Akiripaa yahó

¹ O o *Akiripaa bíá nòn o Poole yi: «Ho wǎhũ nòn foñ, wáa fɛɛ ũ tũíá à lénnáa ũ jũhũ.» O o Poole wáa dó a Akiripaa káféré ò o wee fɛɛ ho tũíá à lénnáa mí jũhũ ká síi: ² «Bɛɛ Akiripaa, 1 síi 6ɛntñn wan ho wǎhũ na á ì yú ho zuia bío yi à fɛɛ 1 tũíá à lénnáa 1 jũhũ ùnén yahó, làa bío 6uén6úen na 6a zúífùwa le 1 wó khon bío yi. ³ A ùnén ũten yáá zũ 6a zúífùwa làndáwá 6uén6úen làa bío 6a wee wé kán mín wán. A ì bíná wee fio fo à ũ jũ ũ yi à jínáa 1 cǎn. ⁴ Ba zúífùwa 6uén6úen zũ bío á ì karáa hàrí 1 yàronmu páahũ. Ba zũ bío á ì 6uan lè iten háání wán síi nùpua fhahũ lè ho Zeruzalɛmu yi. ⁵ Ba zũ mi míana, á lá tà mu á 6a à bío mu wéréwéré le lnén mún lé wa kuure nùpua na wee hení ho làndá bío nñ-kéní, bíá 6a le Farizɛwa. ⁶ Ho zuia á 6a wee cítí mí le bío á ì dó 1 síi bío le Dónbeení dó mí jii le mí ì na wán 6úaaawa yi. ⁷ Wán síi nùpua zì-júná píru jún á mún dó mí sía le mi wé è sá máa khí á wé è 6úaaaní le Dónbeení fúuu le wisoni lè ho tñnàahũ. Bɛɛ Akiripaa, bũn lé bío nòn 6a zúífùwa wee koonínáa mí. ⁸ Minén zúífùwa, lée webio nòn á mi wee leéka le le Dónbeení yi dà máa vèni 6a nñ-hía?

⁹ «Inén 1 bɛɛre lá wee leéka le 1 ko à ì wé bío 6uén6úen à hèráa o Nazarete nñi Yeesu bío. ¹⁰ Bũn lé bío á ì wó ho Zeruzalɛmu yi. Mu bán wéro wǎhũ á ì yú 6a yankarowá júnása cǎn á wíikaa le Dónbeení nùpua cèrɛɛ kúaa ho kásó yi. Ká 6a le mí ì 6úe 6a à ì mún tà bũn. ¹¹ Pǎnna cèrɛɛ yi ká 1 wee hɛɛ léka 6a zúífùwa kàránlò zíní 6uén6úen yi à beé 6a lò, á wi à ì kíká 6a yi à 6a yèrémá mí jíní à p1 a Yeesu bío. 1 lá jii 6a wán dà, fúaa 1 wee mǎpá lé vaa beé 6a lò há ká-vio 6úí lórá yi.

¹² «Wizonle 6úí á ì ló jòn ho Damaasi mu bío yi lè le *Dónbeení yankarowá júnása jii na 6a nòn mí. ¹³ Bɛɛ Akiripaa, mu wó le wisoni yi ká 1 lá ho wǎhũ wá, á ì mǎn mu khoomu na pánká wí po le wii khoomu à mu yòò ló ho wáayi á líi kñnía lnén làa bíá làa mi bò mín yi. ¹⁴ A wa 6uén6úen ló lùiorá, á ì wee jí à mu tãmu 6úí wee bío bío ká làa mi lè wán bíóní: «Soole, Soole, fo wee beé

1 I lò kà sii le we? Fo ka lòn v̀aró nàa na wee yén tá mín so ká wón v̀ina a. *Ε* ká ũ mahá à wé á à sa.» ¹⁵ A ĩ t̀uara: «Núhũso, fo lée wée?» O o bía: «Inén lé o Yeesu na fo wee beé lò. ¹⁶ *Ε* ká ũ lii h́nĩ yòò ðĩn. I wi à ũ wé 1 ton-sá. Lé b́n ǹn à ĩ zéeniánaa ĩten làa fo. Fo ò wé 1 seéràsò á à zéeni ĩ na 6a ǹpua yi le fo m̀n mi, á mún ñ b́io b́io á ĩ b́nĩ ĩ zéeni làa fo á à na 6a yi. ¹⁷ Inén á à kání fo 6a zúif̀wua làa b́ia ýnĩ 6a zúif̀wua n̄i yi. I wee tonka fo 6a c̀n, ¹⁸ b̀era na a à ũ hén 6a ỳo, à vá b́ia wi le t́bírĩ yi léráa mu koomu yi, á mún fé 6a o *Satáni pánká n̄i yi à na le Dónbeenĩ yi. Ká 6a tà ĩnén b́io yi, á 6a bè-kora á à sén ñ díá á à na 6a yi, á 6a à ýi ho lahó b́ia b́io sá le Dónbeenĩ yi t̀fahũ.»

¹⁹ «Béε Akiripaa, lé kà sii mu wóráa. I ý pá mu b́io na zéeniá m̄ten làa mi b́io. ²⁰ I n̄n-yání b́ia le Dónbeenĩ b́io ho Damaasi yi. B́n m̀n á ĩ zéeniá mu ho Zeruzalemu yi, á lá ho *Zudee k̀hũ búenb́uen, á zéeniá mu làa b́ia ýnĩ 6a zúif̀wua. I wee b́io na 6a yi le 6a yèrémá mí yilera le mí wárá, à s̄i mí yara le le Dónbeenĩ, à wé wé h́a wárá na wee zéeni le 6a yèrémáa b́io bon. ²¹ Lé b́n b́io yi 6a zúif̀wua w̄iraráa mi ká 1 wi le Dónbeenĩ z̄i-beeni lún yi, á le mí ĩ búe. ²² Ká le Dónbeenĩ mahá pan m̄i fúuu á búeé b́ó ho zuia. A ĩ t̄n ðĩn mí yahó á wee zéeni b́io á ĩ m̀n làa b́io á ĩ j́á à na 6a n̄i-beera làa b́ia ká búenb́uen yi. B́io á ĩ wee b́io yi wi mí dòn làa b́io 6a j́i-cúa f̀erowà là a *M̄ȳiize b́ia le mu ù wé. ²³ Ba b́ia le ýia le Dónbeenĩ m̀n lera á lò ò be, le orén lé ýia á à wé o n̄n-yání ǹpue na á v̄e. Le lé orén lé ýia á à zéeni ho kánílò b́io na lé mu koomu á à na wán n̄pomu le h́a s̄i-v̄io yi.»

²⁴ B́io ó o Poole wee f̀ε ho t̄iá á à lénnáa mí j́hũ ká s̄i, ó o Fesituusi wáamaa o wán: «Éee Poole. Fo wee khée le? A ũ minka bè-z̄r̄m̄n̄i lé b́io wáa ǹn á ũ j́hũ m̄anáa b́n.» ²⁵ O o Poole b́ia ǹn wo yi: «Fesituusi cukúso, ĩ ý máa khée. H́a b́ionĩ na á ĩ wee b́io ká á j́hũ wi, á h́a mún bon. ²⁶ O béε Akiripaa j́á mu 6án t̄iáwá. I dà a b́io o yahó ká 1 ponĩ séra. I z̄u mu kénkén le mu le mí dà-kénĩ kénĩ ó o z̄u. Lé b́io mu ýnĩ b́io na sánkaa wó k̀eréé yi. ²⁷ Béε Akiripaa, fo dó ũ s̄i b́io le *Dónbeenĩ j́i-cúa f̀erowà b́ia yi le? I z̄u mu le fo dó ũ s̄i mu yi.» ²⁸ O o Akiripaa b́ia ǹn o Poole yi: «Fo wáa wi à hen làa c̄inú á ĩ yèrémá wé o k̀eréte.» ²⁹ O o Poole b́ia ǹn wo yi: «À mu wé lòn b́io, táá à mu m̄ia ponĩ b́n, á ĩ pá wee fio le Dónbeenĩ yi le mu ý kána ũnén ù dòn yi, ká b́ia búenb́uen na wee j́i 1 b́ionĩ ho zuia á wé le 1 b́io, ká h́a z̄iakuaríwá na can làa mi níi ló.»

³⁰ O o béε, là a Bereniisi, là a kuvεεεεere, làa b́ia búenb́uen na làa ba wi mín wán á h́n̄n yòò ðĩn, ³¹ á 6a fó mín 6a ló á lée wee b́io làa mín: «Wékheró búĩ na ǹn ó o n̄i na ká ko ò o búe, táá ò o dé ho kásò yi h́n̄n m̄ia.» ³² O o Akiripaa b́ia ǹn o Fesituusi yi: «Mu ýnĩ b́io ó o n̄i mu le o béε fi mí c̄it̄i, ó o lá dá à díá.»

27

Ba buan o Poole j̄onnáa ho Oroomu

¹ B́io mu b́ia le wa ko wa lá ho won-beeni á varáa ho Italii k̀hũ yi, á 6a ǹn o Poole le 6a kásósa ǹwá yen búĩ 6a dásíwá j́hũso na 6a le Zuliyuusi yi. O dásí n̄i mu á ló ho *Oroomu dásíwá kuure búĩ yi, ð̄io 6a wee ve làa bá-záwa béε dásíwá kuure. ² Wa zon ho Adaramiite lóhó won-beeni dà-kénĩ na ko ho dé mí yahó le ho Azii k̀hũ wanna ð̄nni c̀n á h́n̄n wá. N̄i búĩ na 6a le Arisitaaki á zon làa w̄en. O ló ho Maseduana k̀hũ lóhó na 6a le Tesaloniiki yi. ³ Mu tá na lée t̄n, á wa vaá d̄n ho Sid̄n lóhó. O Zuliyuusi buan o Poole se, ó o ǹn le níi wo yi ò o léka mín b́nlowá wán à 6a ý o séeni. ⁴ B́n m̀n á wa h́n̄n b́n wá. Ká ho pinpiró wee s̄i wa yahó, á wa kun á kh̄i tun waten yi le

ho Siipere kōhū na wi mu ŋumu t̄ahū, á bá hón wá. ⁵ Wa tò mu yámú ŋumu yí á ló ho Silisii lè ho Pánfilii kána nísání yí á vaá dōn ho Lisii kōhū lóhó na 6a le Miraa. ⁶ Lé b̄n á 6a dásiwá ŋúhúso yú ho Alekisándiri lóhó won-beení búí na wá a va ho Italií kōhū. A hón lé h̄ia ó o kúaa w̄en yí. ⁷ Wa wó wizoóni ká há boo ho w̄shū wán. Wa wá yèrèdèdè, á lò bon làa sòobéé á bō yí vaá dōnnáa ho Kniúde lóhó ŋii. A bio ho pinpiró hò w̄en á wa yí dá máa lá dèn dání so, á wa kun vaá ló lè ho Salamōne cōn, á bá ho Kerete kōhū na wi mu ŋumu t̄ahū wá. ⁸ Wa bá ho kōhū mu, ká mu máhá wó lònbee làa sòobéé. Wa vaá dōn ho lahó búí na 6a wee ve làa «Wonna D̄innii La-sen̄.» Ho wi ho Lasee lóhó nísání. ⁹ Wa míana le veení mu yí dà, á 6a *zúifúwa ŋiní líró páahū* kh̄lína yú, á ho won-beení paró lònbee wíokaa wee wé. Lé b̄n ó o Poole ŋánáa 6a zeñ wán ká s̄ii: ¹⁰ «Wán z̄awa, 1 m̄on mu le le veení na wa wi yí á à wé lònbe-beení. Ho won-beení lè mí s̄eró á ho yáaró na 6úaa á à yí. A bè b̄n wán, á warén wa beere yí bánbáa á wa mukáni á à v̄l mu yí.» ¹¹ Eé ká 6a dásiwá ŋúhúso máhá dó mí s̄ii bio ho won-beení ŋúhúso làa ȳia te ho leékaa le mí ì wé yí, á po bio ó o Poole b̄ia. ¹² Ho keení há wonna d̄innii na ká yí yín̄on bio na se le t̄eení páahū. Lé b̄n te bio á b̄ia wi ho won-beení yí boomuso á wó le ŋii dà-kéni á 6a le mí ì h̄n̄i ho lóhó mu yí á à lén. Ba lá wi á 6a vaa dá ho Kerete kōhū wonna d̄innii la-veere búí na 6a le Fenikisi. Há yèrémáa wi lè lé wii t̄eenii. Lé b̄n 6a wi á 6a vaa cáaka yí, à le t̄eení páahū kh̄l̄i ká mu lá dà á wé.

¹³ Ho pinpi-z̄awa búí h̄n̄on lè le wii h̄eenii bán n̄in-káahó á wee p̄eeka, á 6a wee leéka le mí dà á wé bio 6a lá le mí ì wé. Ba h̄n̄on á vá léé bá lè ho Kerete kōhū bán ŋi-káni á wá. ¹⁴ Cúa-yen á pinpi-beení búí na 6a le Erakiyon á ló ho kōhū mu wii h̄eenii bán n̄in-t̄án̄i. ¹⁵ A ho yèrémá s̄i ho pinpiró léé bio na yí dà máa wé. A wa s̄á san día waten, á ho 6uan w̄aráa. ¹⁶ Ho kōhū dà-za búí na wi mu ŋumu t̄ahū á yèni 6a le Koda, ká ho wi le wii h̄eenii bán n̄in-káahó, lé h̄on á wa kh̄lína nísání, á ho dá tun w̄en c̄inú, á wa máhá wáa yú ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa mít̄en ká mu here na can wa m̄ón á lá yòó dó. Ká wa lò máhá bon w̄oráa mu. ¹⁷ Bio wa lá ho yòó dó wó, á 6a won-pawa canka há h̄uni á bánbáa ho won-beení á ho h̄ia yí hek̄enka. Ba z̄ana ho h̄ia vaa f̄uuní le h̄n̄lè yí ho Libii ŋii, á 6a lá le d̄e na wee t̄i ho won-beení l̄uwii yí á can ho won-beení yí lè ho h̄uló á líí dó mu ŋumu yí, á 6a wáa día mít̄en á ho pinpiró lá w̄aráa. ¹⁸ Bio ho tá t̄on á ho pinpiró pá lan wee v̄nv̄a ho won-beení lè mí sòobéé, á 6a búakáa wee b̄uen ho s̄eró á kúee mu ŋumu yí. ¹⁹ Mu bán tá na b̄n̄ia léé t̄on, á ho won-beení biowa búí á 6arén lè mí n̄in-bia wee kh̄taa yénni kúee mu ŋumu yí. ²⁰ Mu yú wizoóni bio yen ká n̄upue yère máa dá lé wii lè há man̄ayio wán, á ho pinpiró pá lan wee va lè mí p̄anká. Mu ù va á yí, á wa yáa wáa yí máa leéka le o búí ì fen.

²¹ B̄ia wi ho won-beení yí míana á 6a máa dí bio. O o Poole wáa h̄n̄on d̄in 6a yahó ò o b̄ia n̄on 6a yí: «Mi n̄onzoñ lá z̄u se bio á ì le mí yí le wa lé ho Kerete yí á mi tá yí. Se mu m̄inka biowa na wee yáa ká á lá máa yí máa wé. ²² Eé ká há laa na ká wán á mi hení mi s̄ia. O búí mukáni máa v̄l. Ho won-beení mí d̄on lé h̄ia á à yáa. ²³ Ho h̄ih̄t̄ t̄n̄aahū, á le Dónbeení na á ì bio s̄á yí á wee 6úaaní, lé dèn wáayi tonkaro á 6uara 1 c̄on, ²⁴ á 6ueé b̄ia non mi: «Poole, yí z̄s̄n. Fo ko á ù vaa d̄in ho Oroomu b̄eé yahó. Le Dónbeení á à fení ùn̄én làa b̄ia làa fo p̄aanía wi búenb̄uen.» ²⁵ Wa n̄uwá, mi cén hení mí s̄ia. 1 dó 1 s̄ii le

* **27:9** Ba zúifúwa ŋiní líró: Ba zúifúwa wee wé lí mí ŋiní há wiso-poa plihū vaa veení lè ho tá khóore plihū búakáró páahū. Ba ŋiní mu líró m̄ón lé bio á há pinpi-beera wee wé wá yí. Há wonna paró yidèere wé kerí h̄on páahū so yí.

Dónbeení yi. Mu ù wé làa bío mu bíá nǎnnáa mií. ²⁶ Ho pinpiró á à dón wen á à varáa ho ká-veere búí yi.»

²⁷ Mu tǎnǎna píru náa yú ká ho pinpiró buan wen wàráa ho *Meditanée yámú jumu wán. Ho tá tǎhú, á ho won-beení ton-sáwá wee leéka le wa wá vaá súará le bónbóore yi. ²⁸ A 6a léera ho huló na ho hǎnló dǎe búí na lí á can yi á dó mu jumu yi, á mu booró yú há mǎeterewa bóní làa píru làa bío hǎjun. Bío 6a vá van cǐnú, á 6a tǎn léera ho dó, á 6a yú mǎeterewa bóní làa bío hǎtǎn. ²⁹ Ba zána le wa won-beení hǎa vaá hén há hue-beera búí. Lé bǔn nǎn á 6a khúana ho hǎnló bíowa bío náa na líka na wee 6ua ho dǎní á can ho won-beení yi á kúaa mu jumu yi lè ho mǎn, á 6a wáa kará wee lóoní ho tá tǎló. ³⁰ Ho won-beení ton-sáwá wi 6a lúwí, á 6a vá ho won-za na 6a wee wé zo fenínáa mítén ká mu here á dó mu jumu yi, á 6a wee bío le lé mu bíowa na wee 6ua ho dǎní á mí wee kúee lè ho yahó. ³¹ O o Poole bíá nǎn 6a dásíwá jǔhúso lé 6a dásíwá na ká yi: «Héyíi! Ba nǔpua mu á yí kará ho won-beení yi, á mí máa fen.» ³² A 6a dásíwá wáa fáara ho won-za mu hǔní á díá á ho wá.

³³ Bío 6a wee lóoní ho tá tǎló, ó o Poole henía 6a sǎa le 6a dí mu bío. O bíá làa ba ká: «Bíó ká lè mu wízooní píru náa ká mí yí máa dí bío hǔú. ³⁴ Mí cǎn cá mu bío dí, á mí pǎnkáwá à kéí. Mí nǐ-kéní woon á dǎe búí ká máa khúee yi.» ³⁵ Hǎn bíoní so bío vaa véení, ó o Poole lá ho búurú, á dó le Dónbeení bǎráká, ò o cǎekaa ho wee là. ³⁶ A 6a búenbúen mǎhá wáa yú le sí-hebúee á wee dí. ³⁷ Warén na wi ho won-beení mu yi léee nǔpua khǎá-jun làa búará-tǎn làa píru làa nǔwá hǎzǎn. ³⁸ Bío 6a dúka sù á 6a khúana ho dǎnló á kúaa mu jumu yi bera a na á ho won-beení wé záyi.

³⁹ Bío ho tá tǎn, á ho won-beení ton-sáwá á yí zǔ ho lahó na 6a wi yi. Lahó búí na súaráa lè le bónbóore na ho pinpiró yí tá yí here yi, lé bǎn á 6a lá wi á 6a vaa zoo dǎní ho won-beení yi ká mu lá dà à wé. ⁴⁰ A 6a feera mu bíowa na líka na wee 6ua ho dǎní á kúará. Ho won-beení mu bǎn pǎení á 6a mún feera kúará, á 6a can ho pǎnsó-beení ho won-beení mu yahó, á ho pinpiró wáa dón ho à janáa hǎn lahó so yi. ⁴¹ Ká 6a mǎhá vaá bó le hǎnlé yi. Ho won-beení mu bǎn yahó á fúnúia le hǎnlé yi á ho yí dà máa va lúe. Ká ho bǎn mǎn á mu jumu na wee hǎní lè mí pǎnká á háakaa. ⁴² A 6a dásíwá wi à 6a búe 6a kásósa, ò o búí hǎa yí wáa lén à fen. ⁴³ Ká 6a dásíwá jǔhúso mǎhá wi ò o fení a Poole, ó o pá le 6a yí wé mu. O o bíá nǎn bíá zǔ mu jumu yi le 6a yénka lé ho yahó á bǎnbá ja le bónbóore. ⁴⁴ Ká bíá ká bǎn á à 6uaka há penminí táa ho won-beení bíowa búí yi á janáa 6a mǎn. Lé ká síi á wa búenbúen wóráa á dǎrina lóráa mu jumu yi à dǎe woon á yí wó a búí.

28

Bio wó ho Malite yi

¹ Bío wa mǎn à wa fera wó, á wa já à 6a le ho kǎhú na wa wi yi yèní 6a le Malite. ² Ho nǔpua buan wen se. Mu wó à ho viðó wee tǎ á le tǎení wi, á 6a lò ho dǎhú á wa kará kǎnía yi. ³ O o Poole khúira há búeení le mí ì yénní á à kúee ho dǎhú yi. A bío ho dǎhú wunwuró wi, ó o dǎhioní ló há búeení mu yi, á cúaana a Poole ní buan yi wee dǎndu. ⁴ Bío ho Malitesa mǎn mu, á 6a wee bío làa mín: «Wa nǔwá, o nǎi na ká léee nǐ-búe. O fera yí húrún mu jumu yi ká le dofiní na téréna mǎhá pá yí tá le o mukǎní kéí.» ⁵ Ká a Poole mǎhá pǎrána a fá dó ho dǎhú yi. O yáa yí mǎn o vía. ⁶ Ba búenbúen wáa pan le cúa-yen ká a Poole wee le, táa le o ò dǎn dǎn á à lé è lúwá líí hí. A 6a pan san á dǎe búí máa wé, á 6a yèrémáa mí jǎníní á wee bío bío ká: «Yia ká léee dofiní búí.»

⁷ Ho kshú mu na wa wi yi ya-dí á lún beení wi. Ho sùaráa yi làa hen na wa wi yi. O nni mu yèni 6a le Pubiliyuusi. O buan wen sese há wizooní bío tñn yi. ⁸ O nni mu 6àn maá lò yí here wi le dāmu dē yi. Lée tēni làa fn-lonloóró vāmú tò a. O o Poole wà zon o cñn, á flora non wo yi, ò o bò mí níní o wán ó o wan. ⁹ Bñn món á ho kshú mu vānvārowà na ká wee buen, á bán mún wa. ¹⁰ Le kñnbii buaró lè mí síwà á 6a buan làa wen. A bío wa lénlò dñn, á bío wa mákóo wi yi le vení bío yi á 6a non wen.

O Poole vad dñn ho Oroomu

¹¹ Há plina tñn lé hía wa wó bñn á bò yi wàráa. Won-beení búí mún kera bñn làa wen á le tēni páahú khína yú. Ho ló ho Alekisāndiri yi. Ba wee ve ho làa Dofh-hénbéní.* Bío á ho wee lén á hón lé hía wa zon. ¹² Wa ðñn ho Sirakuusi yi, á wó há wizooní tñn bñn. ¹³ Lé bñn wa ðñn yi á bá le 6úee vannáa ho Erekió lóhó. Mu 6àn tá na lée tñn á ho pinpiró vā, á wee lé lè le wii hēnii 6àn nín-káahó buen. Bñn 6àn wizooní ñun nii lé bío wa vad dñnnáa ho Puzoole lóhó. ¹⁴ Wa fò mín lè wán zāwa kerēñewa búí bñn, á 6a flora wen le wa wé há wizooní bío hēñun làa mí. Lé ká síi á wa wà ñonnáa ho *Oroomu. ¹⁵ Wán zāwa na tà a *Krista bío ho lóhó mu yi na ñá wa buenlò sã, á ló 6ueé sã wa yahó ho Apiyuusi yāwá, lè ho lahó na 6a le «Làania bío tñn» yi. Bío ó o Poole mōn 6a ó o dó le Dónbeení bārākà á yú le sí-heñúee.

¹⁶ Bío á wa vad dñn ho Oroomu, ó o Poole 6a non le zñi búí yi ó o làara yi mí dñn, á 6a le o dásí nñi búí wé pa á yi.

O Poole wee bue le Dónbeení béni bío

¹⁷ Mu wizooní tñn nñi zon, ó o Poole von 6a *zúífúwa ñúnása le 6a le mí kúee mín wán. Bío 6a 6ueé fò mín o zñi ó o bíá non 6a yi: «Wán zāwa, ho Zeruzalemu zúífúwa wñra mi á dó ho Oroomusa nñi yi. Á ñññ yí wó yí khon le wán ñipomu. I mún yí yāara wán 6úaaawa lándá. ¹⁸ Ba túara mñi á bío búí na 6a á ðñn wán á à búeráa mi á 6a yí yú, á 6a le mí ì díá mi. ¹⁹ Ká bío 6a zúífúwa pá mu, á ñ wó san le 6a 6ua mi buennáa ho Oroomu béee cñn á wón fēe ñ tñiá. Ká mu yñññ wán síi ñupua á ñ wá 6ueé kooní yi. ²⁰ Lé bñn non á ñ le mí buen á ñ 6uee bío làa mia. Yá ó o *Isirayēele ñipomu dó mí síi yi lé wón bío yi á ho zúákuarí na ká cannáa làa mi.» ²¹ A 6a zúífúwa bíá non wo yi: «Warén yí yú vñhñ búí na ló ho *Zudee kshú yi na bíá á ñ bío làa wen. A ñupue búí mún yí ló bñn yí 6ueé bíá bío búí làa wen. Wa mún yí ñá ù yèn-kohó sã. ²² Ká wa máhá wi á ù zéeni bío á ù wee leéka à wa ñí. Lé bío le kuure na á fo wi yi, dñn 6a ñupua pá bío há lùà búenbúen yi.» ²³ A 6a dó le wizonle non o Poole yi. Ba cññee wee buen o cñn hen na ó o wi yi, ò o bue le *Dónbeení béeni bío na 6a yi, ká a zéenia a *Moyiize lándá bío lè le *Dónbeení ñi-cúa fēerowá bioní yara làa ba, á wee cá ò o bío búe 6a ñúhñ o Yeesu bío dání yi. Ba kúaa mín wán le yñbñi fúaa ho zñihñ. ²⁴ Ba búí tá bío ó o Poole wee bío yi, 6a 6úí 6ñn yí tá mu yi. ²⁵ Bío 6a bioní wáa wi mín ñúná yi wee saawaráa, ó o Poole bíá há bioní na ká á véenianáa: «Yaa há bioní na le Dónbeení Hácírí bíá á non mñn 6úaaawa yi là a ñi-cúa fēero *Ezayii ñii á bon. Bío ká lé bío le bíá:

²⁶ Lén vaa bío na mu ñipomu na ká yi:

Mi wé è ñí mu bío kēnkēn

ká mi máa zñn mu kúará.

Mi wé è lorí lè mí yío,

* **28:11** Dofh-hénbéní: Há doflina mu yènnáa 6a le Kasitoore làa Polukusi. Há yènnáa hía wee lé ho Kerēesisa cñn. Lé hārén á ho won-beení ton-sáwá na hón páahú so yi á hía wee kāráfá mñten yi á há pa 6a yi.

ká mi máa mi dèè.

²⁷ Ba nùpua na kà yí máa ní dèè.

Ba tun mí jikōnna

le mí máa ní bío.

Ba muuníá mí yío

á yí wi 6a mi.

Ba yí wi 6a ní bío lè mí jikōnna.

Ba tun mí yiwa.

Ba pǎ le mí máa yèrémá máa buen 1 cōn à ī wéé 6a.

²⁸ Awa, á mi wáa zūfùwa yi. Bàn n̄ tà á à ní le.» ²⁹ [Bío ó o Poole bía h̄n bióní so vó, á 6a zūfùwa saawaa wà ká 6a a kán mín.] ³⁰ Zii 6úi na ó o Poole wee da yi ká a sàání, lé dén ó o kará yi lúlúio bío j̄un. B̄ia wi 6a mi a wán 6úen6úen wee 6uee yí o b̄ín. ³¹ O wee bue le Dónbeení b̄éni bío, á wee kàrán o Yeesu Krista bío lè 6a nùpua ká a poní séra, á bío 6úi yí máa h̄è.

Ho vūahú na ó o Poole túara n̄n ho Oroomu kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jūhū

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho n̄n ho Oroomu kèrètíewa kuure yi.

O bía le 6a n̄pua búenbúen wó khon lè le Dónbeení, ká bía máhá tá dó mí sía o Yeesu *Krista yi á le Dónbeení á à wé á 6a à térén le yahó. Le è kání 6a mu bè-kora yi á à na le mukání binbirí na máa vé 6a yi (1-8).

O Poole bía lè 6a *zúífùwa na wee p̄l a Yeesu bío le 6a yí dà máa p̄l le Dónbeení máa lén f̄éé. (9-11).

O le há laa na ká wán á le Dónbeení s̄amu na le wee wé láa bía yínorí 6a zúífùwa á ko mu wé á 6a na mítén búenbúen o Yeesu yi, à bío sí le Dónbeení yi f̄éé (12.1-15.13).

O mún bía le mí wi à mí va ho Oroomu, à ðn bín varáa ho Esipaaje. O o t̄énia bía ó o zū ho Oroomu lóhó yi búenbúen (15.14-16.27).

Le t̄enti

¹Inén Poole na lé o Yeesu *Krista ton-sá, lé mi wee túa ho vūahú na ká á à na mia. Le Dónbeení von mi à ï wé o Yeesu Krista tonkaro. Le léra mi à ï bue le Dónbeení bín-tente, ²ðio le f̄era ðn mí j̄i-cúa f̄erowá wán dóráa mí j̄ii n̄n mí bioní vūahú yi.* ³Le bín-tente mu bío ciran le Za Yeesu Krista. O lé o *Daviide m̄nm̄nii mu n̄pomu ðání yi. ⁴Ée ká le Dónbeení Hácírí zéenia mu lè mí p̄nká le o lé mí za bío le v̄enia wo bío yi, wón na lé wa Núh̄so Yeesu Krista.

⁵Lé o Yeesu Krista mu p̄nká yi á le Dónbeení s̄amu wóráa mi là a tonkaro, bèra a na há k̄ana búenbúen n̄pua à dé mí sía wo yi, à wé bè o bioní yi, à déráa ho cūkú wo yi. ⁶Minén mún lé bán n̄pua so búí, minén na le Dónbeení von, á mi bío s̄a a Yeesu Krista yi.

⁷Awa! I wee túa ho vūahú na ká á à na minén búenbúen na le Dónbeení wa láa s̄ob̄éé á von á mi bío s̄a le yi ho Oroomu lóhó yi. Le wán Maá Dónbeení le wa Núh̄so Yeesu Krista wé mí s̄amu láa mia, à na ho h̄erá mia.

O Poole wi o ò vaa búek̄ho Oroomu

⁸Ì búaká lè wán Dónbeení b̄arákà déró mi búenbúen bío yi o Yeesu Krista p̄nká yi. Lé bío mí sladéro le Dónbeení yi á bío wee bío ho ðimíná lùà búenbúen yi. ⁹Le Dónbeení na á ï wee s̄a na yi lè ï s̄li búenbúen le bín-tente na á ï wee bue bío yi, ðio bío ciran le Za, ðén zū le bío á ï wee mí lé ho túiá poni. Le zū le ká ï wee fio à ï leéka mi bío. ¹⁰P̄ahú léé p̄ahú ká ï wee fio, à ï le ká mu lé le Dónbeení s̄li bío, à le tà na mu núí, à ï ðán b̄uen mi c̄ón. ¹¹Mu bon, ï b̄ent̄ín wi à ï mi mi wán láa s̄ob̄éé, bèra a na à mu bío wéro p̄nká na le Dónbeení Hácírí dó míl à mi mún yí, à mi p̄nká wioka keí. ¹²A há sladéro le Dónbeení yi na wa léera yi á wa à hení mún sía bío yi.

¹³Wán z̄awa lè wán hínni kèrètíewa, ï wi à mi z̄ún le ï wi à ï b̄uen mi c̄ón ká há b̄umakaa máhá hò mí á ï ðn yí yú mu w̄sh̄. ï b̄uen mi c̄ón, bèra a na à ï tonló c̄nú keí láa bío ho keraráa há k̄ana na ká n̄pua c̄ón bío síi. ¹⁴Ì ko à ï bue le Dónbeení bín-tente na 6a n̄pua búenbúen lè mí síwá yi, bía ȳlo h̄era

* 1:2 Mi lorí Ezayii vūahú 52.7; 61.1

lâa bîa yîo yî héra, bîa kàráanna, lâa bîa yî kàráanna. ¹⁵ Lé bûn te bîo á ï wi á ï ðuee bue le bîn-tente mu á na minén na mún wi ho Oroomu lóhó yi.

Le Dónbeenî bîn-tente pánká wi

¹⁶ Mu bon, le bîn-tente bueró n̄yio yî máa dí mi. Le bîn-tente mu lé le Dónbeenî pánká na le wee kánínáa bîa búenbúen na wee dé mí sîa le yi, á búaká lâa bîa lé 6a *zúífùwa, á dānāa bîa ká. ¹⁷ Le bîn-tente mu wee zéení le le Dónbeenî wee wé á 6a n̄pua térén le yahó 6a síadéró le yi mí dòn bîo yi, lâa bîo mu túararāa: «Yîa térénna le Dónbeenî yahó bîo á 6anso dó mí sîi le yi bîo yi, wón á à kεñ le mukāñî binbirî yi.»†

Ba n̄pua wee wé mu bè-kora lè mí síwá

¹⁸ Le Dónbeenî wi ho wāayi, á wee zéení le mí yi wee c̄ 6a n̄pua yi bîo 6a p̄ le á 6a wee wé bîo yî se bîo yi. Ba wee ti ho t̄iá poni yi lè mí wén-kora. ¹⁹ Lé bîo á bîo ó o n̄pue dà á z̄r̄ le Dónbeenî bîo dāñî yî á yî sá 6a yi, lerén m̄iten zéenia mu wéréwéré lâa ba. ²⁰ A lá ho ðm̄j̄á j̄uh̄ búεñî, á le Dónbeenî pánká na j̄ii m̄ia, lâa bîo le karāa b̄n̄ ó o n̄pue yîo yî máa mi. Éε ká mu m̄ah̄á wee z̄r̄ le bè-wénia yi. Lé b̄n̄ te bîo 6a t̄iá yî dá máa wé s̄nāa. ²¹ Ba z̄ le le Dónbeenî dà, á 6a yî dó le b̄rākā lâa bîo mu korāa. Lé b̄n̄ wó á bîo 6a wee leēka á j̄uh̄ m̄ianāa, á h̄ácira m̄ia, á wi le t̄ibirî yi. ²² Ba le mí lé mu bè-z̄r̄m̄inî 6ansowā, á 6a m̄ah̄á wó 6a b̄nb̄wá. ²³ S̄āñî 6a búaanî le Dónbeenî c̄uk̄iso na máa hí, á 6a díá 6a wee búaanî mu bè-lén̄nia na 6a wee ta lòn n̄pue, t̄ā j̄inza, t̄ā n̄aju laā n̄aa so, t̄ā b̄ia wee vará m̄i p̄iorā wán, b̄an na búenbúen wee hí.

²⁴ Lé b̄n̄ bîo yi á le Dónbeenî díarāa 6a á 6a wi mu b̄io na tun wéró yi, á héha lè 6a s̄ia wárā na yî se, á wee wé h̄ā n̄yi-wárā lâa mín. ²⁵ Ba p̄ le Dónbeenî t̄iá poni á 6a b̄o h̄ā sab̄ionî m̄n. Ba wee búaanî b̄io le Dónbeenî léra, á wee sá na mu yi, á lerén Dónbeenî na léra mu á 6a díá, dén na m̄ah̄á ko lè le khòonî f̄éε. Amiina!

²⁶ Lé b̄n̄ bîo yi á le Dónbeenî díarāa 6a á 6a wee wé h̄ā n̄yi-wárā na b̄io s̄i 6a yi. Ba h̄āwa wee da lâa mín, á 6a yî máa da lâa báawa. ²⁷ Lé lâa b̄n̄ s̄ii á 6a báawa mún yî máa da lâa h̄āwa, á 6a s̄ia wee b̄n̄i wá mín yi lâa s̄ob̄éε. Lé b̄n̄ b̄io yi á le lònbee na ko lâa ba wee ȳirāa 6a b̄io 6a v̄n̄un wee wé b̄io yi.

²⁸ B̄io 6a p̄ le mí máa z̄r̄ le Dónbeenî, á le 6̄en díá á 6a b̄o mí h̄acín-kora m̄n, á wee wé b̄io yî ko. ²⁹ Mu b̄io na yî térénna lè mí síwá búenbúen 6a wee wé: Ba wee wé mu yikomu, 6a ȳio wee lé mí n̄inzāwa b̄io, 6a lé 6a n̄i-s̄umāa, le yandee w̄i 6a yi lâa s̄ob̄éε. Ba lé 6a n̄i-b̄úewá, á wa h̄ā warā. Ba wee kh̄ā 6a n̄pua, 6a wa mu bè-kora wéró lè 6a n̄pua. Ba wee f̄ūa h̄ā sab̄ionî 6a n̄pua j̄inî, ³⁰ á wee yāa mín yennāa. Ba lé le Dónbeenî z̄uk̄usa. Ba wee là 6a n̄pua, á wee yòonî m̄iten. Ba wee kh̄on, 6a dà mu bè-kora wéró lâa s̄ob̄éε. Ba wee p̄i mín n̄wā b̄ionî. ³¹ Ba lé 6a b̄nb̄wá. Ba dó mí j̄inî le mí ì wé b̄io na, á 6a máa wé mu. Ba yiwa tunka, 6a yî z̄ m̄akārî. ³² Ba j̄on̄ z̄ le Dónbeenî cit̄i b̄io le b̄ia wee wé h̄n̄ wárā so s̄ii b̄io s̄a mu h̄um̄ú yi. Éε ká 6arén mí b̄εεre m̄ah̄á pá wee wé mu, á 6a mún wee tà b̄ia wee wé mu j̄ii.

2

Ba n̄pua cit̄iró b̄io

¹ Ū wé n̄pue lée n̄pue á wee cit̄i b̄ia ká, á ū j̄uh̄ máa lé, fo wee siinî ho ūten. Lé b̄io á b̄ia fo wee cit̄i, b̄an wárā b̄an s̄ii lé h̄ia ūnén mún wee wé. ² A wa

† 1:17 M̄i lor̄ Habakuuki v̄uh̄ 2.4

6èn zū le bia wee wé h́n wára so sii á le Dónbeení á à cítí làa bío téréna. ³ A únén na wee cítí 6a núpua á ù n̄on wee wé 6a wára 6àn sii, fo so wee leéka le ù n̄uhá á à lé le Dónbeení cítí yí le? ⁴ Tàá bío le Dónbeení sii se, á wee n̄í mí yí, á zū mu bè-tente wéró, á fo so wee lá làa bè-káamaa le? Zún le lé b́n tenemu so wee n̄aa fo á ù yèrémá ù yilera le ù wára. ⁵ Awa, á bío fo yí wí ù jí d̄e, á yí wí ù yèrémá ù yilera le ù wára, á le lònbe-súmúí lé dío fo 6èn ñ dé úten yí le Dónbeení sí-cíilè wizonle zòñ. B́n zòñ ká le è fí le cítí làa bío téréna. ⁶ Le è sáání 6a núpua yí á à héha le 6a bè-wénia. ⁷ Bia wee wé mu bè-tentewá làa sóobé, á wee cà ho cùkú le le yèni le Dónbeení cón, le le mukáni binbirí, bán le è na le mukáni na máa vé yí. ⁸ Ká b́a káa le Dónbeení yí, na p̄a ho túiá poni á 6a tà mu bè-kora bío, bán le è zéénináa le mí yí wee cí 6a yí làa sóobé. ⁹ Le lònbee le le yí véé á à yí bío búenb́uten na wee wé mu bè-kora. Mu ù búaká làa bío lé 6a *zúifúwa, á à d̄ánaa bío yín̄on 6a zúifúwa. ¹⁰ Ée ká bío wee wé mu bè-tentewá, bán le Dónbeení á à dé ho cùkú yí, le è wé á 6a á yí le k̄onbii á à k̄en ho héerá yí. Le nín-yání ì wé mu làa bío lé 6a zúifúwa, á bío yín̄on 6a zúifúwa máhá à sí. ¹¹ Mu bon, le Dónbeení yí máa hueeka núpua mín yí.

¹² Lé b́n n̄on á bío búenb́uten na wó mu bè-kora á 6a yí zū a *M̄oyiize làndá, bán h́mú bío á làndá níi mía yí. Ká bío zū ho làndá mu á 6a wee wé mu bè-kora, bán á à cítí le ho làndá. ¹³ Mu bon, bío téréna le Dónbeení yahó yín̄on bío wee n̄í a M̄oyiize làndá mí d̄on ká 6a máa bè ho yí. Bia wee wé bío ho làndá le 6a wé, bán le bío le Dónbeení wee wé á 6a téréna le yahó. ¹⁴ Hen ká bío yín̄on 6a zúifúwa na ó o M̄oyiize làndá mía cón á wee wé bío ho làndá b̄o, se ho làndá mu wí 6a yiwa. ¹⁵ B́n wee zéení le bío ho làndá le 6a wé wé á wí 6a s̄la yí, á 6a yiwa lé mu seérása. Lé bío á p̄aahú búí á 6arén m̄iten yilera p̄í 6a bío, ká p̄aahú búí á há tà 6a n̄ii. ¹⁶ Le Dónbeení cítí fí n̄on zòñ, ká mu bío á à zún. B́n zòñ ká le è d̄in o Yeesu *Krista wán á à cítíráa 6a núpua 6a bío búenb́uten na sà yí d̄ání yí, làa bío le Dónbeení b́n-tente bíaráa mu, dío á ì wee bue.

Ba zúifúwa yí máa bè ho làndá yí làa bío mu kordá

¹⁷ Ée ká únén na lé o zúifú, á zū a *M̄oyiize làndá, á le ù síi wan le Dónbeení bío yí, ¹⁸ fo zū bío sí le Dónbeení yí. Lé ho làndá n̄on á fo zúnáa bío se. ¹⁹ Fo láa mu yí le fo lé 6a muiwá ya-dí, á lé bío wí le t̄ibirí yí k̄hoomu. ²⁰ Fo le fo lé bío yí zū mu bío ní-karánlo, á lé 6a háyúwá ní-karánlo. Lé bío fo zū le mu bío zún̄ló le ho túiá poni á wí ho làndá yí.

²¹ Awa, únén na máhá le fo lé bío ká ní-karánlo 6èn wó kaka yí máa káránnaa úten? Fo wee hení mu na 6a núpua yí le 6a yí n̄uaa bío, á únén máhá wee n̄uaa le we? ²² Fo wee kárán 6a núpua le ho há-fénló le ho bá-fénló 6a k̄hí yí, á únén máhá wee wé mu le we? Fo nina ho wónna á ù máhá wee zoo n̄uaa mu bío há wónna z̄n̄í yí le we? ²³ Fo wee yòoní úten ho làndá bío yí, á le Dónbeení yèni d̄én 6èn wee yáa bío fo yí máa bè ho làndá mu yí bío yí. ²⁴ Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeení bíoní v̄uah̄ yí: «Lé minén bío yí á bío yí zū le Dónbeení wee yáará le yèni.»†

²⁵ Mu bon, ká fo wee wé bío ho làndá b̄o, se ù *kúiiro[‡] bío n̄uh̄ wí. Ká fo *kúio á ù máhá yí máa bè bío ho làndá b̄o henía yí, se fo ka lòn núpua na yí kúio. ²⁶ Ká yía yí kúio ò o 6èn wee bè bío ho làndá b̄o henía yí, á le Dónbeení so máa càtí 6anso lòn núpua na kúio le? ²⁷ A yía yí kúio ò o wee bè bío ho làndá b̄o henía yí le wón k̄hí cítí únén na yí máa bè ho yí, ká únén ho làndá

* 2:6 Mí loñ Lení v̄uah̄t (Psaumes) 62.13 † 2:24 Mí loñ Ezayii v̄uah̄t 52.5 ‡ 2:25 Mí loñ Luki v̄uah̄t 1.59

mu ṛṛṛ wáa túara nṛn yi, á fo mún kúio. ²⁸ Mu bon, mu yínṛn o nùpue sánia wee wé ɓánsò là a zúifù, á mu mún yínṛn ho kúiiro wee wé o là a zúifù. ²⁹ Ká a zúifù binbirí lé yia lé orén zoó mí sli yi. A ho kúiiro binbirí, hón lé le sli na yèrémáa. Bún lé le Dónbeení Hácírí wee wé mu, ká yínṛn ho kúiiro na ó o Mɔyiize lándá bò. O zúifù binbirí yí máa yí le yèni nùpua cón. Le Dónbeení lé dío ó o wee yi le yèni cón.

3

Le Dónbeení le mí ì wé bío à le wé mu

¹ Awa, á mu zúifumu lè ho kúiiro lée bío na cúnú wi le? ² Mu cúnú wi làa sòobéé há dǎa ɓúenɓúen yi. Barén lé bia le Dónbeení kárafáa mí bíoní yi ho yahó. ³ Awa, á hàrí ká ɓa ɓúí ɓa tǎhǎ á yí bò bío le Dónbeení le ɓa wé yi, á bún so ò hè lerén á le máa bè mí bíoní yi le? ⁴ Bùeé. Wa ko wa zúr le le Dónbeení dén wee ðín ho túiá poni wán, ká ɓa nùpua ɓúenɓúen lé ɓa sabín-fúaalowa, làa bío mu túararáa le Dónbeení bíoní vǎhǎ yi lerén mítén dání yi:

«Ba nùpua ko ɓa zúr

le bío fo wee mí ɓúenɓúen lé ho túiá poni.

A hàrí ɓa yáa ũ yèni,

se ũ bío pá bon.»*

⁵ Ká bío warén wee wé à mu yí térénna lé bún wó á le Dónbeení térénlò bío wíokaa zúnánáa, se 1 wáa dà à bío bío ká á à héha lè ɓa nùpua leékaró: Hen ká le Dónbeení wee beé wa lò bío ɓúí dání yi, bún so wee zéeni le le yí térénna le? ⁶ Bùeé dé! Bún lé ɓa nùpua leékaró. Lé bío ká le Dónbeení yí térénna, á le è cífi ho ðímjǎ nùpua kaka?

⁷ Ká ínén lá fá le sabéré á le Dónbeení túiá poni bío wíokaa zúna á dóráa ho cùkú le yi, á lé mu yén ɓèn wáa nṛn á ï ṛúhǎ á à síraa le 1 lé o bè-kora wéro?

⁸ Ba ɓúí na wee là wén á yáa wee bío le wa wee bío bío ká: Mí wé wa wé mu bè-kora à mu bè-tentewá lé yi. Bán nùpua so ṛúná á à sí.

Nùpue na térénna le Dónbeení yahó á mía

⁹ Awa, á warén *zúifúwa máhá ɓèn wee leéka le wa bío ṛúhǎ so wi po bío ká lée? Bùeé dé! I zéeniá mu le ɓa *zúifúwa làa bío yínṛn ɓa *zúifúwa ɓúenɓúen á mu bè-kohó pánká wi wán, ¹⁰ làa bío mu túararáa le Dónbeení bíoní vǎhǎ yi:

«Ba nùpua ɓúenɓúen yi

á nǐ-kéní ká yí térénna,

¹¹ hácírí ɓánsò nǐ-kéní ká á mía,

hárí nǐ-kéní ká yí máa cá le Dónbeení.

¹² Ba ɓúenɓúen día ho wǎ-tente,

ɓa páanía wó ɓa nùpua na bío ṛúhǎ mía.

Bè-tente wéro nǐ-kéní ká

á mía ɓa tǎhǎ.

¹³ Ba ṛiní ka lòn búráa na hénkaa.

Ba wee khá ɓa nùpua.

Ba bíoní ka lòn dihioni súr.

¹⁴ Ba wee dánkání ɓa nùpua làa sòobéé,
ɓa wee bío há bin-kora.

¹⁵ Ba can mí kuio le nǐ-ɓúee bío yi.

¹⁶ Há dǎa na ɓa wee tè yi

ɓúenɓúen á ɓa wee fi mu bío yi,

* **3:4** Mí lorí Lení vǎhǎ (Psaumes) 51:6

à dé hã yinyio 6a nùpua yi.

¹⁷ Ba yí zū hээрà wõhũ.

¹⁸ Ba yèn-dání yi á Dónbeenĩ kǎnbii jũhũ mía.»†

¹⁹ A wa jǎn zū le ho lándá bò nǎn bía wee bè bío ho wee bío yi. Bũn wó bèra a na à bío léení yí kǎn ó ó búii cǎn, à ho ðĩmĩná nùpua búenbúen mún zũn le mí wó khon le Dónbeenĩ yahó. ²⁰ Nii woon yí dà máa wé bío ho lándá le o wé búenbúen á máa térénnáa le Dónbeenĩ yahó. Mu bon, ho lándá jũhũ, lée bèra a na à 6a nùpua zũri le mí wó khon.

Bío le Dónbeenĩ wee kǎni là a nùpue

²¹ Ɛ ká hã laà na ká wán, á bío le Dónbeenĩ wee wé à wa wé 6a nùpua na térénná le yahó ká ho lándá nii ló, bũn le Dónbeenĩ mu wáa zéenia láa wɛn. O *Moyiize lándá mí beere lè le Dónbeenĩ jĩ-cúa Ɛerowà zéenia mu wéréwéré.

²² Le Dónbeenĩ wee wé à 6a nùpua téréen le yahó 6a sladéro o Yeesu *Krista yi bío yi. Le wee wé mu làa bía búenbúen na wee dé mí sía wo yi, hueekaró mía mu yi. ²³ Lé bío 6a nùpua búenbúen wó mu bè-kohó, á 6a búenbúen khèra lè le Dónbeenĩ cùkúso. ²⁴ Ɛ ká le Dónbeenĩ sáamu bío yi, á le wó á 6a térénná o Yeesu Krista pánká yi, wón na wó á 6a yú mítén mu bè-kohó nii yi. Le wó mu káamáa. ²⁵ Le Dónbeenĩ wó a lè le muini yía. Lé bũn bío yi ó o Krista mu húmú pánká yi á bía dó mí sía wo yi búenbúen á yúráa mu bè-kora séndiáro. Le Dónbeenĩ wó ká síi, à zéenináa bío le wee wé à 6a nùpua téréen le yahó. Hàri ho yánkaa, á 6a nùpua bè-kora na 6a wó ²⁶ á le hã mí síi bío yi, à zéenináa bío le wee wé à 6a téréen le yahó. Hàri lòn zuia ká le Dónbeenĩ pá térénná, á wee wé à 6a nùpua téréen le yahó 6a sladéro o Yeesu yi bío yi.

²⁷ Lé bío á mu lè le slidéro le Dónbeenĩ yi wee wé ó o nùpue téréen le yahó, á mu jũhũ mía ó o yòoni mítén mí wára bío yi. ²⁸ Mu bon, wa wee leéka le o nùpue wee téréen le Dónbeenĩ yahó o slidéro le yi bío yi, ká yínǎn o Moyiize lándá na ó o wee bè yi bío yi. ²⁹ Tàá le Dónbeenĩ mu so lé 6a *zúifúwa mí ðon ðan Dónbeenĩ le? Le so yínǎn hã síiwá na ká búenbúen ðan Dónbeenĩ le? Úuu, le mún lé hã síiwá na ká ðan Dónbeenĩ. ³⁰ Mu bon, lerén lé le Dónbeenĩ dà-kéni mí ðon. Lé lerén wee wé à 6a zúifúwa téréen le yahó 6a sladéro le yi bío yi, á le mún wee wé à hã síiwá na ká nùpua mún téréen le yahó 6a sladéro le yi bío yi. ³¹ A bũn so wee zéeni le lé ðen slidéro so le yi bío yi ó o Moyiize lándá jũhũ wáa mianáa le? Bùéé dé! Ho lándá mu bío jũhũ kǎnló á wa yáa wíokaa wee tíi jii lè wa sladéro le Dónbeenĩ yi.

4

O Abarahaamu slidéro le Dónbeenĩ yi bío

¹ A bío wa wáa à bío wán búaa *Abarahaamu dání yi lé mu yén? Lé mu yén ó o yú? ² Ká a Abarahaamu lá térénná le Dónbeenĩ yahó bío ó o wó bío yi, se o dà à yòoni mítén, ká a màhã yí dà máa yòoni mítén le Dónbeenĩ yahó. ³ Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeenĩ bíoni vúahũ yi: «O Abarahaamu dó mí síi le Dónbeenĩ yi, lé bũn nǎn le cátió wo là a nùpue na térénná le yahó.»* ⁴ O ton-sá wón sáanii ko làa wo, ká le yínǎn ðèè na 6a wé hã làa wo. ⁵ Ɛ ká a búii yí máa wé ðèè, à ðanso màhã dó mí síi le Dónbeenĩ na wee wé ó o bè-kora wéro à téréen le yahó, wón le Dónbeenĩ wee cáti le o térénná mí yahó o slidéro le yi bío yi. ⁶ Lé bũn te bío ó o nùpue na le Dónbeenĩ wee cáti le o térénná le yahó ká mu bè-wénia níi ló ó o *Daviide wee bío jún-sini bío ká síi:

† 3:18 Mi loĩ Lenĩ vúahũ (Psaumes) 14.1-3; 53.2-4; 5.10; 10.7; 140.4; Ezayii vúahũ 59.7-8

* 4:3 Mi loĩ Bío jũhũ búeenii vúahũ (Genèse) 15.6

7 «Bia le Dónbeenĩ séra wékheró díá, á 6ó bè-kora nǔhǔ, bǎn nǔná sí.

8 O nǔpue na bè-kora ó o Nǔhǔso yí nǎ a nǔhǔ yí, wón nǔhǔ sí.»†

9 Dén nǔn-sǐni so bío ciran bǐa kúiora mí dòn léé, tàá bǐa yí kúiora á mu mún ciran? Mu bon, wa wee bío bío kà: «O Abarahaamu sídéro le Dónbeenĩ yí lé bǔn wó a là a nǔpue na térénna le yahó.»¹⁰ Ká lé o *kúiiro mǎndén á le wóráa wo là a nǔpue na térénna léé, tàá le wó mu wó ó o kúioráa? Bùéé, le Dónbeenĩ wó a Abarahaamu là a nǔpue na térénna wó ó o kúioráa. ¹¹ Sǎni ò o Abarahaamu kúii, à bǔn le Dónbeenĩ wó a là a nǔpue na térénna le yahó o sídéro le yí bío yí. Ká ho kúiiro hón léé flimini na bò a wán, à zéeni le le Dónbeenĩ wó a là a nǔpue na térénna mí yahó o sídéro le yí bío yí. Lé bǔn bío yí ó o Abarahaamu mu wóráa bǐa búenbúen na dó mí sía le Dónbeenĩ yí à 6a yí kúiora bǎn maá. ¹² E ká a mún lé bǐa kúiora bǎn maá, bǎn na yí kǎnaa ho kúioro mí dòn yí, à 6a bò bío á wán maá Abarahaamu wó yí, wón na dó mí síi le Dónbeenĩ yí sǎni ò o kúii.

Há kla wee yí le sídéro le Dónbeenĩ yí pǎnká yí

¹³ Le Dónbeenĩ dó mí jii nǎn o *Abarahaamu là a mǎnmǎnia yí, le mí ì na ho dímǐná 6a yí á ho ò wé 6a kla.‡ Ká mu mǎhá yínǎ bío ó o Abarahaamu wee wé bío ho lǎndá le o wé bío yí. Le wó mu lé bío ó o térénna le yahó o sídéro le yí bío yí. ¹⁴ Ká há kla bío lá sǎ a *Mayiize lǎndá bèrowà yí mí dòn, se le sídéro le Dónbeenĩ yí nǔhǔ mía, á bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na mí nǐpomu yí mún lá à khí. ¹⁵ Lé bío á bío 6a nǔpua yí máa wé bío ho lǎndá le 6a wé sese, lé bǔn wee cíi le Dónbeenĩ síi. Ká lǎndá lá mía, se lǎndá yáaro 6èn mún mía.

¹⁶ Lé bǔn bío yí á há kla bío sǎnáa bǐa dó mí sía le Dónbeenĩ yí, bèra a na à há wé bío na hǎn làa ba, à bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì na à bío sí bǐa lé o Abarahaamu mǎnmǎnia búenbúen yí. Mu yínǎ bío mí dòn na wee wé bío ho lǎndá le 6a wé, ká mu mún lé bǐa búenbúen na dó mí sía le Dónbeenĩ yí.

¹⁷ Làa bío mu túararàa le Dónbeenĩ bíonǐ vǔahǔ yí: «ǐ wó fo le há kǎna cǎrèè nǐpomu bǎn maá.»§ Le Dónbeenĩ na ó o dó mí síi yí yahó, ó o lé wa maá. Dén Dónbeenĩ so lé dío wee dé le mukǎnǐ 6a nǐ-hía yí, le wee wé à bío lá mía à kǎnǐ.

¹⁸ O Abarahaamu dó mí síi lǎonía mu bío na lǎonílo do, á dó mí síi le Dónbeenĩ yí, lé bǔn te bío ó o wóráa há síiwà na boo 6àn maá, làa bío le Dónbeenĩ bíaràa mu kà síi: «Ǔ mǎnmǎnia jii máa zǔnǐ.»* ¹⁹ O lúlúio á à yí ho khímǎni mu páahǔ, á ká mu húmú, á mún zǔ mún háa Sara máa teró bío, è ká a sídéro le Dónbeenĩ yí mǎhá pá fǎrá dǎn. ²⁰ Bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé ó o yí titikaa bío yí hàrǐ cǐnǔ. Ká a sídéro le Dónbeenĩ yí bío yí ó o wíokaa yú ho pǎnká, á dóràa ho cùkú le yí. ²¹ O Abarahaamu làa mu yí binbirǐ le bío le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé á wéro pǎnká mún wi le cǎn.

²² Lé bǔn nǎn á mu túara a Abarahaamu dǎnǐ yí le «le Dónbeenĩ cǎtío wo là a nǔpue na térénna.»† ²³ E ká le bíonǐ mu «le Dónbeenĩ wó a là a nǔpue na térénna» á yí túara orén mí dòn bío yí. ²⁴ Le mún túara warén bío yí, warén na le Dónbeenĩ cǎtío le 6a nǐ-térénna, warén na dó wa sía le yí, lerén na vèenia wa Nǔhǔso Yeesu 6a nǐ-hía tǎahǔ. ²⁵ Le Dónbeenĩ díá á 6a 6ó a wa bè-kora bío yí, á wó ó o vèera, bèra a na à wa wé 6a nǔpua na térénna le yahó.

† 4:8 Mǐ lorǐ Lenǐ vǔahǔ (Psaumes) 32.1-2 ‡ 4:13 Mǐ lorǐ Bío nǔhǔ búeenǐ vǔahǔ (Genèse) 12.2-3;

17.4-6; 22.15-18 § 4:17 Mǐ lorǐ Bío nǔhǔ búeenǐ vǔahǔ (Genèse) 17.5 * 4:18 Mǐ lorǐ Bío nǔhǔ búeenǐ vǔahǔ (Genèse) 15.5

† 4:22 Mǐ lorǐ Bío nǔhǔ búeenǐ vǔahǔ (Genèse) 15.6

5

Le Dónbeenĩ wó á 6a nùpua làa de bĩnia sí

¹ Bío le Dónbeenĩ wó wen lè 6a nùpua na téréna wa sladéro le yi bío yi, á warén làa de á ho héeá wáa wi páahũ wa Nuhũso Yeesu *Krista pánká yi. ² Lé orén pánká yi á wa wee zámakaráa mu sáamu na wa wi yi wa sladéro le Dónbeenĩ yi bío yi, á sía wan bío wa dó wa sía wee lóonĩ wa páaniló le Dónbeenĩ mu cùkú yi làa de. ³ Mu yáa yínorĩ bún mí dòn, wa wee zámaka le lònbee na wee yí wen bío yi, Lé bío wa zú le le wee wé á wa hí wa sía. ⁴ Ká wa há wa sía, lé bún ñ wé á wa á dàrĩ ñ yí le sée ho kúaráa khénlò wán. Ká wa dàrna káa ho kúaráa khénlò mu yi, á wa á dàrĩ ñ dé wa sía á à lóonĩ bío le Dónbeenĩ le mí ì wé. ⁵ Wa sladéro á lóonĩ á bío máa dé n̄yio wen, lé bío le Dónbeenĩ zéenia le mí wa wen làa sòobéé le Hácírĩ na le non wen pánká yi. ⁶ Mu bon, wa lá yí dà d̄e búi máa wé waten. A bío ho páahũ na le Dónbeenĩ bára á d̄n, ó o Krista 6ueé húrun 6a bè-kora wérowá bío yi. ⁷ Ho tà á hí o nùpue na téréna bío yi lònbee wi. Nún-sí á nùpue dà á hení mí síi á á hí yia wee wé mu bè-tente bío yi. ⁸ Éé ká le Dónbeenĩ wee zéeni le le wa wen làa bío ká: Bío wa lá lé 6a bè-kora wérowá mí cúee, ká a Krista máhá pá tà húrun wa bío yi. ⁹ Wa wó 6a nùpua na téréna le Dónbeenĩ yahó o Krista húmú cáni pánká yi. Á léé kénkén ká wa mún khii káni le Dónbeenĩ sí-cílè yi.

¹⁰ Mu bon, bío wa lá lé le Dónbeenĩ zúkúsa, ó o za húmú pánká yi á wa làa de wáa bĩnia sí. A bío wa sí làa de ká síi, á wa láa mu yi kénkén le wa á káni bío ó o yio wi lua pánká yi. ¹¹ Mu yáa yínorĩ bún mí dòn, wa wee zámaka le Dónbeenĩ bío yi wa Nuhũso Yeesu Krista pánká yi, wón na wó á wa lè le Dónbeenĩ mu bĩnia sí.

O Adama là a Yeesu Krista bío

¹² Lé o nùpue ñ-kéni wékheró bío yi á mu bè-kohó wéro zonnáa ho d̄im̄j̄ná yi. A lé mu bè-kohó wéro 6èn non á mu húmú wiráa. A 6a nùpua 6uén6uén mún wee hí, lé bío 6a 6uén6uén lé 6a bè-kora wérowá. ¹³ Sáni le Dónbeenĩ bè o *M̄oyiize lándá, á bún mu bè-kohó wi ho d̄im̄j̄ná yi wó. Ká bío á ho lándá lá d̄in̄ m̄ia, á le Dónbeenĩ 6èn lá yí máa m̄i mu bè-kohó bío dé d̄e yi. ¹⁴ A lá a Adama páahũ á vaa 6úe o M̄oyiize páahũ yi, á mu húmú yú le sée 6a nùpua wán. Hári bío á bán nùpua so wékheró yí ka lá a Adama wékheró bío síi, wón na wó bío le Dónbeenĩ le o yí wé, á 6a 6uén6uén pá húrun, o Adama na bío wee zéeni yia khii 6uen bío. ¹⁵ Ká ho wékheró na wó, bún lè le Dónbeenĩ sáamu yí dà máa téé. Lé bío ká lé o nùpue ñ-kéni mí dòn wékheró bío yi á 6a nùpua c̄èr̄e húrunnáa, á le Dónbeenĩ sáamu na le wó lè 6a nùpua c̄èr̄e o nùpue ñ-kéni pánká yi, wón na lé o Yeesu Krista, bún sáamu so bío 6èn yí dà máa bío. ¹⁶ Le Dónbeenĩ sáamu là a nùpue ñ-kéni wékheró á wi mín j̄úná yi. Mu bon, o nùpue ñ-kéni wékheró lé bún wó á le Dónbeenĩ síinia 6a nùpua j̄úná. Éé ká mu bè-kora c̄èr̄e wéro m̄on, á le wó mí sáamu lè 6a nùpua, le wó á 6a téréna le Dónbeenĩ yahó. ¹⁷ Mu bon, o nùpue ñ-kéni wékheró lé bío wó á mu húmú yú ho pánká. Éé ká a Yeesu *Krista mí dòn pánká yi, á 6a nùpua na wee yí mu sáamu lè mí síiwá, bíi le wee wé á 6a téréni le yahó, bán yio á à wé lua, á à páani ì dí le b̄eñi làa wo. ¹⁸ Lé ká síi ó o nùpue ñ-kéni wékheró non á 6a nùpua 6uén6uén j̄úná súr̄aa. Làa bún síi, ó o nùpue ñ-kéni bè-wéni na téréna, lé bún 6èn wee wé á 6a nùpua 6uén6uén téréni, á bè yí yíráa le mukáni. ¹⁹ O nùpue ñ-kéni mí dòn lé yia yí b̄o bío le Dónbeenĩ bíi yi, lé bún non á 6a zámáa wór̄aa 6a bè-kora wérowá. Làa bún síi, ó o nùpue ñ-kéni na tà le Dónbeenĩ bío lé yia 6èn wó á 6a zámáa á à téréni le yahó.

²⁰ Bïo ho lándá bò, á mu bè-kora 6èn mún wee dé wán ká mu wà. *ƐƐ* ká hen na mu bè-kora wee dé wán yi, lé bïn á le Dónbeenĩ sáamu 6èn mún wíokaa wee dé wán yi ká mu wà. ²¹ Bïn wee wé bèra a na à bïo síi mu bè-kora yúráa ho pánká á wee wé à 6a núpua hí, lé làa bïn 6àn síi á le Dónbeenĩ sáamu 6èn mún wee yíráa ho pánká, á wé à 6a núpua térén le yahó, à na le mukāni binbirí na máa vé 6a núpua yi 6a páaníló là a Núhũso Yeesu Krista bïo yi.

6

Bïo ho bátɛ̀mù bïo wee zéeni

¹ Awa, á bïo wa wáa à bïo lé mu yén? Wa so ko wa wíoka wé wé mu bè-kora à le Dónbeenĩ wé wéráa mí sáamu càrèè làa wèn lée? ² Bùéé dé! Mu bè-kora dání yi, á wa ka lòn núpua na húrun. Á wa so ko à wa bïni wé wé bè-kora le? ³ Mí so yí zū le warén 6úen6úen na bátízera wa páaníló là a Yeesu *Krista bïo yi, á ka lè wa páania húrun làa wo le? ⁴ Awa, ho *bátɛ̀mù wó á wa ka lè wa páania húrun làa wo, á páania nùna làa wo, bèra a na à bïo síi ó o Maá Dónbeenĩ vèeníanáa o Krista léra 6a nĩ-hía t̄ahũ lè mí pánká na cùkú wi, lé làa bïn síi á warén mún wiráa le mukōn-finle yi.

⁵ Mu bon, wa ka lòn núpua na húrun wa páaníló làa wo bïo yi. Làa bïn síi á wa mún khíi vèe wa páaníló làa wo bïo yi làa bïo ó orén vèeraráa bïo síi. ⁶ Mí wa zūn le bïo wa fù karáa, bïn là a Krista páania 6úaa ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora wéro j̄uhũ 6úe wa cōn, á wa yí bïni yí wé mu 6àn wobáani. ⁷ Mu bon, O núpue na húrun, wón wáa j̄uhũ ló mu bè-kora wéro yi.

⁸ A bïo wa páania húrun làa wo, á wa láa mu yi kénkén le wa mún n̄ páani ì keñ le mukāni yi làa wo. ⁹ Wa zū le bïo ó o Krista wáa vèera, ó o máa bïni máa hí. Húmú máa bïni máa dān o bïo, ¹⁰ lé bïo ó o húrun mu bè-kora bïo yi le cùekúee á mu vóráa. A le mukāni na ó o wáa wi yi ó o wi yi le Dónbeenĩ bïo yi. ¹¹ Lé làa bïn 6àn síi á minén mún zūn le mi ka lè mi húrun mu bè-kora dání yi, á le mukāni na mi wi yi á mi wáa wi yi le Dónbeenĩ bïo yi mí páaníló là a Yeesu Krista bïo yi. ¹² Á warén na wi le mukāni yi ho tá wán á mu bè-kora wáa yí ko mu bïni yí pánká wán. ¹³ Mí yí bïni yí día mi sánia mu bè-kora níi yí á há wé mu bïo na yí térénna tonló s̄la, ká mi wé lòn núpua na húrun bïnia vèera bïo síi, á sánia wé mu bïo na térénna tonló s̄la, á wé sá na le Dónbeenĩ yi. ¹⁴ Bïo mi ka lòn núpua na húrun vèera, á mi le mí sánia wé mu bïo na térénna tonló s̄la, á wé sá na le Dónbeenĩ yi. Lé bïo ó o M̄oyiize lándá pánká wáa mia mi wán, mu lé le Dónbeenĩ sáamu á mi wi yi.

Wa yí máa sá na mu bè-kora yi

¹⁵ Awa, á bïo ó o *M̄oyiize lándá pánká wáa mia wa wán à wa wi le Dónbeenĩ sáamu yi, á lé bïn bïo yi á wa wé è wéráa mu bè-kora le? Bùéé dé! ¹⁶ Ká mi wee wé mu bè-kora, se mi lé mu bè-kora 6àn wobáani. Bïn wee 6uen lé 6a núpua na térénna le yahó. ¹⁷ Mí wa dé le Dónbeenĩ b̄aráká! Mí fù lé mu bè-kora wobáani. *ƐƐ* ká há laa na ká wán, á bïo 6a k̄aranna làa mia na mi tá yi, á mi bò yi lè mí s̄la 6úen6úen. ¹⁸ Mí j̄uná ló mu bè-kora wéro yi, á wáa lé bïo térénna wobáani. ¹⁹ I wee bïo làa mia làa bïo 6a núpua wee b̄ioráa, lé bïo mi yí máa wé zūn mu bïo yara f̄ua f̄ua. Mí fù ka lòn wobáani, á wee dé m̄iten mu koomu wárá lè mí s̄i wá yi, á k̄aa le Dónbeenĩ yi. Làa bïn 6àn síi á há laa na ká wán, á mi mún día m̄iten lòn wobáani, á wé wé bïo térénna, á bïo s̄l le Dónbeenĩ yi.

²⁰ Bïo mi fù ka lòn wobáani mu bè-kora wéro níi yi, á bïo téréna wéro bïo mía mia. ²¹ Awa, á lé ho cúnú yén mi wáa yú há wára na mi wee níi bïo yi há laà na kà wán. Bïo wee lé mu món lé mu húmú. ²² Éé ká há laà na kà wán, á le Dónbeení fáa mia mu bè-kora níi yi, á mi wáa lé le ton-sáwá. Cúnú na wi mu yi, lé bïo mí bïo sá le yi, á bïo wee lé mu món lé le mukáni binbirí na máa vé. ²³ Mu bon, mu bè-kora wéro saánú lé mu húmú. Éé ká le Dónbeení bïo na le wee há làa wén wa páaníló là a Yeesu *Krista na lé wa Nuhúso bïo yi, bún lé le mukáni binbirí na máa vé.

7

O kéréfè á ho lándá pànká wáa mía wán

¹ Wán zàwa lè wán hínni, bïo á í bïo ò na mia á mi zú kénkén, lé bïo mi zú ho lándá: O nùpue na yío wi lua, wón lé yía ho lándá pànká wi wán. ² Làa bïo síi ká a háa yan o báa, á ho lándá céé wo àn báa mu yi ho páahú búenbúen na á wón yío wi lua yi. Ká àn báa háa húrun, se o háa níhú ló hón lándá so yi. ³ Ká àn báa mu yí húrun ò o bíní yan bá-veere, se o lé o bá-fé. Éé ká àn báa húrun ó o bó yi yannáa, se lándá mía o wán, se o yínáí bá-fé. ⁴ Lé làa bún síi á minén bïo mún karáa. Mi páaníló là a *Krista bïo yi á minén mún ka lé mi húrun, á ho lándá wáa bíní mía mi wán. Mi bïo wáa sá yía véera ló 6a ní-hía tshú yi, bèra a na à wa wé sá ho tonló na bïo sí le Dónbeení yi. ⁵ Mu bon, páahú na á mu bïo na yí se poni fù yú ho pànká wa wán, á ho lándá wee wé á mu bè-kora poni búe wén. Á wa sá há ton-kora na wee búen lé mu húmú. ⁶ Éé ká há laà na kà wán, á wa ka lé wa húrun ho lándá dání yi, á wáa yú waten mu bïo na á wa lá lé 6a wobáani níi yi. Wa wáa dà á sá á na le Dónbeení yi lé le hácin-finle, lerén mí bèere Hácírí pànká yi, ká wa wáa máa bíní máa bè *Moyiize lándá yi máa sá máa nanáa le Dónbeení yi.

Bïo nòn ho lándá bòràa

⁷ Awa, á wa wáa bïo mu yén? Ho lándá lée bè-kohó le? Bùeé. *Lándá lá mía se í yí zú bè-kohó. Mu bon, ká ho lándá lá yí bía le: «Yí le ú yío lé mi ninza bïo,»* á í lá máa zún le bún lée bè-kohó. ⁸ Lé ho lándá á mu bè-kohó bó yi dóráa le síi bïo na yí se lè mí síwá àn wéro poni mi. Lándá lá mía, se bè-kohó mún mía. ⁹ Bïo á í fù yí zú ho lándá, á í yío wi lua. Ká bïo ho lándá bò, á mu bè-kohó bèn yú ho pànká, ¹⁰ á í wáa ká mu húmú. Lé bún te bïo á ho lándá na lá à wé á í yi le mukáni, lé hón á à dé mi mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mu bè-kohó bó ho lándá yi á khà mi yáara.

¹² Ká ho lándá hón wee ce, á bïo bò henía mún wee ce, á téréna, á se. ¹³ Awa, á lé mu bïo na se bíní wó ínén búero le? Bùeé! Éé ká mu bè-kohó màhá òn mu bïo na se wán á 6óráa mi. Lé bún wa zūnanáa le mu bè-kohó yí se làa sòobéé, á mún zūnanáa mu bè-kohó sūnsūmámu bïo le Dónbeení bó henía pànká yi. ¹⁴ Mu bon, wa zú le ho lándá hón lé le Dónbeení bó ho le Dónbeení mu Hácírí pànká yi. Ká ínén wón lé o nùpue, pànká mía mi. Í ka lòn wobá-níi na 6a yéera mu bè-kohó yi.

O nùpue á mu bè-kohó pànká wi wán

¹⁵ Ho tūiá poni, bïo á í wee wé á í 6èntín yí zú níhú: Bïo á í wi à í wé á í yí máa wé, ká bïo á í pina, bún lé bïo á í màhá wee wé. ¹⁶ Ká í háa wee wé bïo á í yí wi à í wé, se í tà le ho lándá se. ¹⁷ Awa, se bïo á í wee wé ká á yí ló mi, ká lé bïo mu bè-kohó yú ho pànká í wán. ¹⁸ Mu bon, í zú le mu bïo na se wéro pànká mía mi. Í wee wé lé í wé mu bïo na se, ká ho pànká na á í wé làa bú le

* 7:7 Mi lorí Léro vūahú (Exode) 20.17; Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 5.21

hĩa mía. ¹⁹ Bïo se na á ï wi à ï wé á ï yí máa wé, à mu bïo na yí se na á ï yí wi à ï wé, bñn lé bio á ï mahá wee wé. ²⁰ Ká ï wee wé bio á ï yí wi à ï wé, se bñn wáa yí ló mü. Lé mu bè-kohó na yú ho pánká ï wán á mu ló yi.

²¹ Lé bñn bio yi á ï zūnanáa bio ká: Hen ká ï le ï wé mu bio na se, à bio yi se lé bñn à ï díá ká ï wé. ²² Le Dónbeení lándá à ïnén ï bæere sli wee wa bio yi. ²³ Eε ká bè-veere búí mahá wi, bñn 6èn wee fi láa bio á ï tà bio. Mu wee wé mi lé mu bè-kohó bio na wi mü kàsó nüi. ²⁴ A hĩa 6èn léé yéréké wee sá mü! Yia mahá à kání mi mu ñi-hínmu mu yi lé o yén coon? ²⁵ Eε ká mi wa dé le Dónbeení bārākà o Yeesu *Krista na lé wa Núhũso pánká yi.

Awa, ï hácíri yi, á le Dónbeení lándá pánká wi ï wán. Ká hĩa sánia dñni yi, á mu bè-kohó 6èn pánká wi ï wán.

8

Le Dónbeení Hácíri wee wé ò o nùpue jùhũ lé

¹ Hĩa laa na ká wán á bía wáa páanía là a Yeesu *Krista, bán júná máa sí. ² Mu bon, le Dónbeení Hácíri, dío wee na le mukáni o nùpue yi o páanílo là a Krista bio yi, á kánia mi mu bè-kohó bio lé mu húmú ñii yi. ³ O *Moyiize lándá lá yí dá máa wé bñn, lé bio 6a nùpua yídamu tun mu wéró wōhũ. Eε ká le Dónbeení wó mu. Le ñon mí za ó o 6ueé lá hĩa sánia lé 6a bè-kora wérowá bio, á léraráa 6a júná mu bè-kora ñii yi. Lé ká sii le Dónbeení wó á 6óráa mu bè-kora jùhũ, bñn na lá wee yí ho pánká 6a nùpua wán. ⁴ Le Dónbeení wó ká sii bèra a na à wa dani wé bio ho lándá le wa wé à mu jii sí, warén na yí máa wé bio wa sia wee vá yi na yí se, à wa wee wé bio sí le Dónbeení Hácíri yi. ⁵ Mu bon, bía wee 6ua mítén héha láa bio sí 6a yi na yí se, bán yilera bò bio sí 6a yi wán. Ká bía wee 6ua miten láa bio le Dónbeení Hácíri le 6a 6uaráa miten, bán yilera 6èn bò bio sí le Hácíri mu yi wán. ⁶ Yia wee 6ua mítén héha láa bio sí a yi, wón lá mu húmú wōhũ. A yia wee bè bio le Dónbeení Hácíri le o wé yi, wón 6èn lá le mukáni na máa vé lé ho héera wōhũ. ⁷ Lé bio á bía wee 6ua mítén héha láa bio sí 6a sánia yi, bán lé le Dónbeení zúkúsa. Ba yí máa wé bio le Dónbeení lándá le 6a wé. Ba yáá yí dá mu máa wé hũu. ⁸ Bía wee 6ua mítén héha láa bio sí 6a yi, bán bio yí dá máa wé sí le Dónbeení yi.

⁹ Eε ká minén bán yí máa 6ua miten láa bio sí mi sánia yi. Mi wee wé bio le Dónbeení Hácíri le mi wé, lé bio le Hácíri mu wi mia. Hen ká a Krista Hácíri* mía nùpue na yi, se wón bánso bio yí sá a yi. ¹⁰ Eε ká a Krista wi minén yi, á mi yú le mukáni le Dónbeení Hácíri pánká yi, lé bio mi téréna le Dónbeení yahó. Mi ï hí bñn bon, ¹¹ Eε ká le Dónbeení na vènia o Yeesu á Hácíri wi mia, á lerén na vènia o Krista mu á mún ñ na le mukáni mi sánia yi le Hácíri mu na wi mia pánká yi, hñn sánia so na bio sá mu húmú yi.

¹² Wán zàwa lé wán hñni, bio lé hĩa kíkáa wa wán lé à wa wé bio sí le Dónbeení yi, ká yínari à 6ua waten héha láa bio sí wen. ¹³ Ká mi wee 6ua miten héha láa bio sí mia, á mi ï hí. Eε ká mi khú mi kùrú sii bio wéró yi le Dónbeení Hácíri pánká yi, á mi ï kéri le mukáni yi.

¹⁴ Mu bon, bía le Dónbeení Hácíri wee dí yahó, bán 6úen6úen lé le Dónbeení zàwa. ¹⁵ Le Hácíri na mi yú máa wé mia láa wobáani, le máa dé zánii mia. Le wee wé mia lé le Dónbeení zàwa, á wa dà wee veráa le le «Abaa.» Mu kúará le: Í Maá. ¹⁶ Le Dónbeení Hácíri mí bæere yáá wee bio mu wéréwéré wa sia yi le wa lé le Dónbeení zàwa. ¹⁷ Awa, á bio wa lé le Dónbeení zàwa, á há kía na le dó mi jii le mí ï na mí zàwa mu yi á bio mún sá warén yi. Wa à

* 8:9 O Krista Hácíri na bio bía hen dén lé le Dónbeení Hácíri 6úen6úen léé dà-kéni.

páani há yi là a Krista. Mu bon, ká wa tà wee páani le lònbee yi làa wo, á wa mún khií páani a cùkú yi làa wo.

Le Dónbeení wi à 6a nùpua keń le cùkú yi

¹⁸ Le lònbee lè mí síwà na wee yí wɛn ho zuia á yí dà máa tèè lè ho cùkú na wa khií yi le Dónbeení cón. ¹⁹ Mu bon, mu bío búenbúen na le Dónbeení léra á síi vá làa sòobéé wee lòní bío le Dónbeení khií zéenináa bíá lé le zàwa. ²⁰ Mu bon, mu bío búenbúen á wi ho pánká na bío jùhú míá níi yi. Yínóí munén makóo kera mu yi, yía léra mu lé yía wó mu.† Éé ká ho dé mí síi lòní á jùhú pá wi mu bío mu cón. ²¹ Le Dónbeení khií fé mu bè-lénnii búenbúen ho yáaró pánká na mu wi níi yi lòn wobá-níi níi yi, á mu ù keń míten, á à keń ho cùkú yi làa bío le Dónbeení zàwa wiráa míten bío síi. ²² Mu bon, wa zú le hári lòn zuia á mu wee jínika là a háa na sání wee búe bío síi. ²³ Ká mu máhá yínóí mu bè-lénnia mu mí dòn wee jínika. Warén na yú le Dónbeení Háciri wó, dén na lé le nín-yání bè-hánii, warén mún wee jínika á pannáa bío le khií májá à lén wa júná, á zéeni le wa lé le zàwa. ²⁴ Wa fera búñ bon. Ká wa fenló mu máhá léé bío na wa dó wa sía wee lòní. Éé ká a nùpue híá nòn mu bío na ó o wee lòní, se búñ bío so ó o máa bíni máa lòní. Mu bío na ó o nùpue yío wi wán ó o so tñ bíni ì lòní le? ²⁵ Éé ká wa dó wa sía wee lòní bío wa yío míá wán, se wa há wa sía wee lònínáa mu.

²⁶ A le Dónbeení Háciri mún wee séeni wɛn, lé bío wa lé 6a yídàwa le Dónbeení bío dání yi. Mu bon, wa yí zú bío wa à floráa. Lé búñ te bío le Háciri mu wee fio wa bío yi le há jínikaa na bío yara yí dà máa zéeni. ²⁷ A le Dónbeení na wee mi bío khiína zoó wi há sía yi, dén zú bío le Háciri wi le fio. Mu bon, le Háciri mu wee fio bíá dó mí sía le Dónbeení yi bío yi. Le wee wé mu làa bío le Dónbeení le mu koráa.

²⁸ Le Dónbeení wee wé à mu bío búenbúen wé ho cùnú bío bíá wa le cón, bán na le hueekaa làa bío le lon làa bú. ²⁹ Mu bon, le Dónbeení fèra hueeka 6a, á le mún fèra lon à le wé à 6a bonmín lè le za, bèra a na à wón wé 6a zà-kúii kñleso. ³⁰ Bán na le Dónbeení fèra le mí ì wé bío ká síi á le mún von, á bíá le von á le mún wó á 6a téréna le yahó, á bíá le wó á 6a téréna le yahó á le mún wó á 6a yú le cùkú.

Le Dónbeení waminí bío

³¹ Bío wa yàá wáa à bíni ì bío lé mu yén? Bío le Dónbeení wi làa wɛn, á yía dà à sánsá wɛn lé o yén? ³² Le Dónbeení na yí pá mí za húmú, à le tà nòn wo ó o húrun wa búenbúen bío yi, á so máa na mu bío búenbúen wɛn máa bè mí za mu wán le? ³³ Nùpue na dà à baká bíá le Dónbeení hueekaa yi wón míá. Lé bío le Dónbeení wó á 6a téréna le yahó. ³⁴ Nùpue na wáa dà à síini 6a júná wón míá. Lé bío ó o *Krista húrun. Mu yáa yínóí búñ mí dòn, o véera, á wi le Dónbeení nín-tiání, á wee fio le yi wa bío yi. ³⁵ Léé wée dà à fáa wɛn o Krista na wa wɛn níi yi? Lé ho yéréké na wé sá a nùpue yi léé, táá lé le yidééré? Táá lé bío 6a nùpua wee beé wa lò bío yi le? A lé le híni lé mu khemu léé, táá lé mu bío na dà wee dé le óoonii. Táá lé mu húmú le? ³⁶ Mu ù wé wɛn làa bío mu túararáa le Dónbeení bíoni vùahú yi: «Lé únén Dónbeení bío yi á wa wee zàanínáa wa mukáni làa wizooní búenbúen. Ba nùpua wee lá wɛn lòn pia na 6a wà vaá búe.»‡ ³⁷ Éé ká mu búenbúen yi, á warén lé bíá lé 6a san-báa binbirí o Krista na wa wɛn pánká yi. ³⁸ I làa mu yi binbirí le mu húmú, lè ho keń le mukáni yi, lè le Dónbeení tonkarowá na ho wáayi, lè há pánkáwá búenbúen, làa bío há làa na ká wán, làa bío khií wé, ³⁹ lè ho wáayi pánkáwá, làa híá ho

† 8:20 Mi loń Bío jùhú búeenii vùahú (Genèse) 3.17 ‡ 8:36 Mi loń Lení vùahú (Psaumes) 44.23

tá yi, lè mu bè-lénnia búenbúen, á dèe woon yí dà máa fáa wen le Dónbeení waminí na le dín wa Núhúso Yeesu Krista wán zéenia láa wen ní yi.

9

O Isirayeele nípomu bío sá le Dónbeení yi

¹ I ì mí ho tũá poni, ì máa fí sabéré lé bío á ì bío sá a *Krista yi. A le Dónbeení Hácírí mún wee zéeni mu wéréwéré ì sí yi le bío á ì bío á bon. ² I yi wee dè láa sòobéé, á lò wee be mu bío yi. ³ Mu bon, Ìnén ì béere lá à fan le le Dónbeení dánkání mi, à ì lá a Krista fáa mún yi ká bún lá dà à séení wán zàwa lé wán hínni na láa mi lé ho sí kéní bío yi. ⁴ Ba lé o *Isirayeele nípomu. Le Dónbeení wó ba lé mí zàwa, á zéenia mí cùkú láa ba, á bò le páanú lé mí síwá láa ba. Le nòn ho lándá ba yi, á zéenia bío ba wé è búaaní láa de láa ba. Le dó mí jii nòn ba yi bío cèrèe dání yi. ⁵ Lé barén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu m̀nmanía, á mu nípomu dání yi, á lé barén b̀an sí ó o Krista mún búeé ton yi, wón na wí mu bío búenbúen jùhú wán, á lé le Dónbeení, á le khòoní bío sá yi fèe. *Amiina.

Bía lé o Isirayeele nípomu binbirí

⁶ Bún wee zéeni le bío le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé á le so khú yi le? Búeé. Èe ká bía ba wee ve láa Isirayeele zàwa yínorí bán búenbúen lé bía lé o zàwa binbirí. ⁷ O o Abarahaamu zàwa mún yínorí bán búenbúen lé bía lé o zàwa binbirí. Mu bon, bío ká lé bío le Dónbeení bía nòn o Abarahaamu yi: «Ba zàwa na á ì dó ì jii le ì na foñ, lé o Izaaki á ì ì dín wán á fo ò yíráa ba.»* ⁸ Bún wee zéeni le o Abarahaamu zàwa na ó o ton búenbúen yínorí Dónbeení zàwa. Bía lé le zàwa lé bía le Dónbeení dó mí jii bío yi, na lé o Abarahaamu m̀nmanía. ⁹ Mu bon, há jii-cúa na ká lé h́a le Dónbeení mà á dóráa mí jii: «Lóhó ló tiká ká ì b́nì ì buen ù cón ká mún háa Sara ton o za b́a.»† ¹⁰ Bún pá yínorí mu mí dòn. O Erebeaa mún ton ba hénbéní lè wán maá Izaaki. ¹¹⁻¹² Páahú na ba yáá dín yi ton yi á yí wó bío se láa bío yí se, á le Dónbeení bía bío ká: «O kínleso á à wé o fèeso ton-sá.»‡ Le Dónbeení bía b́n b̀era a na à bío le le mí ì wé à wé à lén. Le wee hueeka ba nùpua láa bío sí le yi. Mu yí máa lé ba nùpua wára yi, ká mu wee lé lerén na wee ve ba yi. ¹³ Láa bío mu tuarará le Dónbeení b́oní v́ahú yi ká síi: «O wara a Zakoobu ò o día a Ezayuu.»§

Le Dónbeení le mí ì wee bío na à le wé mu

¹⁴ Awa, á b́n kúará lé mu yén? Mu so wee zéeni le le Dónbeení yí téréna le? Búeé dé! ¹⁵ Mu bon, bío ká lé bío le bía nòn o *Moyiye yi: «Ì le ì wé hii láa nùpue na, à ì wé le lè b̀anso. I le ì zúr nùpue na makárí à ì zúr b̀anso makárí.»* ¹⁶ Bún wee zéeni le yínorí bío ba nùpua wee cà mu, taá bío ba wee jii mí lò bío yi. Ká le Dónbeení na wee wé le hii lé dío mu wee lé yi. ¹⁷ Bío ká lé bío bía le Dónbeení b́oní v́ahú yi: «Ì dó fo lé ho *Ezipite kshú b́e b̀era a na à ì dárílo bío zúr, à ì yèni mún lé ho dímíná búenbúen yi.»† ¹⁸ Lé b́n nòn ká le Dónbeení le mí ì zúr nùpue na makárí, à le zúr b̀anso makárí. Le le mí ì wé ò o nùpue yi ti, à le wé à b̀anso yi ti.

¹⁹ Ká lé b́n mu karáa, jún-sí ó o búí á à tùa mi le lée webio nòn le Dónbeení mu pá wee záraa lé ba nùpua? Mu bon, yía dà à pí bío le Dónbeení le mí ì wé

* **9:7** Mi loñ Bío jùhú búeení v́ahú (Genèse) 21.12 † **9:9** Mi loñ Bío jùhú búeení v́ahú (Genèse) 18.10, 14 ‡ **9:11-12** Mi loñ Bío jùhú búeení v́ahú (Genèse) 25.23 § **9:13** Mi loñ Malasii v́ahú 1.2-3 * **9:15** Mi loñ Léro v́ahú (Exode) 33.19 † **9:17** Mi loñ Léro v́ahú (Exode) 9.16

wón mía. ²⁰ Nùpue so dà à p1 b1o le Dónbeen1 le mí ì wé le? Dà-mínii so dà à tùa y1a má le yi le lée webio n̄n ó o má mi kà le? ²¹ O s1-mí so y1 dà máa mí ho córó làa b1o ó o s1i v́a yi le? O le mí ì mí d̄e na bio j1uhũ wi láa sòob̄e, tàà d1o b1o j1uhũ tà mía lè ho córó mu, ò o mí.

²² Awa, le Dónbeen1 wi le zéeni le mí s1i wee c1, á wi le zéeni mí pánká. A le j1n̄n pá ñá mí yi láa sòob̄e b1a le s1i wee c1 yi b1o yi, na b1o sá ho yáaró yi. ²³ Ká le màhá mún wi le zéeni mí cùkú been1 láa b1a le zūna màkárí, bán na le fèra w1okaa à 6a keñ le cùkú been1 mu yi. ²⁴ Bán sowaso lé warén. Le von wen léra 6a *zúifùwa láa b1a y1n̄r1 6a zúifùwa t̄ahũ. ²⁵ B1o kà lé b1o le Dónbeen1 b1a mí j1i-cúa f̄ero Ozee v̄uahũ yi:

«B1a lá y1n̄r1 1 n̄ipomu
á ì wé è ve le 1 n̄ipomu.
Mu n̄ipomu na á ì lá y1 wa,
á ì wáa warí láa sòob̄e.»

²⁶ Hen na 6a lá wé le:

«Mí y1n̄r1 1 n̄ipomu»,
á 6a wée ve mia y1 lè
le Dónbeen1 na wi f̄eεε zàwa.»[‡]

²⁷ O j1i-cúa f̄ero *Ezayii wón b̄en b1a b1o kà p̄np̄n̄n o *Isirayεεle n̄ipomu dání yi: «Hárí ò o Isirayεεle n̄ipomu wé boo lè mu yámú j1umu j1ii h̄enlè b1a b1o s1i, á 6a s̄n-kéní mí dòn lé b1a á à fen. ²⁸ Mu bon, b1o ó o N̄uhũso b1a le mí ì wé ò ò wé f̄uaf̄ua ho tá wán.»[§] ²⁹ Làa b1o ó o Ezayii mu mún pá fèra b1aráa b1o kà:

«Le Dónbeen1 na dà mu b1o búenbúen
lá y1 ká b1a wa n̄nkáni can yi,
se wa b1o lá à keñ
lè ho Sod̄oamu lóhó b1o s1i,
wa b1o lá à bonmín
lè ho Kom̄ore lóhó b1o s1i.»^{*}

Le Dónbeen1 wee wé à 6a n̄ipua t̄eren le yahó

³⁰ Awa, á b1o wa wáa à b1o lé mu yén? B1a y1n̄r1 6a *zúifùwa na y1 cà à 6a t̄eren, á le Dónbeen1 wó á 6a t̄erenna le yahó 6a sladéro le yi b1o yi. ³¹ O *Isirayεεle n̄ipomu bán b̄en lá wi 6a ñn̄ ho làndá wán à t̄erennáa le Dónbeen1 yahó á mu y1 wó y1 yú. ³² Lée webio n̄n 6a y1 wóráa mu y1 yú? Lé b1o 6a y1 cà à 6a t̄eren le Dónbeen1 yahó lè 6a sladéro le yi, à 6a wi 6a t̄eren le yahó lè h̄a wárá na 6a wee wé. A 6a kákana le huee na wee wé ò o n̄ipue lùwá wán.

³³ Làa b1o mu túararáa le Dónbeen1 b1on1 v̄uahũ yi:

«Mí loñ, ho Sion lóhó yi,
á ì bàrá le huee
na wee k̄k̄n̄ wán,
ho búaa hó na wee lùwá a n̄ipue.
Eε ká y1a màhá dó mí s1i ho yi,
á bánso máa n̄iyi.»[†]

10

Ba zúifùwa láa b1a y1n̄r1 6a à b1o sá a N̄uhũso yi

¹ Wán zàwa lè wán hínni, b1o wi 1 s1i yi láa sòob̄e na á ì wee fio le Dónbeen1 c̄s̄n 6a *zúifùwa dání yi, lé 6a kániló b1o. ² Mu bon, 1 dà à b1o mu 6a j1ii le 6a

[‡] 9:26 Mí loñ Ozee v̄uahũ 2.1-3, 25 § 9:28 Mí loñ Ezayii v̄uahũ 10.22-23 * 9:29 Mí loñ Ezayii v̄uahũ 1.9; B1o j1uhũ búeen1 v̄uahũ (Genèse) 19.23-28 † 9:33 Mí loñ Ezayii v̄uahũ 28.16

6èntín henía le Dónbeení bío làa sòobéε, εε ká mu yara binbirí á 6a yí zū. ³ Bío le Dónbeení wee wé ò o nùpue téréen le yahó á 6a yí zū, á 6arén miten wi 6a cá bío 6a à wé ká 6a à téréen le yahó. Lé ká sīi á 6a pánáa bío wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeení yahó. ⁴ Mu bon, lé o *Krista n̄n ó o *M̄yīize lándá bèró bío jīi sūrāa, bèra a na à bīa búenbúen na wee dé mí sīa o Krista mu yí, à bán téréen le Dónbeení yahó.

⁵ Bío ó o M̄yīize bīa ho lándá na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeení yahó dání yí lé bío ká: «Yia wee wé bío ho lándá bō henía wón yío á à wé lua ho pánká yí.»* ⁶ Le sīidéro o Krista yí dání yí na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeení yahó á bío ká lé bío bīa: Yí bío ū sīi yí le «lé o yén á à yóo ho wáayi?» Mu wee zéení le lé o yén á yòò wé ó o Krista 6ueé lii. ⁷ Mún yí bío ū sīi yí le «lé o yén á à lii ho nī-hónbó-lóhó yí?» Mu wee zéení le lé o yén á líi vèení a Krista 6a nī-hía tīahú.

⁸ Ká bío ká lé bío bīa: «Le bioní 6ueé 6ó foñ. Dén bioní so lé dño wee zéení le sīidéro o Krista yí bío.»† Lé lerén bioní mu á wa wee bue. ⁹ Ká fo tà bīa wéréwéré le o Yeosu lé o Nūhūso, ká fo dó ū sīi binbirí le le Dónbeení vèení wo léra 6a nī-hía tīahú, á fo ò fen. ¹⁰ Mu bon, le sīi na wee dé le Dónbeení yí binbirí lé bío wee wé ò o nùpue téréen le yahó. Yia bīa mí sīidéro o *Krista yí bío wéréwéré, wón 6ansó á le Dónbeení á à fení. ¹¹ Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeení bioní vūahú yí: «Nùpue léee nùpue na dó mí sīi le Dónbeení yí wón máa n̄yī.»‡ ¹² Ba *zúífūwa làa bīa yínóñ 6a zúífūwa á hueekaró mía yí. Ba búenbúen lééra o Nūhūso nī-kéní yí, wón na wee wé mu temtemu làa bīa búenbúen na wee fio mu o cón. ¹³ Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeení bioní vūahú yí: «Nùpue léee nùpue na à ve o Nūhūso, ó ò kání.»§

¹⁴ εε ká 6a so dà à ve o Nūhūso ká 6a yí dó mí sīa wo yí le? A 6a so dà à dé mí sīa wo yí ká a 6úí yí zéeníá o bío á 6a yí n̄á le? A 6a so dà à j̄n̄í mu ká a 6úí yí buera mu le? ¹⁵ A mu so dà à bue ká a 6úí yí tonkaa mu bío yí le? Làa bío mu túararāa le Dónbeení bioní vūahú yí ká sīi: «Bia wee 6uen lé há bín-tentewá á miló sī-wεε 6èntín wi làa sòobéε.»* ¹⁶ Ká 6a búenbúen mähá yí bō le Dónbeení bín-tente yí. Mu bon, bío ká lé bío ó o *Ezayii bīa: «Nūhūso, lé o yén yáá dó mí sīi le bín-tente na wa wee bue yí?»† ¹⁷ Lé ká sīi á le sīidéro le Dónbeení yí wee lé le bioní na ó o nùpue wee j̄n̄í yí, á le bioní mu lé o Krista bío bueró.

¹⁸ Awa, le 1 túa mia: O *Isirayεele n̄ipomu á yí j̄n̄á le bín-tente mu le? Ba j̄n̄á le. Bío ká lé bío túara le Dónbeení bioní vūahú yí:

«Le Dónbeení bín-tente
á bēnbéra há lūa búenbúen.

Le buera n̄n

ho dīm̄j̄n̄á nùpua búenbúen yí.»‡

¹⁹ Le 1 wíoka túa mia: A lé o Isirayεele n̄ipomu yí zūna mu kúará le? Awa, á bío ká lé bío ó o *M̄yīize fèra bīa mu dání yí:

«Ì ì wé á bīa yínóñ 1 n̄ipomu

á mi ì dí lè le yandee.

Ì ì wé á mi sīa á à cī

mu n̄ipomu na hácirí mía yí.»§

²⁰ Le *Dónbeení j̄n̄í-cúa fεero Ezayii yáá henía mí sīi ò o bīa bío ká:

«Bia lá yí máa cá mi

* **10:5** Mi lorí Levii nūwá vūahú (Lévitique) 18.5 † **10:8** Mi lorí Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 30.12-14 ‡ **10:11** Mi lorí Ezayii vūahú 28.16 § **10:13** Mi lorí Zowεele vūahú 3.5 * **10:15** Mi lorí Ezayii vūahú 52.7 † **10:16** Mi lorí Ezayii vūahú 53.1 ‡ **10:18** Mi lorí Lení vūahú (Psaumes) 19.5 § **10:19** Mi lorí Lándá zéeníló vūahú (Deutéronome) 32.21

á yú mi.

Bía lá yí máa fio dèe 1 cón

á ì zéenia lè Ìten.»*

²¹ Ká a Isirayeele nìpomu dání yi, á le Dónbeenì nì-cúa fεero Ezayii pá bínía le le Dónbeenì bía bío ká: «Làa wízoní b́unb́un ká ì wee dá ì nni ve o Isirayeele nìpomu na yí máa bè ì bioní yi, à 6a káa.»†

11

Le Dónbeenì yi pá a Isirayeele nìpomu bío

¹ Awa, le ì túa mia: Le Dónbeenì pá a *Isirayeele nìpomu le? Bùeé dé! Lé bío á Ìnén mún lé 6a nì-kéní, á lé o *Abarahaamu m̀nmaní. Ì ló a Bēnzamεε nūwā b̀an zì-júhú yi. ² Le Dónbeenì nìpomu na le fèra hueekaa á le yí pá. Mí bíni leéka le Dónbeenì bioní v̄uahú bioní na ká bío, h̄a ó o nì-cúa fεero *Elii mà n̄n le Dónbeenì yi ká a s̄li yí wan o Isirayeele nìpomu bío na 6a wó yi. O le: ³ «Núhúso, ū n̄i-cúa fεerowá á 6a 6ó. Ū muini yēnií lùà á 6a fù. Lé Ìnén ì dòn ká, á Ìnén 6a mún wi 6a búe.»* ⁴ A bío ká lé bío le Dónbeenì bía n̄n wo yi: «Ba báawa muaaseé h̄enun á ì ká lè Ìten. Bán yí búrá le dofni na 6a le Baale yahó á yí b̀uaanía le.»† ⁵ Mu mún ka ká síi ho zuia. Le Dónbeenì s̄amu bío yi, á 6a s̄n-kéní lé bía le léra. ⁶ Lé le s̄amu bío yi á le hueekaará 6a, ká yín̄n bío 6a wó bío yi. Ká b̄n̄n m̄ia se le s̄amu w̄aa yín̄n s̄amu.

⁷ Léee webio á mu wee zéení? Mu wee zéení le bío ó o Isirayeele nìpomu lá wee cà á 6a yí yú. Bía le Dónbeenì hueekaa lé bía yú mu. Ká bía ká bán yiwa w̄aa tunka. ⁸ Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeenì bioní v̄uahú yi: «Le Dónbeenì wó á 6a háciira m̄ia.

Le wó á h̄arí lòn zuia
à 6a yí dà máa mi,
á yí dà máa ní bío.»‡

⁹ O *Daviide mún bía bío ká:
«Le 6a bè-d̄inii wé lòn dádá,
lòn k̄sh̄ú na 6a à t̄e yi,
à bío ko làa ba à sá 6a yi.

¹⁰ Le 6a wé 6a muíiwá,
à yí bíni yí mi d̄eε.

Ni le lònbee 6a n̄n̄a yi.»§

¹¹ Awa, le ì túa mia: Mí wee leéka le lé 6a *zúifùwa lùwá á mu vóráa le? Bùeé dé! Eε ká lé 6a wékheró p̀anká yi á h̄a síiwá na ká n̄pua bò yi feraráa. A b̄n̄n lé bío dó le yandee 6a zúifùwa mu yi. ¹² Ba wékheró wó á ho d̄im̄j̄ná n̄pua yú mu bè-tentewá le Dónbeenì bío dání yi. A bío 6a khon ho k̄n̄iló yi wó á bía yín̄n 6a zúifùwa yú mu bè-tentewá le Dónbeenì bío dání yi. B̄n̄n wee zéení le ká barén zúifùwa h̄ia tà ho k̄n̄iló bío, á mu bè-tentewá mu á à wíoka à dé wán.

Le v̄nd̄ε na ló m̄iten làa d̄io 6a fá bío

¹³ H̄a làa na ká wán, á minén na yín̄n 6a *zúifùwa lé mia á ì wee bíoráa. Ì lé o Yeesu tonkaró bía yín̄n 6a zúifùwa c̄n̄, á ì s̄li wan ho tonló mu bío yi. ¹⁴ Ì wi à mu yandee zo wán síi n̄pua na lé 6a zúifùwa à k̄n̄in̄a 6a n̄i-d̄ondáa.

* **10:20** Mí loñ Ezayii v̄uahú 65.1 † **10:21** Mí loñ Ezayii v̄uahú 65.2 * **11:3** Mí loñ Bá-záwa n̄n-yání v̄uahú (1 Rois) 19.10, 14 † **11:4** Mí loñ Bá-záwa n̄n-yání v̄uahú (1 Rois) 19.18 ‡ **11:8**

Mí loñ Lándá zéeníló v̄uahú (Deutéronome) 29.3; Ezayii v̄uahú 6.10 § **11:10** Mí loñ Lení v̄uahú (Psaumes) 69.23-24

15 Mu bon, bïo le Dónbeenĩ ñàana 6a bǎnía, á bǔn wó á ho ðímǎnáa làa de bǎnía sí. Awa, ká le Dónbeenĩ bǎnía tà 6a bïo, á bǔn so máa keĩ lè 6a húrun vèera le? 16 Ká ho ðínlò bè-yáa bïo sá le Dónbeenĩ yi, se hía ká ðúenðúen bïo mún sá le yi.* Ká le vǐndèè naní bïo sá le Dónbeenĩ yi, se le 6àn lakara bïo mún sá le yi. 17 O *Isirayeele ñipomu ka lòn oliiwewa vǐndèè na fá, á 6a kúiora lakara 6úí. Únén na yínòí o zúífú ka lòn oliiwewa vǐndèè na fá yi, á ho lakahó mu bò yi wee yíràa dén yuaamu. 18 Lé bǔn ñon á fo yí ko á ù yòoní úten, à zùarí bǎa ka lòn lakara na 6a kúiora yi. Fo ò yòoní úten le we? Yínòí únén ñon á hǎ naní yío wi luaráa, hǎ naní lé hǎ ñon á únén yío wi lua.

19 Nún-sí fo dà á bío: Hǎ lakara mu kúiora bèra a na à Ìnén dàrì cèé. 20 Mu bon, 6a ka lòn lakara na kúiora, lé bïo 6a yí dó mí sía le Dónbeenĩ yi. Únén 6a 6èn cèéra, lé bïo ù dó ù síi le Dónbeenĩ yi. Èe ká ù máhá pa úten bïo, yí yòoní úten mu bïo yi. 21 Mu bon, ká le Dónbeenĩ hǎa wee kúio le vǐndèè na fá lakara, se le mún dà à wé mu 6àn síi lè únén. 22 Awa, loí: Le Dónbeenĩ wee wé mu tentemu lè 6a ñupua, á le mún jii. Le jii bǎa yí máa bè le Dónbeenĩ mu bioní yi wán, ká únén á le è wé lè mí tentemu ká fo tà bò mu wǎhú. Ká bǔn mía á únén á le mún ñ sén lòn lakahó. 23 Ká 6a zúífúwa khúí bǎnía tà dó mí sía le Dónbeenĩ yi, á le è bǎnì ì cèé 6a hen na 6a fù wí yi lè ho yahó, mu wéró pánká wi le cǎn. 24 Mu bon, únén wón síi binbirí ka lòn vǐndèè na ló mítén 6àn lakahó. Fo séra á 6ueé cèéra le vǐndèè na fá yi, ká hón yínòí ù síí. Ba zúífúwa bǎn lá lé le vǐndèè na fá 6àn lakara. A 6a bǎnì cèéró le vǐndèè na 6a ló yi á lònbee máa keĩ le Dónbeenĩ cǎn.

O Isirayeele ñipomu kǎnìlò bïo

25 Wàn zàwa lè wàn hǐnni, bïo le Dónbeenĩ le mí ì wé na sà yi á ì zéeni làa mia, bèra a na à mi yí wé miten lè mu bè-zúrminí 6ànsowà: O *Isirayeele ñipomu sǎn-kéní á à ðǎn máa zúr bïo 6úí yara, fúaa ká hǎ síi-vìò ñupua na le Dónbeenĩ hueekaa ðúenðúen yú ho kǎnìlò wó. 26 Bǔn món ó o Isirayeele ñipomu máhá à kǎnì, làa bïo mu túararàa le Dónbeenĩ bioní vǎahú yi: «O kǎnìlò á à lé ho Sion lóhó yi.

O *Zakoobu zǐ-ñúhú ñupua

pílò làa de á le è khíní yi.

27 Dén lé le páaní na á Ìnén Dónbeenĩ
á à bè làa ba ká í séra 6a bè-kora día.»†

28 Bïo 6a zúífúwa pá le bǎn-tente bïo, á 6a wó le Dónbeenĩ zúkúsa, lé bǔn bïo yi á minén yúráa ho kǎnìlò. Ká bǎa le Dónbeenĩ hueekaa wó lè mí ñipomu, á le wa 6àn maáwà bïo yi. 29 Mu bon, le Dónbeenĩ hǎa hǎn bïo, à le máa bǎnì fé mu. Le hǎa von ñupue na, à le máa bǎnì pí 6ànso. 30 Bïo mi yánkaa yí bò le Dónbeenĩ bioní yi, á hǎ làa na ká wán á le Dónbeenĩ wó le hii làa mia 6a *zúífúwa pílò làa de bïo yi. 31 Lé làa bǔn á 6arén mún yí bò le Dónbeenĩ bioní yi hǎ làa na ká wán, bèra a na à bïo le Dónbeenĩ zúrnanáa minén màkárí, à le mún zúr 6arén màkárí làa bǔn bïo. 32 Mu bon, le Dónbeenĩ día á 6a ñupua ðúenðúen wee pí le bioní bïo, à le bè yi bǎnì zúrínáa 6a ðúenðúen màkárí.

Le Dónbeenĩ dà po mu bïo ðúenðúen

33 Eee! Le Dónbeenĩ bïo ðúenðúen 6èntǎn jii sú. Le bè-zúrminí lè le bïo zúrúlo á jii yí zú. Bïo le le mí ì wé á ñupue yí dà máa zúr. A mu wéró yara á ñupue mún yí dà máa zúr. Bïo ká lé bïo túara le Dónbeenĩ bioní vǎahú yi: 34 «Lée wée dà à zúr o Ñúhúso yilera?

* 11:16 Mi loĩ Miló vǎahú (Nombres) 15.19-21 † 11:27 Mi loĩ Ezayii vǎahú 59.20-21

Lée wée dà le zéenii á à na a yi?

³⁵ A lée wée dà mu bío á à há làa wo
ò o bè yi hánáa bánso?»[‡]

³⁶ Lé bío mu bío búenbúen wee lé o cón. Lé orén pánká yi á mu búenbúen wiráa, á bío sá a yi. Le ho cukú bío sí a yi féεε. *Amiina!

12

Wa wi le mukən-fnle yi là a Krista

¹ Wàn zàwa là wàn hínni, bío le Dónbeení wáa zéenía mí tentemu làa wən ká síi, á ì ì hení bío ká làa sòobéε á à na mia: Mí na miten búenbúen le Dónbeení yi lòn muiní yía ká mí yío nɔn wi lua, á bío sí le yi, á bío wé sí le yi. Bún lé le búaaní binbirí na mí ko mí búaaní lè le Dónbeení. ² Mí yí bè ho dímíná biowa na yí se yi, ká mí día le le Dónbeení yèremá mí hácirí á wé lè le hácirí dà-fnle. Lé bún á à na ká mí ì zúr bío le Dónbeení síi wá yi, bún na se, á bío sí le yi, á jii tun.

³ Le Dónbeení sáamu na le wó làa mí bío yi, á ì ì bío bío ká á à na mí búenbúen yi: O búí yí leéka le mí bío nɔhú wi po bío ó o bío karáa. Ká mí ní-kéní kéní wé gua miten làa bío mí bío karáa á héha lè mí síadéro le Dónbeení yi, bío le nɔn pánká mia. ⁴ Mu bon, o núpue sánía lée dá-kéní, ká bío ceékaa mín yi wó há bún lé bío boo, á mu lè mí dá-kéní kéní bè-wénia mún wi mín júná yi. ⁵ Làa bún síi á warén mún boo, ká wa búenbúen lé há sánía dá-kéní wa páaníló là a *Krista bío yi. Wa búenbúen ceékaa mín yi, yía lè mí lahó, yía lè mí lahó, làa bío ó o núpue sánía biowa ceékaaráa bío síi. ⁶ Mu bío wéro pánká á le Dónbeení nɔn wa ní-kéní kéní yi mín júná yi. Yía le Dónbeení nɔn mí jì-cúa féεró pánká yi, á bánso wé wé mu á héha lè le síidéro le Dónbeení yi. ⁷ Yía le nɔn ho pánká yi ò o wé séení 6a núpua, á wón wé séení 6a. Yía le nɔn ho pánká yi ò o wé káran 6a núpua, á wón wé káran 6a. ⁸ Yía le nɔn ho pánká yi ò o wé hí 6a núpua sía, á wón wé hí 6a sía. Yía le Dónbeení nɔn ho pánká yi ò o wé há 6a núpua lè mu bío, á wón wé hén mí yi á hánáa 6a. Yía le nɔn ho pánká yi ò o wé dí 6a núpua yahó, á wón sòobá míten mu wéro yi. Yía le nɔn ho pánká yi ò o wé zúr 6a núpua makári, á wón wé wé mu lè le sí-wεε.

⁹ Mí le bío mí wa làa mín á bío wé ho túiá poni. Mí jin mu bè-kora, á ca mí kuio mu bè-tente wéro yi. ¹⁰ Mí warí mín làa sòobéε làa bío á 6a zàwa mín yi ko 6a warínáa mín bío síi. Mí wé kɔnbi mín, á dé mí sòobéε mu yi. ¹¹ Mí ca mí kuio o Nuhúso tonló sáro yi, mí yí dí parí, á wé mu lè mí sía búenbúen. ¹² Mí wé zámaka bío mí dó mí sía wee lóoní bío yi. Mí wé hí mí sía le lónbee páahú, á wé fio le Dónbeení yi féεε. ¹³ Mí wé séení mín zàwa lè mín hínni kèrétíewa làa bío 6a makóo wí yi. Bia wee làa mí wán á mí wé 6ua sese.

¹⁴ Mí wé fan mu bè-tentewá à na bia wee beé mí lò yi, mí wé fan bún, ká mí wé yí dánkání 6a. ¹⁵ Bia wé wee zámaka, á mí zámaka làa ba. Bia wé wee wá, á mí wá làa ba. ¹⁶ Mí wé mí yilera làa dá-kéní. Mí wé yí yooní míten, ká mí wé liiní míten, á tà páaní lè 6a ní-khenia. Mí yí wé míten làa bè-zúrminí bánsowá.

¹⁷ Yía wé wó khon làa mia, á mí yí wé yí khe lè bánso. Mí wé wé mu tentemu lè 6a núpua búenbúen. ¹⁸ Ká mu dá wee wé, á mí sòobá míten, á ho héérá kerí minén lè 6a núpua búenbúen páahú, ká ho bán yáaró yí lé mia. ¹⁹ Minén na á ì wa làa sòobéε, mí wé yí dí yúaa míten, ká mí dé mu le Dónbeení níi yi. Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeení bíoní vúahú yi: «Há yúaa díro bío sá

[‡] 11:35 Mí loń Ezayii vúahú 40.13; Zoobu vúahú 41.3

miñ. Yia ko làa bïo na, á ï wé mu le òanso, lé Ìnén Nùhúso Dónbeení bía mu.»*
 20 Mu pá bíníá túara: «Hen ká ù zúkúso le híni wee búe, à ù na mu bïo wo yi le o dí. Ká le ju-háñí dà a, à ù na mu jummu wo yi le o ju. Ká fo wee wé ká, á mu ù keñí lòn donfúaa á fo wee khá bè òanso juhú wán.»† 21 Mi yí le mu bè-kora yí pánká mi wán, ká mi wé wé mu bè-tentewà à yíráa ho pánká mu wán.

13

Ho pánká ya-díwá lé le Dónbeení bàrá 6a

1 Ba núpua búenbúen ko 6a wé bè ho pánká ya-díwá bioní yi. Pánká ya-díwá yí dá máa keñí ká le Dónbeení yí non mu níi. 2 Lé búñ non ká yía pá 6a bïo, se òanso pá le Dónbeení bïo na le bò. Ká yía wee wé búñ se o wee síniñ mí juhú míten. 3 Yía wee wé mu bè-tente wón yí ko ò o zón ho pánká ya-díwá. Ká yía wee wé mu bè-kora wón ko ò o zón 6a. Hen ká fo wi à ù wé yí zón ho pánká ya-díwá, à ù wé wé mu bè-tentewà, á 6a wé è wíoka ù yèni. 4 Mu bon, ho pánká ya-díwá lé le Dónbeení ton-sáwá ù séeníló bïo yi. Éε ká ù òen wee wé mu bè-kora, à ù zón, lé bïo le Dónbeení non ho wáñú 6a yi à 6a bé bía wee wé mu bè-kora. Hen ká 6a wee bé òanso, se lé le Dónbeení tonló na le kàráfáa 6a yi á 6a wee sá, à zéeni làa yía wee wé mu le le Dónbeení síi wee cí òanso yi. 5 Lé búñ non ó o núpue ko ò o wé wé bïo ho pánká ya-díwá le o wé, bèra a na à le Dónbeení síi yí cí a yi, à mún wé bè mu yi lé bïo ó o zú le búñ lé bïo térénna.

6 Lé búñ bïo yi á mi mún ko mi wé sáanínáa ho lànpo. Lé bïo le Dónbeení lé dío kàráfáa ho tonló mu 6a yi le 6a sá ho sese. 7 Mi ko mi na bïo núpue na yi, à mi na mu wo yi: Yía bïo léé lànpo, à mi sáaní ho wo yi. Bïo ko mu sáaní ho pánká ya-díwá yi à mi sáaní mu. Yía mi ko mi kónbi, à mi kónbi o. Yía ko làa hézání, à mi hézón wo.

Yía wa 6a núpua se òanso bò le Dónbeení làndá yi

8 Mi yí le kee búí keñí mia. Bïo ko mu keñí mia lòn kee fées lé mi wañmínló. Yía wa mín záwa le mín hínni, se wón wee wé bïo ho làndá le o wé binbirí. 9 Mu bon, há làndáwá na ká á mi zú: «Yí wé há-fé táá bá-fé. Yí búe núpue. Yí juuaa bïo. Yí le ù yó le mí ninza bïo.»* Hón làndáwá so làa hía ká búenbúen á jii wee sí le bioní dà-kéní na ká yi: «Wañ mí ninza làa bïo á fo waráa ütèn bïo síi.» 10 Yía wa mí ninza binbirí á máa wé bïo na yí se làa wo. Yía wa mí ninzáwa se wón wee wé bïo ho làndá le o wé binbirí.

Mi wa 6ua waten sese à lònínáa o Krista buenló

11 Mi wa wé làa búñ, sònkú bïo mi yaá zú ho páahú na wa wi yi síi. Ho páahú dòn à mi fání mí yío. Mu bon, há làa na ká wán á ho káníló wáa súaráa làa wen á po páahú na wa 6ua wa siadéro o *Krista yi juhú. 12 Ho tá ñi-ká, hen làa cínú ká ho ò tí. Awa, á mi wáa le wa díá há wárá búenbúen na wee wé le túbíri yi. Mi wa lá mu khoomu tonló sía à sáráa. 13 Mi wa 6ua waten sese lòn núpua na wi mu khoomu yi bïo síi. Mi yí wa dé waten ho dàndínló le ho ja-junló yi. Mi yí wa dé waten ho bá-fénló le ho há-fénló yi, à yí dé waten mu koomu yi. Mi yí wa dé waten há fio le le yandee yi. 14 Mi le o Nùhúso Yeesu Krista bïo á keñí mia. Mi yí díá le bïo mí sía wee vá yi na yí se à yí pánká mi wán, à mi wé wé bïo síi mia.

* 12:19 Mi loñ Làndá zéeníló vüahú (Deutéronome) 32.35 † 12:20 Mi loñ Wáhio vüahú (Proverbes) 25.21-22 * 13:9 Mi loñ Léro vüahú (Exode) 20.13-17; Làndá zéeníló vüahú (Deutéronome) 5.17-21; Lení vüahú (Psaumes) 19.18

14

Mi wé yí cítí mìn dtnló bío yi

¹ Yia sliđeró yí fára yí tina sese le Dónbeení yi á mi wé zūn buaró, à wé yí wāaní bío ó o wee leéka. ² Laa bío síi á 6a búii wee leéka le mi dà mu bè-díinii búenbúen wé è dí, ɛɛ ká 6a búii na sliđeró le Dónbeení yi á yí fára yí tina sese bán bèn lé ho dín-poni mí dòn 6a wee dí ká há taa níi ló. ³ A yia wee dí mu bè-díinii búenbúen yí ko ò o zuań yia yí máa là há taa yi. Laa búń síi, á yia yí máa là há taa mún yí ko ò o cítí yia wee dí mu bè-díinii búenbúen, lé bío le Dónbeení mún tà wón bío. ⁴ Ünén lé o yén á à cítíráa o ní-veere ton-sá? O wó se loo, o wó khon loo, se 6a nùhúso lé yia á à fɛɛ mu túiá. O yáá à wé á mu ù wé se, lé bío ó o Nùhúso pánká wi dà à séení a.

⁵ O búii cón á há wizooní núná wi po mìn. ɛɛ Ká á búii cón á há wizooní búenbúen lée dà-kéní. Mi ní-kéní kéní ko mi láa bío mi wee leéka yi mu dání yi. ⁶ Yia le há wizooní núná wi po mìn wee wé mu o Nùhúso bío yi. Yia bèn wee dí mu bè-díinii búenbúen wón mún wee wé mu o Nùhúso bío yi. Mu bon, o wee dé le Dónbeení bára ká mí bè-díinii bío yi. A yia wee dí ho zen-buahó bío mí dòn wón mún wee wé mu o Nùhúso bío yi. Wón mún wee dé le Dónbeení bára ká. ⁷ Mu bon, wa tlahú á yia mukáni wi mítén bío yi wón mía, á yia á à hí mítén bío yi wa tlahú wón mún mía. ⁸ Hen ká wa yío wi lua, se lé o Nùhúso á wa yío wi lua bío yi. Ká wa húrun, se lé o Nùhúso á wa mún húrun bío yi. Awa, á hári wa hí loo, à wa yío wé lua loo, se wa bío pá sá a Nùhúso yi. ⁹ Mu bon, o *Krista húrun á véera bèra a na ò o wé bia húrun làa bia yío wi lua Nùhúso. ¹⁰ Ká ünén, lée webio nɔn á fo wee cítíráa mìn za taa mìn hínló? A ünén bèn, lée webio nɔn á fo wee zuańnáa mìn za taa mìn hínló yi? Wa búenbúen khii dín le Dónbeení yahó á le è cítí. ¹¹ Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeení bíoní vūahú yi:

«İnén Nùhúso á wi fɛɛɛ.

Ho dīmíná núpua búenbúen

á à fára mí nɔnkó núná wán í yahó,

6a búenbúen á à bío le í lé le Dónbeení bío bon.»*

¹² Laa búń síi, á bío wa ní-kéní kéní wó á wa ko wa zéení na le Dónbeení yi.

Yi dé mìn za taa mìn htnló bè-kora wéró yi

¹³ A mi wáa yí le wa wé cítí mìn. Bío ká lé bío á mi le mu kɛń mi yiwa: Mi yí wé bío búii na à dé mìn za taa mìn hínló kèrétíe mu bè-kora wéró yi. ¹⁴ I páaníló là a Nùhúso Yeesu bío yi, á í zú mu, á mún láa mu yi le mu bío búenbúen wee ce le Dónbeení yahó. ɛɛ ká a búii wee leéka le mu búii yí máa ce, se mu bèn yí máa ce bánso cón. ¹⁵ Ká mìn za taa mìn hínló ló hía wee be ünén bè-díinii bío yi, se fo wáa yí máa zéení le fo wa a. Yí wé bèra a na à mìn za taa mìn hínló na ó o *Krista húrun bío yi à hía ví ünén bè-díinii bío yi. ¹⁶ Bío se minén cón á yí ko mu wé à 6a núpua wé bíni bío mu bè-kohó bío mi dání yi. ¹⁷ Mu bon, le Dónbeení bá-zámu bío yí máa zéení bè-díinii taa bè-nunii bío. Mu lé ho térénló, lè ho hɛɛrà, lè há zámakaa na le Dónbeení Hácírí wee na. ¹⁸ Yia wee sá a Krista tonló làa búń bío síi wón bío á à wé sí le Dónbeení yi, á 6a núpua mún ñ tà a bío.

¹⁹ Awa, á wa ko wa ca wa kuio à wé wé bío á à dé ho hɛɛrà wa páahú, làa bío wa ní-kéní kéní ì wé á wa sliđeró le Dónbeení yí á à wíoka à dé wán. ²⁰ Yí loń mu bè-díinii yi à yáaráa le Dónbeení tonló. Mu bon, mu bío búenbúen dà wee dí. ɛɛ ká mu bè-díinii na à wé á mi ninza à wé mu bè-kohó búń yi se. ²¹ Bío se,

* 14:11 Mi loń Ezayii vūahú 45.23

lé ũ khí mu bïo búenbúen na dà à dé mìn za tàà mìn hínló mu bè-kora wéro yi. Hári mu wé taa, tàà divén júló, tàà bè-vio. ²² Le siidéro na fo yú mu bïo mu dání yi ũ ɓua ũ don le Dónbeení yahó. Yia sli yí máa kán wo bïo á ɓanso wee ɓua lè mítén dání yi, wón jùhú sí. ²³ Ká yia sli wee kán wo o bè-dínii búí dání yi, se wón ɓanso jùhú sú, lé bïo ó o yí máa wé mu à héha lè mí siidéro le Dónbeení yi. Bïo lée bïo na yí máa wé héha lè le siidéro le Dónbeení yi, bún lée bè-kohó.

15

Wa ko wa wé hɪ wa sɪa

¹ Warɛn na siadéro le Dónbeení yi fára tɪna ko wa wé hɪ wa sɪa bɪa siadéro yí fára yí tɪna bïo yi. Wa yí ko wa wé wé bïo sí wɛn. ² Wa nɪ-kéní kéní ko wa wé wé bïo sí wán zawa lè wán hɪnni yi, na à séení ɓa, bèra a na à ɓa siadéro le Dónbeení yi va lè ho yahó. ³ Mu bon, o *Krista yí wó bïo sí a yi, ɓueé. Bïo kà lé bïo bía le Dónbeení bióní vɔahú yi: «Há bɪn-kora na ɓa nùpua bía nɔn ũnén Dónbeení yi lé ínén á há bía nɔn yi.» ⁴ Le Dónbeení bióní vɔnna na túara hááni búenbúen túara bèra a na à há kárán wɛn, á wa dàrɪ hɪ wa sɪa, á sɪa wé hereka. Lé bún wee na à wa dàrɪ dé wa sɪa lòoní bïo le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé. ⁵ Le le Dónbeení na le sí-hɪlè lè le sí-heɓúee wee lé cɔn á wé à mí wé wioka jí mún yi, làa bïo ó o Yeesu Krista le mu wéráa. ⁶ Lé bún n na ká mí búenbúen á à wé le jii dà-kéní, á à déráa ho cùkú le Dónbeení yi, dén na lé wa Núhúso Yeesu Krista ɓán Maá.

⁷ Awa, á mí cén wé tà mún yi làa bïo ó o Krista tàráa mia bïo sɪi á déráa ho cùkú le Dónbeení yi. ⁸ O Krista ɓueé wó ɓa *zúifúwa ton-sá, á tíraráa bïo le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé è na ɓán maáwa yi jii á zéení le ká le Dónbeení bía bïo na à le máa lé mu món. ⁹ O Krista mún ɓueé wó á bía yínɔrɪ ɓa zúifúwa wee dé ho cùkú le Dónbeení yi le hii bïo yi, làa bïo mu túararáa le Dónbeení bióní vɔahú yi ká sɪi:

«Lé bún te bïo á ì wé è sío

á à khòonínáa fo há sífwa nùpua tɪahú.»†

¹⁰ Mu mún túara:

«Sífwa nùpua,

mí páaní zámaka lè le Dónbeení nìpomu.»‡

¹¹ Mu mún bínía túara:

«Dímɪjɪná kána búenbúen nùpua,

mí khòoní a Núhúso,

sífwa búenbúen nùpua,

mí zéení a beemu.»§

¹² Le *Dónbeení jii-cúa fɛero *Ezayii mún bía bïo ká:

«Nùpue búí á à lè o Zesee zɪ-jùhú nùpua tɪahú

á à dí há sífwa nìpomu yahó,

á mu nìpomu mu mún n dé mí sli wo yi.»*

¹³ Le le Dónbeení na wee wé à mí dé mí sɪa lòoní bïo le dó mí jii le mí ì wé, á wé à mí kerɪ ho héerá lè há zámakaa na jii mía yi mí siadéro le yi bïo yi. Lé bún n na ká le Dónbeení mu Hácirí pánká yi, á mí ì dàrɪ n dé mí sɪa làa sóobéé á à lòoní bïo le dó mí jii le mí ì wé.

O Poole lé o Krista ton-sá

* 15:3 Mi loŕí Lení vɔahú (Psaumes) 69.10 † 15:9 Mi loŕí Samuwɛle nɪn-yání vɔahú 22.50 ‡ 15:10

Mi loŕí Lándá zéenílò vɔahú (Deutéronome) 32.43 § 15:11 Mi loŕí Lení vɔahú (Psaumes) 117.1

* 15:12 Mi loŕí Ezayii vɔahú 11.10

14 Wàn zàwa lè wàn hínni, ìnén ì bεere láa mu yi le mu bè-tentewà wéró bïo wi mia láa sòobεε. Bïo mi ko mi zūn á mi zū búenbúen, á dà wee zéeni mín.
 15 Bún ñn pá yí hò bïo á ì bínía leékaa mia ho vùahù na kà lara búí yi láa bïo mi zū wó, á yí titikaa mu bïo yi. I wó mu lé bïo le Dónbeení lè mí sáamu 16 á wó á ì lé o Yeosu *Krista ton-sá bïa yínón 6a *zúífúwa bïo yi. Le Dónbeení tonló na á ì wee sá lé le bín-tente na á ì wee bue, bèra a na á le Hácírí pánká yi à bïa yínón 6a zúífúwa wé lòn hámu na bïo sá le Dónbeení yi, á bïo sí le yi.
 17 I páaníló là a Krista bïo yi, á ì sli wan le Dónbeení tonló na á ì wee sá bïo yi. 18 Mu bon, bïo á ì wee hení ì sli bïo á yínón bè-veere ká mu yínón bïo ó o Krista ðn ì wán á wó. O Krista ðn ì wán á ì wee wé à bïa yínón 6a zúífúwa tà le Dónbeení bïo. O wó mu lè ì bioní, lè ì bè-wénia, 19 lè mu yéréké bïowa lè mí sífwá, le Dónbeení Hácírí pánká yi. Lé láa bún á ì bueraráa o Krista bín-tente, á ðn ho Zeruzalεemu lóhó yi à vaa búe ho Ilirí kòhù yi. 20 Ká bïo dà-kéni na kera ì sí yi, lé à ì bue le Dónbeení bín-tente há ðáa na nùpua ðn yí ná a Krista bïo yi, bèra a na à nùpue há yí bïo le ì wee so a búí zli ñúhù na ó o bàrà wán. 21 I wó mu á héhaa láa bïo le Dónbeení bioní vùahù bïa:
 «Bia na 6a ðn yí buera a bïo yí ñn yi
 á à mi a,
 bïa ðn yí ná bïo búí o ðáni yi
 á à zūn o bïo yara.»‡

O Poole wee bïo mi kuio varó bïo

22 Lé bún láa wee hè mi ñn á ì ðn yí bueraráa mi cón. 23 Eε ká há laa na ká wán á bïo á ì lá ko à ì wé bín á ñii wáa tun. Mi búεεkíró bïo 6èntn wi mií miana. 24 I wi à ì va ho Espaaεε. Ká ì yú wee va bín, ñún-sí á ì 6ueé búεεkí mìa. Mu bon, ì wi à ì 6uee mi mí wán à khílnáa, à mi séeni mi á ì ðàn varáa hón kòhù so. Ká ì máhá 6ueé wé wizoóni bïo yεn mi cón á à khílnáa. 25 Ká há laa na ká wán á ì ì va ho Zeruzalεemu, á vaá séeni bïa bïo sá le Dónbeení yi bín. 26 Mu bon, ho Maseduana lè ho Akayii kána kèrètíewa á mu ló sía yi le mí ì cá le wári á à séenínáa ho Zeruzalεemu kèrètíewa kuure nùpua búí na lé 6a ní-khenia. 27 Lé 6arén mítén leékaa mu. Eε ká lé ho tuiá lè 6a mi séeni, á 6a ko 6a séeni 6a. Lé bïo á hín kána so kèrètíewa yínón *zúífúwa, à ho Zeruzalεemu kèrètíewa na lé 6a zúífúwa máhá pá tà séenia 6a lè le Dónbeení bïo. Awa, á 6arén 6èn mún ko 6a séeni bán lè mí níi bïo. 28 Ká ì yú le wári mu dó ho Zeruzalεemu kèrètíewa níi yi, á ì 6ueé lé lè mi cón á à varáa ho Espaaεε kòhù. 29 I zū le ká ì wee 6uen mi cón, á ì 6uen là a *Krista bè-tentewà cεera na ó o wee wé lè 6a nùpua.

30 Wàn zàwa lè wàn hínni, mi páaní ca mi kuio láa mi, à wé fio le Dónbeení yi ì bïo yi. Bún le bïo á ì wee cá mi cón wa páaníló là a Nùhúso Yeosu Krista, lè le waminí na le Dónbeení Hácírí wee dé wæn bïo yi. 31 Mi wé fio, bèra a na à ì kání ho *Zudee kòhúsa na yínón 6a kèrètíewa níi yi. Mi mún wé fio, bèra a na à ho Zeruzalεemu kèrètíewa vaa tà le séení na á ì ì 6ua vaá na 6a yi bïo lè le sí-wεε. 32 Ká mu wó ká síi, ká le Dónbeení tà á ì 6uen mi cón lè há zámakaa, á 6ueé vùrka mi cón. 33 Le le Dónbeení na wee wé à wa keñ ho héerá yi à keñ lè mí búenbúen. *Amiina!

16

Le tēni

¹I wee tonka a Febe mi c̄n, wón na lé wàn hínló mu kèrètɛmu dání yi, na wee sá le Dónbeení tonló ho lóhó na 6a le Sankeree yi. ²Ká a ɓueé d̄n mia à mí ɓua a sese o Núh̄ɔso yèni yi. Mí ɓua a làa ɓio á ɓia dó mí s̄ia le Dónbeení yi wee ɓuaráa mín ɓio s̄ii. Mí wé séení a ɓio léé ɓio na ó o màkóo wi mia yi. Orén mí ɓere séení 6a nùpua c̄èrèe, s̄onkú ínén.

³I wee t̄èní a Pirisiye là a Akilaasi yi, bán na làa mi páanía lé o Yeesu *Krista ton-sáwá. ⁴Ba zàanía mí mukání á káníanáa mi. I yi yí dà máa sà ɓún yi. A 6a kèrètɛwa na yín̄n̄i 6a *zúif̄uwa mún yiwa máa sà mu yi. ⁵Ba kèrètɛwa na wee kúee mín wán ɓàn z̄ii á ï mún wee t̄èní yi. I wee t̄èní wán ɓónlo na 6a le Epayin̄ete yi. Wón lé o nín-yání nùpue na dó mí s̄ii o Krista yi ho Azii k̄sh̄ yi. ⁶I wee t̄èní a háa na 6a le Mari yi, wón na séení mia làa s̄òob̄é. ⁷I wee t̄èní a Andoronikuusi là a z̄únias̄i yi. Ba làa mi léé s̄ii kéní, á 6a mún kera ho kásó yi làa mi. Ba lé o Krista tonkarowá na ɓio n̄úh̄ wi làa s̄òob̄é. Ba tà a Krista ɓio á dú ínén yahó.

⁸I wee t̄èní a Anpiliatuusi yi, wón na á ï wa làa s̄òob̄é wa páanílo là a Núh̄ɔso ɓio yi. ⁹I wee t̄èní a Uub̄en yi, wón na làa w̄en páanía wee sá a Krista tonló, á wee t̄èní a Sitakiisi yi, wón na á ï wa làa s̄òob̄é. ¹⁰I wee t̄èní a Apel̄esi yi, wón zéení le mí dó mí s̄ii ɓinbir̄i o *Krista yi. O n̄ii na 6a le Arisitobuule lè mí z̄ii nùpua á ï wee t̄èní yi. ¹¹O Herodion, yia lé ho s̄ii kéní làa mi á ï wee t̄èní yi. I wee t̄èní a Naasiisi z̄ii nùpua yi, bán na dó mí s̄ia o *Krista yi. ¹²I wee t̄èní a háa na 6a le Tirif̄ena làa yia 6a le Tirifooze yi. Ba wee sá a Núh̄ɔso tonló làa s̄òob̄é. Wán ɓónlo háa na 6a le P̄esiide á ï wee t̄èní yi. Wón mún sá a Núh̄ɔso tonló làa s̄òob̄é. ¹³I wee t̄èní a Urufuusi yi, wón na ɓio n̄úh̄ wi làa s̄òob̄é o Krista tonló sáró yi. ɓàn nu á ï wee t̄èní yi. O mún lé ínén wán nu. ¹⁴O Asenkiriite, là a Filekon, là a H̄em̄esi, là a Patorobaasi, là a H̄emaasi, lè wán z̄awa kèrètɛwa na páanía wi làa ba, bán ɓúenɓúen á ï wee t̄èní yi. ¹⁵O Filolooki là a Zulii á ï wee t̄èní yi. I wee t̄èní a N̄ree lè mín hínló yi, á wee t̄èní a Olenpaasi yi, làa ɓia ɓúenɓúen na dó mí s̄ia o Krista yi, na páanía wi làa ba á ï wee t̄èní yi.

¹⁶Mí t̄èní mín yi lè le k̄n̄bii t̄èníi. Ba kèrètɛwa kuio ɓúenɓúen wee t̄èní mia.

Le zéení na ó o Poole n̄n

¹⁷Wán z̄awa lè wán hínni kèrètɛwa, ɓio á ï hení á à na mia lé ɓio kà: Mí pa miten ɓio 6a nùpua na wee dé ho sankaró 6a kèrètɛwa kuure yi. Ho k̄aránlo na mí yú á 6a pá ɓio, á 6a wee k̄arán mia làa bè-veere á à v̄inínáa mia. Mí pí 6a ɓio, ¹⁸lé ɓio 6a nùpua mu s̄ii á wa Núh̄ɔso na lé o *Krista tonló sáró ɓio yí here c̄n. ɓio ɓio here 6a c̄n lé 6a dío ɓio. Ba wee ɓio há ɓín-s̄ia à v̄inínáa ɓia yí máa d̄n̄ z̄ún le sabéré lè ho t̄úia poni à hueeka mín yi. ¹⁹Mu ɓon, 6a nùpua ɓúenɓúen z̄ú ɓio mi wee tà ɓèráa ɓio ó o Núh̄ɔso wee ɓio yi. Lé ɓún n̄n á ï s̄ii wannáa mi ɓio yi. Ée ká ï máhá wi à mí wé mu bè-z̄únm̄iní ɓansowá ɓinbir̄i à wé wéráa ɓio se. I wi à mí ce, à wé yí wé mu ɓio na yí se. ²⁰Hen làa ɓinú ká le Dónbeení na lé ho h̄éerá ɓanso á à yáa o Sat̄ani p̄anká, á à dé o mi zení tá.

Le o Núh̄ɔso Yeesu wé mí s̄aamu làa mia!

²¹O Timotee, yia làa mi páanía wee sá ho ton-kéní á wee t̄èní mia. O Lisiyuusi là a Zas̄n là a Sosipat̄ere, bán làa mi lé ho s̄ii kéní á mún wee t̄èní mia.

²² Inén Teetiyyusi* na túara a Poole ni-cúa á mún wee tɛɛní mia wa Núhúso na wó á wa lé le dà-kéní yèni yi.

²³ O Kayuusi, yía á ìlàara wán mún wee tɛɛní mia. Lé wón zìí á 6a kèrɛtɛwa wee kúee mín wán yi. Ho lóhó wén-bàrálo na 6a le Erasiite, wón lè wán za Kaatuusi á wee tɛɛní mia. ²⁴ [Le wa Núhúso Yeesu Krista à wé mí sáamu lè mi búenbúen. *Amiina!]

Mi wa khòoní le Dónbeení mí dòn

²⁵ Mi wa khòoní le Dónbeení. Lerén lé dño dà à wé, á mi síadéro le yi á à fàrá à tñ. Le è wé mu le bín-tente na bño ciran o Yeesu Krista, dño á ì wee bue pánká yi. Lé dén bín-tente so á le Dónbeení wee dñn wán zéenináa mí bño na lá sà yi há lúlúio zanzàn. ²⁶ Eé ká há laà na kà wán, á mu wáa ló mu khoomu yi wéréwéré le Dónbeení ni-cúa fɛɛrowà vónna na 6a yáania túara pánká yi. Lé le Dónbeení na wi fɛɛɛ á non dén ni so bán yi le 6a túa mu, bèra a na, à há síí-viò núpua zūr le, à dé mí sía le yi, à wé bè le bioní yi.

²⁷ Le le Dónbeení na mí dòn lé mu bè-zúrmini 6ánsò, à yí ho cùkú fɛɛɛ, o Yeesu *Krista pánká yi. *Amiina!

* **16:22** O Teetiyyusi: O Teetiyyusi hía lé o kèrɛtɛ vñn-túaro. Lé orén ó o Poole fɛɛra mí ni-cúa non yi ó o túara.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole túara n̄n ho Korēnte kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jūhú

Le Dónbeení tonló lé o Poole búakáa ho ho Korēnte lóhó yi. O kará bín á yú le lúlú-kùure lè mí p̄ina bío hēzn̄n (Bè-wénia 18.11).

Ho Korēnte h̄a lée lóhó na á mu bè-kora lè mí síwà wee wé yi. A mu lúnkaa o Poole yilera. Lé b̄n̄n te bío ó o túararáa h̄a v̄onna n̄n 6a kèrètíewa kuure na wi b̄n̄n yi, à 6a z̄r̄n̄ bío 6a à 6ua lè mítēn.

O 6úa ho Korēnte kèrètíewa kuure yi: Le ho sankamínlò à 6a khí yi à día mu koomu wárá (1-5). Ba t̄iáwà f̄eró làa bío 6a wé è 6ua lè mítēn ó o zéenia yara làa ba (6).

Bío 6a t̄uakaa bío làa wó ó o zéenia yara: Mu yaamu, le muiní taa, o Yeesu dínló, le Dónbeení Hácírí bè-h̄anii na le wee na, lè 6a n̄i-h̄ia v̄eró bío (7-15).

O Poole vūahú vaa véení, ó o b̄ia ho Zeruzalēmu kèrètíewa n̄i-khenia séenílò bío, b̄n̄n m̄n̄, ó o t̄ēnia 6a yi (16).

Le t̄ēn̄i

¹⁻² Inén Poole na le Dónbeení lè mí síi bío á lera à ï wé o Yeesu *Krista tonkaro, á wee túa ho vūahú na kà. Inén lè wàn za Sositēna á wee t̄ēn̄i minén kèrètíewa kuure na wi ho Korēnte lóhó yi, minén na le Dónbeení ceera à mí bío sí le yi mí páaníló là a Yeesu Krista bío yi. Le hueekaa minén làa b̄ia búenb̄uen na wee vé wa Núh̄so Yeesu Krista mu yēni h̄a l̄ua búenb̄uen yi, à mí wé 6ua mitēn làa bío le Dónbeení síi vá yi. O Krista mu lé wa búenb̄uen Núh̄so. ³ Le wàn Maá Dónbeení, là a Núh̄so Yeesu Krista à wé mu s̄amu làa mia à na ho h̄erà mia.

O Poole wee dé le Dónbeení b̄arákà

⁴ I wee dé le Dónbeení b̄arákà f̄ēēē mí bío yi, lé bío le wó mu s̄amu làa mia mí páaníló là a *Krista Yeesu bío yi. ⁵ Mu bon. Mu lé mí páaníló là a Núh̄so á n̄n mí yúráa le Dónbeení bè-h̄ania lè mí síwà búenb̄uen, s̄nkú le Dónbeení bíon̄i bueró lè le Dónbeení bío z̄r̄nló, ⁶ lé bío ó o Krista b̄in-tente na zéenia n̄n mia á mí tà bío làa sóob̄ēē. ⁷ Lé b̄n̄n te bío le Dónbeení bè-h̄anii búí á yí f̄oraráa mia, minén na wee l̄on̄i ho páah̄ú na wa kh̄íi mí wa Núh̄so Yeesu Krista yi. ⁸ Le Dónbeení lé dío á à sí mia á à dínl̄i f̄úaa mu véení, à wékhe bío yí mí léé mia wa Núh̄so Yeesu Krista búen n̄n̄zoñ. ⁹ Lerén mí b̄ēere von mia à mí wé le dà-kéní lè le za Yeesu Krista na lé wa Núh̄so. Hen ká le Dónbeení dó mí j̄ii le mí ï wé bío na, à le wé mu.

Ba kèrètíewa j̄i-cúa yi máa f̄ē m̄n̄

¹⁰ Wàn z̄awa lè wàn h̄inni, ï wee yanka mia wa Núh̄so Yeesu *Krista yēni yi, le mí wé le j̄ii dà-kéní. Mí yí tà le ho sankaró à zo mí páah̄ú. Mí wé mí yilera làa dà-kéní. ¹¹ Wàn z̄awa lè wàn h̄inni, ï wee bío ká síi lé bío 6a n̄pua búí na wi o Kulowee c̄n̄ á 6ueé b̄ia n̄n m̄ii le h̄a fio wi mí páah̄ú. ¹² Bío n̄n á ï bíaráa b̄n̄n lé bío mí búenb̄uen j̄i-cúa wi m̄n̄ j̄úná yi. Ó búí le minén b̄o a Poole yi, ká a búí 6ēn le minén b̄o a Apoloosi táa o Piere yi. O búí wón 6ēn le minén b̄o a Krista yi. ¹³ Minén so wee leéka le o Krista á dà wee sankaa le? Lé o Poole lé ȳia húrun ho *kùrùwá wán mí bío yi le? Lé o Poole yēni á 6a b̄átizeraráa mia le? ¹⁴ I yáá wee dé le Dónbeení b̄arákà, lé bío ká mu ȳin̄i

o Kirisipuusi là a Kayuusi, á mi nĩ-kéní 6úí á 1nén yí bátízera. ¹⁵ O o 6úí tñ wáa à lé wen ká a bío le mí bátízera lè 1 yèni. ¹⁶ Mu bon, 1 lá le ì nònsá. 1 mún bátízera o Sitefanaasi lè mí zñ nùpua. Bán nñí ló, á ì wáa ka le 1 yí bñña yí bátízera a 6úí mi cón. ¹⁷ O Krista yáá yí tonkaa mi le 1 bátízé nùpua. Bùèé. O tonkaa mi, bèra a na à ì bue le bín-tente à na 6a yi. O le 1 bue le ká 1 yí wé mu le mu bè-zúrminí bióní. Ká 1 wó mu làa bñn, ó o Krista húmú ho kùrùwá wán á báhéé máa kerí.

Le Dónbeení pànká le le bè-zúrminí bío

¹⁸ Mu bon. Bía lá mu húmú wōhñ cón, ó o *Krista húmú ho *kùrùwá wán bío zéenílò lé mu bónbúmu. Εε ká warén na lá ho káníló wōhñ cón, á mu wee zéení le Dónbeení pànká. ¹⁹ Bío ká lé bío túara le Dónbeení bióní vñahñ yi: «Mu bè-zúrminí 6ànsowá bè-zúrminí á ì khíi 6úé jñhñ.

Bía le mí zñ mu bío bío na 6a zñ á ì khíi pí bío.»*

²⁰ Ká mu wó ká síi, á léé webio á mu bè-zúrminí 6ànsowá, làa bía zñ há làndáwá, lè ho ðmíjñá na ká bín-zúrñlowá wáa dà a bío? Le Dónbeení zéeníá mu le ho ðmíjñá bè-zúrminí léé bónbúmu. ²¹ Ho ðmíjñá nùpua lè mí bè-zúrminí hácirí á yí ðàñna yí zñna le Dónbeení le bè-zúrminí wára na á le wee wé yi. Lé bñn nòn á warén bióní na wa zéeníá na ka lòn bónbúmu bío, á le Dónbeení ðñ wán á kánianáa bía tà le yi. ²² Ba *zúífùwa wi à 6a mi mu yéréké bíowa na wee zéení le Dónbeení pànká. A bía yínòñ 6a zúífùwa bán 6èn lé mu bè-zúrminí á 6a wee cà. ²³ Εε ká warén bán lé o Krista na 6a 6úaa ho kùrùwá wán bío á wa wee bue. Bñn lé bío wee 6óoní 6a zúífùwa yi, á bía 6èn yínòñ 6a zúífùwa cón, á mu lé mu bónbúmu. ²⁴ Εε ká bán na le Dónbeení hueekaa cón, á 6a wé zúífùwa táá 6a yí wé zúífùwa, bán zñ le o Krista wee zéení le Dónbeení pànká le le bè-zúrminí. ²⁵ Mu bon. Le Dónbeení bío na 6a nùpua le mu lé mu bónbúmu, bñn dà 6arén bè-zúrminí wán. A bío 6a nùpua le mu lé mu yídàmu le Dónbeení cón, bñn dà 6a nùpua pànká wán.

²⁶ Wán zàwa lè wán hñnni, mi loñ mu sese. Minén na le Dónbeení hueekaa á mi wó le kuure, ká wa lá mu lè 6a nùpua ðáñ yi, á 6a bè-zúrminí 6ànsowá, lè ho pànká 6ànsowá, lè há zñ-jñná nùpua na bío se, á yí boo mi ðahñ. ²⁷ Εε ká le Dónbeení máhá ðñ bío ho ðmíjñása le mu lé mu bónbúmu wán, á zéeníanáa le mu bè-zúrminí 6ànsowá bío jñhñ mía. Le ðñ bío ho ðmíjñása le mu lé mu yídàmu wán, á zéeníanáa le bía pànkáwá wi bío jñhñ mía. ²⁸ Le hueekaa bía ho ðmíjñása wee loñ dà wán, bía lé 6a nĩ-káamáawa na bío jñhñ mía, bèra a na à bío 6a le mu bío jñhñ wi, à bñn wé mu bè-káamáa. ²⁹ Lé bñn nòn á nùpue yí dà máa khòn le Dónbeení yahó. ³⁰ Le Dónbeení wó á wa páanía là a Yeesu Krista. Lé bñn nòn á wa yúráa mu bè-zúrminí binbirí na ló le cón. Mu lé o Krista mu á wa ðñ wán á wóráa 6a nùpua na térénna le Dónbeení yahó. Lé orén wó á wa bío sá le Dónbeení yi. Lé orén kánia wen. ³¹ Lé bñn bío yi á le Dónbeení bióní vñahñ á mu túara yi ká síi: «Yia le mí ì khòn, á wón khòn bío ó o Nñhñso wó bío yi.»†

2

Bío ó o Poole buera ho Korente yi

¹ Wán zàwa lè wán hñnni, bío á 1nén 1 beere buara mi cón á 6ueé zéeníá le Dónbeení bío na sà yi làa mía, á ì yí bía làa mía làa bióní na kokókaa. Mu mún

* 1:19 Mi loñ Ezayii vñahñ 29.14 † 1:31 Mi loñ Zeremii vñahñ 9.23

yínón ho ðímjána bè-zúrminí bióní á ì biaráa làa mia. ² Ho pãahú na á ì wi làa mia, á bio á ì lá wi á ì zéení làa mia yínón bè-veere búí ká mu yínón o Yeesu *Krista bio, o Yeesu na 6a búaa ho *kùrúwá wán. ³ Ho pãahú na ì buara mi cón ká ì pánká mía, á le zánii wi yi. ⁴ Ì bióní làa bio á ì káránna lè 6a nùpua á wi mí dòn lè ho ðímjánaa ðen-sla bióní na 6a wee bio á búeraa 6a nùpua júná. Ká mu lè le Dónbeení Hácírí pánká á zéenia mu làa mia le bio á ì bia á bon. ⁵ Lé bún non á mi slidéro le Dónbeení yi á yí fára 6a nùpua bè-zúrminí wán, ká ho fára le Dónbeení pánká wán.

Le Dónbeení bè-zúrminí

⁶ Wa wee zéení mu bè-zúrminí lè 6a kèrètíewa búenbúen na slidéro fára tina o Yeesu *Krista yi, bún bon. Éε ká mu bè-zúrminí mu máhã yínón ho ðímjána bè-zúrminí. Mu bè-zúrminí mu mún yínón ho ðímjána ní-beera bè-zúrminí. Bán khií hí ì vé. ⁷ Bio á warén wee zéení lè 6a nùpua lé le Dónbeení bè-zúrminí na bio sà ho ðímjána yi. Mu bè-zúrminí mu bio fèra wi le Dónbeení sli yi hàrí ká ho ðímjána ðín yí léra, bèra a na à wa páaní le cùkú yi làa de. ⁸ Mu bè-zúrminí mu á ho ðímjána ní-beera yí zú. Ká 6a lá zúna mu, se 6a yí búaa o Nùhúso na lé o cùkúso ho *kùrúwá wán. ⁹ Bio ká lé bio túara le Dónbeení bióní vùahú yi:

«Mu bio na ó o nùpue ðín yí mɔn, á ðín yí ná,
bio na ó o nùpue yáá ðín yí leékaa húúu,

lé bún le Dónbeení wiokaa á bàrà ká làa bia wa le.»*

¹⁰ Bún bio so á le Dónbeení zéenia lè warén lè mí Hácírí. Mu bon. Le Dónbeení Hácírí wee mi mu bio búenbúen sese á zúrí, hàrí le Dónbeení mí beere bio na khína zoo sà yi. ¹¹ O nùpue hácírí mí dòn lé ðio zú há yilera na wi o yi. Lé làa bún sii á le Dónbeení Hácírí mí dòn lé ðio bèn mún zú le Dónbeení yilera na wi le yi. ¹² Le hácírí na warén yú á yínón ho ðímjána na ká hácírí, ká ðio wa yú lé le Dónbeení Hácírí. Le Dónbeení dó mí Hácírí mu wɛn, á wa ðàí zúrínáa mu sáamu na le wó làa wɛn. ¹³ Warén yí máa bio mu sáamu mu bio yi lè ho ðímjána bè-zúrminí káránlò na wa yú. Bùéé. Wa wee bio mu sáamu mu bio yi lè le Dónbeení Hácírí bióní na le wee zéení làa wɛn. Lé ká sii á wa wee zéenínaa le Dónbeení bio yara lè le Dónbeení Hácírí mu bióní. ¹⁴ O nùpue na bò mí kùrú hácírí mɔn, wón nùpue so yí dà máa tà bio wee lé le Dónbeení Hácírí cón. Mu ka lòn bónbúmu bánso cón. O yí dà máa zúrí mu kúará. Lé bio le Dónbeení Hácírí mí dòn lé ðio wee na ò o nùpue ðàí cikon mu bio. ¹⁵ Ká a nùpue na le Dónbeení Hácírí wi yi, wón wee ðàí cikon mu bio búenbúen, ká ní-veere yi dà máa cikon bio wi orén yi. ¹⁶ Làa bio mu túararàa le Dónbeení bióní vùahú yi ká:

«Lée wée dà á zúrí o Nùhúso yilera?

Lée wée dà le zéení á à na a yi?»†

Éε ká warén na le Dónbeení Hácírí wi yi, bán yilera là a *Krista yilera lée dà-kéni.

3

Wa lé le Dónbeení ton-sáwa

¹ Wán zàwa lè wán hínii, mu bon. Mi ka lòn ðímjánaa na le Dónbeení Hácírí mía yi. Lé bún non á ì yí ðàrna yí bia làa mia lè 6a nùpua na slidéro fára tina bio sii, á ì bia làa mia lòn nùpua na lèe kúnkúzàwa mi slidéro ðàní yi. ² Lé bún te bio há bióní na á ì bia non mia ka lòn yoomu. Há yí ka lòn ðínlò

* 2:9 Mi lorí Ezayii vùahú 64.3 † 2:16 Mi lorí Ezayii vùahú 40.13

na li. Mu bon, 1 lá bía làa mia lè há bióni na ka lòn ðínlò na li á mi máa dàrì máa zúrì há kúará. Hàrì há làa na ká wán, á mi pá yí dà máa zúrì há kúará, 3 lé bío á mi pá òuan miten lè ho ðímínáa bío síi. Le yandee na mi wee ðí làa mìn lè há fio na wi mi páahù á so yí máa zéeni le mi òuan miten lè 6a bío síi, á wára búenbúen so yínòrì 6a wára le? 4 Bío ó o búii le mínén bò a Poole yi, ò o búii le o Apoloosi lé yía á mínén bò yi. A búii 6a ðímínáa wára lè mi wára yínòrì dà-kénì le? 5 Le 1 yáá tùa mia. O Apoloosi lée wée? A ínén Poole lée wée? Wa so yínòrì le Dónbeenì ton-sáwá na mi bò nínì yi á tàráa le bío le? Warén lè wa ní-kénì kénì wee sá ho tonlò na ó o Núhùso non wen le wa sá. 6 Inén lé yía dù, ó o Apoloosi hñ. Ká le Dónbeenì lé ðio wee ðéé mu. 7 Bún wee zéeni le yía dù làa yía hñ á yínòrì ðéé. Le Dónbeenì mí ðòn lé ðio wee we wé á mu dà. 8 Yía dù làa yía hñ búenbúen lée dà-kénì. Le Dónbeenì khii sàání 6a ní-kénì kénì yi á à héha lè ho tonlò na 6a sá. 9 Mu bon. Wa páanía wee sá na le Dónbeenì yi. Minén lé le Dónbeenì mǎhù na le wee vǎ. Mi mún lé le Dónbeenì zii na le wee so.

10 Inén le Dónbeenì non mí pánká yi, á ì ka lòn zì-so tente na wǎ le zii á bàrà jùhù. Há làa na ká wán á ní-vio lé bía wee so le zii jùhù na á ì bàrà wán. Éé ká 6a lè mí ní-kénì kénì mǎhá ko 6a yi hácirì bío 6a à soráa wán. 11 Le zii jùhù ðén wǎa bàrà vó, mu lé o Yeesu Krista. A núpue na kún dà a bàrà zii jùhù veere wón mia. 12 Ba búii wee so le zii jùhù mu wán lè ho sǎnú, tàà tǎjòn. Ba búii lé há huua na yáwá here á 6a wee soráa. Ba búii yáá 6èn lée búeenì, tàà jáákáa, tàà kǎaní á 6a wee soráa. 13 Ká bío á 6a lè mí ní-kénì kénì tonlò sǎráa, bún á à wé le citii fi nǎnzòh á mu ù zúrì yi wéréwéré. Mu zòh ká ho ðǎhù lé hía á à khén wa ní-kénì kénì tonni kúará. 14 Ká yía son lè mu bío na dà ho ðǎhù, á wón á à yí mu cǔnú. 15 Ká yía bío na ó o sonnáa 6èn cǎ, á wón á à khe búenbúen. Bǎnsò á à kǎní, ká a mǎhá á kerì lòn núpue na kǎa ho ðǎhù yi khii ló á bò yi kǎnianáa. 16 Mi so yí zú ká mínén lé le Dónbeenì zii, á le Dónbeenì Hácirì wi mia le? 17 Awa, ká a búii yáara mínén na lé le Dónbeenì zii, á le Dónbeenì á à siinì wón bǎnsò jùhù, lé bío le Dónbeenì zii bío sǎ lerén mí ðòn yi.

18 Héyì! O búii yi khá mítén. Hen ká a búii wi mi fǎhù á wee leéka le mí lée bè-zúrìminì bǎnsò làa bío ho ðímínáa núpua wee leékaráa mu, á bǎnsò wé lòn bǎnbú, lé búii ñ na ká à wé mu bè-zúrìminì bǎnsò binbirì. 19 Lé bío á ho ðímínáa na ká bè-zúrìminì á lé mu bǎnbúmu le Dónbeenì cǎn. Mu túara le Dónbeenì bióni vǎahù yi ká síi: «Le Dónbeenì wee ví mu bè-zúrìminì bǎnsowá lè 6a hénnì na wi 6a yi.»* 20 Mu mún pá bínía túara ho vǎahù mu yi: «O Núhùso zú le mu bè-zúrìminì bǎnsowá yilera lée kǎamáa.»† 21 Bún bío yi, ò o búii wǎa yí yòonì mítén 6a núpua bío yi. Bún jùhù mia. Lé bío á mu bío búenbúen bío sǎ mia. 22 Inén Poole là a Apoloosi là a Piere búenbúen bío sǎ mia. Hàrì ho ðímínáa lè le mukáni lè mu húmú á bío pá sǎ mia. Bío wee wé ho zuia làa bío yǐró ó wé búenbúen bío sǎ mia. 23 A mínén bán bío sǎ a *Krista yi, ó o Krista bío 6èn sǎ le Dónbeenì yi.

4

O Krista tonkarowà tonlò

1 Mí ko mí zúrì le warén lé o *Krista tonkarowá á lé o ton-sáwá na le Dónbeenì kǎráfáa mu bío na sà yi le wa zéeni lè 6a núpua. 2 Bío 6a wee cǎ a ton-sá cǎn lè ò o bè bío 6a le o wé yi lè mí dà-kénì kénì. 3 Hàrì mu wé mínén,

* 3:19 Mi loŋ Zoobu vǎahù 5.13 † 3:20 Mi loŋ Lení vǎahù (Psaumes) 94.11

tàà 6a nĩ-vio à citi mi 1 tonló na 6a dó mi dání yi, se bũn búenbúen lée coon. Inén 1 beere yàá yí máa citi íten. ⁴ I láa íten yi bũn bon, ɛ ká bũn máhá yí máa zéeni le 1 térénna. O Nuhũso lé yía á à citi mi. ⁵ Lé bũn bĩo yi, à mi yí citi nũpue ká mu pãahũ á yí dõn. Mi pa a Nuhũso buenlõ. Ká a khiĩ buéé dõn, á bĩo 6a nũpua wee sà mĩten le tĩbĩrĩ yi wé búenbúen ó o buéé dé mu khoomu wán, á bĩo 6a wee leéka mí yiwa ó o buéé benka. Hón pãahũ so yi, ká yía ko làa fobúa, á le Dónbeenĩ ì dé 6anso fobúa.

⁶ Wán zàwa lè wán hĩnni, bĩo á ĩ bía khiĩna wán bũn á ĩ bía bõ inén là a Apoloosi wán, bera na à mu séení mia à mi zũrĩnaa le bionĩ na ká kuará: «Mi yí dà bĩo túara wán.» Minén tãahũ ó o búĩ yí yõonĩ mĩten bĩo ó o bõ a búĩ yĩ á pãnaa o búĩ bĩo. ⁷ O búĩ yĩ bĩo le mí po bía ká. Bĩo wi mi cõn lé le Dónbeenĩ nõn mu mia. Ká mu ka ká, á lée webio nõn á mi wee yõonĩnaa mĩten ka lè mu lée bĩo na á mi yú mĩten? ⁸ Minén bán wáa yú bĩo mi makóo wi yi búenbúen lon? Bĩo búĩ yí fõora mia sá? Mi wáa wee dí le béenĩ ká warén níi ló lon? I yàá 6èn wee fan le mu wé làa bũn à warén mún páanĩ dí le béenĩ mu làa mia. ⁹ Mu bon. I wee leéka le warén na lé o Yeesu Krista tonkarowá á le Dónbeenĩ wó á wa ka lè wa dú 6a nũpua na ká mõn. Wa ka lòn kásõsa na 6a ko 6a búe 6a nũpua yahó lè ho wáayi tonkarowá yahó.* ¹⁰ Warén ka lòn bõnbúwá ho ðĩmĩnása cõn wa páanilõ lá a Krista bĩo yi. Ká minén bán wee leéka le mi lè mu bẽ-zũrĩminĩ 6ansowá mi páanilõ làa wo bĩo yi lon? Warén ka lòn yídàwa, ká minén bán wee leéka le mi pãnkáwá wi lon? Warén 6a nũpua wee lon dá wán, ká minén bán 6a wee dé ho cùkú yi lon?

¹¹ Hàrĩ lòn zuia, ká warén le hĩni lè le ju-hãni wee búe. Há sĩ-zĩnia wee fõo wen. Ba wee hée ha wen. Wa lòn-kénĩ mia. ¹² Wa wee sá à lò be, à bè yi yĩraa wa jii ðĩnlõ. Hen ká yía làa wen, à wa dúgua 6anso yi. Hen ká 6a wee beé wa lò, à wa hĩ wa sĩa. ¹³ Hen ká 6a wee yáa wa yèni, à wa bĩo mu sãamu bionĩ làa ba. Ho ðĩmĩnása yèn-dání yi, á hàrĩ lòn zuia á warén ka lòn zàn-bio na 6a wee cã lée kúia. Ba wee cati wen lòn yĩraa.

¹⁴ Bĩo á ĩ túara ká á yĩnõn bĩo na á ĩ túara à dérãa nĩyio mia. Búeé. I wi à ĩ zéeni mia le 1 zàwa na á ĩ wa làa sòobéé bĩo sii. ¹⁵ Mu bon. Hàrĩ ká bía wee pa mi bĩo o Krista wõhũ wán á ka cèrèe, se mĩn maá o Krista mu bĩo dání yi lè inén 1 dòn. Lé bĩo á inén lé yía á buera a Yeesu Krista bĩn-tente nõn mia, á mí tà le yi. ¹⁶ Awa, á ĩ 6èntĩn wee yanka mia, mi sáberé á mi wé bè bĩo á inén wee wé yi. ¹⁷ Lé bũn bĩo yi á ĩ ò tonka a Timotee na lé 1 za na á ĩ wa làa sòobéé, wón na bõ a Nuhũso wõhũ lè mí sòobéé. I ò tonka a ò o buee wioka leéka mia làa bĩo á inén 1 beere 6uannãa íten o Yeesu Krista wõhũ wán. Lé bũn á ĩ mún wee kárán lè 6a kèrètewa kuio há lùà búenbúen na á ĩ wee va dá yi.

¹⁸ Ba búĩ mi tãahũ wáa búakãa wee bĩo le 1 máa bĩni máa kãa lè mi cõn, á 6a wee 6uani mĩten. ¹⁹ ɛ ká a Nuhũso tà mu, á hen làa cĩnũ ká 1 bĩni buéé búekĩ mia. Hón pãahũ so yi ká mu máa wé 6a nũpua mu khòn-bionĩ na 6a bía á ĩ ná á mu ù kãna yi mí dòn, ká bĩo 6a dà wee wé á ĩ mún nĩ mi. ²⁰ Mu bon. Le Dónbeenĩ béenĩ bĩo yí kãnaa bionĩ mí dòn yi, búeé. Ba nũpua ko 6a mi le Dónbeenĩ pãnká wa wárã yi. ²¹ Mĩ wi à ĩ 6ua búini 6uennãa mi wán lée, táá 1 wayĩ íten á 6uennãa, à mi zũrĩ ká 1 wa mia?

* **4:9** Mu pãahũ ká há hĩa táró wi, ká kõhũsa na ló le mí hĩn-táwã vaá dàrna bĩa 6a funnãa, á 6a sè 6a nĩi bĩo búenbúen à bĩni varãa mĩn kãhũ. Hàrĩ 6a zukúsa na 6a wiikaa á 6a mún wee wé 6ua varãa lè mi yèn-vèeni. Ká 6a vaá dõn à 6a zãmãa lè lée ðĩn, à 6a wé 6uee khiĩ yahó làa bĩo 6a sò. Ká mu búenbúen khiĩna vó, à 6a máhá búe bĩa 6a wiikaa 6uan 6a zãmãa yahó.

5

Mu koomu na wó 6a kèrètɛwa kuure yi

¹ I jà à 6a le mu koomu na á bɛ́a yí zú le Dónbeení yáá yí máa wé, á 6a búí wee wé minén tɛ́ahú. Ba le o búí á wee fé mín nu fɛ́e. ² A bún pá yí máa vá mia, à mi pá wee búaaní míten lon? Yia wee wé bún bío so á ko ò o jà lén mi tɛ́ahú. ³ Inén wón hàrì bío á í mía mi tɛ́ahú mi cúee, ká í hácírí dén wi làa mia. I ka le í wi mi tɛ́ahú á fánáa le cítíi bǎnsò bío yi ⁴ wa Núhúso Yeesu yèni yi. Mi kúaa mín wán, á mi zúrì le í wi làa mia lè í hácírí, á wa Núhúso Yeesu pánká mún wi làa mia. ⁵ Mu zoñ, à mi lén bǎnsò mi tɛ́ahú ò o *Satáni yáa o sǎnía. Ká mu wó ká, á le Dónbeení á à kǎní a mǎnáká wa Núhúso bueenlò páahú. ⁶ Miten búaanílò jùhú mía. Mi so yí zú ká le jà-fíni 6a dó mu dǔmu yi cínú khan à mu búenbúen lé le? ⁷ A mi cén ceé miten. Bún bè-kohó so síi na ka lòn jà-fíni á mi búe jùhú mi tɛ́ahú. Ká mi wó bún, á mi ì wé 6a nùpua na wee ce, á à kɛ́rì lòn dún-khanii na á jà-fíni mía yi. Mi yáá lé 6a nùpua na wee ce wó, lé bío á ho *Paaki muini *Pioza á 6a bó wa bío yi, wón Pioza so lé o *Krista mí bɛ́ere. ⁸ Lé bún nǎn á mi wáa yí le wa dí ho Paaki sǎnú lè mu bío na yí se lè mu súnsumámu na ka lòn jà-fíni. Ká mi wa dí ho lè mu cemú lè ho túiá poni na ka lòn búurú na á jà-fíni mía yi.

⁹ I mónđen vùahú na á í túara nǎn mia á í bío le mi wé yí va dá bío wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá. ¹⁰ I yí bío le mi wé yí va dá bío yí zú le Dónbeení na wee dé míten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá yi, á sía wee vá mí ninzàwa bío yi, á wee juaa, á wee há há wǎnna. Mu lá lé làa bún, se mi lá à lé ho dímjǎa yi. ¹¹ Ee ká bío á í wi à í bío, lé bío mǎhá le mí lé 6a kèrètɛwa, á 6a wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwá, á sía wee vá mí ninzàwa bío yi, á wee há há wǎnna, á wee yáa mí ninzàwa yènnáa, ká 6a a ju khée, á lé 6a kǎnlowá, bán síi lé bío á í le mi wé yí va dá. Mi yáá yí ko à mi wé páaní dí làa ba. ¹²⁻¹³ Ho dímjǎa na yí zú le Dónbeení á bío yí ciran mi. Le Dónbeení lé dío khii cítí bán. Ee ká minén bèn ko mi wé fi mi kuure nùpua cítíi. Bío ká lé bío túara le Dónbeení bioní vùahú yi: «Mi jà a ní-súmú lén mi tɛ́ahú.»*

6

Ba kèrètɛwa na wee ve mín le cítii yi

¹ Bío lon lon ká minén ó o búí lè mín za kèrètɛ á há bioní wi páahú ò o máa va le Dónbeení nùpua cǎn à bán fáa há, ká a va bío yí zú le Dónbeení cǎn le bán wé mu lée webio? ² Mi so yí zú ká bío bío sá le Dónbeení yi lé bán khii cítí ho dímjǎa le? Ká lé minén khii cítí ho dímjǎa á se mi mún dà á cítí bío jùhú mía. ³ Mi so yí zú ká lé warén á khii cítí ho wáyí tonkarowá le? Ká mu wó ká se ho dímjǎa bío á wa mún dà a cítí. ⁴ Lée webio nǎn ká há bioní wi mi páahú á mi lén va bío 6a kèrètɛwa kuure bío jùhú mía cǎn na lé ho dímjǎa à bán cítí mia? ⁵ Há nǎyio so yí máa dí mia le? Bè-zúrìminí bǎnsò so mía mi tɛ́ahú na dà à fɛ́e há bioní na wi bío lé 6a zàwa páahú le? ⁶ Awa, bío á mi wé lén va bío yínáí 6a kèrètɛwa cǎn à bán fáa mi túiáwá so lée bío na ko làa wéró le?

⁷ Bío mi wee 6a mín varáa le cítíi yi bún yáa wee zéení le mi bío yáara búenbúen. Ho wékheró so lá yí ko á ho wé kúu mia le? Mi so lá yí ko mi wé tà à 6a tè mi wán le? ⁸ Minén lé bío yáa wee wé khe lè mín zàwa lè mín hínni,

* 5:12-13 Mí lorí Lándá zéenílò vùahú (Deutéronome) 17.7

á wee tè 6a wán. ⁹ Mi so yí zū kénkén le bía wee wé mu bè-kora á níní máa kéń le Dónbeení béení yí le? A mi cén yí khà miten. Lé 6a nùpua na wee dé míten ho há-féńlọ̀ lẹ̀ ho bá-féńlọ̀ lẹ̀ mí síwà yí, làa bía wee há há wónna, 6a bá-féwá lẹ̀ 6a há-féwá, 6a báawa mín yí na wee da làa mín, ¹⁰ 6a kánlowà, làa bía sía wee wá mí ninzàwa bío yí, làa bía wee ɲu khée, làa bía wee yáa mí ninzàwa yènnáa, lẹ̀ 6a nì-wanna, bán búenbúen níní máa kéń le Dónbeení béení yí. ¹¹ Bío á ì tò yí kà búenbúen lẹ̀ bún 6a búí fù wee wé mí tlahú. Ée ká le Dónbeení wáa ceéra mia. Mi bío sá le yí. Mi wó 6a nùpua na téréńna le Dónbeení yahó. Bún búenbúen wó wa Nùhúso Yeesu *Krista pánká lẹ̀ le Dónbeení Hácírí pánká yí.

Mi wé 6ua miten sese

¹² Ba búí wí mí tlahú wee bío le mu bío búenbúen wéro níi nòn mí yí, á bún wáa bon. Ée ká mu bío búí wéro máhá yí máa na à mí va làa yahó. Inén dà a bío le mu bío búenbúen wéro níi nòn mí. Ée ká ì máhá máa díá á mu bío mu búí máa yí pánká 1 wán. ¹³ Mi mún wee bío le ho dínlọ̀ wó ho píohó bío yí, á ho píohó bèn wó ho dínlọ̀ bío yí. Ée ká ho píohó loo, ho dínlọ̀ loo á le Dónbeení kúhí 6úe ɲúhú. Mi cén yí hácírí, wa sánia yí wó ho há-féńlọ̀ lẹ̀ ho bá-féńlọ̀ lẹ̀ mí síwà bío yí. Há bío sá a Nùhúso yí, ó o Nùhúso wee pa há bío. ¹⁴ Bío á le Dónbeení vèeníanáa o Nùhúso lẹ̀ bún 6àn síi ó o mún kúhí vèenínáa wèn lẹ̀ mí pánká. ¹⁵ Mi so yí zū ká mí sánia lẹ̀ o *Krista sánia bío búí le? O Krista sánia bío búí so ko à há páaní là a háa na wee yéé miten le? Bùeé dé. ¹⁶ Tàá mi so yí zū ká a báa na páania là a háa na wee yéé miten á lée dà-kéní làa wo le? Bío ká lẹ̀ bío túara le Dónbeení bioní vùahú yí: «Ba mí nùwá ɲun á à wé sánia dà-kéní.»* ¹⁷ Ée lẹ̀ bún ká yía bèn páania là a Nùhúso á wón 6ànsò á à wé dà-kéní làa wo mí hácírí yí.

¹⁸ Mi kúhí ho há-féńlọ̀ lẹ̀ ho bá-féńlọ̀ lẹ̀ mí síwà wéro yí. Mu bè-kora na ó o nùpue dà a wé búenbúen á yí máa 6óonia sánia yí ká mu yínɔ́t ho há-féńlọ̀ lẹ̀ ho bá-féńlọ̀ lẹ̀ mí síwà. Yía wee dé míten ho há-féńlọ̀ lẹ̀ ho bá-féńlọ̀ lẹ̀ mí síwà wéro yí, á wee wé khe lẹ̀ mí kùrú sánia. ¹⁹⁻²⁰ Mi so yí zū ká mí sánia lẹ̀ le Dónbeení Hácírí zíi le? Le Dónbeení nòn mí Hácírí mia á le kéń mia. Le Dónbeení yá mia ho yà-nòn hebúee yí. Mi wáa yí te miten. A mi cén wáa dé ho cùkú le Dónbeení yí lẹ̀ mí sánia.

7

Mu yaamu bío

¹ Há làa na ká wán, á bío mí tùakaa làa mí, lẹ̀ bún á ì wáa à zéení yara làa mia. Mi wee bío le mu se ò o báa yí páaní là a háa. ² Ée ká bío ho há-féńlọ̀ lẹ̀ ho bá-féńlọ̀ boo há làa na ká wán, á Inén bèn le o báa ko ò o wé páaní lẹ̀ mín háa, ò o háa mún wé páaní lẹ̀ mín báa. ³ O báa yí ko ò o pí mín háa ká wón màkóo wí o yí, ó o háa mún yí ko ò o pí mín báa ká wón màkóo wí o yí. ⁴ O háa sánia bío yí sá a yí, lẹ̀ 6àn báa á há bío sá yí. O o báa sánia bío mún yí sá a yí, lẹ̀ 6àn háa á há bío sá yí. ⁵ O báa lẹ̀ mín háa á yí ko 6a pí mín. Ká 6a hía yí máa páaní a mu ko mu wé bío na 6a bía tò wán le mí ì kúhí mún yí á à dà páahú búí, ká mí ì dé mí sòobéé ho fíoró wéro yí. Ká ho páahú mu kúhína, à 6a bíni wé páaní làa mín. Ká bún yí wó á ɲun-sí 6a hía máa dàn míten máa 6ua yí bío ó o *Satáni wee khà lẹ̀ 6a nùpua víní dání yí. ⁶ Bío á ì bía nòn mia ká á yí máa zéení le 1 le mí wé mu konloon. Ée ká mí máhá mún dà wé è wé làa bún. ⁷ Inén wón lá wí à 6a nùpua búenbúen yí yaka lẹ̀ 1 bío síi. Ée ká le Dónbeení

* **6:16** Mi lorí Bío ɲúhú búeníi vùahú (Genèse) 2.24

wee na mu bío wéró pànká wa nĩ-kéní kéní yi mín núná yi. O búí á à ya, ká a búí dà á a keení máa ya.

⁸ Bío ká lé bío á ò bèn n bío ò na 6a mabáawa lè 6a maháawa yi: Mi wáa lá kará á yí yanka lè Inén bío, se mu se. ⁹ Eé ká mi yí dà mu, à mi yaka. O núpue yan, á sũaaní bío ó ò ò keení á máa ya, ká a nún yí dà mí sli máa hl.

¹⁰ Bía lè 6a kèrèṭṭewa na yan mín, bán á ò bío bío ká á à na yi. Hón nĩ-cúa so yínorí Inén te há, lé o Núhũso te mí nĩ-cúa. O háa á yí ko ò o pí mín baa díá ká a lén. ¹¹ Ká a háa wá, ò o bèn mún yí bíní vaa ya. Tàá ká a wi ò o bíní ya, ò o véení há bióní lè mín baa, à 6a ya mín. Lé mu ó o baa mún yí ko ò o nĩ mín háa.

¹² Há nĩ-cúa na á ò bèn n fée bío ká wán á à na bía ká yi, hón yínorí o Núhũso te há, lé Inén te 1 nĩ-cúa. Ká a baa là a háa yan mín, ó o baa háa wó a kèrèṭṭe, à bán háa na yínorí kèrèṭṭe á tà le mí i keení làa wo, á bán baa yí ko ò o nĩ a a.

¹³ Lé làa bũn sii, ká a háa là a baa yan mín, ó o háa háa wó a kèrèṭṭe, à bán baa na yínorí kèrèṭṭe á yí pá a, á bán háa yí ko ò o lén díá mín baa. ¹⁴ I wee bío ká sii lé bío ó o baa na dín yínorí o kèrèṭṭe á bío sá le Dónbeení yi bán háa na lé o kèrèṭṭe bío yi. Mu mún lée dà-kéní là a háa na yínorí o kèrèṭṭe. Wón mún bío sá le Dónbeení yi bán baa na lé o kèrèṭṭe bío yi. Mu lá yí ka ká, á 6a zawa bío máa sí le Dónbeení yi. Eé ká 6a bío sá le yi. ¹⁵ Eé ká yía mahá yínorí o kèrèṭṭe háa wi ò o fáa mu yaamu à yía lé o kèrèṭṭe díá le o fáa. Ká mu wó ká, se yía lé o kèrèṭṭe wi mítén. Le Dónbeení von mia à mi keení mín wán làa héerá. ¹⁶ Nún-sí, á minén háawa na lé 6a kèrèṭṭewa á le Dónbeení dà à dín wán á à kánínáa mí bārání na yínorí 6a kèrèṭṭewa. Tàá minén báawa na lé 6a kèrèṭṭewa á le Dónbeení dà á dín wán á à kánínáa mí hánání na yínorí 6a kèrèṭṭewa.

Mi díá miten làa bío mi fù karáa

¹⁷ Ká bío á ò bía nòn mia ká nii ló, á bío ó o Núhũso wó á mi nĩ-kéní kéní bío karáa á le Dónbeení vonnáa mia, lé bũn à mi pá díá lè miten. Bũn lé bío á ò wee kárán lè 6a kèrèṭṭewa kuio há lùà búenbúen yi. ¹⁸ O búí lá *kúio á le Dónbeení vonnáa wo, à bánso yí sá mu. Tàá yía le Dónbeení von ò o dín yí kúio à wón mún yí kúii mítén. ¹⁹ Ho *kúiiro lè ho yí kúiiro bío nũhũ mía. Bío bío nũhũ wi lé à wé bè le Dónbeení bío na le bò henía yi. ²⁰ Mi nĩ-kéní kéní díá miten làa bío mi fù karáa á le Dónbeení vonnáa mia. ²¹ Yía lá lée wobá-nii á le Dónbeení vonnáa wo, ò o yí yáa mí yilera bũn bío yi. Eé ká bío á bánso á à keeníáa mítén nii khii non wo yi, ò o wáa bè bũn báho yi. ²² O wobá-nii na ó o Núhũso von ó o bío sá a yi, wón wáa wi mítén o páaníló là a Núhũso bío yi. Lé làa bũn sii ó o núpue na ó o *Krista von ká a wi mítén wón bèn lé o Krista wobá-nii. ²³ Le Dónbeení yá mia ho yà-nòn hebúee yi, á mi wáa yí díá le 6a núpua wé mia lè mí wobáaní. ²⁴ Wán zawa lè wán hĩnni, bío mi fù karáa á le Dónbeení vonnáa mia lé bũn à mi díá lè miten le Dónbeení yahó.

Bía dín yí yan bío

²⁵ Ká bía dín yí yan hũu, bán bío na à ò bío 6a dání yi na le o Núhũso bío na ó o bò henía bũn mía. Eé ká bío á ò lé o núpue na á 6a dà a dé mí sía yi mu sáamu na le Dónbeení wó làa mi bío yi, á ò zéení 6a. ²⁶ Le lònbee na ho zuia ká bío yí á bío ká lé bío á ò wee leéka: Mu se à 6a díá mítén làa bío 6a bío karáa. ²⁷ Yía bò mu fúuamu à wón wáa yí cá bío ó o búe làa bú. Ká yía bèn dín yí bò mu, à wón wáa díá. ²⁸ Ká yía mahá pá yan, se mu yínorí bè-kohó. O hĩnzoró na bán fúaalé wi ká a yan, se mu yínorí bè-kohó. Ká bía yanka bán wi le lònbee yi ho dímíná yi. A le dén lònbee so á ò yí wi à le yí bārén.

²⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, bío kà lé bío á ì wi à ì bío na mia. Ho pàahù ná ká á yí túee. A wáa lá bío kà jii wán, le bío yan à wé le 6a yí yan. ³⁰ Le bío wee wá à wé le 6a yí máa wá. Le bío wee zámaka à wé le 6a yí máa zámaka. Le bío wee yà mu bío à yí dé mí sía bío 6a yà yi. ³¹ A bío ho òmíjǎ bío símu zon, à ho òmíjǎ bío wé lòn bè-káamaá cón. Lé bío á ho òmíjǎ làa bío mí mǎn làa ho á máa mia ká ho ò vé.

³² Mí lá wi miten, á yilera yí máa yáa, se 1 wa mu. O báa na yí yan wón wee dé mí sòobéε o Nùhúso tonló yi. O wee cà ò o wé bío sí a Nùhúso yi. ³³ Ká a báa na yan, wón 6èn yahó sá ho òmíjǎ bío. O wee cà ò o wé bío sí mín háa yi. ³⁴ O wáa wi lè há sáa jùn. Lé bǔn mún lé o háa na yí yan taa o hínzoró na bǎn fúaalé wi. Ba wee dé mí sòobéε o Nùhúso tonló yi. Ba wee cà á 6a bío búenbúen sí a Nùhúso yi. Ká yía yan wón yahó sá ho òmíjǎ bío. O wee cà ò o wé bío sí mín báa yi. ³⁵ I wee bío ká síi lé mí séenii bío yi, ká 1 yí máa kíká mia. Ká 1 máhǎ wi à bío ko lè ho wéro bǔn lé bío à mí wé, à na miten búenbúen o Nùhúso tonló yi á yí titika.

³⁶ Ká a yàronza búii wee leéka le ká mí yí yan mín fúaalé se mí wó khon làa wo, ká a zú le mí yí dà mí síi máa hí húúu, ò o wee leéka le mí ko à mí ya mín, se bǔn yínǎn bè-kohó. A 6a ya mín. ³⁷ Eε ká a yàronza búii máhǎ lon mu miten le mí máa ya mín fúaalé, á zú le mí dà à hí mí síi, ká mu ló arén miten yi binbirí, ò o búii yí kíkáa wo yi, se o wó se. ³⁸ Bío wi bǔn lé bío ká: O yàronza na fó mín fúaalé á yan á wó se. Eε ká yía le mí máa ya, wón 6èn bío sá sáaání.

³⁹ O háa là a báa na mu yaamu cεéra á yí dà máa fáa mín yi ká yínǎn o báa húrún. Ká bǎn báa húrún, se o wi miten, á dà a ya a báa na ó o síi wá yi. Ká a báa mu máhǎ ko ò o wé o kerétfe. ⁴⁰ Eε ká a máhǎ kará yí yan, se o bío á à wíoka à wé se. Bǔn lé bío á ínén wee leéka. A ì mún zú le le Dónbeení Hácírí wi làa mi.

8

Le muini taa bío

¹ Há làa na ká wán, á wa 6èn ñ loñ ho tuaró na sá 6a búaa na yan lè le muini taa bío. Mí wee bío le wa búenbúen lé 6a bè-zúñlowà, bǔn bon. Bǔn bío zúñló so lé bío wee na ò o núpue búaanínaa miten. Eε ká le wamini dén wee wé à wa siadéro va lè ho yahó. ² Yia wee leéka le mí lé o bè-zúñlo wón 6ánsó òñ yí zú mu làa bío ó o ko ó o zúñnaa mu. ³ Eε ká yía wa le Dónbeení wón le Dónbeení zú le o bío sá mí yi.

⁴ Awa! Ba búaa na 6a yan lè le muini há wónna wán taa làró dání yi, á bío ká lé bío á ì bío: Wa búenbúen zú le mu bíowa na 6a núpua wee lá lòn doffina ho òmíjǎ yi á bío jùhú mia. Warén zú le le Dónbeení léé dà-kení mí dòn. ⁵ Há pánká-beera na yí máa mi, á 6a núpua búii wee ve làa doffina taa júnása, á boo. Hári ká hǎn pánká-beera so wi ho wáayi lè ho tá wán, ⁶ se warén bǎn zú le le Dónbeení léé dà-kení mí dòn. Dén lé òlo lé wa Maá na léra mu bío búenbúen. Lé lerén mún léra wén à wa bío sí le yi. Wa mún zú le o Nùhúso léé ñi-kení mí dòn. Wón lé o Yeesu *Krista, yía nǎn á mu bío búenbúen wiráa. Lé orén mún nǎn á wa à yíráa le mukáni binbirí.

⁷ Warén zú le mu bíowa na 6a núpua wee lá lòn doffina bío jùhú mia. Eε ká 6a kerétfewa búenbúen máhǎ òñ yí zú bǔn bío zúñló so. Ba búii na sòobáa dó mí sía há wónna háló yi á hári lòn zúia ká 6a wee là le muini taa, á kerí le 6a níni pá wi há wónna háló yi. A bío 6a lé 6a núpua na pánkává mia le Dónbeení bío dání yi, ká 6a wee là há taa mu, à 6a leéka le mí wó khon. ⁸ Mu yínǎn òñló lé hía wee wé à wa bío wé sí le Dónbeení yi. Wa dú ho loo, á bío búii

máa bè wa bío wán. Wa mún yí dú ho loo, á bío búí máa fá wa bío jii. ⁹Minén bán zú le mi dà ho ðínló búenbúen wé è dí. Éε ká mi máhá le mi yíwa. Nún-sí, á yía pánká tà mia le Dónbeení bío dání yí á dà a va a ví bío minén wee wé bío yí. ¹⁰Ká yía pánká mia le Dónbeení bío dání yí á mən ünén na zú mu bío à ũ kará hã wónna zlí á wee là le muini taa, ó o so mún máa yí há làró sí-hebúee le? ¹¹Bún ká yía pánká mia le Dónbeení bío dání yí, wón na ó o Krista húrən bío yí, á hía ví ünén bío zúrló bío yí. ¹²Hen ká mi wee wé khe lé mìn zàwa lè mìn hínni na pánkáwá mia le Dónbeení bío dání yí ká síi, se lé o Krista mí beere á mi wee wé kheráa. ¹³Lé bún nən, ká 1 bè-dínii búí dà à vliní wán za táá wán hínló, á í máa bini máa là taa huúu, bèra a na à 6a hía yí ví ínén bío yí.

9

Bío ó o Poole bía mi tonkaa tonló dánti yí

¹Inén so yínán núpue na wi iten le? I so yínán o Yeesu tonkaro búí le? Inén 1 beere á mən wa Núhúso Yeesu. Minén so yínán ho cúnú na ló 1 tonló na á í sá a Núhúso bío yí le? ²Ba búí dà a pí á máa zún le ínén mún lé o Yeesu tonkaro. Ká minén bán zú le 1 lé orén. Lé bío mi páaníló là a Núhúso á wee zéeni le 1 lé orén tonkaro bío bon.

³Bío ká lé bío á í wee bío na bía wee yáa 1 yèni yí à úeráa 6a jùhú. ⁴Wa so lá yí ko làa bè-dínii táá bè-junii bío wa wee sá a *Krista tonló bío yí le? ⁵Warén lé wa ni-kéni kéní so lá yí ko à wa ya a hãa na lé o kerétte ó o wé bè làa wen wa tonló mu sáró yí, làa bío ó o Núhúso bán zàwa, là a Piere là a Yeesu tonkarowà na ká wee wéráa mu le? ⁶Táá ínén là a Baanabaasi wa dòn lé wen so ko wa wé sá à bè yí yíráa wa jii ðínló le? ⁷Dásí nni na á à lén mí nni yí á à wéráa mu dásimu wón mia. A núpue na á à fá le vīndεε ká a máa wé è dí le bía wón mia. O o nən-pa na yí máa ju 6a nàwa na ó o wee pa yoomu wón mún mia.

⁸Bío á í wee bío ká yínán 6a núpua bío na 6a wee wé mí dòn á í mən mu yí. Le Dónbeení lándá na ó o *Moyiize túara yí á mu pá ka ká. ⁹Bío ká lé bío túara ho lándá mu yí: «O nàa na 6a wee sáráa ho ðínló làró páahú á 6a yí ko 6a hè lè ho ðínló làró.»* Bío le Dónbeení bía ká síi so wee zéeni le lé 6a nàwa bío here le yí le? ¹⁰Mu so yínán warén bío yí á le biaráa ká síi le? Ká weεε. Mu lé warén bío yí á le bioní mu túararáa. Yía 6a lá ó o wee và ko ó o dé mí síi bío ó o khii yí bío yí. Yía 6a lá ó o wee vūaa ho ðínló ko ó o dé mí síi bío o ò yí bío yí. ¹¹Le Dónbeení bin-tente na wa zéenia làa mia á ka lòn bío na wa dú. Ká mi lá wee na mi nni bío wen, se mu lée bío na so po wen le? ¹²Ká mi we na mu 6a búí yí, á warén so yí ko làa bú yí po bán le? Éε ká warén bán yí wi à wa bío le mi ko à mi wé na mi nni bío wen. Wa yí wi à bío búí ðínú à búmaka a *Krista bin-tente bueró. Lé bún bío yí á wa díaráa á mu bío búenbúen wee kúu wen. ¹³Mi so yí zú le bía wee sá ho tonló le *Dónbeení zí-beeni yí á bè-dínii wee lé bío 6a núpua wee wé lè mu hāmu yí bin le? A bía wee fūaa 6a búaa le muini yéni bán mún wee yí bío sá 6a yí. ¹⁴Lé làa bún síi ó o Núhúso mún bóráa mu henía le yía wee bue le Dónbeení bin-tente á jii ðínló wé è lé ho tonló mu yí.

¹⁵Bío á í lá wi làa mia, á bío ko làa mi, á í yí le mi na hàri dεε mi. A bío á í wee túa ká síi, mún yí máa zéeni le 1 le mi wé mu na mi. Bún yí ká 1 yáa lá húrən se mu sūaaní. Dén sí-weε so na wi mií á núpue yí dà máa hè yí. ¹⁶I yí ko à í khóoní iten le Dónbeení bin-tente bueró bío yí. Mu yáa lée bío na á í ko

* 9:9 Mi lorí Lándá zéeni ló vūahú (Deutéronome) 25.4

à ì wé konloon. Ká 1 le 1 máa bue le bín-tente mu, à wàn dèe suaa mi. ¹⁷ Mu lá lé ìnén ìten dó ìten ho tonló mu yi, se 1 lá le 6a wé sàání mi. Èe ká ho lé dèe na á ì ko à ì sá konloon, á ì máa pí ho sáró. ¹⁸ Ká 1 sàání lé le sí-wee na 1 wee yí le bín-tente na á ì wee bue làa káamáa bío yi ká 1 yí máa fé bío ko làa mi.

¹⁹ Mu bon, ìnén lée nùpe na wi ìten, á yínón wobá-nii. Èe ká 1 máhà wó ìten lè 6a nùpua búenbúen wobá-nii, bèra a na à ì yíráa 6a boomuso à 6a tà a Krista bío. ²⁰ Hen ká 1 wi làa bíá lé 6a *zúífùwa, à ì wé ìten làa zúífù, bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bío. O Mòyiize làndá á ìnén míá yi. Èe ká 1 wi làa bíá wi ho yi, à ì 6ua ìten lè 6a bío síi, ká 1 òn míá ho làndá mu yi, bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bío. ²¹ Ká 1 mún wi làa bíá yi zú dèe o Mòyiize làndá bío dání yi, à ì 6ua ìten lè 6a bío síi bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bío. Bún yí máa zéeni le le Dónbeení làndá bío yí ciran mi. I wee bè o Krista làndá yi. ²² Hen ká 1 wi làa bíá pánkáwá míá le Dónbeení bío dání yi, à ì mún wé lòn nùpe na pánká míá, bèra a na à ì yí bán à 6a tà a Krista bío. Lé làa bún á ì wee wé à zoráa 6a nùpua le mí síwá fahú à yíráa 6a ní-dòndáa 6úú à kání konloon. ²³ Bún búenbúen á ì wee wé bèra a na à le Dónbeení bín-tente à bènben, à ìnén níi mún kerí mu bè-tentewá na le bín-tente mu wee zéeni yi.

²⁴ Mí zú le bíá wee lùwí khíika mín búenbúen ó o ní-kéni na khíina bíá ká lé yía 6a wee wé na mu bío yi. Mínén mún hení mí lò làa bíá wee lùwí khíika mín bío síi bèra a na à mí yí mu bío. ²⁵ Bíá wee wé há penkaa jínkaa búenbúen á wee wé mání mí sánía lè le lònbee à càráa mu bío. Ká mu bío mu máhà dà wee yáa. Ká warén bán wee mání wa sánía lè le lònbee à càráa mu bío na yí dà máa yáa. ²⁶ Lé bún nòn á ìnén yí máa wé lòn nùpue na wee lùwí concon. I mún yí máa wé lòn nùpue na wee núaa concon. ²⁷ I wee kíká ìten yi làa sòobéé á wee mání 1 sánía lè le lònbee bèra a na ká 1 khii buera le Dónbeení bín-tente vó à le Dónbeení yí pí mí día.

10

Mi dia há wònna hálo

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, 1 wi à mí bíni leéka mi yiwa bío yánkaa wó wán páahú na á wàn 6úaaawa bò a *Mòyiize yi. Le dundúure yánkaa pon 6a búenbúen yi. A 6a búenbúen mún káa ho muhú yi. ² Ba búenbúen ka lè 6a yú ho *bátéemú lè dundúure lè ho muhú yi, à 6a là a Mòyiize wé dà-kéni. ³ Ba búenbúen dú ho dínló dà-kéni na ló le Dónbeení cón. ⁴ A 6a búenbúen mún òun mu òumu dà-kéni na ló le Dónbeení cón. Bún òumu so ló ho lèehó na le Dónbeení nòn 6a yi. Ho lèehó mu lé o *Krista na bò làa ba.† ⁵ Èe ká 6a boomuso máhà pá bío yí wó sína le Dónbeení yi, á 6a húrún ho tá hení yi.

⁶ Bún bíowa so búenbúen lée bío na wee zéeni wen, à wa sía yí vá mu bío na yí se yi, làa bío á barén wóráa mu. ⁷ Mí yí dé mí sía há wònna yi làa bío á barén 6úú wóráa bío síi. Mu túara le Dónbeení bíoní vūahú yi ká síi: «Mu nípomu lée kará à 6a dú á òun, à 6a hínnon wee wé há káakó-wará.»‡ ⁸ Mí yí wa dé waten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwá yi làa bío barén 6úú wóráa mu bío síi, á 6a nùpua muaaseé 6óní làa muaaseé tìn á húrunnáa le wizon-kéni.§ ⁹ Mí yí wa khúaa o Krista òii yi làa bío á barén 6úú wóráa mu á 6a háwá háararáa 6a 6ó. ¹⁰ Mí yí bío le le Dónbeení yí wó yí se làa mia, làa bío á barén 6úú wóráa mu, á le Dónbeení wáayi tonkaro 6ueé 6óráa 6a.

* **10:1** Mí loí Léro vūahú (Exode) 13.21-22; 14.22-29 † **10:4** Mí loí Léro vūahú (Exode) 16.4-35;

Míló vūahú (Nombres) 20.8-11 ‡ **10:7** Mí loí Léro vūahú (Exode) 32.6 § **10:8** Mí loí Míló vūahú (Nombres) 25.1-9

¹¹ Bún bíowa so búenbúen wó, à zéenináa wɛn. Mu túara le Dónbeení bioní vùahú yí à fèn jínáa warén na wi ho ðímíjǎ véro pòнна yi zen wán. ¹² Lé bún non ká yía wee leéka le mí pánká wi le Dónbeení bío yi, à ǎnsò pa mítén bío, ò o hía yí lé lùwá. ¹³ Ho sùnló na wee yí mia á mún wee yí ǎa núpua na ká. Le Dónbeení na bío mu bío à le máa yèrémá mí jii, á máa díá á ho sùnló máa yí mia máa dà mí pánká wán. Ho sùnló pǎahú á le Dónbeení á à wé á mi ì zúrí le ho ò kǎí. Lé bún ñ na ká mi ì dàñ mi yiwa á à jǐ ho bío yi.

¹⁴ Wán bónlowá na á ì wa làa sòobɛɛ, bún bíowa so búenbúen bío yi á mi pa miten há wónna háló yi. ¹⁵ I wee bío ká sii làa mia lé bío á ínén cón á mi ka lòn núpua na yío tǎn. Minén mi bɛere wáa loí bío á ì bío ká mu bon, táa mu yí bon. ¹⁶ Hen ká wa lá ho bǎráká déro juuníi dɛɛ ǎuan à wa dó le Dónbeení bǎráká à wa jún làa de, à mu so máa páaní wɛn là á Krista cǎni le? A ho búurú na wa wee cèeka ká wa wee là ho, à ho so máa páaní wɛn là á Krista sǎnía le? ¹⁷ A bío ho búurú lé ho dà-kéní, á wa lè wa booró mí cúee, ká wa lè há sǎnía dà-kéní ho búurú mu na wa wee sanká bío yi.

¹⁸ Mi loí o *Isirayɛele nípomu lon, bío wee là ǎa búaa na ǎa fúaa le muini yɛnii na bío sá le Dónbeení yí wán bán búenbúen páanía lè le Dónbeení. ¹⁹ Bún so wee zéeni le o yía na ǎa fá ho wáahú wán, lè ho wáahú mí bɛere á bío jùhú wi le? Bùeé. ²⁰ I wi à ì bío le ǎa búaa na ǎa yan lè le muini há wónna wán lé há pánká sùmáa ǎansowá na á núpua yí dà máa mi á mu wó non yi, ká mu yí non Dónbeení yi. A bío á ínén máhá yí wi à minén lè há pánká-sùmáa ǎansowá mu à páaní bío búí yi. ²¹ O Nùhúso juuníi dɛɛ á mi yí dà máa júnáa á máa bíni máa kǎí ju lè há pánká-sùmáa ǎansowá juuníi dɛɛ. Mi mún yí dà máa dí o Nùhúso ðínló á máa bíni máa vaá dí há pánká sùmáa ǎansowá ðínló. ²² Táa wa wi à wa wé ò o Nùhúso sli cǐ wen wa wára bío yi le? Wa so wee leéka le wa pánká wi po a Nùhúso mu le?

Mi le mi bè-wénia à dé ho cùkú le Dónbeení yí

²³ Ba búí wi mi tǎhú á wee bío le mu bío búenbúen dà wee wé. Mu bon. ɛɛ ká bío búenbúen yínǎ bío na se. Bío búenbúen dà wee wé, ɛɛ ká mu búenbúen yí máa wé à ǎa kèrɛtɛwa kuure va lè mí yahó. ²⁴ Mi ní-kéní kéní yí ko à mí leéka mí kùrú bío mí ðòn. Mi mún ko à mí leéka bío mí ì wé ká mu ù sèení mǎn zàwa na ká. ²⁵ Mu búenbúen na wee yéé ho yàwá yí á mí dà à yá à dí, ká mi yí lúnkaa mi yilera á ðín tùa miten yi le mu ló wen, ²⁶ lé bío á bío ká lé bío túara: «Ho tá làa bío wi ho yi búenbúen á bío sá a Nùhúso yi.»* ²⁷ Hen ká yía yínǎ o kèrɛtɛ á von mia lè ho ðínló mí zli, ká mi tà van, á bío ǎa à na mia búenbúen à mí dí, ká mi yí lúnkaa mi yilera à tùa miten yi làa hen na mu ló yi. ²⁸⁻²⁹ Ká a búí máhá bío le há taa na ká lé ǎa búaa na ǎa yan lè le muini taa, á mi yí là há. Hǎrí ká minén yilera yí lúnkaa mu bío yi, à mí pá yí là há yía bío mu non mia bío yi, à lúnkaráa wón yilera.

Bío á ínén wee wé ká ì poní sɛra, á so lá ko à mu lúnka a búí yilera le? ³⁰ Ho ðínló na á ì dó le Dónbeení bǎráká à ì dú, á ǎa à yáa ì yèni bío yi léee webio? I so yí dó le Dónbeení bǎráká yí dúráa ho le?

³¹ Lé bún non ká mi wé wen dí, ká mi wee ju, táa ká mi wé wee wé bío léee bío, à mí wé mu, à dérǎa ho cùkú le Dónbeení yi. ³² Bío wee vǐnii ǎa *zúífùwa, táa bío yínǎ zúífùwa, táa mǎn zàwa lè mǎn hǐnni kèrɛtɛwa na ká, á minén yí dé miten yi. ³³ Lé ká sii á ì wi à ì wérǎa. I wi à ì bío búenbúen wé sǐ bío ká yi. I yí máa cǎ ì kùrú bío. Bío á ì ì wé á ǎa cèrɛɛ á à kǎnínáa lé bún á ì wee bǎnbá yi.

* 10:26 Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 24.1

11

1 Bío á ĩ wee wé á mi wé bè yi, làa bío á ĩnén wee bèráa bío ó o Krista wó yi.

Bío mi ko mi ɓua lè miten ho kúeemínwánlò yi

2 I yàá ɓèntɪn wee tɛɛnɪ mia, mi fobúa, lé bío á bío á ĩ wó nɔn mia á mi wee leéka bío fɛɛɛ, á wa kèrètɛwa kàránlò na á ĩ yú á kàrána làa mia á mi mún wee bè yi. 3 Ɛɛ ká ĩ màhǎ pá wi à mi zúrɪ bío ká yara: O báa ɲúhúso lé o *Krista, ó o háa ɲúhúso lé o báa, ó o Krista ɲúhúso lé le Dónbeenɪ. 4 Awa. Ká a báa ɓúí wee fio, tàá o wee fɛɛ le Dónbeenɪ ɲi-cúa ò o pon mí ɲúhú yi, se o wee zùarɪ o Krista na lé o ɲúhú yi. 5 Ká a háa ɓúí ɓèn wee fio tàá o wee fɛɛ le Dónbeenɪ ɲi-cúa lè ɓa nùpua ò o yí pon mí ɲúhú yi se o wee zùarɪ o báa na lé o ɲúhú yi, se o ka lòn háa na ɲúhú lɛɛra.* 6 Ká a háa ɓúí yí máa pe mí ɲúhú yi se o wáa dà a khè ho. Mu ɓúenɓúen lé dà-kéní. Ká ho ɲúhú khèró tàá ho lɛɛró á lé há nɪyio o háa cɔn, ò o wáa wé pe ho yi. 7 O báa yí ko ò o pe mí ɲúhú yi, lé bío ó o ɓonmín lè le Dónbeenɪ, le Dónbeenɪ cùkú wee mi a yi. Ɛɛ ká a háa ko ò o pe mí ɲúhú yi, lé bío ó o báa cùkú wee mi a yi. 8 Ho lée tɹiá, le Dónbeenɪ yí lera a háa bío ɓúí á yí wó là a báa. O báa bío ɓúí lé bío le lera á wó là a háa. 9 O báa yí lera a háa bío yi. O háa lé yí lera a báa bío yi. 10 Lé ɓún nɔn le Dónbeenɪ wáayi tonkarowá bío yi, ó o háa na wee fio tàá o wee fɛɛ le Dónbeenɪ ɲi-cúa á ko ò o pe mí ɲúhú yi á zéenináa ho pánká na o yú bío. 11 Ɛɛ ká wa páanilò là a ɲúhúso bío yi, ó o háa yí dà máa kɛɪ ká a báa níi ló, ó o báa mún yí dà máa kɛɪ ká a háa níi ló. 12 Mu bon, o háa ló a báa yi, ó o báa ɓèn wee te o háa yi, ká ɓa mí nùwǎ ɲun màhǎ lè le Dónbeenɪ lera ɓa.

13 Minén mi bère wáa loɪ mu sese. Mu so lée bío na se ò o háa hén mí ɲúhú yi díá ká a wee fio le? 14 Ba nùpua zú le ká a báa ɲún-vání á tɹeeka, se mu lé há nɪyio o wán. 15 Ɛɛ ká a háa cɔn á le ɲún-vání na tɹeeka so yínɔɪ cùkú bío le? O háa ɲún-vání le Dónbeenɪ nɔn wo yi, à le wé le nín-kéní na pon o ɲúhú yi. 16 Ká a ɓúí wi ò o pá ɓíní wáanɪ bío á ĩ bía, à ɓánsò zúrɪ le lé ɓún á warén lè ɓa kèrètɛwa kuio ɓúenɓúen wee wé.

O ɲúhúso dɪnlò dání yi

17 Bío á mu lé le zéeni tɹiáwá á wa wi yi, á bío ɓúí wi ɓín á ĩ yí dà máa khòonɪ mia bío yi. Mu lé bío á mi kúeemínwánlò yí máa wé á mi va lè ho yahó. Ho yàá wee lén mia lè mi mɔn. 18 Bío á ĩ ĩ cí wán lé bío ká: I ɲá à ɓa le ká mí san san kúaa mín wán, à mi wé cɹií mín. Mu ka lè mu bon. 19 Mu bon, ho sankamínlò ko ho wé mí tɹahú, à ɓia lé ɓa kèrètɛwa binbirɪ bío dán zúrɪnáa. 20 Lé ɓún te bío ká mi kúaa mín wán, á ɓa yí dà máa bío le lé o ɲúhúso dɪnlò á mi wee dí. 21 Mu bon, mi nǐ-kéní kéní dɪnlò na mi wee ɓua ɓuennáa lé hía mi wee wé ɓánbá dí. ɓún lé bío wee na à ɓa ɓúí le hɪní ɓúe, ká ɓa ɓúí ɲun so wee khée. 22 Mi zɪnɪ so mía á mi máa wé è dí ká mi ñu yi le? Tàá lé ɓa kèrètɛwa kuure á mi wi mi zùarɪ yi, à dé há nɪyio ɓia khon yi le? Lée webio á mi yàá wáa le ĩ bío na mia? Mi wi à ĩ pá dé mí fobúa le? Ɛɛ ká ɓùéé. I ɓèntɪn yí dà máa dé mí fobúa mu bío yi.

23 Awa, ho kàránlò na ló a ɲúhúso cɔn na á ĩnén yú á ɓèn yèrèmáa nɔn mia lé hía ká: Ho tɹnáahú na ɓa á dé o ɲúhúso Yeosu á à na, ó o lá ho búuru, 24 á dó le Dónbeenɪ bǎrákà ò o cɛɛkaa ho ò o bía: «Hía lé ĩ sǎnia na á ĩ nɔn mí bío yi. Mí wé wé mu, à leékaráa ĩ bío.» 25 Lé làa ɓún bío síi, ká ɓa dú wó, ó o ɓèn lá le ɲuunú dèɛ na ho *dívén wi yi ò o bía: «Bío ká lé le páanú finle na le Dónbeenɪ

* 11:5 Mu páahú, ká a háa lɛra mí ɲúhú se o dó há nɪyio miten yi.

bò lè 1 cāni. Pāahū lée pāahū ká mi wé wee ju mu, à mi wé mu à leékaráa 1 bío.»²⁶ Awa, á pāahū lée pāahū na mi wé là ho búurú mu, á ju mu bío mu, se lé o Nuhúso húmú á mi wee zéeni bío. Mi wé wé mu, fúaa ká a khii bñia buara.

²⁷ Lé bñn nān ká nùpue lée nùpue wé là a Nuhúso búurú mu, á ju o bío mu làa bío mu yí koráa, se òanso wó khon, lé bío ó o zuaína a Nuhúso sánia là a cāni yi. ²⁸ Nùpue na wé le mí ì là ho búurú mu, à á ju mu bío mu, à òanso cén loñ miten sese à bè yi wéráa mu. ²⁹ Mu bon. Yia wee là ho búurú mu, á wee ju mu bío mu ò o yí máa kñnbi o Nuhúso sánia, se òanso wee siini mí juhú. ³⁰ Lé bñn te mu á mi fahú á 6a cèrèé lé 6a vānvārowā, 6a cèrèé pānkāwā mīa, á 6a búí hurun. ³¹ Ká wa lá wee fèn loñ waten sese, se le Dónbeení lá máa wé è cití wen. ³² É ká a Nuhúso máhá wee cití wen, à bé wen, bèra a na à wa júná khii yí páani yí sí lé ho ðmíjásá.

³³ Awa, wān zāwa lè wān hínni, mi wé kúaa mín wán o Nuhúso ðnló bño yi, à mi yí dí mín júná yi, mi wé pa mín. ³⁴ Ká yia le híni wé dà, à òanso dí mí zii à bè yi buennáa, bèra a na ká mi wé kúaa mín wán, à le Dónbeení sli yí cī mia. Bío ká na mi tuakaa bño, bñn á ì ì día ká 1 khii buara mi cñn, à ì 6ueé zéeni bñn yara làa mia.

12

Le Dónbeení Háciri bè-hānia

¹ Wān zāwa lè wān hínni, há laa na ká wán, á le Dónbeení Háciri bè-wénii na wa wee mi lé bío á ì bío ðání yi. I wi à mi zūñ mu yara. ² Mi zū le pāahū na mi ðñ yí zū le Dónbeení, ká mi día miten á há wōnna na yí dà máa bío á yú ho pānká mi wán. ³ Lé bñn te mu, á ì wi à ì zéeni mu làa mia à mi zūñ le o nùpue na wee bío lè le Dónbeení Háciri pānká, wón yí dà máa dānkání Yeesu. A nùpue mún yí dà máa bío le Yeesu lé o Nuhúso ká le Dónbeení Háciri yí dó mu òanso jñi yi.

⁴ Mu biowa wéro pānká na le Dónbeení Háciri wee na á sliwā boo, ká lé le Háciri dà-kéní máhá wee na mu. ⁵ O Nuhúso tonló á júná boo, ká lé o Nuhúso nñ-kéní á wa wee sá na yi. ⁶ Mu bè-wénia á júná boo, ká lé le Dónbeení dà-kéní lé ðio wee na mu búenbúen wéro pānká 6a nùpua búenbúen yi.

⁷ Le Dónbeení Háciri wee zéeni miten wa nñ-kéní kéní yi lè mí bè-wénia à séenināa wa búenbúen. ⁸ Le Dónbeení Háciri wee wé ò o búí wé bío mu bè-zúrminí bióni. O búí wón le Háciri mu wee wé ò o wé bío mu bío zúrnló bióni. ⁹ O búí wón le Háciri mu wee wé à le sliðéro na òan sli mīa á kerí wo yi, ká a búí wón lé 6a vānvārowā wééro pānká á le Háciri dà-kéní mu wee na a yi. ¹⁰ Le Dónbeení Háciri wee na mu yéréké biowa wéro pānká o búí yi. O búí lé le Dónbeení jñ-cúa fèró pānká ó o wee yi. Ká a búí wón òen lé le Dónbeení Háciri lè há hácín-kora hweeka lénló mín yi òan pānká á non wo yi. O búí le Dónbeení Háciri mu wee wé ò o wé bío há bióni na a nùpue yí zū, ká a búí le Háciri mu òen wee wé ò o wé jñ há bióni mu à tñni na 6a nùpua yi. ¹¹ Lé le Dónbeení Háciri dà-kéní mu á wee wé bñn búenbúen. Lé lerén wee na mu bío wéro pānká wa nñ-kéní kéní yi mín júná yi làa bío á le sli vá yi.

O Krista sánia

¹² Wa zū le há sánia lée dà-kéní, ká bío cèékaa mín yi wó há lé bío á boo. Éc ká bñn máhá yí hò bío mu páania lé há sánia dà-kéní. Wa páaniló là a *Krista bío mún ka ká sli. ¹³ Wa búenbúen zíira le Háciri dà-kéní yi á wórāa há sánia

dà-kéní. Wa wé *zuífùwa loo, à wa yí wé zuífùwa loo, à wa wé wobá-nǎi, tàà nùpua na wi mítén, se lé le Hácírí dà-kéní mu á wa búenbúen yú.

¹⁴ O nùpue sánia yínǎi bío dà-kéní mí dòn á wó làa há, mu boo. ¹⁵ Ká le zeñ lá bíá le bío mínén yínǎi le níi, á mí wáa yínǎi há sánia bío búí, se bún pá máa hè bío le can há sánia mu yi. ¹⁶ Ká ho jikāahú lá le bío mínén yínǎi le yère, á mí wáa yínǎi há sánia bío búí, se bún pá máa hè bío ho can há sánia mu yi. ¹⁷ O nùpue sánia lá lé le yère mí dòn, á há lá wé è jí mu bío kaka? Ká há lá lé ho jikāahú mí dòn, á há lá wé è tá mu bío sūii kaka? ¹⁸ Mu bon, mu bíowa dà-kéní kéní na lé o nùpue sánia á le Dónbeení cɛ́kaa mín yi làa bío le síi vá yi. ¹⁹ Mu lá léé bío dà-kéní mí dòn, se há yínǎi sánia. ²⁰ Bío wee cɛ́eka mín yi wé há sánia bún lé bío boo, ká há sánia hǎn léé dà-kéní. ²¹ Lé bún non á le yère yí dà máa bío máa na le níi yi le mí makóo mía le yi, á ho jùhú yí dà máa bío le há zeñ le mí makóo mía há yi. ²² Hári há sánia bíowa na ka lè há jùhú mía sese wa cǎn á wa makóo yáa pá wi yi. ²³ Híá bío cùkú mía wa cǎn lé híá wa wee pa bío. A híá bío bíoró nǎyio wi, hǎn lé híá á wa yáa wíokaa wee pa bío. ²⁴ Híá cùkú wi makóo mía bún yi. Ká le Dónbeení wíokaa o nùpue sánia bíowa á híá cùkú mía ò o wé dé ho cùkú yi. ²⁵ Le Dónbeení wó mu ká síi bèra a na á mu bíowa na cɛ́kaa mín yi wó há sánia á cùiinà yí kɛ́n yi, ká há lè mí dà-kéní kéní wé leéka mín bío. ²⁶ Ká há sánia bío búí yú le lónbee, á bío ká léé le yí làa bú. Ká há sánia bío búí yú ho cùkú, á bío ká léé le sí-wɛɛ yi làa bú.

²⁷ Mínén mún ka lòn sánia dà-kéní na bío sá a *Krista yi, á mi le mi ní-kéní kéní lé há sánia mu bío búí. ²⁸ Lé làa bún síi á 6a kèrɛ́tɛ́wa kuure yi, á le Dónbeení nín-yání wó 6a búí lá a Yeesu tonkarowá. Bíá sá lé le *Dónbeení jì-cúa fɛɛrowá, mu tǎn níi lé bíá wee kàrán le Dónbeení bío lè 6a nùpua. Bíá ká lé bíá yú ho pánká à wéráa mu yéréké bíowa, làa bíá wee wɛ́é 6a vánvárowá, làa bíá wee séení 6a nùpua, làa bíá dà wee dí 6a kèrɛ́tɛ́wa yahó, làa bíá wee bío há bíoní na á nùpue yí zú. ²⁹ Ba búenbúen so lé o Yeesu tonkarowá le? Ba búenbúen so wee fɛɛ le Dónbeení jì-cúa le? Ba búenbúen so wee kàrán le Dónbeení bío lè 6a nùpua le? Mu so lé 6a búenbúen á dà mu yéréké bíowa wee wé le? ³⁰ Tàá lé 6a búenbúen so wee wɛ́é 6a vánvárowá le? A lé 6a búenbúen so wee bío há bíoní na á nùpue yí zú le? A lé 6a búenbúen so wee tǎní há le? Bùéé. ³¹ Bío le Dónbeení non wéró pánká wɛ́n, á bío jùhú wi po bío ká lé bún á mi wé cá lè mi sía búenbúen. Bún bío yi, á ì ì zéení wǎhú búí na se po bío ká làa mía.

13

Le waminí bío

¹ Ká í lá dà wee bío há síi-víò bíoní, lè le Dónbeení wáayi tonkarowá bíoní, ká í yí wa 6a nùpua, se í ka lòn bírínbóóní na 6a wee gúa, tàá hǎn-dɛ́e búí na 6a wee vúaa. ² Ká í lá dà wee fɛɛ le Dónbeení jì-cúa á na 6a nùpua yi, á zú le Dónbeení bío na sá yi, lè mu bío na ká búenbúen, hári ká í lá dó í síi le Dónbeení yi á dà wee hóoní há gúaa mí lara yi, ká í yí wa 6a nùpua, se í bío jùhú mía. ³ Hári ká í lá wee lá í níi bío á sanká na 6a ní-khenia yi, á dà wee khòn bío á ì tà le lónbee yi bíá ká bío yí* ká í yí wa 6a nùpua, á ì pá máa yí dèè búí mu yi.

⁴ Yíá wa 6a nùpua wón wee wé dàr mí síi hí. O wee wé mu tentemu lè 6a nùpua. O yí máa dí yandee. O yí máa khòn. O yí máa dé mítén. ⁵ O yí máa

* **13:3** «á í tà le lónbee yi bíá ká bío yí» Le Dónbeení bíoní vǎn-káa búí yi, á bío ká lé bío bíá: «á non íten 6a cǎina.»

wé n̄yi-wárá. O yí máa bàrà mí bío b̄ia ká bío yahó. O s̄li yí máa c̄l f̄uaf̄ua. Ba wó khon làa wo ó o máa ɓua mu mí yi. ⁶Yia wa ɓa n̄pua á s̄li máa wé wa mu bío na yí t̄érinna bío yi, o s̄li wee wé wa ho t̄úia poni bío yi. ⁷Yia wa ɓa n̄pua á mu bío ɓúenɓúen wee wé kúu yi. Mu bío ɓúenɓúen yi, o wee tà le Dónbeení bío, á dé mí s̄li le yi. O wee h̄l mí s̄li mu bío ɓúenɓúen yi.

⁸Le waminí léé d̄e na máa vé máa mi. Le Dónbeení j̄i-cúa f̄erowà bío á khii vé. Hā b̄ioní na a n̄pue yí z̄ú á b̄ioró j̄ii khii bàrà. Mu bío z̄úrló á khii vé. ⁹Mu bon. Wa bío z̄úrló á j̄ii yí sú, á le Dónbeení j̄i-cúa na wa wee f̄e á j̄ii mún yí máa sí. ¹⁰Ɛé ká mu bío na j̄ii sú p̄ah̄ũ khii d̄ɔn, b̄ɔn ká bío j̄ii yí sú á à vé. ¹¹Mi loñ, bío á ĩ f̄ù lé o háyónza, á ĩ b̄ioní, lè ĩ yilera, làa bío á ĩ z̄ú lé mu bío yara, b̄ɔn ɓúenɓúen á mu háyónmu wi yi. Ká bío á ĩ yio yòò t̄ɔn, á ĩ ló mu háyónmu yi. ¹²Hā làa na kà wán, á bío wa wee mi ka s̄uyóon. Ɛé ká ho p̄ah̄ũ mu khii d̄ɔn wa wé è mi mu bío ɓúenɓúen wéréwéré. Hā làa na kà wán á ĩ Dónbeení z̄úrló j̄ii d̄ɔn yí sú. Ɛé ká ho p̄ah̄ũ mu khii d̄ɔn, á ĩ z̄úrló làa de j̄ii ì sí, làa bío lerén mí b̄eere z̄únáa mi. ¹³B̄iowa bío t̄ɔn wi b̄ɔn á máa vé h̄uuu máa mi. B̄ɔn lé le waminí, lè le s̄lidéro le Dónbeení yi làa bío wa pan bío le Dónbeení dó mí j̄ii le mí ì wé. Ká mu mí bío t̄ɔn t̄lah̄ũ á le waminí lé d̄io po bío ká.

14

Le Dónbeení Hácírí bè-hānii ɓúii bío

¹Awa, á mi w̄aa bè le waminí w̄oh̄ũ na á ĩ z̄eenía làa mia, á mu b̄iowa wéro p̄anká na le Dónbeení Hácírí wee na á mi wé cà lè mi s̄la ɓúenɓúen, s̄ɔnkú le Dónbeení j̄i-cúa f̄eró. ²Yia wee bío hā b̄ioní na á n̄pue yí z̄ú, wón yí máa bío lè ɓa n̄pua, o wee bío lè le Dónbeení. N̄pue yí máa j̄i bío ó o wee bío. Le Dónbeení Hácírí p̄anká wee wé ò o bío hā b̄ioní na á n̄pue yí dà máa z̄ú. ³Ká yia wee f̄e le Dónbeení j̄i-cúa, wón wee bío lè ɓa n̄pua. O wee wé à ɓa k̄er̄t̄ewa s̄lidéro le Dónbeení yi va lè mí yahó, o wee hení ɓa s̄la, á h̄i hā. ⁴Yia wee bío hā b̄ioní na á n̄pue yí z̄ú, wón wee wé ò orén mí d̄on s̄lidéro le Dónbeení yi va lè mí yahó. Ká yia wee f̄e le Dónbeení j̄i-cúa wee wé á ɓa k̄er̄t̄ewa kuure s̄lidéro va lè mí yahó. ⁵I wee fan á mi ɓúenɓúen wé bío hā b̄ioní na á n̄pue yí z̄ú. Ɛé ká mi màhá wee f̄e le Dónbeení j̄i-cúa á mu ù wé s̄l m̄i á à pon̄ b̄ɔn. Yia wee f̄e le Dónbeení j̄i-cúa wón bío c̄nú wi po yia wee bío hā b̄ioní na á n̄pue yí z̄ú, se o ɓúii ɓ̄en wee d̄an̄ b̄iní t̄ání hā b̄ioní mu à ɓa k̄er̄t̄ewa kuure s̄lidéro le Dónbeení yi va làa yahó.

⁶W̄an z̄awa lè w̄an h̄inni, ká ĩ w̄aa lá ɓueé b̄ia hā b̄ioní na á n̄pue yí z̄ú á non̄ mia mí d̄on, á ĩ k̄er̄ló mí c̄n̄ c̄nú lá à wé ho yén? I yí dà máa séení mia ká mu yín̄n̄ bío ɓúii na le Dónbeení z̄eenía làa mi, t̄áa mu bío z̄úrló á ĩ z̄eenía làa mia, t̄áa le Dónbeení j̄i-cúa á ĩ f̄era non̄ mia, t̄áa k̄ar̄ánlò ɓúii á ĩ non̄ mia. ⁷Mi loñ hā s̄l-ɓúania, ho c̄ah̄ũ t̄áa ho cooh̄ũ, ká hā ɓúaró yí bò bío wán á ɓa à z̄úrló bío hā wee bío kaka? ⁸Lé o yén á à d̄ɔn d̄ɔn á à lá hā h̄ia s̄la ká a yí j̄á bío le t̄n̄ɓúaní b̄ia wéréwéré? ⁹Minén mún bío ka ká s̄ii. Hen ká mi wee bío hā b̄ioní na á n̄pue yí z̄ú, á n̄pue na dà á t̄ání hā á mía, á ɓa à wé kaka á j̄ínáa bío mi wee bío? Hā á k̄er̄n̄ lòn b̄in-conwá. ¹⁰Ho d̄im̄j̄á yí á hā s̄l̄iwá bo, ká hā ɓúenɓúen wi lè m̄in̄ b̄ioní á s̄ii na ɓan̄ b̄ioní kuará mía h̄on̄ mia. ¹¹Ká yia wee bío làa mi á ĩ h̄ia yí máa j̄i b̄ioní, b̄ɔn ká ĩ ka lòn n̄i-h̄ani o c̄n̄, ó orén mún ñ k̄er̄n̄ lòn n̄i-h̄ani ĩn̄en c̄n̄. ¹²Minén mún bío ka ká s̄ii. Bío mi wee cà mu b̄iowa na le Dónbeení Hácírí wee na wéro p̄anká lè mi s̄la ɓúenɓúen,

á mi cén bánbá à mi cà bío wee wé à 6a kèrètɛwa kuure sliđeró le Dónbeení yi va lè mí yahó.

¹³ Awa, yia wee bío hā bioní na á núpue yí zū ko ò o fio le Dónbeení yi ò o wé dān hā tání à 6a núpua jí. ¹⁴ Hen ká 1 wee fio lè hā bioní na á núpue yí zū, á ì hácirí dén á à keri ho fióró wán, ká 1 yí máa le 1 yi à wéráa ho. ¹⁵ Awa, á lé mu yén á ì wé? I ì fio lè hā bioní na á núpue yí zū lè ì hácirí, ká 1 mún pá à le 1 yi á à fio lè le bioní na 6a núpua zū à 6a jí. I ì sío hā lení lè hā bioní na á núpue yí zū lè ì hácirí, ká 1 mún pá à le 1 yi á à sío lè le bioní na 6a núpua zū à 6a núpua jí. ¹⁶ Ká wa yí máa wé làa bñn, ká yia wee wé ho bārakà dero fióró lè hā bioní na á núpue yí zū lè mí hácirí á bia ká á à wé kaka à tārāa ho «*Amiina» ho fióró mu vaa véení. ¹⁷ Hārì à ù bārakà dero fióró mu wé se kaka, á bia yí ná ho máa yí cùnú ho yi.

¹⁸ I wee dé le Dónbeení bārakà, lé bío hā bioní na á núpue yí zū, á ìnén wee bío po mi búenbúen. ¹⁹ Eé ká 6a kèrètɛwa kúaa mín wán, á hā bioní bío hònú na á ì bío làa ba lè le bioní na 6a zū á ì bío á à kārán làa ba, á ì wa á po hā bioní muaaseé píru na á ì bío làa ba na á núpue yí zū.

²⁰ Wàn zàwa lè wàn hñni, mi yí wé lòn háyúwá mi yilera yi. Mu bè-kora dānì yi bñn mi wé lòn háyúwá. Ká mi màhá wé leéka mi yiwa lòn yèn-tñnia sa. ²¹ Bío ká lé bío túara le Dónbeení bioní vūahú yi:

«ì ì ñn hā síi-viò núpua wán

á à bíoráa lè ì nípomu lè hā bioní na 6a yí máa jí.

Hārì ká 1 wó bñn,

á ì nípomu pá máa jí 1 cón.»*

²² Lé bñn á hā bioní na á núpue yí zū hñn bíoró wee zéeni làa bia yíná 6a kèrètɛwa le 6a níi mía 6a kèrètɛwa bío yi. Bñn bè-zéeninii so yahó yí sá 6a kèrètɛwa. Ká le Dónbeení ñi-cúa hñn fεéró bèn wee zéeni lè 6a kèrètɛwa le le Dónbeení wi làa ba. Bñn yahó yí sá bia yíná 6a kèrètɛwa. ²³ Mi loñ. Ká 6a kèrètɛwa kuure núpua búenbúen lá kúaa mín wán síi, á 6a búenbúen wee bío hā bioní na á núpue yí zū, ó o búu na ñn yí zū 6a kèrètɛwa bío yara, táa o búu na yíná o kèrètɛ 6ueé dñn, á 6a so máa bío le mi wee khée le? ²⁴ Eé ká 6a búenbúen wee fεε le Dónbeení ñi-cúa, ó o búu na yíná o kèrètɛ, táa o búu na ñn yí zū 6a kèrètɛwa bío yara 6ueé dñn, á 6a so máa le mí yiwa, á máa zūñ le mí wó khon bío 6a wee jí bío yi le? ²⁵ Bío wi 6a yiwa na á núpue yí zū, á bío ò zūñ. Hón pāahú so yí, ká 6a màhá líí búrá á à búaaní le Dónbeení ká 6a á bío: «Túia poni, le Dónbeení bènñn wi làa mia.»

Ba kèrètɛwa kúeeminwánlò bío

²⁶ Wàn zàwa lè wàn hñni, á bío wāa ko mu wé le mu yén? Hen ká mi wé kúaa mín wán, ká yia yú lení ò o sío le, ká yia yú bío ò ò kārán làa bia ká, ò o kārán 6a. Ká yia le Dónbeení zéenia làa bío búu ò o zéeni mu, ká yia yú hā bioní na á núpue yí zū bíoró pánká, ò o bío hā, ká yia bèn yú hā tánílò pánká, ò o tání hā. Bñn búenbúen á à dān ñ séeni 6a kèrètɛwa kuure à 6a sliđeró le Dónbeení yi wíoka fārā ñn. ²⁷ Ká 6a búu wi mí tñahú á wee bío hā bioní na á núpue yí zū, á bñn ko làa núpua nùwá ñun, táa nùwá tñn à wé mu. Ká yia wé bia mí bío, á yia so bèn bío mí bío, ò o búu mún wé tání bío 6a ñi-kení kení wee bío. ²⁸ Ká yia á à tání mu mía, á bánso ko ó o wé tété, ò o bío le le Dónbeení mí yi.

²⁹ Ká mu lé 6a búu wee fεε le Dónbeení ñi-cúa, á bán nùwá ñun táa nùwá tñn á ko 6a wé bío ká bia ká wee và mí yiwa bío hā ñi-cúa mu wi à 6a 6ua lè

* **14:21** Mi loñ Ezayii vūahú 28.11

míten wán. ³⁰ Ká le Dónbeení zéenia bío búí là a búí mi òtáhu, á yía lá wee bío ko ò o wé tété ká a díá le bióní na wón bánso yi. ³¹ Ká mu wee wé ká, á mi búenbúen dà wé è fεε le Dónbeení jì-cúa, yía wé bíá mí bío, á yía á à bío mí bío, bèra a na à mi búenbúen yí ho kàránlò, à mún yí le sí-hebúee. ³² Yía wee fεε le Dónbeení jì-cúa ko ò o zúr míten ò o yí wé mu concon. ³³ Le Dónbeení yí wa bío na lùnkáa. Bío wee wé ho héerà búñ lé bío le Dónbeení wa. Búñ lé bío mu wee wéráa bíá bío sá le Dónbeení yí kuio búenbúen yi.

³⁴ Ká 6a kèrètíewa wé kúaa mín wán, á 6a háawa ko 6a wé tété. Níi yí nòn 6a yí à 6a bío. Ba ko 6a wé liíní míten làa bío 6a *zúífúwa làndá bíaráa mu. ³⁵ Ká 6a wí à 6a zúr bío búí yara, à 6a tùa búñ lè mí bàrání mí zíní yi. Mu yí se ò o háa bío 6a kèrètíewa kúeemínwánlò yi.

³⁶ Mi wee leéka le le Dónbeení bín-tente so ló mínén cón le? Tàá mu so lé mínén mí dòn á le bío sá yi le? ³⁷ Hen ká a búí wee leéka le mí lé le *Dónbeení jì-cúa fεero, tàá bánso wee leéka le mí yú le Dónbeení bío wéró pánká, à bánso zúr mu le bío á ì túara nòn mia ká lé o Nùhúso bío na ó o bò henía.

³⁸ Ká yía yí tà mu, á le Dónbeení máa tà wón bío.

³⁹ Wán zàwa lè wán hínni, á bío mi wáa ko mi cà lè mi sía búenbúen lé le Dónbeení jì-cúa fεeró, à bíá wee bío há bióní na á núpue yí zú à mí mún yí hè. ⁴⁰ Bío here, lé à mu búenbúen wé làa bío mu koráa, à mu yí lùnká.

15

O Krista vèeró bío

¹ Wán zàwa lè wán hínni, le Dónbeení bín-tente na á ì buera nòn mia, lé dén á ì bíniá wee leéka bío làa mia. Lé lerén á mí tà bío á bò yi lè mí sòobéε.

² Lerén lé òo á à kání mia ká mí wee 6ua le sese làa bío á ì bueraráa le nòn mia. Ká búñ míá se mí tà le bío coon.

³ Ho kàránlò na bío jùhú wí po háa ká, háa ínén ì bæere yú á nòn mia le háa ká: O *Krista húrun wa bè-kora bío yi làa bío mu túararáa le Dónbeení bióní vùahú yi. ⁴ Ba nùna a, á mu wizoóní tìn zoñ, ó o vèera làa bío mu túararáa le Dónbeení bióní vùahú yi. ⁵ O zéenia míten là a Piere, búñ món ó o máhá zéenia míten lè mí tonkarowá píru jùn. ⁶ Búñ món á wán zàwa lè wán hínni na po khlá-hònú ó o zéenia lè míten làa cúekúee. Ba cèrèε pá yío wí lua hári lòn zuia. Ba nùwá yèn búí lé bíá húrun 6a òtáhu. ⁷ Búñ món ó o zéenia míten là a Zaaki, á máhá zéeníanáa míten lè mí tonkarowá búenbúen. ⁸ Bío ó o zéenia míten lè 6a búenbúen vó, ó o mún zéenia míten lè ínén na ka lòn za na teró cú wán. ⁹ Mu bon, ì lé 6a tonkarowá búenbúen món dí. Ba yáá yí ko 6a ve mí làa tonkaro, lé bío á bíá bío sá le Dónbeení yi á ì beera lò. ¹⁰ Bío á ì karáa ho zuia, lé le Dónbeení sáamu pánká yi. A le sáamu na le wó làa mí á yí tò, bùeé. Í sá ho tonlò á lò bon po 6a tonkarowá na ká búenbúen. Éε ká mu yíní ínén lè ì pánká á wó mu. Lé le Dónbeení sáamu lé bío nòn á ì dàrina wóráa mu. ¹¹ Lé búñ bío yi, à mu wé ínén loo, tàá baren loo, se òo ká lé le bióní na wa wee bue, á lé lerén mí tà bío.

Ba ní-hía vèeró bío

¹² Ká mu lé o *Krista vèeró bío á wa wee bue, á léε webio nòn á mí òtáhu á 6a búí wee bíoráa le 6a ní-hía máa vèe? ¹³ Ká 6a ní-hía máa vèe bío bon, se o Krista mún yí vèera. ¹⁴ Ká a Krista yí vèera, se bío wa wee bue jùhú míá, á bío mí tà yí mún míá. ¹⁵ A bè búñ wán, á se wa lé 6a sábin-fúaalowa, lé bío wa bíá kénkén le le Dónbeení vèenia o Krista léra 6a ní-hía òtáhu. Ká mu bon ká 6a ní-hía máa vèe, se bío á wa le le Dónbeení vèenia o Krista mún yí bon. ¹⁶ Ká 6a ní-hía yí dà máa vèe, se o Krista mún yí vèera. ¹⁷ Éε ká a Krista yí

vèera, se bío mi tà yi òhùhù míá, á mi bè-kora pá òhùhù míá yí. ¹⁸ Mu yáá po bún, mu wee zéení le bíá tà a Krista bíó á húrunnáa á bíó yáara búenbúen. ¹⁹ Ká mu lé le mukáni na wa wi yi há làà na ká wán mí dòn bíó yi á wa dóráa wa sía o Krista yi, se wa miiná po 6a núpua na ká búenbúen miiná.

²⁰ Σ ká a Krista òhùhùhù vèera bíó bon. Bíó á mu bè-yáa wee zéení le ho òhùhù á à bè è wé se, lé bún bán síi ó o Krista véeró bíó mún wee zéení le 6a nì-hía à vèe. ²¹ O núpue nì-kéní lé yíá òhùhù á 6a núpua wee híráa, lé bún bán síi ó o núpue nì-kéní lé yíá mún òhùhù á 6a nì-hía wee véeráa. ²² Bíó 6a núpua búenbúen wee hí lé bíó 6a lée síi dà-kéní là a Adáma, lé bún á 6a búenbúen mún òhùhù, 6a páaníló là a Krista bíó yi. ²³ Ká ho véeró mu màhá à wé làa bíó mu sánáa mín. O Krista lé yíá dú 6a búenbúen yahó lòn bè-yáa. Bún món ó o búenlò páahù á bíá bíó sá a yi màhá à vèe. ²⁴ Hón páahù so yi ká mu bíó búenbúen òhùhù á à búe. O Krista á à búe há pánká sùmáa 6ansowá lè mí sííwá búenbúen na yí máa mi òhùhù ká a bíní òhùhù na le béení o Maá Dónbeení yi. ²⁵ Mu bon, o Krista buéé lá le béení fúaa bíó ó o búrá mí zúkúsa mí tá á bò mí zeñ wán.* ²⁶ O zúkúsa na o òhùhù há ho món lé mu húmú. ²⁷ Mu bon, mu túara le Dónbeení bíoní vùahù yi le le Dónbeení dó mu bíó búenbúen o tá.† Ká lé le Dónbeení dó mu bíó búenbúen o tá, se mu wee zéení le le Dónbeení na dó mu dén níí ló. ²⁸ Ká a Krista khíi wi mu bíó búenbúen òhùhù wán, ó orén na lé o Za á 6èn òhùhù dé mítén le Dónbeení tá. Bún ká le Dónbeení na lá dó mu bíó búenbúen o tá, á à wé mu bíó búenbúen béé.

²⁹ Ká 6a nì-hía yí máa vèe, á lée webio á bíá wee bátizé mítén 6a bíó yi á wee cá? Lée webio òhùhù 6a wee wéráa mu? ³⁰ A warén 6èn lée webio òhùhù á wa wee zàanínáa wa mukáni làa wízoní. ³¹ Wízonle lée wízonle ká í wee sánsá mu húmú. Wán zàwa lè wán hínni, í wee bíó bún lé bíó á bíó wa Nùhúso Yeesu Krista wee wé mi tlahù á í síi wan bíó yi. ³² Ho Efeze yi, á í lòn bon 6a núpua níi yi lè í san làa zín-búaa. Ká mu lé ho òhùhùhù bíó mí dòn bíó yi á í wóráa mu se lé ho cùnú yén á í yú? Ká 6a nì-hía yí máa vèe, se le bíoní na ká bíó bon: «Mí wé wa dí ká wa a òhùhù, lé bíó wa yíró húrun se mu vó.»‡ ³³ Mí yi khá mítén: «Lé o núpue na téréna òhùhù o wee bè là a bè-kora wéro á híá wé là a bíó síi.» ³⁴ A mí cén tíni mí yío, á mí khíi mu bè-kora wéro yi. Ba búí wi mí tlahù á yí zù le Dónbeení. Í wee bíó ká síi á há níyio dí mia.

Wa sánia yèrémálo bíó

³⁵ Σ ká 6a búí pá wee túa le 6a nì-hía véeró á à wé kaka síi. Ba sánia á à kéñ kaka 6a véeró páahù? ³⁶ Mí òhùhùhù lé 6a bónbúwá. Mí lorí, hen ká a búí dù dèe búí béere, ká le yí sùna, á yí ló bíó le lá karáa wán, á le so òhùhù dāñ lé á yòò dā le? ³⁷ Mu bíó na há yòò ló yínóñ bún mi dù, mu bán béere lé díó á mí dù. Mu dà á wé wéení táá bè-dínii búí. ³⁸ Bíó á le bíó híá wéráa, bún sá le Dónbeení yi. Mu bè-dínii búenbúen bíó na mu wee lé à sàráa síi yínóñ dà-kéní. ³⁹ A bíá yío wi lua búenbúen sánia yínóñ dà-kéní. Ba núpua, 6a sároní búaa, 6a nínzàwa lè 6a cezàwa búenbúen sánia wi ká há búenbúen màhá wi mín òhùhù yi. ⁴⁰ Ho wáyí bíówa semu wi mí dòn làa bíá yío wi lua na wi ho tá yi semu. ⁴¹ Le wii semu wi mí dòn, ho pihù semu wi mí dòn, á há mànáayio semu wi mí dòn. A há mànáayio mu lè mí dà-kéní kéní semu pá wi mín òhùhù yi.

⁴² Lé bún lé 6a nì-hía véeró bíó lée dà-kéní. Hen ká 6a sánia híá líí dó ho tá yi làa bíó le béere wee díráa bíó síi, à há soo. Ká há híá vèera, à há síi yèrémá á máa bíni hí. ⁴³ Há sánia na 6a nùna, á cùkú míá, há yí dà bíó búí máa wé. Ká há híá vèera à há cùkú wé à pánká kéñ. ⁴⁴ Há sánia na wee nù, hún bíó

* 15:25 Mí lorí Lení vùahù (Psaumes) 110.1 † 15:27 Mí lorí Lení vùahù (Psaumes) 8.6 ‡ 15:32 Mí lorí Ezayii vùahù 22.13

sã ho ðímíjńá na kà yi. Ká hã khíi vèera, á hã a yèrémá á bío ò sí ho wáayi yi. Bío hã sánia na bío sã ho ðímíjńá yi wiráa, lé bűn bńn sii á hã sánia na bío sã ho wáayi yi mún wiráa.

⁴⁵ Mu so yí túara le Dónbeení bioní vűahű yi kà sii le? «O Adãma na lé o yahón nűpue, á le Dónbeení wó o o yío wi lua.»[§] Ká a *Krista na lé o mńndén Adãma wón lé ho wáayi nűpue na wee na le mukání. ⁴⁶ Bío dú ho yahó yínńń hã sánia na bío sã ho wáayi, hã sánia na bío sã ho ðímíjńá yi lé hĩa dú ho yahó. Ho wáayi sánia hńn wi lãa mńn. ⁴⁷ O yahón nűpue na má lé le tńn wón bío sã ho tá yi. Ká a «jűn nii nűpue» bío sã ho wáayi. ⁴⁸ Bĩa bío sã ho tá yi ka lãa yĩa má lé le tńn bío sii. Ká bĩa bío sã ho wáayi yi, bńn bńn ka lãa yĩa bío sã ho wáayi bío sii. ⁴⁹ Bío wa lárãa ho tá yi nűpue síi, lé bűn wa mún khíi lárãa ho wáayi nűpue síi.*

⁵⁰ Wńn zãwa lé wńn hńnni, bío á ĩ wi á ĩ zéeni lãa mia, lé à mi zűn le wa yí ðá máa kerĩ hen na le Dónbeení wee dí mí béeni yi lé wa sánia na bío sã ho ðímíjńá yi. Mu biowa na ðá wee yãa nű yí ðá máa kerĩ bío yí ðá máa yãa yi. ⁵¹ Mĩ jńi bío kã. ĩ ĩ zéeni bío bűi na le Dónbeení lá sã yi lãa mia: Mu yínńń wa bűenbűen lé bĩa à hí. Ká 6a nĩ-hĩa lãa bĩa yío wi lua lé warén bűenbűen síi á à yèrémá. ⁵² Mu ù wé fűafűa, lé le yèrè kébűenlń bío síi, ho pãahű na le bűaanĩ sã á à jńi yi le mńndén wizonle zoń. Ká le bűaanĩ mu sã jńá, á 6a nĩ-hĩa á à vée, á sánia à yèrémá, á wãa máa bńn máa hí huúu. Ká warén na yío wi lua, á sánia à yèrémá. ⁵³ Mu bon, hã sánia na wee hí à soo, á ko hã yèrémá à wé hĩa yí ðá máa hí máa soo. ⁵⁴ Ká hã sánia na wee hí à soo á khíi yèrémãa á wó hĩa yí ðá máa hí máa soo, bűn kã bío túara le Dónbeení bioní vűahű yi kã mahã wãa jńi ĩ sí:

«Húmú, ũ fűuhű fá á mu vńrãa.†

⁵⁵ Húmú, ũ pńnká wi wen?

Húmú, ũ hńnĩ na ũ wee tãarãa wi wen?‡

⁵⁶ Mu húmú hńnĩ na mu wee tãarãa lé mu bè-kohó. A bío bńn wee na à mu bè-kohó yĩrãa ho pńnká wa wńn lé o *Moyiize lãndá. ⁵⁷ Eε kã wa wee dé le Dónbeení bãrãkã, lerén na wó á wa ðãrńńãa mu húmú wa Nűhűso Yeesu Krista pńnká yi.

⁵⁸ Wńn zãwa lé wńn hńnni na á ĩ wa lãa sòobéε, bűn lé bío nńn á mi fãrã tńn, á yí díã le 6a ðéké mia. Mĩ ca mi kuio o Nűhűso tonlń sãrń yi. Lé bío mi wãa zű le le lńnbée na mi wee lá a Nűhűso bío yi á yínńń kãamãa.

16

Le wãrĩ na cńn nńn ho Zeruzaleemu kerètűewa yi

¹ Mĩ wãa le wa khíi zo le wãrĩ na wee cã à séeninãa bĩa bío sã le Dónbeení yi na wi ho Zeruzaleemu yi tũiãwã yi. ĩ bĩa bío le wãrĩ cãlń mu bío ko mu wérãa á nńn ho Kalasii kerètűewa kuure yi wó. Minén mún wé lãa bűn bío sii. ² Hã dimaasiwa bűenbűen à mi nĩ-kénĩ kénĩ wãrĩ na mi sã yú bűi á mi bãrã mí ðòn lãa bío mi ðãrãa mu. Bèra a na à mi wãa yí pa ĩ bűenlń mi cńn á bío le mi ĩ cãnãa wãrĩ. ³ ĩ khíi bűeé ðńn mi cńn, á 6a nűpua na à minén mi bēere hueekaa lé bńn á ĩ fé mi hãmu bío á à túa hã vńnna à bè wńn á à na yi, á 6a à búa à varãa ho Zeruzaleemu. ⁴ Ká ĩnén ĩ bēere pá ko à ĩ búa mu varãa, á 6a à bè lãa mi.

§ 15:45 Mĩ loń Bío jűhű bűeenĩ vűahű (Genèse) 2.7 * 15:49 Le Dónbeení bioní vńn-kãa bűi yi á bío kã lé bío túara: Lé bűn á mi mún wa lárãa ho wáayi nűpue síi. † 15:54 Mĩ loń Ezayii vűahű 24.8

‡ 15:55 Mĩ loń Ozee vűahű 13.14

Bio ó o Poole wi ò o wé

⁵ I wi à ì buen mi cón, ká ì mǎhǎ à kǎa ho Maseduana kǎhǎ yi á à buennáa. ⁶ Nún-sí á ì buée cǎaka làa mia cúa-yen, nún-sí á le tǎení páahǎ búenbúen á ì yáá à wé mi cón. Bún ká mi wǎa à yí mi á à séení á ì vaá dǎnáa hen na á ì bò ò va yi. ⁷ Mu bon, ì yí wi à ì buee mi mia làa miló ká síi ká ì khíí. I wi à ì buee cǎaka làa mia ká a Núhúso tà mu. ⁸ Bio ká wán, á ì ì kéení ho Eféze lóhó yi á ho *Pántekeote á à yí mi bín. ⁹ Lé bio á ton-beení sǎró jii héra día non mǐi bín, á bía wi 6a hè ho sǎró mún boo.

¹⁰ Ká a Timotee buée dǎn mia, à mi sǎbéré à mi wíoka a 6ua, lé bio ó o wee sá a Núhúso tonló lè ìnén bio. ¹¹ O 6úi yí zuañ wo yi. Ká a khíi bínía wà à buen ì cón, à mi séení a ò o buée dá làa héerá. I pan wo, orén lè wán zàwa na bò làa wo.

¹² Ká mu lé wán za Apoloosi, wón á ì henía síi á à yí cúa-yen le o bè lè wán zàwa na bínía wà à buen mi cón à buennáa, ká a síi 6èntín yí tà le veení mu bio bio ká wán. I zú mu le páahǎ na ò o yí le níi yi, o ò buen.

O Poole bioní véení

¹³ Mi tǐní mi yío, mi fǎrá ðín mi sídéro le Dónbeení yi. Mi zéení le mi lé 6a núpua na sía hereka, á pánkǎwǎ wi. ¹⁴ Mi bè-wénía búenbúen á mi wé wé lè le waminí.

¹⁵ Wán zàwa lè wán hínni, le ì pá bíní hení bio dà-kéní bio na mia. Mi zú a Sitefanaasi lè mín zii núpua. Mi zú le ho Akayii kǎhǎ búenbúen yi, á 6arén lé bía nín-yání tà a Núhúso bio. Mi mún zú le 6a ðéénía bánbáa wee séení bía bio sá le Dónbeení yi. ¹⁶ Awa, bán núpua so síi, làa bía làa ba léera ho tonló yi, á mi wé tà día le 6a dí mi yahó. ¹⁷ Bio á wán zàwa Sitefanaasi là a Akayikuusi, là a Fǎotunatuusi á buée búεkío mi á 6èntín léé bio na wan ì síi làa sóobεε. Lé bio á bio mi yí dà máa wé máa na mǐi bio mi khéra làa mi bio yi, lé bún á 6arén wó mi lahó yi. ¹⁸ Ba 6èntín híina ì síi làa bio 6a wee wéráa mu làa mia pónna cèrèε yi. Ba núpua mu síi á mi wé kǎnbi.

Le tǎení

¹⁹ Ba kèrètíewa kuio na wi ho Azii kǎhǎ yi á wee tǎení mia. O Akilaasi là a Piriisiiye lè 6a kèrètíewa na wee buee kúee mín wán 6a cón, á wee tǎení mia wa Núhúso yèni yi. ²⁰ Wán zàwa búenbúen wee tǎení mia. Minén mún tǎeníka mín yi sese.

²¹ Lònbio lé ìnén Poole lè ì nín-bia á wee túa le tǎení ì na mia.

²² Ká a 6úi yí wa a Núhúso mi ðahǎ, à mi lén wo mi ðahǎ. «Maranataa», le wa Núhúso buen.

²³ Le wa Núhúso Yeesu *Krista sǎamu à kéí làa mia. ²⁴ I 6èntín wa mia lè ì síi búenbúen wa páanló là a Yeesu Krista bio yi. *Amiina!

Ho jun ní v̄ahú na ó o Poole túara n̄n ho Kor̄ente k̄er̄èt̄ewa kuure yi

V̄ahú túaró j̄uhú

O Poole lé ȳa wíokaa túara ho v̄ahú na k̄a n̄n ho Kor̄ente k̄er̄èt̄ewa kuure yi. S̄ání ò o túa ho, à b̄ún 6a 6úi 6a f̄ahú lá pá a Poole mu b̄ío le o ȳín̄oí o Yeesu *K̄rista tonkaro.

Ká a Poole m̄ahá túara 6a yi, á z̄éenia mí b̄ío yahó láa ba. O le mí wa 6a búenb̄úen, á wi à 6a b̄íní wé sí.

O n̄n-yání z̄éenia b̄ío ó o lò bonnáa, láa b̄ío le Dónbeení s̄éeníanáa wo (1.1-11). H̄á b̄ín-z̄awa na wi or̄én láa ba páahú ó o b̄ía d̄ání yi, á z̄éenia le lé o Yeesu n̄n le j̄ii mí yi á mí j̄í 6a zeñ wán. O Poole v̄ahú b̄úi yi ó o z̄á láa ba, ɛ́ k̄á ho v̄ahú na k̄a yi ó o le mí sí wan láa s̄òob̄éé b̄ío 6a tà ȳer̄emáa mi yilera le mí wárá b̄ío yi (1.12-7.16).

O Poole le ho Kor̄ente k̄er̄èt̄ewa wé h̄én mí n̄níní à wéráa mu h̄amu s̄éení ho Zeruzal̄emu k̄er̄èt̄ewa na lé 6a n̄-khenia (8-9).

Ho v̄ahú mu líi véení, ó o Poole z̄á láa b̄ía le o ȳín̄oí le Dónbeení tonkaro, á z̄éenia le 6a b̄ío yi bon (10-13).

Le t̄èení

¹ Mu lé In̄én Poole na le Dónbeení lè mí sí b̄ío á wó là a Yeesu K̄rista tonkaro, lè wán za Timotee á wee t̄èení 6a k̄er̄èt̄ewa kuure na wi ho Kor̄ente lóhó yi ho Akayii k̄shú yi. Wa mún wee t̄èení b̄ía b̄ío s̄á le Dónbeení yi na wi ho k̄shú mu búenb̄úen yi ² Le wán Maá Dónbeení lè wa N̄húts̄o Yeesu K̄rista wé mu s̄áamu láa mia, à na ho h̄érá mia.

O Poole wee dé le Dónbeení b̄aráká

³ Le le kh̄ooníi à b̄ío sí wa N̄húts̄o Yeesu *K̄rista 6àn Maá yi. Wón na lé o maá na z̄ú le m̄akárí, á wee hení wa sía f̄éé. ⁴ O wee hení wa sía le lònbee na wee yí w̄en búenb̄úen yi, b̄era a na à war̄én 6̄èn d̄ání d̄ín b̄ún wán à henínáa b̄ía lò wee be sía, à 6a yí le sí-heb̄úee na war̄én wa beere yú le Dónbeení c̄n.

⁵ Mu bon, láa b̄ío síi á le lònbee wee yíráa w̄en dà kh̄lí o K̄rista b̄ío yi, lé láa b̄ún síi á le sí-heb̄úee na wa wee yí le Dónbeení c̄n o K̄rista p̄ánká yi á wa wee yí puuní. ⁶ Hen k̄á wa lò wee be, se léé b̄era a na à mí yi le sí-heb̄úee, à mún k̄ání. ɛ́ k̄á wa yú le sí-heb̄úee, se léé b̄era a na à min̄én mún yi le à bè yi d̄ání láráa le lònbee dà-kéní kéní na war̄én wee lá. ⁷ Mí síaderó le Dónbeení yi á wa láa yi binbirí. B̄ío mi p̄anía le lònbee yi láa w̄en, á wa 6̄èn mún z̄ú le mí mún p̄anía le sí-heb̄úee na wa yú yi láa w̄en. ⁸ Mu bon, wán z̄awa lè wán h̄inni k̄er̄èt̄ewa, wa ko wa z̄éení b̄ío s̄á w̄en ho Azii k̄shú yi láa mia. Wa lá le lònbee b̄ín láa s̄òob̄éé. Le lònbee mu 6̄ènt̄ín wó herera wa wán f̄úaa wa yáá lá máa d̄ání le. Wa yáá lá wee leéka le le máa k̄á w̄en. ⁹ Wa 6̄ènt̄ín láa wee leéka le 6a à b̄úe w̄en. Lé b̄ún n̄n á wa yí dó wa sía waten yi á wa dó h̄á le Dónbeení na wee véení 6a n̄-hía yi. ¹⁰ Le Dónbeení lé dío k̄anía w̄en b̄ún h̄úmú so síi yi, á le pá à b̄íní ì k̄ání w̄en. Mu bon, wa láa mu yi le le pá wé è k̄ání w̄en.

¹¹ Min̄én mún s̄éení w̄en lè mí floró. Lé b̄ún á à na k̄á mu s̄áamu na wa à yí 6a c̄èr̄é floró p̄ánká yi, á 6a n̄pua c̄èr̄é á à bè yi á à déráa le Dónbeení b̄aráká wa b̄ío yi.

O Poole k̄htnia mí véení yi

¹² Bío wa sía wee zéení làa wɛn lé bɛn wa sía wee wa bío yi, mu lé bío wa wee ɓaa lè waten ho ðímjɛná yí lè mu húaaramu, lè le yi na wee ce, ðio wee lé le Dónbeení cɔn, sɔnkú bío wa ɓuan lè waten minén ðání yi. Mu yí wó lè há sánia bè-zúrminí pànká, ká mu wó le Dónbeení sáamu pànká yi. ¹³ Mu bon, wa wɔna na wa wee túa na mia á wa yí máa túa bè-vio ɓúí yí ká mu yínɔ́ bío mi wee káran làa bío mi wee jí há yi. I láa mu yi le mí ì jí bío wa túara wéréwéré. ¹⁴ Mi ðín yí ná bío ká ɓúenɓúen: Mi dà à zámaka wa bío yi, làa bío á warén mún ñ zámakaráa mi bío yi nɔnzoñ na wa Núhɔso Yeesu ù ɓuen yi.

¹⁵ I láa bɛn yi. Lé bɛn nɔn á ì lá wi à ì ɓuee lé mi cɔn vé, bèra a na à mi séení mi há ɓúa-jun. ¹⁶ Mu bon, ì lá wi à ì ɓuee ðín mi cɔn vé à ɓuennáa hen ho Maseduana yi. Ká ì bɛnía, á ì ðn ɓuee ðín mi cɔn à mi séení mi à ì ðán varáa ho *Zudee kɔhú. ¹⁷ Bío á ì bía le ì wé ká à mu yí wó so wee zéení le ì láa yi mia le? Hen ká ì le ì wé bío, á ì so wé mu lá a jini jun ɓanso bío síi le, yía wee tà ho úuu ho zuia ká ho yíró ò o le ɓúeé lòn nùpue na yí zú Dónbeení le? ¹⁸ Le Dónbeení na máa wé yèrémá mí jii lé ì sééráso. Há jii-ɓúa na wa wee fɛɛ na mia yínɔ́ úuu làa ɓúeé. ¹⁹ Le Dónbeení Za, o Yeesu Krista, yía á ìnén là a Silivɛn là a Timotee bía bío nɔn mia jii-ɓúa yínɔ́ úuu làa ɓúeé. Mu bon, o jii-ɓúa lée úuu mí ðòn. ²⁰ Orén lé yía lé ho úuu na wee zéení le bío ɓúenɓúen na le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé lé ho túiá. Lé bɛn nɔn á lé orén Yeesu *Krista mu á wa wee bè yi à táráa wa amiina à ðéráa ho cùkú le Dónbeení yi. ²¹ Lé lerén nɔn á warén làa mia wee ðán fárá ðín wa páaniló là a Krista yi. Lé lerén mí bæere hueekaa wɛn, ²² á bò mí flimini wán. Le dó mí Hácírí wa sía yi, á zéení le bío le dó mí jii le mí ì na wɛn á le è wé máa khi.

²³ I wee báa mu jii wán le Dónbeení yahó á à dé ì mukáni ì na mu bío yi, le bío nɔn á ì yí bɛnía yí ɓuararáa mi cɔn ho Korénte yi, lé bío á ì yí wi à ì ɓóoní mia. ²⁴ Wa yí wi à wa kíká mia à mi dé mi sía, lé bío wa zú le mi siadéro o Krista yi fárá ðina, á wa wi à wa séení mia bèra a na à mi sía wa.

2

¹ Awa! A ì wáa le ì máa ɓuen mi cɔn lé bío á ì yí wi à ì ðn véení mi yiwa. ² Ká ì véení mi yiwa, á lé ɓa yén wáa dà à wéé ì síi, bío á bía dà à wéé ì síi le bán á ì véení yiwa. ³ Lé bɛn nɔn á ì túararáa ho vɔahú mu. I lá ɓuara mi cɔn ho páahú mu yi, á mi bío lá à véení ì yi, ká minén lé bía jɔñ lá ko mi wéé ì síi. Mu bon, ì ɓèntín láa mu yi le ká ìnén síi wan, á minén ɓúenɓúen sía mún ñ wa. ⁴ Páahú na á ì wee túa ho vɔahú mu, ká ì hácírí yáara fúaa ì yáa wá há yèn-ca-poa. Bío á ì túara ho yi yínɔ́ à véení mi yiwa, ká ì wi à mi zúñ le ì wa mia làa sòóbɛ.

O Poole séra ðia nɔn bía wó khon làa wo yi

⁵ Yía wó khon làa mi mí tɔahú á yí véení ìnén ì ðòn yi, mu lé mi ɓúenɓúen á ɓanso véení yiwa. ɓúeé yáa, ì bía dà ì ní wán, mu lé ɓa ɓúí mi tɔahú á ɓanso véení yiwa. ⁶ Wón nùpue so á nùpua cèrɛɛ mi tɔahú á zaráa, á bɛn wáa à yi o. ⁷ Há làa na ká wán á mi sɛn mu ðía na a yi à hení a síi, bɛn mia ó o yi ì vá ðakhína, á yilera à yáa. ⁸ Bɛn bío yi á ì wee fio mu mi cɔn le mi zéení mu na a yi wéréwéré le mi wa a. ⁹ Mu bon, ì túara ho vɔahú mu à loínáa le mi wee bè bío á ì bía nɔn mia yi le. ¹⁰ Awa! A ì wáa à bío bío ká à na mia: Hen ká mi wé séra nùpue bè-kora ðia nɔn wo yi, á ìnén mún ñ sɛn mu ù ðía á à na ɓanso yi. Ká ì lá ko à ì sɛn bío ɓúí ðia na a ɓúí yi, á ì ì sɛn mu ù ðía á à na a yi minén bío yi o *Krista yahó. ¹¹ I wé è wé mu bèra a na ò o *Satáni yí yí sée mi wán, lé bío á bío ó o wi ò o wé á wa zú.

O Poole khon o Tiite yi ho Torowaasi yi

¹² Bío á ĩ vaá dōn ho Torowaasi lóhó o Krista bín-tente bueró bío yi, á ĩ mən ò o Núhúso héra ĩ tonló sáró wāhú. ¹³ Ká ĩ yi pá wee dè, lé bío á ĩ yi yú wán za Tiite bín, á bín lé bío nən á ĩ dóráa ho Torowaasisa mu cāa wé se, á ĩ wa buara ho Maseduana kōhú wá buéé lorí le ĩ yi o hen le.

Wa wee fáa há fūna o Krista pánká yi

¹⁴ Ɛ ká mí le wa khòoní le Dónbeení, lé bío á le wee dí wa yahó á fáaráa há fūna fēēē wa páaníló là a *Krista bío yi. Le Dónbeení wee dín wa wán á zéenínáa o Krista á 6a núpua zūrín wo há lùà búenbúen yi. O zūrínló mu ka lòn sámu na sí á wee bènben fè há lùà búenbúen. ¹⁵ Mu bon, wa ka lòn bío na sámu sí na ó o Krista wee na le Dónbeení yi, bía kánía làa bía wee vīnín mīten tīahú. ¹⁶ Bía wee vīnín mīten cón á mu ka lòn sámu na wee na mu húmú, ká bía kánía cón á mu bèn ka lòn sámu na wee na le mukání binbirí. Yía yáá dà á sá hón tonló so lée wée. ¹⁷ Ba núpua cēēē wee bue le Dónbeení bioní á cārāa mu bío, ká warén yí máa wé làa bán bío síi. Le Dónbeení tonkaa wən, á wa wee hén wa yiwa á sárāa há tonkaa mu tonló le yahó wa páaníló là a Krista bío yi.

3

Le pánii finle ton-sáwá bío

¹ Wa so wi á wa tīn zéení waten làa mia le? Tàá wa so makóo wi á wa 6ua vūahú na wee zéení làa mia le 6a tonkaa wən mí cón làa bío 6a búí wee wérāa mu le? Tàá wa bío le mí túa ho búí na wən á wa 6ua vaa zéenináa waten lònveere yi le? ² Minén mí bēere ka lè mí lé ho vūahú na túara wa sía yi á 6a núpua búenbúen wee kārán á zūrín. ³ Mu bon. Minén mí bēere lé ho vūahú na ó o *Krista túara á kārāfāa wən. Ho yí túara lè le dēē na 6a wee túaráa ho vūahú wán, ká ho túara lè le Dónbeení na wi fēēē Hácírí. Ho yí túara huee wán, ká ho túara 6a núpua sía yi. ⁴ Wa wee bío ká, lé bío wa láa le Dónbeení yi o Yeesu Krista pánká yi.

⁵ Wa yí máa leéka le ho tonló mu wa dà á sá lè wa kùrú pánká. Lé Le Dónbeení wee na á wa dān wérāa mu. ⁶ Lé lerén nən á wa dānna wórāa le páanii finle ton-sáwá. Dén páanii finle so yí yú mí pánká ho lándá na túara yi. Le yú ho le Dónbeení Hácírí pánká yi. Ho lándá na túara wee wé á 6a núpua hí mu húmú binbirí, ká le Dónbeení Hácírí 6èn wee wé á 6a núpua yí le mukání binbirí.

⁷ O *Moyiize lándá hía túara há hue-penlenwá wán.* Ho pāahú mu yi á le Dónbeení cùkú juiíkaa làa sòobéē, fúaa o Moyiize yahó wee juiíka ho cùkú mu bío yi. Bío ó o Moyiize yahó juiíkaró yí máa mía mí cúee, ká a *Isirayēle zāwa yí dānna yí lora ho yí lé bío ho wee juiíka dākhíina. Ká hón lándá so na wee na ò o núpue hí á zéenia le Dónbeení cùkú beení ká síi, ⁸ á le Dónbeení cùkú beení mú bío so khii máa porí bín ká mu lé le Dónbeení Hácírí wee sá mí tonló le? ⁹ Wa zū le ho lándá tonló na vaa véenii á dà á síini a núpue jūhú á cùkú wi. Ká mu ka ká, á ho tonló na wee na ò o núpue térén so cùkú máa kerí máa porí bín le? ¹⁰ Wa yáá dà á bío le ho cùkú na yánkaa wi wāa yí máa mi, lé bío á hía há laa na ká wán á 6èn po po horén. ¹¹ Mu bon, ká mu bío na hía khíí á cùkú wí, se bío wee kerí bín fēēē cùkú 6èn ĩ porí bín cùkú.

¹² A bío wa dó wa sía wee lōoní ho cùkú mu, lé bín nən wa poní sēnkaa kúaará wee bíorāa. ¹³ Warén yí máa wé là a Moyiize bío, wón yánkaa pon mí

* 3:7 Mí lorí Léró vūahú (Exode) 34.27-35

yahó yi lè le nín-kéní, bèra a na ò o Isirayele nípomu yí mi ho cùkú na máa mía véro o yahó mu wán.[†] ¹⁴ O Isirayele nípomu hácirí fù yí dà máa jí le páanii kínlé vónna bíoní na wee kàrán na 6a yi. Hàrí ho zuia á mu pá ka lè 6a pon mí yara yi lè le nín-kéní mu. O núpue páanii là a *Krista lé bún mí dön wee wé à le nín-kéní mu hén lén há yara yi. ¹⁵ Mu bon, hàrí ho zuia ká a Isirayele nípomu wee kàrán o Moyiize vónna à 6a máa zún há àn kúará. Mu ka lòn nín-kéní na pon 6a sía yi. ¹⁶ Ká yía tà a Núhúso bío à le nín-kéní mu hén lén o yahó yi. ¹⁷ O Núhúso na bío bíá lé le Dónbeení Hácirí. O Núhúso Hácirí há wi lahó na yi à hón lahó so núpua keí mítén. ¹⁸ Warén búenbúen na á nín-kéní yí pon yara yi á wee loí mí a Núhúso cùkú làa bío ó o núpue wé mináa mí yahó ho zùbálén yi bío síi. O cùkú mu wee juúika wa wán. O Núhúso na lé le Dónbeení Hácirí á wee wé à wa wé yèrémá ká wa wá, à keí là a bío síi, à cùkú wé dé wán fèèè.

4

O Poole yí téera mí bàra le Dónbeení tonló sáró yi

¹ Le Dónbeení lè mí tentemu á kàrafáa ho tonló mu wén. Lé bún non wa yí máa téé wa bàra ho sáró yi. ² Wa yí máa sà waten wéráa bío, á pá há niyí-wará díá. Wa yínorí ní-kháwa, á wa mún yí máa dé yèrémaló le Dónbeení bíoní yi. Ká wa wee zéení ho túiá poni bío wéréwéré. Wa wee wé ká síi le Dónbeení yahó bèra a na à 6a núpua búenbúen zún le wa lè 6a húaaráwa. ³ Ká le bín-tente na wa wee bue á kúará sà yi, se lé bíá wee ví á le kúará sà yi cón. ⁴ Bán núpua so yí zú le bín-tente kúará lé bío ó o *Satáni na wee dí mí béení ho dímljá yi, á wee wé à 6a háciira máa dàni mu kúará zún à dé mí sía le Dónbeení yi. Ba yí máa mi le bín-tente mu khoomu juúikaró. Bún na wee zéení a *Krista cùkú. ⁵ Mu bon, wa yí máa bío waten bío ká a Yeesu Krista na lé o Núhúso lé yía á wa wee bue bío. Warén wa bèere lé mí ton-sáwá o Yeesu bío yi. ⁶ Le Dónbeení yánkaa bíá: «Le mu khoomu keí le tibirí lahó yi». Lerén lé dío mún wó á mu khoomu wi wa sía yi, à wa zúnnáa le cùkú bío na wee mí a Yeesu Krista yahó yi.

⁷ Bún bè-beení so wi warén na ka lòn sía na má lè ho córó yi, bèra à na à 6a núpua zún le ho dànló na àn síi mía wee lé le Dónbeení cón, ká ho yí máa lé warén cón. ⁸ Le lònbee lè mí síiwà wee yí wén, èè ká le màhá yí yú sée wa wán. Wa yiwa wee dé, èè ká wa háciira màhá pá yí yáara. ⁹ Ba núpua wee jíini wa sánia, èè ká le Dónbeení yí pá wén yí díá. Ba wee lúiorá wén, èè ká mu yí máa yáa wén. ¹⁰ Pónna búenbúen ká 6a wee cá wa búero yahó làa bío 6a wó wó bóráa o Yeesu, bèra a na à le mukáni binbirí na ló a Yeesu cón à mí wén wéréwéré. ¹¹ Mu bon, wa wi le mukáni yi. Èè ká 6a wee cá 6a búe wén pónna búenbúen yi o Yeesu bío yi. Bún wee wé bèra a na à le mukáni binbirí na ló a Yeesu cón à mí wa sánia na dà à hí yi. ¹² Lé ká síi á warén wee zàanínáa wa mukáni pónna búenbúen yi, bèra a na à le mukáni binbirí na ho pánká mia.

¹³ Wa páania le síidéro dà-kéní yi. Mu ka làa bío mu túararáa le Dónbeení bíoní vúahú yi le: «Í bíá lé bío á í dó 1 síi.»* Awa, á warén mún dó wa sía làa bún síi, lé bún non á wa mún wee bíoráa. ¹⁴ Wa zú le yía vèenia o Núhúso Yeesu lé wón mún n vèení wén, lé bío wa páania là a Yeesu. O ò páani í fé wén làa mia yòò bàrá mí cón. ¹⁵ Bío wee wé ká búenbúen lé minén bío yi, bèra a

† 3:13 Mi loí Léro vúahú (Exode) 34.33-35

* 4:13 Mi loí Lení vúahú (Psaumes) 116.10

na à 6a nùpua cèrèè wé yí le Dónbeení sãamu ká 6a wà. Ká mu wó kà, á 6a nùpua na á dé le Dónbeení b́arákà á à dé ho cùkú le yi, á wé è dé wán.

Wa khii yi ha sania bè-fla

¹⁶ Lé b́n nòn á wa yí máa tèéráa wa bàra. Hàrí ká wa sánia pánká wee tí yi ká ho wà, á wa hácírí flamu b́n wee dé wán ká mu wà lè há wizooní. ¹⁷ Le lónbee na wee yí wen há làa na ká wán na khii vé á máa tèé lè ho cùkú beení na wa khii yí, hón na máa vé máa mi. ¹⁸ Warén yí máa cà mu b́o na wee mi. B́o yí máa mi lè b́o wa wee cà. Lé b́o á b́o wee mi yí máa mía, ká mu b́o na yí máa mi b́n wi b́n f́éé.

5

¹ Wa zú le ká le wizonle na wa sánia na lé wa mànákáwa zíní yáara, á le Dónbeení ì na há sánia wa nì-kéní kéníwá yi ho wáyí. Hón mànákáwa zíní so na á nùpue níi yí wó á à keń b́n f́éé. ² B́o ká wán á wa yiwa wee vá lé b́o wa wee cà mu lè wa sòobéé à le Dónbeení na há sánia bè-fla mu wen ho wáyí. ³ Ká wa yú hón sánia bè-fla so, á wa mànákáwa máa wé b́o na wee héeka mí bírí á yí yú sánia. ⁴ Mu bon, B́o wa wi há sánia na ka lòn zíní yi á wa yiwa wee vá, á lò wee be. Wa yí le le Dónbeení fé wa sánia mí dòn, ká wa wi á le wé há làa bè-fla, bèra a na à há sánia na à keń b́n f́éé à zo há bè-kía na á hí lahó. ⁵ Le Dónbeení mí beere lé ðio wiokaa wen b́n b́o yi. Le nòn mí Hácírí wen à zéeni le b́o le dó mí jii le mí ì na, á le è na máa khi. ⁶ Lé b́n b́o yi á wa yí máa tèé wa bàra, ká wa jòn zú le b́o wa wi ho tá wán, á wa dání náyí là a Nùhúso.

⁷ Mu bon, b́o wa wee 6ua lè waten á wa wee wé héha làa b́o wa dóráa wa sía le Dónbeení yí, ká mu yínóí b́o wa wee mi lè wa yío b́o yi. ⁸ Wa sía hereka, á mu mún lá à wé sí wen á wa lé ho ðmíj́á na ká yi á vaa keení a Nùhúso nísání. ⁹ Hàrí á wa keń ho ðmíj́á yi, tàá à wa lén vaa keení a nísání, se b́o wa màkóo wi yi lé ho wé b́o sí a yi. ¹⁰ Lé b́o wa búenb́uen ko à wa khii vaa ðn o *Krista yahó ò o cíí. Ká wa wó mu bè-tente tàá ká wa wó mu bè-kora, ò ò sání wen á à héha làa b́o wa nì-kéní kéní wó ho ðmíj́á yi.

Wa lè le Dónbeení b́nia sí o Yeesu pánká yi

¹¹ B́o wa zú a Nùhúso kònbii j́uhú, á wa wee bánbá à 6a nùpua tà ho túiá poni. Le Dónbeení zú wen binbíri, á í wee leéka le minén mún zú mi mi sía yi. ¹² Wa yí máa cà à wa zéeni làa mia le mi ko mi tà wa b́o. B́o mi sía á à waráa wa b́o yi lé b́n wa wee cà, bèra a na à mí ðn b́o sí b́a wee yóní mítén b́o 6a karáa dání yi, ká b́o 6a sía yi á 6a yí máa loń. ¹³ Ká lé b́o wa wee wé lòn khéerowà, lé le Dónbeení yahó á wa wee wéráa mu. Ká lé b́o wa wee wé lòn nùpua na j́úná wi b́n, b́n lé minén b́o yi. ¹⁴ O *Krista waminí pánká 6uaa wa wán. Wa láa mu yi le orén lé o nùpue nì-kéní na húrun 6a nùpua búenb́uen b́o yi, á le Dónbeení cón á wa búenb́uen páanía húrun làa wo. ¹⁵ O húrun 6a búenb́uen b́o yi bèra a na à b́a yío wi lua wé yí wé b́o sí 6a yi, ká 6a wé wé b́o sí ýa húrun 6a b́o yi, á vèera.

¹⁶ Lé b́n b́o yi, á wa wáa yí máa loń 6a nùpua làa b́o wa wee mi làa ba à héha lè mu nípomu. Hàrí ká wa yánkaa wee loń o Yeesu yi làa b́n b́o, á há làa na ká wán á wa wáa yí máa loń wo yi làa b́n.

¹⁷ Hen ká a nùpue páanía là a *Krista, se wón 6ánsò lée nì-flinle. Mu bè-kía wáa khíina, mu b́o búenb́uen wáa wó bè-fla. ¹⁸ B́n búenb́uen lé le Dónbeení wó mu. O Krista pánká yi, á le wó á warén làa de b́nia sí, á ho tonló na á le le wa sá, lé ho wé à b́a ká mún wé sí làa de. ¹⁹ Mu bon, o Krista pánká yi, á

le Dónbeení nòn le nni à ho ðímíjása làa de bíní wé sí. Le wáa yí máa loí 6a nùpua búenbúen bè-kora yi. Le le wa bío na 6a nùpua na ká yi le 6a bíní wé sí làa mín.

²⁰ Awa, á wa lé o Krista tonkarowà, á wee lá le bióní o Krista yèni yi. A mu ka lè mu lé le Dónbeení mí bæere ðín wa wán á wee bíoráa làa mia. Wa wee óónóóní mia o Krista yèni yi le mi día le le Dónbeení làa mia bíní wé sí. ²¹ O Krista yí wó mu bè-kohó yí mòn, à le Dónbeení síinfa a jùhúh lòn bè-kora wéro bío síi warén bío yi, bèra a na à wa wé 6a nùpua na térénna le Dónbeení yahó wa páaníló làa wo bío yi.

6

¹ Lé kà síi á warén na lè le Dónbeení páanía wee sá, á pá wíokaa wee hení mu na mia, le mi yí día le le Dónbeení sáamu na le wó làa mia bío wé káamáa.

² Lerén lé dío bíá mu kà síi:

«Ho páahú na mu ko yi,

á ì jí ù floró.

Ho káníló wizonle zòn,

á ì 6ueé séení fo.»*

Awa, ho páahú na wa wi yi lé ho pòn-tente, ho zuia lé ho káníló wizonle.

³ Wa yí wi à wa wé bío búí na hía na ká wa à wé è khe lè 6a nùpua, lé bío wa yí wi à nùpue woon yáa wa tonló yèni. ⁴ Bío wa wee sá búenbúen yi, á wa wee zéeni le wa lé le Dónbeení ton-sáwá. Wa wee hí wa sía le lònbee lè mí síiwá, lè le yi véé yi, ⁵ ho haró yi, ho kásó yi, le lònbee na wee yí wen 6a zámáa nni yi, há ton-hebúaa sáró yi, mu dámu fòoró lè le híni yi. ⁶ Wa buan waten lè le yi na wee ce, á zú le Dónbeení, á wee jí wa yiwa, á wayika. Le Dónbeení Hácírí wi làa wen, wa wa 6a nùpua lè wa sía búenbúen. ⁷ Wa wee wé mu lè ho túiá poni bióní na wa wee bue le Dónbeení pánká yi. Wa wee wé bío térénna, bún ka lòn fio sía na wa wee firáa lè wa zúkúso, á mún wee paráa waten yi. ⁸ Ba nùpua búí wee dé ho cúkú wen ká 6a búí bán wee yáa wa yèni. Ba búí wee khòóní wen, ká 6a búí wee là wen. Ba wee bío le wa lé 6a sabín-fúaalowa, ká wa jòn wee mí ho túiá poni. ⁹ Ba wee bío le nùpue woon yí zú wen, à 6a nùpua jòn zú wen. Ba nùpua yèn-dání yi, á wa ka lè wa húrun, à wa jòn yío wi lua. Ba wee beé wa lò, ká 6a máhá máa búe wen. ¹⁰ Hári bio 6a wee vééni wa yiwa, ká wa sía pá wee wa fééé. Wa lé 6a ní-khenia, ká wa jòn wee wé à 6a nùpua cèrèé wé ho náforó bànsowá. Wa ka lòn nùpua na dèé búí mia, à mu bío búenbúen jòn bío sá wen.

¹¹ Minén Korente lóhó kèrètíewa kuure, wa héra wa yiwa á bíá wéréwéré nòn mia. ¹² Wa yí pá le wa máa warí mia, minén lé bíá yí tà yí wa wen. ¹³ I wee bío làa mia ka lè mi lé í záwa: Mi mún warí wen làa bío wa waráa mia.

Le tibiri le mu khoomu yi dà máa páani

¹⁴ Bíá yí dó mí sía o Yeesu yi bè-wénia mi yí páaní yi làa ba. Mu bon, mu bío na térénna lè mu bío na yí térénna dà à wé kaka à páanínáa? A mu khoomu lè le tibírí so dà à páaní le? ¹⁵ O Yeesu *Krista là a *Satáni so dà à páaní bío dà-kéní yi le? Yía dó mí síi o Yeesu yi làa yía dó mí síi o Satáni yi yílera so dà à wé dà-kéní le? ¹⁶ Lé le páaní yén yáa wi le *Dónbeení zí-beení lè há wónna páahú? Mu bon, mi so yí zú le warén lé bíá lé le Dónbeení na wi fééé zí-beení le? Mu ka làa bío à le bíaráa mu kà síi:

«ì ì kéñí 6a fhahú,

í ì vará làa ba,

í ì wé 6àn Dónbeení,

* 6:2 Mi loí Ezayii vohúh 49.8

á 6a à wé 1 n̄pomu».

¹⁷ Lé b̄n b̄io yi ó o N̄h̄ũso bíaráa b̄io kà:

«Mí lé 6a t̄ah̄ũ,

mi yí páan̄i láa ba.

Mi yí dá b̄io na tun h̄úúu,

á 1n̄én á à tà mi b̄io.

¹⁸ I ì wé m̄n maá,

á min̄én á à wé 1n̄én zà-h̄inni lè 1 zà-báawa.

O N̄h̄ũso na dà mu b̄io búen̄b̄uen lé wón te mí j̄i-cúa.»†

7

¹ Wàn zàwa na á ì wa làa sòob̄éé, b̄n b̄iowa so búen̄b̄uen á le Dónbeen̄i dó mi j̄ii le mí ì wé. A b̄io mu ka kà, á mi le wa ceé wa s̄anía lè wa yiwa. Mí wa 6ua waten, à b̄io sí le Dónbeen̄i yi, à wé k̄nbi le.

O Poole yi véé yèrémáa wó le sí-wéé

² Mi wañ wen! Wa yí wó yí khon làa n̄ii woon, wa yí yáara a 6úii b̄io, wa mún yí tò a 6úii wán. ³ I yí b̄ia b̄n à s̄iin̄ináa mi j̄úná. I yáá lá b̄ia mu le wa 6ènt̄n wa mia làa sòob̄éé. A wa ȳo wé lua, tàá à wa hí, se wa pá wa mia. ⁴ I 6ènt̄n láa mia, 1 síi wan mi b̄io yi làa sòob̄éé. Le lònbee na wee yí mi búen̄b̄uen á ì síi here yi, á wee zámaka.

⁵ Mu bon, b̄io wa 6ueé d̄n ho Maseduana, á wa yí yú v̄urná, le lònbee le mí síiwá yú wen hen. Ba n̄upua wee p̄i wa b̄io à kán wen, wa yilera h̄n̄ yí kará lòn-kéní ⁶ Hen ká a n̄upue bàra tò, à le Dónbeen̄i b̄n̄i hení a síi. O Tiite buen̄l̄o wa c̄n̄ lé b̄n̄ á le d̄n̄ wán henianáa warén sía. ⁷ Mu yáá yín̄o b̄n̄ mí d̄n̄. B̄io ó o Tiite 6ueé b̄ia á mún henia wa sía. O b̄ia n̄on wen le mí henia mí síi, o le mí sía vá làa sòob̄éé à mi b̄n̄i mi mi, le b̄io mi wó làa mi kh̄ína á b̄n̄ia yí síi mia, le mí henia 1 b̄io. B̄io á ì j̄á b̄n̄, á ì síi wíokaa wan.

⁸ H̄arí ká ho v̄uah̄ũ na á ì túara n̄on mia á véénia mi yiwa, á 1n̄én mu yí máa vá yi. Mu lá dà à vá m̄i lé b̄io á ì z̄ũ le 1 véénia mi yiwa ho p̄n̄-za d̄èè yi, ⁹ éé ká 1 mah̄á síi wan h̄a làa na kà wán. I síi yí wan b̄io á ì véénia mi yiwa b̄io yi. I wee zámaka lé b̄io mi yiwa vá h̄a wén-kora na mi wó b̄io yi, á pá h̄a díá. Le yi-v̄éé na yú mia kà, lé le Dónbeen̄i wi à mu wé làa b̄n̄, b̄era a na à mí sía c̄i mi wén-kora mu b̄io yi à p̄i h̄a. Ká mu wó kà, se wa v̄uah̄ũ mu túaró yín̄o b̄io na wa wó khon làa mia. ¹⁰ Ká a n̄upue yi wee vá lé b̄io mu lé le Dónbeen̄i síi b̄io, à d̄én yi-v̄éé so wé ò o yèrémá mi yilera le mí wará, lé b̄n̄ wee na à le Dónbeen̄i kán̄i 6anso. D̄én yi-v̄éé so síi b̄io máa vá wen. Éé ká le yi-v̄éé na mah̄á ka làa b̄ia yi z̄ũ le Dónbeen̄i yi-v̄éé b̄io síi, á wee 6ua a n̄upue varáa mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mi yiwa na wee vá lé b̄io mu lé le Dónbeen̄i síi b̄io, á mi wáa loñ̄ b̄io wó mia b̄io kà wán. Mi loñ̄ b̄io mi n̄onnáa miten, á yilera búen̄b̄uen yèrémáa. Mi wee b̄io sí miten yi làa sòob̄éé. Mi wee zéen̄i b̄io kà wán le mí yí wa mu bè-kora. Mi wee c̄íi mi sía mu b̄io yi. B̄io lá dà à yí mia mu b̄io yi á mi yáá z̄ána. Mi sía vá à mi b̄n̄i mi mi, á mi wi à mi b̄n̄i wé le Dónbeen̄i síi b̄io, ká mi bé yia wó mu bè-kohó. Mi zéen̄ia mu b̄io c̄èr̄éè yi le mí nín̄i mia b̄n̄ b̄iowa so wéen̄i.

¹² Ká 1 túara ho v̄uah̄ũ n̄on mia, se mu yín̄o yia wó khon b̄io yi, á mu mún yín̄o yia 6a wó khonnáa b̄io yi. I túara ho b̄era a na à b̄io mi n̄onnáa miten wa b̄io yi à b̄io z̄ũn̄ wéréwéré le Dónbeen̄i yahó. ¹³ Lé b̄n̄ b̄io yi á wa yúráa le sí-heb̄úee.

† 6:18 Mí loñ̄ Levii n̄wá v̄uah̄ũ (Lévítique) 26.12; Ezekiyeele v̄uah̄ũ 27.37; Ezayii v̄uah̄ũ 52.11; Ezekiyeele v̄uah̄ũ 20.34; Samuwéle jun ní v̄uah̄ũ 7.14; Ezayii v̄uah̄ũ 43.6

Mu bon, mu yaá yínáí bún mí dòn á wa sía há bío yi. Wa mún wee zámaka bío ó o Tiite síi wan bío yi, lé bío mi búenbúen híina a síi. ¹⁴I khòonía mia o Tiite yío yi, á bío ó o van mi cón bíniá, á mi ɛ̀n yí dó n̄yio mí. Bío á bío wa wee bío búenbúen lé ho túiá ponináa, lé láa bún á bío wa khòonía láa mia o Tiite yío yi mún wóráa ho túiá. ¹⁵Bíó ó o buara mi cón á mi buan wo se. Mí bò á bíoní yi lè le sòobéɛ lè le kònbi. Hen ká a leékaa mu, ò o wíoka warí mia. ¹⁶I wee zámaka lé bío á í láa mia mu bío búenbúen yi.

8

Mu hámu caló bío

¹Wán zàwa lè wán hínni, wa wi mi zúrí bío n̄n le Dónbeení wóráa mu sáamu lè ho Maseduana kèrètɛwa kuio. ²Ba lò bon láa sòobéɛ, ká ba sía ɛ̀ntín pá wan láa sòobéɛ. Ba khon binbirí, ɛ̀ ká ba máhá wó mu hámu cèrèɛ le Dónbeení tonló sáró bío yi. ³I lé mu ɛ̀n sèráso, ɛ̀ wó bío ɛ̀ á dá wee wé, ɛ̀ wó mu miten á yòó puuníá lé bío mu sí ɛ̀ yi. ⁴Ba flora mu wa cón á hení, le wa díá le mí dé mí níni á séenináa ho Zeruzalɛmu kèrètɛwa kuure. ⁵Ba wó mu á dá bío wa lá wee leéka wán. Barén n̄n miten le Dónbeení yi, á ɛ̀ díá miten n̄n wɛn láa bío mu sínáa le Dónbeení yi.

⁶Lé bún bío yi á wa le ho caló tonló mu na ó o Tiite lá búakáa mi cón ò o wíoka sá à tí jii. ⁷Mi sádéró lè mí bíoní yi, mi bío zúríló lè miten naló yi, lè le waminí na mi yú wa cón, bún búenbúen á mí dó mi sòobéɛ yi, á wó mu sese. Lé ká síi á mí sòobáaráa miten sáráa ho caló tonló na ká.

⁸I yí máa kíká mia. I wi á í zéeni bío ɛ̀ kèrètɛwa kuio na ká wóráa láa mia, bèra a na á mí dán zéeni le mí wa bíá ká bío bon. ⁹Lé bío mi zú wa Núhúso Yeesu *Krista sáamu na ó o wó n̄n wɛn bío. Orén na mu bío búenbúen wi níi yi, á díá bún búenbúen ò o tá mu khemu yi mí bío yi. O wó ká síi bèra a na ò o khemu mu wé mia lè ho náfóro ɛ̀ansowá mi sía yi.

¹⁰I wi á í bío bío á í wee leéka ho caló mu dání yi: Bío mí wó á se, minén lé bíá zenín lé ɛ̀a nín-yání n̄pua na tá ho bío, á lé minén mún nín-yání wó ho. ¹¹Há láa na ká wán á mí tí ho tonló mu jii. Bío mí fù sòobáa miten á tá mu, lé láa bún á mí pá wé sòobáaráa miten á sá ho tonló mu vaa tí jii. Mí wé mu láa bío mí dáráa mu. ¹²Lé bío ká mí sòobáa miten á n̄n bío le Dónbeení yi, á le è tá á fé bío wi mí cón, ká le máa lorí bío mía mí cón. ¹³Mí yí leéka le 1 wee sèeni bíá ká lònbee láa mia bèra a na á barén vúrí ká minén lò be. Bueé, 1 wi á mí maní.

¹⁴Há láa na ká wán á mí bío wi cèrèɛ á mu s̄aaní à mí wé há bíá khon. Ká n̄nzo na minén ɛ̀n khon á barén bío wi boo, á ɛ̀ á há mia. Ká mu wee wé ká, bún ká mí máa. ¹⁵Mu ù wé láa bío mu túararáa le Dónbeení bíoní v̄uahú yi: «Yia yú ho dínló cèrèɛ á yí yú yí puuníá, á yia yí yú bío na boo á bío búí mún yí fòora yi.»*

O Tiite lè ɛ̀a búí varó ho Korénte yi bío

¹⁶Wa wee dé le Dónbeení b̄aráká, dén na wó ó o Tiite sòobáa miten mi bío yi láa bío warén wó láa bú. ¹⁷Lé bío á bío wa le o Tiite va mi cón ó o tá. Mí lahó yi ó orén miten lé yia yaá heníá mí bíni varó mi cón bío. ¹⁸Wa wáa à tonka a Tiite mu lè wán za na ɛ̀ kèrètɛwa kuio búenbúen wee wíoka yèni le Dónbeení b̄in-tente bueró bío yi. ¹⁹Mu yínáí bún mí dòn, ɛ̀ kèrètɛwa kuio lé bíá léra wán za mu ò o wé bè láa wɛn wa varáa yi. O wee bè láa wɛn á sáráa

* 8:15 Mí lorí Léró v̄uahú (Exode) 16.18

ho cáló mu tonló na wee dé ho cùkú o Nùhúso mí beere yi, á mu wee zéení le wa wi wa wé bío se. ²⁰ Le minka wárí mu á wa wé è pa bío bèra a na à nùpue yí bío khe na wen le ßuaró dání yi. ²¹ Lé bío wa wi à wa wé bío se o Nùhúso yahó lè 6a nùpua yahó. ²² Wa mún n pání ì tonka wàn za ßúi làa ba. Pónna cèrèè wa lora a, á mún ò o wee soóbá miten le Dónbeení tonló sáró yi. Há làa na ká wán ó o yáá wíokaa wee na miten ho tonló mu yí á po bío lè ho yahó lé bío ó o láa mia. ²³ O Tiite wón làa mi leéra ho tonló yi, wa pánía wee sá à séenínaa mia. Ká bia á à bè mín làa wo bán lé 6a kèrètèwa kuio tonkaa 6a mi cón. Ba tonló wee dé ho cùkú o *Krista yi. ²⁴ Ká 6a ßueé dñn mi cón, á mi zéení làa ba le mi wa 6a, à 6a kèrètèwa kuio na tonkaa 6a à zúrì le bío wa wee khòóní mia bío yí á ßèntín lée tíiá poni.

9

Le Dónbeení wa yía wee há mu bío lè le sí-wee

¹ Mu yáá ka lè mu jùhú mia á ì túa ho vùahú na ká na mia 6a kèrètèwa kuure séení mu dání yi. ² Lé bío á ì zú bío mi soóbáará miten 6a séeníló bío yi. I sli wan mi bío yi á wee bío na ho Maseduana kèrètèwa yi hen le «Ho Akayii kèrètèwa wi 6a séení 6a kèrètèwa kuure na wi ho *Zudee yi. Ba yáá búakáa wee wíokaa miten mu bío yi hàrí zenín». Ká ho Maseduana kèrètèwa mún já mu, á 6a cèrèè wíokaa nòn miten le séení mu bío yi. ³ Ee ká 1 máhá à tonka wàn zàwa mu mi cón bèra a na à bío nòn wa khòóníanaa mia à yí wé káamáa. A ì wi à mi wíokaa miten làa bío á ì bíaráa mu. ⁴ Bún mia ká Inén lè ho Maseduana kèrètèwa ßueé dñn mia ká mi ðíh yí wíokaa miten ho cáló mu bío yi, á warén lè bia há nýio ò dí 6a yío yi, lé bío wa láa mia. I zú le minén á há nýio mún n dí. ⁵ Lé bún nòn á ì leekaa le mu sáaaní à ì fio wàn zàwa mu à 6a dí 1 yahó buen mi cón, à ßuee lorì le séení mu bío, dén na mi dó mi jini nòn bío yi. Ká 1 ßueé dñn ká mu yío ló, á bún n zéení le mi héra mi yiwa wóráa mu ká kíkáa yí kera mu yi.

⁶ Mi zúrì mu! Nùpue yí dù bío na boo, ó o máa lá bío na boo. Nùpue na dù mu bío na boo, wón ñ lá mu bío na boo. ⁷ Mi na, à héha làa bío wi mi ní-kéní kéníwá sía yi. Mi yí wé mu làa yi véè, à keñ lè mu lée kíkáa mi wán. Lé bío á yía wee na mu bío lè le sí-wee wón bío sí le Dónbeení yi. ⁸ Le Dónbeení dà à na bío cèrèè mia á yòó puuní bío mi màkóo wi yi, bèra a na ká mi yú há pónna búenbúen yi á yòó puunía, á mi ì ðarí n wé bío na se cèrèè làa bú. ⁹ Mu ù keñ làa bío mu túararáa le Dónbeení bíoní vùahú yi: «O wee hén mí yi à hánáa 6a ní-khenia, o wee wé mu tentemu fèèe.» ¹⁰ Yía wee na mu bè-dà 6a nùpua yí á wee há 6a làa bío 6a à dí, á mún ñ na mu bè-dà minén yi. O o ò wé á mu ù jín á mí tentemu cúnú wé è dé wán. ¹¹ O o ò na bío cèrèè mia bèra a na à minén bèn hén mi yiwa à hánáa 6a nùpua. Mu ù wé á 6a nùpua cèrèè á à dé le Dónbeení báraká bío mi nòn wen á wa nòn 6a yi bío yi. ¹² Le séení na mi wee wé yínóí ðèè na wee séení ho Zeruzalèemu kèrètèwa kuure 6a màkóo bío yi mí dòn, le mún wee wé à 6a wíokaa wé dé le Dónbeení báraká cèrèè. ¹³ Le séení na mi wee wé ká à à zéení le mi héra mi yiwa. Mu bon, mi wee bío o *Krista bín-tente bío, á bò le yi, á 6a nùpua cèrèè wee dé ho cùkú le Dónbeení yi mu bío yi. Ba mún wé è dé ho cùkú le yi bío mi héraráa mi yiwa á nòn mi ní bío ßarén lè 6a nùpua búenbúen yi bío yi. ¹⁴ A 6a wé è fio ò na mia à zéení le mí wa mia, lé bío le Dónbeení wó mí sáamu làa mia yòó puunía. ¹⁵ Mi wa dé le Dónbeení báraká mu bè-tente na ßàn síi mia, na le wó nòn wen bío yi.

* 9:9 Mi lorì Lení vùahú (Psaumes) 112:9

10

O Poole wee bio mi tonkaró tonló bio

¹ Inén Poole í bæere á wee fio mia, o *Krista wayiró là a s̄i na se pánká yi. Ba le ká í wi làa mia à ï wé héz̄n, ká í khèra làa mia à ï s̄i wé here. ² Ká í màhá wee fio mia le mi yí díá le ká í khíi b̄nía guara mi c̄n à ï yí mia záráa. Ba n̄pua guí wi mi t̄ah̄ á wee bio le í wee guá íten lòn n̄pue na yí z̄ú Dónbeení. Bán sowaso á ï guéé m̄i lè s̄obéé á à na yi. ³ Mu bon, wa wi ho dímj̄ná yi, ká há fio na wa wi yi á wa yi máa fi lè ho dímj̄ná fio bio s̄i. ⁴ Há fio s̄i na wa wee firáa yín̄n̄ ho dímj̄ná fio s̄i. B̄uè! Warén fio s̄i lè le Dónbeení na pánká wi fio s̄i. Há pánká wi à firáa há lùa na 6a zúkúsa wee sà mít̄en yi. Wa wee bio gué 6a sabín-f̄taalowa j̄uná. ⁵ Há yile-kora guén̄guén na á bia wee yòoní mít̄en wee lá à ð̄n s̄ansáráa le Dónbeení bio z̄únló á wa wee kánká kúia. Wa wee yèrémá 6a n̄pua hácírí à 6a bè o Krista bíoní yi. ⁶ Ká p̄ah̄ na mi c̄èr̄é khíi zéénia le mi bò a Krista bíoní mu yi bio bon, á warén ñ bé bia ká na yí bò le yi.

⁷ Minén wee loñ bio wee mi mí dòn. Hen ká a guí bia le mí bio s̄a a *Krista yi, ó o ko ò o z̄úñ le inén mún bio s̄a a Krista mu yi. ⁸ Harí ká í ka le í dá khòonia íten ho pánká na ó o Núh̄so n̄n w̄en bio yi, á n̄yio máa dí mi. Hón pánká so na ó o Núh̄so n̄n w̄en, lé à wa séenínáa mí kuure, ká mu yín̄n̄ mí yáaró bio yi. ⁹ Í yí wi à ï k̄er̄i lè í wi à ï z̄ání mia lè í v̄ónna na á ï wee túa, ¹⁰ lé bio 6a guí le: «O Poole v̄ónna bíoní léé bíoní na hereka làa bíoní na wee vá. Ée ká a màhá wi làa w̄en ò o pánká máa k̄er̄i, à bíoní pánká máa k̄er̄i.» ¹¹ Bia wee bio h̄s̄n bíoní so z̄úñ le bio wa wee túa há v̄ónna yi à toní na 6a yi lé b̄n̄ mí bæere wa à wéráa ká wa khíi guéé d̄n 6a. ¹² Ba guí s̄obáa wee wíoka mí yènnáa dák̄h̄ina. Bán á warén so yáá à tà á à m̄aní lè waten le? Ba wee wé mít̄en lòn m̄anz̄ání s̄i à m̄onz̄á lè mít̄en mí dòn. Ba hácírí so wi le?

¹³ Ká warén bán máa khòoní waten máa dà máa khíi. Ho tonló na le Dónbeení dó w̄en lé h̄n̄ wa wee k̄áa yi. Lé b̄n̄ bio yi wa guararáa mi c̄n. ¹⁴ Wa yí dà bio le Dónbeení le wa wé wán. Mu bon, warén lé bia nín-yání guara mi c̄n guéé buera le b̄n̄-tente na bio ciran o Krista. ¹⁵ Wa yí máa khòoní waten ho tonló na á 6a guí s̄a bio yi. Wa láa mu yi le mi s̄ladéro le Dónbeení yi wee dé wán ká mu wà, á warén tonló mún ñ va lè mí yahó làa s̄obéé mi c̄n, ká wa máa dà bio le Dónbeení le wa wé wán. ¹⁶ Ká mu wó làa b̄n̄, á wa à d̄an̄ ñ va lè wa yahó á vaá bue le Dónbeení b̄n̄-tente há kána na dà minén wán yi. Wa yí wi wa s̄a ho lahó na 6a guí búakáa wee s̄a yi à khòoní waten ho tonló na 6a s̄a bio yi.

¹⁷ «Yia le mí ì khòn, à wón khòn bio ó o Núh̄so wó bio yi.»* ¹⁸ Yia wee khòoní mít̄en yín̄n̄ yia ó o Núh̄so tà bio, mu lé yia ó o Núh̄so mí bæere wee khòoní.

11

O Poole le 6a tonkarowá na bio yi bon bio

¹ Í wi à mi tà à ï bio làa mia lòn khéero c̄uèé. Uuu! Mi tà mu yi. ² Mi bio s̄i m̄i làa s̄obéé f̄uaa í yí wi ò o guí t̄uui mia làa bio le Dónbeení yi wi ò o guí t̄uinaa mia bio s̄i. Mu bon, í bò mi f̄uamu n̄n báa ñ-kéní yi. Wón báa so lé o *Krista. Í wee zééní mia làa wo lòn h̄nzo-s̄inii na yí z̄ú báa. ³ Ée ká bio ó o háa kháráa o Évee v̄inía, á ï z̄ana à minén mún yilera h̄a lúka à v̄i làa b̄n̄ s̄i, à yí díá mít̄en naló lè mí cemu mi pán̄l̄ó là a Krista bio yi.* ⁴ Mu bon, ká

* 10:17 Mi loñ Zeremii v̄uah̄ 9.23

* 11:3 Mi loñ Bio j̄uh̄d̄ guééní v̄uah̄ (Genèse) 3.1-6, 13

a 6úi 6ueé wee bío Yeesu veere na warén yí bía bío làa mia, tàá ká a 6úi 6ueé nòn hácin-veere na wi mí dòn lè le Dónbeení Hácírí mia, tàá ká a 6úi 6ueé wee bue bín-tente veere na wi mí dòn làa dío warén buera nòn mia, à bñn mi ðeení tà fuafula.

⁵ A ínén cón, à 6a nùpua mu na mi wee ñaká bío le 6a lé o Yeesu tonkarowá binbirí, á yí po ínén. ⁶ Nùhú sí á ñ yí ðàñ bío lè 6arén bío, ká mu bío zùrló á ñ po 6a. Wa zéenia mu làa mia wéréwéré há pònna búenbúen lè mu bío búenbúen yí.

⁷ Tàá bío á ñ buera le Dónbeení bín-tente nòn mia há káamaa yí, á liinia íten nòn mia bèra a na à minén ñúná hooní, á ñ so wó khon le? ⁸ I tà á fó 6a kéréfawa kuio 6úi nii bío á sáraa ho tonló nòn mia. ⁹ Bío á ñ fù wi mi cón á màkóo wi le séenii yí á ñ bío yí wó Nún-sèró o 6úi wán. Wán zawa kéréfawa na ló ho Maseduana yí lé bán buan bío á ñ màkóo wi yí 6ueé nòn mií. Ho pàahú mu yí á ñ bío yí wó Nún-sèró minén 6úi wán, á ñ mún yí wi á ñ bío wé sèró o 6úi wán mi tñahú. ¹⁰ I dà á khooní íten bñn bío yí, á nùpue na à hè mi ho Akayii kshú yí mu wéro yí wón mia. O *Krista na wi mií yèni yí á bío á ñ wee bío ká lé ho tñiá poni. ¹¹ Bío á ñ bía ká so wee zéeni le ñ yí wa mia le? Bueé! Le Dónbeení zú le ñ wa mia.

¹² Bío á ñ bío lá yínón ñún-sèró o 6úi wán, lé bñn mu pá karáa, bèra à na à bía le mí lé o Yeesu tonkarowá ká mu yí bon á yí bè bñn yí khòonínaa miten le mi wee sá làa bío á warén wee sáraa. ¹³ Ba nùpua mu yínón Krista tonkarowá, 6a lé 6a ñi-kháwa, á wee wé mítén lòn Krista tonkarowá. ¹⁴ Mi yí le mu wé mia coon, lé bío á pàahú 6úi ò o *Satáni mún yèremá mítén wé lòn Dónbeení tonkaro na ló ho wáayi, à wé ñuika lòn khoomu. ¹⁵ A mi yí le bío ó o Satáni ton-sáwá bío na 6a wee yèremá mítén wé lòn ton-sáwá na téréna wé mia coon. Mu vaa véenii á bío 6a wó sàanii á 6a so máa yí le?

Le lònbee na yí a Poole bío

¹⁶ Le ñ wíoka bío mu na mia: O 6úi yí leéka le ñ wee khée. Eε ká mi wee leéka le ñ wee khée, à mi na le nii mií le ñ khòoní íten làa bío mi lá à nanáa le o khéero yí. ¹⁷ Bío á ñ bío há làa na ká wán yínón bío ó o Nùhúso wi à ñ bíoráa, 6ueé! Bío á ñ wáa lan wee khòoní íten ká, á ñ wee bío lòn khéero. ¹⁸ Yínón 6a nùpua cèrèe waa wee khòoní mítén ho ðimíñá bío ðání yí le? Awa, á ínén mún wáa à khòoní íten. ¹⁹ Minén na lé mu bè-zúrminí ðansowá á wee tà bío 6a khéerowá wee wé yí. ²⁰ Ba nùpua wee wé mia lè mí wobáani, à wé hñn mia, à wé ñuaa mi bío, à wé ñin mia, à wé fio mi sáara, á mi wee día à bñn búenbúen kúu mia. ²¹ Mu bán bíoró ñiyio wi. Mi sáberé, warén sía yí wó herera yí vaa 6ó bñn yí. Eε ká ñ pá à bío lòn khéero ò lén. Bío á bía ká wee khòoní mítén bío yí, bñn á ínén mún dà à khòoní íten bío yí. ²² Ba lé 6a *Heberewa le? Awa, á ínén mún lé o hebere nii. Ba ló a *Isirayeele ñipomu yí léé? A ínén mún ló a ñipomu yí. Ba ló a *Abarahaamu nònkáni yí léé? A ínén mún lé o mòmání. ²³ Ba lé o *Krista ton-sáwá léé? I yáá à bío lè ñ ñuhú mia bñn, ínén lé o Krista ton-sá po 6a. I sá lò bon po 6a, 6a dó mi ho kásó yí á po 6arén, 6a han mi po po 6arén. I zàania ñ mukáni cúa cèrèe po 6a. ²⁴ Ba *Zuífúwa han mi lè le làbàani yimù cúa-6úará-ñun dà-kéní mia á ðñn há zen cúa-hónú. ²⁵ Ba nùpua vñaana mi lè le bñni, á ðñn há zen cúa-ñn. Cúekúee 6úi á 6a léekaa mi lè há huua le mí ñ 6úe. Ho won-beeni lú mu ñumu yí làa mi ðñn há zen cúa-ñn. Cúekúee 6úi á ñ wó le wizon-kúure le mí tñaañú mu ñun-beeni yí. ²⁶ Pónna cèrèe ká ñ wi le veeni yí á ñ lò bon bío cèrèe bío yí: Há muna 6úi na sú cúa á ñ lò bon káaló yí. Ba kñnlowá, lè wán síí nùpua, làa bía yínón wán síí nùpua, bán búenbúen beera ñ lò ñ veeni yí. I lò bon há ló-beera

yi, hã mana yi, mu jun-beeni yi. Wãn zãwa na le mí lé 6a kèrètɛwa à mu jòn yí bon bán mún beera 1 lò. ²⁷ I sá lò bon dàkhíina. Hã pònna búí á ì cãana yí dũma, le hĩni lè le ju-hãní beera 1 lò. Pònna cèrè è à ì máa yí bío dí. Le tèní lè ho péerú mún beera 1 lò. ²⁸ Mu yáá pá yínón bún mí dòn. Bío á ì wee leéka bío há wizooní búenbúen mún wi bín: Ba kèrètɛwa kuio búenbúen á ì yi wee dè bío yi. ²⁹ Hen ká a búí léé yídá, à ì lò wé be mu bío yi. Ká a búí wó bè-kohó à mu vá mĩ làa sòobé.

³⁰ Ká 1 ko à ì khòoní Ìten, à ì wé mu 1 yídamu bío yi. ³¹ Le Dónbeeni na lé wa Núhúso Yeesu bãn Maá, dén na ko lè le òuaaní fèe, á zũ le 1 yí máa fí sabéré. ³² Pãahú na á ì buéé wi ho Damaasi lóhó yi, ó o Kuvεεεεre na wee sá a bée Aretaasi yèni yi le 6a pe ho lóhó zũajini búenbúen, à 6a wĩ mi. ³³ Ká 6a màhá can ho lío-beeni lè há hũni á ì zon yi á 6a léé liinía lè ho soró món, lé bún fenía mi.†

12

Bio ó o Núhúso zéenia là a Poole

¹ Iko à ì khòoní Ìten à mu jòn jùhú mía. Èe ká 1 màhá à bío mu bè-sankania na ó o Núhúso zéenia làa mi dání yi. ² I zũ a kèrètɛ búí. Le Dónbeeni buan wo yòoraráa ho wáayi jún-fahú mu wáa à yí lúlúio píru náa. O lá van ho wáayi binbirí léé, tàá há léé kònkórá jà a yi léé, bún á ì yí zũ. Le Dónbeeni lé dío zũ mu. ³ Mu bon! I zũ le le Dónbeeni buan wo yòoraráa ho wáayi. Ká a lá van ho wáayi binbirí léé tàá há léé kònkórá jà a yi léé, bún á ì yí zũ. Le Dónbeeni lé dío zũ mu. ⁴ Bío ó o vaá jà le Dónbeeni cón ho wáayi mu yi á yí dà máa bío, á mu níi mún yí non núpue yi ò o bío mu. ⁵ I khòoní Ìten bío wó a níi mu yi bío yi. Ká Ìnén 1 beere dání yi, á ì khòoní Ìten 1 yídamu bío yi. ⁶ Ká 1 yáá pá lá wi à ì khòoní Ìten, se 1 pá yínón khéero, lé bío á ì mí ho túiá poni. Èe ká 1 màhá máa bío, 1 yí wi à 6a núpua cati mi à dà bío á ì wee wé làa bío á ì wee bío wán.

⁷ Mi yí mɔn le, 1 lá dà à yòoní Ìten bún bè-beera so na le Dónbeeni zéenia làa mi bín bío yi. Èe lé bún non á le dó bío búí mĩ na wee vá 1 sánia yi. Le díá ó o *Satáni tonkaro wó mu làa mi, bèra a na à ì yí yòoní Ìten. ⁸ I flora a Núhúso dòn há zen cúa-tín le o véení 1 lònbee mu. ⁹ O o bía non mĩ: «Ì sáamu ù kãna fo, lé bío á ho pãahú na fo wee mi ù yídamu yi lé hón pãahú so yi á ì pánká bèn wíokaa wee mi yi». Awa, á mu sũaaní à ì wé khòn bío á ì lé o yídá bío yi, bèra a na ò o *Krista pánká keñ mĩ binbirí. ¹⁰ Lé bún bío yi, á ì sli wan bío á ì lé o yídá bío yi. O Krista bío yi hàrí 6a wé là mi, à le lònbee yí mi, hàrí à 6a wé jini 1 sánia, à ì hácíri yáa, á ì sli pá à wa. Lé bío ká 1 lé o yídá pãahú na yi, à ì yí ho pánká hón pãahú so yi.

O Poole yilera lunkaa ho Korente kèrètɛwa bío yi

¹¹ I bía lé 1 jùhú mía bín, èe ká lé minén non á ì biaráa ká. Mu bon, minén lé bía lá ko à mi mĩ ho túiá 1 jini 6a núpua yahó. Hàrí ká 1 yínón dèe á bía mi wee jàká bío le 6a lé 6a tonkarowá binbirí á yí sũaaní mi bío woon yi. ¹² Bío á Ìnén lé o Yeesu tonkaro, á ì jà 1 yi làa sòobé, á le Dónbeeni òn 1 wán á wóráa mu yéréké bíowa lè mí síwá. ¹³ Lé mu yén á ì wó non 6a kèrètɛwa kuio na ká yí ká 1 yí wó mu yí non mia, ká mu yínón bío á ì yí díá á mi lá 1 jún-séró. Mí wáa sén díá na mĩ bún bío yi.

¹⁴ Hen làa cínú ká 1 buen mi cón á bún wáa à wé mu cúa-tín níi. Bún á ì mún máa bío le mi na bío búí mĩ. Minén mi beere lé bía á ì wee cà, 1 màkóo

mía mi nii bío yi. Mu yínóní 6a zàwa wee bàrá mí nii bío ká lè mìn nùwà, ká 6a zàwa bân nùwà lé bíá wee bàrá mu ká làa ba. ¹⁵ Inén cón á ì nii bío búenbúen lá déró ho tonló yi mi bío yi á à wé sí mǐ. I yàá dà à na ì mukànì búenbúen mi bío yi. Bío á inén wa mia lè ì sòobéε jún-sí lé bún wee lén mu búí bío mi wa làa mi yi.

¹⁶ Mi tà à zǔn le ì bío yi wó jún-sèró mi wán. Ba búí wee bío le o Poole 6èntǎn héra, o wee khà wén à fé nii bío. ¹⁷ Bíá búenbúen na á ì tonkaa mi cón ó o búí á ì so òn wán á tò mi wán le? ¹⁸ I hía flora a Tiite, ó o 6uara mi cón, á wán za nǐ-kénì búí na mi zū á bò làa wo. O Tiite mu so 6ueé khà mia fó bío búí le? Inén làa wo so yí wó yilera dà-kénì á yí sáráa le? Le dǎnì na wa lá so yínóní dà-kénì le?

¹⁹ Bío wa bíá ho vǎahǔ yi 6ueé 6ó hen, jún-sí mi wee leéka le wa wee bío sí waten yi. Éε ká 6ueé. Wa bíá mu le Dónbeení yahó wa páaníló là a *Krista bío yi. Wán zàwa lè wán hǐnni na á ì wa làa sòobéε, wa wee bío bún búenbúen bèra a na mi jàa va lè mí yahó le Dónbeení wǎhǔ wán. ²⁰ I zána à ì 6uee yí mia ká mi yí ka làa bío á ì wee leéka, ká inén bèn yí ka làa bío á minén wee leéka. I zána le jún-sí á ì 6uee yí mia ká mi wí hǎ fio yi, á wee dí le yandee làa mìn, á sía wee cǐ mìn yi, á wee penka làa mìn ká mi ì là mìn, á wee jùu mìn ká mi ì yòoní miten, á yú bío na à mi wé. ²¹ I zána le ká ì 6uara mi cón, à wán Dónbeení díá à hǎ nǐyio dí mi mi bío yi. I zána à ì 6uee mi mia à wá mi bío yi, lé bío á bíá fù wí mu bè-kora wéró yi á yí yèrémáa mí yilera lè mí wárá, á pá wí ho hǎ-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwá wéró yi. I zána à ì 6uee yí 6a ká 6a pá wee wé mu bío na yí se lè mí síwá búenbúen.

13

O Poole mónǎn zéenti là a tènli bío

¹ Bío á ì buen mi cón ká á wáa à wé ì buenló cúa-tǎn ní. Mu túara ká síi: «Mu bío búenbúen á wa à lén yío 6a sèérása nùwà jún tàá nùwà tǎn bè-bíonii wán.» ² Mu cúa-jún ní na á ì 6uara mi cón, á ì jà bíá wee wé mu bè-kora làa bíá ká búenbúen zeñ wán. Bío á ì wáa khèra làa mia bío ká wán, á ì wíokaa wee jǐ mí zeñ wán le ká ì khíi bíniá 6uara á nǐi woon níi máa lé ho béro yi. ³ Mi wí à mi zǔn wéréwéré le o *Krista wee òn inén wán à bíoráa. Awa! A mi zǔn mu le o Krista yínóní yí dà mi tǎhǔ. I wee jǐ mi zeñ wán, o ò zéení mí pánká làa mia. ⁴ O 6úεεró ho *kúrùwá wán ó o zéení le mí lé o yidá bún bon, ká hǎ làa na ká wán ó o yío wí lua le Dónbeení pánká yi. Warén páaníló làa wo bío yi á wa mún lé 6a yidáwa bún bon. Éε ká wa màhá wee jǐ mi zeñ wán: Le Dónbeení pánká yí á warén làa wo yío á à wé lua mi tǎhǔ!

⁵ Mi loñ miten à dándá miten miten, à zǔn le mí dó mi sía o Yeesu Krista yi. Mí so yí zū le o wí mia le? Jún-sí á mí loñna miten mǎn à mí yí ka làa bún! ⁶ Éε ká ì láa mu yi le mí zū le warén bán zéení le wa dó wa sía wo yi. ⁷ Wa wee fio le Dónbeení yí bèra a na à mí wé yí wé mu bè-kora. Éε ká wa màhá yí máa wé mu à zéenínáa le warén á sée wí yi. Wa wee wé mu bèra a na à mí wé wé ho túiá poni bío mí dòn, hàrí ká wa bío búenbúen ka lè mu jii yí sú. ⁸ Wa yí dà máa kán ho túiá poni, bío bon bún mí dòn lé bío wa dà wee wé. ⁹ Mu bon, wa wee zámaka bío á warén lé 6a yidáwa, à minén pánká wí bío yi. Bío wa wee cà wa fioró yi lé à mí wé 6a nùpua na á wékheró bío yí máa mǐ léé yi. ¹⁰ Bío nǎn á ì fèra wee túaràa ho vǎahǔ mu ù na mia léé bèra a na ká ì khíi 6ueé òn mia à ì yí òn ho pánká na ó o Nùhúso nǎn wán à záráa làa

* 13:1 Mi loñ Lándá zéeníló vǎahǔ (Deutéronome) 19.15

mia. Mu bon, le Dónbeení yí nɔn ho mi à ã yáa mia, ká lée bèra a na à ã séení mia à mi sladéro le yi va làa yahó.

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hinni, mi le mi sía wa, à sladéro le Dónbeení yi va làa yahó. Mi wé hení mín sía à ãi-cúa wé dà-kení à kerí mín wán làa hээрà. A le Dónbeení na wa wен á wee na ho hээрà 6a nùpua yi á à kerí làa mia.

¹² Mi tèení mín yi sese lòn nu zàwa. Bía bío sá le Dónbeení yi hen búenbúen wee tèení mia. ¹³ Le wa Nùhúso Yeesu *Krista sáamu, lè le Dónbeení waminí, lè le Dónbeení Hácírí páaníló làa wен, à kerí lè mi búenbúen.

Ho vūahú na ó o Poole túara n̄n ho Kalasii kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho n̄n ho Kalasii k̄hú kèrètíewa kuure yi. Bío ó o yánkaa buera le Dónbeení bín-tente bín, á 6a nùpua búí dó mí s̄ia o Yeesu yi (Bè-wénia 16.6).

Ba búí ló 6ueé bía le bía yín̄n 6a *zúifùwa ko 6a kúio mítén làa bío ho làndá b̄oráa mu. O o Poole túara ho vūahú n̄n 6a yi le 6a yí bè hón k̄aránlò so yi, lé bío ho yí héhaa là a Yeesu *Krista bín-tente. O bía le bío 6a dó mí s̄ia o Yeesu yi, lé b̄ún te bío 6a térénnaá le Dónbeení yahó, ká yín̄n bío 6a b̄o ho làndá yi. O Poole nín-yání zéenia bío ó o Yeesu yánkaa vonnáa wo ó o wó a tonkaro (1-2).

O Poole d̄n le Dónbeení v̄n-k̄la wán á zéenia le ȳia dó mí s̄ii o Yeesu yi, á wón ò k̄ání, ká yín̄n 6a zúifùwa làndá bèrò lé bío ò k̄ání 6̄anso (3-4).

Ho vūahú lii véení ó o bía le 6a ko 6a 6ua mítén lòn nùpua na wi mítén b̄o s̄ii. Ba ko 6a día le le Dónbeení Hácírí dí 6a yahó, á 6a à yí le muk̄n-finle, á mún ò waí mín (5-6).

Le t̄en̄ti

¹Inén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro. Mu yín̄n nùpua wó mi là a tonkaro, á ì mún yí d̄n n̄ii woon wán á wóráa wo. Mu lé o Yeesu Krista là a Maá Dónbeení lé bía tonkaa mi, lerén Dónbeení mu na véenia wo léra 6a n̄-hía t̄ahú. ²Mu lé inén lè wán z̄awa na làa mi p̄anía wi búenb̄uen lé warén wee túa ho vūahú na ká á à na minén kèrètíewa kuio na wi ho Kalasii k̄hú yi.

³Le wán Maá Dónbeení lè wa Núhúso Yeesu Krista à wé mí s̄amu làa mia, à na ho h̄erà mia. ⁴O Krista tà n̄n mítén á wó wa bè-kora s̄éndiaró muiní ȳia, á k̄anianáa wen ho zuia d̄m̄j̄ná kohó na ká n̄ii yi. Lé ká s̄ii ó o Krista wóráa wán Maá Dónbeení s̄ii bío, ⁵wón na ho cùkú bío s̄á yi h̄á lúlúio na j̄ii mía yi. *Amiina!

Le Dónbeení bín-tente lée da-kéní mí dòn

⁶Bío mi pá le Dónbeení na von mia o *Krista s̄amu p̄anká yi à mi yèrémáa b̄o bín-tente veere na bío yí bon yi f̄ua f̄ua 6̄ent̄n lée b̄io na v̄á mi làa s̄obéé.

⁷Mu yí máa zéeni le bín-tente búí b̄in̄ia wi, 6̄ueé! Ba nùpua búí lé bía wee lúnka mi yilera, á wi 6a yèrémá a Krista bín-tente. ⁸Awa! Ká a búí, tàá warén wa bèere, tàá wáayi tonkaro búí kh̄ii 6ueé buera bín-tente búí na wi mí dòn làa dío á warén buera n̄n mia, à wón 6̄anso à h̄á d̄ánkáa yí. ⁹Wa bía mu, á ì pá b̄in̄ia wee bío mu: Hen ká a búí ló 6ueé buera bín-tente na wi mí dòn làa dío mi tà b̄io, à 6̄anso à h̄á d̄ánkáa yí. ¹⁰Awa! A mi so wee leéka le ì wi à 6a nùpua tà ì bío lée, tàá lé le Dónbeení? Lé 6a nùpua á ì so wi à ì bío wé s̄i yi le? Ká mu lé à wé à ì bío wé s̄i 6a nùpua yi, se ì lá máa wé Krista ton-sá.

Bío ó o Núhúso vonnáa o Poole wó là a tonkaro

¹¹Wán z̄awa lè wán hínni, le ì bío b̄io ká na mia: Le Dónbeení bín-tente na á ì buera n̄n mia á yí ló nùpue c̄ón. ¹²A le mún yín̄n d̄èe na á ì yú nùpue búí c̄ón, tàá d̄èe na ó o búí k̄aranna làa mi. Le bín-tente na á ì wee bue lé o Yeesu *Krista mí bèere lé ȳia zéenia le làa mi. ¹³Mi yàá j̄á b̄io á ì kuio lá cannáa 6a *zúifùwa làndá bèrò yi. Ì lá wee j̄iiní le Dónbeení n̄ipomu s̄anía làa s̄obéé, á wi à ì búe mu j̄uhú. ¹⁴Ba zúifùwa làndá bèrò á ì lá henia b̄io po wa n̄inzawa

na ká. A bïo á wàn maáwà bò henía á ï lá wee là hεεrè á po 6a nùpua na ká. ¹⁵ Εε ká le Dónbeení máhã fèra léra mi bàrá mí dòn ká ï yáá ðññ yí ton. Le sáamu na le wó làa mi lé bún bïo yi á le vonnáa mi. ¹⁶ Le zéenia mí Za Yeesu bïo làa mi, à ïnén 6èn bñn zéeni mu làa bïa yí zú le Dónbeení. A ï dεenia hñn wá à ï yí tùara nùpue yi làa bïo á ï wé. ¹⁷ I yáá yí van ho Zeruzalεemu á yí vaá mɔn mìn làa bïa wó a Yeesu tonkarowà ló mi, à ï wá van ho Arabii kòhũ, á ðññ bñn bñnia buararãa ho Damaasi lóhó yi. ¹⁸ Lúlúio bïo ðññ bún mɔn á ï wá van ho Zeruzalεemu á vaá zūna a Sefaasi, á wó hã wizoóni píru hɔnú bñn làa wo. ¹⁹ O Yeesu tonkarowà na ká ó o búii á ï yí mɔn ká yínɔñ o Nùhũso 6àn za Zaaki. ²⁰ Le Dónbeení lé ï seéraso, bïo á ï wee túa á à na mia ká yínɔñ sabéré. ²¹ Bún mɔn á ï wá van ho Siirii lé ho Silisii kána yi. ²² Εε ká ho *Zudee kòhũ kèrètɛwa kuio máhã lá ðññ yí mɔn mi. ²³ Bïo 6a jíá mí dòn lé bïo ká: «Yia lá wee ñiini wa sánia lé wón wãa wee bue le sliðeró bïo na ó o lá wi ò o búte ñúhũ». ²⁴ A 6a wee khòóni le Dónbeení ï bïo yi.

2

O Poole lé 6a tonkarowà na ká

¹ Lúlúio píru náa bún mɔn á ïnén là a Baanabaasi bò mìn yòora ho Zeruzalεemu. I mún fó a Tiite bòráa.

² I tà yòora ho Zeruzalεemu, lé bïo le Dónbeení zéenia mu làa mi le ï wé mu. I yòò dññ, á 6a kèrètɛwa ya-díwá mí dòn lé bïa á ï zéenia le bñn-tente na á ï wee bue na bïa yínɔñ 6a *zúifùwa yi bïo nɔn yi. Lé bïo á ï lá yí wi á ho tonló na á ï sá khíina, làa hia á ï lá lan wee sá hã làa na ká wán á wé ton-káamaa.

³ O Tiite lé o kεεeki nii, á 6a yáá pá yí kíkãa wo yi le o bè ho *kúiiro lándá yi. ⁴ Ká 6a búii na le mí lé wàn zàwa á mu ñɔñ yí bon, á sà miten zon wa ðahũ, á loñ bïo ó o Yeesu *Krista wó á wa wirãa waten, bèra a na 6a yèrémá wen wé le ho lándá wobáani.

⁵ Εε ká wa máhã yí tà yí nɔn mu nii 6a yi hùúu, bèra a na à le bñn-tente túia poni kèñ bñn mi bïo yi.

⁶ Ba kèrètɛwa kuure ya-díwá (bïo 6a karãa bïo yí ciran mi, le Dónbeení yí máa hueeka nùpua mìn yi), 6a ya-díwá mu á yí kíkãa mi le ï bñn bè bïo búii mu wán. ⁷ Ba yáá zūna le le bñn-tente bue naló bïa yínɔñ 6a zúifùwa yi 6àn tonló á le Dónbeení karáfãa mi làa bïo le karáfãaraa ho o Piere yi le o bue le na 6a zúifùwa yi. ⁸ Mu bon, yia wó ó o Piere lé o Yeesu tonkaro 6a zúifùwa cñn, lé wón mún wó á ï lé o Yeesu tonkaro bïa yínɔñ 6a zúifùwa cñn. ⁹ O Zaaki, là a Piere là a Zán, bán na 6a wee lá lòn bòròbòrowa na 6uan 6a kèrètɛwa búenbúen kuure ðñnia á zūna le lé le Dónbeení le mí sáamu á karáfãa ho tonló mu mi. Lé bún nɔn á 6a dá mí níni ïnén là a Baanabaasi yi á wa tɛenia mìn yi, à zéeni le 6a tà wa bïo, le 6a léé dà-kéni làa wen. A wa le warén ñ va làa bïa yínɔñ 6a zúifùwa cñn, ká 6arén 6èn ñ va làa bïa lé 6a zúifùwa cñn. ¹⁰ Bïo 6a cá wa cñn sènia, lé á wa wé pa 6a kèrètɛwa kuure ñi-khenia bïo. A ï 6èn sóobáa ïten bún wéro yi.

¹¹ Ká páahũ na ó o Piere 6uara ho Antiosi lóhó yi, á ï zéenia o wékheró làa wo 6a búenbúen yio yi. ¹² Mu bon, páahũ na 6a nùpua búii na là a Zaaki zú mìn ðññ yí 6uara, ká a Piere mu wee páani dí le wàn zàwa na yínɔñ 6a *zúifùwa. Ká páahũ na á bán nùpua so 6ueé dññ yi, ó o khú á yí máa dí làa ba, lé bïo ó o zána 6a kèrètɛwa na wee hení 6a zúifùwa lándá bïo. ¹³ Wàn zàwa kèrètɛwa na le 6a zúifùwa mún zon o Piere mu bïo yi. Harí o Baanabaasi 6a yáá pá cá dó mu yi. ¹⁴ Εε ká páahũ na á ï mɔn à 6a varãa yí téréna à héha le ho túia poni na le Dónbeení bñn-tente le mu korãa, á ï bïa làa wo wàn zàwa búenbúen yio

yi kà sii: «Ūnén na lé o zúifù à ù wee 6ua ūten làa bía yínór 6a zúifùwa bío sii à ù día mu zúifùmu, á dà à wé kaka à kíkánáa wán zàwa na yínór 6a zúifùwa yi le 6a 6ua mítén lè 6a zúifùwa bío sii?»

Bía le 6a zúifùwa làa bía yínór 6a kánlò bío

¹⁵ Warén na lé 6a *zúifùwa tonnáa, wa yí mà yí dó bán bè-kora wérowá so na yínór 6a zúifùwa jii. ¹⁶ Εε ká wa màhá zú le mu yínór o *Moyiize làndá bèrò wee wé ò o nùpue térénnáa le Dónbeení yahó, ká lé bío á 6ánsò dó mí sii o Yeesu *Krista yi. Lé bún nòn á wa dóráa wa sía o Yeesu Krista mu yi á à wéráa 6a nùpua na térénnáa bío wa dó wa sía wo yi bío yi, ká mu yínór bío wa bò ho làndá yi. ¹⁷ Ká warén wi à wa térénnáa le Dónbeení yahó o Yeesu Krista pánká yi, á lé bún tñ bínia wee wé wén lè 6a bè-kora wérowá, se bún so wee zéeni le o Krista wee sá na mu bè-kora yi le? Bùeé dé! ¹⁸ Mu bon, hen ká í yèrémáa bò ho làndá na á í pá día yi, se bún wee zéeni le í síniá í jùhú íten. ¹⁹ Ho làndá bío dání yi, á í ka lòn nùpue na húrun. Á lé horén làndá mu jòn mún wó mu. Bún wó bèra a na á í dání kéí le mukání yi le Dónbeení bío yi. Í ka lòn nùpue na páanía 6úaa ho *kùrùwá wán là a Krista. ²⁰ Í mukání wi bún bon, ká í wáa yí te íten, o Krista mí bèere lé yía wi mií. Le mukání na á í wi yi há làa na ká wán á í wi yi í slidéro o Krista yi bío yi, wón na wara mi, á tà nòn mítén í bío yi. ²¹ Í yí dà máa pí le Dónbeení sáamu na le wó làa mi bío. Mu bon, hen ká mu lá lé o Moyiize làndá lé hía wee wé ò o nùpue térénnáa le Dónbeení yahó, se o Krista húrun káamáa.

3

Ho Kalasiisa bónbúmu bío

¹ Eee! Kalasii kòhúsa, mi so lée bónbúwá le? Yia khà mia vínia lée wée? O *Krista na 6úaa ho *kùrùwá wán bío jòn zéeni láa mia wéréwéré. ² Í ò túa mia làa bío dà-kéni: Bío mi yú le Dónbeení Hácírí so lé bío mi tíra na ho làndá jii lée? Bùeé! Mu lé bío mi dó mi sía le Dónbeení bín-tente na mi já yi. ³ Mi bónbúra vaá 6ó bún yi le? Mi 6úakáa lè le Dónbeení Hácírí, á lé há làa na ká wán á mi wi mi òn mi kùrú pánká wán le? ⁴ Bío sá mia 6úen6úen so lée káamáa le? Bùeé! Mu yí dà máa wé káamáa. ⁵ Mi wa loí lon! Hen ká le Dónbeení wee na mí Hácírí wén, á wee wé ho yéréké bíowa mi tñahú à le so wé mu lé bío mi wee bè o *Moyiize làndá yi lée, táa lé bío mi dó mi sía le bín-tente na mi já yi?

Le Dónbeení wee wé ò o nùpue térénnáa le yahó

⁶ Bío ó o *Abarahaamu bío wóráa lé bío ká: «O dó mí sii le Dónbeení yi, lé bún nòn le cátiò wo là a nùpue na térénnáa le yahó.»* ⁷ Awa, mi wáa zúrú bío ká: Bía dó mí sía le Dónbeení yi bán lé bía lé o Abarahaamu zàwa. ⁸ Mu fèra túara le Dónbeení bíoní vñahú yi le bía yínór 6a *zúifùwa á le Dónbeení ò wé á 6a à térénnáa le yahó 6a sladéro le yi bío yi. Le bín-tente fèra túara a Abarahaamu dání yi á bía nòn wo yi: «Le Dónbeení á à òn únén wán á à wéráa mu bè-tentewá lè há síiwá 6úen6úen.»† ⁹ Awa, á bía dó mí sía le Dónbeení yi á le è wé lè mu tentemu là a Abarahaamu mu bío sii. ¹⁰ Mu bon, bía wi 6a bè ho làndá yi à kánináa á há dánkáa á à yí. Mu túara le Dónbeení bíoní vñahú yi ká sii: «Le o nùpue na yí máa bè bío túara ho làndá vñahú yi 6úen6úen fèere à tí jii à dánkání.»‡ ¹¹ Mu lée kénkén, nùpue yí dà máa térénnáa le Dónbeení yahó ho làndá na á 6ánsò bò yi bío yi, lé bío mu túara le Dónbeení

* **3:6** Mi loí Bío jùhú 6úeení vñahú (Genèse) 12.3 † **3:8** Mi loí Bío jùhú 6úeení vñahú (Genèse) 12.3 ‡ **3:10** Mi loí Làndá bío zéeni ló vñahú (Deutéronome) 27.26

bíoní vūahū yi le «yia térénna le Dónbeení yahó bío á ànso dó mí síi le yi bío yi, wón á à keńi le mukáni binbirí yi.»^{§ 12} Ho lándá bèró bío yí cǎéra le slidéro le Dónbeení yi. Ká yia máhá wee bè bío ho lándá bò henía yi à tíi jii, wón yío á à wé lua ho pánká yi. ¹³ Hā dánkáa na lá jà wa júná yi ho lándá bío yi ó o *Krista fó bò mítén wán wa lahó yi, á wa wi waten. Lé bío mu túara: «Le yia búaa le búeení wán à dánkání.»^{*} ¹⁴ Bún wó bera a na à mu bè-tentewá na le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé là a Abarahaamu à bènben dá bía yínáí 6a zúífúwa 6a páaníló là a Krista bío yi, à wa yi le Dónbeení Hácírí na le dó mí jii le mí ì na, wa síadéro le yi bío yi.

Ho lándá lè le jii déró bío

¹⁵ Wán zàwa lè wán hínni, mi wa héha mu lè 6a núpua bío. Mu bío na ó o núpue le mí ì wé na ó o túara bàrá, ká mu héhaa lè ho kōhū lándá, á núpue yí dà máa yèrémá mu. ¹⁶ Lé ká síi le Dónbeení dó mí jii n̄n o *Abarahaamu là a n̄nkáni yi. A mu j̄n̄ lè o Abarahaamu làa yia n̄nkáni can wo yi á bío le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé bío sá yi. Mu yí túara le: «Làa bía n̄nkáni can wo yi», à wáa keńi lè há boo. Mu túara le Dónbeení bíoní vūahū yi le: «Yia n̄nkáni can foń», wón na lé o *Krista. ¹⁷ Awa! A ĩ wáa wee bío bío kà: Le Dónbeení bío na le le mí ì wé na le dó mí jii bío yi vó á ho lándá na 6uara há lúlúio khíá-náa làa 6óní làa píurú le jii déró mu m̄n yí dà máa khíní yi, táa máa yèrémá le. ¹⁸ Mu bon, ká há kía wee yí le Dónbeení c̄sn ho lándá bèró pánká yi, se há bío wáa yí ló bío le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé yi. A mu j̄n̄ lè bío le dó mí jii le mí ì wé á le d̄n wán wóráa mí s̄amu là a Abarahaamu.

Ho lándá bèró 6àn j̄hū

¹⁹ Awa, á lée webio n̄n le Dónbeení b̄ráa ho lándá? Le bò ho bera a na 6a núpua wé z̄r̄n mí wékheró fúaa ho páahū na á yia khíi te o *Abarahaamu yi 6ueé ton. Lé orén bío yi á le Dónbeení dó mí jii. Le Dónbeení tonkarowá na ho wáayi lé bía zéenia ho lándá. Ká a núpue 6úi lé yia mu d̄n wán wóráa. ²⁰ Ká mu lée núpue n̄-kéní le mí ì wé mí bío, se o m̄kóo máa keńi yia o ò d̄n wán yi. A le Dónbeení dén máhá lé lerén mí d̄n, á le dó mí jii n̄n. ²¹ Awa! Bún so wee zéeni le ho lándá làa bío le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé yí máa tà mín yi le? B̄eé, hen ká lándá 6úi lá dà wee na le mukáni 6a núpua yi, á hón lándá so pánká yi, á 6a lá dà à térén le Dónbeení yahó. ²² Ká le Dónbeení bíoní vūahū yi á mu bía le mu bè-kohó pánká wi ho d̄m̄j̄n̄ núpua 6úen6úen wán, bera a na à bío le Dónbeení dó mí jii le mí ì na bía sía dó le yi à bío sí 6a yi 6a síadéro o Yeesu Krista yi pánká yi.

Hā kía na le Dónbeení dó mí jii le mí ì na wen

²³ Sáni à le síidéro o *Krista yi páahū dá, à wa ka lè wa wi ho kásó yi ho lándá níi yi, á pannáa ho páahū na le Dónbeení ì wé á wa à z̄r̄n dén slidéro só. ²⁴ Ho lándá lé hía wó wa paro fúaa o Krista 6uénló, bera a na à wa térén le Dónbeení yahó wa síadéro o Krista mu yi pánká yi. ²⁵ Hā làa na ká wán á le síidéro o Krista yi páahū d̄n, wa bío wáa b̄n̄ía mía o paro mu níi yi.

²⁶ Mu bon, mi 6úen6úen lé le Dónbeení zàwa mi síadéro o Krista yi bío yi. ²⁷ Minén 6úen6úen na ho *báté̄m̄ú wó á mi páanía là a Krista á wáa ka lè mi z̄á a Krista mu. ²⁸ Hueekaró wáa mía 6a *zúífúwa làa bía yínáí 6a zúífúwa páahū. Hueekaró mía 6a wobání làa bía wi mítén páahū, hueekaró mía báawa làa háawa páahū, lé bío mi 6úen6úen lée dà-kéní mi páaníló là a

Yeesu Krista bïo yi. ²⁹ Ká mi bïo sá a Krista yi, se mi wáa lé o *Abarahaamu m̀ǹm̀m̀ǹa. A há k̄la na le Dónbeenĩ dó mi j̄ii le mí ì na a yi á bïo ò sí mia.

4

Mu wobámu lè ho kerĩ miten bïo

¹ Bïo ká lé bïo á ï wi à ï zéeni: Páahũ na ó o k̄la ɓ̀n̄so lé o háyónza yi, ó orén là a wobá-n̄ii á hueekaró mía páahũ, h̄arĩ bïo mu bïo ɓ̀úenɓ̀úen sá a yi mí cúee. ² Eε ká ɓ̀a n̄upua ɓ̀úii lé b̄ia máh̄á wee loĩ orén làa bïo sá a yi yi, à paráa ho páahũ na á ɓ̀àn maá ɓ̀ará. ³ Páahũ na warén mún h̄a ka lòn háyúwá, á wa lé ho ɗ̄im̄j̄ná b̄iowa wobáani.

⁴ Ká ho páahũ na le Dónbeenĩ ɓ̀ará á ɗ̄n̄, á le tonkaa mí za ó o ɓ̀ueé ton o h̄a yi. O ɓ̀uan m̄iten làa bïo ó o *M̄oyiize l̄ándá ɓ̀oráa mu. ⁵ O ɓ̀uara ɓ̀ueé wó ɓ̀era a na à b̄ia lá wee bè ho l̄ándá yi kerĩ m̄iten, á mún wó w̄en lè le Dónbeenĩ z̄awa. ⁶ Mu bon, mi lé le Dónbeenĩ z̄awa. Lé ɓ̀un n̄n̄ le dó mí Za Háciri wa s̄la yi, ɗ̄io wee wé à wa ɗ̄an ve le p̄n̄p̄n̄ le: «Abaa.» Mu kúar̄a le: I Maá. ⁷ Awa, á fo wáa yín̄n̄ wobá-n̄ii, fo lé le Dónbeenĩ za. A bïo fo lé le za, á le k̄la na b̄io sá le z̄awa yi, á le mún ñ na foñ.

O Poole yilera l̄unkaa ho Kalasiisa bïo yi

⁸ Bïo mi yánkaa yí z̄ú le Dónbeenĩ, á mi wee sá lòn wobáani à na há dofiina na yín̄n̄ le Dónbeenĩ yi. ⁹ Eε ká há làa na ká wán á mi z̄ú le Dónbeenĩ. B̄io yáá here lé b̄io le z̄una le mi b̄io sá mí yi. Awa! A mu wó kaka á mi ɓ̀n̄ia ɓ̀o ɓ̀un b̄iowa so na p̄n̄k̄wá mía, á b̄io j̄uhũ mía yi? Mi wi mi ɓ̀n̄i wé mu ɓ̀iowa mu wobáani le? ¹⁰ Há wizoóni ɓ̀úii, lè há plina ɓ̀úii, lè há p̄n̄na ɓ̀úii, lè há l̄ulúio ɓ̀úii á mi wee hení b̄io dá. ¹¹ I z̄ana à ho tonló na á ï sá mi b̄io yi à wé k̄am̄aa.

Le ɓ̀in-tente z̄ukúsa

¹² Wán z̄awa lè wán h̄inni, ï wee fio mu mi c̄n̄, mi wé lè ï b̄io síi. Inén so yí wó ïten lè mi b̄io síi le? Mi yí wó b̄io na yí se làa mi. ¹³ Mi z̄ú le mu v̄ámú lé ɓ̀io n̄n̄ á ï ɗ̄innáa mi c̄n̄ á n̄in-yání bueraráa le ɓ̀in-tente n̄n̄ mia. ¹⁴ Mi lò bon ï v̄ámú b̄io yi. Mi lá dà à p̄ ï b̄io, ká mi yí wó mu. Mi ɓ̀uan mi lòn Dónbeenĩ wáayi tonkaro. Mi yáá ɓ̀uan mi là a *Krista Yeesu b̄io. ¹⁵ Mi sí-w̄εε na fù dén b̄io wó kaka? Mu bon, ï láa mu yi le ká mi lá dà à kh̄úaa mi ȳio á à na miĩ, se mi wó mu. ¹⁶ Lé ho t̄úia poni na á ï wee mí na mia b̄io yi á ï wór̄aa mi z̄ukúso le? ¹⁷ Ba n̄upua mu here mi sá, ká há yilera na máh̄á wi ɓ̀a yi mi ɗ̄ání yi á yí se. Ba wi ɓ̀a kh̄éé mia làa mi ká ɓ̀a wé à mi ȳeremá hení ɓ̀arén b̄io. ¹⁸ Ká a n̄upue here mu b̄io na se sá, se mu se. Ká a wee wé mu há p̄n̄na ɓ̀úenɓ̀úen yi, se mu se, ká mu yí wé páahũ na á ï wi làa mia mí ɗ̄n̄. ¹⁹ ï z̄awa, ï wíokaa lò wee be mi ɓ̀n̄ yi lòn h̄aa na wee te b̄io síi, fúaa b̄io mi lá a Krista f̄ε̄n̄k̄óomu. ²⁰ Mu ɓ̀en̄t̄n̄ lá à wé sí miĩ à ï kerĩ mi n̄isán̄i, à ȳeremá ï ɓ̀ion̄i ɓ̀ioró à ɓ̀ioráa làa mia. Lé b̄io á ï yilera ȳaara mi b̄io yi.

O Akaare là a Sara b̄io

²¹ Mi b̄io lon! Min̄n̄ na wi mi bè ho l̄ándá yi, mi yí j̄ná b̄io ho b̄ia le? ²² Mu bon, mu túara ho *l̄ándá v̄uahũ yi le «o *Abarahaamu yú ɓ̀a z̄awa ɓ̀úaa j̄un. O yá-kén̄i ó o yú là a Akaare na lé o wobá-h̄an̄ii, ká ȳia so ó o yú lè mín h̄aa Sara.»* ²³ O za na ó o wobá-h̄an̄ii ton, wón ton héhaa lè ɓ̀a n̄upua s̄a b̄io. Ká a za na ó o yú lè mín h̄aa wón ton le Dónbeenĩ j̄ii ɗ̄eró p̄n̄ká yi. ²⁴ B̄io b̄ia ká ɓ̀àn kúar̄a ɓ̀inbir̄i wi: Ba h̄áawa n̄wá j̄un mu b̄io wee zéeni le p̄an̄ii

* 4:22 Mi loĩ B̄io j̄uhũ ɓ̀úeen̄ii v̄uahũ (Genèse) 16.15; 21.2

cúa-ɲun na le Dónbeenĩ bò. Le nín-yání pánii bò ho p̄ahũ na le Dónbeenĩ n̄on ho lándá yi le Sinayii búee wán. Dén pánii so zàwa lé 6a wobáani làa bío ó o wobá-hĩnzoró Akaare zàwa lé 6a wobáani bío síi. ²⁵ O Akaare bío wee zéeni ho Sinayii búee na wi ho Arabii k̄shũ yi bío. O bío mún wee zéeni ho Zeruzaleemu na hã laà na kà wán bío, hón na lé mí zàwa lé 6a wobáani. ²⁶ Ká ho Zeruzaleemu na ho wáyai hón wi míten. Lé horén lé wàn nu. ²⁷ Mu bon! Bío ká lé bío túara le Dónbeenĩ bíoni v̄uahũ yi:

«Ūnén na yí dà máa yí za,
w̄éé ū síi.

Ūnén na yí z̄una a za teró vía,
w̄é z̄eeka lè le sí-w̄éé.

Mu bon, o hãa na 6a pá díá
zàwa boo po a hãa na 6àn báa wi.»[†]

²⁸ Minén wàn zàwa lè wàn hínni, mi lé le Dónbeenĩ ɲii déró zàwa là a *Izaaki bío síi. ²⁹ Ká ho fù lè ho yahó ó o Abarahaamu za na ton héhaa lé 6a n̄pua sía bío á wee beé yia ton le Dónbeenĩ Hácírí pánká yi lò. Lé bún mu pá karáa hã laà na kà wán. ³⁰ Éé ká léé webio túara le Dónbeenĩ bíoni v̄uahũ yi? «Díá le o wobá-hánii lén lè mí za. Lé bío ó o wobá-hánii za yí ko ò o leé hã kía yi là a hãa na wi míten za.»[‡] ³¹ Awa, wàn zàwa lè wàn hínni, wa yín̄n wobá-hánii zàwa, ká wa lé o hãa na wi míten zàwa.

5

O Krista wó d wa wi waten

¹ O *Krista léra wa ɲúná bèra a na à wa keŋ waten binbirĩ. A mi cén ca v̄invin. Mi yí bíni yí díá míten mu wobámu níi yi. ² Inén Poole wee bío le ká mi wee *kúio miten, se o Krista bío ɲúhũ w̄aa bíniá mía mi c̄ón. ³ I wi à ĩ pá bíni wíoka bío mu na mia: N̄pue léé n̄pue na bíniá kúio miten ho *lándá bío yi ko ò o bè ho lándá mu búenbúen yi à tíi ɲii. ⁴ Minén na wi à le Dónbeenĩ wé mia lè 6a n̄i-terénia ho lándá na mi wee bè yi bío yi, mi là a Krista fáara mín yi. Mu s̄amu na ó o wó làa mia á mi v̄iniá. ⁵ Ká warén bán wee l̄oní le Dónbeenĩ Hácírí pánká yi bío wa à t̄eren le yahó wa síadéro le yi bío yi. ⁶ Mu bon, bíá pánia là a Krista c̄ón, á bío here yín̄n à ū kúii táá à ū yí kúii. Ká bío here lé ū sídéro le Dónbeenĩ yi na wee mi le waminí wárá na fo wee wé yi.

⁷ Minén na lá wee va lè mí yahó sese, lé o yén hò mia le mi yí bíni yí bè ho túia poni yi? ⁸ Bío hò mia ká yí ló le Dónbeenĩ na von mia yi. ⁹ Mu ka lè le ɲa-fi-za d̄é na ká le dó mu d̄umu yi k̄han à mu búenbúen lé. ¹⁰ Éé ká ĩ láa mia, á dó ĩ síi o N̄hũso yi le bío mi wee leéka máa keŋ mí d̄on lè ínén bè-leékani. Ká yia máhá kúaa mia mín yi h̄ari ò o keŋ kaka, ó o ɲúhũ á à sí.

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, ká ínén lá bíniá wee k̄rán 6a n̄pua le ho *kúiiro léé bío na ko, á léé webio n̄on á 6a t̄in lá wé è ɲiinínáa ĩ s̄anía? Mu bon, ká ĩ lá wee wé bún, se o Krista húmú ho *kürüwá wán bío lá máa kánká 6a n̄pua. ¹² Awa! Le bíá wee kúee mia mín yi w̄aa búe mí bámu ɲúhũ k̄nk̄èrèkè le wa lorí!

Mi wé díá le le Dónbeenĩ Hácírí d̄i mi yahó

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeenĩ von mia à mi keŋ miten, éé ká mi máhá yí bè bún yi à wé wéráa bío mí sía wee vá yi na yí se. Mi wé sá na mín yi lè le waminí. ¹⁴ Mu bon, o *M̄oyiize lándá búenbúen ɲii tun le bíoni na ká

[†] 4:27 Mi lorí Ezayii v̄uahũ 54.1 [‡] 4:30 Mi lorí Bío ɲúhũ búenbúen v̄uahũ (Genèse) 21.10

yi: «Wañ mi ninza làa bío á ünén ũ bæere waráa ũten bío síi.»* ¹⁵ Εε κά mi wee bóónika mín yi, á wee fi mín yi, à mi zūrī mu le lé minén mi bæere wee yáa mín.

¹⁶ I wáa à bío bío kà à na mia: Mi día le le Dónbeenī Hácírī dí mí bío búenbúen yahó. Lé bún ñ na ká mi máa bè bío mí sía wee vá yi na yí se yi. ¹⁷ Bío há sánia síi wee vá yi na yí se le le Dónbeenī Hácírī wee fi. Á le Dónbeenī Hácírī mún yí máa tà bío ó o núpue síi wee vá yi. Mu mí bío ñun yí máa tà mín yi. Lé bún ñon á mi yí dà máa wé bío mi le mi ì wé. ¹⁸ Ká mi wee día à le Dónbeenī Hácírī dí mí yahó, se mi bío wáa mía ho làndá níi yi.

¹⁹ Bío wa sía wee vá yi na yí se á wee mi wéréwéré. Mu lé ho bá-fénló le ho há-fénló le mí síiwá, le há ñiyi-wará. ²⁰ Há wónna háló, le mu nín-símú wéro. Ho ñinmínló, há fio le le yandee. Le sí-khúaaré, ho penka làa mín, ho máa ñí mín yi à sanká mín le há kuio. ²¹ Há yío na wee lé mí ninzáwa bío, ho ña-ñunló, ho dándñló, le mu ñan síiwá. Bío á ñ bíá ñon mia le ho yahó, le bún á ñ pá wíokaa wee bío ò na mia: Bía wee wé hán wára so búenbúen lahó mía le Dónbeenī bééñí dñíni.

²² Bío le Dónbeenī Hácírī wee wé à mu keñ o núpue yi lé bío kà: Mu lé le waminí, le sí-wee, ho héerá, le yi ñiló, le hii wéro, le síi na se, le síidéro le Dónbeenī yi, ²³ Ho wayiró, ho dán miten ñua yi. Bún bíowa so búenbúen á ho làndá yí pá bío. ²⁴ Bía bío sá a *Krista yi bán ka le ña búaa bío ña sía wee vá yi le mí síiwá na yí se ho *kúrúwá wán. ²⁵ Bío le Dónbeenī Hácírī ñon á wa yío wi luaráa, à mi le wa día waten à le Hácírī mu dí wa bío búenbúen yahó. ²⁶ Mí yí le wa wé yóní waten, à wé yí cà há bíoní làa mín, à yío wé yí lé mín bíowa.

6

Mi wé tà séení mín

¹ Wán záwa le wán hñni, ká a búí mi zù yi ò o wee wé mu bío na yí se, à minén na le Dónbeenī Hácírī dú yahó à bàrá a ho wá-tente wán. Εε κά mi máhá wayii miten à wéráa mu. Ká minén na wee wé mu cén pa miten bío, à yí día à minén mi bæere bíni wé mu bè-kora. ² Mi wé séení mín à laráa mín ñun-sèró. Ká mi wee wé ká, á mi ì bè o *Krista làndá yi á à tíí ñii. ³ Ká a búí wee leéka le minén bío ñuhú wi ò o yáa yínón dèe, se o wee khá miten. ⁴ Le mi ñí-kéní kéní wíoka loñ bío minén mi bæere wee ñua le miten, á mi ì mi bío mi dà à wéé mi sía bío yi miten dání yi, ká mi máa téé miten là a búí. ⁵ Mu bon, mi le mí ñí-kéní kéní wára na mi wee wé bío ciran mia. ⁶ Le yía ña wee karan le le Dónbeenī bíoní wé lén bío ó o wee yí búenbúen búí à há làa yía wee karan wo. ⁷ Mí yí khá miten. Le Dónbeenī yí máa zuañ yi. Bío ó o núpue dú le bún ó o ò lá. ⁸ Yía wee dí bío sí há sánia yi wón bío khii yáa. Ká yía wee dí bío sí le Dónbeenī Hácírī yi, ó ò yí le mukáni na máa vé. ⁹ Mí yí le wa téé wa bàra mu bè-tentewá wéro yi. Mu bon, ká wa yí khú mu wéro yi, á wa khii lá bío wa dù ho páahú na mu ko yi. ¹⁰ Lé bún te mu á páahú léé páahú na wa yú mu ñan níi yi, à mi wa wé wé mu bè-tentewá le ña núpua búenbúen, sñnkú bíá dó mí sía le Dónbeenī yi le warén bío.

Móndén tēnti

¹¹ Mí loñ ho túaró na ká ñuaakaró. Lé ñén le ñ nín-bia wee túa bío ká á à na mia. ¹² Bía wee kíká mia à mí *kuío miten, bán núpua so wi ña zéení miten à ña mi. Bío ña wee cà lé bío ña à wé ká ña núpua máa beé ña lò o *Krista

* 5:14 Mí loñ Levii ñuwá wuahú (Lévítique) 19.18

*kùrùwá bío yi. ¹³ Ba nùpua mu wee hení ho *kúiiró bío ká 6arén mí beere yí máa bè ho làndá yi. Ká 6a màhá wi à mi mún kúio à 6arén khòoní miten bío yi. ¹⁴ Inén máa khòoní íten bío 6úi bío yi ká yínɔ́rí wa Núhúso Yeesu Krista kùrùwá bío yi. O Yeesu húmú ho kùrùwá wán bío yi, á ho ðímíjǎ ka lòn dèe na húrun ínén cón. A ho ðímíjǎ bío ðání yi á ì mún ka lè ì húrun. ¹⁵ Mu bon, fo kúio loo tàá fo yí kúio loo, bún yínɔ́rí bío na here. Bío here lé bío le Dónbeení bíníá wó wɛn lè 6a ní-fla. ¹⁶ Le bǎa 6úen6úen na à bè ho kàránló na á ì non 6a yi yi à le Dónbeení wé lè mí hээрà, à zǔrǐ 6a màkárí, à le mún wé mu lè mí nǐpomu 6úen6úen. ¹⁷ Le bío ká wán ò o 6úi wǎa yí bǐnǐ yí seé mi. Lé bío ó o Krista bío yi á hǎ fáani wi ì wán. ¹⁸ Wán zǎwa lè wán hínni, le wa Núhúso Yeesu Krista wé mu bè-tentewá làa mia. *Amiina!

Ho vūahū na ó o Poole túara n̄n ho Efezeze kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró jūhū

O Poole lé yīa túara ho vūahū na kà. Ho Efezeze lé ho Azii kōhū ló-beeni lé b̄n te b̄io ó o n̄nnaa ho vūahū mu 6a kèrètíewa kuure na b̄n làa b̄ia ká búenb̄uen yi. O Poole kará ho Efezeze yī yū hā lūlūio b̄io t̄n (Bè-wénia 19.1-20.1). Lé b̄n m̄n ó o túararāa ho vūahū mu ká a wi ho kásó yi (3.1; 4.1).

Ho vūahū mu yī ó o Poole dó le Dónbeeni b̄arākà, ò o zéenia b̄io le hueekaarāa mí n̄pomu, á sérarāa 6a bè-kora día o Yeesu húmú ho *kùrùwá wán p̄nká (1-3).

B̄n m̄n, ó o Poole wee fan à b̄ia búenb̄uen na dó mí s̄la o Yeesu yi à wé d̄n̄i 6ua m̄iten làa b̄io le Dónbeeni le mu korāa (4-6).

B̄io le Dónbeeni n̄pomu wórāa le dà-kéní ó o Poole zéenia làa b̄iowa b̄io t̄n:

1. O le mu ka lòn n̄pue s̄n̄ia, ó o Yeesu lé hā jūhū (1.23).
2. O le mu ka lòn z̄i m̄nkúio, ó o Yeesu lé le huee na 6uan ho soró d̄n̄ia (2.20-22).
3. O le mu ka lòn h̄aa, ó o Yeesu lé o h̄aa 6àn báa (5.21-33).

Le t̄en̄ti

¹ Mu lé ínén Poole, yīa le Dónbeeni lè mí s̄li b̄io á wó á ī lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mí wee túa ho vūahū na kà. I wee t̄en̄i minén na b̄io s̄a le Dónbeeni yi [ho Efezeze lóhó yi], á páania là a Yeesu Krista, á s̄ladéro wo yi f̄arā t̄ina. ² Le wán Maá Dónbeeni, là a N̄h̄tso Yeesu Krista à wé mu s̄amu làa mia, à na ho h̄erā mia.

Le Dónbeeni s̄amu na le wó làa w̄n b̄io

³ Mi wa khòoní le Dónbeeni, dío lé wa N̄h̄tso Yeesu *Krista 6àn Dónbeeni lè 6àn Maá. Le wó á le Hácirí bè-tentewà lè mí s̄iwa na wee lé le c̄n̄ á wi w̄n wa páaniló là a Krista b̄io yi. ⁴ Mu bon. Le Dónbeeni f̄era hueekaa w̄n à wa páaniló là a Krista ká b̄io búí d̄n̄ yí léra. Le wó b̄n̄ à wa wé 6a n̄pua na wee ce le yahó, à wékhe b̄io yí m̄i l̄é yi. B̄io le Dónbeeni wara w̄n, ⁵ á le f̄era le mí ì d̄n̄ o Yeesu Krista wán á à wérāa w̄n lè mí z̄awa binbirí. B̄n̄ lé b̄io le s̄li v̄a yi le mí ì wé. ⁶ A wa wāa ko wa wé khòoní le Dónbeeni le s̄amu beeni b̄io yi. B̄n̄ s̄amu beeni so le wó làa w̄n b̄io le Za na le wa làa s̄ob̄é wó b̄io yi.

⁷ B̄io wa páania là a Krista, wón na kúaarā mí c̄ani húrunnāa wa b̄io yi, á le Dónbeeni k̄ania w̄n á séra wa bè-kora día. B̄n̄ lé le s̄amu na j̄ii m̄ia, ⁸ b̄io le wó á wa yū yòo puun̄ia. Le Dónbeeni lè mí bè-z̄ur̄imin̄ na j̄ii tun ⁹ á wó á wa d̄ar̄na z̄una b̄io le s̄li v̄a yi le mí ì wé na lá s̄a yi, b̄io le f̄era le mí ì d̄n̄ o Krista wán á à wé. ¹⁰ B̄n̄ lé à b̄io ho w̄ayi làa b̄io ho tá wán búenb̄uen à le v̄a kúee m̄in wán ho páahū na le le mu ko yi o j̄h̄tso n̄-kéní tá, wón na lé o Krista.

¹¹ B̄io wa páania là a Krista á le Dónbeeni hueeka w̄n à wa b̄io s̄l le yi. Le wó mu lé b̄io le f̄era le mí ì wé mu. A b̄io le le mí ì wé búenb̄uen á le wee wé làa b̄io le s̄li v̄a yi. ¹² A warén na n̄n-yání dó wa s̄la o Krista b̄io yi wee l̄on̄i á wāa ko wa wé khòoní le le c̄ukú beeni b̄io yi.

¹³ Minén mún páania là a Krista. Mi j̄á le b̄in-tente na lé ho t̄iia poni na wee k̄ani mia á dó mí s̄la o Krista yi. B̄io mi páania làa wo, á le Dónbeeni n̄n

mí Hácírí mia, dño á le dó mí jii le mí ì na. Dén Hácírí so lé le Dónbeení flimini na bò mi wán. ¹⁴ Bío le Dónbeení fèra nòn dén Hácírí so wèn, á wa wáa dà á zúrì le. Le mún ò na há kía na le dó mí jii le mí ì na wèn. Hón kía so á wa á yí pàahù na á le khii tí warén búenbúen na bío sá le yí káníló jii. A wa wáa ko wa wé khòoní le Dónbeení le cùkú beení bío yí.

O Poole floró na ó o wó bío

¹⁵ Lé bún nòn á bío á ìnén já bío mi dóràa mi sía o Nùhúso Yeesu yí bío, làa bío mi waráa bía búenbúen na bío sá le Dónbeení yí bío, ¹⁶ á ì wee dé le Dónbeení b́arákà f́éé mi bío yí, á wee fio mi bío yí. ¹⁷ I wee fio wa Nùhúso Yeesu *Krista b́an Dónbeení yí, dío lé wán Maá cùkúso, le le na mu bío zúrìlò pánká mia, á wé zéeni mu bío làa mia mí Hácírí pánká yí, bèra a na á mi wíoka zúrì le sese. ¹⁸ Le le hén mi hácírí á bío mi dó mi sía wee lòoní na le von mia bío yí á mi dàí zúrì. A mi mún dàí zúrì le Dónbeení kía na semu b́an síi mia bío, h́a á bía bío sá le yí níni wi yí. ¹⁹ A mi mún dàí zúrì le Dónbeení pánká beení na b́an síi mia bío, h́a le wee séeni lé warén na dó wa sía le yí. Hón pánká beení so lé h́a ²⁰ ó o vènia là a Krista á yòó b́ará mí nín-tlání ho wáyí. ²¹ Le Dónbeení yòonia a Krista ká síi há pánkáwá lè mí síiwá búenbúen jùhù wán, o yèni po há pánkáwá búenbúen yènnáa, h́a há làa na ká wán làa h́a wi lè ho món. ²² Le Dónbeení b́ará a Krista mu bío búenbúen jùhù wán, á wón na wi mu bío búenbúen jùhù wán á le wó lè 6a kèrètèwa búenbúen kuure jùhúso. ²³ Dén kuure so lé o sánia, ó o Krista mu mí kùure wi yí jii sú, ó o mún sú há làa búenbúen.

2

Le Dónbeení sáamu na kánta wèn bío

¹ Minén wékhewa lè mi bè-kora na mí lá wee wé bío yí, á mí lá lé 6a nùpua na húrun mu húmú binbirí le Dónbeení cón. ² Mí lá wee búa miten lè ho dímjásá na yí zù le Dónbeení bío síi, á wee wé 6a cínáwa jùhúso síi bío. Ba cínáwa jùhúso mu lé yía wee wíoka v́ini b́ia pá le Dónbeení síi bío wéró. ³ Warén búenbúen mún lá ka lè 6a bío, á wee wé bío wa sía wee v́a yí na yí se. Wa lá wee wé bío yí se na sí wa sánia lè wa yilera yí. Lé bún nòn á le Dónbeení mún lá ko le síini warén júná làa b́ia ká bío.

⁴ Éé ká le Dónbeení mákári 6èntín jii mia. Bío á le wa wèn dàkhína, ⁵ lé bún te bío le nònnáa le mukání binbirí wèn wa páaníló là a *Krista bío yí, hàri ká wa lá lé 6a nùpua na húrun mu húmú binbirí wa bè-kora bío yí. Mu bon. Lé le Dónbeení sáamu kánta mia. ⁶ A wa páaníló là a Yeesu Krista bío yí á le mún páania vènia wèn làa wo, á yòó b́ará ho wáyí. ⁷ Le Dónbeení wó mu tentemu làa wèn wa páaníló là a Yeesu Krista bío yí, bèra á na á le sáamu na jii mia á le zéeni lè 6a nùpua búenbúen ho yíro na lua yí. ⁸ Mu bon, mu lé le Dónbeení lè mí sáamu nòn mi kánianáa mi siadéro le yí bío yí. Ho káníló mu bío yí ló mia, mu lé le Dónbeení wó mu làa mia làa káamáa. ⁹ Ho káníló mu bío yáá pá yí ló mi wára yí, ó o búí wáa yí ko ò o yòoni miten mu bío yí. ¹⁰ Mu bon. Le Dónbeení lé dío má wèn, á nòn le mukání binbirí wèn wa páaníló là a Yeesu Krista bío yí, bèra a na á wa wé wé há wén-tentewá, h́a le fèra bò le wa wé wé.

Ba zúífúwa làa b́ia yínòí 6a zúífúwa wó le dà-kéni

¹¹ Minén na yínòí 6a *zúífúwa, mi b́ini leéka bío mi lá karáa bío. Ba zúífúwa le mí lé le Dónbeení nípomu bío 6a kúiora bío yí. A 6a jina mia lé bío mi yí kúiora lè 6a bío síi. ¹² Ho pàahù mu yí, ká mí yí zù a Krista. Mí lá

yí dà máa mĩ máa dé o *Isirayεele nĩpomu jii, bũn na le Dónbeenĩ lera á mu bĩo sã le yi. Le Dónbeenĩ páanĩ na le bò láa bĩo le dó mí jii le mí ì wé á mi níi lá mía yi. Mi lá guan miten ho ðĩmĩná yi ká bĩo mi dó mi sĩa wee lònĩ lá mía, mi lá yí zũ le Dónbeenĩ. ¹³ Εε ká há laa na ká wán, mi páaníló là a Yeesu *Krista bĩo yi, á minén na lá khèra le Dónbeenĩ yi á wáa vá bueé bó le yi, o Krista na kúará mí cáni húrunnáa mi bĩo yi pánká yi. ¹⁴ Mu bon. O Krista mu míten lé yia dó ho hээрá wa páahũ. Há jĩnmia na lá wi 6a zúifũwa láa bĩa yĩnĩ 6a zúifũwa páahũ lòn soró, ó o bueé fũ lera mí húmũ pánká yi, á wó 6a lè mu nĩpomu dà-kénĩ. ¹⁵ Ba zúifũwa làndá láa bĩo 6a bò henía búenbũen ó o bueé bó jũhũ, bèra a na à 6a wé le kuure dà-finle 6a páaníló láa wo bĩo yi. Lé bũn ó o wó á dóráa ho hээрá 6a páahũ. ¹⁶ O Krista mu wó á há jĩnmia na lá wi 6arén mín yi páahũ á wáa wó. O wó á 6a lé le kuure dà-kénĩ, á wó á 6a bĩnía sĩ lè le Dónbeenĩ o húmũ ho *kùrũwá wán pánká yi. ¹⁷ O Krista mu bueé buera ho hээрá bĩn-tente á nòn minén na lá khèra lè le Dónbeenĩ yi, lè warén na bó le yi. ¹⁸ Mu bon, lé o Krista mu bĩo yi á wa búenbũen dà à ðĩnnáa wán Maá Dónbeenĩ yahó, le Dónbeenĩ Hácírĩ dà-kénĩ na wa yú pánká yi.

¹⁹ Awa, á minén na yĩnĩ 6a zúifũwa, mi wáa yĩnĩ nĩ-hání na bĩo yí sã le Dónbeenĩ nĩpomu yi, mi wáa wee mí dé le Dónbeenĩ nĩpomu jii, mi lé le Dónbeenĩ zĩ nũpua. ²⁰ Mi ka lòn zĩ na 6a wee so 6àn mónkũio. Ba tonkarowá lè 6a jĩ-cúa fεerowá ka lòn zĩ jũhũ. Ká a Yeesu Krista mí bæere ka lòn huee na guan ho soró ðĩnía. ²¹ Lé wa páaníló láa wo bĩo yi á wa 6uannáa mín yi sese lòn zĩ mónkũio, á soni wee yòo, à wé le zĩ na bĩo sã a Nũhũso yi. ²² Lé mí páaníló là a Krista bĩo yi á minén mún láa bĩa ká 6uannáa mín yi lòn zĩ mónkũio, à wé le zĩ na le Dónbeenĩ wi yi lè mí Hácírĩ.

3

Ho tonló na le Dónbeenĩ kàràfáa o Poole yi

¹ Lé bũn te bĩo á ínén Poole wee fio le Dónbeenĩ yi mi bĩo yi. Ba dó mi ho kásó yi lé bĩo á ì lé o Yeesu *Krista ton-sá minén na yĩnĩ 6a *zúifũwa bĩo yi.

² Ho tonló na le Dónbeenĩ kàràfáa mĩ lè mí sáamu mi bĩo yi á mi já bĩo kénkén. ³ Le Dónbeenĩ zéenia mu bĩo na lá sà yi láa mi, bĩo á ì túara dání yi ðĩnú. ⁴ Mi kàrána ho, á mi ì mi bĩo á ì zúnáa mu bĩo na lá sà yi o Krista dání yi bĩo. ⁵ Mu bĩo mu á le yí fèra yí zéenia lè 6a nũpua na háání láa bĩo á le zéeníanáa mu há laa na ká wán lè warén na lé le tonkarowá, lè le jĩ-cúa fεerowá, mí Hácírĩ pánká yi. ⁶ Mu bĩo mu lé bĩo kà: Bĩa yĩnĩ 6a zúifũwa páaníló là a Yeesu Krista bĩo yi, á 6a wáa leéra há kĩa yi láa bĩa lé 6a zúifũwa, 6a lè le kuure dà-kénĩ láa ba, á mu bè-tentewá na le Dónbeenĩ dó mí jii le mí ì wé è na mí nĩpomu yi á 6a níní mún wi yi. Bũn dà wee wé le bĩn-tente pánká yi.

⁷ Lé dén bĩn-tente so á ì wee bue lé bĩo le Dónbeenĩ lè mí sáamu á nòn ho tonló mu mĩ á ì wee sá lè lerén mí bæere pánká. ⁸ Bĩa bĩo sã le yi búenbũen fiahũ ínén lé yia bĩo jũhũ mía po 6a. Εε ká le Dónbeenĩ lè mí sáamu máhá pá nòn ho tonló mu mĩ le ì bue o Krista bè-tentewá na jii mía bĩo à na bĩa yĩnĩ 6a zúifũwa yi. ⁹ A le mún nòn ho tonló mĩ à bĩo le le mí ì wé na lá sà yi wéro á ì zéení bĩo wéréwéré na 6a nũpua yi. Le Dónbeenĩ, ðio lera mu bĩo búenbũen, á lá sà mu yi háání. ¹⁰ Mu wó bèra a na à ho wáayi pánkáwá wáa zũn lè bè-zũmĩnĩ lè mí síiwá bĩo, 6a kéréfwa búenbũen kuure pánká yi. ¹¹ Bũn á le Dónbeenĩ fèra le mí ì wé ká bĩo 6úi ðĩn yí lera, lé bũn le wáa tíira jii wa Nũhũso Yeesu Krista yi. ¹² Wa páaníló láa wo lè wa síadéro wo yi bĩo yi, lé bũn nòn á wa dà wee ðĩnnáa le Dónbeenĩ yahó ká záníi mía wen. ¹³ Lé

bɔn te bɔ á ï ì floráa mia à le lònbee lè mí síwà na á ï wee lá mi bɔ yi à mi yí tée mi bàra bɔ yi. Le lònbee mu wee zéeni le mi bɔ jùhɔ wi binbirí.

Le waminí binbirí na ó o Krista zéenia

¹⁴ Lé bɔn te bɔ á ï wee fàrá 1 nɔnkóɔnà wán wán Maá Dónbeení yahó à fio, ¹⁵ dén na lé hã zì-júná na ho wáayi làa hla ho tá wán búenbúen fàn Maá. ¹⁶ I wee fio lerén na semu bân síi mia yi, le le Hácírí dé ho pánká mia ¹⁷ à mi sladéro o *Krista yi bɔ yi, ò o keɔ láa mia féεε. I wee fio le mi wari le Dónbeení, à minén mún warí mín. Ká mi wee wé bɔn, á mi ì keɔ lòn vɔndεε na naní zon ho tá yi, táá lòn zii na jùhɔ fàrá se. ¹⁸ Bɔn lé bɔ á à na á minén làa bía bɔ sá le Dónbeení yi búenbúen á à zúrúna le o Krista bɛntɔn wa wen làa sòobée. ¹⁹ A bɔ ó o Krista wa làa wen á mi ì zúrú, hãrí ká nùpue yí dà máa zúrú mu máa véeni. Lé bɔn ñ na ká mi ì keɔ láa bɔ le Dónbeení le mi keɔnãa búenbúen.

²⁰ Le Dónbeení dà mu bɔ búenbúen. Bɔ wa dà à fio le cón, hãrí bɔ wa yáa wee leéka, bɔn búenbúen à le bè-wénia wee puuní yi le le pánká na le wee séení làa wen. ²¹ A mi wáa wa khòoní le Dónbeení bɔ le wee ðɔn 6a kèrɛtɛwa búenbúen kuure là a Yeesu Krista wán à wé bɔ yi. Mi wa khòoní le féεε hã lúlúio na jii mia yi. *Amiina!

4

Wa lé le dà-kéni

¹ A bɔ á ñén Poole na wi ho kásó yi o Nùhɔso tonló na á ï wee sá bɔ yi wáa wee cá mi cón làa sòobée lé bɔ kà: Minén na le Dónbeení von, mi búa miten làa bɔ mu koráa. ² Mi wé liiní miten à wé wayí, à wé jii mi yiwa. Mi wé hɔ mi sía mín biowa yi bɔ mi wa mín bɔ yi. ³ Le Dónbeení Hácírí wó mia le le dà-kéni, á mi bánbá à ho héerá keɔ mi páahú, à mi wé le dà-kéni féεε.

⁴ Wa léé dà-kéni làa bɔ á hã sãnia léé dà-kéniãa, á le Dónbeení Hácírí dà-kéni lé ðio á wa búenbúen yú, á bɔ wa búenbúen mún dó wa sía wee lòní léé dà-kéni, bɔ le Dónbeení dó mí jii le mí ì na wen páahú na le von wen yi.

⁵ Wa Nùhɔso léé ní-kéni, á mu bɔ na wa tà yi léé dà-kéni, á ho *bátɛɛmù na wa yú mún léé dà-kéni. ⁶ Le Dónbeení léé dà-kéni á lé wa búenbúen Maá. Le wi wa búenbúen jùhɔ wán, le wee ðɔn wa búenbúen wán à wéráa bɔ le le mí ì wé, le wi wa búenbúen yi.

⁷ Éε ká le Dónbeení màhá hɔn wa ní-kéni keni le mu biowa wéro pánká làa bɔ ó o *Krista le mu koráa. ⁸ Bɔ ká lé bɔ túara le Dónbeení bioní vùahú yi: «O wíikaa mí zúkúsa na ó o dàrina á khèra yòorarãa.

O nɔn mí bè-hãnia 6a nùpua yi.»*

⁹ Bɔ 6a wee bɔ le «o yòora», bɔn kúará léé webio? Bɔn wee zéeni le sãni ò o yòo, ó o lion ho tá wán vó. ¹⁰ O orén mu na lion làa bɔn bɔ, lé orén ní-kéni mu lé yia pá bɔnia yòora ho wáayi jún-ɕahú á tíiraráa mu bɔ búenbúen jii. ¹¹ Lé orén hɔn 6a nùpua le mu biowa wéro pánká: Ba búí ó o wó le mí tonkarowá, 6a búí ó o wó á 6a wee féε le Dónbeení jii-cúá, 6a búí ó o wó á 6a wee bue le Dónbeení bín-tente. Ba búí ó o wó á 6a wee pa le Dónbeení nípomu bɔ à kàrán 6a. ¹² O nɔn bɔn biowa so wéro pánká à bán nùpua so wé ðan séení bía bɔ sá le Dónbeení yi à 6a ðan sá nanáa le yi, bèra a na à 6a kèrɛtɛwa búenbúen kuure na lé o *Krista sãnia à pánká wé dé wán. ¹³ Lé bɔn ñ na á wa sladéro le Dónbeení Za yi là a zúrúlo á à wé wen le le dà-kéni, à wé 6a

* 4:8 Mi loɔ Lení vùahú (Psaumes) 68.19

kèrètɛwa na dɔn wó, là a Krista na á bío ɔúí yí fòora yi bío síi. ¹⁴ Ká mu wó ká, á wa wáa máa bíní máa keŋ lòn háyónzáwa na khàró yí do, lòn woohú na ho pinpiró lè mu ɔumu yànbónló wee hée yèrémáa. Ní-khàwa máa bíní máa víní wen máa yí lè mí kàránló. ¹⁵ Ká wa wee mí ho tǔiá na mín yi bío wa wa mín bio yi, á wa keŋló là a Krista bío síi wé è dé wán ká mu wá, wón na lé ho ɔúhú. ¹⁶ Lé orén wee wé ò o nípomu wé le dà-kéní, làa bío ó o núpue sánia bío cɛékaaráa mín yi wó a núpue bío síi. Ká a núpue sánia biowa lè mí dà-kéní kéní wee sá mí tonló làa bío mu koráa, á há dá wé se. Lé ká síi ɔa kèrètɛwa búenbúen kuure bío karáa. Ká ɔa lè mí ní-kéní kéní wa mín, á wee sá mí tonní làa bío mu koráa, á le kuure mu dá wé se.

Le mukɔn-fɔnle na ɔa kèrètɛwa yú bío

¹⁷ Awa, á bío ká lé bío á ì ì hení ì na mia wa Nùhúso yèni yi: Mi wáa yí bíní yí ɔua miten làa bíá yí zú le Dónbeení bío síi. 'Ba wee bè mí yilera mu bè-káamáa wán. ¹⁸ Ba yí zú dɛɛ le Dónbeení bío dání yi. Le mukáni binbirí na wee lé le Dónbeení cón á ɔa níi mía yi. Lé bío ɔa tun mí yiwa, á le Dónbeení bío dání yi á ɔa mún yí zú hàrì dɛɛ. ¹⁹ Ba yí zú níyio. Mu koomu lè mí síiwà á ɔa wee wé ká ɔa wà, mu ɔii flíníi mía. ²⁰ Ká páahú na minén tà a *Krista bío yi, á yínórí làa bún síi á ɔa le mí ɔua lè miten. ²¹ Bío bío ciran wo búenbúen á minén ɔá kénkén, á mí páaníló làa wo bío yi á ɔa mún kàránna mia là a Yeesu Krista mu tǔiá poni. ²² Bún wee zéení le mí ko mí díá bío mí fù wee ɔua lè miten ká mí yínórí ɔa kèrètɛwa. Bún páahú ká bío ɔa núpua sía wee vá yi na wee víní ɔa á wee yáa mia. ²³ Mi díá le le Dónbeení yèrémá mia á mí yilera wé há bè-fla. ²⁴ Mi yèrémá wé ɔa ní-fla. Le Dónbeení wó mia lè ɔa ní-fla á mí ɔonmín làa de. Á mí wáa ɔua miten héha làa bún, á wé ɔa núpua na térénna á wee ce le Dónbeení yahó làa bío le tǔiá poni bóràa mu.

²⁵ Awa, á mí wáa khí há sabóní fúaaló yi. Mi wé mí ho tǔiá na mín yi, lé bío wa lé há sánia dà-kéní. ²⁶ Ká mí sía wé cá á mí yí wé bè-kora. Mi wé yí díá le le wii tè ká mí sía pá wee cǐ. ²⁷ Mi yí díá le o *Satáni yí pánká mí wán. ²⁸ Yia lá lée kónlo á ɔanso yí bíní yí ɔuaa bío. 'Banso wé sá ó ò yí mu bío á á ɔánáa mí màkóo, á mún ñ séenínaa ɔa ní-khenia. ²⁹ Mi wé yí mí bín-kora na mín yi. Há bín-tentewá na dá á hení ɔa núpua sía ho páahú na mu ko yi lé hía mí wé bío bèra a na á bía wee jí há á há wé séení. ³⁰ A le Dónbeení Hácírí na le non mia á mí yí véení yi. Dén Hácírí so lé le Dónbeení fliminí na bò mí wán, á zéení le mí bío sá le yi, á pan ho páahú na le khíi tíi mí káníló ɔii. ³¹ Bío ɔa wó làa mia ká mu yí se, á mí yí ɔua mi yiwa yi. Mi wé yí cǐi mí sía mín wán. Mi wé yí zá làa mín, mí wé yí là mín. Mi díá mu súnsumámu lè mí síiwà. ³² Mi wé wé mu tentemu làa mín, á zúrín mín màkárí. Mi wé sén díá na mín yi làa bío le Dónbeení dín o *Krista wán á séra díá nonnáa mia.

5

¹ A bío mí lé le Dónbeení záwa na le wa làa sòobɛɛ, á mí cén wé wé lè le bío síi. ² Mi le le waminí wé mí mí wára búenbúen yi làa bío ó o *Krista wararáa wen á húrun wa bío yi. O wara wen á non mí mukání wa bío yi. Bío ó o wó lé le muini na bío sí le Dónbeení yi. ³ Bío mí bío sá le Dónbeení yi, á mí wáa ko mí khí ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi, á khí há níyi-wará na síii mía yi. Mi yí wé núpua na yío yí máa sí làa bío. Bún biowa so búenbúen á yí ko á mu bío wé mí léé mia húúu. ⁴ Há níyi-bióní lè há bín-conconwá lè há káakó-bióní á mí yí ko mí wé bío. Bío mí ko mí wé wé lé le Dónbeení báráká déró. ⁵ Mi ko mí zúrín mu sese le bía wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà, làa bía wee wé há níyi-wará na síii mía bán búenbúen máa dí le Dónbeení

là a Krista bèenì huúu. A bía yio yí máa sí lè mu bío, bán mún máa dí le bèenì mu. Lé bío á bío 6a wee cà ka lòn wònna na 6a dó mí sía yi. ⁶ Mi yí díá le 6a nĩ-khàwa à vliní mia lè mí bioní, lé bío á bía yí máa bè le Dónbeenì bioní yi à 6a wee wé bún biowa so á le khii siiní júná. ⁷ Awa, á minén yi léé 6a wára yi làa ba.

⁸ Mu bon. Mi lá wi le tibirí yi, ká mi páanílò là a Krista bío yi á mi wáa wi mu khoomu yi. A mi cén wáa 6ua miten làa bía wi mu khoomu yi bío. ⁹ Lé bío á bía bío sá mu khoomu yi á wee wé há wára na se, na téréenna, á bío lé ho túiá. ¹⁰ A mi cén bánbá à mi zúrì bío sí a Núhúso yi, ¹¹ à há wára na cúnú mia, há á bía bío sá le tibirí yi wee wé à minén yi léé yi làa ba. Mi yáá bío mu wéréwéré le bío 6a wee wé á yí se. ¹² Mu bon, bío 6a wee sanka miten wé á bioró nýio yáá wi. ¹³ Eé ká 6a wára mu búenbúen á bío bía wéréwéré, á mu kéfi lòn khoomu á ló mu wán. ¹⁴ Mu bon, mu bío búenbúen na mu khoomu ló wán bún bío so bío sá mu yi. Lé bún non á bío ká bíaráa:

«Ūnén na dūma, sŋ.

Hĩnĩ lé 6a nĩ-hía tŋhũ,

ó o Krista á à dé mí khoomu ū wán.»

¹⁵ Awa, á mi cén pa miten bío bío mi ì 6ua lè miten dání yi sese. Mi wé mu bè-zúrìminí bànsowá ká mi yí wé bónbúwá. ¹⁶ Páahũ léé páahũ na mi dá à wé mu bè-tentewá yi à mi wé mu lé bío ho páahũ na wa wi yi núpua wee wé mu bè-kora dàkhĩna. ¹⁷ Lé bún non á mi ko à mi bánbá à mi zúrì bío ó o Núhúso le mi wé wé ká mi yí wé 6a núpua na yí wi mi zúrì bío. ¹⁸ Mi wé yí ju ho dívén à khíi, bún wee yáa o núpue. Ká mi wé díá le le Dónbeenì Hácírí pánkà à kéfi mi wán. ¹⁹ Mi wé sío há lení lè mi síiwá na wee lé le Dónbeenì cón à henínáa mín sía. Mi wé sío à khòoní a Núhúso lè mi sía búenbúen. ²⁰ Mi wé dé wán Maá Dónbeenì bārākà fēēē mu bío búenbúen bío yi, wa Núhúso Yeesu Krista yèni yi.

Bío 6a kèrètŋewa ko 6a wé 6ua làa mĩn

²¹ Bío mi wee kãmbi o Krista, á mi wé liiní miten na mĩn yi.

²² Háawa, mi wé liiní miten na mi bārání yi làa bío mi wee liinínáa miten à na a *Krista yi bío síi. ²³ Mu bon, o háa jũhúso lé 6àn báa, làa bío 6a kèrètŋewa búenbúen kuure jũhúso lé o Krista bío síi. Le kuure mu lé o sánia na ó o kánia. ²⁴ Bío á 6a kèrètŋewa búenbúen kuure wee liinínáa miten à na a Krista yi, lé bún 6àn síi à 6a háawa mún wé liinínáa miten à na mí bārání yi mu bío búenbúen yi.

²⁵ Báawa, mi wé warí mi hánání làa bío ó o Krista waráa 6a kèrètŋewa búenbúen kuure bío síi, á non mi mukání le bío yi. ²⁶ O wó bún bèra a na à le bío sí le Dónbeenì yi. O ceéra le lè mu jumu lè le bioní, ²⁷ bèra a na à 6a kèrètŋewa búenbúen kuure mu wé dēē na wee ce, á flañí mia yi, á cùkú wi, à le dàñ dñ o yahó ká bè-kohó yèni yí máa ve léé le yi. ²⁸ Bún búenbúen wee zéeni bío ó o báa ko ò o warínáa mín háa. O ko ò o warí wo làa bío ó o waráa mí kúrú sánia. Báa na wa mín háa se o wa míten. ²⁹ A núpue na bèn dñ jina mí sánia wón mía. O yáá wee wé diiní há à pa há bío, làa bío ó o Krista wee wéráa mu lè 6a kèrètŋewa búenbúen kuure ³⁰ na lé o sánia bío síi. A warén so yinón o sánia biowa búí le? ³¹ Le Dónbeenì bioní vūahũ yi á bío ká lé bío túara: «Lé bún non ó o báa á à díá mín maá lè mín nu ká à léé lè mín háa, á 6a mí nūwā jũn á à wé sánia dà-kéní.»* ³² Bío bía ká léé bè-beenì na sá yi. A ĩnén wee bío le mu lé o Krista lè 6a kèrètŋewa búenbúen kuure bío á mu wee

* 5:31 Mi lorí Bío jũhũ búenĩ vūahũ (Genèse) 2.24

zéení. ³³ Ká mu màhã mún wee zéení minén bïo: Ba báawa lè mí nǐ-kéní kéní ko 6a warí mí hánání làa bïo 6a waráa miten bïo síi. A 6a hãawa mún ko à 6a wé kǎnbi mí bǎrání.

6

¹ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mi nuwà bioní yi mi páaníló là a Nùhũso bïo yi. Lé bïo á lé bũn mi ko à mi wé wé. ² Le Dónbeení bïo na le bò henía t̄lahú, á bïo lé nín-yání dó mí j̄ii bò wán lé bïo kà: «Wé kǎnbi mǐn maá lè mǐn nu, ³ á ù bïo á à wé se á à yí le mukǎn-tóní ho tá wán.»*

⁴ Maáwà, mi wé yí cǐi mi zàwa sía. Mi wé bé 6a sese à zéení 6a làa bïo sí a Nùhũso yi à guaráa 6a.

⁵ Wobáaní, mi wé bè mi j̄únása na wi ho ðmíj̄ná yi bioní yi. Mi wé kǎnbi 6a sese lè le yi poni. Mi wé bè 6a bioní yi làa bïo mi wee bèráa o *Krista bioní yi bïo síi. ⁶ Mi wé yí wé mu 6a ylo yi mí dòn à càráa le yèni 6a cǎn. Ká mi wé wé bïo le Dónbeení síi vá yi lè mi sía búenbúen lé bïo mi lé o Krista wobáaní. ⁷ Mi wé sá na mi j̄únása yi lè mi sía búenbúen, à keñ lè mu lé o Nùhũso á mi wee sá na yi, ká mi yi máa sá na nùpua yi. ⁸ Mi zũn le bïo mi nǐ-kéní kéní wee wé ká mu se á mi khii yí 6an cũnú o Nùhũso cǎn, à mi wé wobáaní táa nùpua na wi miten.

⁹ Wobáaní j̄únása, mi mún 6ua mi wobáaní sese. Mi wé yí là heerè làa ba. Mi zũn le minén làa ba á lééra a Nùhũso nǐ-kéní yi, wón wi ho wáyai, o yí máa hueeka nùpua mǐn yi.

Hã fio sía na le Dónbeení n̄on wen bïo

¹⁰ Bïo á ï bïo ò na mia á à véenínáa lé bïo kà: Bïo mi páanía là a Nùhũso, á mi cà ho pánká orén na pánká beení 6an síi mia cǎn. ¹¹ Mi khuii hã fio sía na le Dónbeení n̄on mia, à dàñ fàrá ðñ sánsáráa o *Satáni nǐ-khènló. ¹² Mu yín̄n̄ nùpua á wa wee firáa, 6ueé. Lé hã pánká-sùmáa na yí máa mi, hãa wee dí le b̄eñí ho ðmíj̄ná na bïo sã a Satáni yi yi, lè hã pánká-sùmáa na wi ho wáyai, lé h̄n wa wee firáa. ¹³ Lé bũn n̄on á ï le mi khuiiráa hã fio sía na le Dónbeení n̄on mia búenbúen, bèra a na ká p̄ahú na mu wé here yi à mi dàñ ðñ à sánsá mu, á mu véení ká mi pá à fàrá à ðñ. ¹⁴ Awa, á mi wáa wíoka miten. Mi ðñ le Dónbeení t̄úia poni wán à bũn wé lòn ku-eeñii na mi can lè mi kuio. Mi wé 6a nǐ-térénnia à bũn wé lòn hãa h̄enii sía á mi pon mi kosla yi. ¹⁵ Mi ca mi kuio le Dónbeení bin-tente na wee na ho h̄erà buero yi, à bũn wé lòn nakáa á mi zá. ¹⁶ P̄ahú léé p̄ahú, à mi wé wíoka dé mi sía le Dónbeení yi, à bũn wé lòn hãa h̄enii sía na mi buan mi yahó à h̄eráa o Satáni hãa d̄anaso. ¹⁷ Mi wíoka zũn k̄énk̄én le le Dónbeení k̄anía mia, à bũn wé lòn kónlè na mi 6úra. Mi wíoka zũn le Dónbeení bioní sese à bũn wé lòn kh̄atóní, hãa le Dónbeení Hácírí n̄on mia. ¹⁸ Mi wé fio le Dónbeení yi f̄ee mu bïo búenbúen bïo yi, à wé día le le Dónbeení Hácírí dí mi yahó à mi fioráa. Bũn bïo yi à mi na miten búenbúen le yi à yí sa ho fioró tá. Mi wé fio na b̄ia bïo sã le Dónbeení yi búenbúen yi f̄ee. ¹⁹ Mi mún wé fio na ïnén yi, bèra a na à hã bioní na á ï ko à ï bïo à le Dónbeení dé ï j̄ii yi, à ï dàñ zéení le bin-tente bïo na lá sã yi lè le sí-hebúee. ²⁰ O Yeesu *Krista dó mi le ï zéení le bin-tente mu lè 6a nùpua. Lé bũn n̄on 6a dóráa mi ho kásó yi. Awa, á mi fio na mi à ï dàñ zéení le bin-tente mu bïo lè le sí-hebúee làa bïo mu koráa.

Mòndén t̄eenti

* 6:3 Mi lorí Léró v̄uahú (Exode) 20.12; Làndá zéeníló v̄uahú (Deutéronome) 5.16

²¹ Wàn za Tisiiki na wa wa làa sòobé, wón na wee sá a Nùhúso tonló sese, wón ɓueé zéení ɓío á ï ɓío karáa ɓúenɓúen làa mia, à mi zúrú mu. ²² Lé ɓɓn ɓío yi á ï wee tonkaráa wo mi cón, ò o ɓuee zéení ɓío wa ɓío karáa làa mia, à hǐ mi sía.

²³ Le wàn Maá Dónbeení là a Nùhúso Yeesu *Krista à na ho héerà minén na lé wàn zàwa lè wàn hǐnni kèrètɛwa yi. Le ɓa wé à mi wań mín, à wíoka dé mi sía o Yeesu yi. ²⁴ Le le Dónbeení wé wé mu sáamu làa ɓía ɓúenɓúen na wa wa Nùhúso Yeesu Krista lè le waminí na jii mia.

Ho vūahú na ó o Poole túara n̄n ho Filiipu kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho n̄n ho Filiipu lóhó kèrètíewa kuure yi. Lé ɓarén lé 6a nín-yání n̄pua na ó o Poole buera le bín-tente n̄n yi ho Maseduana k̄hú yi (Bè-wénia 16.12-40), á 6a tà dó mí s̄a o Yeesu *Krista yi. Ho vūahú mu ó o Poole h̄a wee túa ká a wi ho kàsó yi ká a màh̄a túara ho lè le s̄i-wɛɛ.

Ho vūahú mu jùhú búɛn̄í ó o Poole zéenía le mí s̄i wan ho Filiipusa b̄io yi. B̄ɔn m̄ón ó o zéenía b̄io ó o b̄io kará làa ba, ò o henía 6a s̄a. O mún b̄ia n̄n 6a yi le 6a wé liin̄ m̄iten làa b̄io ó o Yeesu wór̄aa mu b̄io s̄i. O zéenía le mí ì tonka a Epaforodiite là a Tim̄otee ho Filiipu kèrètíewa c̄ón (1-2).

O j̄a 6a zeñ wán le 6a wé yí j̄i ho kàránlò na b̄io yí bon b̄io, ká 6a s̄òob̄a m̄iten à wé wé là arén b̄io s̄i (3).

O zéenía b̄io le Dónbeen̄i wee nanáa le s̄i-wɛɛ lè ho h̄ɛrà b̄ia búenb̄úen na páanía là a Krista yi (4).

Le t̄ɛn̄i

¹ Inén Poole là a Tim̄otee na lé o Yeesu *Krista ton-sáwá wee t̄ɛn̄i minén kèrètíewa na wi ho Filiipu lóhó yi. Wa wee t̄ɛn̄i 6a ya-diwá làa b̄ia wee séen̄i 6a yi, làa b̄ia ká búenb̄úen na b̄io s̄a le Dónbeen̄i yi 6a páaníló là a Yeesu Krista b̄io yi. ² Le wán Maá Dónbeen̄i là a N̄húts̄o Yeesu Krista à wé mí s̄amu làa mia, à na ho h̄ɛrà mia.

O Poole flora ho Filiipusa b̄io yi

³ P̄aahú léé p̄aahú ká ì léekaa mi b̄io, à ì dé wán Dónbeen̄i b̄arák̄a. ⁴ P̄aahú léé p̄aahú ká ì wee fio à ì mún fio na mi búenb̄úen yi lè le s̄i-wɛɛ. ⁵ Lé b̄io, à lá ho p̄aahú na mi dó mí s̄a o *Krista yi á bueé 6ó ho zuia yi, á mi dó mí n̄n̄i m̄i le Dónbeen̄i bín-tente bueró tonlò yi. ⁶ Ì láa mu yi le ho ton-tente na le Dónbeen̄i b̄ia jùhú mia, á le è s̄á á à tí j̄i o Yeesu Krista b̄in̄i buen-n̄nzoñ. ⁷ Ì t̄iá s̄i à h̄n̄ yilera so k̄ɛr̄ m̄i mi búenb̄úen d̄ání yi, lé b̄io á ì wa mia làa s̄òob̄ɛɛ. Mu bon, le Dónbeen̄i wó á mi léera le bín-tente bueró tonlò yi làa mi. A p̄aahú na á ì wi ho kàsó yi, á wee tà le Dónbeen̄i b̄ion̄i j̄i o cití-fl̄i yahó, á ì wee zéen̄i mu wéréwéré le mu lé ho t̄iá. ⁸ Mu bon, le Dónbeen̄i z̄u le mu lé ho t̄iá poni, le ì wa mia làa s̄òob̄ɛɛ làa b̄io ó o Yeesu Krista waráa mia. ⁹ Á ì wee fio le Dónbeen̄i c̄ón le mi wamin̄i wioka wé dé wán, à mi b̄io z̄ur̄lò le Dónbeen̄i b̄io d̄ání yi, làa b̄io se làa b̄io yi se hueekaró m̄in yi à wioka wé dé wán. ¹⁰ B̄ɔn ká mi ì d̄ar̄ ñ lén b̄io se po b̄io ká bèra a na à mi ce le Dónbeen̄i yahó à wékheró b̄io yí m̄i yí léé yi à vaa búe o Krista b̄in̄i buen-n̄nzoñ. ¹¹ A mi bè-wénia búenb̄úen á à térén o Yeesu Krista p̄anká yi, á 6a n̄pua á à dé ho cùkú le Dónbeen̄i yi, á à kh̄on̄i le.

Le bín-tente bueró b̄io

¹² Wán z̄awa lè wán h̄inni, ì wi à mi z̄ur̄ le b̄io s̄a m̄i lé b̄ɔn wó á le bín-tente bueró tonlò vannáa lè mí yahó. ¹³ Mu bon, ho *Oroomu béɛ z̄i-been̄i parowá j̄únása làa b̄ia ká búenb̄úen z̄u le lé o *Krista b̄io yi á ì wiráa ho kàsó yi. ¹⁴ B̄io á ì wi ho kàsó yi lé b̄ɔn mún wó á wán z̄awa lè wán h̄inni boomuso wiokaa dó mí s̄a o N̄húts̄o yi, á wiokaa henía mí s̄a le Dónbeen̄i b̄ion̄i bueró yi. ¹⁵ Ba

6úí wi 6a t̄ahũ wee bue o Krista bín-tente lé b̄io 6a wee dí le yandee làa mi, á wi à 6a b̄io ɲúhũ wé poŋ mi. 16 Éε ká 6a 6úí bán wee bue le b̄ionĩ mu lè le yi na se. 16 Bãnsowa so wee wé mu lé b̄io 6a wa mi, á zũ le 1 wi hen le bín-tente ɲii taró b̄io yi. 17 Ká b̄ia wi à 6a b̄io ɲúhũ wé poŋ mi o Krista bín-tente bueró b̄io yi, bán yilera na wi 6a yi yí se. Ba wi à 6a beé 1 ló à bè b̄io á 1 wi ho kásó yi wán. 18 Éε ká b̄ũn 6úen6úen ɲúhũ mía. A mu wé le yi na se loo, t̄aa yi na yi se loo, b̄ũn yí here. B̄io ɲúhũ wi lé ò o Krista b̄io wé bue. B̄io ó o Krista b̄io yú wee bue b̄ũn lée z̄amakaa 1 c̄ón, á 1 wé è z̄amaka mu b̄io yi f̄éεε. 19 Lé b̄io á 1 zũ le b̄io wee wé ká 6úen6úen vaa véenĩ lé 1 k̄aníló mi floró p̄anká yi, là a Yeesu Krista Hácírĩ* na wee séení mi p̄anká yi. 20 B̄io á 1 pan làa s̄obéε á dó 1 s̄ii wee l̄oonĩ lé b̄io ká: I máa wé b̄io 6úí na h̄a ɲiyio dà à dí mi b̄io yi. Ká 1 s̄ii á à wé here á waa wé è dé ho c̄ukú o Krista yi 1 wárá yi làa b̄io á 1 wee wéráa mu, à 1 ȳio wé lua, t̄aa á 1 hí. 21 Mu bon, 1nén c̄ón ká 1 ȳio wi lua, se lé ho c̄ukú déró o Krista yi b̄io yi. Ká 1 6èn húrun loo, á 1 mún ñ yí c̄unú b̄ũn yi. 22 Éε ká b̄io á 1 ȳio wi lua wá, á tonló c̄unú wi 6a n̄upua c̄ón, á b̄io á 1 w̄aa à lén á 1 yí zũ. 23 I wee héhéeka mu mí b̄io ɲun p̄ahũ. 1 lá húrun á vaá wi là a Krista, se mu lá à wé s̄i m̄i, lé b̄io á b̄ũn lé b̄io 6̄ent̄n s̄taanĩ. 24 Éε ká minén b̄io yi á 1 k̄er̄l̄o làa mia á ɲúhũ 6èn w̄iokaa wi po b̄ũn. 25 A b̄io á 1 w̄aa láa mu yi, á 1 zũ le 1 k̄er̄ b̄in, á à k̄er̄ lè mi 6úen6úen á wé è séení mia, à mi w̄ioka z̄ũn le Dónbeenĩ b̄io, à s̄la wa mi s̄ladéró o Yeesu yi b̄io yi. 26 Lé b̄ũn ñ na ká 1 k̄h̄ii b̄in̄ia 6uara mi c̄ón, á mi ñ w̄ioka z̄amaka làa s̄obéε 1 b̄io yi mi p̄aníló là a Krista yi.

Bio 6a k̄er̄t̄ewa ko 6a 6ua lè m̄iten

27 B̄io b̄io here lé b̄io mi ñ 6ua miten sese, á à héha làa b̄io ó o *Krista bín-tente le mu koráa, bèra a na ká 1 6uara mi c̄ón loo t̄aa ká 1 yí 6uara loo, à 1 wé ɲí le mi f̄ará ð̄in mi s̄ladéró o Krista yi wán lè le hácírĩ dà-kénĩ, á wó le ɲii dà-kénĩ p̄aanía lá le l̄onbee wee tà le Dónbeenĩ bín-tente ɲii. 28 Mi yí día le mi z̄úkúsa z̄ánika mia b̄io woon yi. B̄ũn ñ z̄éení làa ba le 6a à yáa, ká mu 6èn ñ z̄éení lè minén le mi ñ k̄aní. B̄ũn 6úen6úen lé le Dónbeenĩ wó mu. 29 Mu bon, le Dónbeenĩ wó mu s̄aamu làa mia: Le wó á mi dó mi s̄la o Krista yi á mún ló wee be o b̄io yi. 30 Mu bon, 1nén làa mia p̄aanía wee lá le l̄onbee dà-kénĩ, ð̄io á 1 h̄ia lá lè ho yahó á mi m̄on. A lé dén l̄onbee so á 1 pá lan wee lá á mi wee ɲí b̄io.

2

1 Mi p̄anká wee w̄ioka k̄er̄ mi p̄aníló là a *Krista b̄io yi. O waminĩ wee henĩ mi s̄la. Mi p̄aanía le Dónbeenĩ Hácírĩ p̄anká yi. Mi s̄la se á zũ le makárĩ. 2 Awa, á mi cén w̄aa wé ɲí mín yi, à war̄ mín, á wé mi yilera làa dà-kénĩ. Mi wé b̄ũn 6úen6úen á tíiraa 1 s̄i-w̄εε ɲii. 3 Mi yí wé b̄io 6úí na wee wé à mi b̄io ɲúhũ k̄er̄ poŋ b̄ia ká. Mi wé yí ȳonĩ miten b̄ia ká wán à 6a mi mia. Ká mi wé liinĩ miten à wé leéka le b̄ia ká s̄taanĩ mia. 4 Mi wé yí leéka minén mi d̄on b̄io, ká mi mún wé leéka b̄ia ká b̄io.

5 B̄io mi p̄aanía là a Yeesu Krista, á mi 6ua miten làa b̄io ó o 6uannáa m̄iten b̄io s̄ii:

6 Orén na ka lè le Dónbeenĩ b̄io, á yí le mí ñ 6ua mí màaminlò làa de konloon.

7 B̄ueé. O tà día b̄ũn 6úen6úen ò o 6ueé ton lè 6a n̄upua b̄io s̄ii á lé o n̄upue binbirĩ, á wó m̄iten là a ton-sá b̄io s̄ii.

8 O liinía m̄iten á tà b̄ò le Dónbeenĩ b̄ionĩ yi fúaa o tà mu húmú yi, h̄arĩ mu húmú ho *k̄ur̄wá wán.

* 1:19 Yeesu Krista Hácírĩ: O Yeesu Krista Hácírĩ na b̄io b̄ia hen lè le Dónbeenĩ Hácírĩ lée dà-kénĩ.

- ⁹ Lé bɔn nɔn le Dónbeení wáa yòonianáa wo ó o wi mu bío búenbúen ɲúhú wán, á wó ó o yú le yèni na po há yènnáa búenbúen.
- ¹⁰ A bía wi ho wáayi làa bía wi ho tá wán làa bía wi ho ní-hónbó-lóhó yi búenbúen ñ fàrá mí nɔnkóɲúná wán o yahó.
- ¹¹ A ɓa búenbúen á à bío wéréwéré le o Yeesu *Krista lé o Núhúso, á à dérása ho cùkú o Maá Dónbeení yi.

Ba kèrètɛwa ka lòn khoomu ho dtmɲá yi

¹² Minén na á ï wa làa sòobéé, bío mi wee bè le Dónbeení bioní yi, á mi wé wé bío á bía le kánia ko ɓa wé. Mi wé kòñbi le Dónbeení làa sòobéé à wérása mu. Bío mi lá wee wé le bín-tente, dío wee na le mukáni binbirí. Ká mi wee wé làa bɔn, á ï dà à zámaka mi bío yi o *Krista bíní buen-nònzoñ, lé bío le lònbee na á ï lá mi bío yi yínón káamáa. ¹⁷ Bío mi dó mi sía le Dónbeení yi á mi nɔn miten le yi bɔn ka lòn muini na ɓa yan bío síi. A hàrì ká ɓa ko ɓa búe mi, á ï wé lòn hámu na bò mu wán, á ï wee zámaka mu bío yi á à zámaka lè mi búenbúen. ¹⁸ Làa bɔn bío síi, á minén mún wé zámaka, à mún zámaka làa mi.

¹⁴ Bío lée bío na mi wee wé, à mi yi kɲí mi kíó yi ká mi ì zá làa mín à wérása mu, ¹⁵ bèra a na à wékhe bío yí mí yí léé mia, à mi wé ɓa nùpua na wee ce le Dónbeení yahó, le Dónbeení zàwa na á fianí mia yi ho lòn bío nùpua na lé ɓa ní-súmáa tɲahú. Mi ka lòn khoomu ɓa tɲahú lòn fɲntéena na dó bío síi, ¹⁶ minén na wee bué le bín-tente, dío wee na le mukáni binbirí. Ká mi wee wé làa bɔn, á ï dà à zámaka mi bío yi o *Krista bíní buen-nònzoñ, lé bío le lònbee na á ï lá mi bío yi yínón káamáa. ¹⁷ Bío mi dó mi sía le Dónbeení yi á mi nɔn miten le yi bɔn ka lòn muini na ɓa yan bío síi. A hàrì ká ɓa ko ɓa búe mi, á ï wé lòn hámu na bò mu wán, á ï wee zámaka mu bío yi á à zámaka lè mi búenbúen. ¹⁸ Làa bɔn bío síi, á minén mún wé zámaka, à mún zámaka làa mi.

O Timotee là a Epaforodiite tonkaa bío

¹⁹ I wee leéka le hen làa cɲínú ká a Núhúso Yeesu tà, á ï tonka a Timotee mi cón bèra a na à ï ɲí mi sá à sli hɲ mi bío yi. ²⁰ Lé bío ká mu yínón wón á nùpua na wee leéka mi bío làa bío á ñén wee leékaráa mu á mia. ²¹ Bía ká búenbúen yara sá mí kúrú bío ká a Yeesu *Krista bío níi ló. ²² Minén mi beere zú bío ó o wó. O pánia sá le bín-tente tonló làa mi làa bío ó o za wé sárása lè mín maá. ²³ Awa! Ká ï zúna bío á ï bío ò wérása, ó orén lé yía á ï wee leéka à ï deeni tonka mi cón. ²⁴ I láa mu yi le hen làa cɲínú ká a Núhúso ò na ho wòhú mi á ñén ì beere á à buen mi cón. ²⁵ Eé ká wán za Epaforodiite na mi lá tonkaa ì cón ò o buée na mi níi bío na mi le mi ì séení làa mi mi, á ï le mu ko à ï día wo ò o bíní buen mi cón. O sá le bín-tente tonló á lá le lònbee làa mi làa sòobéé. ²⁶ O ɓèntɲn wi ò o mi mí wán, á mún yilera lúnkaa lé bío ó o zú le mi ɲá mí wánvamu bío. ²⁷ Mu bon, o lò lá yí here làa sòobéé, lée cɲínú ká a yáá lá à hí. Ká le Dónbeení màhá zúna a màkárí, mu yáá yínón orén mí dòn, ñén á le mún zúna màkárí bèra a na à le yi-véé na wi ì wán à yí dé wán. ²⁸ Lé bɔn nɔn á ï wi à ï día wo ò o buen mi cón fúafú, bèra a na ká mi mɔn wo, à mi sía wa, à ñén yi-véé ɓèn yòo tɲ yi. ²⁹ Awa! A mi sá a yahó lè há zámaka-beeni mi pániló là a Krista bío yi. Ba nùpua na ka là a bío á mi wé kòñbi, ³⁰ lé bío á cɲínú ká ká a lá à hí o Krista tonló bío yi. Bío mi yí dà máa wé máa na mi lé bío mi khèra làa mi, le bɔn ó orén zàania mí mukáni á wó séenianaá mi.

3

O Krista bío ɲuhú wi po bío ka

¹ Wán zàwa lè wán hínni, á bío ká wán á ï wee bío bío ká làa mia: Mi wé zámaka bío mi pánia là a Núhúso bío yi. Mu bío na á ï tuara nɔn mia na á ï

binia wee tli yi yinon bio na wee seé mi, ka mu lee bio na á à séení mia, à bio bui yi dan mia yi vini. ² Mi pa miten bio 6a ton-sá-kora yi, 6a ka lon booní, 6a soobaa wee hení ho kúioró bio dakhína. ³ Mu bon, warén lé bia kúiora binbirí. Wa wee 6uaani le Dónbeení lè le Hácirí pánká, á wee zámaka wa páníló là a Yeesu *Krista bio yi, á yí dó wa sía waten yi. ⁴ Ká á bui lá wee leéka le mí dá à dé mí sli miten yi, se ínén dá à dé 1 sli bún yi á à porí wón bánso. Mu bon, 1 túiá lá à wé sí à í dé 1 sli íten yi, ⁵ lé bio á ínén 6a *kúio 1 teró wizooní bio hétin zon. Wán síí lé o *Isirayeele nípomu, 1 ton o Bēnzamēē z1-juhú yi. Wán nuwá lé 6a *zúífúwa binbirí, á í lé o zúífú binbirí. 1 lé o *Farizéé á henía o *Moyiize lándá bèró bio, ⁶ á í can 1 kuio láa soobéé le Dónbeení tonló yi fúaa 1 lá wee beé 6a kèrètēewa kuure ló. A ho *lándá mu bèró dání yi, á núpue lá yi dá máa bio le 1 wó khon mu bui yi huhú. ⁷ Éé ká a Krista bio yi, á bún biowa so na lá ka lon cúnú bio 1 cón á í wáa wee wé lon bè-káamáa. ⁸ Mu bon, mu bio 6úen6úen ka lon bio na juhú mia 1 cón, lé bio á í Nuhúso Yeesu Krista zúrló bún lé bio juhú wi po bio ká 6úen6úen. Lé orén Krista mu bio yi á í pánáa mu 6úen6úen, á wee wé mu lon zán-bío, bèra a na à í bio wíoka sí a yi binbirí ⁹ à páaní láa wo. Mu yinon bio á ínén bò ho lándá yi á nòn á í térénnánaa, ká lé bio á í dó 1 sli o Krista yi á le Dónbeení wórúaa mi là a ni-térennií. ¹⁰ Bio á í wee cà lé o Krista zúrló, à mún zún ho pánká na le Dónbeení nòn wo yi o vééro món. 1 wi à í páaní a lonbee yi láa wo à tà mu húmú yi là a bio síí. ¹¹ Ká mu wó ká, á ínén mún n láa mu yi le le Dónbeení khií véení mi.

Wa ko wa bánbá vaa yi bio wa wee cá

¹² Wán zàwa lè wán hínni, 1 yí dá máa bio le bio á í wee cà á í wáa yú vó, táá bio á í ko à í kérnáa á pii wáa tun. Éé ká 1 mahá wee hení 1 lò bèra a na à í yí mu, lé bio ó o Yeesu *Krista léra mi á í bio sá a yi 6úen6úen. ¹³ Wán zàwa lè wán hínni, ínén yí máa leéka le 1 yú mu vó. Bio bio here mií lé bio ká: Bio á í wó khiína á í wáa yí máa lon, bio wi 1 yahó lé bún á í wee bánbá bio yi. ¹⁴ A bio á í wee cà lé bún á í wáa wee lúwí bio yi, bèra a na à í vaa yí 1 veró cúnú ho wáayi le Dónbeení cón 1 páanílo là a Yeesu Krista bio yi. ¹⁵ Lé hón yilera so ko à há wé kéí warén kèrètēewa na dán vó le Dónbeení bio dání yi yi. Éé ká mi wee leéka bè-vio bui mu bio yi, à le Dónbeení zéení mu yara wéréwéré láa mia. ¹⁶ Bio wi bin, á hen na wa van vaá 6ó yi á mi wáa le wa wíoka bánbá láa bún bio.

¹⁷ Wán zàwa lè wán hínni, mi wé wé bio á í wee wé. Bia wee bè bio mi man à wa wee wé yi lé bán á mi fá mi yío yi. ¹⁸ Mu bon, 6a núpua cèrēé wará wee zéení le 6a lé o Krista na húrun ho *kurúwá wán zúkúsa. 1 lá wee wé bio mu na mia fēē, á í pá binia wee bio mu láa mia ká 1 wá. ¹⁹ Bán núpua so píorá lé 6a dofinia, á há niyi-wará na 6a wee wé lé hón á 6a wee khòoní miten bio yi. Bio 6a wee leéka lé ho dímná bio mí dön. Mu vaa véení ká 6a à yáa 6úen6úen. ²⁰ Éé ká warén kúru lahó hón yóó wi ho wáayi. A wa kánílo Yeesu Krista na à lé bín á à 6uen lé wón wa wee lòoní. ²¹ Hen ká a khií 6uara á wa sánia na cùkú mia ó o 6ueé wé á há à kéí là a sánia na cùkú wi bio síí. O ó wé mu le ho pánká na wi o cón, hía ó o ò yíráa le sée mu bio 6úen6úen warí.

4

¹ Awa, wán zàwa lè wán hínni na 1 wa láa soobéé, 1 sli 6èntín vá à í bíni mi mia. Mi bio wee wéé 1 sli, á lé minén bio yi à í yí ho cùkú, á mi wáa wíoka fára díni mi páanílo là a Nuhúso yi.

Le zéení bio

² O Evodii là a Sēntiisi á ì wee hení bío ká á à na yi le 6a jì-cúa wé le dà-kéní 6a páaníló là a Nùhúso bío yi. ³ Eε ká ũnén na páanía wee sá ho tonló làa mi le mí yahó á ì wee bío bío ká á à na yi: Ba háawa mu mí nùwá jùn á ù séení. Ba páanía lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bío yi. O Kileman le wán zàwa na ká mún páanía lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bío yi. Bán yènnáa túara bíá yú le mukānì binbirì yènnáa vùahú yi.

⁴ Mi wé zámaka fēεε mi páaníló là a Nùhúso bío yi. I wíokaa wee bío mu, mi wé zámaka. ⁵ Mi wé 6a nùpua na wayika à 6a nùpua búenbúen zūn bío. Mi wé leeka le hen làa cīnù ká a Nùhúso á à 6uen. ⁶ Mi yí le mi hácírí yáa bío woon yi. Eε ká mi mākóo wé wi bío léé bío yi, á mi zéení mu le le Dónbeení. Mi mún wé dé le bārāká fēεε. ⁷ Ká mi wee wé ká, á le Dónbeení á à na mí hēérà mia, hón hēérà so dà bío wa wee leeka búenbúen wán, ho ò wé á mi yiwa máa wé è dè, á yilera máa wé è lúnka mi páaníló là a Yeesu *Krista bío yi.

⁸ Wán zàwa le wán hínni, á bío ká wán á ì bío bío ká làa mia: Bío ko mu wé here mia le ho tūiá poni bío, làa bío búenbúen na ko le le kǎnbii, làa bío téréna, làa bío wee ce, làa bío ó o nùpue ko ò warí, làa bío ko le ho cùkú. Bío búenbúen na se làa sòobéε, làa bío ko le le 6úaanií lé bún bío ko mu wé here mia. ⁹ Bío á ì kāranna làa mia á mi tà yi, bío mi já ì cǎn làa bío mi mǎn á ì wee wé lé bún á mi wé bè yi. Ká mi wee wé ká, á le Dónbeení na wee na ho hēérà, á à kēí làa mia.

Ho Filiipu lóhó kèrètíewa bārāká déró bío

¹⁰ I wee zámaka làa sòobéε ì páaníló là a Nùhúso yi, lé bío mi máhá wáa dārína zéenia làa mi le mi pan ì bío. Mu bon, mi pan ì bío yí khú ká lé bío mi lá dīn yí yú mu wéró níi. ¹¹ Mu yínǎn bío búí fòora mīí á nǎn á ì wee bíoráa ká. Hen ká ì bío ka làa bío na, á ì síí wa mu bío yi lé bío á ì mána mu búenbúen. ¹² I khon loo, á ì zū bío á ì ì 6ua le íten. I bío wi loo á ì zū bío á ì ì 6ua le íten. I yú bío á ì dí loo, tàá ì yí yú bío á ì dí loo, á ì yí puuní loo, tàá à bío wi ì cǎn fòo mīí loo, mu búenbúen yí á ì zū bío á ì ì 6ua le íten sese. ¹³ Bún bíowa so wéró pánká ó o *Krista wee na mīí. ¹⁴ Eε ká bío mi séenia mi le lònbee na yú mi bío yi 6èntín léé bío na se.

¹⁵ Minén Filiipusa, mi zū le pāahú na á ì 6úa le Dónbeení bín-tente bueró jùhú mi cǎn, á ló ho Maseduana kǎhú yi, á lé minén mi dòn lé 6a kèrètíewa kuure na séenia mi. ¹⁶ Pāahú na á ì wi ho Tesaloniki yi lé bún mi 6úa mu jùhú yi, á séenia mi làa bío á ì mākóo wi yi á dǎn há cúa-jùn. ¹⁷ Bún yí máa zéení le ì wee cá à mi wé séení mi làa bún síí fēεε, éε ká ì máhá wi à le Dónbeení na bío mi wee wé bán cúnú mia. ¹⁸ Mi hámu na mi tonkaa là a Epaforodiite 6ueé dǎn mi le mí jì-káa, mu yáa puunia bío á ì mākóo wi yi búenbúen. Bío mi nǎn mīí ka lòn muiní yáa na cīna á sámu sí le Dónbeení yi. ¹⁹ Wán Dónbeení na nǎfóró jii mia á à na bío mi mākóo wi yi búenbúen mia mi páaníló là a Yeesu *Krista bío yi. ²⁰ Le ho cùkú à bío sí wán Maá Dónbeení yi fēεε há lúlúio na jii mia yi. *Amiina!

Le tēni

²¹ Bía bío sá le Dónbeení yi 6a páaníló là a Yeesu *Krista bío yi á mi tēni yi le mí ní-kéní kéní. Wán zàwa le wán hínni na làa mi páanía wi mún wee tēní mia. ²² Bía hen na bío sá le Dónbeení yi búenbúen wee tēní mia, sǎnkú bíá wee sá ho *Oroomu bēε cǎn.

²³ Le o Nùhúso Yeesu Krista wé mu sáamu làa mia.

Ho vūahū na ó o Poole túara nɔn ho Koloosi kèrètíewa kuure yi

Vūahū túaró jūhū

Ho vūahū na kà lé o Poole túara ho nɔn ho Koloosi lóhó kèrètíewa kuure yi. Yia nín-yání buera le Dónbeení bióni bín lé yia 6a le Epafaraasi, o là a Poole páania wee sá ho tonló dà-kéní. O wee lé ho Koloosi lóhó mí bεere yi (1.7; 4.12).

Pāahū na ó o Poole wi ho kàsó yi ho Oroomu yi (4.3), ó o Epafaraasi 6ueé 6úεεkíó wo á bía nɔn wo yi le 6a núpua 6úí hínɔn wee vīnī ho Koloosi kèrètíewa le ho káranló 6úí síí.

Lé bŭn nɔn ó o Poole túararáa ho vūahū na kà nɔn 6a yi, á zéení le Dónbeení túiá poni làa ba, bèra a na á 6a pī 6a núpua mu káranló. O mún bía nɔn 6a yi le le Dónbeení dīn o Yeesu *Krista wán léraráa ho dīmíjá, á lé orén le wee dīn wán kánínáa 6a núpua (1–2).

O zéenia bíó 6a wé è 6ua le mítén 6a páaníló là a *Krista yi (3–4).

Lé o Tisiiki là a Onεziimu ó o Poole tonkaa le ho vūahū mu á 6a vaá nɔn ho Koloosi kèrètíewa kuure yi.

Le tēeni

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeení le mí síi bíó á wó á í lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mí wee túa ho vūahū na kà. Inén le wán za Timótee ² á wee tēeni mínén wán zàwa le wán hñni na bíó sá le Dónbeení yi ho Koloosi lóhó yi á páania là a Krista, á síadéró wo yi fàrá tīna. Le wán Maá Dónbeení à wé mu sáamu làa mia, á na ho hēerá mia.

O Poole Dónbeení bāraká déró bíó

³ Hen ká wa sansan wee fio wa Nūhūso Yeesu *Krista 6àn Maá Dónbeení yi mí bíó yi, á wa dé le bāraká. ⁴ Wa wee dé le bāraká lé bíó wa já bíó mí sía dóráa o Yeesu Krista yi bíó, làa bíó mí waráa bíá 6úén6úen na bíó sá le Dónbeení yi. ⁵ Mí dó mí sía á wa mín, lé bíó mí dó mí sía á wee lòní le Dónbeení bè-tente na le dó mí jii le mí í ká làa mia ho wáayi. Mu bè-tente mu á mí já bíó pāahū na 6a buera le bín-tente nɔn mia yi, dén na lé ho túiá poni. ⁶ Ho dīmíjá 6úén6úen yi, á bía wee tà le bín-tente mu bíó, á wé bíó sí le Dónbeení yi á wee dé wán ká 6a wà. Lé ká síi á mu mún wee wéráa mínén cón á lá ho pāahū na mí já le bín-tente mu yi, á zūna le Dónbeení sáamu bíó binbirí à 6uee 6úe ho zuia jii wán. ⁷ Mu lé o Epafaraasi, yia wa wa làa sóobé na làa wén páania wee sá a Krista tonló, lé wón buera le bín-tente mu nɔn mia. O wee sóobá mítén á sáráa o Krista tonló wa lahó yi mí cón. ⁸ Lé orén 6ueé bía le waminí na á le Dónbeení Hácírí wó á mí wa làa mín bíó làa wén.

⁹ Lé bŭn nɔn á pāahū na wa já mí bíó yi jii wán, á wa wee fio le Dónbeení yi fēεε mí bíó yi. Wa wee fio le le Dónbeení na mu bè-zúrímíní le mu bíó zúríló 6úén6úen na wee lé lerén mí bεere Hácírí cón mia. Lé bŭn nɔn ká mí í zúrí bíó le síi vá yi á mu jii í sí. ¹⁰ Bŭn ká mí í dárí nɔn 6ua mítén làa bíó mu koráa là a Nūhūso, á mí wé è wé bíó sí a yi 6úén6úen fēεε le há wára na se le mí síiwá 6úén6úen, á à wíoka à zúrí le Dónbeení. ¹¹ Bíó le Dónbeení pánká jii mia, á wa wee fio le yi le le wé à mí pánká kεní bèra a na à mí wé dárí hí mí sía, á jii mí yiwa le le sí-wεε. ¹² Mí wé dé wán Maá Dónbeení bāraká. Le wó á mí ko á

mi nii κεῖν ἡ κῆρα na le bàrá ká làa bíá bío sá le yi mu khoomu yi le cón. ¹³ Le kánia wen le tíbirí pánká nii yi, á wa wáa wi le Za na le wa làa sòobéé béení ðiiní ¹⁴ Lé o Za mu pánká yi á le kánia wen, á séra wa bè-kora dia.

O Krista khòoniló leni

¹⁵ O Za mu yi á wa wee mi le Dónbeení na yí dà máa mi.
O kí mu bío búenbúen, á wi mu bè-lénnia búenbúen jùhú wán.

¹⁶ Lé bío ó orén lé yía le Dónbeení ðin wán léraráa mu bío búenbúen,
bío ho wáayi, làa bío ho tá yi,
bío wee mi, làa bío yí máa mi,
há pánkáwá lè mí síiwá búenbúen.

Le Dónbeení ðin orén wán á léraráa mu bío búenbúen,
mu bío búenbúen le léra orén bío yi.

¹⁷ Orén wi ká bío búí ðin yí léra.
Lé orén pánká yi á mu bío búenbúen wi mí lara yi sese.

¹⁸ Ba kèrètíewa búenbúen kuure na ka lòn sánia bán jùhú lé orén.
Lé orén le kuure mu búá wán.

Lé orén lé 6a ní-hía nín-yání so na vèera á máa bíni máa hí
bèra a na ò o ði mu bío búenbúen yahó.

¹⁹ Lé bío mu wó sína le Dónbeení yi á bío lerén karáa búenbúen à le Za mún
κεῖν làa bún.

²⁰ A mu mún wó sína le yi à le ðin orén wán à bío ho wáayi làa bío ho tá yi
búenbúen làa de bíni wé sí.

Lé o Za na húrun ho *kùrúwá wán á càni kúará pánká yi á le dóráa ho héera
lerén lè mu bío búenbúen pàahú.

²¹ A minén na lá lé 6a ní-háni le Dónbeení cón, á lá lé le zúkúsa mi yile-kora
lè mí bè-kora wéró bío yi, ²² á le wáa wó á mi bínia sí làa de bío le wó á le Za
wó a núpue á húrun pánká yi. Le wó ká síi bèra a na à mí ðan ðin le yahó
ká mi wee ce á fianí mia yi á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. ²³ Ká mí mahá ko
mí wíoka dé mí sía o Za mu yi, á fàrá ðin. Bío mí ðo mí sía wee lóoní bío le
Dónbeení dó mí jii le mí ì wé le bín-tente yi á mí yí khènnáa. Le bín-tente mu
lé ðio mí já khíina, ðio buera non ho ðimíjá núpua búenbúen yi. A lé lerén
bín-tente mu bueró tonló á Inén Poole mún wee sá.

O Poole lònbee na ó o wee lá bío

²⁴ Há làa na ká wán á le lònbee na á ì wee lá mi bío yi á ì wee zámaka
bío yi. Lé ká síi á ì sánia lò ò beráa á à tíiraa le lònbee na wa ko wa káa yi
jii* o *Krista tonló sáro yi 6a kèrètíewa búenbúen kuure na lé o sánia bío
yi. ²⁵ Inén wáa lé 6a kèrètíewa búenbúen kuure mu ton-sá lé bío le Dónbeení
kàrafáa ho tonló mi, á le 1 zéeni mí bíoní bío yahó búenbúen mi séeniló bío
yi. ²⁶ Le bíoní mu lé mu bío na le Dónbeení lá sá ho ðimíjá núpua búenbúen
yi haáni. Εε ká há làa na ká wán á le wáa zéenia le bíoní mu bío làa bío
sá le yi. ²⁷ Le Dónbeení le mí ì zéeni làa ba le le bío na lá sá yi na semu bán
síi mia á 6a núpua búenbúen níni ðan κεῖν yi. Bún bío so lé o Krista páaniló
làa mia. Lé bún non á mí dó mí sía wee lóoní ho cùkú na le Dónbeení dó
mí jii le mí níni ì κεῖν yi. ²⁸ Lé wón Krista so á wa wee zéeni bío, á wee jii le
Dónbeení nípomu ní-kéni kéní zení wán, á wee kàrán 6a lè mí ní-kéni kéní
mu bè-zúriminí pánká yi. Wa wee wé bún bèra a na à 6a ní-kéni kéní ðan dá
vé 6a páaniló lá a Krista pánká yi. ²⁹ Lé bún te bío á ì wee sáara ho tonló mu
lé 1 sòobéé lá a Krista pánká beení na wee mi bío á ì wee wé yi.

* 1:24 Mi loí Matiye vūahú 24.3-14; Maaki vūahú 13.19-23

2

¹ I wi à mi zūn le 1 wee sá lè 1 sòobéé minén lè ho Lawodisee lóhó kèrètɛwa, làa bía ká búenbúen na yere mún dín yí dá 1 wán bío yi. ² I wee sá lè 1 sòobéé bèra a na à mi búenbúen sía wé hereka à mi wé le dà-kéní bío mi wa làa mín bío yi. Bún bío yi á mi ì yí mu bè-tentewà lè mí síwà búenbúen na ko làa mia ká mí ɛntɛn zúna le le Dónbeení bín-tente na mi ná lè ho tũá poni. Lé bún ñ na ká mí ì zūn le Dónbeení bío na lá sá yi, bún na lé o *Krista. ³ Lé orén mí dòn á mu bío zūnló lè mu bè-zūnminí búenbúen na lé ho náfóro binbiri wee lé cón. ⁴ I bía bún non mia bèra a na à mi yí día mítén le o ɓúí khà lè mí bín-sía víní. ⁵ I mia mi tɛhú bún bon, ká 1 hácírí dén màhá wi làa mia. Bío mi ɓuannáa mín sese, làa bío mí sɛadéro o Krista yi fára tɛna á ì sli wan bío yi.

Wa páníló là a Krista bío

⁶ Awa, á bío mi tà ò o Yeesu *Krista wé mi Núhúso, á mi wáa ɓua miten làa bío sɛ a yi mi páníló làa wo bío yi. ⁷ Mi fára mí sɛadéro wo yi lòn vɛndèe na naní zon ho tá yi bío sii. Mi le mí sɛadéro mu wo yi à wíoka wé dé wán. Mí wíoka fára dín mi sɛadéro wo yi. Mí wé mu búenbúen héha lè ho kàránló na mí yú, à wíoka wé dé le Dónbeení báraká fèéé.

⁸ Mi pa miten bío. Mí yí día le 6a núpua ví mia lè mí kàránló na yí bon á ɓúhú mia. Hón kàránló so fára 6a núpua làndáwá lè ho dímíjána pánkáwá na yí máa mi wán, ká ho yí fára Krista wán. ⁹ Mu bon, bío ó o Krista wó a núpue mí cúee á bío le Dónbeení karáa búenbúen ó o mún karáa. ¹⁰ A le Dónbeení bío dání yí á mi bío búenbúen jii sù mí páníló là a Krista yi, wón na wi há pánkáwá na yí máa mí búenbúen ɓúhú wán. ¹¹ Bío mí pánía làa wo, á mí lé 6a núpua na 6a kúiora. Ká hón kúioro so màhá yí wó mí sánía yi. Ho *kúiiro na ó o *Krista wó lé mu bè-kohó pánká na ó o léra mia. ¹² Páahú na mí bátízera yi, á mí ka lòn núpua na pánía nùuna là a Krista á mún pánía vèera làa wo lé bío mí dó mí sía le Dónbeení pánká na vènia wo léra 6a ní-hía tɛhú yi. ¹³ A minén na lá húrun le Dónbeení cón mu bè-kora na mí lá wee wé làa bío mí yí kúiora bío yi, á le wáa vènia mia mí páníló là a Krista bío yi. Le séra wa bè-kora búenbúen día. ¹⁴ Wa wékheró bío na ná wa púná yi á le 6ó ɓúhú lòn kení vūahú bío sii. Le ɓúaa mu ho *kúrúwá wán á 6óráa mu ɓúhú. ¹⁵ Le fáara há pánkáwá na yí máa mí búenbúen fūna á dó há niyio há yi 6a núpua búenbúen yahó o Krista húmú ho kúrúwá wán pánká yi.

¹⁶ O o ɓúí wáa yí ko ò o cítí mia bío mí yí bò 6a *làndá yi mu bè-dínii lè mu bè-ɓunii dání yi, táa bío mí yí máa dí há sɛn-beera, táa ho pñhú miló nín-yání wizonle sánú, táa 6a *zúifúwa vūnkalo wizonle sánú. ¹⁷ Bún búenbúen fù lé bío lá wá ɓueé wé ɓan khánkhánaamu. Ká mu binbiriso wee lé o Krista yi. ¹⁸ Mí yí día le o ɓúí bío le mí yí ko lè ho cūnú le Dónbeení cón. I wee bío bía wee wé lè 6a wee liíní mítén à ɓúaaní ho wáayi tonkarowá bío. Ba wee bío le mí bío ɓúhú wi po bía ká 6a bè-minii bío yi. Lé ɓarén te mí kúrú yilera. Ba wee yòoní mítén mu bío yi káamáa. ¹⁹ Ba yí cèéra a Krista na ka lòn sánía ɓan ɓúhú yi. Lé orén wee wé á há sánía ɓiowa na cèékaa mín yi à wé dá làa bío le Dónbeení le mu wéráa.

Wa húmú lè wa vèeró là a Krista bío

²⁰ Mí pánía húrun là a Krista, á kánía ho dímíjána pánkáwá na yí máa mí níi yi. A léé webio non á mí pá wee día miten à 6a kíkáka yi lè mí *làndáwá, ka lè mí bío pá sá ho dímíjána yi? ²¹ Ba le mí yí lá bío ká, à yí dí bío ká, à bío ká mí yí dá. ²² Hón làndáwá so bío ciran mu bío na ká a núpue jñána mu lè mí màkóo,

à mu vé. Lé 6a nùpua bò hã á wee kàrán làa mín. ²³ Mu bon, mu ka lòn bè-zũrminĩ bío na se á wee zéeni le 6a nùpua wé dé mí sòobéé le Dónbeenĩ bío yi, à wé liinĩ mítén, à wé beé mí sánia lò. Éε ká mu ɲúhũ màhá mía. Mu wee káɲa bío 6a nùpua sía wee vá yi mí dòn yi.

3

¹ A bío mi ka lè mi vèera là a *Krista, á mi wáa wé cànka bío bío sã ho wáyai, hen na ó o Krista yòò kará yi le Dónbeenĩ nín-tlání. ² Mi wé leéka bío bío sã ho wáyai bío, ká mi wé yí leéka bío bío sã ho ðímíɲá yi bío. ³ Mu bon, mi ka lè mi húrún, á mi wáa yú le mukòn-flnle là a Krista, wón na pánia lè le Dónbeenĩ. Bia bío sã ho ðímíɲá yi á le mukòn-flnle mu bío sã yi. ⁴ O Krista lé yia lé mi mukání. Ká a Krista khúí wà ɓueé zéeni mítén lè ho ðímíɲása, á mún ñ zéeni làa ba le mi bío sã mí yi, á mi ì páná a cùkú yi làa wo.

Le mukòn-flnle lè le mukòn-ktnle bío

⁵ Awa, á bío wi mia na bío sã ho ðímíɲá yi á mi ɓúe ɲúhũ. Bũn na lé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà, lè hã ñiyi-wará, lè mu bío na yí se na mi sía wee vá yi, lè hã yío na yí máa sí lè mu bío. Bũn na ka lòn wónna na mi dó mí sía yi. ⁶ Hãn wékhewa so lé hãa wee wé à le Dónbeenĩ síi cínáa [bia yí máa bè le bíonĩ yi.] ⁷ Lé bũn ɓàn síi á minén mún lá wee wé pãahũ na hã wékhewa pãnká wi mi wán. ⁸ Éε ká hã laa na ká wán á mi khí mu ɓúenɓúen yi. Mi wé yí le mí sía cĩ, mi día le mukòn-ɲiilè, lè hã lantaa, lè hã kãakó-bionĩ. ⁹ Mi wé yí fúaa sabionĩ na mín yi. Mi wé yí wé bũn biowa so, lé bío mi wáa día bío mi fù wee ɓua lè mitén. ¹⁰ Mi wáa yèrèmaa wó 6a ñi-fla. Lé le Dónbeenĩ wó mia lè 6a ñi-fla á wee yèrèma mia fèéé, à mi ɓonmín làa de, à mi zũr le binbirĩ. ¹¹ Lé bũn ɓàn á 6a *zúifùwa làa bia yínɔĩ 6a zúifùwa, làa bia kúiora làa bia yí kúiora, lè 6a ñi-hání, làa bia yío yí héra, lè 6a wobáani làa bia wi mítén, bãn ɓúenɓúen á hueekaró mía yi. O *Krista mí dòn lé yia bío ɲúhũ wi. Bia dó mí sía wo yi ɓúenɓúen ó o pánániaa.

¹² Awa, minén na le Dónbeenĩ wa á hueekaa á mi bío sã le yi, mi wáa wé 6a nùpua na zũ le màkárí. Mi wé wé mu tentemu. Mi wé liinĩ mitén à wé wayika. Mi wé ɲĩ mi yiwa. ¹³ Mi wé yí le mí sía cĩ mín yi. Ká a ɓúí wé wó khon lè mí ninza, à mi sèn día na mín yi. Bío ó o Núhũso sérarãa mi wékheró día, lé bũn ɓàn síi á minén mún wé sèn día nanãa mín yi. ¹⁴ Mi warĩ mín, bũn lé bío bío here á po bío ká ɓúenɓúen. Lé bũn á à wé mia lè le dà-kéní binbirĩ.

¹⁵ Le o Krista héerã na ó o wee na mia à dí mi biowa ɓúenɓúen yahó. Lé hón héerã so á le Dónbeenĩ hueekaa mia à mi keĩ yi, à mi wé lòn sánia dà-kéní. Mi wé dé le bárakã. ¹⁶ Le o Krista bíonĩ keĩ mi yiwa à ɲii sí, à mi wé kàrán mín, à wé henĩ mín sía lè mu bè-zũrminĩ na ɲii sú. Mi wé sío hã lení lè mí síiwà lè mí sía ɓúenɓúen á dérãa le Dónbeenĩ bárakã. ¹⁷ Bío mi wee bío làa bío mi wee wé ɓúenɓúen á mi wé wé là a Núhũso Yeesu yèni. Mi wé dé o Maá Dónbeenĩ bárakã o Yeesu mu pãnká yi.

Bío wa ko wa ɓua làa mín

¹⁸ Hãawa, mi wé liinĩ mitén na mi bárání yi, làa bío mi ko mi wé wé làa bũ mi pánúiló là a Núhũso bío yi. ¹⁹ Báawa, mi warĩ mi hánání. Mi wé yí ɲiinĩ mi mukání 6a wán.

²⁰ Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mí nuwà bíonĩ yi mu bío ɓúenɓúen yi, lé bío á bũn sí a Núhũso yi. ²¹ Maáwà, mi wé yí cĩí mi zàwa sía à tée 6a bàra.

²² Wobáani, mi wé bè mi ɲúnása na wi ho ðímíɲá yi bíonĩ ɓúenɓúen yi. Mi wé yí wé mu 6a yío yi mí dòn à càráa le yèni 6a cãn. Ká mi màhá wé sá na 6a

yi lè le yi na wee ce, bïo mi wee kòmbi o Nùhũso bïo yi. ²³ Mi wé wee sá tonló lée tonló, à mi hén mi yiwa sáraa ho, à keí lè mu lé o Nùhũso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ²⁴ Lé bïo mi zū le o Nùhũso á à sàání mia, dén sàání so lé há kía na ó o bárá ká láa bía bïo sá a yi. Yia lé mi Nùhũso lé o Yeesu Krista, lé wón á mi wee sá na yi. ²⁵ Ká bía bën wee wé bïo yi téréna, bán ó o Nùhũso á à sàání yi á à héha láa bñn, o máa hueeka nùpua mín yi.

4

¹ Wobáání júnása, mi wé wé bïo téréna á héhaa lè mi wobáání. Lé bïo mi zū le minén mún Nùhũso wi ho wáayi.

Le zéení lè le tēení bïo

² Mi yí khí ho fioró yi. Mi dé sòobéé ho yi á wé dé le Dónbeení bāraká fēéé. ³ Mi mún wé fio na warén yi bèra a na à le Dónbeení hén mí bín-tente bueró jii na wen, bñn na lé o *Krista bïo na lá sá yi. Lé bñn bïo yi á i wiráa ho kàsó yi. ⁴ Mi fio na mi bera a na à i dàn zéení mu wéréwéré láa bïo á i ko á i zéení láa bñ. ⁵ Mi wé zūn miten guaró bía yínón 6a kèrètíewa fíahũ. Páahũ lée páahũ na mi dá à wé mu bè-tentewá yi à mi wé mu. ⁶ Mi wé 6a nùpua na zū há bioní à wé bïo há bín-tentewá, à wé dàn bïo lè 6a nùpua láa bïo mu koráa.

⁷ O Tisiiki 6ueé zéení bïo á i bïo karáa 6úen6úen láa mia. Wón lé wán za mu kèrètíemu dání yi á i wa láa sòobéé. O wee sòobá mítén à sáraa o Nùhũso tonló láa mi. ⁸ Bïo nòn á i wee tonkaráa wo mi cón lée bèra a na à mi zūn bïo wa bïo karáa, o ò híí mi sía. ⁹ O Onēziimu na wee lé mi cón á à bè mín láa wo. Wón mún lé wán za mu kèrètíemu dání yi á i wa láa sòobéé. O slidéro o Krista yi fará tina. Lé 6arén mí nùwá jún á à bè mín 6ueé zéení bïo wó wa cón 6úen6úen láa mia.

¹⁰ O Arisitaaki, yia láa mi páanía wi ho kàsó yi á wee tēení mia. O Baanabaasi 6án za na 6a le Maaki mún wee tēení mia. O 6uenló bïo fèra bía nòn mia. Ká a 6ueé dñn mia, à mi 6ua a sese. ¹¹ O Yeesu, yia 6a mún wee ve le Zusituusi wón mún wee tēení mia. Ba *zúifùwa na lé 6a kèrètíewa fíahũ, á bán mí dòn lé bía láa mi páanía wee sá, à zéení le Dónbeení bá-zàmu bïo. Ba henía i síi. ¹² O Epafaraasi, yia wee lé mí cón, á mún wee tēení mia. Wón mún lé o Yeesu Krista ton-sá, á wee sòobá mítén à fio fēéé mi bïo yi bèra a na à mi sladéro le Dónbeení yi wioka fará tln, à wé 6a kèrètíewa na dñn wó, á yi máa titika le Dónbeení síi bïo wéro yi. ¹³ Inén i beere mòn bïo ó o wee beéráa mítén lò láa sòobéé minén lè ho Lawodisee lè ho Hiyerapoliisi lórá kèrètíewa bïo yi. ¹⁴ O Luki na lé o dákòtuarán, yia á i wa láa sòobéé, là a Demaasi mún wee tēení mia.

¹⁵ Mi tēení wán zàwa lè wán hinni kèrètíewa na wi ho Lawodisee lóhó yi. Mi mún tēení a Ninfa lè 6a kèrètíewa na wee kúee mín wán o zii yi.

¹⁶ Ká mi káránna i vūahũ mu wó, à mi na ho ho Lawodisee kèrètíewa kuure yi á bán mún kárán. Ká bán mún tonía ho vūahũ na nòn 6a yi á nòn mia, à mi mún kárán hón.

¹⁷ Mi hení na a Aasiipu yi le ho tonló na o Nùhũso kàrafáa wo yi ò o wé sá à ho jii sí.

¹⁸ Lònbió lé Inén Poole lè i nín-bia á wee túa bïo ká à na mia. Mi yí le mi yiwa sá miñ ho kàsó na á i wi yi. Le le Dónbeení à wé mí sáamu láa mia.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole túara nɔn ho Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho á nɔn ho Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi. Ho Tesaloniiki mu lé ho Maseduana kòhú ló-beenì. Ba kèrètíewa kuure na ho lóhó mu yi lé orén Poole fàrá le. Èé ká a màhá yí dàrna yí kará bín yí míana. Lé bío á ho kàránlò na ó o wee na á 6a *zúífùwa búí yí tà bío, á 6a nɔn wo (Bè-wénia vūahú 17.1-17). Bío nɔn ó o túararàa ho vūahú mu lé ho tonlò na ó o sá hūnía yi bín ó o wi ò o bíní sí jii.

Bíó le kuure mu yí fàrá yí míana, ká bíó le kèrètíewa wee wé ká mu se búenbúen ó o já, ó o wee zámaka mu bíó yi, á wee hení 6a sía le 6a bánbá à 6a kèrètíemu wé va lè ho yahó. O bíá 6a nì-hía vèeró bíó làa ba, làa bíó ó o *Krista à bíní ì buen á 6ueé fé bíá dó mí sía wo yi. O mún bíá le 6a wé sá à yí dí parí.

Ba bè-zúrìlowà tò mu wán le ho vūahú mu lé hía lé o Poole nín-yání vūahú na ó o túara. O túara ho há lúlúio búarà-jun làa píru (50), lè ho búarà-jun làa píru làa dà-kéní (51) pàahú o Yeesu teró mún.

1 Mu lé warén, o Poole, là a Silivén là a Timotee á wee túa ho vūahú na ká à na minén Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi, minén na bíó sá a Maá Dónbeení là a Nùhúso Yeesu *Krista yi. Le le Dónbeení wé mí sáamu làa mia à na ho hээрà mia.

Bíó ho Tesaloniiki kèrètíewa buan lè miten

2 Wa wee dé le Dónbeení bārākà fèèè mi búenbúen bíó yi. Wa yí máa khí le Dónbeení floró yi mi bíó yi. 3 Wa wee leéka mi bíó fúuu wán Maá Dónbeení yahó. Lé bíó á mi yí dú parí mí síadéro le Dónbeení yi. Le waminí na wi mia lé dén nɔn á mi wee wéràa mu bè-tentewà. Á mi síadéro wa Nùhúso Yeesu *Krista yi á mún fàrá òn. 4 Wán zàwa lè wán hinni, wa zū mu le le Dónbeení wa mia á hueekaa à mi bíó sí le yi. 5 Wa yí buera le bín-tente yí nɔn mia lè wa jini mí dòn, wa mún wó mu lè le Dónbeení Hácírí pánká, á mún làa mu yi kékén le le bín-tente mu bíó lé ho tūiá. Bíó wa buan lè waten mi tñahú à mi bíó wé seráa á mi zū. 6 Bíó warén wó á mi bò yi, á mún bò bíó ó o Nùhúso wó yi. Hári bíó mi lò wee be làa sóobéé mí cúee, á mi pá tà bò le Dónbeení bíoní yí lè le sí-wèè, díó le Dónbeení Hácírí wee na.

7 Bíó mi wó ká lé búñ á bíá tà a Krista bíó ho Maseduana lè ho Akayii kána yi búenbúen lá ko 6a wé loñ yi à wé. 8 Lé lè minén cón ó o Nùhúso bíoní òn yi á sá pánáa ho Maseduana lè ho Akayii yi. Mu yínɔn búñ mí dòn. Mi Dónbeení bíó tàró á bènbèra há lùà búenbúen, á mu bàn bíoró yáa wáa jùhú mia wa cón. 9 Ba nùpua búenbúen wee bíó bíó mi buan làa wen bíó, pàahú na wa van mi cón yi. Ba mún wee bíó bíó mi pá há wònnà à mi tà le Dónbeení binbirí na wi fèèè bíó, á nɔn miten le yi 10 á pannáa le Za Yeesu na à lé ho wáayi ì buen, wón na le vèenía. Orén Yeesu mu lé yía á à kání wen le Dónbeení sí-cílè cití pàahú.

2

Ho tonlò na ó o Poole sá ho Tesaloniiki lóhó yi bíó

1 Wàn zàwa lè wàn hínni, minén miten mən wa ɓuenlò mi c̄n c̄nũ. 2 Mi zū mu le s̄ni wa ɓuen mi c̄n, á ɓa beera wa lò, á zùarína wən ho Filiipu lóhó yi. Ká le Dónbeenĩ màhá henía wa s̄a á wa bueraráa le Dónbeenĩ bín-tente non mia lè há kánkáa.* 3 Wa bè-biónii yí ðín bío na yí bon wán. Yilera na yí se mía wən. Wa yí máa cà à wa v̄ini nùpue. 4 Bùeé. Le Dónbeenĩ lora wən, á mən á wa ko làa b̄u, á le kàráfaa mí bín-tente wən á wa wee bue. Hen ká wa wee bío, se mu yín̄n nùpua á wa le wa à wéé s̄a, ká mu lé le Dónbeenĩ. Dén na zū bío kh̄ína zoó wi wa s̄a yi. 5 Mi zū mu kénkén le wa bióni yín̄n n̄-kh̄enlò bióni. Wa yí máa bío à cà bío nùpue ɓúi c̄n. B̄n le Dónbeenĩ mí beere zū. 6 Wa mún yí cà à minén tàá n̄-vio khòoní wən. 7 Wa yáá lá ko à wa wé fé bío ɓúi mi c̄n lé bío wa lé o *Krista tonkarowá. Ée ká wa màhá tà wayiira waten mi t̄ah̄ú làa bío ó o há-paa wé wayiiraa míten á loínáa mí zàwa yi bío síi. 8 Wa wa mia làa s̄obéé lé b̄n non á wa yí k̄paa le Dónbeenĩ bín-tente bueró à na mia yi mí dòn, á wa le wa à na waten ɓúenɓúen mi bío yi. B̄n wee zéeni le mi bío ɓ̄nt̄n here wən dàkh̄ína. 9 Wàn zàwa lè wàn hínni, ho tonlò na wa s̄a, làa bío wa lò bonnáa á mi zū bío. Wa s̄a le wisoni lè ho t̄n̄aah̄ú, bèra a na à wa bío yí wé s̄eró mi n̄-kéní ɓúi wán. Lé ká síi á wa wóráa á bueraráa le Dónbeenĩ bín-tente non mia. 10 Minén na tà a Krista bío á wa ɓuan waten sese yahó, á téréna waten. Bio ɓa dà à bío le wa wó khon yi á mia. Minén lè le Dónbeenĩ lé mu seérása. 11 Mi zū mu le mi n̄-kéní kéní á wa ɓuan làa bío ó o maá wee wé ɓua lè mí zàwa bío síi. 12 Wa non há yile-tentewá mia, á hína mi s̄a, á bía mu henía non mia le mi ɓua waten làa bío le Dónbeenĩ síi vá yi. Dén na von mia à mi k̄n̄ le bá-zamu cùkú yi.

13 Wa mún pá b̄n̄ia wee dé le Dónbeenĩ b̄aráká bè-vio ɓúi bío yi. P̄ah̄ú na mi j̄á le Dónbeenĩ bióni wa j̄in̄i yi, á mi yí ɓuan le lòn nùpue bióni, á mi ɓuan le lè le Dónbeenĩ bióni bío síi. Mu bon. Le ɓ̄nt̄n ló le Dónbeenĩ c̄n làa t̄úá. Le bióni mu bè-wénia wee mi minén na tà a Krista bío c̄n. 14 Wàn zàwa lè wàn hínni, ho *Zudee k̄h̄ú k̄er̄t̄ewa kuio na bío s̄a le Dónbeenĩ yi bío na s̄a ɓa yi lé b̄n̄ ɓàn síi á minén mún k̄áa yi. Le lònbee na yú ɓa ɓa *zúifùwa níi yi, lé dé n̄ lònbee so síi á m̄n zàwa mún beera lè mi lò. 15 Lé ɓar̄n̄ zúifùwa yáania ɓó le *Dónbeenĩ j̄i-cúa f̄erowá. Lé ɓa zúifùwa mún ɓó a N̄h̄úso Yeesu. Warén wa beere á ɓa beera lò. Le Dónbeenĩ síi bío wéró mía ɓa yi h̄úu. Bío bío wi ɓa nùpua ɓúenɓúen yi á ɓa tun wána. 16 Wa lá wi á wa bue le Dónbeenĩ bióni á na bía yín̄n ɓa zúifùwa yi á b̄n̄ fen, á ɓa wi ɓa h̄e wən. Lé ká síi á ɓa wó à tíraráa mí bè-kora na ɓa wee wé f̄éé j̄ii. Ée ká mu véenii á le Dónbeenĩ síi cà ɓa yi.

O Poole síi vá ó o mi ho k̄er̄t̄ewa wán

17 Wàn zàwa lè wàn hínni, wa saawaa m̄n yi á yú p̄ah̄ú à wa máa mi m̄n, ká wa màhá wee leéka mi bío. A wa wee b̄n̄b̄á, á wi wa mi mi wán, lé bío á mí bío wi wən làa s̄obéé. 18 Lé b̄n̄ non á wa lá wi á wa b̄n̄i ɓuee ɓúeékí mia. Inén Poole wó mu lora d̄n̄ há zen cúa-yen. Ká a *Sat̄ani màhá hò wən. 19 Bío non á wa dóráa wa s̄a, á wi le sí-wéé yi, lé minén bío yi. Lé minén lé le saánii na á à wéé wa s̄a wa N̄h̄úso Yeesu yahó o kh̄ii b̄n̄i ɓuenlò p̄ah̄ú. 20 Mu bon. Lé minén lé wa cùkú lè wa sí-wéé.

3

1 Bío wa míana wa máa jí mi s̄a, á wa j̄á wa yiwa san. Lé b̄n̄ non á wa tò mu wán le wa à k̄en̄i ho At̄ena lóhó yi wa dòn, 2 á wa tonkaa wàn za Tim̄tee mi c̄n, wón na wee s̄a le bín-tente bueró tonlò lè le Dónbeenĩ, ðio bío ciran

* 2:2 Mi loñ Bè-wénia v̄uah̄ 16.19-24; 17.1-9

o *Krista. Wa tonkaa wo ò o ɓuee wé à mi sladéro le Dónbeenĩ yi wioka fára ðn, ò o mún hení mi sía. ³ Lé bñn á à na ká minén ɓúí máa díá miten á ho zuia lònbee na wee yí mia máa lúnka mi yilera. Minén miten yáà zū mu le warén na tà a *Krista bño ko wa káa le lònbee mu yi. ⁴ Bño wa hña wi mi cñn á wa fèra bía mu nñn mia le wa lò ò be làa sòobée. Mj zū le bñn lé bño ɓèn wó. ⁵ Lé bñn nñn á ñjá ñ yi san á ñ tonkaa o Timotee mi cñn ò o ɓuee loñ bño mi sladéro le Dónbeenĩ yi bño karáa à bñní ɓuee bño na miñ. Bño dà-kéní á ñ lá zána yi, le nñn-sí ó o *Satáni khà mia vñinia. Ká mu lá wó làa bñn se wa seéra waten mi bño yi káamáa.

⁶ Eε ká bño ó o Timotee ló mi cñn ɓueé ðn, á bño ó o bía mi sladéro le Dónbeenĩ yi lè mi waminí ðání yi léé sí-wεε bño. O bía le ká mi san san lon wa bño à mi sía wa. O le mi wee cà à mi mi wa wán làa bño á warén mún yi à wa mináa mi wán bño síi. ⁷ Wán zàwa lè wán hñni, lé bñn nñn wa yúráa le sí-hñlè mi sladéro le Dónbeenĩ yi bño yi le hácírí yáaró lè le lònbee na wee yí wen yi. ⁸ Há làa na ká wán á bño mi can tina o Nùhũso yi á wee fání wa sánia. ⁹ Wa yáa yí zū bño wa à dé lè le Dónbeenĩ bára ká le sí-wεε na wa wee yí le yahó mi bño yi. ¹⁰ Wa wee fio le Dónbeenĩ yi lè wa sòobée le wisoni lè ho tñáahũ à wa làa mia bñní mi mín, á bño fòora mia mi sladéro le Dónbeenĩ yi bño yi à wa tñ bñn jñi.

¹¹ Le wán Maá Dónbeenĩ mí beere lè wa Nùhũso Yeesu á wioka ho wñhũ na wa à bè ɓueé mináa mi wán. ¹² Le o Nùhũso wé à le waminí na mi wa làa mín á mún wa lè ɓa nùpua ɓúenɓúen, à wé dé wán à yòo puuní. Le le waminí mu ɓonmín làa ðío á wa waráa mia. ¹³ Bñn ká a Nùhũso á à hení mi sía, á mi yiwa á à ce wán Maá Dónbeenĩ yahó, wa Nùhũso Yeesu làa bña ɓúenɓúen na bño sá a yi ɓuenló pàahũ.

4

Bño ɓa kèrètŕewa ko ɓa ɓua lè miten

¹ Wán zàwa lè wán hñni, wa kenía mia làa bño mi ñ ɓuaráa miten á bño á à wé sñáa le Dónbeenĩ yi. A le làa bñn mi ɓuan lè miten. Eε ká wa mahá wee fio mu mi cñn làa sòobée á wee hení mu na mia o Nùhũso Yeesu yèni yi le mi wioka dé mu wán.

² Há yile-tentewá na wa nñn mia á mi zū. Lé o Nùhũso Yeesu á há ló yi. ³ Bño le Dónbeenĩ wee cà lé à minén mi kuio bño sí le yi: Mi pa miten bño ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi. ⁴ Mi nñ-kéní kéní zūñ bño mi ñ hénínáa mi sánia yi mu bño yi à héha làa bño le Dónbeenĩ síi vá yi. ⁵ Mi yí díá miten à mu bño na yi se poní wé ɓúe làa bño á bía yí zū le Dónbeenĩ wee wéráa mu. ⁶ Nñi woon yí wé yí khe lè mín za mu bño mu ðání yi hùúu. Wa bía mu nñn mia vó á ñà mi zeñ wán le bña wee wé hñn wára so síi ó o Nùhũso síi á à cñ yi á à cítí. ⁷ Bño bía bon, le Dónbeenĩ yí von wen le wa wé há-fénló làa bá-fénló lè mí síiwà. Le von wen à wa bño sí le yi ɓúenɓúen. ⁸ Lé bñn nñn ká yía pá há bioní na ká, se mu yínáñ nùpue á ɓanso pá bño. Mu lé le Dónbeenĩ ó o pá, ðío wee na mi Hácírí mia.

⁹ Bñn khñna bñn, á mu jñhũ mún wáa mia à ɓa túa vñahũ na mia ɓa kèrètŕewa waminí ðání yi. Bño mi ñ wañ làa mín á le Dónbeenĩ zéenia làa mia vó. ¹⁰ Bñn lé bño á mi yáa ɓuan lè wán zàwa lè wán hñni ɓúenɓúen na ho Maseduana kñhũ ɓúenɓúen yi. Eε ká wa pá wee fio mia le mi wioka dé mu wán. ¹¹ Mí sòobá miten à keñ mín wán ho hээрá yi. Bño bño ciran mia lé bño mi wé loñ. Mi wé sá à ñjá mi màkóo miten làa bño wa heníanáa mu nñn mia.

12 Lé bñn á à na ká bñá yínón 6a kèrètɛwa wé è kònbi mia á mi bño mún máa wé sèró o búí wán.

O Nùhúso bñi buenló bio

13 Wán zàwa lè wán hínni, wa wi mi zún bñá húrun tùíá. Lé bñn á à na ká mi yilera máa yáa làa bñá yí dó mí sña 6a nì-hía vèeró bio yi bño síi. 14 Wa dó wa sña le o Yeesu húrun á vèera. Lé o Yeesu mu bio yi á le Dónbeení á à ve bñá húrun á à kúee mín wán làa wo.

15 O Nùhúso bioní búí dání yi, á bio ká lé bio wa à bio: Ká a Nùhúso khíi bñíá buara, á warén na yño á à wé lua hón pàahú so yi á máa dí bñá húrun yahó. 16 Le zèeré á à dé, á le Dónbeení wáayi tonkarowá nùhúso támu, lè le Dónbeení búaaní támu sá á à jí. Bñn ká a Nùhúso mí bεere á à lé ho wáayi á à lii. A bñá húrun ká 6a dó mí sña o *Krista yi á à vèe ho yahó. 17 Bñn món á warén na yño wi lua á le Dónbeení á à páaní í lá làa ba há ðundúio wán á yòó sñáa o Nùhúso yahó. Bñn ká wa à keñ lá a Nùhúso fεεε. 18 Mi wé bio há bioní mu na mín yi à henínáa mín sña.

5

1 Wán zàwa lè wán hínni, mu nùhú mia á 6a túa vñahú na mia mu biowa mu búenbúen bán wéró pàahú lè mu bán wizonle dání yi. 2 Minén mi bεere yáá zú mu sese le o Nùhúso buenló á khíi wé mu bè-vñikanií làa bio ó o kònlo wee wé buennáa ho tñàahú bio síi. 3 Ká 6a nùpua khíi wee bio: «Wa wi ho hээрà yi. Bio na yí se máa yí wen.» Lé hón pàahú so 6a yño buee tí ká mu bio búenbúen fù lunkaa mín yi 6a wán. Mu khíi yòoka 6a wán làa bio ó o há-sáñso sání vía wee wé yòokaráa o wán bio síi o teró pàahú. Ba máa fen le wizonle mu zoñ. 4 Eε ká minén wán zàwa lè wán hínni, minén bán mia le túbíri yi, á le wizonle mu máa yòoka mi wán là a kònlo bio. 5 Mi búenbúen bio sá mu khoomu yi, mi bio sá le wisoni yi. Mu yínón tñàahú wa wi yi. Wa mia túbíri yi. 6 Awa, á mi yí le dñmu búe wen làa bñá ká bio. Mi wa fání wa yño à zún waten buaró mu bio búenbúen yi. 7 Lé ho tñàahú á 6a nùpua wee wé da yi, á lé ho tñàahú á 6a mún wee wé nù khée yi. 8 Eε ká warén bán bio sá le wisoni yi á wa ko wa zún waten buaró mu bio búenbúen yi. Wa sladéro le Dónbeení yi, lè wa waminí á ko mu wé lòn hñá táró baká na wa à zí á à paráa waten yi, á wa sladéro ho kánlò bio yi á ko mu wé lòn hñlò kónlè na wa wé è búñ. 9 Le Dónbeení yí léra wen cítii bio yi. Le wi à le kání wen lè wa Nùhúso Yeesu *Krista níi. 10 Wón lé yña húrun wa bio yi, bèra a na ká wa yño wi lua loo, táá ká wá húrun loo, à wa làa wo páaní keñ mín wán. 11 Mi wé hení mín sña ká síi, á wé séenika mín à mi sladéro le Dónbeení yi wé dé wán làa bio mi yáá wee wéráa mu.

Há bioní na bio henia nòn 6a kèrètɛwa yi

12 Wán zàwa lè wán hínni, wa wee fio bio ká mi cón: Mi wé kònbi bñá wee sá le Dónbeení tonló mí cón, bán na ó o Nùhúso bàrà mi nùhú wán le 6a wé zéení mia. 13 Mi wé kònbi 6a, à warí 6a lè mí sòobεε le Dónbeení tonló na 6a wee sá bio yi. Mi keñ mín wán làa hээрà.

14 Wán zàwa lè wán hínni, wa pá bñíá wee fio mia: Mi wé bio 6a pariwá cón. Bia le hézání wi yi à mi hení bán sña. Mi wé sí 6a yídàwa. Mi wé ní mi yiwa 6a nùpua búenbúen biowa yi. 15 Mi pa miten bio, mi wé yí dí yúaa mín wán. Minén mín yi wé sòobá miten à wé mu bè-tentewá làa mín fεεε, à mún wé mu làa bñá ká búenbúen.

16 Mi wé le mi sía wa fɛɛɛ, 17 à yí khí ho fióró yi. 18 Mi wé dé le Dónbeení bārākà bío búenbúen yi. Bún lé bío le Dónbeení cà minén na lé lè dà-kéní là a Yeesu *Krista cón.

19 Mi yí hè le Dónbeení Hácírí bè-wénii. 20 Le Dónbeení jii-cúa na lé wee fɛɛ á mi yí pí à wé làa kàakó-bío. 21 Mi wé cincií mu bío búenbúen vé, à lén bío se mu yi à gua. 22 Mu bío na yí se lè mí síwà á mi khènnáa.

23 Le le Dónbeení na wee na ho h́ɛrà lé dío wé à mi kɛrí lè lerén bío binbirí. Le minén mi kùio, mi h́acírí, lè mi mànáká, lè mi sánía à le pa bío à fianí yí zo, à lònínáa wa Nùhúso Yeesu Krista búenló. 24 Le Dónbeení na von mia wee wé bío le dó mí jii le mí ì wé. Lerén lé dío á à wé mu á à tí jii.

25 Wán zàwa lè wán h́inni, mi wé fio na wɛn.

Le t̀ɛni

26 Mi t̀ɛní wán zàwa lè wán h́inni k̀ɛ̀ɛ̀ɛ̀wɛa búenbúen yi lè le k̀ɛ̀nbii.

27 I d́n o Nùhúso wán wee b́n b́nínáa mia, le ho v́ahú na kà à mi k̀arán le ɓa k̀ɛ̀ɛ̀ɛ̀wɛa búenbúen jí.

28 Le wa Nùhúso Yeesu Krista sãamu à k̀ɛ̀rí làa mia.

Ho ɲun níi vūahú na ó o Poole túara nɔn ho Tesaloniki kèrètɛwa kuure yi

Vūahú túaró ɲuhú

Ho vūahú mu na kà yi, ó o Poole bíníá lá a Núhúso guenló bío wee zéeni yahó. Lé bío 6a núpua búí hía wee bío wéréwéré le o 6uara vó. A mu dó le zánii 6a kèrètɛwa kuure yi. Ba wee bío le o Yeesu pá le mí máa fé mí. O Poole bía le sání ò o Yeesu bíní guen, ó o ní-súmúí búí á à híní ì káani 6a núpua, á 6a à sánsá le Dónbeení. Ba búí wee leéka le bío ó o Núhúso guenló wáa sùaráa ká sii, á mí ì kéni máa wé è sá dɛɛ, á 6a ninzáwa wé è díni. O o Poole pá mu, ò o bía bío ká nɔn 6a yi: «Yia yí wí ò o wé sá dɛɛ, á 6anso bèn mún yí ko ò o wé dí.»

O túara ho nín-yání vūahú á plina bío yɛn bún món ó o bèn túara hía ká.

¹ Mu lé warén, o Poole là a Silivén là a Timotee á wee túa ho vūahú na ká á à na minén Tesaloniki kèrètɛwa kuure yi, minén na bío sá wán Maá Dónbeení là a Núhúso Yeesu *Krista yi. ² Le o Maá Dónbeení là a Núhúso Yeesu *Krista wé mí sáamu làa mia, á na ho h́érà mia.

O Núhúso Yeesu 6ueé fl le citti

³ Wán záwa lè wán hínii kèrètɛwa, wa ko wa wé dé le Dónbeení b́aráka féɛɛ mí bío yi. Mu térénna á wa wé mu, lé bío mí siadéro le Dónbeení yi wee va lè mí yahó làa sóobɛɛ, á le waminí na mí ní-kéni kéní wa làa mín á wee dé wán. ⁴ Lé bún nɔn wa wee khòoníáa waten 6a kèrètɛwa kúio t́ahú bío mí tà f́ará dín sese bío yi, làa bío 6a núpua ɲina mia á wee beé mí lò á mí pá tà dó mí sía o Yeesu *Krista yi.

⁵ Mu wee zéeni le le Dónbeení citti fló térénna. Lé bún ñ na ká mí ì korí lè le Dónbeení bá-zámu, bío mí lò wee be bío yi. ⁶ Bío térénna lé bío le Dónbeení á à wé. Bía wee beé mí lò á le è beé lò. ⁷ Minén na lò wee be á le Dónbeení khii na há v́uríná yi làa wen páahú na ó o Núhúso Yeesu khii yóó lé ho wáayi lè mí wáayi tonkarowá na pánká wí á 6ueé líí zéeni mítén. ⁸ O ò 6uen ho d́shú na yékèyékè yi, á 6ueé beé bía yí wí 6a zúrí le Dónbeení lò, á yí máa bè wa Núhúso Yeesu bín-tente yi. ⁹ Lónbee na ɲii mia lé dío á à yí 6a. Le Dónbeení á à ɲa 6a á 6a á khèn lerén lè mí dànló na cùkú wí yi. ¹⁰ Nónzoñ na o ò lé á à 6uen yi, á bía bío sá a yí á à dé ho cùkú wo yi. Bía dó mí sía o yí á à mí a, á à zámaka a bío yi. Minén mún ñ kéñ 6a t́ahú, lé bío mí tà le bióní na wa buera nɔn mia bío.

¹¹ Lé bún nɔn wa wee fio féɛɛ mí bío yi. Wa wee fio le le Dónbeení yi le le wé á mí korí lè ho veró na le von làa mia. Wa wee fio le le Dónbeení dànló pánká yi, á mu tentemu na mí wee leéka wéro lè mí siadéro le Dónbeení yi à le Dónbeení tíí ɲii. ¹² Ká mu wó làa bún, á wa Núhúso Yeesu yèni á à yí ho cùkú mí bío yi, á minén mún ñ yí ho cùkú o bío yi. Bún lé wán Dónbeení là a Núhúso Yeesu Krista sáamu.

2

Bíó zéenta le Dónbeení zukúso dánti yi

¹ Wán záwa lè wán hínii, hen ká mu lé bío ciran wa Núhúso Yeesu *Krista guenló lè wa fémínló làa wo bío, á wa wee fio mia ² le mí yí dèení lúnka mí yilera á wé lè mí ɲúná mia b́ín, ka lè o Núhúso 6uara mí ɲá sá. Mu dà á wé

le mu f̄era n̄on mia l̄on D̄onbeen̄i j̄i-cúa, tàá mu b̄ia n̄on mia, tàá mu z̄een̄ia le wa ka l̄è wa túara mu ho v̄uah̄ ȳi n̄on mia. ³ Mi ȳi díá le n̄upue kh̄a mia làa b̄io búii síi h̄uúu, lé b̄io le wizonle mu máa dá ká 6a n̄upua á ȳi k̄aa, á ȳi pá le D̄onbeen̄i b̄io. A le D̄onbeen̄i z̄úkúso*, ȳia j̄uh̄ s̄ú á ȳi z̄een̄ia m̄iten ȳi vó. ⁴ B̄io 6a n̄upua wee 6aanaí búenb̄uen l̄on dofiina ó o ò firáa. O ò ȳoní m̄iten búenb̄uen wán. O kh̄ii hen̄í mí síi á ȳòò zo le *D̄onbeen̄i z̄i-been̄í ȳi á zoó keení ká a b̄io le mínén lé le D̄onbeen̄i. ⁵ B̄io á ĩ h̄ia ð̄in̄ ȳi ló mí c̄n̄, á ĩ b̄ia mu làa mia, tàá mi ȳi sà mu ȳi le? ⁶ Mi wáa z̄ú b̄io guan wo ð̄n̄ia b̄io ká wán. Lé búenb̄uen ó o máa z̄een̄í m̄iten ká mu ȳin̄í ho páah̄ na f̄era b̄o díá ð̄n̄. ⁷ Mu bè-s̄um̄ú na b̄io s̄ankaa á ð̄een̄ia búakaa wee wé. Páah̄ na á b̄io pá guan mu ð̄n̄ia á à kh̄en̄ làa bú, ⁸ búenb̄uen ká le D̄onbeen̄i z̄úkúso máhá á z̄een̄í m̄iten. O o N̄uh̄so Yeesu j̄ii s̄onsámu p̄anká á à búe o. O ò yáa wo lè mí búenl̄o p̄anká. ⁹ Le D̄onbeen̄i z̄úkúso mu kh̄ii b̄uen là a *Sat̄ani ð̄ar̄il̄o, á búe wé mu ȳéréké b̄iowa lè mí síiwà á à kh̄a lè 6a n̄upua. ¹⁰ H̄a wén-kora lè mí síiwà o ò wé á à kh̄a làa b̄ia wee v̄in̄í m̄iten. Ba wee v̄in̄í m̄iten lé b̄io 6a pá ho túiá poni na dá 6a wee k̄an̄í, á ȳi wa ho. ¹¹ Lé búenb̄uen á ho p̄anká na wee v̄in̄í á le D̄onbeen̄i á à dé 6a ȳi, bèra a na á 6a dé mí síi b̄io ȳi bon ȳi. ¹² A b̄ia búenb̄uen na ȳi máa dé mí síi ho túiá poni ȳi á 6a wee wéé mí síi mu bè-kora wéró ȳi, bán búenb̄uen j̄úná á à sí.

Le D̄onbeen̄i hueekaa mia á k̄ania

¹³ Wán z̄awa lè wán h̄inni, mínén na ó o N̄uh̄so wa, wa ko wa wé dé le D̄onbeen̄i b̄aráká f̄éee mi b̄io ȳi. Lé b̄io mu n̄in-yán̄í, á le D̄onbeen̄i hueekaa mia le mí ĩ k̄an̄í lè mí H̄ac̄ir̄i p̄anká, ð̄io wee wé á wa b̄io sí le ȳi, à séen̄í b̄io mí dó mí síi ho túiá poni ȳi. ¹⁴ Lé búenb̄uen le D̄onbeen̄i von mia b̄io ȳi le b̄in-tente na wa buera na mia p̄anká ȳi. Le von mia bèra a na ò o N̄uh̄so Yeesu *Krista c̄ukú á mi n̄ii keñ ȳi.

¹⁵ Wán z̄awa lè wán h̄inni, lé búenb̄uen à mi cén hen̄í mí lò, à f̄ará ð̄in̄. B̄io wa b̄ia lè wa j̄in̄í n̄on mia làa b̄io wa túara há v̄onna ȳi á ken̄ia làa mia à mi bè ȳi sese. ¹⁶ Wa N̄uh̄so Yeesu Krista mí beere lè wán Maá D̄onbeen̄i á wó á wa ȳi le sí-heb̄úee na j̄ii mía lè le síid̄eró binbir̄i. ¹⁷ Le 6a wíoka dé mí sí-heb̄úee wán, à na ho p̄anká mia, h̄ia mi ĩ wéráa mu b̄io búenb̄uen na se, mi b̄ion̄í lè mí wárá ȳi.

3

Mi wé fio na wen

¹ Wán z̄awa lè wán h̄inni, mu véen̄í á mi wé fio na wen bèra a na ò o N̄uh̄so b̄ion̄í wíoka wé ð̄an̄ ben̄ f̄è há lua f̄ua f̄ua à le ȳi ho c̄ukú há l̄on-vio ȳi làa b̄io á le b̄io wóráa mínén c̄n̄ b̄io síi. ² Mi mún fio á le D̄onbeen̄i k̄an̄í wen 6a n̄i-kora lè 6a n̄i-s̄um̄áa n̄in̄í ȳi, b̄io 6a búenb̄uen ȳin̄í n̄upua na wee tà à dé mí síi le D̄onbeen̄i ȳi. ³ Ee ká a N̄uh̄so wón le mí ĩ wé b̄io na ò o wé mu. O ò síi mia á à pa mi b̄io ó o n̄i-s̄um̄ú máa ȳi mia. ⁴ O N̄uh̄so h̄ína wa síi mi b̄io ȳi, o wee z̄een̄í mu na wen le b̄io wa hen̄ia n̄on mia á mi wee wé, á mún wee wé mu ká mi wá f̄éee. ⁵ Le o N̄uh̄so séen̄í mia mí yilera ȳi, à mi war̄ le D̄onbeen̄i, à mi mún ð̄an̄ wé j̄i mí yiwa làa b̄io ó o *Krista j̄anáa mí ȳi b̄io síi.

Mi wé síi làa b̄io á war̄én wórda mu

* **2:3** D̄onbeen̄i z̄úkúso: O z̄úkúso mu lé o Sat̄ani tonkaro. O pá le D̄onbeen̄i b̄io. Or̄én mí beere lànda na ó o b̄o ȳi mia. Le D̄onbeen̄i d̄ankáa w̄i o wán f̄éee.

⁶ Wàn zàwa lè wàn hɔnni, wa wee hení mu ù na mia wa Nùhúso Yeesu *Krista yèni yi, le bía búenbúen na lé 6a pariwà mi t̄ahú á yí máa 6ua mítén héha lè ho kàránlò na wa nɔn mia, á mi pa mítén bío yi. ⁷ Minén mi bɛɛɛɛ zú bío mi ì 6ua lè mítén á à wéráa lè wa bío. Warén kera làa mia á wa yí dú parí. ⁸ Wa yí día waten ó o búí yí díinía káamáa. Bùéé! Wa sá á lò bon làa sóobéé le wisoni lè ho t̄nàahú, bèra a na à wa bío yí wé sèró mi n̄-kéní woon wán. ⁹ Ho pánká na wa yú bío yi, á wa lá dà à bío le mi wé séení wɛn. Ɛɛ ká wa le wa máa bío mu. Wa wó mu kà s̄íi á zéenia làa mia le mi bè yi. ¹⁰ Páahú na wa kera mi cón á bío kà lè bío wa henía nɔn mia: Yia yí wi ò o sá d̄ɛɛ, á 6anso 6èn mún yí ko ò o wé dí. ¹¹ Wa wee bío làa mia kà s̄íi lé bío wa wee jí le 6a búí wi mi t̄ahú lé 6a pariwà. Ba yí máa sá d̄ɛɛ. Ba bè-wénia búí m̄ia ká yínɔ́í à dé mítén 6a n̄-vio bíowa yi. ¹² Bán nùpua so á wa wee fio á à hení bío kà á à na yi o Nùhúso Yeesu Krista yèni yi, le 6a ko 6a wé sá à dàrnáa mítén 6ua. ¹³ Wàn zàwa lè wàn hɔnni, minén bán yí le mi bàrá t̄è mu bío na se wéró yi. ¹⁴ Hen ká a búí p̄á le mí máa bè bío wa bía ho v̄uahú na kà yi, à mi zún 6anso bío, à wé yí va d̄á a, á h̄a n̄iyio ò dí o. ¹⁵ Ɛɛ ká mi mahá yí wé o lè mi zúkúso, ká mi wé zéení a lè m̄in za bío s̄íi.

Hã dúbuaa lè le t̄ɛn̄i

¹⁶ Le o Nùhúso mítén, yia lé ho h̄ɛɛrà 6anso, à wé na ho h̄ɛɛrà mia h̄a p̄onna búenbúen yi f̄ɛɛɛ. Le o Nùhúso k̄ɛrí lè mi búenbúen. ¹⁷ Lé ínén Poole lè ì n̄in-bia á te le t̄ɛn̄í na kà bío wee túa. I wee wé túa mu à véenináa ì v̄onna. Lé b̄un le ì v̄onna túaró s̄íi. ¹⁸ Le o Nùhúso Yeesu Krista wé mí s̄áamu lè mi búenbúen.

Ho nin-yáni vūahú na ó o Poole túara non o Timotee yi

Vūahú túaró jūhú

O Timotee bān maá hía lé o *Keressi nii, ká bān nu hía lé o zúifù hínzoró, á lé o kèrètɛ. O Poole là a Timotee zūna mín ká a Poole mu wà waá bue le Dónbeení bioní ho Lisitere lóhó yi. Mu pāahú ká a Timotee lé o yārónza fɛɛ. O hía dó mí sɪi le Dónbeení yi làa sòobɛɛ (Bè-wénia 16.1-3). A lá bɪn jii wán, ó o Timotee wāa bò a Poole yi á 6a wee sá le Dónbeení tonló (Bè-wénia 17.14; 18.5; 19.22).

O Poole vōnna na ó o túara non o Timotee yi lé hā bío jun.

Ho nin-yáni vūahú yi ó o bía bīowa bío tɪn bío:

1. O jà 6a kèrètɛwa zeñ wán le 6a pa mítén bía wee kārán 6a lè mu bío na yí bon bío yi.
2. O zéenia bío 6a kèrètɛwa ko 6a wé ɓuaanínáa le Dónbeení. O mún zéenia bío á 6a kèrètɛwa ɓúenɓúen, lè 6a kuio nī-káa làa bía wee séeni 6a ko 6a ɓua lè mítén.
3. Mu véenii ó o Poole zéenia bío ó o Timotee ko ò o ɓua lè 6a kèrètɛwa á dàni sáráa le Dónbeení tonló sese.

Le tɛɛnti

¹ Inén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé bío le Dónbeení na lé wa kánílo là a Yeesu Krista mu le 1 sá ho tonló mu konloon. ² Timotee, lé únén á ī wee túa ho vūahú na ká á à na yi, lé bío á wa sladéro o Krista yi dāni yi á ū lé 1 za. Le wán Maá Dónbeení là a Yeesu Krista na lé wa Nūhúso á wé mu bè-tentewà làa fo. Le 6a na mí waminí lè mí héeà mia.

Yi hácri bía wee vīnii 6a nūpua lè mí kāránló yi

³ Làa bío á ī biaráa mu non foñ, díá à ū keɛni ho Efɛze yi. Ba nūpua ɓúii wi ho lóhó mu yi á wee vīnii 6a nūpua lè mí kāránló. Cén hē 6a le 6a díá mu. ⁴ Mún bío na 6a yi le 6a yí na mítén hā wāhio bè-bionii yi, làa bío á 6án ɓuaawa bío wórāa bío bioró. Bɪn lé bío wee dé le wāanii na here 6a pāahú, mu yí máa wé à 6a na mítén bío le Dónbeení le mí ì wé yi, á wa yí dà máa zūn bío le Dónbeení le mí ì wé ká wa yí dó wa sɪa le yi. ⁵ Bío non á ī le ū biorāa mu na 6a yi lé bío á 6a ko 6a wañ mí ninzāwa. Ká 6a le mí wa mí ninzāwa á 6a ko à 6a sɪa ce à wé le hā yile-tentewà, à dé mí sɪa ɓúenɓúen le Dónbeení yi. ⁶ Hón wén-tentewà so ɓúenɓúen á 6a ɓúii pā díá à 6a wee vīnii mítén lè le wāanii-kánlè na jūhú mia. ⁷ O *Mɔyiize lāndá kāránló lè 6a nūpua bío á 6a wee hení ká bío 6a wee bío làa bío 6a wee kārán á ɓarén mí beere yí zū kúará. ⁸ Mu bon, o Mɔyiize lāndá se, ká wa wee bè ho yi làa bío á mu korāa. ⁹ Wa ko à wa zūn le ho yí bārā nūpua na téréna bío yi. Bùèé! Bía ho bārā bío yi lé bía yí máa bè le Dónbeení bioní yi, lè 6a nī-kāania lè 6a nī-sūmāa, lè 6a bè-kora wérowà. Ho bārā bía yí máa kǎnbi le Dónbeení, làa bía wee ɓua mítén lè le bío jūhú mia bío yi, làa bía wee ɓúe mí maáwá táa mí nuwà bío yi. Nī-ɓúe lée nī-ɓúe á ho bārā bío yi. ¹⁰ Ho mún bārā bía wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sɪiwá, lè 6a báawa na wee da lè mí ninzāwa báawa, làa bía wee yɛɛ 6a nūpua bío yi. Ho lāndá mu bārā 6a sabin-fūaalowa làa bía wee dé mí jini na ká 6a máa bè mu yi bío yi. Ho bārā bía ɓúenɓúen na yí máa bè ho kāránló na

térénna yi bío yi. ¹¹ Hón kàránlò so héhaa lè le Dónbeenì cùkúso bín-tente. Le Dónbeenì na wee wé mu bè-tentewa lè dén kàráfáa le bín-tente mu mií.

O Poole wee dé o Krista bārākā

¹² I wee dé wa Nùhúso Yeesu *Krista bārākā lè bío ó o nòn ho pànká mií á i wee sáráa o tonlò. I wee dé o bārākā lè bío ó o láa mií, á léra mi wó lè mí ton-sá. ¹³ Inén na fù wee yáa o yèni, á wee beé bíá tà a bío lò, á mún wee là a, éé ká arén wón mahá zúna í mākári lè bío á í lá yí zú bío á í wee wé, á í yí dó í síi wo yi. ¹⁴ Wa Nùhúso Yeesu Krista wó mu sáamu lè mí síiwá láa mi. O wó á í dó í síi wo yi, á wa a, á mún wa 6a núpua. ¹⁵ Bío á í wee bío ká láayi wi á ko à 6a núpua dé mí sía mu yi: O Yeesu Krista 6uara ho ðímjńá yi bera a na à 6a bè-kora wérowá kání. Á inén lé yía lé o bè-kora wéro po bíá ká. ¹⁶ Ká a Yeesu mahá zúna í mākári, inén na bè-kora wi po bíá ká, á jà mí yí í bío yi. O wó mu á zéénia lè 6a núpua na khii tà a bío á á yíráa le mukání binbirí na máa vé. ¹⁷ Le 6a núpua 6úen6úen dé ho cùkú le Dónbeenì yi à wé kònbì le, lerén na á núpue yí dà máa mi, á wi fèéé, á wee dí le béenì fèéé. Lerén mí dòn lé le Dónbeenì. *Amiina!

O Poole wee heni a Timotee síi

¹⁸ I za Timotee, bío ká lè bío á í heni ì na foñ, á héha lè há bíoní na le Dónbeenì ñi-cúa fèerowá yáania bíá ù dání yi, bera a na ù síi wé here le bín-tente tonlò na fo wee sá yi. ¹⁹ Wíoka dé ù síi, á sá ho lè le yi na se. Ba ñi-dòndáa 6úí pá bñn á 6a 6èn yí bñnia yí dó mí sía le Dónbeenì yi. ²⁰ Bán núpua so ó o Himenée là a Alekisándere wi fñahú. Á í díá 6a á 6a bío sá a Satáni yi, bera a na à 6a yí bñni yí là le Dónbeenì.

2

Bío á wa ko à wa wé fio bío yi

¹ Bío á à wé here mia á à dí bío ká 6úen6úen yahó lè bío ká: Mi wé fio le Dónbeenì yi lè mí sòobéé, á 6ón6ónì le, á dé le bārākā 6a núpua 6úen6úen bío yi. ² Mí wé fio na 6a bá-záwa láa bíá á ho pànká wi níi yi 6úen6úen yi, lé bñn ñ na ká wa à keñ ho héerá yi, á à wé waten, á mún wé è wé há wárá na se. ³ Ho fio á na 6a núpua yi léé bío na se, á mu mún sí le Dónbeenì na kánia wen yi. ⁴ Le wi á 6a núpua 6úen6úen kání á zúñ ho túiá poni. ⁵ Mu bon, le Dónbeenì léé dà-kení. Á yía wi 6a núpua láa de páahú léé ñi-kení. Wón lé o Yeesu *Krista na 6ueé wó a núpue. ⁶ O 6uara 6ueé nòn mítén á kánianáa 6a núpua. O wó mu á zéénianáa le le Dónbeenì wi le kání 6a núpua 6úen6úen ho páahú na mu ko yi. ⁷ Lé bñn bío yi á le Dónbeenì wóráa mi lè mí bín-buero, á tonkaa mi le í kàrán bíá yínjń 6a *zúúfúwa, á 6a dé mí sía le yi. Bío á í mà ká léé túiá poni, sabéré mia mu yi.

Bío 6a háawa ko 6a wé 6ua lè mítén

⁸ Awa, á bñn lé bío nòn á í wi á há lùà 6úen6úen yi à 6a núpua hóoní mí níni dá ho wáyai à fioráa. Ba yí le mí sía cñ mún yi, 6a mún yí zá láa mún à wéráa mu. ⁹ I mún wi à 6a háawa sía zíló à héha láa bío mu koráa 6a núpua 6úen6úen cñ. Ba ko 6a wé dé le kònbii mí sía zíló yi, á wé 6ua mítén sese. Le 6a ñún-vání wíokaró yí wé bío na à na ká 6a núpua wé è loñ 6a yi. Há donkhue-sla na wó lè ho sánú táá bè-vio 6úí na yáwá here à 6a wé yí zñ. Ba yáá pá yí ko 6a wé zñ há sía na yáwá here dàkhíina. ¹⁰ Éé ká 6a wé sòobá mítén à wéráa há wárá na se. Bñn lé bío 6a háawa na le mí wee kònbì le Dónbeenì ko 6a wé 6ua lè mítén. ¹¹ Ho kàránlò páahú á 6a háawa ko 6a wé tété à bé zo à jínáa yía wee na ho kàránlò cñ. ¹² I yí tà le 6a háawa wé kàrán 6a báawa,

tàà à 6a yí pànká 6a wán. Ba ko 6a wé keení sùnì. ¹³ Mu bon, o Adàma lé yía le Dónbeenì má ho yahó á màhá bò yi mánáa o Eeve. ¹⁴ A mu mún yínóí o Adàma lé yía ó o *Satàni sùna, o háa lé yía ó o sùna, á lé wón lé yía yí bò le Dónbeenì bè-biónii yi. ¹⁵ Hàrì bío mu wó kà á 6a háawa á à kàní 6a hámu bío yi, ká 6a dó mí sía le Dónbeenì yi, á le waminí wi 6a yi, á wee 6ua mítén sese láa bío le Dónbeenì le mu koráa.

3

Ba kèrètɛwa kuure ya-díwá

¹ Bío á í mǐ ì na mia á láayi wi: Nùpue na wi ò o wé o ya-dí 6a kèrètɛwa kuure yi, wón wi ò o sá tonló na se. ² O ya-dí ko ò o zūn mítén 6uaró à wékheró bío yí mǐ leé yi. O ko ò o wé háa yà-kéní 6anso. O wára ko à há wé se, á wé o nùpue na bío 6úen6úen ó o wee wé kǎna, á 6a nùpua wee kǎnbi. O mún ko ò o zūn 6a ní-hání 6uaró, á zūn 6a nùpua káránló. ³ O yí ko ò o wé ja-ju, o mún yí ko ò o wé nùpue na wa fio, 6úeé. O sli ko le wé se, á wé o nùpue na yí wa bíoní. O yí ko ò o sòobá dé mí sli le wári yi. ⁴ O ko ò o dàr mí zli nùpua 6ua, ò o zàwa wé ní a cǎn, á wé kǎnbi o. ⁵ Ká a nùpue háa yí dà mí kùrú zli nùpua máa 6ua, ó o ò wé kaka á dàr ñ 6uaráa 6a kèrètɛwa kuure? ⁶ O ya-dí yí ko ò o wé nùpue na sídéro o *Krista yí ñn yí miana, bèra a na o háa yí yòoní mítén mu bío yi, á le Dónbeenì siini a jùhú láa bío le siinianaa o Satàni jùhú bío síi. ⁷ O ko ò o wé o nùpue na wee 6ua mítén sese á bía yínóí 6a kèrètɛwa wé kǎnbi o o wén-tentewá bío yi, bèra a na à bè-kohó bío yí mǐ leé wo yi, ò o Satàni háa yí yí o ví.

Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá bío

⁸ Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá ko à 6a wé 6a nùpua na wee 6ua mítén sese, á yí wé jini jùn 6ansowá. Ba yí ko 6a wé ju ho *divén dà mí níi wán, á sòobá dé mí sli le wári càrò yi. ⁹ Le Dónbeenì túiá poni bíoní na le zéenia há sladéro le yi dání yi á 6a ko 6a wé bè yi lè le yi na wee ce. ¹⁰ Hen ká mi le mi ì lén nùpua á à wé lè 6a kèrètɛwa kuure ton-sáwá à mi loí 6a ká fianí mia 6a yi, ká 6a dà à sá ho tonló mu, á mi wáa 6ua bán. ¹¹ Ba hánání ko à 6a 6ua mítén sese, á yí wañ há ní-ju. Ba ko 6a wé 6a nùpua na bío 6úen6úen 6a wee wé kǎna, á láayi keí mu bío 6úen6úen yi. ¹² Ba kèrètɛwa kuure ton-sá ko à 6àn háa wé yà-kéní, o ko ò o dàr mí zàwa lè mín zli nùpua 6ua. ¹³ Ba kèrètɛwa kuure ton-sáwá na tonló se bán á 6a nùpua wee kǎnbi, á 6a poní á à sén á à bioráa o Yeesu na 6a dó mí sía yi bío.

Mu bío zūnló na wa wee yí o Krista yí cǎn

¹⁴ I wee leéka à í buen ù cǎn hen láa cinú. Ee ká í wee túa bío ká ¹⁵ bèra a na ká í miana 6uararáa à ù pá zūn bío á ù 6uaráa ütén 6a kèrètɛwa kuure yi. Dén kuure so lé 6a kèrètɛwa zli-jùhú na bío sá le Dónbeenì yi. Le kuure mu lé ño sá ho túiá poni ñnía láa bío á há bòròbòròwa wé sínáa le zli ñnii bío síi, lé lerén á ho túiá poni mu ñn wán. ¹⁶ Le Dónbeenì bè-sánkanii na le zéenia láa wen wa sladéro o Yeesu yí dání yi bèntín léé bè-beeni.

O Krista

6úeé wó a nùpue,

á le Dónbeenì Hácírì vèenia wo zéenianaa le o bío bon.*
O o zéenia mítén lè le Dónbeenì tonkarowá na ho wáayi.
O bío buera nǎn há síiwá 6úen6úen yi.

* 3:16 Mi loí Oroomusa vùahú 1.4

Ho ðímíjǎ yi á 6a nùpua dó mí sǎa wo yi.
Le Dónbeení yòonía wo á dó ho cukú yi.

4

Le Dónbeení bè-wénia búenbúen se

¹ Le Dónbeení Hácírí bía mu wéréwéré le hen ká ho ðímíjǎ véro khíi ðǎn á 6a nùpua 6úí wáa à khí á máa dé mí sǎa le Dónbeení yi. Ba à yèrémá khíi bè mu bíowa na wee khà 6a nùpua víní yi, lè 6a cínáwa kàránló yi. ² Bán nùpua so wee tí bío wi 6a yiwa yi ká 6a fúaa há sabíoní à vínínáa 6a nùpua. Ba bè-leékánia yi, á 6a yí zú bío se làa bío yí se máa hueeka mín yi. ³ Ba wee bío le mu yaamu yí se, á wee hè mu. Ba mún wee hè 6a nùpua lè mu bè-ðinia 6úí ðíró ká le Dónbeení ɲǎh léra mu ho ðíró bío yi, bèra a na à bía dó mí sǎa o *Krista yi, na zú ho tǔiá poni wé dé le Dónbeení bǎrǎkǎ ðírǎa mu. ⁴ Bío le Dónbeení léra búenbúen se, á wa ko wa wé tà mu yi á dé le bǎrǎkǎ mu bío yi. ⁵ Mu bon, le Dónbeení bíoní lè ho fioró lé bún wee wé à mu bío búenbúen ce le Dónbeení yahó.

O Yeesu Krista ton-sá tente

⁶ Bún bíowa so na ká búenbúen á ù kàrán lè 6a kèrètíewa, bún ká fo máhá wáa à wé o Yeesu *Krista ton-sá tente na le Dónbeení bíoní wee kàrán fɛɛɛ ù sídéro le yi bío yi, làa bío fo bǎrǎa bío 6a kàránna làa fo yi bío yi. ⁷ Há wáhio na yí máa zéení mu bè-tente là a nùpue, hía yí héhaa lè wa sídéro le Dónbeení yi á ù pí bío. Bío fo ko à ù wé lé ho kení úten làa bío á fo ò bèrǎa le Dónbeení yi sese. ⁸ Bío fo ò kení lè ù sǎnia lée bío na dà fo wé è séení. Eɛ ká ho sòobá úten à wé bè le Dónbeení yi sese bún cúnú wi bío búenbúen yi, lè bío á yia bò le Dónbeení yi wón le dó mí jii le mí ì na le mukǎni binbirí yi há làa na ká wán, lè ho yíró na lua yi. ⁹ Le bíoní na ká lée bíoní na láayi wi á 6a nùpua ko 6a tà yi. ¹⁰ Mu bon, wa wee sá à lò be, à sòobá waten lé bío wa dó wa sǎa wee lòoní bío le Dónbeení na wi fɛɛɛ le mí ì wé. Le lé 6a nùpua búenbúen kǎnìlo, sònkú bía dó mí sǎa le yi. ¹¹ Bún lé bío á fo ko à ù bè hení à wé kàrán lè 6a nùpua.

Bíó á fo ko ù 6ua lè úten

¹² Yí día le 6a zùan fòh lé bío á fo lé o háyónza. Eɛ ká ù máhá 6ua úten sese à bía dó mí sǎa le Dónbeení yi mí à bè yi: Ú bíoní yi, ù wǎrá yi, bío á fo wa lè 6a nùpua yi, ù sídéro yi lè ù sǎi na wee ce yi. ¹³ Wé sòobá úten à kàrán le Dónbeení bíoní vǎahú à na 6a kèrètíewa yi. Wé hení 6a sǎa à kàrán 6a à parǎa 1 búenló. ¹⁴ Le Dónbeení Hácírí hámu na fo yú á ù yí wé làa bío na juhú mía. Fo yú mu á héhaa làa bío le Dónbeení jii-cúa fɛɛrowà bía páahú na á 6a kèrètíewa kuure ya-ðíwá bò mí níní ù wán. ¹⁵ Bío á ì zéénia làa fo búenbúen á ù wé sòobá úten à wé wé. Na úten búenbúen ho tonló mu yi à 6a nùpua mí bío á fo wee varǎa lè ù yahó. ¹⁶ Pa úten bío fo wee guarǎa úten làa bío fo wee kàrán lè 6a nùpua ðǎní yi. Fǎrá ðín à bè le Dónbeení yi mu búenbúen yi. Ká fo ðǎrna wee wé làa bún bío, á únén ù beere á à kǎní úten á mún ñ kǎní bia wee jí ù bíoní.

5

¹ Wé yí là hɛɛrè làa nǐ-kínle. Fo wé le fo o zéení a, à ù wé mu lè le kònbii, à kɛɛɛ lè o lé mín maá. Ba yǎrówá á ù wé zéení lè mín zǎwa bío síi. ² Ba há-kǎa ù zǎn guaró à kɛɛɛ lè 6a lé mín nuwá. Ba há-yǎrówá á ù wé zéení lè mín hínni bío síi, ká ù máhá wé mu lè há yilera na se.

Ba maháwawa na wi 6a kèrèṭṭewa kuure yi bïo

³Wé pa 6a maháwawa bïo, sònkú bïa nùpua na wee loń 6a yi mía. ⁴Ká maháa zàwa tǎá o mònmanía wi á 6a ko 6a zúrì le 6arén lé bïa ko á 6a wé loń mín zì-nùhù bïo. Ká 6a wee wé ká se 6a wee wí bïo á 6àn nùwá lè 6àn 6úaaawa wó non 6a yi khína. Bún lé bio sí le Dónbeení yi. ⁵Ká a maháa na nùpue na à loń wo yi mía, ó o kará mí dòn, wón bïo 6úen6úen ó o dó le Dónbeení níi yi. O wee fio le Dónbeení yi á 6ònbóní le le wisoni lé ho tǎnahú à máa khí. ⁶Ká maháa na 6èn wee wé bïo sí a yi, wón ka lè o húrùn harí ká a yio wi lua. ⁷Bún lé bïo á ù hení na 6a yi, bèra à na à wékheró bïo yí mí léé 6a yi. ⁸Ká a nùpue yí máa loń bïa làa wo te mín yi, sònkú bïa bïo sá a yi binbirí, se bïo ó o le mí dó mí síi o *Krista yi ó o bǐnía mǎn. O yáá sùnsúmána po yía yi dó mí síi wo yi.

⁹O háa na lúlúio yú ho 6úará-tǐn lé yía ko ò o mí dé 6a maháwawa tǎahù, o ko ò o wé o háa na yan le cúekúee. ¹⁰O ko ò o wé háa na 6a nùpua wee kǎnbi o wén-tentewá na ká bïo yi: O 6uan mí zàwa sese, o tà á 6a nǐ-hǎní làara a wán, o seera bïa bïo sá le Dónbeení yi zení,* o séenia bïa yú le lònbee lè mí síiwá, há wén-tentewá lè mí síiwá cèrèé ó o wó.

¹¹Ká 6a mahá-fia bán ù lén níi. Lé bïo á pǎahù na ká mu yaamu bïo wi 6a yi, à 6a sía bïo wéró wé à 6a bǐní a Krista mǎn. ¹²Ká 6a wó ká, se 6a núná sú lé bïo á bïo 6a dó mí jǐnì le mí máa ya á 6a yáara.

¹³Hen ká fo mà 6a dó 6a maháwawa jǐi á 6a wé è hée è vará 6a nùpua jǐnì ká 6a máa sá dèe. Mu yáá máa kǎna bún yi mí dòn, 6a lé 6a dàn bíorowá, á wee kúee mí jǐnì há tǐiáwá na bïo yí ciran 6a yi. ¹⁴Lé bún 6úen6úen bïo yi á ï wi à 6a mahá-fia à yaka à te mí zàwa wé loń yi mí zǐnì yi, bèra a na à wa zúkúsa yí yí bín-kora mí léé wén. ¹⁵I wee bío bún lé bïo á 6a 6úí yáá dèenia yèrémáa bò a *Satáni yi. ¹⁶Ká háa 6úí na lé o kèrèṭṭe 6àn temínlowá 6úí léé maháwawa, ó orén lé yía ko ò o wé séení 6a, bèra a na à bán bïo wáa yí wé sèró 6a kèrèṭṭewa kuure wán. Bún ká 6a maháwawa na séenílowá míá á 6a kèrèṭṭewa kuure á à dàn wé è séení.

¹⁷Ba kèrèṭṭewa kuure ya-díwá na wee sá mí tonló sese á ko lè le kǎnbii lè le séení, sònkú bïa wee dé mí sòobé le Dónbeení bióní bueró yi à wé kǎrán 6a nùpua làa de. ¹⁸Le Dónbeení bióní vǎahù á bïo ká túara yi: «Hen ká a nàa wee và ho dǐnló yi à ù yí ca a jǐi.»† Mu pá bǐnía túara: «O ton-sá ko lè mí sǎání.»‡ ¹⁹Hen ká 6a kèrèṭṭewa kuure ya-dí 6úí ó o 6úí le o wó khon bïo 6úí bïo yi à ù le 6ánsò seérása nùwá jún táá nùwá tǐn kèrí, ká bún mía à ù yí tà mu. ²⁰Yia wé wó khon à ù ve o à bíoráa 6a nùpua yío yi. Ká fo wee wé làa bún á mu ù zǎní bïa ká á 6a máa dé mítén hǎn wára só yi.

²¹Bio ká lé bïo á ï wee hení ì na foń le Dónbeení là a Yeesu Krista lè 6a tonkarowá na ho wáayi yahó: Sòobá úten à bè mu yi, à wé yí hueeka 6a nùpua mín yi. ²²Wé yí zà ù síi wán à bè ù níni nùpue wán dérǎa wo ho tonló yi 6a kèrèṭṭewa kuure yi ká fo yí zù bïo ó o karáa sese. Yí léé o 6úí bè-kora yi làa wo, le ùnén ù bèere à wé o nùpue na wee ce le Dónbeení yahó.

²³Wé yí jnu jumu mí dòn, ká ù wé jnu ho *dǐvén cǐnú ù píohó na wee vá túntún bïo yi.

* **5:10** Há zení seeró: Mu kúará le o tà liinia mítén á sá non bía bïo sá le Dónbeení yi. † **5:18** Mí loń Lándá zéenilo vǎahù (Deutéronome) 25.4 ‡ **5:18** Mí loń Luki vǎahù 10.7

²⁴ Ba nùpua ɓúii bè-kora na ɓa wee wé wee mi denkhéen hàrì ká ɓa yàà ðñ yí cítió ɓa. Ká ɓa ɓúii bán ɓèn bío wee zūñ làa món. ²⁵ Lé làa bún síi á há wén-tentewà wee mináa wéréwéré mu khoomu yi. Há yí máa sà yi hàrì ká há bío yí zūna fùa.

6

¹ Bía lé ɓa wobáanii ɓúenɓúen ko ɓa wé kǎnbi mí júnása, bèra a na à ɓa nùpua yí yáa le Dónbeení yèni, à mún yí bío yí khe ho kàránlò na wa wee na dání yi. ² Ká bía júnása dó mí sía o *Krista yi à ɓa yí leéka le bío ɓa lé ɓan zàwa ɓa sladéro bío yi á ɓa máa wé è kǎnbi ɓa. Ba yàà ko ɓa wíoka wé sá na ɓa yi lè mí sòobéé, lé bío á ɓa júnása mu na ɓa wee sá na yi á dó mí sía le Dónbeení yi á ɓa wa ɓa.

Bún biowa so á ù kàrán lè ɓa nùpua à hení ɓa sía mu wéro yi.

Ho kàránlò na bío yi bon lè le wári warlò bío

³ Ká a ɓúii wee kàrán bè-vio na wi mí dòn làa bún, á yí tà wa Nùhúso Yeesu *Krista bíoní binbirí yi, á mún yí tà bío wa wee kàrán lè ɓa nùpua waten ɓuaró dání yi, ⁴ se wón ɓánsò wee yòoní miten, o yí zú hàrì dèé. Bío ò wa lée zía làa wáanii kánlò. Bún wee buen lè le yandee lè há zía lè há làntàa, lè há yile-kora. ⁵ Ba nùpua wé kán mín fèéé lé bío ɓa yilera yi se, làa bío ɓa yí zú ho tūiá poni. Ba wee leéka le ká mí tà bò bío sí le Dónbeení yi á mí ì yí le wári. ⁶ Mu bon, le síidéro le Dónbeení yi cúnú wi làa sòobéé ká bío fo yú á ù síi wan bío yi. ⁷ Wa wee te ká wa dèé ɓúii mía, ká wa khíi wee hí á wa mún máa ɓua dèé ɓúii máa lénnáa. ⁸ Lé bún ká wa yú bío wa à dí, á yú há sí-zínia se bún à yí wen. ⁹ Ká bía wi à ɓa wé ho nàfòró ɓánsowá konloon bán wee dé míten mu bè-kora wéro yi, à kèñ lòn nùpua na á dáda vùn. Ba wa mu bío na jùhú mía, na wee ɓóoní a nùpue yi, à yáa wo ɓúenɓúenɓúen. ¹⁰ Mu bon, le wári warlò á wee buen lè mu bío na yí se lè mí síiwà. Ba nùpua ɓúii khèra lè le Dónbeení, lé bío ɓa sòobáa dó mí sía le wári càró yi dà, á ɓa lò ɓèn wee be mu tá làa sòobéé.

Le zéeni na ó o Poole nɔn o Timotee yi

¹¹ Ká ũnén na dó ù síi le Dónbeení yi, khèn làa bún biowa so ɓúenɓúen. Wioka sòobá ũten à wé wé bío térénna le Dónbeení yahó. Bua ũten làa bío mu sínáa le Dónbeení yi. Wé dé ù síi le yi fèéé, à wañ ɓa nùpua, à wé hí ù síi à mún wé wayi. ¹² Wíoka dé sòobéé ù slidéro o *Krista yi làa bío ó o dásí wee dérää mí sòobéé à firáa há fio bío síi, à ù yí le mukáni na máa vé. Lé bún bío yi á le vonnáa fo, á fo bía ù slidéro le Dónbeení yi bío wéréwéré ɓa seérása cèrèé yahó. ¹³ I wee hení bío ká á à na foñ le Dónbeení yahó, lerén na wee na le mukáni mu bío ɓúenɓúen yi, ì mún wee hení mu ù na foñ o Krista yahó, wón na mà ho tūiá wéréwéré o Pilaate yahó. ¹⁴ Wé bè bío á ì bía nɔn foñ yi sese, wé mu le mu jii sí bèra a na à nùpue yí ðañ mí wélkheró bío léé foñ fúaa wa Nùhúso Yeesu Krista khíi bínía ɓuara. ¹⁵ O khíi buen ho pàahú na le Dónbeení le mu ko yi:

Lerén Dónbeení na mu bè-tentewà lè mí síiwà wee lé cón,
na dà mu bío ɓúenɓúen, á lé le Dónbeení mí dòn.

Le lé ɓa bá-zàwa ɓúenɓúen béé, á lé ɓa júnása ɓúenɓúen Nùhúso.

¹⁶ Lerén mí dòn lé ðio wi fèéé.

Mu khoomu na le wi yi ɓan síi á nùpue yí dà máa sàará yi.

Nùpue ðñ yí mɔn le, ó o ɓúii mún yí dà máa mi le.

Le ho cùkú lè ho pànká à bío sí le yi fèéé. Amiina!

Ho nàfòró ɓánsowà zéeni

¹⁷ Hení mu na ho nàfòró ɓànsowà yi le ɓa wé yí yòoní miten, le ɓa yí dé mí sía ho nàfòró na yí máa mía yi, à leéka le ho dà á kání ɓa mu bïo búenbúen yi, ká ɓa dé mí sía le Dónbeení yi, dén na wee na mu bïo búenbúen wɛn à wa sía wa bïo yi. ¹⁸ Bío na ɓa yi le ɓa wé wé mu bè-tentewà, à wé wé mu cèrèè. Le ɓa wé hén mí níní à séení ɓa nùpua. ¹⁹ Ká ɓa wee wé kà síi, se léé nàfòró binbirí á ɓa wee bàrá sese ká lè miten à khii yíráa le mukání binbirí.

Le mɔ́ndén zéeni

²⁰ Timotee, bïo le Dónbeení kàràfáa foñ á ù wíoka pa bïo sese. Hã bín-conconwà lãa hãa bïo ɓúí yí cɛ́era le Dónbeení yi à ù yí tà bïo. Mu bïo na ɓa wee ve lãa bïo zúrúlo ká mu ɓon ɓàn kàránló á ù mún yí tà bïo. ²¹ Bɔ́n bïo zúrúlo so á ɓa ɓúí dó mí sía yi lé bɔ́n te bïo á ɓa bíníanáa le Dónbeení mɔ́n. Le le Dónbeení wé mí sãamu lãa mia.

Ho jun nii vūahū na ó o Poole túara n̄n o Timotee yi

Vūahū túaró jūhū

Pāahū na ó o Poole wee túa ho vūahū na ká yi ká a wi ho kàsó yi ho Oroomu yi. O lò hía wee be (2.9) à n̄pue na à séení a mún mía (4.16).

Bío ó o Poole mu wee leéka le mí húmú wà ɓueé sùará, ó o bānbáa ò o kenía o Timotee na ó o wa làa sòobéε. O Poole wee dé le Dónbeení bārákà o Timotee mu bío yi. O wee hení na a yi le o fàrá ð̄n mí s̄lídéro o *Krista yi wán, à bānbá wé sá le Dónbeení bín-tente bueró tonló, hàrì ká ɓa n̄pua wee beé o lò ho tonló mu sáró b̄io yi (1.1–2.13).

O Poole pá b̄inía b̄ia n̄n wo yi le o hē ɓa n̄pua na wa hā b̄in-conconwá b̄ioró. Lé b̄io á mu yí máa na à le Dónbeení tonló va làa yahó, ò o b̄ia n̄n o Timotee yi le o wé làa b̄io mínén wee wéráa, à lá ho t̄úáa poni, lè le waminí, lè ho ten liiníló dání. O mún b̄ia n̄n wo yi le o yí nonsá ho káránlò tente na ó o yú b̄io yi (2.14–4.5).

Ho vūahū véení ó o zéénia b̄io ó orén mí ɓeere lò bonnáa, làa b̄io le Dónbeení séeníanáa wo o lònbee yi (4.6-18).

Le t̄éenti

¹ Mu lé Ìnén Poole, yia le Dónbeení lè mí s̄li b̄io á wó á ì lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahū na ká. Le tonkaa mi le ì bue le mukānì binbirì na máa vé b̄io, ð̄io le Dónbeení dó mí j̄iì le mí ì na w̄en wa páaníló là a Yeesu Krista b̄io yi. ² I wee túa ho á à na ūnén Timotee na lé ì za na ì wa làa sòobéε yi. Le o Maá Dónbeení lè wa N̄h̄ũso Yeesu Krista wé mu s̄áamu làa fo, à z̄urì ū makári, à na ho h̄éerá foñ.

O Poole wee hení a Timotee s̄i

³ I wee dé le Dónbeení bārákà, dén na á ì wee sá na yi lè le yi na wee ce làa b̄io á wán maawá fù wee sá nanáa le yi b̄io s̄i. Le wisoni lè ho t̄n̄aahū ká ì wee flo, à ì mún wé flo na foñ. ⁴ Hen ká ì wee leéka le wéε na fo wá b̄io p̄aahū na á ì wá ð̄ia fo yi, à ì s̄li vá làa sòobéε à ì b̄iní mi ū wán à z̄amaka mu b̄io yi.

⁵ I mún wee leéka b̄io á fo dóráa ū s̄li lè ū sòobéε o Yeesu *Krista yi b̄io. Dén s̄lídéro so na kera m̄n̄ ɓ̄uaa Loyiisi lè m̄n̄ nu Eniisi yi, á ì láa le lé dén ɓ̄an s̄i mún wi ūnén yi. ⁶ Lé b̄un n̄n á mu b̄io wéró p̄anká na le Dónbeení n̄n foñ p̄aahū na á ì b̄ò ì n̄iní ū wán yi, á ū w̄ioka dé sòobéε yi. ⁷ Mu bon, le Dónbeení Hácírì na le n̄n w̄en ȳin̄n̄i z̄án̄i Hácírì, ká le m̄háa wee na ho p̄anká w̄en, á wee wé à wa wañ ɓa n̄pua, à mún dàñ waten ɓua yi.

⁸ Awa, á ū yí n̄iyi o N̄h̄ũso b̄io b̄ioró yi, à ū mún yí n̄iyi b̄io á Ìnén wi ho kàsó yi b̄io yi. Ká ū tà à wa páani le lònbee yi le Dónbeení bín-tente b̄io yi, à wé mu lè ho p̄anká na le Dónbeení n̄n foñ. ⁹ Le Dónbeení mu lé ð̄io k̄ánia w̄en á hueekaa w̄en à wa b̄io s̄i le yi. Mu ȳin̄n̄i wa w̄en-tentewá b̄io yi á le wóráa mu. Mu lé lerén lè mí s̄áamu k̄ánia w̄en làa b̄io le lon le mí ì wéráa mu. B̄un le f̄era w̄iokaa wa b̄io yi o Yeesu Krista p̄anká yi ká ho ð̄im̄j̄ná ð̄in̄ yi léra. ¹⁰ B̄io ká wán á mu s̄áamu mu b̄io wáa wee mi wéréwéré, lé b̄io á wa k̄ánio Yeesu Krista ɓuara ɓueé fá mu húmú f̄ūhū. O zéénia le ká wa tà le Dónbeení bín-tente b̄io, á wa à yí le mukānì binbirì na máa vé.

¹¹ Inén le Dónbeení léra á wó lè mí tonkaro, á le ì bue mí b̄in-tente na ɓa n̄pua yi à mún kárán ɓa làa de. ¹² Lé b̄un b̄io yi á ì wiráa le lònbee na ká yi,

á mu n̄yio mún yí dú mi, lé b̄io á ã zū ȳia á ã dó 1 s̄li ȳi, á ã l̄aa mu ȳi le le dà á pa le b̄in-tente na le k̄aráf̄aa m̄i b̄io. Mu bon, le è pa le b̄io f̄úaa le w̄izonle na ó o kh̄ii b̄iní ì buen ȳi.

¹³ Ho t̄úia poni b̄ioní na á fo j̄á 1 c̄ón á ù bua, à bè le ȳi. Wé mu lè le s̄lídéró o Yeesu Krista ȳi à wañ 6a n̄pua ù p̄aaniló l̄aa wo b̄io ȳi. ¹⁴ Mu bè-tentewá na le Dónbeení k̄aráf̄aa foñ mí Hácírí na wi l̄aa wen p̄anká ȳi, á ù pa b̄io.

¹⁵ Fo zū le ho Azii k̄sh̄ú n̄pua na dó mí s̄la le Dónbeení ȳi c̄èr̄e p̄á mí día. O Fizele là a Heem̄ozeene mún wi 6a t̄lah̄ú. ¹⁶ Le o N̄h̄úso wé mí s̄amu là a On̄ezifoore z̄i-j̄uh̄ú n̄pua, lé b̄io ó o wee h̄l̄i 1 s̄li túntún. B̄io á ã wi ho k̄asó ȳi ó o ȳi máa n̄yi b̄io ȳi 6a n̄pua yahó. ¹⁷ P̄ah̄ú na ó o buara ho Oroomu ȳi hen ó o b̄ánb̄aa ò o c̄ánkaa mi f̄úaa b̄io ó o ȳu mi. ¹⁸ Le o N̄h̄úso z̄úr̄i o mak̄árí n̄anzon̄ na ó o kh̄ii b̄ueé c̄ití 6a n̄pua ȳi. Fo zū le p̄ah̄ú na á ã h̄la wi ho Efezele lóhó ȳi ó o s̄eenia mi l̄aa s̄ob̄éé.

2

O ton-sá ko lè mí s̄án̄ii

¹ Ká únén na lé 1 za, wé ȳi ù p̄anká mu s̄amu na ó o Yeesu *Krista wó l̄aa fo ȳi. ² B̄io á ã k̄aránna lè 6a n̄pua 6a sc̄ér̄asa c̄èr̄e yahó na fo j̄á 1 c̄ón, ù b̄iní k̄arán lè 6a n̄pua na láayi wi, b̄ia dà à b̄iní ì k̄arán mu lè 6a búii. ³ Le lònbee na wee ȳi o Yeesu Krista ton-sáwá á ù tà ȳi l̄aa b̄io ó o d̄ási tente wee t̄ar̄aa le lònbee ȳi b̄io s̄ii. ⁴ O d̄ási na wi ò o b̄io wé s̄i mí j̄uh̄úso ȳi wón ȳi máa wé día mít̄en à bè-vio búii b̄umaka. ⁵ O n̄pue na wi há penkaa l̄uw̄ii ȳi á mún ȳi dà máa ȳi b̄io ko l̄aa wo ká a ȳi b̄ò 6a l̄uw̄ilowá l̄andá ȳi. ⁶ O varó na wee tà beé mí ló ho varó ȳi lé ȳia ko ò o wé o yahón n̄pue na á à ȳi mí lònbee c̄únú. ⁷ Wé va ù ȳi b̄io á ã wee b̄io na foñ wán, ó o N̄h̄úso ò wé á fo ò z̄úr̄i mu búenbúen kúará. ⁸ B̄iní leéka a Yeesu Krista na v̄era b̄io, wón na lé o *Daviide m̄nm̄án̄ii. B̄ún lé le b̄in-tente na á ã wee bue. ⁹ Lé lerén b̄in-tente mu b̄io ȳi á 6a cannáa mi dó ho k̄asó ȳi á wee beé lò lòn n̄pue na wó khon. Éé ká le Dónbeení b̄ioní dén á n̄pue ȳi can. ¹⁰ Lé b̄ún n̄on á ã wee tà le lònbee lè mí s̄iwá ȳi b̄ia le Dónbeení hueekaa b̄io ȳi, bèra a na à b̄án mún k̄án̄i 6a p̄aaniló là a Yeesu Krista b̄io ȳi à 6a d̄án zo a c̄úkú na máa vé ȳi. ¹¹ Le b̄ioní na ká láayi wi:

Ká wa ká lòn n̄pua na p̄anía h̄urun l̄aa wo,
á wa mún ñ ȳi le muk̄án̄i l̄aa wo.

¹² Ká wa wee d̄án̄ h̄l̄ wa s̄la,
á wa à dí le b̄eení l̄aa wo.

Ká wa pá a,
ó orén mún ñ p̄i wen.

¹³ Ká wa ȳi máa wé b̄io ó o le wa wé,
ó orén ȳi máa ȳer̄emá mí j̄ii.
Mu bon, b̄io ó o karáa ó o ȳi dà máa lé wán.

Le Dónbeení b̄ioní bueró na j̄ii tun

¹⁴ B̄io na 6a k̄èr̄t̄ewa ȳi le 6a b̄iní leéka mu b̄iowa na ká b̄io, à hení mu na 6a ȳi le Dónbeení yahó le 6a wé ȳi dé mít̄en le w̄aaní na j̄uh̄ú mía ȳi. Le ȳi máa s̄eení b̄ia wee j̄i le ká mu ȳin̄on̄ 6a ȳáaró. ¹⁵ S̄ob̄á üt̄en à wé o n̄pue na láayi wi le Dónbeení yahó. 'Bua üt̄en là a ton-sá na ȳi máa n̄yi mí ton-s̄anii b̄io ȳi b̄io s̄ii, à wé bue ho t̄úia poni b̄ioní. ¹⁶ Há b̄in-conconwá l̄aa h̄la b̄io búii ȳi c̄éera le Dónbeení ȳi à ù ȳi dé üt̄en ȳi, lé b̄io á b̄ia wee dé mít̄en h̄ón b̄ioní so s̄ii ȳi á wee w̄ioka kh̄èn lè le Dónbeení ká 6a wá. ¹⁷ B̄án n̄pua so b̄ioní ka lòn

càká na wee beeni. O Himenee là a Filēete wi 6a nùpua mu tlahù. ¹⁸ Ba khèra lè ho tuiá poni lé bio 6a wee bio le 6a nì-hía vèera khíina, à vlinínaa 6a nùpua à 6a biniá a Yeesu món. ¹⁹ Ee ká le Dónbeení nìpomu bán yí máa dèké yi lòn zli na jùhù fàrá tina bio síi. Mu túara le zli mu jùhù na fàrá tina wán ká síi: «O Nùhúso zù bia bio sá a yi». Mu mún túara le: «Bia le mí bio sá a Nùhúso yi lè mí nì-kéní kéní wáa wé yí wé bè-kohó».

²⁰ O nàfòrò 6ánsò zli yi á ho ònló sía lè mí síiwá wi yi. Hã búí wó lè ho sánú, hã búí wó lè ho t̃jòn, hã búí má lè ho córó, hã búí lè hã bùeení á 6a tan. Hã búí 6a wee sáráa hã wizon-beera yi, ká hã búí 6a wee sáráa hã wizon-káamáawa yi. ²¹ Hen ká yia wee ceé mítén ho káránlò mu dání yi, wón á à kerí lòn ònló dèe na 6a wee sáráa le wizon-beeni yi bio síi. O bio á à sí mí Nùhúso yi, á bio jùhù ù kerí o cón. O wiokaa hã wén-tentewá wéró bio yi.

²² Awa, á mu bio na yí se na wee wá 6a yàrówá dé mu bè-kohó yi á ù khènnáa. Bánbá á ù wé o nùpue na téréna, à slidéro le Dónbeení yi fàrá t̃n, à warí 6a nùpua, à wé à ho h́eérá kerí ùnén làa ba páahù. A bia sía wee ce á wee fio wa Nùhúso yi à mún wé làa b̃n bio síi. ²³ Hã b̃n-conconwá bíoró á ù yí dé ùten yi, fo zù le mu wee buen lè hã wará. ²⁴ O o Nùhúso ton-sá j̃n yi ko ò o wé tá wará. O ko ò o wé wé mu tentemu lè 6a nùpua búenbúen, à wé dàr kárán 6a nùpua. O ko ò o wé o nùpue na mu bio búenbúen wee kúu yi. ²⁵ Hári bia yí tà a bio ó o pá ko ò o wé wayiráa à kárán 6a, j̃n-sí á le Dónbeení ù wé á 6a sía á à yèrémá á à tà ho tuiá poni bio. ²⁶ Le è wé á 6a à z̃r̃r̃ bio se, á à fee mítén o *Satáni ñi yi, wón na ka lòn dáda na lá ṽn 6a á 6a wee wé o síi bio.

3

Mu biowa na khi wé á ho ònló à vérdá

¹ Z̃r̃r̃ mu, le ká mu bio búenbúen véro khíi wá 6ueé dá, á le lònbee á à kerí làa sóobé. ² Lé bio mu páahù ká 6a nùpua wé è cà mí kúrú bio mí òn. Ba à warí le wári á à poní mu bio búenbúen. Ba wé è khòoní mítén, á à yòoní mítén. Ba wé è bio hã b̃n-kora á à lé le Dónbeení yi. Ba z̃awa máa wé è jí mín nùwá bioní. Ba nùpua á à wé 6a bè-yíz̃r̃lòwá. Bio lé le Dónbeení bio á 6a máa wé è dé k̃ñbii yi. ³ Ba máa warí mín nùpua. Ba máa wé è z̃r̃r̃ nùpue makári. Ba wé è yáa 6a nùpua yènnáa. Ba máa wé è dàr mítén máa 6ua yi, 6a à wé 6a ñi-s̃máa, bio se á 6a máa warí. ⁴ Bia làa ba lé le j̃i á 6a wé è lé món. Ba máa wé è le mí yiwa máa wéráa mu bio. Ba à wé 6a khònlòwá, 6a à warí mí sía bio á à poní le Dónbeení. ⁵ Ba wé è 6ua mítén lè 6a wee wé bio sí le Dónbeení yi, à le pánká 6a j̃n yi tà bio. Bán nùpua so á ù khènnáa. ⁶ Ba nùpua mu tlahù 6a búí wé è lé yi á à zo há z̃ñí, á zoó khá 6a háawa búí na sladéro yi fàrá yi tina, á sú lè mu bè-kora, à 6a yèrémá bè 6a bioní yi. Ba háawa mu sía wee vá mu bio na yí se lè mí síiwá wéró yi. ⁷ Ba wee kení mítén f́ee ká 6a mahá yi dàrna yí z̃una ho tuiá poni. ⁸ Bán nùpua so yí tà ho tuiá poni bio làa bio ó o Zañeesi là a Z̃añber̃eesi* h̃a yí tàráa o *M̃ỹize bio bio síi. Ba yilera yí se, 6a yí dó mí sía sese le Dónbeení yi. ⁹ Ee ká 6a bio mahá máa va làa yahó lé bio 6a nùpua búenbúen zù le 6a ṽñun làa bio ó o Zañeesi là a Z̃añber̃eesi vló bio h̃a z̃unanáa bio síi.

Bio 6a kenta làa fo, á ù 6ua sese

¹⁰ Ee ká ùnén wón zù bio á ù wee kárán lè 6a nùpua, á zù bio á ù wee 6ua lè ùten. Fo zù ù tonlò jùhù, á zù bio á ù dóráa ù síi le Dónbeení yi. Fo mún zù bio á ù wee h̃ñáa ù síi làa bio á ù waráa 6a nùpua. Fo zù bio á ù wee j̃ñáa ù yi.

*

¹¹ Bío 6a núpua jíníánáa 1 sánia, á beera 1 lò ho Antiosi lè ho Ikoniyuumu, lè ho Lisitere lórá yi, á fo zū. Mu bon, 6a ɓɛntɛn beera 1 lò làa sòobɛɛ. Ɛɛ ká wa Núhúso máhá kánia mi mu ɓúenɓúen yi. ¹² Bia ɓúenɓúen na wi 6a ɓua mítan à héha làa bío le Dónbeení sli vá yi wa páaníló là a Yeesu *Krista bío yi, bán 6a à beé lò. ¹³ Ká 6a nǐ-súmáa lè 6a sabín-fúaalowa, bán súnsumámu lè 6a sabióni wé è dé wán ká mu wà. Ba à wíni 6a núpua, á 6a núpua mún n wíni ɓarén. ¹⁴ Ká únén, bánbá à ũ wé bè bío á fo kenía yi, à tà mu yi lè ũ sli ɓúenɓúen. Unén ũ ɓɛere zū bia kenía mu làa fo. ¹⁵ Le Dónbeení bióni vūahú á fo zū bío hárí ũ háyónmu yi. Lé lerén dà à na mu bè-zúnmíni binbirí fon, bío á fo dà à bè yi á à déráa ũ sli o Yeesu Krista yi á à kánínáa. ¹⁶ Le Dónbeení bióni vūahú á túara lè lerén mí ɓɛere Hácírí pánká. Le bióni mu bío jūhú wi làa sòobɛɛ. Lé lerén wee kàrán o núpue, á wee wé o o pí bío yi bon, lé lerén wee bé o núpue, le mún wee wé o o wé wé bío téréna. ¹⁷ Lé bɛn n na ká le Dónbeení núpue á à dàt wé è wé há wára na se.

4

O Poole mǎndén bío na o henia

¹ Bío ká lé bío á i wee hení i na fon lè le sòobɛɛ le Dónbeení yahó, là a Yeesu *Krista yahó, wón na khii buen ɓueé cítí 6a yèn-véeniáa lè 6a nǐ-hía á mún ɓueé dí mí béni. ² Hárí ho páahú wé se loo, à ho yi wé se loo, à ũ wé bue le Dónbeení bióni. Bia wé wó khon à ũ zéeni 6a wékheró bío na 6a yi, á hení mu na 6a yi le 6a día mu bè-kora wéro. Wé hení 6a sía. Bɛn ɓúenɓúen á ũ wé jɛ ũ yi à wé kàrán 6a. ³ Lé bío á páahú ɓúi khii dá ká 6a núpua máa wé è jí bia wee kàrán 6a lè ho túiá poni cǎn, ká 6a wé è wé bío sí 6a yi, á wé è jí 6a nǐ-kàránlowà cèrɛɛ na bío yi bon cǎn. ⁴ Ba à pí ho túiá poni bío ká 6a à bè há sabióni món. ⁵ Ɛɛ ká únén wón zūn úten ɓuaró mu bío ɓúenɓúen yi, tà le lònbee yi. Wé bue le Dónbeení bín-tente na 6a núpua yi. Sá ho tonló mu sese làa bío mu koráa.

⁶ Ká ínén wón húmú sùaráa, 1 ka lòn yía na 6a yan lè le muini wó. ⁷ I sá a Yeesu Krista tonló lè 1 sli ɓúenɓúen lòn núpue na san ho saró lè mí sòobɛɛ. Bío le Dónbeení le 1 wé á i wó á mu jii sú lòn núpue na lùwa vaá dɛn hen na o o ko o o vaa dá yi. I sídéro o Yeesu Krista yi á i yi día. ⁸ Bío ká wán á ho cúnú na ko làa mi bío á i wó bío téréna bío yi, á bàrà pan mi ho wáayi. O Núhúso na lé o cítí fi na téréna á à na ho cúnú mu mii páahú na o o khii cítí 6a núpua yi. Mu máa wé ínén 1 dòn o o na ho cúnú yi, ká bia ɓúenɓúen na wee lóni a bíni buenló o o mún n na ho yi.

O Poole wi o o Timotee buen o cǎn

⁹ Bánbá à ũ buen 1 cǎn fúafúu. ¹⁰ Lé bío o o Demaasi wà o o día mi á van ho Tesaloniiki lóhó ho dímjáa blowa na o o wa bío yi. O Keresán wón wa van ho Kalasii kǎhú, o o Tiite ɓèn van ho Dalamatii kǎhú. ¹¹ O Luki mí dòn lé yía wi hen làa mi. Hen ká fo bò o buen à ũ fé o Maaki ɓuennáa, lé bío o o dà wee séeni mi ho tonló yi. ¹² O Tisiiki wón á i tonkaa o o van ho Efɛze. ¹³ Fo bò o buen à ũ ɓuee lé ho Torowaasi yi à ũ lá 1 báká beení na á i día o Kaapuusi cǎn ɓua ɓuennáa. Fo bò o buen à ũ mún khii 1 vǎnna, sǎnkú 1 sǎnna na ho túaró wi wán. ¹⁴ O Alekisándere na lé o kháa-liki ɓɛntɛn wó khon làa mi dakhíina. Le Dónbeení á à sáani a yi á à héha làa bío o o wó. ¹⁵ Unén mún pa úten bío lé bío á bío wa wee kàrán lé 6a núpua o o yi tà bío húuu. ¹⁶ Bío 6a nín-yáni buan mi vannáa le cítí flíni, á hárí núpue yi ɓueé tà 1 jii, 6a ɓúenɓúen pá mi día. Le le Dónbeení sén mu día na 6a yi. ¹⁷ Ɛɛ ká a Núhúso wón pan 1 bío á nɔn ho pánká mii á i bueraráa o bióni á bia yi zū le Dónbeení cèrɛɛ ná le. Lé orén

káníá mi 6a kúdenwà yi. ¹⁸ O Nùhúso á à kání mi mu bè-súmáa búenbúen yi. O ò kání mi á ì kéí ho wáyí o bá-zàmu yi. Le ho cùkú à bío sí a yi féeé há lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

Le mǎndén tɛnɪ

¹⁹ I wee tɛnɪ a Pirisiye là a Akilaasi yi. I mún wee tɛnɪ a Onɛzifoore zì-júhú nùpua yi. ²⁰ O Erasiite wón kará ho Korɛnte yi, ká a Torofiimu wón á ì díá ho Mílee yi lé bío ó o lò yi here. ²¹ Bánbá à ù búen ká le tɛnɪ òn yí hínɔn.

O Ebuluusi, là a Pudɛnsi là a Linuusi là a Kolodia lè wán zàwa lè wán hínni kèrɛtɛwa na wi hen búenbúen wee tɛnɪ foñ.

²² Le wa Nùhúso kéí làa fo, le o wé mí sáamu làa mia.

Ho vūahū na ó o Poole túara non o Tiite yi

Vūahū túaró jūhū

O Tiite hía lé o Poole nī-kenínii. O yínarí zúifù (Kalasiisa 2.1-3). O hía wee bè là a Poole à 6a sá le Dónbeení bín-tente bueró tonló.

Pāahū na ó o Poole wee túa ho vūahū na kà á à na a yi, ká a wi ho Kerete yi á wee loñ 6a kèrètewa kuio na wi hā lórà na bín yi bío, à hā wé va lè mí yahó (1.5).

Mu nín-yání ó o Poole zéenia bío á 6a kèrètewa kuure ya-díwá ko 6a 6ua lè mítén (1.5-16).

Bún món ó o Poole zéenia o Tiite làa bío ó o ko ò o wé kàrán lè 6a kèrètewa kuio. Hōn kuio so lé 6a nī-kfà kuure, lè 6a hā-kfà kuure, lè 6a yàrówá kuure, lè 6a wobáani kuure (2).

O mún zéenia bío 6a kèrètewa ko 6a 6ua lè mítén à dàr kēnináa mín wán lè ho hēerà, ká hā zía lè hā bín-zàwa lè ho sankaró mía 6a pāahū. Bún món ó o tēenia 6a yi (3).

Le tēni

¹ Mu lé ínén Poole á túara ho vūahū na kà. I lé le Dónbeení ton-sá là a Yeesu *Krista tonkaro, bèra a na à bío le hueekaa à 6a sádéró wíoka fàrá tñ à 6a zūrí ho túiá poni na à wé á 6a à 6ua mítén á à héha làa bío sí le Dónbeení yi.

² Lé bún ñ na á 6a dà à dé mí sía wé è lōoní le mukānī binbirí na máa vé, dío le Dónbeení dó mí jii le mí ì na bío bío sá le yi yi ká bío búí dñ yi léra. Wa láa mu yi lé bío wa zū le le Dónbeení máa wé fí sabéré. ³ Ká bío le le mí ì wé pāahū dñ, á le zéenia bío le dó mí jii le mí ì wé wéréwéré lè 6a núpua làa bío le tonkaa le 6a bue mí bín-tente jini. Lé hón tonló so á wa kánilo Dónbeení kàráfáa mi.

⁴ Mu lé ínén Poole á túara ho vūahū mu non únén Tiite yi. Fo lé í za binbirí wa sádéró le Dónbeení yi bío yi. Le wán Maá Dónbeení lè wa kánilo Yeesu *Krista à wé mí sáamu làa fo à na ho hēerà foñ.

Ho tonló na ó o Tiite ko ò o sá ho Kerete yi

⁵ I wà à ì día fo ho Kerete kōhū yi, à ū wíoka bío á ínén làa fo 6úa jūhū à véení, à mún hueeka 6a núpua bāraka hā lórà lè mí dà-kéní kéní na 6a kèrètewa wi yi à 6a dí 6a yahó. Liiní ū hácirí bío á ì henía non foñ wán. ⁶ O ya-dí ko ò o wé núpue na á bè-kohó yēni yí máa ve léé yi. O ya-dí ko ò o hāa yà-kéní na ó o yan lé wón mí dōn ò o kápa yi à yí lé món. O zàwa ko à 6a dé mí sía o Yeesu *Krista yi, 6a mún ko à 6a zūrí mítén guaró, bèra a na à bè-kohó bío yí mí léé 6a yi, à 6a mún yí wé 6a zà-kāania. ⁷ Lé bío 6a kèrètewa kuure ya-dí lé le Dónbeení ton-sá, lé bún bío yi ó o yí ko à bè-kohó yēni ve léé wo yi. O yí ko ò o wé núpue na yí máa tà jí bío ká cōn, á síi sūwa. O yí ko ò o wé o núpue na wee jū ho *dīvén dākhlína, á wa hā bíoní. O yí ko ò o wé o núpue na sóobáa dó mí síi le wáí yi, á wee cà le làa bío yínarí mu. ⁸ É ká a máhá ko ò o wé o núpue na wee hēn mí yahó sí 6a núpua. O ko ò o warí mu bè-tente wéró. O ko ò o wé o bè-zūnminí ãanso, á téréna, á wee wé bío sí le Dónbeení yi, á dà wee 6ua mítén sese. ⁹ Le Dónbeení bín-tente, dío le ho túiá poni na kàrána làa wo ó o ko ò o wíoka 6ua sese. Ká a wee wé ká síi, o ò dàr wé è hení bío ká sía á 6a à bè ho kàránlò na bío bon yi, á mún ñ dàr ñ zéeni wéréwéré làa bío le ho kàránlò mu bío yí bon le 6a wee vliní mítén.

¹⁰ Mu bon, 6a kèrètíewa cèrèè, sònkú bía wee bè ho *kúiiro lándá yi tsháú, á yí máa jí dèè, á wee bío há bín-conconwá à khàráa 6a nùpua víní. ¹¹ Yí díá le bánsowa so wé kàrán 6a nùpua lé bío 6a kàránló mu yí bon, ho wee yáa há zì-nún-kúio. Mu yáa yínón bún mí dòn, 6a wee wé mu à càráa le wáí. ¹² Ho Kèrèete kshúsa ní-kéní búí na barén wee lá làa jí-cúa fèero á bía bío kà: «Ho Kèrèetesá lé 6a sabín-fúaalowa, 6a sùnsúmána lòn zín-búaa, 6a lé 6a pariwá, bío 6a wa lé ho dará 6a dí.» ¹³ A mu bèn bon, o nni mu tuiá sí. Lé bún non, á ù zá làa ba à mí le sòobéè na 6a yi à 6a yèrémá dé mí sía bío bon yi ¹⁴ á yí tà 6a *zúífùwa hácin-bióní, làa bía pá ho tuiá poni lándáwá yi. ¹⁵ Yia wee ce le Dónbeení yahó, á lándá yí máa hè làa bío búí díró. Ká yia yí máa ce le Dónbeení yahó, á yí dó mí síi o Yeesu yi, wón wára búenbúen yi máa ce. Hári o yilera yáa yí máa ce. O wó bío yí se à mu nnyio máa dí o. ¹⁶ O wee bío wéréwéré le mí zú le Dónbeení èè ká a wára hún wee zéeni le mu yí bon. O bío súii ló, o yí máa bè le Dónbeení bióní yi, o yí dà bío na se máa wé.

2

Bíó 6a kèrètíewa ko à 6a 6ua lè miten

¹ Èè ká únén wón wé kàrán 6a nùpua lè ho kàránló na bío bon. ² Bío na 6a ní-kía yi le 6a wé 6ua miten yi mu bío búenbúen yi. Le bío 6a à 6ua lè miten á wé à 6a nùpua kshíbi 6a. Ba ko à 6a wé mu bè-zúrminí bánsowá, á wé 6a nùpua na fàrá tina mí síadéro le Dónbeení yi, á wé warí 6a nùpua làa sòobéè, á wé jí mí yiwa. ³ A ù mún bío na 6a há-kía yi le bío 6a wee 6ua lè miten à héha làa bío le Dónbeení síi vá yi. Ba yí ko 6a wé yáa bía ká yènnáa, á yí sòobá yí dé miten ho *díwén júló yi. Ba ko à 6a wé zéeni 6a nùpua làa bío se. ⁴ Ká 6a wee wé ká síi á 6a à daní wé è kàrán 6a há-fla làa bío 6a ko 6a warínáa mí baráni lè mí záwa, ⁵ á à wé mu bè-zúrminí bánsowá, á wé è ksháa mí baráni mí dòn yi, á wé è loí mí zíní tonni yi sese, á à wé 6a há-tentewá, á wé è liini miten á à na mí baráni yi. Ká 6a wee 6ua miten ká síi, á 6a nùpua máa wé è bío há bín-kora máa léè le Dónbeení bióní yi.

⁶ Mún hení na 6a yàrówá yi le 6a wé mu bè-zúrminí bánsowá ⁷ mu bío búenbúen yi. Unén ù bèere ko à ù wé wé há wára na se à bía ká mi, à bè yi. Dé sòobéè ù kàránló yi á wé wé ho le le yi na púuara díá. ⁸ Wé mí ho tuiá poni, hía á nùpue yí dà máa kán, bèra a na à há nnyio dí bía yí tà ù bío lé bío 6a máa daní máa bío bín-kohó wa daní yi.

⁹ Ba wobáani bán á ù bío na yi le 6a wé liini miten na mí júnáasa yi mu bío búenbúen yi, á wé wé bío sí 6a yi, á wé yí kán 6a, ¹⁰ á wé yí kshnbúni 6a ní bío. Ba yáa ko à 6a wé zéeni le mí láayi wi binbirí mu bío búenbúen yi. Ká 6a wee wé ká síi, á 6a wára búenbúen á à wé á 6a nùpua wé è kshbi ho kàránló wa kánilo Dónbeení daní yi.

¹¹ Mu bon, le wó mí sáamu á héraráa ho kániló wshú non 6a nùpua búenbúen yi. ¹² Mu sáamu mu bío yi, á le Dónbeení wee kàrán wen á wa pí bío yí sí le yi lè ho díwíná bío na wa sía wee vá yi, bèra a na à wa wé mu bè-zúrminí bánsowá, lè 6a ní-térénna, lè 6a nùpua na wee wé bío sí le Dónbeení yi há laà na ká wán. ¹³ Bún lé bío wa ko wa wé à dérása wa sía looni le wizon-tente na ó o Yeesu *Krista na lé wa Dónbe-beeni á lé wa kánilo kshíi bueé zéeni miten mí cuku yi. ¹⁴ O tá húrur wa bío yi, bèra a na ò o káni wen ho pánká na wee jaa wen dé mu bè-kora lè mí síiwá búenbúen ní yi, á wa wé 6a nùpua na wee ce o yahó, á bío sí a yi, á há wára na se wéro bío kshí yi fèèè.

¹⁵ Bío á ĩ bía nɔn foñ á ù wé kàrán lè 6a kèrètɛwa lè ho pànká búenbúen na fo yú. Wé hení 6a sía le 6a bè mu yi. Ká bía yí máa bè mu yi bán á ù wé záráa. Yí tà le nùpue zúan foñ.

3

¹ Bíní leeka 6a kèrètɛwa le 6a ko à 6a wé liini míten 6a bá-zàwa lè ho pànká ya-díwá yahó á wé bè 6a bióní yi, à há wárá na se wéró bío kɛn 6a yi. ² Bío na 6a yi le 6a wé yí bío yí khe na nùpue yi, à wé yí fi lè 6a nùpua, à wé 6a nùpua na wayika, à wé yí zúan 6a nùpua yi. ³ Mu bon, warén mún lá yí máa jí dèe, á lé 6a ní-káania, á dó wa sía mu bío na yí bon yi. Bío wa sía wee vá yi búenbúen lé bún á wa hía wee wé á yí dà máa día. Wa lá lé 6a yi-kora b̀ansowá á wee dí le yandee. Wa lá wee wé à 6a nùpua jin wen, à warén mún jin 6a. ⁴ Ee ká wa kánilo Dónbeení á zéenia mí tentemu, làa bío le wa lè 6a nùpua. ⁵ Le kánia wen lé bío á le zúna wa makári, ká mu yínɔí wa wárá na téréna na wa dáina wó bio yi. Le kánia wen á ceera wen lè mí Hácíri pànká, á wa yú le mukɔn-finle. ⁶ Le Hácíri mu á le Dónbeení nɔn wen á le wi wen wa kánilo Yeesu *Krista pànká yi. ⁷ Lé bún bío yi á wa dà à yí le mukáni binbiri na máa ve, dío wa dó wa sía wee lòní. Mu búenbúen dá à wé lé bío le Dónbeení wó wen lè 6a ní-térénnia le sáamu pànká yi. ⁸ Há bióní na á ĩ bía nɔn foñ ká á láayi wi.

I wi à ù hení há bío làa sòobéé à na 6a nùpua yi bèra a na à bía dó mí sía le Dónbeení yi wíoka ca mí kuio mu bío na se wéró yi. Ho kàránló mu se á jùhú wi 6a búenbúen cɔn. ⁹ Ká 6a nùpua na wa le wáanii na jùhú mía, làa bía wa le nɔnkani wáanii, làa bía wa há zía, làa bía wa a *Moyiize lándá bío wáanii, bán búenbúen à ù khènnáa. Bún búenbúen jùhú mía, mu yí máa séení nùpue. ¹⁰ Yia wee khéé 6a kèrètɛwa à ù ve o bíoráa. Ká a yí tà à ù wíoka ve o há cúa-jun ní bíoráa. Ká a pá yí ná mu, à ù wé jaa wo bání. ¹¹ Mún zúrú mu kénkén le wón nùpue so síi á día ho wá-tente. Mu bè-kora na ó o wee wé wee zéeni le o jùhú sú.

Le m̀ndén t̀eni

¹² I tonka a Aatemaasi tàá o Tisiiki mi cɔn. Ká 6arén á yia 6ueé dān mia, á únén 6èn bánbá à ù 6uee yí mi ho Nikopoliisi lóhó yi. I wi à ĩ 6uee kɛení bín le t̀eni páahú. ¹³ O Zenaasi na lé ho *lándá zúrú lá a Apoloosi, à ù bánbá à ù séení mí vɛení yi. Yí le dèe búí fòo 6a yi. ¹⁴ Bía dó mí sía le Dónbeení yi lè wa bío síi mún ko 6a ca mí kuio mu bío na se wéró yi, à wé séení 6a nùpua làa bío 6a makóo wi yi, bèra a na à 6a bío jùhú kɛn.

¹⁵ Bía wi hen làa mi búenbúen wee t̀eni foñ. Bía wa wen mí siadéro le Dónbeení yi bío yi á únén mún t̀eni yi. Le le Dónbeení wé mí sáamu lè mi búenbúen.

Ho vūahú na ó o Poole túara nɔn o Filemɔn yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho á nɔn o Filemɔn yi. O Filemɔn lé o Poole bân b́nlo. O fù lé o nùpue na bío jùhú wi 6a nùpua ćn làa sòobéé, á lé ho Koloosi kèrètíewa kuure nǐ-kéní. O Filemɔn wobá-nǐi búí fù wi á lùwa ò o día a. O yèni 6a le Onèziimu.

Ho vūahú mu yi ó o Poole t̀̀enía o Filemɔn làa bíá làa wo páanía wi yi (1-3). O Poole dó le Dónbeení b́arákà o Filemɔn slídéró o Yeesu *Křista yi bío yi, làa bío ó o wa lè mín źawa lè mín h́nni kèrètíewa bío yi (4-7).

Bíó ó o Onèziimu wá día mí jùhúso, ó o fò mín là a Poole ká wón wi ho kásó yi, ó o Poole mu wó ó o tà a Yeesu bío, á lé o kèrètíe. Bío mu wó ká, ó o Poole le o b́nǐ yèrèma vá mí jùhúso Filemɔn ćn. Lé b́n te bío ó o túara ho vūahú nɔn o Filemɔn mu yi, á flora a le ká a Onèziimu b́nǐa búara a ćn, ò o tà sén bío ó o wó búenb́uen día à na a yi, à bua a sese bío ó o wáa lé bân za mu kèrètíemu dání yi bío yi (8-22).

Le t̀̀enǐ

¹ Mu lé Inén Poole, ýa wi ho kásó yi o Yeesu *Křista tonló sáró bío yi, lé mí wee túa ho vūahú na kà á na ũnén Filemɔn yi. O Timotee na lé wán za, wón làa mí páanía wee t̀̀enǐ foñ, ũnén na làa wen páanía wee sá, na wa wa làa sòobéé. ² Wa mún wee t̀̀enǐ wán h́nló Apia yi, là a Aasiipu, wón mún làa wen páanía wee lá le lónbee lè mí síwá. B́a kèrètíewa kuure na wee kúee mún wán ũ źlǐ á wa mún wee t̀̀enǐ yi. ³ Le wán Maá Dónbeení là a Jùhúso Yeesu *Křista á wé mí sáamu làa mía, à na ho h́erá mía.

O Poole sǐi wan o Filemɔn bío yi

⁴ Hen ká 1 sansan wee fio le Dónbeení yi, á ĩ dé le b́arákà ũ bío yi. ⁵ Lé bío á ũ slídéró o Yeesu *Křista yi á ĩ wee jí bío, á mún wee jí bío fo wa làa bíá búenb́uen na bío sá le Dónbeení yi. ⁶ 1 wee fio le bíá dó mí sǐa o Křista yi làa fo páaní à pánká wíoka kèrǐ á wíoka źŭn mu bè-tentewá búenb́uen, bío le Dónbeení wee wé làa wen wa páaníló là a Křista bío yi. ⁷ Lé bío á bío fo wa lè wán źawa lè wán h́nni á ĩ jǐá, á ĩ sǐi b̀̀entfn wan, á sǐi há làa sòobéé mu bío yi. Mu bon, bíá bío sá le Dónbeení yi á fo h́ína sǐa.

O Poole wee fio o Filemɔn o Onèziimu dání yi

⁸⁻⁹ Lé b́n te bío á ĩ wee fioráa fo le ũ wé bío fo ko à ũ wé. Wa páaníló là a *Křista bío yi, á ĩ lá dà à na le jǐi á à bío le ũ wé mu. Ée ká 1 máhǎ pá à fio fo bío wa wa làa mín bío yi. Awa, á Inén nǐ-kínle Poole, ýa wi ho kásó yi o Yeesu Křista tonló sáró bío yi á pá wee fio fo bío wa wa làa mín bío yi, ¹⁰ le ũ sábéré à ũ wé bío á ĩ bío ò na foñ o Onèziimu dání yi, wón na á ĩ wó ó o lé 1 za mu kèrètíemu dání yi ho kásó yi. ¹¹ O bío jùhú lá mía ũ ćn b́n bon, ée ká há làa na ká wán á Inén làa fo ó o bío jùhú wáa wi ćn.*

¹² Awa, á ĩ wáa á bío le o Onèziimu mu b́nǐ buen ũ ćn, o bío b̀̀entfn here mǐi làa sòobéé. ¹³ Bío á ĩ wi ho kásó yi le b́n-tente bío yi, á ĩ yáá lá wi á ĩ día

* 1:11 Onèziimu: Le yèni mu kúará le (mu jùhú wi).

wo 1 nɛsɛnɛ, ò o wé sɛenɛ mi ũ laho yi. ¹⁴ Ɛε ká 1 mǎhǎ yí wi à ɛ wé bɔo búí o dǎnɛ yi ká 1 làa fo yí jǎ mɛn yi. Lé bɔo á ɛ yí wi à mu tentemu na fo ò wé á à na mi à wé lè 1 wee kɛkǎ foñ lè mu wéró, ká mu lé ũnén ũ beere yi.

¹⁵ Nún-sɛ á le Dónbeenɛ yǎá wó ó o Onɛziimu khèra làa fo ho pǎn-za dɛɛ yi, bèra a na ká a bɛnɛa buara ũ cǔn, à mi wǎa páani kɛɛnɛ fɛɛɛ. ¹⁶ Hǎ laa na ká wán ó o yínɛn wobá-nii mí dòn, o bɔo jǔhǔ wi po bǔn. O wǎa lé mɛn za kèrètɛ, á fo ko à ũ wíoka warí wo làa sòobɛɛ. O lé wán za kèrètɛ na á ɛ bɛntɛn wa làa sòobɛɛ. A ɛ mún láa mu yi le fo ò wíoka à warí wo á yǎá a poñ ɛnén, bɔo ó o bɔo sǎ foñ bɔo yi, làa bɔo mi páania là a Nǔhǔso bɔo yi.

¹⁷ Awa, ká fo zǔ le warén lé 6a bǔnlowà binbirí, ká a bɛnɛa buara ũ cǔn, à ũ bua a sese, à kɛnɛ lè lé ɛnén 1 beere. ¹⁸ Ká a wó khon làa fo bɔo búí yi, tǎá ká a ko ò o wɛ bɔo búí foñ sɛi, à ũ jǎ mu ɛnén jǔhǔ yi. ¹⁹ Hǎ jɛ-cúa na á ɛ wee túa lè 1 nún-bia lé hǎa ká: «ɛnén Poole á à wɛ ũ kɛnɛ na wi o yi». I yí máa bɔo le fo ko à ũ wɛ bɔo búí mi, ká fo mǎhǎ ko à ũ zǔn lé ɛnén lé yia zéenia o Yeesu bɔo làa fo á fo yúráa le mukǎnɛ binbirí. ²⁰ Awa, wán za Filemɔn, á ɛ wee fio fo o Nǔhǔso yèni yi le ũ wé bɔo á ɛ wee fio fo le ũ wé. Wa páaníló là a *Kɛrista bɔo yi, ũ yí díá le 1 yilera lúnka mu bɔo yi.

²¹ I láa mu yi le bɔo á ɛ túara ho vǔahǔ yi le ũ wé á fo ò wé kénkén. I yǎá zǔ le fo ò wé yòo puunɛ bɔo á ɛ le ũ wé yi. ²² Mún cá le zɛi búí ká làa mi. Ho fioró na mi wee wé 1 bɔo yi, á ɛ láa mu yi le hen làa cɛnɛ ká 1 yí ɛten buéé búεkí mia.

Le mǔndén tɛenɛ

²³ O Epafaraasi na làa mi páania wi ho kásó yi o Yeesu *Kɛrista tonló sáró bɔo yi wee tɛenɛ foñ. ²⁴ O Maaki, là a Arisitaaki, là a Demaasi, là a Luki, bán búenbúen na làa wɛn páania wee sá ho tonló dà-kénɛ á mún wee tɛenɛ foñ.

²⁵ Le wa Nǔhǔso Yeesu *Kɛrista à wé mí sǎamu làa mia.

Hebere vūahú

Vūahú túaró jūhú

Yia túara ho vūahú mu á wa yí zū. Bānsō túara ho n̄n bía tà a Yeesu yi na le lònbee lè mí síwà yú. O túara ho n̄n 6a yi bèra a na à 6a yí p̄i le Dónbeení b̄io, ká 6a hení mí s̄ia à f̄ará ð̄n, à zūn̄ le b̄io ó o Yeesu wó á po mu b̄io búenb̄uen.

Ho vūahú mu wee zéeni le le Dónbeení ð̄n mí Za Yeesu wán zéenianáa miten lè 6a n̄pua á mu vóráa. Le *Dónbeení j̄i-cúa f̄erowá ó orén b̄io j̄uhú wi po. O po ho wáayi tonkarowá, á po a *M̄oyiize là a Zozue (1-3).

O Yeesu mu b̄io j̄uhú wi po le *Dónbeení yankarowá na yánkaa wi. Orén lé yia lé le Dónbeení yankaro binbiri. Lé b̄un̄ te b̄io le Dónbeení mu wee s̄en 6a n̄pua bè-kora díá à k̄anínáa 6a mu húmú yi o p̄anká yi. B̄io ó o *Isirayeele n̄ipomu f̄u wee ya h̄a muini lè 6a bà-kúio na le Dónbeení yi, lé b̄un̄ f̄u wee zéeni a Yeesu *Krista na 6ueé hí b̄io (4-10).

Ho vūahú lii véenii wee hení 6a k̄er̄t̄ewa s̄ia à 6a wíoka ca mí kúio le Dónbeení b̄io yi. B̄io le Dónbeení n̄ipomu f̄u f̄ará ð̄nnáa mí sladéro le Dónbeení yi á ho vūahú mu bía b̄io. Ho mún̄ wee k̄arán 6a n̄pua à 6a k̄aráfá miten o Yeesu mí ð̄on yi. Le 6a fá mí ȳio wo yi, à h̄i mí s̄ia le lònbee lè mí síwà yi, á f̄ará ð̄n f̄úaa mu véenii (11-13).

Le Dónbeení ð̄n mí Za wán wee bíoráa

¹ Le Dónbeení yánkaa ð̄n 6a j̄i-cúa f̄erowá wán á bíaráa lè wán 6úaaawa. Le wó mu p̄onna c̄er̄e yi, á le bíoró làa ba mún̄ síwà boo. ² Ēe ká h̄a làa na ká wán h̄a p̄onna vaa véenii, á le ð̄n mí Za wán wee bíoráa làa wen. Lé le Za mu le ð̄n wán á léraráa mu b̄io búenb̄uen. Lé orén le wáa dó mu b̄io búenb̄uen níi yi. ³ Orén lé yia le Dónbeení c̄ukú beení wee mí yi. B̄io á le Dónbeení karáa lé b̄un̄ ó orén mún̄ karáa. O 6uan mu bíowa búenb̄uen ð̄n̄ia lè mí bíoní na p̄anká w̄i. Lé orén le Dónbeení ð̄n wán á s̄eraraa 6a n̄pua bè-kora díá, á 6a wee ce le yahó. B̄un̄ m̄on̄ ó o ȳóó kará ho wáayi le Dónbeení n̄n-t̄ián̄i, ð̄en na po mu b̄io búenb̄uen.

Le Dónbeení Za po ho wáayi tonkarowá

⁴ Làa b̄io le Dónbeení Za po poráa ho wáayi tonkarowá, lé ká sii á le yèni na le wee ve làa wo mún̄ po poráa 6a yèni. ⁵ Le Dónbeení ð̄n̄ yí bía làa wáayi tonkaro búii le:

«Fo lé 1 Za.

Ho zuia j̄ii wán á i lé m̄in̄ Maá.»*

Le mún̄ ð̄n̄ yí bía b̄io ká là a búii:

«Ìnén á à wé b̄an̄ Maá,

ó orén á à wé 1 Za.»†

⁶ Ká p̄ahú na le Dónbeení tonkaa mí Za k̄inleso ho ð̄im̄j̄ná yi, á le bía b̄io ká: «Ho wáayi tonkarowá búenb̄uen ko 6a wé 6úaan̄ a.»‡

⁷ A le 6̄en̄ bía ho wáayi tonkarowá ð̄án̄ yi le:

«Le Dónbeení wee wé à le tonkarowá k̄er̄n̄ lòn pinpiró,

le wee wé à le ton-sáwá mu k̄er̄n̄ lòn ð̄sh̄u ð̄enni.»§

⁸ Ká le m̄ah̄á bía b̄io ká mí Za ð̄án̄ yi:

«Ūnén Dónbeení, ū béen̄i ð̄iró j̄ii máa f̄i máa mi.

* 1:5 Mi lor̄ Lení vūahú (Psaumes) 2.7 † 1:5 Mi lor̄ Samuw̄eele cúa-pun níi vūahú 7.14 ‡ 1:6 Mi lor̄ Lándá zéeniló vūahú (Deutéronome) 32.43 § 1:7 Mi lor̄ Lení vūahú (Psaumes) 104.4

Fo ò pa ù n̄pomu b̄io lè ho térénló.

⁹Fo wa b̄io térénná, fo n̄ina mu bè-kora.

Lé b̄un n̄on á ìnén na lé ù Dónbeení á kúaa ho n̄iló ù n̄uh̄ wán
à zéení le ì tá ù b̄io.

Lé b̄un w̄éera ù s̄i.

Ì dó ho cùkú fon̄ á po mi n̄inzàwa na ká.»*

¹⁰Le pá b̄inía b̄ia b̄io ká mí Za mu d̄ání yi:

«Mu n̄uh̄ búakánii ká b̄io búii òn̄ yí léra, á ùnén N̄uh̄so lé fo léra ho tá,
á lé fo mún léra ho wáayi.

¹¹B̄un bè-lénnia so búenb̄uen kh̄ii vé, ká ùnén á à kerí b̄in f̄éé.»†

Ho wáayi lè ho tá wé è khè lòn s̄i-z̄nia.

¹²Fo ò bi mu lòn b̄aká beení á à bàrà,
mu ù yèrémá lòn s̄i-z̄nia,

ká ùnén á à òn̄ làa b̄io fo karáa, fo ò kerí b̄in f̄éé.»†

¹³Le Dónbeení òn̄ yí b̄ia làa wáayi tonkaró búii le:

«Buee k̄éni ì n̄in-fl̄n̄i,

fúaa ká ì búrá ù zúkúsa ù tá

á ù b̄ò ù zení wán.»‡

¹⁴Á 6a tonkarowá na wee lé ho wáayi 6èn lé 6a yén? Ba lé le Dónbeení ton-
sáwá. Le wee tonka 6a à 6a buée séení bíá á à yí ho k̄áníló le Dónbeení c̄n̄.

2

Le wa dé ho k̄áníló b̄io le s̄òob̄éé yi

¹Lé b̄un n̄on á b̄io wa n̄á á wa ko wa 6ua lè wa s̄òob̄éé, bèra a na wa yí v̄i.

²Le Dónbeení n̄i-cúa na ho wáayi tonkarowá mà á b̄io lé ho t̄úúá, á n̄upue
lée n̄upue na 6èn yí b̄ò h̄á yi, wón yú mu 6àn lònbee na ko làa wo.* ³Awa,
ká warén mún yí dó ho k̄áníló na ká 6àn s̄ii b̄io le s̄òob̄éé yi, á wa so dà á
k̄ání waten le lònbee na ko làa w̄en yi le? Ho k̄áníló mu b̄io lé o N̄uh̄so
m̄iten á n̄in-yání buera mu. Á b̄ia n̄á mu á zéénia lè warén le ho b̄io bon.

⁴A le Dónbeení zéénia le b̄io 6a b̄ia bon. Le zéénia mu lè mu yéréké biowa lè
mí síiwá na wee zéení le p̄anká, lè mu biowa wéror p̄anká na lerén mí beere
Háciri wee na 6a n̄upua yi làa b̄io le s̄ii vá yi.

Le Dónbeení òn̄ o Yeesu wán wee k̄áninda 6a n̄upua

⁵Le Dónbeení yí dó ho ȳíron òm̄ín̄á na wa wee b̄io b̄io ho wáayi tonkarowá
n̄ii yi. ⁶Le Dónbeení b̄ioní v̄uah̄ yi, ó o búii yáá túara b̄io ká:

«Éé Dónbeení! O n̄upue lée wée á fo ò leékaráa o b̄io?

O n̄upue lée wée á fo ò paráa o b̄io?

⁷Fo wó á ho wáayi tonkarowá b̄io n̄uh̄ wi á po a ho p̄n̄-za d̄éé yi.

B̄un m̄ón á fo b̄inía wó ó o yú ho cùkú lè le yèni,

⁸fo bàrà a mu b̄io búenb̄uen n̄uh̄ wán.»†

B̄un wee zéení le le Dónbeení wó ó o wi mu b̄io búenb̄uen n̄uh̄ wán, á d̄éé búii
yí ká. Éé ká h̄á làa na ká wán á wa òn̄ yí máa mi mu. ⁹Éé ká b̄io ká lé b̄io wa
zú: Le Dónbeení wó á ho wáayi tonkarowá b̄io n̄uh̄ wi á po a Yeesu ho p̄n̄-
za d̄éé yi. Á h̄á làa na ká wán á le b̄inía wó ó o yú ho cùkú lè le yèni le lònbee
na ó o lá á h̄urunnáa b̄io yi. Le wó mu ká s̄ii bèra a na à le s̄áamu p̄anká yi, ò o

* **1:9** Mi loñ Lení v̄uah̄ (Psaumes) 45.7-8 † **1:12** Mi loñ Lení v̄uah̄ (Psaumes) 102.26-28 ‡ **1:13**

Mi loñ Lení v̄uah̄ (Psaumes) 110.1 * **2:2** Le Dónbeení n̄i-cúa na le tonkarowá mà: Mu wee b̄io o

M̄oyiize l̄andá b̄io d̄ání yi. Ba zúif̄wa c̄n̄ á le Dónbeení òn̄ ho wáayi tonkarowá wán á bíaràa là a

M̄oyiize. † **2:8** Mi loñ Lení v̄uah̄ (Psaumes) 8.5-7

húmú bío séení 6a nùpua búenbúen. ¹⁰ Mu bon, mu se à le Dónbeení na léra mu bío búenbúen, dío buan mu búenbúen dínia à wé ò o Yeesu káa le lònbee yi bèra a na ò o bío jii sí làa bío mu lá ko mu wéráa. Le wó ká síi bèra a na à 6a nùpua cèrèe páaní le cùkú yi làa de. Lé o Yeesu wó á 6a nùpua cèrèe wé è yíràa ho káníló. ¹¹ O Yeesu lé yia wee wé à 6a nùpua ce le Dónbeení yahó. A bía ó o wee wé à 6a ce bán búenbúen làa wo wáa lée Maá nǐ-kéní zàwa. Lé búñ te bío ó o Yeesu wee veráa 6a le mín zàwa le mín hínni ká mu níyio mía wo yi. ¹² Bío ká lé bío ó o bía:

«Dónbeení, í ì zéení ũ bío le wán zàwa le wán hínni.

Í ì khòóní fo ũ nǐpomu búenbúen tǎahǔ.»[‡]

¹³ O mún bía le:

«Ínén á à dé 1 síi le Dónbeení yi.»

O pá bǐnía bía le:

«Lé wen na páanía wi, ínén le 6a zàwa na fo nǎn mií.»[§]

¹⁴ Awa, á bío á bán zàwa so lé 6a nùpua binbirí, ó o Yeesu mí bεere mún lá 6a síi, bèra a na ò orén mí bεere húmú pánká yi ò o yí ho pánká o *Satáni wán, yia wee wé à 6a nùpua hí, ¹⁵ ò o mún kání bía búenbúen na mu húmú zǐnló lá can lòn wobáání 6a síi wizooní búenbúen yi. ¹⁶ O Yeesu mu cén yí buara wáyai tonkarowá séenílò bío yi. Lé o *Abarahaamu mǎnmánía ó o wá buée séení. ¹⁷ Lé búñ nǎn ó o ko ò o láráa mín zàwa le mín hínni síi binbirí, bèra a na ò o dàí wee mín zàwa le mín hínni mu yankarowá jǔhǔso, á zǔ 6a nùpua màkárí, á láayi wi le Dónbeení cǎn, à le Dónbeení wé sǎn 6a nùpua bè-kora díá. ¹⁸ A bío ó o Yeesu mí bεere káa le lònbee yi á kúará khára, lé búñ nǎn ó o dà wee séenínáa bía búenbúen na ho kúará khénlò wee yi.

3

O Yeesu bío jǔhǔ wi po a Mǎyiize

¹ Lé búñ nǎn á minén wán zàwa le wán hínni na bío sá le Dónbeení yi, minén na le mún hueekaa à mi níni kéí le bío yi, mi le mi yilera kéí o Yeesu bío wán. Lé orén le Dónbeení tonkaa ó o buée wó bío wa dó wa sía yi wee bío wéréwéré yankarowá jǔhǔso. ² Le Dónbeení léra a ò o sá ho tonló mu, ó o mún bò bío búenbúen na le le o wé yi, làa bío ó o *Mǎyiize yánkaa wóráa mu le le Dónbeení nǐpomu. ³ Eε ká a Yeesu màhá ko le ho cùkú á po a Mǎyiize, làa bío á yia son le zǐi koráa le ho cùkú á po le zǐi mí bεere bío síi. ⁴ Mu bon, zǐi na wi à nùpue yi son le dén mía. Ká le Dónbeení lé dío bèn wó á mu bío búenbúen wi làa bío mu karáa. ⁵ O Mǎyiize yánkaa bò bío le Dónbeení le o wé yi le zǐi nǐpomu búenbúen tǎahǔ. Wón lé le Dónbeení ton-sá, á bío ó o wee wé ko mu zéení le Dónbeení jii-cúa na le è fεε. ⁶ O *Krista mún bò bío le Dónbeení le o wé yi ká wón bèn lé le Za, á le bàrá mí zǐi nǐpomu jǔhǔ wán. Búñ nǐpomu so le warén, ká wa wíokaa henía wa sía wee lóóni bío wa dó wa sía yi.

Bía dó mí sía le Dónbeení yi khi kéí le wǔrná yi

⁷ Lé búñ nǎn le Dónbeení Hácírí bía bío ká:

«Ho zuía, ká le Dónbeení wee bío làa mía,

⁸ à mi yí wé lòn nùpua na yí wi 6a jí dεε

làa bío á mi wóráa mu ho páahǔ na mi káa á khúaaana le Dónbeení jii yi ho tá hení yi bío síi.

⁹ A le bía le mín búaaawa yánkaa khúaaana mí jii yi ho tá hení yi á khéraráa mí kúará

à 6a ɲɔ̀n mɔ̀n bɪo mi wó hã lúluío ɓúará-ɲun yi.

¹⁰ Lé bɪn te bɪo á le sli cãnáa 6a yi, á bía bɪo ká:

Ba nùpua na ká wee pɪ́ ɪ bɪo fɛ́ɛɛ, le dǎní na á ɪ wi à 6a lá á 6a día.

¹¹ Bɪo le sli cã 6a yi, á le báa

le ho lahó na á le wíokaa à 6a vǔn yi á 6a wáa máa zo yi hùúu.»*

¹² Wán zàwa lé wán hɪnni, mi pa miten bɪo, ò o ɓúí hɪa yí wé sɪ-kohó ɓánsò mi tɪahú à káa pɪ́ le Dónbeení día, dío wi fɛ́ɛɛ. ¹³ Mi wé hení mín sɪa lãa wizooní ɓúenɓúen, pãahú na wa wi «ho zuia» na le Dónbeení bía bɪo. Ká mi wé wé mu bèra a na à mi nĩ-kéní woon yí día míten le mu bè-kohó khã vɪníní, à wé lòn nùpua na yí wi 6a ɲí dɛɛ bɪo sɪi. ¹⁴ Ká wa fárá ðn bɪo wa dó wa sɪa yi wán mu ɲúhú ɓúɛɛnɪí fúaa wa mukãní véró, se wa màhá pãanía sá là a Krista. ¹⁵ Làa bɪo mu bíaráa ká sɪi:

«Ho zuia, ká le Dónbeení wee bɪo làa mia,

à mi yí wé lòn nùpua na yí wi à 6a ɲí dɛɛ

làa bɪo á mi wórãa mu ho pãahú na mi káa á khúaaana le Dónbeení ɲii yi bɪo sɪi.»†

¹⁶ Bía ɲá le Dónbeení bióní à 6a «káa á khúaaana le ɲii yi» lé 6a yén? Mu so yínɔ̀n bía ɓúenɓúen na ó o Mɔ̀yize fó lórãa ho *Ezipite kãhú yi le? ¹⁷ Bía «le Dónbeení sli cã yi hã lúluío ɓúará-ɲun yi» lé 6a yén? Mu so yínɔ̀n bía wó mu bè-kora ho tá hení yi á húrún bɪn le? ¹⁸ A bía le «báa le ho lahó na á le wíokaa à 6a vǔn yi á 6a wáa máa zo hùúu» lé 6a yén? Mu so yínɔ̀n bía pá á yí bò bɪo le bía yi le? ¹⁹ Wa ɓèn mɔ̀n le 6a yí dǎnna yí zon hã vǔrɪná lahó mu yi, lé bɪo 6a yí tá yí dó mí sɪa le Dónbeení yi.

4

¹ Awa, á bɪo le Dónbeení ɲii na le dó le wa à zo hã vǔrɪná lahó na le wíokaa ká làa wɛn pá wi bɪn wa bɪo yi, á mi cén wa pa waten bɪo à wa yí khe ho lahó mu yi. ² Mu bon, dén bin-tente so á wa ɲá làa bɪo á wán ɓúaaawa yánkaa ɲánãa le bɪo sɪi. Ká le bióní mu màhá yí séeníá 6a, lé bɪo 6a dó mí sɪa le bióní mu yi.

³ Ká warén bán ñ zo hã vǔrɪná lahó mu yi, lé bɪo wa dó wa sɪa le bióní mu yi. Ho lahó mu na le bía bɪo ká dǎní yi:

«Bɪo á ɪ sli cã 6a yi, á ɪ báa

le ho lahó na á ɪ wíokaa à 6a vǔn yi á 6a wáa máa yí hùúu.»*

Pãahú na le Dónbeení bía mu yi, à bɪn le lera mu bɪo ɓúenɓúen vó. ⁴ Le Dónbeení bióní vǔahú ɓúí yi á bɪo ká lé bɪo bía hã wizooní bɪo hɛɲun nɪi dǎní yi: «Bɪo le Dónbeení sá mí tonló ɓúenɓúen vó, á le vǔrɪna hã wizooní bɪo hɛɲun nɪi zon.»† ⁵ A bɪo ká pá bɪnía bía: «Ho lahó na á ɪ wíokaa à 6a vǔn yi á 6a wáa máa yí hùúu.»

⁶ Bía le Dónbeení nɪn-yání bía le bɪn-tente mu nɔ̀n yi bán yí zon hã vǔrɪná lahó mu yi, lé bɪo 6a yí tá yí dó mí sɪa le yi. Lé bɪn te bɪo á 6a ɓúí dà á zorãa ho lahó mu yi. ⁷ Lé bɪn te bɪo le Dónbeení bɪnía dó le wizonle ɓúí, á wee ve làa «zuia». Le wizonle mu ó o *Daviide bía dǎní yi lúluío cɛ̀rɛɛ bɪn mɔ̀n lè hã bióní na ká, hɪa wa ló wán:

«Ho zuia, ká le Dónbeení wee bɪo làa mia, à mi yí wé lòn nùpua na yí wi 6a ɲí dɛɛ.»‡

⁸ Ká a Zozue lá dú mu nɪpomu yahó á 6a zon hã vǔrɪná mu lahó yi, se le Dónbeení wáa lá máa bɪnía máa bɪo wizonle ɓúí bɪo. ⁹ Lé bɪn nɔ̀n á hã vǔrɪná

* **3:11** Mi loŋ Lení vǔahú (Psaumes) 95.7-11 † **3:15** Mi loŋ Lení vǔahú (Psaumes) 95.7-8 * **4:3** Mi loŋ Lení vǔahú (Psaumes) 95.11 † **4:4** Mi loŋ Bio ɲúhú ɓúɛɛnɪí vǔahú (Genèse) 2.2 ‡ **4:7** Mi loŋ Lení vǔahú (Psaumes) 95.7-8

na ka lè há wizooní bío hẹ̀nùn nìi vùrná bío á le Dónbeení wíokaa bío ká lè mí nípomu. ¹⁰ Mu bon, yía zon le Dónbeení vùrná yí, wón mún sá vó wee vùrì làa bío le Dónbeení sá à le vùrnánáa bío síi. ¹¹ Awa, á mi cén wa dé sòobéε à wa dàr zo há vùrná mu yí. Mi wa pa waten bío à wa hía yí pì le Dónbeení bío, làa bío á wán òuáawa pánáa le bío bío síi. ¹² Le Dónbeení bíoní wee na le mukáni binbirí, le pánká wí làa sòobéε po ho khà-tóní na yara lé há bío nùn. Le wee zo 6a nùpua khíí zoo óúe 6a sía yí. Le ka lòn khà-tóní, á wee fúaa há hùn-núná khíí zoo óúe ho sánbániló yí. Bío ó o nùpue síi wee vá yí, là a yilera á le bíoní mu wee zùrì wéréwéré. ¹³ Mu bè-lénna yí á dèε woon yí sà le Dónbeení yí. Mu úéénúéén dín dènkheεn á le wee mi. Dén Dónbeení so léé dío wa úéénúéén lè wa nì-kéní kéní ko wa khíí zééní bío wa wó á na yí.

O Yeesu lé 6a yankarowá nùhúso beení

¹⁴ Wa yú le *Dónbeení yankarowá nùhúso beení. Wón khíína zoó 6ó le Dónbeení mí beere yí yáa. Ba yankarowá nùhúso beení mu lé o Yeesu, le Dónbeení Za. Awa, á bío wa dó wa sía yí á mi cén wáa le wa wíoka pa bío làa sòobéε. ¹⁵ Ba yankarowá nùhúso beení na wa yú yínáí nùpue na yí dà máa séení wén wa yídámu yí. Orén mí beere á ho kúará khénlò lè mí sííwá yáa yú làa bío warén kúará wee khénnaa, ká arén máhá yí wó bè-kohó yí mən. ¹⁶ A mí wáa wa vá vaa óúe le Dónbeení na wee wé mu sáamu yí ká zánii mía wén. Ká wa wó bún, á le è zùrì wa màkárí, á à sén wa bè-kora à día. Le è wé mu ho páahú na mu ko yí.

5

¹ Ba yankarowá nùhúso á le Dónbeení léra 6a nùpua tlahú, ò o wé sá le tonló 6a bío yí. Orén lé yía wee na 6a nùpua mu hámu le Dónbeení yí, á wee ya 6a bè-kora séndiáró muini. ² Ba nùpua na yí zú mu bío yara, na wee va ví, bán ó o yankaro mu zú bío, lé bío ó orén mí beere mún lé o yídà. ³ Lé bún bío yí ó o ko ò o wé ya orén lè 6a zámáa bè-kora séndiáró muini. ⁴ Nùpue yí dà máa dé mítén làa yankarowá nùhúso mítén. Le Dónbeení lé dío wee we o nùpue à dé ho tonló mu yí, làa bío le vonnáa o *Aaron á dó ho yí bío síi. ⁵ O *Krista bío mún ka ká síi. O yí wó mítén làa yankarowá nùhúso. Lé le Dónbeení dó a ho tonló mu yí, á bía bío ká nən wo yí:

«Fo lé í Za.

Ho zuia nii wán á í lé mìn Maá.»*

⁶ Le Dónbeení pá bínía bía bío kà:

«Fo lé o yankaro fèεε

là a Melekisedεeki bío síi.»†

⁷ Páahú na ó o *Krista hía wi ho tá wán, ó o flora á óónbónka le Dónbeení lè mí pánká, lè há yèn-caa, dío lá dà wee kání a mu húmú yí. A bío ó o liinia mítén, á tà mu úéénúéén yí, á le Dónbeení ná a fióró. ⁸ Bío ó o lé le Dónbeení Za mí cúee, ò o pá tà le lònbee úéénúéén na yú a yí á keníanáa mítén làa bío ó ò bèráa le Dónbeení bíoní yí. ⁹ Lé bún tíira a bío úéénúéén nii, á nən á bía wee bè o bíoní yí úéénúéén wé è yíráa ho káníló na lé le mukáni na máa vé. ¹⁰ Le Dónbeení dó a wó lè 6a yankarowá nùhúso là a Melekisedεeki bío síi.

Héyí! Mi yí pì le Dónbeení bío

¹¹ Bío cèrèε wi wa cón wa dà à bío o Melekisedεeki mu bío dání yí, ká mu yara zééníló lònbee máhá wi, lé bío mi yí máa wé ní mu bío à zùrì yara fùafùu. ¹² Mi wáa lá ko mi wé 6a nì-karánlowá, à hárì lòn zuia mi màkóo pá wi 6a

* 5:5 Mi lorí Lení vùahú (Psaumes) 2.7 † 5:6 Mi lorí Lení vùahú (Psaumes) 110.4

wioka kàrán mia lè le Dónbeení bïo na nín-yání kàráanna làa mia. Mi màkóo pá wi mu yoomu yi, mi yí dà máa dí ðínló na lí. ¹³ Yia màkóo wi mu yoomu yi wón ka lòn kunkúza. O yí zū bïo se làa bïo yí se hueekaró mín yi. ¹⁴ Εε cá ho ðínló na lí hón lé bïa ðñn vó te mí ðínló. Bán fá, á zū bïo se làa bïo yí se hueekaró mín yi.

6

¹ Lé bñn nòn ó o *Krista nín-yání bïo na 6a kàráanna làa wen á mi wa dà wán, ká wa wa làa yahó o bïo zúnló yi lòn nùpua na ðñn vó. Bïo wa zū wó á mí yi wa bñní 6úa kàránló jùhú: Mu lé á pí hã wára na yí se, à dé ũ sli le Dónbeení yi, ² làa bïo 6a wee wé á ceéráa mítén le Dónbeení yahó, * lè le ní bèrò 6a nùpua wán, làa bïo 6a nì-hía á à vèéráa, lè le mónén cítii bïo. ³ Bñn lé bïo wa à wé, ká le Dónbeení tà. ⁴ Mi lorí. Ba nùpua 6úi wi bñn á yú mu khoomu, le Dónbeení hñn 6a lè mu bè-tentewá cèrèε, 6a mún yú le Dónbeení Hácírí, ⁵ á zū le le Dónbeení bioní se làa sòobéε. Ho ðimjía na ho yíró á 6a zū pánká bïo. ⁶ Bñn 6úen6úen món, à 6a pá bñnía wee wé mí bè-kla, á bïo wáa bñní wé á 6a à yèrèmánáa mí yilera lè mí wára bñn mía. Bán nùpua so sii ka lè 6a bñnía wee 6úεε le Dónbeení Za ho *kùrùwá wán, á wee zuañ wo yi 6a nùpua yio yi.

⁷ Hen ká ho vlohó wee tè wé se ho tá wán ò o varò ðínló be wé se, à le Dónbeení ðúba ho tá mu yi. ⁸ Ká lé hã kíkara lè le ní-kora wee sá ho wán, se ho tá mu cñnú mía. Le Dónbeení hía ðánkání ho, á mu véení ká ho ò cíí.

⁹ Wán zàwa lè wán hñnni na wa wa làa sòobéε, hãrì ká wa wee bïo ká sii, á wa pá láa mu yi le mi bò ho wá-tente, hía wee va ho káníló lahó yi. ¹⁰ Le Dónbeení térénna, le yi máa sá mi bè-wénia yi, làa bïo mi zéenanáa le mi wa làa de. Le séení na mi wó, làa ðio mi pá lan wee wé 6a kèrèñewa dání yi á le zū. ¹¹ Ká wa máhã wí à mi nì-kéní kéní ca mi kuio fúaa mu véení, bèra a na à bïo mi dó mi sía wee lòní à wé à jii sí. ¹² Mi cén wáa yí dí parí, ká mi wé lè 6a nùpua na wee dé mí sía le Dónbeení yi fèεε bïo sii, à yíráa bïo le dó mí jii le mí ì na.

Le Dónbeení dó mí jii à le máa yèrémá le

¹³ Bïo le Dónbeení hía dó mí jii nòn o *Abarahaamu yi, á le báa lè mí yèni, lé bïo á nùpue na po le á le è báaráa yèni á mía. ¹⁴ Bïo ká lé bïo le bía: «Ūuu, 1 ì wé mu bè-tentewá cèrèε làa fo, 1 ì wé á ũ mònmanía á à wé boo làa sòobéε.»[†] ¹⁵ O o Abarahaamu 6èn há mí sli pannáa bïo le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé, á le wó mu nòn wo yi. ¹⁶ Ká 6a nùpua le mí ì báa, à 6a báa là a 6úi na po 6a yèni, á nùpue mún máa wé bñní kán bïo 6a báa jii wán. ¹⁷ Làa bñn sii á le Dónbeení mún wi à bía le dó mí jii le mí ì wé lè mu bè-tentewá à zūñ kénkén le le è wé mu. Lé bñn te bïo le báa á bò bïo le dó mí jii le mí ì wé wán. ¹⁸ Mu bon, mu blowa bïo jñn mu na yí máa yèrémá á le Dónbeení yí máa fi sabéré yi. Awa, á warén na pá mu bïo 6úen6úen á sía hã làa sòobéε wiokaa wee dé wa sía lòní bïo le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé. ¹⁹ Bïo wa dó wa sía wee lòní lé bñn 6uan wen ðñña vñvñ le Dónbeení yahó, á wó á wa dàrina cúaa ho pñnsò-beení na sankaa há pñnsóni bùkú lè há cúa-jñn, á yòò zon le *sòobá-lùε 6àn binbiriso yi. ²⁰ Dén sòobá-lùε 6àn binbiriso so ó o Yeesu zon yi dú wa yahó warén wa beere bïo yi. Mu bon, lé orén lé 6a yankarowá jùhúdo fèεε là a nii na 6a le Mεlekisedεeki bïo síi.

* **6:2** Le Dónbeení bioní vónna 6úi yi á mu bía le: Lè há bátèmùwa. † **6:14** Mí lorí Bïo jùhú 6úeenii vùahú (Genèse) 22.16-17

7

O Melekisedeeki lé o bée, á lé le Dónbeení yankaro

¹ O Melekisedeeki mu lé ho lóhó na 6a le Saleemu bée, á mún lé le Dónbeení na wi mu bio búenbúen jùhú wán yankaro. Páahú na ó o *Abarahaamu hía tá há hía lé 6a bá-zàwa á dàrna 6a, á bio ó o bínía wee búen, ó o Melekisedeeki lée sá a yahó, á dúbuaa wo yi. ² A bio ó o *Abarahaamu yú há hía téníi bân cúa-pírú níi ó o nòn o Melekisedeeki yi. Le yèni mu kúará le «térénlò bée». A bio ó o lé ho Saleemu bée, bún kúará le o lé ho «héerá bée». ³ Bân maá lé bân nu á núpue yí zú. Núpue yí zú a nònkáni cèenii. O teró bio yí bía yí mən, ó o húmú bio mún yí bía yí mən. O bio bonmín lé le Dónbeení Za bio: O lé o yankaro fée.

⁴ Mi lorí bio ó o Melekisedeeki mu bio jùhú wiráa. Hári wán búaa Abarahaamu bio na ó o yú há hía téníi bân cúa-pírú níi á wón nòn wo yi. ⁵ O nni na 6a le *Levii mòmmanía na lé 6a yankarowá ó o Məyiize lándá nòn le nni yi le 6a wé fé o *Isirayeele nípomu bio na 6a wee yí bân cúa-pírú níi. O o Isirayeele nípomu mu jùhú lé bân zàwa, lé bio á bân nònkáni mún can o Abarahaamu yi. ⁶ Ká a Melekisedeeki wón nònkáni yí can Levii yi, ó o Abarahaamu màhá pá nòn bio ó o yú bân cúa-pírú níi wo yi. O Melekisedeeki mu dúbuaa o Abarahaamu na le Dónbeení dó mi jii nòn yi. ⁷ A wa zú kénkén le yía wee dúbuaa wón bio jùhú wi po yía 6a wee dúbuaa yi. ⁸ O Levii nùwá, bía ó o Isirayeele nípomu wee na bio 6a wee yí bân cúa-pírú níi yi, bân lée núpua, 6a wee hí. Ká a Melekisedeeki na ó o Abarahaamu nòn mí bio bân cúa-pírú níi yi, wón yío wi lua láa bio le Dónbeení bióní vùahú biaráa mu. ⁹ O Levii nùwá lé bía á mu bio bân cúa-pírú níi wee na yi. Ee ká bio ó o Abarahaamu na lé bân búaa á léra mu, bún wee zéeni le orén Levii mún wáa léra mu. ¹⁰ Mu bon, páahú na ó o Melekisedeeki sá a Abarahaamu yahó yi, ká a Levii òh yí ton. Ee ká mu páahú ká a wi mún búaa mu yi.

¹¹ O Isirayeele nípomu *lándá yi, ó o Levii zì-jùhú lé hía ho yankaró tonlò bio sá yi. Ba lé 6a yankarowá là a *Aaron bio síi. Ee Ká 6a yankaró tonlò jii màhá yí sú. Lé bún nòn á yankaro veere búii ló na ka là a Melekisedeeki bio, wón yí ló Aaron nònkáni yi. ¹² Ká ho yankaro tonlò hía yèrémáa, se ho lándá mún ko ho yèrémá. ¹³ Yía há bióní mu bía dání yi bân zì-jùhú núpua yí wó yankarowá yí mən. ¹⁴ Wa zú le wón na lé wa Nùhúso á ton o *Zúdaa zì-jùhú yi. A bio ó o Məyiize wee bio 6a yankarowá bio, ó o bèn mún yí bía bio búii ho zì-jùhú mu dání yi.

O Yeesu lé o yankaro là a Melekisedeeki bio síi

¹⁵ A bio wáa wiokaa nòn ó o yankaro mu bio wee ceráa lé bio ká: O yankaro búii ló á ka là a Melekisedeeki bio síi. ¹⁶ O yí wó yankaro làa bio 6a núpua bòráa mu bio síi. O wó a yankaro le mukáni na wi o yi na máa vé máa mí bio yi. ¹⁷ Bio ká lé bio le Dónbeení bióní vùahú bía:

«Fo lé o yankaro fée
là a Melekisedeeki bio síi.»[†]

¹⁸ Le Dónbeení khínía ho nín-yání lándá yi, lé bio ho pànká mía, ho bio jùhú mía. ¹⁹ Ho lándá mu lá yí dà máa wé á núpue máa térén le Dónbeení yahó. Ká há làa na ká wán á bio wa dó wa sía yi wee lóoní bún bèn wiokaa sáaani. Lé bún pànká yi á wa wee dàrì vá vaa búeráa le Dónbeení yi.

* 7:1 Mi lorí Bio jùhú búenii vùahú (Genèse) 14.18-20 † 7:17 Mi lorí Lení vùahú (Psaumes) 110.4

²⁰ Mu yínɔ́n bɛ́n mí dòn. Le Dónbeení báa mu jii wán. Bía ká bán wó 6a yankarowà à le yí báa bío. ²¹ Ká a Yeesu wón le Dónbeení wó là a yankaro, á báa bò mu wán làa bío kà:

«O Nùhúso á báa mu jii wán,
á máa bíní máa yèrè má mì jii.

Fo lé o yankaro fɛ́ɛɛ.»[‡]

²² Lé bɛ́n nɔ́n á le páaní na ó o Yeesu wó á le wi warén lè le Dónbeení pàahú á s̄taaní d̄io lè ho yahó.

²³ Bío pá bínía wee sanká mu mín yi lé bío kà: Ba yankaro cèrɛɛ khíína, lé bío mu húmú yí máa díá à 6a sá lén. ²⁴ Ɛɛ ká bío ó o Yeesu ù kɛ́n bɛ́n fɛ́ɛɛ, á n̄i-veere máa lá a lahó o yankaró tonló yi. ²⁵ Lé bɛ́n nɔ́n ó o dà wee kánínaa bíá wee vá 6uee 6úe le Dónbeení yi orén pánká yi. Mu bon, o Yeesu mu wi fɛ́ɛɛ, á wee fio le Dónbeení yi 6a bío yi.

²⁶ Á wón yankarowà ñùhúso so na lé o Yeesu lé yíá á ko làa wɛn. O wee ce le Dónbeení yahó, o bè-yáanii mía, flaní mía wo yi, o yí máa páaní làa bè-kora wérowà. Le Dónbeení bàrá a mu bío búenbúen ñùhú wán. ²⁷ O màkóo mía ò o ya muini làa wizoóní mí bè-kora bío yi lè 6a z̄amáa bè-kora bío yi làa bío 6a yankarowà ñúnása na ká wee wéráa mu bío síi. Le muini ó o yan c̄iekúee mí dòn á mu vóráa, á lé orén míten mún wó le muini mu yíá. ²⁸ Ba yankarowà ñúnása na 6a wee d̄in o *M̄oyiize lándá wán à kúeeráa, bán dà á va à ví. Ká ho *lándá bèrò món á le Dónbeení báa á bàrá mí za wó là a yankaro, wón na bío búenbúen jii sú fɛ́ɛɛ.

8

O Yeesu lé 6a yankarowà ñùhúso

¹ Bío wa le wa à bío búenbúen á bío ñùhú wi po bío ká lé bío kà: Ba yankarowà ñùhúso na bío bíá ká lé yíá á warén yú. O yóò kará ho wáayi le Dónbeení na dà mu bío búenbúen n̄in-tl̄aní. ² O wee sá mí yankaró tonló mu le *sòobá-lùe yi há p̄nsóni búkú binbirí yi, h̄ia á n̄upue yí tá, lé o Nùhúso Dónbeení míten tá ho. N̄upue yí tá hón. ³ Yankarowà ñùhúso lée yankarowà ñùhúso á léra, bèra a na ò o wé wé mu hámu, à ya há muini na le Dónbeení yi. Awa, á warén yankarowà ñùhúso 6èn mún ko ò o yí bío 6úí à há lè le Dónbeení. ⁴ O lá wi ho tá wán, se o yáá lá máa wé yankaro. Lé bío 6a 6úí wi vó á wee há le Dónbeení làa bío ó o *M̄oyiize lándá bòráa mu. ⁵ Bán yankarowà ñúnása so tonló na 6a wee sá lé ho binbirí so na wi ho wáayi bán kh̄ánkh̄ánaamu. Mu bon, pàahú na ó o M̄oyiize h̄ia ko ò o 6úáká tá há p̄nsóni búkú yi, á le Dónbeení bíá nɔ́n wo yi: «Loí, wé mu búenbúen làa bío á ì z̄éeníanáa mu nɔ́n foñ le 6úee wán.»^{*} ⁶ Ká há làa na ká wán ó o Yeesu wón le Dónbeení k̄aráfáa ho tonló yi. Ho bío ñùhú wi làa sòobéɛ, lé bío le páanii na ó o bò le Dónbeení lè 6a n̄upua pàahú á s̄taaní s̄taaní d̄io lá wi lè ho yahó, lé bío á bío le Dónbeení dó mí jii le mí i wé è na wɛn le páanii mu yi bɛ́n s̄taaní bío lè ho yahó.

Le Dónbeení dó mì jii le mì i bè le páanti finle

⁷ Ká le *páanii na le Dónbeení bò lè ho yahó á flaní lá mía yi se le lá máa bíní máa bè páanii 6úí. ⁸ Ɛɛ ká lé bío le Dónbeení ñipomu wó khon làa de á n̄on le bíaráa bío kà:

«Mí loí, lé Ìnén Nùhúso Dónbeení bíá bío kà:
Pàahú 6úí khíí d̄á, ká 1 bè le páanii finle

[‡] 7:21 Mí loí Lení v̄uahú (Psaumes) 110.4

* 8:5 Mí loí Léró v̄uahú (Exode) 25.40

là a *Isirayεele n̄pomu, là a *Zudaa zì-ɲúhú n̄pomu.

⁹ Dén pánii so á à wé mí dòn làa dío á ï bò lè b̄àn ɓuawa p̄ahú na á ï tò ɓa n̄ii wán lóráa ho *Ezipite k̄hú yi.

Bán yi bò b̄io wa b̄ia tò wán yi.

Lé b̄ún te b̄io á ï b̄èn mún p̄á ɓa día, lé Inén N̄úhúso b̄ia mu.

¹⁰ B̄io k̄a m̄ón le pánii na á Inén N̄úhúso á à bè là a *Isirayεele n̄pomu lé dío k̄a:

Ƴ ï wé á ɓa wé è leéka Ƴ l̄ándáwá b̄io,

Ƴ ï dé h̄á ɓa s̄ia yi. Lé Inén N̄úhúso b̄ia mu.

Ƴ ï wé b̄àn Dónbeen̄i,

á ɓarén ñ wé Ƴ n̄pomu.

¹¹ N̄upue máa b̄íní máa k̄arán m̄ín za táá mí ninza le ɓa tà Inén N̄úhúso b̄io,

lé b̄io ɓa ɓúenɓúen á à tà Ƴ b̄io,

à lá ɓa n̄i-k̄a yi líi ɓúe ɓa háyúwá yi.

¹² Ƴ ï s̄én ɓa bè-kora á à día,

á máa b̄íní máa leéka ɓa wékheró b̄io h̄úú.»[†]

¹³ B̄io le Dónbeen̄i wee b̄io le pánii finle b̄io, b̄ún wee zéení le le cátió le pánii na bò lè ho yahó làa dà-k̄nle. A b̄io léé b̄io ɓ̄èn h̄ia k̄na, se mu k̄a ho v̄llo.

9

Le n̄n-yání pánii bèró

¹ Le pánii na bò lè ho yahó á l̄ándáwá wi wee k̄arán ɓa n̄pua làa b̄io le Dónbeen̄i wee ɓuuanínáa. A ɓa n̄pua lè le Dónbeen̄i mu f̄emínló lahó mún wi ho tá wán. ² Mu bon, h̄á p̄nsóni b̄ukú á tá mu b̄io yi, á k̄aana lè h̄á cúa-ɲun. A ho n̄n-yání lahó na ɓa wee ve làa s̄òobá-lùe lé b̄ín á le f̄intá-cúaa, h̄a le tab̄ári na ho búurú na b̄io s̄a le Dónbeen̄i yi wi wán, á zoó wi yi. ³ A ho ɲun n̄ii lahó lé h̄ia ɓa le *s̄òobá-lùe b̄àn binbiriso. ⁴ Lé h̄ón lahó so á mu b̄io na s̄amu s̄í c̄íníi d̄ε na wó lè ho s̄ánú b̄io c̄éera yi, á le pánii ɓonkoní na m̄aní lè le yahó wó lè ho s̄ánú zoó wi yi. Dén ɓonkoní so á le d̄ε ɓúí wi yi á mu b̄io na ɓa le *maane wi yi. O o *Aaron b̄ún-za na s̄a h̄á v̄nna mún wi le ɓonkoní mu yi, á séení h̄á hue-p̄enlenwá, h̄ia le pánii l̄ándáwá na le Dónbeen̄i n̄on o *M̄oyiize yi á túara wán. ⁵ Le ɓonkoní mu b̄àn ɲúhú á ho wáayi tonkarowá na ɓa le Serub̄enwa wi yi, á wee zéení le Dónbeen̄i c̄ukú. Ƴa m̄ia t̄aró pon le ɓonkoní mu ɲi-p̄ε yi, b̄ín na ɓa n̄pua bè-kora wee s̄én día yi. εε k̄a b̄ún b̄ioró p̄ahú ȳín̄n̄ h̄ia k̄a.

⁶ Lé làa b̄ún á h̄á s̄ia mu b̄arakaráa. A le *s̄òobá-lùe lé b̄ín le *Dónbeen̄i yankarowá wee zoo s̄a mí tonló yi làa wizooní. ⁷ K̄a le s̄òobá-lùe b̄àn binbiriso dén lé ɓa yankarowá ɲúhúso mí dòn wee zo le yi. O wee zo b̄ín le cúekúee le l̄úúure yi lè ɓa b̄úaa na ó o f̄útaana c̄áni, á zoo na le Dónbeen̄i yi orén mí b̄εere bè-kora s̄éndiaró b̄io yi, lè le Dónbeen̄i n̄pomu na k̄a bè-kora s̄éndiaró b̄io yi. ⁸ Le Dónbeen̄i Hácírí wee zéení mu le k̄a le s̄òobá-lùe wi b̄ín wà, á se le s̄òobá-lùe b̄àn binbiriso ɲii yí dà máa h̄én. ⁹ B̄ún b̄iowa so wee zéení b̄io wee wé h̄á laa na k̄a wán b̄io. Mu wee zéení le mu h̄amu na ɓa n̄pua wee wé, lè h̄á muiní na ɓa wee ya yí dà máa wé á ɓa máa t̄érén le Dónbeen̄i yahó. ¹⁰ Mu lé ɓa n̄pua mí dòn *l̄ándáwá na ɓa bò ho d̄ínló, lè mu bè-ɲunii, làa b̄io ɓa wee s̄εka lè miten d̄ání yi. H̄a l̄ándáwá mu k̄era b̄ín f̄úaa p̄ahú na le Dónbeen̄i ȳerémáa mu b̄iowa yi.

O Krista lé mu bè-kora s̄éndiaró muiní yia

[†] 8:12 Mi loré Zeremii v̄tahú 31.31-34

11 O *Krista buara buée wó 6a yankarowà ñúhúso bèra a na wa yí mu bè-tentewà. Le lùe na ó o sá mí yankaró tonló yi dén ñii mún sú po há pñsóni bukú na yáania tá ho tá hení yi. Le yínáí dèe na á nùpua tá. Le bío yí sá ho ðímíjá yi. 12 O Krista zon le Dónbeení *sòobá-lùe 6àn binbiriso yi le cùekúee mí dòn á mu vóráa. Mu yínáí bà-kùio cāni ó o zonnáa, lé o kùrú cāni lé ðio ó o zonnáa, á wee kánínáa 6a nùpua fèe. 13 O nòn-zúnle na 6a wee cfi sáni na 6a wee kúee mu ñumu yi à wáa lé 6a nùpua na yí máa ce à héha là a *Moyiize lándá, lé 6a kókówá lé 6a dāani cāni, lé bún wee ceé 6a à héha lé ho lándá mu. 14 Ká bún wee wé ká síi, se o Krista cāni dén bío 6èn wíokaa yóó po bún. Le Dónbeení Hácírí pánká yi ó o Krista mu tà nòn mítén á wó a muini yia na á flani mia yi. O cāni lé dén á à ceé wa yiwa há wára na wee 6ua wen varáa mu húmú laho yi yi, bèra a na à wa ðari sá na le Dónbeení na wi fèe yi.

Le cāni lé le pāanii na bò flimini

15 Lé bún nòn o *Krista bórāa le *pāanii finle le Dónbeení lé 6a nùpua pāahú. O húrun á feníanáa 6a nùpua mu bè-kora na 6a wó le nín-yání pāanii pāahú, à bíā na le Dónbeení von ðari yí há kía na máa vé, hía bío fera bíā díā.

16 Nùpue móndén ñi-cúa bío hía wee bío, se 6ānsó húrun. 17 Mu bon, hen ká yia mà há ñi-cúa mu húrun, à há bío máhá wé le sòobé. Lé bío ká a yio wi lua, à há ñi-cúa mu bío máa wé here. 18 Lé bún yāá nòn le cāni kúara á bórāa le nín-yání pāanii. 19 Bío ó o *Moyiize kārāna há lándáwá á nòn o *Isirayeele ñipomu búenbúen yi vó, ó o lá 6a nòn-zāwa lé 6a kókówá cāni na ó o cñ, á bò mu ñumu wán. O ó lá le vīndē-za na 6a le *izoo pu lakahó, lé ho yēnsé muhú, ó o wee wáa há lándáwá vūahú, lé 6a nùpua búenbúen 20 ká a bío bío ká: «Dio ká lé le pāanii na le Dónbeení bò nòn mia 6àn cāni.»* 21 Lāa bún síi, ó o mún wāana há pñsóni bukú lé há sīa na wi ho yi búenbúen. 22 Ho lándá vūahú yi á mu yāá bíā le mu bío búenbúen wee ceé lé le cāni, le ká cāni yí kúara á à bè-kora yí dà máa sēn máa díā.

O Krista nòn miten le cùekúee mu vóráa

23 Awa, Ká bío wi ho wáayi 6àn khánkhánáamu wee ceé là a *Moyiize lándáwá, á mu 6àn binbiriso ko mu ceé làa bío sūaani sūaani bún. 24 O *Krista yí zon há pñsóni bukú na 6a nùpua tá yi. Hón bukú so lé hen na le Dónbeení wi yi 6àn khánkhánáamu, ká ho yínáí horén mí beere. Lé ho wáayi ó o Krista yóora á yóó ðin le Dónbeení yahó wee yanka le wa bío yi. 25 Lāa lúlúio á le *Dónbeení yankarowà ñúhúso beení wé zo le sòobá-lùe 6àn binbiriso yi lé 6a búaa na 6a fūaana cāni. Ká a Krista wón yí máa wé zoo ya mítén làa muini fèe. 26 Ká a lá wee wé bún fèe, se o lò lá wé è be fèe à lá ho ðímíjá lénló pāahú buee búe ho zuia yi. Ée ká há pñna vaa véenii, ó o Krista buara le cùekúee mí dòn á buée wó mítén lé le muini yia á bórāa mu bè-kohó ñúhú. 27 Nùpue léee nùpue á à hí le cùekúee mí dòn. Bún món á le Dónbeení ñi cítí o. 28 Lé làa bún ó o Krista wóráa mítén lé le muini yia le cùekúee mí dòn á bórāa 6a minka nùpua bè-kora ñúhú. O khii bñí ñi buen, ká bún máhá máa wé bè-kora ó o buée búe ñúhú. O buée káni bíā pan o 6uenló.

10

O Krista buée 6ó há muini yaró ñúhú

1 Bío ó o *Moyiize lándá wee zéeni yínáí bío wi 6àn binbiriso mí beere. Mu lé mu 6àn khánkhánáamu. Hón lándá so wee zéeni le há muini dà-kéni kénii mu ko há wé ya làa lúlúio fèe. Lé bún nòn á bíā 6a wee ya há bío yi á há yi

* 9:20 Mi loni Léroi vūahú (Exode) 24.3-8

dà máa wé á 6a máa térén le Dónbeení yahó. ² Ká bñn mía se bía 6a wee ya há muiní mu bío yi á bè-kora wáa lá à sén á à díá làa cúekúee, á lá máa bñn máa leéka mí bè-kora mu bío, á máa ya muiní mu bío yi. ³ Eε ká 6úee. Làa lùlúio ká há muiní mu wee wé á 6a bñn leéka mí bè-kora bío. ⁴ Mu bon, 6a nòn-záwa lè 6a kókówá cání yi dà máa 6úe mu bè-kora jùhú.

⁵ Lé bñn nòn á bío ó o *Krista 6uara ho ðímjáy, ó o bía nòn le Dónbeení yi:

«Fo yí tà há muiní lè mu bè-hánii bío,
à ù wó á ï sánia wí.

⁶ Ba bùaa na 6a fúaa na á cína le muiní yeenii dèe wán

lè há muiní mu búi na 6a wee ya mu bè-kora séndiáró bío yi 6úen6úen bío yi wó sína foñ.

⁷ A ï wáa bía: Lé mi na wà à 6uen

6úee wé ù sli bío.

Bñn lé bío túara ì dání yi le Dónbeení bioní vùahú yi.*

⁸ Bío ká lé bío ó o Krista bía lè ho yahó: «Fo yí tà há muiní lè mu bè-hánii bío. Fo mún yí tà 6a bùaa na 6a wee fúaa à cfi le muiní yeenii dèe wán, lè le muiní na 6a wee ya mu bè-kora séndiáró bío yi bío. Bñn 6úen6úen yí máa wa ù sli.»

A há muiní mu jòn wee ya à héha làa bío ho *lándá bòráa mu. ⁹ O Krista tñn bñn bía: «Lé mi na wà à 6uen 6úee wé ù sli bío.» O Krista 6ó ho háánii muiní jùhú ò orén mí beere wó mítén là a muiní yía dó há lahó yi. ¹⁰ O Yeesu Krista wó le Dónbeení sli bío. Bío ó o Krista nòn mítén á húrun le cúekúee á mu vóráa, lé bñn wó á wa bío sá le Dónbeení yi. ¹¹ Ba yankarowá 6úen6úen wee ðñn ya há muiní dà-kéní kéní mu làa wizooní, à há jòn yí dà máa sén bè-kora máa díá húuu. ¹² Eε ká a Krista yan mu bè-kora séndiáró muiní le cúekúee, ò o yòó kará le Dónbeení nín-tláni fèee, ¹³ á pan bío le Dónbeení á à dé o zúkúsa o tá ó ò bè mí zení wán. ¹⁴ Le muiní dà-kéní mí ðòn na ó o Yeesu mu yan lè ðén wó á bía bío sá le Dónbeení yi téréenna le yahó. ¹⁵ Lé bñn le Dónbeení Hácírí mún bía. Le bía bío ká lè ho yahó:

¹⁶ «Bío ká lé bío ó o Núhúso bía:

Há wizooní mu khíló móndén

á ðio ká lé le páanii na á ï ò bè làa ba.

Ì ò dé ì lándáwá 6a sía yi,

Ì ò wé á 6a wé è leéka há bío,

¹⁷ I máa bñn máa leéka 6a bè-kora lè 6a wékheró bío húuu.†

¹⁸ Hen ká mu bè-kora hía séra díá, se muiní yaró wáa mía bñn bè-kora so séndiáró bío yi.

O Krista héra ho wõhú nòn wen

¹⁹ Awa, wán záwa lè wán hínni, lé o Yeesu cání pánká yi á wa láa mu yi le wa á zo le *sòobá-lùe 6àn binbiriso yi. ²⁰ O có ho wá-finle na lé ho wá-binbirí á nòn wen. O héra ho pñsò-beení na ka lè ho lé o sánia á wa wee ðarí yóo zo le sòobá-lùe 6àn binbiriso yi. ²¹ A wa yú 6a yankarowá jùhúso na wí le *Dónbeení zì-beení jùhú yi. ²² Mi wáa wa vá vaa 6úe le Dónbeení yi lè le yi na púaa díá, lè le síidéró binbirí. Mu bío na wa wó à mu yí se á mí wa lén wa sía yi á há ce, à mún se wa sánia lè mu jumu na wee ce. ²³ Bío wa dó wa sía yi wee lóon á mí le wa wé zéeni bío wéréwéré, à yí tée wa bàra. Mu bon, le Dónbeení dó mí jii le mí ò wé bío na, à le wé mu. ²⁴ Mí wa pa mín bío, à wé hení mín sía le waminí lè há wára na se dání yi. ²⁵ Mí yí wa khí à wé yí 6uen

* **10:7** Mí lorí Lení vùahú (Psaumes) 40.7-9 † **10:17** Mí lorí Zeremii vùahú 31.33-34

wa kuure fêmínlò làa bío 6a nǐ-dòndáa búí khú yí máa 6uennáa bío síi, ká mí màhá wa wé hení mín sía, sònkú bío wa zú le o Nùhúso wizonle jaana lua.

²⁶ Bío wa zú ho tǔiá vó ká wa wó bè-kora làa cǎnii, se muini wáa kún mía máa ya bún bè-kora so sǎndiaró bío yi. ²⁷ Bío ká, lé ho lóoní le cítii lè ho dǎ-súmii na á cǐí le Dónbeení zúkúsa. ²⁸ Hen ká a búí yáara a *Mǔyíize làndá, ká mu bǎn seérása núwǎ jǔn tǎá núwǎ tǐn wi, á bǎnso ko ò o búe, màkǎrí zúrló mía mu yi. ²⁹ Sònkú yía zúaína le Dónbeení Za yi, á wó le páanii cǎni na ceéra bǎnso lè mu kǎakó-bío, á là le Dónbeení Hácírí sǎamusu, wón lónbee so máa poí bún le. ³⁰ Yía bío ká á wa zú: «Hǎ yúaa ðíró bío sǎ mí. Yía ko làa bío na, á í wé mu lè bǎnso». O mún pá bío ká: «O Nùhúso á à fí le cítii mí nípomu wán.»[†] ³¹ Le Dónbeení na wi fǐfǐfǐ á núpue hía zon níi, bún zǎnii wi làa sòobé. ³² Mí bǐnǐ léeka bío wó khǐna, le páahú na le Dónbeení dó mí khoomu mí wán, á le lónbee yú mia làa sòobé. ³³ Ba là mia, á beéra mí lò ba núpua búenbúen yío yi, tǎá bío 6a beéra lò làa bún síi á mí tà jii. ³⁴ Mu bon, mí lò páania bon làa bío wi ho kǎsò yi. Hǎrí mí níi bío 6a fó á mí yǎá pá tà mu lè le sí-wee, lé bío mí zú le bío sǎ mia á sǎaaní sǎaaní mu, bún á à kerí bǐn fǐfǐfǐ. ³⁵ Awa, á mí wáa yí titika bío mí láa yi. Lé lerén síidéro mu bío yi á mí í yírǎa le sǎanii na bío jǔhú le mí wé. ³⁶ Mí ko mí hí mí sía bera a na á mí ðǎí wé bío le Dónbeení le mí wé. Lé bún ñ na ká mí í yí bío le dó mí jii le mí ñ na mia. ³⁷ Le Dónbeení bióní vǎahú yi á bío ká bío:

«Hen làa cǐinú tente
ká yía lua á 6ueé dǎ.

O máa mía.

³⁸ O núpue na téréna wón ñ kerí le mukǎnǐ binbirí na máa vé yi o síidéro le Dónbeení yi pǎnká yi.

ƐƐ ká bǎnso bǐnǐa ló lè mí mǎn, á í síi máa wa a bío yi.»[§]

³⁹ ƐƐ ká bǎn na wee lé lè mí mǎn á vǐ lén á warén mía tǎahú. Warén bǎn dó wa sía le Dónbeení yi, á wi ho kǎnǐlò wǎhú wán.

11

Wán 6uaawa síidéro le Dónbeení yi bío

¹ O núpue síidéro le Dónbeení yi wee zéeni le mu bío na á bǎnso dó mí síi wee lóoní yíró ó o láa yi. Mu wee zéeni le bío á bǎnso yío yí máa mí ó o láa yi le mu bío bon binbirí. ² Lé wán maáwǎ síidéro le Dónbeení yi nǎn á le tǎráa 6a bío.

³ Lé bío wa dó wa sía le Dónbeení yi á nǎn wa zúnáa le le léra ho ðímǐjá lè mí bióní. Lé ká síi wa zúnáa le bío yí máa mí lé bún le ðǐn wán léraráa bío wa wee mí. ⁴ O *Abéle dó mí síi le Dónbeení yi, lé bún nǎn le muini na ó o yan á sǎaaní a *Kǎjǐe muini. Lé o síidéro mu nǎn le Dónbeení tà fóráa o hámu, á bío le o téréna. O Abéle húrun, ƐƐ ká a síidéro le Dónbeení yi bío yi, á bío ó o wó á 6a núpua pá wee bío bío.*

⁵ Lé o Enǎki síidéro le Dónbeení yi bío yi ó o 6uan yòoraráa ho wáayi lè mí yèn-véeni «á núpue yí bǐnǐa yí mǎn, lé bío le Dónbeení 6uan wo yòoraráa ho wáayi.» Sǎnǐ ò o 6ua yòo ho wáayi, á le Dónbeení bióní vǎahú zéenia mu le «o bío wó sína le Dónbeení yi.»[†] ⁶ A bún jǔn 6ueé wé ká mu yǐnǎn le síidéro le Dónbeení yi bío yi, á núpue bío yí ðǎ máa wé sí Dónbeení yi húúu. Yía wee

[†] 10:30 Mí lorí Làndá zéeni ló vǎahú (Deutéronome) 32.35-36 § 10:38 Mí lorí Habakuuki vǎahú

2.3-4 * 11:4 Mí lorí Bío jǔhú 6úeení vǎahú (Genèse) 4.3-10 † 11:5 Mí lorí Bío jǔhú 6úeení vǎahú (Genèse) 5.21.24

vá vaá búe le Dónbeení yi ko ò o láa mu yi le le wi binbirí, á bía wee cà 6a zúr le á le mún wee sááni yi.

⁷ Lé o Nᵱewe slidéro le Dónbeení yi bío yi á le zéeniánaa bío wà 6ueé wé láa wo. Ó o Nᵱewe dó mu le sòobé yi, ó o wiókaa ho won-beení ó orén lá a zli núpua káníánaa. Lé o slidéro mu le Dónbeení yi á síiníá ho ðímíjńá jńhđ. Á lé o slidéro mu bío yi á le Dónbeení le o térénnánaa.

⁸ Lé o *Abarahaamu slidéro le Dónbeení yi bío yi ó o táráa le veró á wà van ho kńhđ na le Dónbeení le mí ì na a yi, á ho bío sí a yi. O yáá hńᵱon wà ká a yí zú hen na ó o wee va yi. ⁹ O dó mí síi le Dónbeení yi, ó o wà vaá káyáa ho kńhđ na le Dónbeení dó mí jńi le mí ì na a yi yi, á kera há pńsòni búkúwá yi bń lá a *Izaaki lá a *Zakoobu, bán na á há kńa dà-kéni kéni mu bío mún sá yi.

¹⁰ O Abarahaamu mu lá wee lònńi ho lóhó na jńhđ fńa. Hón lóhó so lé le Dónbeení zéeniá bío ho fńarńa, á lé lerén mún fńa ho.

¹¹ Lé o Sara slidéro le Dónbeení yi á nńon le wó ó o yńráa o za ká a jńń hńa yi máa te, ò o mún kńa. Ée ká a máhá láa le ká le Dónbeení dó mí jńi le mí ì wé bío na, á le wé mu. ¹² Lé bńn nńon á wńn 6ńaawa ní-kéni mí ðon, o Abarahaamu, á wó 6a zńamńa 6ńn maá, ká a húmú yáá lá sńarńa. Mu nńpomu na sńa a mńn á boo lè há mńnaayio bío síi, táá lè le hńńlè na mu yámú jumú jńi bia bío síi. Núpue yáá yí dà máa mí 6a máa zńr jńi.

¹³ Bán 6ńen6ńen dó mí sía le Dónbeení yi á húrun á bío le dó mí jńi le mí ì wé yí kńaa 6a wńn. Ée ká 6a máhá pá khńera mńn mu, á 6a sía wan mu bío yi, á 6a bía wérewéré le mí lé 6a káyáwá ho tá wńn. ¹⁴ Bío 6a bía bńn ká síi wee zéeni le 6a mńkóo wi maá zli yi ho wáayi. ¹⁵ Hen ká 6a lá leekáa ho kńhđ na 6a ló día bńi varó bío binbirí, se 6a lá á ðarń ñ bńi ì va ho. ¹⁶ Ée ká lé bío le maá zli na bío sńaaní, dío wi ho wáayi, lé ðen 6a mńkóo wi yi. Lé bńn nńon le Dónbeení yí máa nńyi bío 6a wee ve le le mún Dónbeení bío yi, ðen na son ho lóhó ká láa ba.

¹⁷ Lé o Abarahaamu slidéro le Dónbeení yi bío yi ó o tà le mí ì ya mí za Izaaki lè le muiní á à na le yi páahđ na le le mí ì khén o kńarńa yi, ká a jńń zń kńńkń le le Dónbeení mu dó mí jńi nńon wo yi. ¹⁸ Mu bon, le Dónbeení hńa bía nńon wo yi: «Ba zńwa na á ð dó ð jńi le ð na foń, lé o Izaaki á ð ð ðn wńn á fo ò yńráa 6a.»[†] ¹⁹ Ée ká a Abarahaamu lon mí yi, ó o le le Dónbeení dà 6a ní-hía wee véeni. Lé bńn nńon á le Dónbeení mu díarńa o za nńon wo yi, ó o ka lòn yńa na véera.

²⁰ Lé o Izaaki slidéro le Dónbeení yi bío yi ó o dú6uaarńa o Zakoobu lá a Ezayuu yi bío wà 6ueé wé ðńi yi.

²¹ Lé o Zakoobu slidéro le Dónbeení yi nńon á bío ó o húmú ðńn, ó o dú6uaarńa o Zozeefu zńwa lè mí ní-kéni kéni yi, ò o 6uan mí búini yi á líi 6ńrńa ò o 6ńaanía le Dónbeení.

²² Lé o Zozeefu slidéro le Dónbeení yi nńon ó o húmú páahđ ó o bíarńa o *Isirayeele nńpomu léro ho *Ezipite yi bío, á zéeniá bío 6a á wé lá a ní-hńmmu.

²³ Lé o *Moyiize 6ńn nńwá sladéro le Dónbeení yi bío yi á 6a sńnkaarńa wo há plina tńn. Bío 6a mńn o za semu, ó o bée bíoní 6a yí zńna.

²⁴ Lé o Moyiize slidéro le Dónbeení yi nńon á bío ó o hńa ðńn, ó o pá le 6a wé yí ve mí láa Ezipite bée hńńló za. ²⁵ O tà lá le lònbee lè le Dónbeení nńpomu, á bío lá dà á wéé o síi ho pńn-za yi, bńn na lé mu bè-kora ó o pá día. ²⁶ Ho Ezipite kńhđ náfóró wi bńn bon. Ée ká a Moyoize cńń, á há lńntńa na á là làa wo làa bío

† 11:18 Mi lorń Bńo jńhđ 6ńeení vńahđ (Genèse) 21.12

6a wee là làa yia le Dónbeení mən léra bio síi á bio ɲúhú wi o cón làa sòobée, lé bio ó o khèra mən ho cùnú na pan wo ho yíró.

²⁷ Lé o Mayiize slidéro le Dónbeení yi nən ó o lóráa ho Ezipite kōhú yi wá ò o yí zána bio ho kōhú mu bée síi á à cɪ a yi. O ka le o yio wi le Dónbeení na yí máa mi wán, lé bún te bio ó o fàrá tnanáa. ²⁸ Lé o slidéro le Dónbeení yi nən ó o dúráa 6a *zúifúwa sánú na 6a le Paaki, á nən le ɲii le 6a khúí o Isirayeele n̄pomu zíní zūajiní le le cāni bèra a na à ho wáayi tonkaro na wee búe 6a n̄pua à yí búe 6a hínbii zàwa.

²⁹ Lé o Isirayeele n̄pomu sladéro le Dónbeení yi nən 6a dàrna káanaa mu yámú ɲumu bè-muhú yi le mí laà lòn tá hení bio síi. Eε ká ho Ezipitesa ɲon 6a mən buée zòn, á mu ɲumu 6ó 6a búenbúen.

³⁰ Lé o *Isirayeele n̄pomu sladéro le Dónbeení yi nən 6a bánbáa ho Zerikoo lóhó há wizooní bio ɲun, á ho dándá beení na son kńia ho lóhó mu yi á tò.

³¹ Lé o háa na lá wee yéé mítén, yia 6a le Arahaabu slidéro le Dónbeení yi nən ó o kánianáa, ò o yí páania yí húrun le le Dónbeení zúkúsa. Lé bio 6a cūiilowá na ló 6a Isirayeelesa cón ó o guan se.

³² Bio á īyáa wáa à bíní ì bio lé mu yén. O Zedion, là a Baraaki, là a Samusōn, là a Zefitee, là a *Daviide, là a Samuweele le 6a ɲi-cúa fεεrowá bio na 6a wó á ī yí dà máa tē yi búenbúen máa véení. ³³ Lé 6a sladéro le Dónbeení yi bio yi nən 6a dàrna 6a bá-zàwa, á wó bio térénaa, á yú bio le Dónbeení dó mí ɲii le mí ì na 6a yi, á mún dàrna tunnáa 6a kúdenwá ɲiní. ³⁴ Lé le slidéro mu le Dónbeení yi bio yi nən 6a dàrna 6óráa há dá-súmáa, á kánia miten ho khátóní búero yi. Ba buεεkaa á lò bínia fá. Ba henia mí sía táráa há hía, á dàrna ɲon mí zúkúsa hín-táwa. ³⁵ Lé 6a háawa búí sladéro le Dónbeení yi nən 6a bínia mənnaa mún n̄pua na lá húrun le bio 6a véera.

Ba n̄pua búí 6a ɲiinía sánia 6a sladéro le Dónbeení yi bio yi, á 6a pá le mí máa kání mítén á 6a húrun, bèra a na à 6a bíní vée à keñ le mukáni binbirí yi.

³⁶ Ba búí ɲà mí yiwa á há làntaa kúio 6a yi. Ba han 6a, á can le há zúakuaríwá kúaa ho kásó yi. ³⁷ Ba búí 6a leekaa le há huuaa 6ó, 6a búí 6a kúiora le há kárakáráwá, ká 6a búí bán 6a 6ó le ho khátóní. Ba búí bán yí zū hen na 6a à zo, á wee zɪ 6a pia le 6a via s̄nna. Mu bio búenbúen f̄ora 6a yi. Ba beera 6a lò làa sòobée. ³⁸ Ho d̄im̄ɲá yí ko làa ba, lé bio 6a s̄taaní ho. Ba wee héε v̄ná ho tá hení le há búaa yi, á wee héε zo há hue-beera p̄onna le há kána yi.

³⁹ Le Dónbeení tà bán búenbúen bio 6a sladéro le yi bio yi. Eε ká bio le Dónbeení mu dó mí ɲii nən le mí ì na 6a yi á 6a máhá pá yí yú, ⁴⁰ lé bio Le Dónbeení lá wiokaa bio s̄taaní bún á ká le wa búenbúen. Lé bún nən 6arén mí dòn yí ko 6a bio ɲii sí ká warén na ká níi ló.

12

Mi wa h̄i wa s̄ta le lònbee le mí sitwá yi

¹ Awa, bio á bán seérá-kúii so kńia wɛn, á minén mún wa p̄í bio búenbúen na wee h̄e wɛn wa máa wa le ho yahó, á mu bè-kora na wee búmaka wɛn á wa p̄í día, ká mi wa lùwí le wa sòobée vaa dá hen na wa ko wa vaa dá. ² Mi wa fá wa yio o Yeesu yi. Wón lé yia wee wé à wa dàni dé wa sía le Dónbeení yi. Lé orén wee tíi wa sladéro mu ɲii. O tà á 6a búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrun, á tà mu bán n̄iyio yi, lé bio ó o f̄era mən le sí-wεε na wi mu m̄n. A há laà na ká wán, ò o 6̄en kará le Dónbeení n̄n-t̄ání.

³ Mi leéka a Yeesu bio. Ba bè-kora wérowá h̄n̄on o wán, ká a máhá ɲà mí yi mu búenbúen yi. A mi wáa yí le mí b̄ara t̄erò à yí p̄anká mi wán. ⁴ Mi wee fi

lè mu bè-kora, èε ká mi ðín yí fun làa bñn yí vaá 6ó mu húmú yi. ⁵ Mi so yiwa sà le zéeni na le Dónbeení nòn mia yí lè le zàwa bío síi le?

«Í za, hen ká a Núhúso wee bé fo, à ù yí pí.

Hen ká a wee zá làa fo, à ù yí tèè ù bàra.

⁶ Mu bon, o Núhúso wee wé bé bia ó o wa.

Bia ó o zū le 6a bío sà a yi bán búenbúen lé bia ó o wee wé ha.»*

⁷ A lé mi béro bío yi nòn mi lò wee beráa. Le Dónbeení buan mia lè mí kùrú zàwa bío síi. Lé o za yén á bàn maá máa wé bé? ⁸ Ká le Dónbeení yí máa bé mia lè mí zàwa na ká búenbúen bío, se mi lé le zii zàwa, ká mi yínòn le zàwa binbirí. ⁹ Wa maáwà fù wee bé wén á wa mún fù wee kànbi 6a. A mu so yí sàaani à wa wé kànbi o Maá Dónbeení porí bñn bèra a na wa yí le mukāni le?

¹⁰ Wa maáwà wee bé wén ho pòn-za yi héha lè 6a kùrú yilera. Ká le Dónbeení dén wee bé wén bèra a na wa bío wé se. Le wi à wa ce làa bío lerén wee ceráa.

¹¹ Wa béro páahú á mu máa wé wé sí wén, mu wee wé beé wa lò. Èε ká mu véenii á bia bó bán lé bia wee wé 6a núpua na térénna, bán wee wé keñ ho héerá yi mu bío yi.

¹² A mi cén hení mi bàra na tò, mi zení na wee tūmaka à mi fará ðní. ¹³ Mi bè ho wshú na muina, bèra a na à yia lé o lóni bío yí dé wán, ká a véenii ðań térén.

¹⁴ Mi wé á ho héerá keñ minén lè 6a núpua búenbúen páahú, à ceé miten le Dónbeení yahó, ká bñn mia á núpue woon máa mi a Núhúso Dónbeení. ¹⁵ O búii yí ví à pí le Dónbeení sáamu na le wee wé na a yi. Mi pa miten bío, mi yí ðia le bío búii na yí se à lé mi ðahú lòn vñdè-heere à ðéé bia ká. ¹⁶ Mi pa miten bío mu koomu lè mí síiwá wéro yi. Mi wé yí zuarí bío bío sà le Dónbeení yi làa bío á yia 6a le Ezayuu wóráa mu bío síi. Wón mon ho ðnló yi á pánáa mí ní-kānu nòn mín fēε yi. ¹⁷ A mu vaa véenii ó o wi á bàn maá dú6ua a yi, ká wón mahá yí wó mu. Ó o wá há yèn-ca-poa san à mu yí ðańna yí yèrémáa.

¹⁸ Bío ho fù làa yahó núpua vá vaá 6óráa le búee na 6a le Sinayii yi, bñn na ó o núpue dàa wee túii yi, na lé ho ðshú, lè le tibi-cúaa, lè ho pinpi-beení, á minén yí vá yí vaá 6óráa lahó búii yi làa bñn bán síi. ¹⁹ Ba jí le búaaní wíló, lè mu tñn-beení sá, á 6a yí ðańna mu. A 6a le le Dónbeení yí bñni yí bío làa mí mítén. ²⁰ Lé bío á bío mà nòn 6a yi po 6a. Bío ká lé bío mu támu bia: «Núpue lee núpue túaa le búee mu yi, hári ò o wé zàn-yia, á wón n lèeka lè há huua á à búe.»† ²¹ Bío á bán mòn á zánia 6a làa sòobéε, fúaa o *Moyiize bia bío ká: I zána zána á wee zá.

²² Èε ká minén bán vá vaá 6ó le búee na 6a le Sion yi, lè le Dónbeení na wi fēεε 6a lóhó yi, hón na lé ho Zeruzaleemu na wi ho wáayi. Mi vá vaá 6ó 6a núpua cèrēε na wee dí ho sánú yi, bán na lé ho wáayi tonkarowá, lè le Dónbeení hínbii zàwa na yènnáa túara le cón ho wáayi. ²³ Mi vá vaá 6ó le Dónbeení hínbii zàwa na yènnáa túara le cón ho wáayi yi. Le Dónbeení na wee fi le citii 6a núpua búenbúen wán lé ðio mi vá vaá 6ó yi, á vá vaá 6ó 6a núpua na térénna á bío jii sú yi. ²⁴ O Yeesu, yia kúaará mí cáni ceéararáa wén lé wón mi vá vaá 6ó yi. Lé orén le Dónbeení ðín wán bóràa le páanii finle làa wén. O o cáni mún bío jhúhú wi po a *Abéεle bío.

²⁵ A mi cén wé jí yia wee bío làa mia cón sese. O *Isirayεεle nípomu yáania yí jí yia jí 6a zeñ wán cón, á le lònbee 6èn yú 6a. Ká warén bán lé le Dónbeení wee bío làa wén ho wáayi. Ká wa tun wa jikōnna le wa máa jí le cón, á le

* 12:6 Mi loń Wáhio vūahú (Proverbs) 3.11-12 † 12:20 Mi loń Léro vūahú (Exode) 19.12-13

6a wé è sá mí tonló lè le sí-wɛɛ. Ká mí yí máa wé bɔn, á 6a wé è sá ho ká 6a sía yí wan, bɔn á cɔnú mía yi.

¹⁸ Mí wé flo na wɛn. Wa láa waten yi, á zū le wa yí wó yí khon bɔ 6úí yi. Á wa mún wi à wa wé wé bɔ se fɛɛɛ. ¹⁹ I wee hení mu á à na mia le mi flo le Dónbeení yi bèra a na à ĩ yí ho wɔhɔ́ bíní 6uen mí cɔn fùafùà.

Hã farà

²⁰⁻²¹ Le le Dónbeení wé à mi dàni wé bɔ se á le síi vá yi. Lé lerén lé ho hɛɛrà 6ànso. Le bò le páaníi láa wɛn fɛɛɛ lè wa Núhúso Yeesu cãni. Lé lerén vènia wo léra mu húmú yi á wó lè mí nɔpomu paro binbirí. Le o Yeesu *Krista pánká yi à le Dónbeení mu wé à wa dàni wé bɔ le síi vá yi. Le ho cùkú bɔ sí a Yeesu Krista yi fɛɛɛ. *Amiina!

Mɔndén bíoní láa tɛɛní

²² Wàn zàwa lè wàn hínni, hã bíoní bɔ yɛn na á ĩ túara ká á mi pa bɔ sese, ĩ túara hã nɔn mia à henínáa mi sía. ²³ Wàn za Timotee á 6a wáa léra ho kásó yi díá. Ká a yú 6ueé dɔn fùafùà, á wa à bè mín 6ueé 6úɛɛkí mia. ²⁴ Mí tɛɛní mí ya-díwá 6úen6úen yi, láa bíá bɔ sá le Dónbeení yi 6úen6úen. Wàn zàwa lè wàn hínni na wi ho Italií kɔhú yi wee tɛɛní mia. ²⁵ Le le Dónbeení wé mí sãamu lè mí 6úen6úen.

Ho vūahú na ó o Zaaki túara

Vūahú túaró jùhú

O Zaaki na lé o Yeesu ɓàn za, lé yia túara ho vūahú na kà. O Yeesu húmú là a vèeró mán lé ɓio ó o tàráa o ɓio, á wó a nī-keníni. O o ɓio zéenia le o wó ho Zeruzalɛmu kèrɛtɛwa kuure ya-dí (Bè-wénia 15). O ɓioní yahó sá ɓa *zúifúwa na lé ɓa kèrɛtɛwa, na saawaa wi há ká-vio yi (1.1).

ɓio ɓa kèrɛtɛwa ko ɓa ɓua le míten lé ɓún ó o Zaaki ɓia ɓio mí vūahú yi. O ɓia le mu bè-zúrminí wee le le Dónbeení cón. O mún ɓia ho náfóró, le mu khemu, le ho kúará khénló ɓio (1.2-2.13).

O Zaaki ɓia le le sídéró le Dónbeení yi le há wára á leéra (2.14-26). O ɓia le wa jini paa ko há kerí (3.1-13). O mún ɓia mu bè-zúrminí binbirí ɓio (3.13-18). ɓia wee kúee ɓa núpua mín yi, làa ɓia wee jùu mín, le ho náfóró ɓansowá bán ɓúenɓúen ó o jà zeñ wán (4.1-5.6). O Zaaki vūahú lii véenii, ó o jà ɓa kèrɛtɛwa zeñ wán le ɓa wé hí mí sía, à wé fio le Dónbeení yi na mín yi.

Le tɛenii

¹ Mu lé ínén Zaaki na lé le Dónbeení là a Yeesu *Krista ton-sá á túara ho vūahú na kà. I wee tɛení á *Isirayɛle zí-júná píru jùn nípomu yi, ɓia tà a Krista ɓio, na saawaa wi ho dímíjá yi.

Mi hí mi sía le lònbee pàahú

² Wán zàwa le wán hínni kèrɛtɛwa, ká le lònbee le mí síwà wé yú mia, à mi zūn le mi júná sí làa sòobɛ. ³ Hen ká mi sídéró le Dónbeení yi fàrá tina le lònbee pàahú, lé ɓún n na ká mi ì wíoka à dàñ le lònbee mu. ⁴ Mi ko mi wíoka ca mi kuo à sánsá le lònbee fúaa mu vaa véenii. Lé ɓún n na ká mi ì wé ɓa núpua na ɓio ɓúenɓúen se, á bè-kohó ɓio yí máa mí leé yi, á dɛɛ ɓúii yí fòora yi.

Mi wé dé mi sía le Dónbeení yi à floráa

⁵ Ká a ɓúii wi mi fahú á mu bè-zúrminí fòora yi, à ɓanso fio mu le Dónbeení cón, á le è na mu wo yi. Le Dónbeení hii wi, le wee há ɓa núpua ɓúenɓúen, le yí máa wé héhèeka ɓio ɓúii yi. ⁶ Ɛɛ ká ɓanso màhá ko ò o dé mí síi binbirí le Dónbeení yi à floráa, à yí titika. Yia wee fio ká a titika ɓio ɓonmín lòn dɛɛ ɓúii na ho pinpiró wee yèrémáka làa ɓio ho síi vá yi. ⁷ ɓanso yí ko ò o leéka le mí ì yí ɓio le Dónbeení cón. ⁸ O yí zū ɓio ó o ò dé mí síi yi. O yí dà máa bè ɓio dà-kéní món.

O kèrɛtɛ na khon làa yia náfóró wi ɓio

⁹ O kèrɛtɛ na khon á ɓio jùhú mia ò o le mí síi wa, lé ɓio le Dónbeení cón ó o ɓio jùhú wi. ¹⁰ O o kèrɛtɛ na lé o náfóró ɓanso síi mún dà á wa, lé ɓio le Dónbeení zéenia làa wo le ká mínén ɓio níi mia, se o ɓio jùhú mia. O ɓio ɓúenɓúen á à vé le le púilè ɓúii síi na máa wé mia ká le di ɓio síi. ¹¹ Ká le wii há á yòò wee jí le mí sòobɛ, à le jini he, à púilè di, à semu ɓúenɓúen dɛɛní vɛ. Lé ká síi ó o náfóró ɓanso ɓio khii wéráa. O ɓio ɓúenɓúen khii dín dín á à vé làa cúekúee.

Mu bè-kora wéró yilera wee le o núpue yi

12 Yia káa le lònbee lè mí síwà yi, ò o slidéro le Dónbeení yi pá fàrá ðn wón òanso ñúhú sí. Mu bon. Yia há mí sli fúaa mu vaa véenii, á le Dónbeení ì na le mukānī binbirī na máa vé òanso yi. Dén lé le saānii na le dó mí ñii le mí ì na bía wa le yi. 13 Yia sli wé vá mu bè-kora wéro yi, à òanso yí bío le lé le Dónbeení mu ló yi. Mu bon. Le Dónbeení sli yí dà máa vá bè-kora wéro yi, á lerén mí bæere mún yí máa dé mu wéro yilera o ñupue yi. 14 Èé ká mu lé wa sía váró mu bè-kora wéro yi, lé búñ wee khà wen vīnī. 15 Ká yia mǎhá sli vá mu bío na yí se yi á tà wó mu, à búñ lé bío wé mu bè-kohó. Ká mu bè-kohó hía fàrá mí naní òanso yi á vivio ðna, à mu wé mu húmú.

16 Wàn zàwa lè wàn hínni na á ī wa làa sòobéé, mi yí khà miten. 17 Mu bè-tentewá búenbúen wee lé le Dónbeení cón, dén mí dòn na lera mu khoomu. Le Dónbeení ðn mí ðnnii, le yí máa yèrémáka lòn tǎró. 18 Le Dónbeení lè mí sli bío á yáá ñon mí mukānī wen lè mí bíonī na lé ho tūiá poni, á wa wáa dú mu bè-lénnia búenbúen yahó lè mu bè-yáa bío sli.

Mi wé wé bío le Dónbeení bíoní bíá

19 Wàn zàwa lè wàn hínni na á ī wa làa sòobéé, mi zūn bío kà: Mi ñī-kéní kéní ko à mí wé tá mí ñikōnna sese. Mi wé yí cí bíoní wán. Mi mún wé yí le mí sía cí fúafúu. 20 Mu bon, o ñupue na sli wee cí á yí dà máa wé bío téréenna le Dónbeení cón. 21 Lé búñ ñon á bío wee tíí o ñupue yí búenbúen, lè mu sūnsūmámu à mí día. Mi liiní miten à tà le Dónbeení bíoní bío, ðio le dù mí yiwa. Dén dà a kǎnī mia.

22 Ká mí mǎhá wé yí ñí le bíoní mu mí dòn. Mi wé wé bío le bíoní mu le mí wé. Ká mí yí máa wé búñ, se mi wee khà miten. 23 Mu bon. Yia wee ñí le bíoní mí dòn ò o yí máa wé bío le bíoní mu le o wé, wón òanso ka lòn ñupue na lá ho zúbálén ò o lora mí yahó. 24 Bío ó o lora mítén wó ò o wá, ó o yí ðeenia sá bío ó o karáa yi. 25 Ká yia bèn wee cúii le Dónbeení lándá, ho lándá tente na wee wé ò o ñupue wé mítén, á wee tà bè ho yi, wón òanso ñúhú á á wé sí mu bío yi. Òanso yí máa ñí ho lándá mu à bínī ñonsá yi. O wee bè ho yi.

26 Hen ká a búí wee leéka le bío mí wee wé lé bío sí le Dónbeení yi, à òanso mǎhá ñii pèè mia, se o wee khà mítén, se bío ó o le mí wee wé bío sí le Dónbeení yi ñúhú mia. 27 Wàn Maá Dónbeení yahó á bío sí le yi binbirī lé á wa seení 6a híimíní lè 6a maháwa na lò wee be, à mún yí día le ho ðmíñá bío vá wen dé mu bè-kohó yi.

2

Mi wé yi hueeka 6a ñupua mín yi

1 Wàn zàwa lè wàn hínni, bío mí dó mí sía wa Ñúhúso Yeesu *Krista na lé o cùkúso yi, á mí wáa wé yí hueeka 6a ñupua mín yi. 2 Hen ká a búí lá 6uara mí kúeemínwánlò lùe yi sii, á zǎ mí nín-kíza fībæere na wó lè ho sánú lè mí sí-sení. Mu pǎahú à ñī-khenii búí mún vaá ló 6uara ho kúeemínwánlò dà-kéní kéní mu yi lè mí sí-lènnia. 3 A mí kònbio há sí-sení òanso á bíá ñon wo yi: «Ūnén, 6uee kéení le kanmúiní wán.» A mí 6èn bíá ñon o sí-lènnia òanso yi: «Ūnén ðn ho wáayi», búñ mia à «ū 6uee kéení ho tá yí í nísání.» 4 Ká mí wee wé búñ, se mí so yí máa hueeka mín le? Ká mí wee wé kà, se lé há yile-kora lé hía mí 6uan á wee cítíraa mín.

5 Wàn zàwa lè wàn hínni na á ī wa làa sòobéé, mi ñí bío kà: Mu so yínoré le Dónbeení hueekaa bíá lé 6a ñī-khenia ho ðmíñása cón, à 6a dé mí sía le yi le? Dén slidéro so lé ðio lé 6a nǎfòró binbirī. Ba níní ì kéñ le Dónbeení béení na le dó mí ñii le mí na bía wa le yi. 6 Èé ká minén bán mǎhá wee zuañ 6a

nĩ-khenia yi. A bĩa wee beé mí lò, á wee ɓua mia varáa le cítii flinli lara yi so yínɔŋ ho náfòró ɓànsowà le? ⁷ Ho náfòró ɓànsowà mu mí beere lé bán mún wee yáa o Yeesu na mi bïo sá yi yèni. ⁸ Le Dónbeenĩ bá-zàmú lándá na túara le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ yí lé hĩa ká: «Waŋ mi ninza làa bïo ùnén ũ beere waráa ũten bïo sii.» ^{*} Ká mi wee bè ho lándá mu yi binbirĩ, se mu se. ⁹ Ee ká mi wee hueeka ɓa nùpua mún yi, se mi wee wé mu bè-kora. Mi júná á à sí, lé bïo mi yí bò ho lándá mu yi. ¹⁰ Mu bon, ká a ɓúí vúnun bïo le Dónbeenĩ bò henía dà-kéní ɓúí wán, hári ká a bò bïo ká ɓúenɓúen yi, se lé mu ɓúenɓúen ó o pá vúnun wán. ¹¹ Mu bon. Le Dónbeenĩ na bía le ũ yí fé baa tàá hãa, † lé dén mún bía le ũ yí ɓúe nùpue.‡ Awa! A ka lè fo yí fó hãa tàá fo yí fó baa, á fo mahá ɓó a nùpue, se fo pá vúnun le Dónbeenĩ lándá wán. ¹² Mi zūr le le Dónbeenĩ á à cítii mia lè ho lándá tente na wee wé ò o nùpue wé mítén. Lé bũn nɔn á mi ko mi bè ho lándá mu yi mi biónĩ lè mi wára yi. ¹³ Mu bon, páahũ na le Dónbeenĩ khii cítii ɓa nùpua yi, á bĩa yí zūna mí ninzawa makári á yí wó le hii làa ba, á le Dónbeenĩ mún khii máa zūr ɓa makári á máa wé le hii làa ba. Ká yia wee zūr mí ninzawa makári à wé le hii làa ba, wón poní á à sèn le cítii fi nɔnzɔn.

Le slidéro le Dónbeenĩ yi ko mu wé mi hã wára yi

¹⁴ Wán zàwa lè wán hĩnni, ká a ɓúí bía le mí tà a *Krista bïo ò o wára á mu mahá yí máa mi yi, se mu jũhũ so wi le? Bũn so dà a kání a le? ¹⁵ Ka lè mĩn za tàá mĩn hĩnló na lé o kèrètɛ á sí-zĩnia tà mia, á bè-dĩniĩ wee fòo wo yi sii, ¹⁶ ó o ɓúí ló mi fahũ bía nɔn wo yi: «Lén làa hээрà, vaa lá ũ tɛnĩ dɛɛ zĩ, á vaa yí ho dĩnló dí sii.» A ɓànsó mahá yí hɔn wo làa bïo ó o makóo wi yi, se mu jũhũ so wi le? ¹⁷ Lé bũn á yia le mí tà a Krista bïo à mu yí máa mi a wára yi, se mu jũhũ mia.

¹⁸ Mu dà a wé le o ɓúí bía bïo ká: «Ba ɓúí tà a Krista bïo mí dòn, á ɓa ɓúí bèn wee wé hã wára na se mí dòn.» Awa! A ũ waa zéeni ũ Krista bïo tàró binbirĩ na hã wára mia yi làa mi, á ínén bèn ñ zéeni làa foŋ lè í wára na se le í tà a Krista bïo binbirĩ. ¹⁹ Fo tà le le Dónbeenĩ lée dà-kéní mí dòn le? A bũn se lon. A ɓa cínáwa mún tà mu yi á wee zà le yahó lè le zánii. ²⁰ Fo lée bɔnbú le? Fo wi á ñ zéeni làa fo le o Krista bïo tàró na yí máa mi hã wára yi jũhũ mia le?

²¹ Mi loŋ wán ɓúaa *Abaraahaamu. Lée webio nɔn á le Dónbeenĩ le o lé o nùpue na téréna? Mu so yínɔŋ bïo ó o wó bïo yi le? O tà hñm mi za *Izaaki lè le Dónbeenĩ le muini yeenii dɛɛ wán. ²² Fo yí mɔn le? O slidéro le Dónbeenĩ yí á leéra là a wára. Lé bũn ó o slidéro mu jii sùráa hã wára na ó o wó bïo yi. ²³ Bũn lé bio nɔn á bio túara le Dónbeenĩ biónĩ vūahũ yi o dāni yí á jii sùráa: «O *Abaraahaamu dó mí sii le Dónbeenĩ yi, lé bũn nɔn le catío wo là a nùpue na téréna le yahó.» † S á le dú mu bɔnmu làa wo. ^{*} ²⁴ Mi yí mɔn le? O nùpue wára lé hĩa wee wé ò o wé o nùpue na téréna, ká mu yínɔŋ o Krista bïo fàró mí dòn. ²⁵ Lé bũn ó o hãa ɓúí na hĩa wee yéé mítén bïo hĩa wóráa. O yèni ɓa le Arahaabu. † O hĩa téréna le Dónbeenĩ yahó bïo ó o wó bïo yi. O hĩa tà ó o *Isirayɛle nĩpomu tonkarowà làara a wán, á séenia ɓa á ɓa ló ho lóhó yi á nùpue yí mɔn ɓa.

²⁶ Mu bon, nùpue mànáká hĩa ló a yi ò o hí. Lé bũn ó o Krista bïo tàró na yí máa mi hã wára yí á mún ka lòn bio na húrún.

* **2:8** Mi loŋ Levii nūwà vūahũ (Lévitique) 19.18 † **2:11** Mi loŋ Léro vūahũ (Exode) 20.13 ‡ **2:11** Mi loŋ Léro vūahũ (Exode) 20.14 § **2:23** Mi loŋ Bío Nūhũ Búeenii vūahũ (Genèse) 15.6 * **2:23** Mi loŋ Ezayii vūahũ 41.8 † **2:25** Arahaabu: Mi loŋ Zozue vūahũ 2.1-21; 6.22-25

3

O nùpue ko ò o jii pèè wé

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi búenbúen yí cà à mi wé nì-kàránlowà. Mi zú le warén nì-kàránlowà á le cítii khii wé here wán á à porí 6a nùpua na ká.

² Mu bon, wa búenbúen wee wé khe bío cèrèè yi. Nùpue búii lá yí máa bío khe síi, se wón bânso lée nùpue na jii tun á dà mí sánia wee 6ua yi.

³ Hen ká wa wi ò o cúa wé bío wa le o wé yi, à wa dé ho kàráfi o jii yi. Lé bún wa wee wé à dàrináa o bío. ⁴ Mi mún loí ho won-beení na 6a wee ca ho pònsò-beení yi à ho pinpi-beení wé jàa. Lée dà-za dèè búii pénpéréké na cèéra ho món yi, lé dén á yia wee pà ho won-beení mu wee wé ki làa ho, à ho va làa hen na ó o le ho va yi. ⁵ O nùpue jii mún ka ká síi. Le ka cínú, ká le màhá wee khòoní miten mu bè-beera na le dà wee wé bío yi. Mi loí, yínorí ho dà-za wee cíi le dùu-beení le? ⁶ O nùpue jii mún ka lòn dshú. Wa sánia bíowa búenbúen tshú á le jii le dío sú lè mu bè-kora á wee dèè wa sánia búenbúen. Lé lerén wee yáa wa bío búenbúen lè ho dshú bío síi. Bún bè-yánii so búenbúen wee lè o *Satáni yi.

⁷ O nùpue dà wee mání 6a najuwá lè mí síiwá, lè mu jumu bùaa, lè 6a jínzàwa, ó o mún mánia 6a. ⁸ Ká le jii dén á nùpue yí dà máa hè yi. Le yí se. Le yí dà máa wé tété. Le ka lòn súró na wi le yi, á wee búe 6a nùpua. ⁹ Lé le jii mu á wa wee khòonínáa o Núhúso Dónbeení na lé wa Maá. Á lé lerén jii dà-kéní kéní mu á wa mún wee dánkání lè 6a nùpua, bán na le Dónbeení léra à 6a 6onmín làa de. ¹⁰ Le khòonii lè há dánkáa wee lé le jii dà-kéní mu yi. Wàn zàwa lè wàn hínni, mu lá yí ko mu wé wé ká síi. ¹¹ Mi so dín man à jumu na sí làa bío yí sí á páania wee lé buii dà-kéní yi le? ¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, mónkóró Vndèè so dà a ha jia le? A jinna so dà a ha mónkóró le? Làa bún síi, á mu jumu na sí yí dà máa lé le buii na jumu yí sí yi.

Mu bè-zúrminí wee lé le Dónbeení cón

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, nùpue na bè-zúrminí binbirí wi á wi mi tshú le? A bânso wáa zéeni mu làa bío ó o wee 6uaráa miten sese, lè há wára na ó o wee liíní miten wé. Lé bún á à zéeni le o bè-zúrminí binbirí wi. ¹⁴ Èé ká lé le yande-súmúí wi mia, á wee penka làa mín, à mi yí yòoní miten bío mi le mi lé mu bè-zúrminí bânsowá bío yi. Ká bún wi mia, se mi pá ho tuiá poni.

¹⁵ Mu bè-zúrminí mu lé ho dímjása bè-zúrminí. Mu yí ló le Dónbeení Hácíri cón. Mu yáa ló a Satáni cón. ¹⁶ Hen ká le yandee lè há penkaa wi lùe na yi, à dén lùe so bío lúnka. Há wén-kora lè mí síiwá wee wé kéí bún. ¹⁷ Èé ká yia le Dónbeení bè-zúrminí wi yi, wón yi wee ce. O mún wee wé à ho hээрà kéí 6a nùpua páahú, o wayi, o bíoní mia. Bânso zú mí ninzàwa màkárí. O hii wi á wára búenbúen se. O yí máa hueeka nùpua mín yi, o lé o húaarà. ¹⁸ Bán wee wé à ho hээрà kéí 6a nùpua páahú, 6a wára ka lòn bè-díni, bío wee lé mu món lée bío na sí le Dónbeení yi.

4

Bío á mi sía wee vá wéró yi na yí se á mi khi yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu wó kaka á mi wee firáa làa mín? Mu so yínorí mi sía bío na yí se càró bán poni na wee búe mia fèèè bío yi á mu wee wéráa le? ² Mí sía wee wá mu bío búii yí ká mí màhá yí dà máa yí mu à mi wáa wé búe mín. Le yandee wi mia á bío mi yí máa yí bío mi sía vá yi, à mi wáa wé fi làa mín. Mi yí máa yí bío mi sía vá yi, lé bío mi yí máa fio mu le Dónbeení cón. ³ Táá ká mi flora le Dónbeení cón á mi máa yí mu, lé bío á bío mi léekaa

wee fioráa yí se. Mi fioró ñúhú lé à mi yí mu bío à wɛ́éráa mi sía cùèée. ⁴ Mi ka lòn háa na ǵàn báa wi ò o wee fé 6a bá-vio. Mi so yí zù le yía wa ho ðímíjǵá bío se wón jina le Dónbeení le? Yía wi ò o wañ ho ðímíjǵá bío, á ǵànsò ǵèn ñ wé le Dónbeení zúkúso. ⁵ Mi so wee leéka le le Dónbeení bíoní vùahú yí á há bíoní na ká bíá káamáa le? «Le Dónbeení Hácírí na le dó wɛn á le yí wi á le léé yí là a ǵúí hùúú.» ⁶ Ɛɛ ká le sáamu na le máhǵá wee wé làa wɛn á po búñ. Bío ká lé bío bíá le Dónbeení bíoní vùahú yí: «Bia wee yòoní miten á le Dónbeení pá bío, ká le máhǵá wee wé mí sáamu làa bíá wee liiní miten.»* ⁷ A mi cén wé liiní miten le Dónbeení yahó. Mi ðñn sánsá a Satáni, ó o ò lùwí ká à ðía mia. ⁸ Mi lén va le le Dónbeení cón á lerén ǵèn ñ sí mí yahó. Minén bè-kora wérowá, mi khí mu bè-kora wé ró yí. Minén na yí máa bè mu bío dà-kéní món, mi ðía miten búenbúen na le Dónbeení yí. ⁹ Mi sè mi yara, à mi wá. Mi ðía há konsní à mi wá. Mi ðía le sí-wɛɛ à mi sè mi yara. ¹⁰ Mi liiní miten o Nùhúso yahó ó o ò yòoní mia.

Mi wé yí cítí mín

¹¹ Wán zàwa lè wán hínni, mi wé yí ñùu mín. Yía ñùuna mín za táá mín hínló, táá á cítí wo, se ǵànsò bíá khon le Dónbeení làndá ðání yí, o wee cítí ho. Ká fo hía wee fí le cítí ho làndá wán, se fo wáa yí máa bè ho yí. Fo wee wé úten lè le Dónbeení làndá cítí-fí. ¹² Le Dónbeení mí ðòn lé ðío bàrá ho làndá á lé lerén mún lé o cítí-fí. Lé lerén dà à kǵní a ñùpue, á mún dà à wé ó o bío á à yáa. A únén ǵèn lé o yén á wee cítírǵa mín za?

Minén nǵfóró ǵànsowá, héyí!

¹³ Awa, mi le í bío bío dà-kéní na mia. Mi wee wé bío le ho zuia táá ho yíró ká mi ì va ho lóhó na kǵ, á vaá ðuan le lùlú-kùure, á à yí ho cúnú. ¹⁴ Mi wee wé bío búñ ká mi ñon yí zù bío pan mia ho yíró. Mi ka lòn ǵó-khùumu na wé fá à ðɛɛní bíní khíí fùafù. ¹⁵ Mi lá ko mi wé bío bío kǵ: «Ká le Dónbeení tà, á wa yío wi lua ho yíró á séenia wɛn á wa à wé bío ká làa bío kǵ.» ¹⁶ Ɛɛ á búñ mi yí máa wé à mi wee yòoní miten lè mi khòn-bíoní. Búñ síí yí se. ¹⁷ Lé búñ ñon, ká yía zù bío ó o ko ò o wé ká mu se ò o yí wó mu, se ǵànsò wó khon.

5

¹ Awa, bío ká wán lé minén nǵfóró ǵànsowá á í wiráa. Mi wá, à wáamaka mu bè-súmáa na khíí yí mia bío yí. ² Mi nǵfóró wee yáa. Mi sí-zínia á ho bɛnló wee là. ³ Mi sǵnú lè mi tǵññn semu wee yáa. Lé búñ wee zéeni le mi wó khon. Lé búñ ñon le Dónbeení cítíí fí ñnzoñ, ká mi bío á à yáa búenbúen làa bío ho ðhú wé cínáa mu bío bío síí. Cínú ká, ká ho ðímíjǵá á à vé, à minén pá pan mi nǵfóró bío á ǵóǵókaa ho yí léé webio? ⁴ Mi lorí, ǵa ñùpua na wee sá mi manawá yí á mi máa wé ðɛɛní sǵání yí. Lé búñ lé mi wékheró, á ñon ǵa wee zǵráa làa mia. A ǵa zía mu á le Dónbeení na dà mu bío búenbúen pá. ⁵ Ho tá wán, á bío ǵúí yí fòora mia. Mi wee wé bío mi sía vá yí. Mi wee wɛɛ mi sía. Mi wee ðiiní miten lòn búaa na ǵa wee há ho búeró bío yí ká le cítíí filó wizonle ðen ǵèn ǵàana lua. ⁶ Bia yí wó yí khon, á mí síinia ñúná á ǵó, á ǵa yáá yí tǵmáa hári cínú.

Mi wé hí mi sía à pa a Nùhúso

⁷ Wán zàwa lè wán hínni, lé búñ ñon, á mi hí mi sía fúaa ká a Nùhúso bínia ǵuara. Mi lorí o vǵro. O wee wé hí mí síi pa há vi-yáa na ó o ò ðí mí bío, à mún

* 4:6 Mi lorí Wáhio vùahú (Proverbs) 3.34

hĩ mí sli pa hã viora na à dēé o bè-dínii, à bè yi láráa mí dínlò. ⁸ Minén mún wé hĩ mi sía, mi hení mi sía, lé bío ó o Núhúso ò bueen hen làa cínú.

⁹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, mi wé yi le mi sía cĩ mín yi à jùu mín, ó o Núhúso máa cítí mia. Hen làa cínú ká a Núhúso na lé o cítí-flí á à bueen. ¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, le Dónbeenĩ jì-cúa fεεrowà na bía a Núhúso Dónbeenĩ yèni yi, á lò bon ká 6a pá hã mí sía. Minén mún hĩ mi sía le lònbee yi lè 6a bío síi. ¹¹ Mi loń, wa wee bío le bán na tà le lònbee yi, á júná sí. A mu 6èn bon, mi já a Zoobu bío. O hã hã mí sli á mu bío búenbúen kúio wo yi, á mi 6èn mɔn bío ó o Núhúso wó nɔn wo yi mu va à véenii. Tùúá poni, o Núhúso zú le makári làa sòobéé.

Mi wé le jì-kéní 6ànsowà

¹² Wàn zàwa lè wàn hĩnni, bío yáá pá wi bín á ĩ hení ì na mia lé bío kà: Mi yí vī vī yí dé dēé. Mi yí dé ho tá, tàà ho wáayi, tàà bè-vio búii. Mi wé le úuu, á mi dín bún wán. Ká mi le 6úeé, á mi dín bún wán. Bún lé bío ò na ká le Dónbeenĩ máa síiní mí júná.

Mi wé séení mín ho floró yi

¹³ Hen ká minén ó o búii lò wee be ò o fio le Dónbeenĩ yi. Ká a búii sli wan, ò o sío à khòoní a Núhúso. ¹⁴ Hen ká minén ó o búii lò yí here, ò o ve 6a kèrètíewa kuure ya-díwá à bán 6uee khii ho jiló làa wo o Núhúso yèni yi, ká 6a fio na a yi. ¹⁵ Ká 6a dó mí sli binbirí á floraráa, á yía lò yí here á à wa. O Núhúso á à wéé wo. Ká 6ànsò wó bè-kora búii, ó o Núhúso ò sɛn mu ù díá. ¹⁶ Awa! A mi wáa wé bío mi wékheró làa mín. Mi wé fio na mín yi, bèra a na à mi wa. O núpue na téréna wón floró pánká wi. ¹⁷ Mi loń, le *Dónbeenĩ jì-cúa fεεro *Elii hã lé o núpue lè warén bío síi. A bío ó o flora lè mí sòobéé bèra a na à ho vlohó yí tè, á ho 6èn yí tò á dɔn hã lúlúio bío tɛn lè mí sanká.* ¹⁸ Bún mɔn ó o bínía flora á ho vlohó tò á ho tá bío na dà wee ha á han mí bia.

Yia vɔnnun bini bueenlò

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hĩnni, hen ká a búii vɔnnun díá le Dónbeenĩ tũúá poni mi tlahú, ó o búii 6uan 6ueé bàrá ho wā-tente wán, ²⁰ à mi zũn le yia fó a bè-kora wéro ho wā-kohó na ó o lá wi wán, wón kánía wo mu húmú yi. Lé bún ñ na ká le Dónbeenĩ máa bini máa leéka 6ànsò bè-kora na ó o wó búenbúen bío.

* 5:17 Mi loń Bá-zàwa nín-yání vùahú (1 Rois) 17-18

Ho nín-yání vūahú na ó o

Piere túara

Vūahú túaró jùhú

O Piere nín-yání vūahú ó o túara nòn 6a kèrètíewa na saawaa wi ho Azii Minere kána búí yi. Nún-sí lé o Poole, táá bíà làa wo páanía sá á zéenia le Dónbeení bío làa ba, á 6a táraa mu yi. Ba núpua fù wee bàká 6a yi, á wee beé 6a lò bío 6a dó mí sía o Yeesu yi bío yi. Lé bǔn te bío ó o Piere túararáa ho vūahú na kà nòn 6a yi, á henía 6a sía, á 6a yara sí a Yeesu *Krista, á wé fára tǔn le lònbee páahú, làa bío ó o Yeesu na bío nòn 6a kánianáa á wóráa mu. O Piere leékaa 6a làa bío le Dónbeení kánianáa 6a, làa bío le wó á 6a yúráa le sídéro o Yeesu Krista húmú là a véeró pánká yi, á dó mí sía wee lóoní binbirí. O henía 6a sía bèra a na, á 6a wíoka fání mí yío, á 6a miten sese 6a páaníló là a Krista bío yi. Bío ó o Yeesu 6uannáa miten le lònbee lè mí síwá na yú a yi, lé bǔn 6àn síí á 6arén mún ko 6a bè yi. O Piere nòn le zéenií lè mí síwá 6a yi, bèra a na á 6a zúrín mín 6uaró mu bío 6úen6úen yi, á bíà yí zú le Dónbeení wé mi mu, á bán mún tà le Dónbeení bío, á wé 6úaaní le.

Le tɛɛni

¹ Inén Piere na lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahú na kà. I wee túa ho á à na bíà le Dónbeení hueekaa wó lè mí nípomu yi, na saawaa wi mu nì-hámu yi ho Pòn, lè ho Kalasií, lè ho Kapadoosi, lè ho *Azii, lè ho Bitinií kána yi. ² O Maá Dónbeení hueekaa mia á héhaa làa bío le fèra le mí ì wé làa bú, á wó mia lè mu nípomu na bío sá le yí mí Hácírí pánká yi. Le wó mu bèra a na ò o húmú ho *kúrùwá wán pánká yi, á mi wé 6a núpua na wee ce le Dónbeení yahó, á wé wé bío ó o Yeesu Krista le mi wé. Le le Dónbeení wíoka wé wé mí sáamu làa mia, á wíoka wé na mí héerá mia.

Wa stadéro à lóoni ho káníló bío

³ Mi wa 6úaaní le Dónbeení, dén lé wa Nùhúso Yeesu *Krista 6àn Maá. Le minka tentemu bío yi, á le wó á wa yú le mukòn-finle o Yeesu Krista na lá húrun na á le véenia pánká yi. Lé bǔn bío yi á wa dó wa sía wee lóoní làa sòobéé, ⁴ á pannáa bío bío sá le nípomu yi na le bàrá ho wáayi ká làa mia. Bǔn bío so yí máa yáa, timu mia mu yi, mu yí máa yèrémá. ⁵ Bío mi dó mí sía le Dónbeení yi, á le dànló pan mia, bèra a na á mi yí ho káníló, hía bío wíokaa vó díá pan mí zéeníló ho dímíjǎ vé nònzoñ. ⁶ Lé bǔn bío yi, á mi wee zámakaráa làa sòobéé, hàrì ká le lònbee lè mí síwá wee yí mia há laa na kà wán ho pòn-za yi. ⁷ Ho sánú yáá lé mu bío na wee yáa. Ée ká ho máhá pá wee wé pá ho dshú yi, á zúrínáa le ho lé ho sánú binbirí. Lé ká síí á minén síadéro le Dónbeení yi na bío jùhú wi làa sòobéé po ho sánú 6àn kúará mún ko lè ho khénlò, á zúrínáa le mi dó mí sía binbirí le yi. Ká mi síadéro le Dónbeení yi fára tǔna, á páahú na ó o Yeesu Krista khíi 6ueé zéení miten yi, á mi ì yí le khòoní, lè ho cùkú, lè le kònbií. ⁸ O Yeesu mu á mi yí mɔn, á mi nɔn pá wa a. Hàrì bío mi pá dñ yí máa mi á mí cúee, á mi dó mí sía wo yi. Lé bǔn nòn á mí wiráa le sí-wee yi làa sòobéé. Dén sí-wee so bío á yí dà máa bío. ⁹ Mí wi le sí-wee yi, lé bío mi dó mí sía o Yeesu yi ó o kánia mia.

¹⁰ Le Dónbeení jì-cúa fèerowá yánkaa cinciíra ho káníló mu bío làa sòobéé, á fèera há jì-cúa na bío ciran mu sáamu na le Dónbeení le mí ì wé làa mia. ¹¹ O

Krista Hácírí* kera lè 6a jì-cúa fεerowà mu, á le lònbee na ó o ò káa yi, lè ho cùkú na ó o ò yí mu 6àn món, á le Hácírí mu fèra zéenia bío làa ba. A 6a cà lè mí sòobéε à zúrì mu wéró páahù, làa bío mu ù wéráa síí. ¹² A mu zéenia làa ba le mu bíowa mu 6àn jì-cúa na 6a wee fεε á bío yí ciran 6arén mí bεere, ká mu lé minén á mu ciran. A lé bún á bíá wee bue le bín-tente há làa na ká wán á zéenia làa mia lè le Dónbeení Hácírí na ló ho wáayi pánká. Ho wáayi tonkarowá yáá mún sía vá à 6a zúrì mu bío mu.

Bíó le Dónbeení nípomu ko 6a 6ua lè míten

¹³ Lé bún nòn, à mi wáa fání mi yío le Dónbeení tonló sáró bío yi, à zúrì míten 6uaró. Mí dé mi sía làa sòobéε à lòoní mu sáamu na le è wé làa mia o Yeesu *Krista bíní 6uen nònzoñ. ¹⁴ Bío mí lá ãñ yí zú le Dónbeení bío yara á bío mí sía lá wé vá wéró yi na yí se á mí wáa díá, ká mí wé wé bío le Dónbeení le mí wé. ¹⁵ Le Dónbeení na von mia á wee ce, á minén mún wé 6a nùpua na wee ce le yahó mí bío 6úen6úen yi. ¹⁶ Mu bon, mu túara le Dónbeení bíoní vùahù yi ká síi: «Mí kεñ mu cemú yi, lé bío á Ìnén wee ce.»†

¹⁷ Bío ká mí wee flo, à mí ve le Dónbeení lè mín Maá, dén na yí máa hueeka 6a nùpua mín yi, le wee cítí 6a 6úen6úen à héha làa bío 6a nì-kéní kéní wó. Le yí máa hueeka 6a mín yi. Awa, á mí 6ua míten à zéení le mí wee kǎnbi le Dónbeení ho páahù na mí ì wé ho tá wán yi. ¹⁸ Le Dónbeení léra mi júná bío mí lá wee 6ua lè míten yi, bún na mí kenía mín maáwà cǎn na jùhù míá. Mí zú le mu yíná le wá rí táá ho sánú na wee yáa á le wó làa bú. ¹⁹ Bùeé, o Yeesu Krista, yíá ka lòn muini pioza na á fianí woon míá yi, lé wón cǎni na bío jùhù wi binbirí pánká yi á le léraráa mi júná. ²⁰ Le Dónbeení fèra léra a mu bío yi, ká bío 6úí ãñ yí léra, á há pǎnna véení na ká yi, ó o *Krista mu wáa zéenia míten minén bío yi. ²¹ Lé o Krista bío yi á mí dóráa mi sía le Dónbeení yi, dén na véenia wo á dó ho cùkú yi. Lé bún wó á mí dóráa mi sía le Dónbeení yi wee lòoní bío le le mí ì wé.

²² Ho tǔiá poni bíoní na mí bò yi lé dén nòn á mí wee ceráa le Dónbeení yahó, bèra a na à le waminí binbirí kεñ mia. Awa, á mí cén wañ mín làa sòobéε lè há yiwa na wee ce. ²³ Mu bon, mí wáa bínía ton, ká mí máhá yíná nùpua na ton à bío sí mu húmú yi. Lé le Dónbeení bíoní na wi bín fεεε pánká yi á mí tonnáa, dén na wee na le mukǎní binbirí. ²⁴ Mu bon, mu túara le Dónbeení bíoní vùahù yi ká síi:

«Ba nùpua 6úen6úen ka lè le jíní bío síi,
á ho cùkú na 6a wee yí ka lè le púúilè bío síi.
Le jíní wé he, à le púúilè di,

²⁵ ká a Nùhúso bíoní dén wi bín fεεε há lúlúio na jii míá yi.»‡
Dén bíoní so lé le bín-tente na buera nòn mia.

2

¹ Awa, á mí khí mu sùnsùmámu lè mí síiwá yi. Mí wé yí fúaa sabíoní hùúu, mí yí wé nì-kháwa, mí wé yí dí yandee hùúu, mí wé yí jùu nùpua à yáa 6a yénnáa. ² Mí wañ le Dónbeení bíoní mí òn làa bío 6a kúnkúzawa waráa mí nuwá yoomú bío síi, bèra a na à mí dá le Dónbeení bío dání yi mí káníló bío yi. ³ Mu bon, mí zúna bío ó o Nùhúso seráa.

Bíá dó mí stá le Dónbeení yi lé le nípomu

* **1:11** Krista Hácírí: O Krista Hácírí na bío bíá hen lè le Dónbeení Hácírí lée dà-kéní † **1:16** Mí lorí Levii núwá vùahù (Lévítique) 19.2 ‡ **1:25** Mí lorí Ezayii vùahù 24.25

4 Mi vá 6uee 6úe o Yeesu yi, wón na lé le mukānī 6ànso, na ka lòn huee na 6a nùpua pã día, ká lé lerén á le Dónbeenī mähá léra, le bío nùhú wi le cón làa sòobéε. 5 Minén mún le mukānī wi yi, á mi mún ka lòn huua. Awa, á mi día le le Dónbeenī khuui mia soráa le zii na le Dónbeenī Hácírí wi yi, á wé le *Dónbeenī yankarowá na wé è ya há muini láa bío le Dónbeenī Hácírí mu le mu koráa, hía le wé è tà bío o Yeesu *Krista bío yi. 6 Mu bon, bío ká lé bío túara le Dónbeenī bióní vüahú yi: «Mi loñ, 1 léra le huee na wee 6ua ho soró dñí, dño bío nùhú wi làa sòobéε, á à bára ho lóhó na 6a le *Sion yi. Yia á à dé mí sli le yi á nìyio máa dí hùú.»* 7 Awa, á minén na wáa dó mi sía o Yeesu yi, minén á à yí le kònbi. Ká bia yí dó mi sía wo yi, á mu túara: «Le huee na 6a so-sowa lá pã día lé dño hía bínía 6ueé 6uan ho soró dñía.»† 8 A mu mún túara: «Le lé le huee na wee kókón wán, ho 6úaa hó na wee lúwá a nùpue.»‡ Bán wee kókón le wán lé bío 6a pã le Dónbeenī bióní bío. A bün lé bío mún sá 6a yi. 9 εε ká minén bán lé mu nípomu na léra, á lé 6a yankarowá na bío sá a bée yi. Mi lé ho síi na wee ce le Dónbeenī yahó. Le Dónbeenī wó mia le mí nípomu, bera a na à mi bue le bè-beera na le wó bío, dén na léra mia le tibirí yi á dó mí khoomu na 6àn síi mia yi. 10 Mi yánkaa lá yínón Dónbeenī nípomu, ká há laa na ká wán á mi wáa lé le nípomu. Le Dónbeenī lá yí máa wé le hii láa mia, ká há laa na ká wán á le wee wé le láa mia.

Mi 6ua miten sese bia yi zú le Dónbeenī tlahú

11 Minén na á i wa làa sòobéε, mi lé 6a nì-hání ho tá wán na khii lé á à lén. A i wee hení mu ù na mia, á bío 6a nùpua sía wee wá yi na yí se, bío wee yáa o nùpue mukānī binbirí bío à mi khènnáa. 12 Mi 6ua miten sese bia yi zú le Dónbeenī tlahú. Mi 6ua miten láa bün, bera a na ká 6a wee yáa mi yèni le mí lé 6a bè-kora wérowá, à 6a mi mi wén-tentewá, à dé ho cùkú le Dónbeenī yí páhú na á dén ñ zéeni miten láa ba yi.

Le kònbi na ko lè ho pánká ya-díwá

13 Mi wé liiní miten na ho pánká ya-díwá 6úen6úen yi mi páanlò là a Nùhúso bío yi. Mi wé liiní miten na a bée yi, wón á wi 6a 6úen6úen nùhú wán, 14 á mún wé liiní miten na 6a núnása yi, bán na ó o wee tonka à 6a beé bia wee wé mu bè-kora lò, ká 6a wíoka bia wee wé mu bío na se yènnáa. 15 Mu bon, bío sí le Dónbeenī yi lé à mi wén-tentewá bío yi, à bia wee bío há bín-conconwá na yí zú le dèε à yí dàñ bío bío 6úí mi dàñ yi. 16 Mi 6ua miten le 6a nùpua na wi miten bío síi. Ká mi mähá yí bè bün yi à wé wéráa mu bè-kora. Mi wé le Dónbeenī ton-sáwá binbirí. 17 Mi wé kònbi 6a nùpua 6úen6úen, à warí mñn zàwa le mñn hñni kèrètewa. Mi wé hézón le Dónbeenī, à wé kònbi o bée.

Mi ko mi wé tà le lònbee yi là a Krista bío síi

18 Minén ton-sáwá, mi wé bè mi núnása bióní yi le le kònbi binbirí. Mi wé yí wé mu làa bia sía se á wayika mí dòn, ká mi mún wé wé mu làa bia lònbee wi. 19 Mu bon, ká a nùpue wee hí mí síi le lònbee na lá yí ko le yí o yi le Dónbeenī kònbi bío yi, se mu lée bío na se. 20 Ká 6a wee ha mia mu bè-kora na mi wó bío yi á mí há mi sía, se bün so cùkú wi le? εε ká 6a wee beé mí lò mu bè-tentewá na mi wee wé bío yi à mi há mi sía, se bün lée bío na se le Dónbeenī yahó. 21 Lé bün wé ró bío yi le Dónbeenī vonnáa mia, lé bío ó o *Krista mí bèere mún lò bon mi bío yi. O wó mu zéenia láa mia, bera a na à mi bè mu yi. 22 O yí wó bè-kohó yí mən, o yí fá sabéré yí mən. 23 Ba nùpua là

* 2:6 Mi loñ Ezayii vüahú 28.16 † 2:7 Mi loñ Lení vüahú (Psaumes) 118.22 ‡ 2:8 Mi loñ Ezayii vüahú 8.14

a, ká arén yí là nùpue. Bĩa beéra a lò ó o yí là làa hεεrè, ká a màhà dó mí bïo le Dónbeení nîi yî, dén wee cítí 6a nùpua làa bïo térénnà. ²⁴ Orén mí bεεre lò bon wa bè-kora bïo yî ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora dání yî à wa wé lòn nùpua na húrun, ká wa kerí le mukání yî bïo térénnà wéró bïo yî. Le lònbee na ó o lá lé dén wéera mia. ²⁵ Mu bon, mi lá ka lòn pia na vùnun, èε ká hà làa na kà wán á mi wáa yèrèmaa guara mi paro cón, yîa wee pa mi mukání bïo.

3

Bïo 6a hãawa lè mi bārání ko 6a wé 6ua làa mìn

¹ Làa bïn síi á minén hãawa mún wé liiní miten na mi bārání yî, bèra a na, ká mi bārání 6úi na pã yí dó mí sïa le Dónbeení bïoní yî á mɔn bïo mi wee 6ua lè miten, à bán dé mí sïa le yî ká bïoní yî bïa yí nɔn 6a yî, ² lé bïo 6a wee mi bïo mi wee 6ua lè miten sese, làa bïo mi wee kônbiráa 6a. ³ Mi yí le miten wíokaró á wé mi sánia wíokaró, lòn núná páró, lè mu bè-zínia na wó lè ho sánú, lè hà sí-sení zlló. ⁴ Ká mi le miten wíokaró á wé mi yiwa wíokaró, bïn na lé le síi na máa yáa, na wayi, na wi ho héerá yî. Bïn lé bïo bïo nùhú wi le Dónbeení cón làa sóobée. ⁵ Lé làa bïn á 6a hãawa na dó mí sïa le Dónbeení yî, na bïo sã le yî yánkaa wee wíokaráa mîten, 6a yánkaa wee liiní mîten na mí bārání yî, ⁶ là a hãa na 6a le Sara bïo síi. Wón yánkaa wee bè bïo á bán báa *Abaraahaamu le o wé yî, á wee ve o le mí nùhúso. Minén á à wé wón Sara so mɔnmánia mu tentemu na mi wé è wé bïo yî, ká zánii woon yí lúnka mi yilera. ⁷ Minén báawa 6èn mún zún le mi hánání na mi wiráa á pánkává tà mia. Mi wé 6ua 6a sese, à wé kònbi 6a, lé bïo 6arén làa mia á à páaní ì yí mu hãmu na lé le mukání binbirí. Mi wé wé ká síi bèra a na à bïo 6úi yî búmaka mi floró.

Mi ko mi wé wé bïo térénnà

⁸ Awa, á mi búenbúen le mi yilera wé dà-kéní, à zún mìn makári, à warí mìn. Mi wé 6a nùpua na sïa se, à wé liiní miten na mìn yî. ⁹ Yîa wé wó khon làa mia à mi yí wí mu kee. Yîa wé là mia à mi yí là 6ánsò. Mu bè-tentewá lé bïo á mi wé fan na mìn yî. Mu bon, le Dónbeení von mia bïn bïo yî, bèra à na à mi yí mu bè-tentewá na le dó mí nîi le mí ì na mia.

¹⁰ «Mu bon, yîa wa ò o kerí le mukání yî,

à síi wizooní wé se,

à 6ánsò khí hà bín-kora bíoró yî,

à wé yí fúaa hà sabíoní.

¹¹ Bãnsò pí mu bè-kora wéró, à wé wé bïo térénnà, à wé cà ho héerá féεε.

¹² Mu bon, o Nùhúso wee pa bĩa wee wé bïo térénnà bïo,

o wee ní 6a floró.

Ká bĩa wee wé mu bè-kora bán ó o pá bïo.»*

¹³ Ká mi can mi kuio mu bè-tentewá wéró yî, á nùpue so ò wé bè-kora làa mia le? ¹⁴ Hàrí ká le lònbee á à yí mia bïo mi wee wé bïo térénnà bïo yî, se mi núná sí. Mi yí zón bĩa dà à beé mi lò, à mi mún yí lúnka mi yilera. ¹⁵ Ká mi búaaní a *Krista mi sïa yî, à zún le o lé o Nùhúso. Mi wé wíoka miten, bèra a na ká nùpue wé tùara mia làa bïo mi dó mí sïa wee lòní bïo, à mi dán zéeni mu yara. ¹⁶ Ká mi màhã wé wayí miten à wéráa mu, lè le kònbi, lè le yî na yí máa dè, bèra a na à bĩa wee bàká mia, na wee là mia lé bïo mi wee 6ua miten làa bïo mu koráa mi páaníló là a Krista bïo yî, à hà nîyio dí. ¹⁷ Mu bon, ká mu

* 3:12 Mi lorí Lení vùahú (Psaumes) 34.13-17

lé le Dónbeení sli bío ò o nùpue lò be bío ó o wee wé mu bío na se bío yi, bñn sũaaní bío le lònbee á à yí o mu bè-kora na ó o wee wé bío yi.

¹⁸ Mu bon, o Krista mí b̄ere lò bon 6a nùpua búenbúen bè-kora bío yi. Wón na yí wó bè-kohó yí m̄n á húrun le cúekúee 6a bè-kora wérowá bío yi, bèra a na ò o dàń 6ua mia varáa le Dónbeení c̄sn. ¹⁹ Ba 6ó a, ká a máhã vèera le Dónbeení Hácírí pánká yi. ²⁰ Lé dén Hácírí so pánká yi ó o mún vaá bueraráa le bín-tente non bíá wi 6a nĩ-hía lùe yi lòn kàsósa. ²¹ Ba lé bia hía pá le Dónbeení bío, á dén há mí sli 6a bío yi o N̄wee won-beení wíokaró p̄ahũ. O won-beení mu á nĩ-kúii hía yí zon, léee nùpua nùwá h̄tfn mí dòn, bán lé bia le Dónbeení kánia mu ɲun-beení yi. ²² Mu hía wee zéení ho *bátéemù na wee kání mia há laà na kà wán bío. Ho bátéemù yín̄n̄i wa sánia timu á ho wee s̄e lén. Ho wee zéení le wa lé 6a nùpua na tà b̄ò le Dónbeení yi là há yiwa na wee ce. Bñn wó o Yeesu Krista vèeró pánká yi. ²³ O Yeesu mu yòora ho wáayi, á yóó wi le Dónbeení nín-tfání. Le Dónbeení wáayi tonkarowá là há pánkáwá búenbúen là mí síiwá ó o wi ɲúhũ wán.

4

Le muk̄n-flnle bío

¹ Bío ó o *Krista lò bon mí sánia yi kà sli, á minén mún le há yilera mu sli keń mia. Mu bon, yia sánia lò bon, wón wáa bñnia mia bè-kora wéeni. ² A mi síi wizooní na mi ì wé ho tá wán á mi wáa yí ko à mi wé wé bío mí s̄ia wee vá yi na yí se, ká mi wé wé bío sí le Dónbeení yi. ³ Mu bon, ho p̄ahũ na khíina yi, á mi s̄oobáa wó bia yí zú le Dónbeení s̄ia bío. Mi lá wee wé mu koomu là mí síiwá, á wee wé bío mí s̄ia wee vá yi na yí se. Mi lá lé 6a ɲa-ɲuwá là 6a dándíwá, á lá wee há há w̄onna, bñn na le Dónbeení ɲina. ⁴ Ká há laà na kà wán á 6a wó coon bío mi yí léera mu koomu là mí síiwá na 6a wee wé yi làa ba, á 6a wáa wee là mia. ⁵ Ee ká 6a máhã khii f̄ee bío 6a wó t̄úia làa yia wíokaa míten vó 6a yèn-vèeniasa là 6a nĩ-hía cítiró bío yi. ⁶ Lé bñn bío yi á le bín-tente mu buera nonnáa bia húrun yi. Mu lé bia húrun mu húmù na 6a nùpua búenbúen ko 6a yí mu bè-kora bío yi. Le buera non bèra a na à 6a yí le mukání binbirí le Dónbeení Hácírí pánká yi.

Mi ko mi wé z̄ur̄ m̄n guaró

⁷ Hen làa c̄tinú ká mu bío búenbúen á à vé. A mi cén fání mi yio à z̄ur̄ míten guaró, à mi wé dàń fio. ⁸ Bío ɲúhũ wi làa s̄oobéé lé à mi wań m̄n là mi s̄ia búenbúen. Mu bon, mi wé s̄én mu bè-kora c̄èr̄e dia.* ⁹ Yia wé van yia c̄sn, ò o 6ua a sese, ká a yí khí mí kio yi à wéráa mu. ¹⁰ Mu bío wéró pánká na le Dónbeení non mi nĩ-kéní kéní yi á mi wé s̄éeni làa m̄n. Ká mi wee wé kà síi, á mu tentemu là mí síiwá na le Dónbeení wó làa mia á mi ì dàń ñ pa bío sese. ¹¹ Yia le bioní bioró pánká non yi à wón wé bío le Dónbeení bioní na 6a nùpua yi. Yia léee ton-sá, à wón wé sá là ho pánká na le Dónbeení non wo yi, bèra a na à mu bío búenbúen yi à ho cùkú bío sí le Dónbeení yi o Yeesu *Krista pánká yi, wón na ho cùkú là ho pánká á bío s̄á yi há lúlúio na ɲii mia yi. *Amiina!

Bia lò wee be o Krista bío yi ɲún-s̄ni bío

¹² Minén na á ì wa làa s̄oobéé, mi yí le le lònbe-s̄umúí na wee yí mia à bío wé mia coon, à keń le le lá yí ko à le yí mia. ¹³ Mi yáa w̄é mi s̄ia bío mi lò wee be bío yi làa bío ó o *Krista lò bonnáa bío, bèra a na ká a khii zéenia míten mí cùkú yi, á mi s̄ia mún ñ wa, á à z̄amaka làa s̄oobéé. ¹⁴ Hen ká 6a nùpua wee

* 4:8 Mi lor̄ Wáhio v̄taht (Proverbs) 10.12

là mia o Krista bïo yi, se mi júná sí, lé bïo le Dónbeení Hácírí cùkúso á wi làa mia. ¹⁵ O búí mi t̄ahú lònbee júhú á yí ko à mu wé bïo á bânso lé o nĩ-búe, táá kânlo, táá bè-kora wéro, táá bïo á bânso wee héε dé mí jii há t̄úíwá na yí ciran wo yi bïo yi. ¹⁶ Εε ká a búí mahá lò wee be bïo ó o lé o kèrèt̄ε bïo yi, á bânso yí n̄yi mu bïo yi. Bânso yáá dé le Dónbeení b̄aráká bïo 6a wee ve o là a kèrèt̄ε bïo yi. ¹⁷ Mu bon, le cítii flól p̄ahú d̄on, á le j̄on ñ ñ búáká lè le Dónbeení n̄ipomu. Ká le wee búáká lè warén na lè le n̄ipomu, á b̄ia p̄á yí dó mí sía le Dónbeení b̄in-tente yi b̄án bïo b̄èn ñ wé kaka coon? ¹⁸ «Ká b̄ia wee wé bïo t̄érénna wee k̄aa le lònbee lè mí síwá yi á fennáa, á b̄ia yí b̄ò le Dónbeení yi lè 6a bè-kora w̄erowá b̄án bïo b̄èn ñ wé kaka coon?»† ¹⁹ Awa, á b̄ia lò wee be á héha lè le Dónbeení síi bïo wíoka wé wé bïo se. Ba wáa díá mí bïo le níi yi, dén na l̄era mu bïo búenb̄úen. Hen ká le dó mí jii le mí ì wé bïo na, á le wé mu.

5

Ba ya-díwá zéenti na n̄on 6a yi bïo

¹ Há làa na ká wán á ì bíoní yahó b̄èn ñ sí 6a ya-díwá na wi mi kuure yi. Inén mún lé o ya-dí lè 6a bïo síi. I lé o seér̄aso le lònbee na yú a *Krista dání yi, ó o cùkú na le Dónbeení kh̄ii zéeni á 6a n̄upua á à mí á ì ì ker̄í yi. ² Le Dónbeení n̄ipomu na le k̄aráfáa mia na ka lòn pi-6oohú á mí wé pa bïo sese. Mi wé yí wé mu lòn bïo na 6a k̄k̄aa mia le mí wé, ká mí wé wé mu lè bïo mu ló mí sía yi, á wé wé mu làa bïo le Dónbeení le mu koráa. Mi mún wé yí wé mu le w̄arí caró bïo yi, ká mí wé wé mu lè mí sía búenb̄úen. ³ B̄ia le Dónbeení k̄aráfáa mia á mí wé yí wé p̄ánká wán lòn bá-zawa, ká mí wé wé bïo se, á 6a wé mí á bè yi. ⁴ Ká mí wee wé ká síi, ká ȳia ka lòn pi-pa na wee pa wa búenb̄úen bïo kh̄ii buara, á mí ì yí le s̄áanii na cùkú wi, dío máa yáa.

Le zéeni na yahó s̄á 6a kèrèt̄εwa kuure bïo

⁵ Minén ȳarówá mún wé bè 6a ya-díwá bíoní yi, mí búenb̄úen wé liiní miten na mún yi. Mu bon. «B̄ia wee ȳoní m̄iten á le Dónbeení p̄á bïo, ká le mahá wee wé mí s̄áamu làa b̄ia wee liiní m̄iten.»* ⁶ A mí cén liiní miten le Dónbeení na dà mu bïo búenb̄úen yahó, bèra a na à le ȳoní mia ho p̄ahú na mu ko yi. ⁷ Mu bïo búenb̄úen na mí yilera wee l̄unka bïo yi á mí dé bïo le Dónbeení níi yi, lé bïo le wee pa mí bïo. ⁸ Mí z̄ur̄ miten, á f̄aní mí ȳio, mí z̄úkúso na lé o *Sat̄aní na ka lòn kúden na wé héε wunwún ká a muù, á wee cà ȳia ó o ò yí á à là. ⁹ Mí wíoka f̄ará mí sladéro le Dónbeení yi t̄n̄i, á s̄ánsá a. Mí z̄ú le mún z̄awa lè mún h̄inni kèrèt̄εwa na wi ho d̄im̄j̄á yí mún lò wee be lè mí bïo síi. ¹⁰ Mí lò á à be ho p̄ân-za d̄εε yi. Εε ká le Dónbeení ì wé á mí bïo búenb̄úen b̄iní ì wé se, á mí sladéro á à wíoka à f̄ará à t̄n̄, le è dé ho p̄ánká mia, le è wé á bïo búí máa d̄éké mia máa yí. Lé ler̄én wee wé mu bè-tentewá lè mí síwá. Le von mia bèra a na à mí níni ker̄í le cùkú na jii mia yi mí p̄aaníló là a *Krista bïo yi. ¹¹ Ho p̄ánká á bïo s̄á le yi f̄éεε. *Amiina!

Le m̄ondén t̄èenti

¹² O Siliv̄ēn, ȳia lé wán za kèrèt̄ε na á ì láa yi, lé wón séenia mí túarar̄aa ho v̄on-za na ká. I túara ho à henínáa mí sía, á zéeni làa mia le le Dónbeení s̄áamu binbir̄i b̄ún lé bïo mí wi yi. ¹³ Ba kèrèt̄εwa kuure na wi ho *Babiloona yi hen, b̄ia le Dónbeení hueekaa lè mí bïo síi á wee t̄èení mia. I za Maaki mún wee t̄èení mia. ¹⁴ Mí t̄èení mún yi sese. Le ho héér̄a à ker̄í lè mí búenb̄úen na p̄anía là a Krista!

† 4:18 Mi lor̄i W̄ahio v̄uah̄t̄ (Proverbs) 11.31

* 5:5 Mi lor̄i W̄ahio v̄uah̄t̄ (Proverbs) 3.34

Ho jun ní vūahú na ó o Piere tuara

Vūahú tuaró jūhú

Ho vūahú na kà lé o Piere tuara ho non bía búenbúen na dó mí sía o Yeesu *Krista yi. Ba núpua búí zon 6a kèrètŕewa kuio yi, á wee vīnī 6a lè ho kàránlò na wí mí dòn lè le Dónbeení bín-tente. A 6a kèrètŕewa mu dó míten há wára lè mí slíwá na yí se yi. Lé bán núpua so bío yi non ó o Piere tuararáa ho vūahú mu.

O Piere le 6a ko 6a wé 6ua míten làa bío le Dónbeení le mu koráa, á fará dīn ho tūiá poni wán, hīa ó o Yeesu tonkarowà kàránna làa ba (1).

O bía le 6a pa míten 6a nī-kàránlowà kàránlò na bío yí bon yi (2).

O Piere le bía le o Yeesu máa bīnī máa búen á lé 6a sabín-fūaalowa. O le o Yeesu mu há mí slí o o máa búen fūa, lé 6a núpua bío yi, á wí á hārī nī-kéní ká á yí vī, ká 6a búenbúen dār yí ho pāahú á yèrémá mí yilera lè mí wára, á le Dónbeení kání 6a (3).

Le tēeni

¹ Mu lé Inén Simōn Piere na lé o Yeesu *Krista ton-sá là a tonkaro á wee túa ho vūahú na kà. I wee túa ho á à na minén na sladéro o Yeesu yi lée dà-kéní lè warén sladéro wo yi. Būn dārīna wó o Yeesu Krista na lé wàn Dónbeení lè wa kánilo térénló pánká yi. ² Le le Dónbeení lè wa Núhúso Yeesu zūnló bío yi, á le Dónbeení wé mu sáamu cèrèè làa mia, á na hó héerá cèrèè mia.

Bío 6a kèrètŕewa ko 6a guaráa miten

³ Le Dónbeení pánká wó á wa yí bío ko làa wēn búenbúen na à sēnī wēn á wa à keŕī le mukānī yi, á à wéráa bío sí le yi. Mu bon, le wó á wa zūna yīa von wēn á wa nīnī keŕī o cūkú là a tentemu yi. ⁴ Lé làa būn á le Dónbeení dó mí jūi wó mu bè-beera na bío jūhú wí làa sòobéé á non wēn, bèra a na à mi kání ho dīmīná bío na 6a núpua sía wee vá yi na yí se yi, á páanī wé le dà-kéní lè le Dónbeení. ⁵ Lé būn bío yi à mi dé sòobéé miten yi, á wé 6ua miten sese, á bè bío mi dó mí sía le Dónbeení yi wán. Mi wíoka zūn le Dónbeení, á bè bío mi wee 6ua miten sese wán, ⁶ á wé dār miten 6ua mu bío búenbúen yi à bè bío mi zū le Dónbeení wán. Mi yí tēé mi bára à bè bío mi dà miten wee 6ua mu bío búenbúen yi wán, á wíoka ca tīn le Dónbeení yi à bè bío mi yí máa tēé mi bára wán. ⁷ Mi le mi bío wé sí mín yi à bè bío mi wee ca tīn le Dónbeení yi wán, á warī mín bè bío mi bío sí mín yi wán. ⁸ Mu bon, ká būn búenbúen wí mia làa sòobéé, á wa Núhúso Yeesu *Krista zūnló mi cōn cūnú á à keŕī, á mi wé è wé mu bío na se. ⁹ Ká bía á būn bīowa so mīa yi, bán yí máa mi bío sese, 6a ka lòn muiwá. Bío le Dónbeení séra 6a bè-kora na 6a wó khīina díá á 6a yīwa sá yi.

¹⁰ Awa, á minén wàn zāwa lè wàn hīnni, mi wíoka ca mi kuio, bèra a na à bío le Dónbeení von mia á hueekaa bío yi à mi dīn wán. Ká mi 6uan miten làa būn, á mi máa vī ho wōhú yi máa mi huúu. ¹¹ Lé būn n̄ na ká a Yeesu Krista, wa Núhúso na lé wa kánilo béenī na wí fēéé díró á mi nīnī á à keŕī yi binbirī.

¹² Lé būn bío yi á ī pá wé le leéka mia fēéé le mu bīowa mu bío, hārī bío á ī zū le mu bīowa mu á mí zū wó, á mí mún dó mí sía làa sòobéé ho tūiá poni bionī na kàránna làa mia yi. ¹³ I wee leéka le ká 1 yío wí lua, á mu se á ī wé bīnī leéka mia lè mu bīowa mu à mi hácírī keŕī mu wán. ¹⁴ Mu bon, 1 zū le hen

lâa cînú ká í hí lâa bío wa Núhúso Yeesu Krista zéeníanáa mu lâa mi. ¹⁵ Ɛc ká í máhá à bánbá, bèra a na à í húmú mónǵén, à mi pá wé leéka mu biowa mu bío f̄ƐƐ.

O Yeesu Krista cùkú beení na wa m̄n bío

¹⁶ Mu bon, bío wa Núhúso Yeesu *Krista buara lè mí pànká, á wa yí bíá bío lâa mia lè 6a nùpua hácín-bíoní, 6úéé. Warén wa beere m̄n wo lè mí cùkú beení. ¹⁷ Mu bon, o Yeesu Krista yú a Maá Dónbeení cùkú beení. O cùkú beení 6ánsó Dónbeení bíá lâa wo ká síi: «Yia ká lé í Za na á í b̄ò í taká wán, o bío sí m̄í lâa sòobéƐ».* ¹⁸ Warén wa beere jía mu t̄amu mu s̄a ho wáayi ká wa lá a Yeesu mu páania wi le 6úee na bío s̄a le Dónbeení yi wán.† ¹⁹ Lé b̄un te bío le Dónbeení jíi-cúa f̄ƐƐrowà bíoní láayi wiokaa wiráa wa c̄s̄n, à mi cén wé pa há bío sese. Mu bon, há jíi-cúa mu ka lòn f̄intání na dó hen na mu yuumu wí yi, á pan ò o Yeesu na ka lòn tá-t̄a m̄anáyiiire á zéení mítén m̄í s̄a yi. ²⁰ Mí yáa kó mi z̄un le le Dónbeení jíi-cúa na wi le Dónbeení bíoní v̄uahú yi á nùpue yí dà máa zéení bío yara wéréwéré mítén. ²¹ Mu bon, le Dónbeení jíi-cúa f̄ƐƐrowà jíi-cúa na 6a f̄ƐƐra á yí ló 6arén mí beere yi. Lé le Dónbeení Háçírí dó há bíoní mu 6a jíni yi á 6a bíá le yèni yi.

2

Ba ní-karánlowà na bío yi bon bío

¹ Bíá le mí lé le Dónbeení jíi-cúa f̄ƐƐrowà à mu yí bon á h̄a wi o *Isirayeele n̄ipomu t̄fahú. Làa b̄un síi á 6a ní-karánlowà na bío yí bon á mún ñ k̄erí mí t̄fahú. Ba wé è k̄arán 6a nùpua lâa bío yí bon á à yáarâa 6a. Hàrí o Núhúso na s̄era 6a bè-kora díá á k̄anía 6a á 6a à pí í díá. Lé b̄un te bío á 6a à d̄ind̄n ñ yáa. ² Nùpua c̄èrèƐ á à tà 6a bío á wé è wé mu koomu lè mí sííwá na 6a wee wé. Lé 6arén bío yi á 6a nùpua wé è yáarâa le Dónbeení t̄úia poni w̄hú yèni. ³ Le wári c̄arò láa poni bío yi á 6a ní-karánlowà mu wé è kh̄a mia le há bin-s̄a. Ɛc ká 6a jíuná síiníló bío máhá wiokaa vó díá míana, le Dónbeení á à yáa 6a máa kh̄i.

⁴ Hàrí ho wáayi tonkarowà na yánkaa wó mu bè-kora á le Dónbeení yáa pá yí díá coon, ká le máhá dó 6a le lònbee lahó yi, á can 6a lè há zúakuariwà le t̄íbí-cúaa yi pannáa le cítii fl̄ó wizonle. ⁵ Hàrí ho hááni nùpua na yí b̄ò bío le Dónbeení bíá yi á le yí díá coon, le dúee be-beení 6ó 6a j̄uhú. Yia le k̄anía lé o n̄i na 6a le N̄o wee, wón na fù wee bío lè 6a nùpua le 6a wé wé bío t̄érénna, lé wón lè 6a nùpua n̄wá h̄ejun á le Dónbeení k̄anía. ⁶ Ho *Sod̄omu lè ho *Kom̄ore lórâa á le Dónbeení mún síinia jíuná, á há lórâa mí lè mí nùpua cá búkúbúkúbúkú. Lé ká síi á le wórâa, à zéení le bíá yí máa bè bío le wee bío yi á le mún kh̄ii síini jíuná lâa b̄un bío. ⁷ Ɛc ká a n̄i na 6a le Loote, yia t̄érénna, wón á le k̄anía. O n̄i mu páahú nùpua bè-wénia na fù yí se á véénia o yi. ⁸ Mu bon, o ní-t̄érénii mu yi fù wee vá lâa sòobéƐ, lé bío ó o fù wi lâa ba, á wee mí bío 6a wee wé, á wee jíi bío 6a wee bío na yí se lâa wizooní 6úen6úen. ⁹ Lé lâa b̄un ó o Núhúso wee k̄ánina bíá can t̄ina a yi le lònbee yi, ká a 6̄en wee 6ua bíá wee wé mu bè-kora, á pannáa le cítii fl̄ n̄onon à à beérâa bán lò. ¹⁰ Bíá ó o Núhúso m̄anâa á à beé ló lé bíá wee z̄uar le Dónbeení j̄uhúsomu yi á 6a wee wé mí s̄a bío na yí se.

Ba ní-karánlowà mu láa mítén yi lâa sòobéƐ, 6a wee yòoní mítén, á yí máa k̄n̄bi ho wáayi búaa na cùkú wi. Ba yáa wee là 6a. ¹¹ Hàrí ho wáayi

* **1:17** Mí lorí Matíye v̄uahú 3.17 † **1:18** Mí lorí Matíye v̄uahú 17.1-5; Maaki v̄uahú 9.2-7; Luki v̄uahú 9.28-35

tonkarowà na pànkáwá yáá wi po po barén pá yí máa bío bín-kora léé ho wáayi búaa mu yi o Núhúso yahó. ¹² Ba nùpua mu ka lòn nàjuwà á háciira mía, na bío sá ho wii búeró yi. Ba wee là bío 6a yí zú, á 6a 6èn ñ búe 6a làa bío 6a wee búeráa 6a najuwà bío síi. ¹³ Lé hón yéréké so ò sá 6a yi há wén-kora na 6a wee wé bío yi. Bío 6a wee weé mí sía yi lé há ñiyi-wará na 6a wee wé, hári le wisoni yi yáá. Hen ká 6a páania wee dí làa mia, à mi yèni wé yáa, à há ñiyio dí mia, lé bío 6a wa mí wára mu. ¹⁴ Ho há-fénló á 6a dó mí sía yi làa sóobéé. Ba yí máa sa bè-kora wéró tá, á bío pànkáwá mía lé bán 6a wee khá dé mítén yi. Ba yío yí máa sí làa bío húúu, á há dánkáa 6èn wi 6a wán. ¹⁵ Ba vúnun día ho wóhú á 6a bò a ñii na 6a le Bozoore za *Balaamu wára yi, wón na 6a yá jii lé le wári le o wé mu bè-kora, ó o mún tà fó le. ¹⁶ Éé ká a wékheró mu máhá bío mà non wo yi. O sùnpèèni na yí máa bío, á bío làa wo lòn nùpue, á hòráa o jii-cúa fεero Balaamu mu o sáá-wára na ó o lá le mí ì wé yi.

¹⁷ Ba ní-karánlowà mu ka lòn jun-dáa na á jumu mía yi, á mún ka lòn viohó na wee kán lé mí pànká ká ho máa tè. Le Dónbeení á á kúee 6a le tíb-cúaa laho yi. ¹⁸ Há bín-hefúaa na júná mía lé há ñiyi-wára na 6a wee wé lé bún 6a wee héé khá lé 6a nùpua na còonia día bío na lá vúnun wee wé, á bán mún bíni wé wé lé barén bío síi. ¹⁹ Ba wee bío na 6a yi le ká 6a tá á 6a á kéí mítén, à barén mí beere jón lé 6a wobáani 6a sía bío na wee yáa 6a níi yi. Mu bon, bío léé bío hía yú pànká nùpue wán, à 6ànso wé mu bío mu wobá-nii. ²⁰ Ba búii zú a Yeesu Krista, yia lé wa Núhúso á lé wa kánilo, lé bún bío yi á bán wáa día ho dímíjá bío na wee vliní 6a nùpua. Éé ká 6a máhá bínia día mítén á ho dímíjá bío mu yú pànká 6a wán, à 6a bío wioka yáa á porí bío mu fú karáa. ²¹ Mu bon, 6a yáá lá yí zúna bío le Dónbeení le 6a 6ua lé mítén sáani bío 6a zú mu à 6a yí máa bè le Dónbeení mu làndáwá na káranna làa ba yi. ²² Mu bè-zúminí bíoni na ká lé hía bío sá 6a yi: Bío ó o buenza lá támaa lé bún ó o bínia vaá wee dí, ó o nònbùèni na 6a lá sεera á bínia wee zo ho fancinló yi.

3

O Núhúso bíni buenló bío

¹ Minén na á ì wa làa sóobéé, bío ká wáa lé mu cúa-jun níi ká 1 wee túa mia. Há vónna mu mí bío jun yi á ì wee leéka mia, á wee dé pànká há hácin-tentewá na wi mia yi. ² Mi le mí hácií kèí le *Dónbeení jii-cúa fεerowá jii-cúa na 6a fèra mà wán. Mi mún bíni leéka a Yeesu tonkarowá bío na 6a káranna làa mia bío, bún na lé wa Núhúso lé wa kánilo bío na ó o bò henía. ³ Bío mi ko mí zúni ho yahó lé bío ká: Ho páahú vaa véenii ká 6a nùpua búii á á hní wé è wé bío 6a sía vá yi na yí se. Ba wé è yáa mí jini yi á à na mia, ⁴ á wé è bío bío ká: «Bíó ó o Yeesu wáa dó mí jii le mí ì buen, ó o wen? Wán 6úaawa húmú jii wán, á mu bío búenbúen pá ñn làa bío mu lá karáa hári ho dímíjá jiihú búèni.» ⁵ Ba wé è bío bún lé bío 6a wee wé le cánií á kèí lé 6a yi zú bío wó khíina, le le Dónbeení yánkaa léra ho wáayi lé ho tá, ká mu jumu fú wi há lúu 6úen6úen yi, á le bío á ho tá ló mu jumu yi. ⁶ Lé mu jumu á le Dónbeení mún pá bínia véenia lé ho dímíjá bío mu na le fú léra. ⁷ Làa bún síi, á le Dónbeení mún bío le ho wáayi lé ho tá na ho zuia á kèí bíni á pa bío le khíi cífi 6a nùpua yi, á á síini bío pá le Dónbeení júná. Mu zoñ ká ho wáayi lé ho tá á à cí búkúbúkúbúkú.

⁸ Minén na á ì wa làa sóobéé, bío dà-kéní na mi yáa yí ko à mi nònsá yi lé bío ká: O Núhúso cón á le wizonle dà-kéní ka lòn lúluúo khíá-pírú, á há lúluúo khíá-pírú ka lòn wizonle dà-kéní. ⁹ Ba nùpua búii wee leéka le o Núhúso wee

mía á à wéráa bío ó o dó mí jii le mí ì wé. Εε κά βύεε. O há mí sli mi bío yi, á yí wi à hàrí nĩ-kéní v1, ká mí búenbúen yèrè má mi yilera lè mi wára.

¹⁰ Εε κά a Nuhúso bíní buenlò wizonle dén pá khíi cí 6a nùpua wán là a kónlo bío síi. Mu zoñ ká ho wáayi bíowa á à yáa, ho juuùv1l0 sá á à jí pónpón. Ho tá làa bío wi ho yi búenbúen á à v1. ¹¹ Bío á búñ bíowa so búenbúen khíi wé, á mi cén zúr bío mi ì 6ua lè miten. Mi 6ua miten làa bío sí le Dónbeení yi, á ca tñ le yi. ¹² Mi lòoní le wizonle na le Dónbeení ì wé ó o *Krista á à bíní ì buen yi, á 6ua miten sese bèra a na à le wizonle mu dā fua fua. Mu zoñ le Dónbeení á à 6úe ho wáayi juúhú lè ho dshú. A mu bíowa na wi ho yi búenbúen á à juu. ¹³ Le Dónbeení dó mí jii le mí ì wé ho tá lè ho wáayi bè-fla, á bío téréna wé è wee yi. Búñ lé bío wa wee lòoní.

Mi ko mi zúr miten buaró

¹⁴ Awa, minén na á ì wa làa sòobéε, á bío mi wee lòoní le wizonle mu, á mi bánbá téréñ miten, á wékhe bío yí mi léé mia, á mi keñ ho héerá yi. ¹⁵ Mi zúr le bío ó o Nuhúso ònáná mí yi ò o máa buen juúhú léε bèra a na à 6a nùpua fen, làa bío á wán za Poole na wa wa làa sòobéε túararáa mu òn mia. O túara mu á héhaa lè mu bè-zúrminí na le Dónbeení òn wo yi. ¹⁶ Lé búñ ó o Poole wee túa mí vónna búenbúen yi ká a wee bío mu bío. Há bíoní búí wi há vónna mu yi á jíló do. Lé búñ te bío 6a nùpua búí na yí zú mu bío yara, na sladéro le Dónbeení yi yí fará yí tñna, á wee yèrè má há bíoní mu kúará. Ba wee yèrè má há kúará làa bío 6a wee yèrè mána le Dónbeení bíoní vūahú bíoní búí bán kúará. Lé ká síi 6a wee wé à yáarāa míten.

¹⁷ Εε κά minén na á ì wa làa sòobéε, 1 ja mi zeñ wán vó. Mi yí díá le bíá yí téréna à v1n1 mia, mi fará tñ mi sladéro le Dónbeení yi. ¹⁸ Mi wa wé à wa wíoka keñ wa Nuhúso Yeesu *Krista na lé wa kánilo sáamu yi, á wa zúrú làa wo à wíoka wé dé wán. Le ho cùkú à bío sí a yi há làa na ká wán lè há lúúio na jii mía yi. *Amiina!

Ho nin-yáni vūahū na ó o

Zān tūara

Vūahū tūaró jūhū

O Zān, yia lé o Yeesu nī-keninia nī-kéní, lé wón tūara ho vūahū na kà. O tūara ho à jīnāa 6a kèrètɛwa zeñ wán 6a nī-khàwa bío yi. O bíá mí vūahū mu yi le o Yeesu lé le Dónbeení Za bío bon á 6ueé wó a nùpue binbirí. O mún zéénia le 6a kèrètɛwa lé le Dónbeení zàwa, á 6a ko 6a wé 6ua mīten làa bíá wi mu khoomu yi bío, à mún wañ mún. Lé bío le Dónbeení lé le waminí 6anso, á mún ka wéréwéré lòn khoomu.

Le Dónbeení bioní wee na le mukānī binbirí

¹ Bío á ī wee túa á à na mia lé bío bío ciran yia lé le Bioní na wee na le mukānī binbirí. Mu jūhū 6úεεnī ká bío 6úí ðīñ yí léra ká arén wi fέεε. Ká bío ká wán wa já a tāmú, á mən wo, á fá wa ylo wo yi, á 6uan wo yi. ² Yia wee na le mukānī binbirí á zéénia mīten làa wεn. Wa mən wo á wee mí ho tūiá o jii. Wa wee bue le orén na wee na le mukānī binbirí á wi fέεε. O páanía wi là a Maá Dónbeení. Ká há làa na ká wán á le Dónbeení wó á wa mən wo. ³ Mu bon. Bío wa mən làa bío wa já lé bñn wa wee bue bío á mún ñ na mia, bèra a na à minén làa wεn mún páaní. Warén páanía là a Maá Dónbeení lè mí Za Yeesu *Krista. ⁴ I wee túa mu á à na mia bèra a na à wa sí-wεε jii á sí bío wa páanía bío yi.

Mi 6ua mīten làa bíá wi mu khoomu yi bío sí

⁵ Dño ká lé le bíoní na wa já o Yeesu *Krista cón, ðio wa à bue á a na mia: Le Dónbeení ka wéréwéré lòn khoomu. Hārí bío 6úí yūiñ lòn tībírí á mía le yi. ⁶ Ká wa le wa páanía làa de á wa pá wee 6ua waten làa bíá wi le tībírí yi bío sí, se wa lé 6a sabín-fūaalowa, á yí máa bè le Dónbeení tūiá yi. ⁷ εε ká wa wee 6ua waten làa bíá wi mu khoomu yi bío, làa bío le Dónbeení mí beεre karáa wéréwéré lòn khoomu, se wa wáa páanía, á le Dónbeení Za Yeesu cáni á wé è ceé wεn wa bè-kora 6úen6úen yi. ⁸ Ká wa le wa yí máa wé bè-kora, se wa wee vīnī waten, á yí tà le Dónbeení tūiá poni bío. ⁹ εε ká wa wee tà bío wéréwéré le wa wó khon, á le Dónbeení na téréna á yí máa yèrémá mí jii, ðén á à sén wa bè-kora á à díá, á à ceé wεn bío wa wó khon yi 6úen6úen. ¹⁰ Ká wa le wa yínñ bè-kora wérowá, se wa wee lá le Dónbeení lòn sabín-fūaalo, se wa yí tà bío le bíá yi.

2

Wa séenilo lé o Yeesu Krista

¹ I zàwa, 1 tūara bío ká, bèra a na à mi yí wé mu bè-kora. Ká a 6úí pá khií vā vā wó bè-kohó, á wa séenilo wi o Maá Dónbeení nisání. Wón lé o Yeesu Krista, wón na téréna. ² Mu bon, o Yeesu *Krista wó wa bè-kora séndiaró muiní yia. O yí wó mu warén wa ðòn bío yi. O mún wó mu ho ðmñpása 6úen6úen bè-kora bío yi.

³ Hen ká wa wee bè bío le Dónbeení bò henía yi, se wa wáa zū le wa zū le Dónbeení binbirí. ⁴ Ká a 6úí le mí zū le, ó o yí máa bè bío á le bò henía yi, se wón léé sabín-fūaalo á yí tà le Dónbeení tūiá poni bío. ⁵ Ká yia màhá wee bè le bíoní yi, wón wee zéení le mí wa le Dónbeení bío bon. Lé ká síi á wa à

zúrínáa le wa páanía làa de. ⁶ Yia le mínén lè le Dónbeení páanía, á òanso bèn mún ko ò o òua mítén làa bío ó o Yeesu òuannáa mítén bío sii.

Mu bè-flnle na le Dónbeení bò hentia

⁷ Minén na á i wa làa sòobé, bío ká yínón bè-flnle na le Dónbeení bò hentia á i wee túa á à na mia, òueé. Mu lée bè-kinle na mi ná páahú na òa òueé buera le Dónbeení bín-tente nòn mia yi. Bún bè-kinle so lé le bióni na mi ná mu páahú. ⁸ Éé ká mu mún lée bè-flnle á i wee túa á à na mia. Mu bè-flnle mu bío bon binbirí. Mu wee mi a Yeesu *Krista lè mínén mi bèere yi. Lé bío á bío yúúii lòn tibirí óuakáa wee ví, á le Dónbeení túiá poni na ka lòn khoomu á òa nùpua òenía wee mi. ⁹ Yia le mí wi bún khoomu so yi ò o jina mín za tàà mín hínló kèrètíe, se òanso pá wi le tibirí yi. ¹⁰ Yia wa mín zawa lé mín hínni kèrètíewa, wón wi mu khoomu yi. Wón òanso á bío na dà wee vliní mia yi. ¹¹ Ká yia jina mín za tàà mín hínló kèrètíe, wón wi le tibirí yi. O wee varáka le yi, ó o yí zú hen na ó o wee va. Lé bío le tibirí wó a là a muíi.

¹² I zawa, i túara mia lé bío mi bè-kora séra día o Yeesu Krista pánká yi.

¹³ Minén ní-kia, i túara mia lé bío á yia wi bín ká bío óúí òíni yí léra á mi zú. Minén yàrówá, i túara mia lé bío ó o Satáni fúuhú á mi fá.

¹⁴ I zawa, i túara mia lé bío ó o Maá Dónbeení á mi zú.

Minén ní-kia, i túara mia lé bío á yia wi bín ká mi búí òíni yí léra á mi zú. Minén yàrówá, i túara mia lé bío mi síadéro o Yeesu yi pánká wi, á pan le Dónbeení bióni bío, ó o *Satáni fúuhú á mi fá.

¹⁵ Awa, lé mi óúenóúen á i wee bío bío ká á à na yi: Mi yí waí mu bíowa na bío sá ho òimíjá yi. Ká a búí wa ho òimíjá bío, se òanso yí wa a Maá. ¹⁶ Lé bío le síi na wé vá mu bío na yí se yi, làa bío há yio wé lé òan yíró poni, lè ho náfòró yíró na wee wé ò o nùpue yòoní mítén, bún óúenóúen yí ló a Maá yi, mu bío sá ho òimíjá yi. ¹⁷ A hón òimíjá so lè ho bíowa na yí se na òa nùpua sía wee vá yi á jón wee khíí. Ká yia wee wé bío le Dónbeení síi vá yi, wón á à kerí bín fée.

O Krista zúkusa á wi

¹⁸ I zawa, hen làa óinú ká hón òimíjá so á à vé. Mi ná le o *Krista zúkuso á à zéeni mítén. Éé ká há làa na ká wán yáá, ó o Krista zúkusa á wi. Lé bún nòn á wa zúnáa le hen làa óinú ká hón òimíjá so á à vé. ¹⁹ O Krista zúkusa mu lá wi wa tlahú ká òa bènín lá yí tà a bío, lé bún nòn òa lóráa wa tlahú. Mu bon, ká òa bènín lá tà a bío, se òa yí ló wa tlahú á yí wá. Éé ká bío òa ló wa tlahú wá, bún wee zéeni le òa bènín lá yí tà a Krista bío. ²⁰ Éé ká mínén bán ó o Yeesu Krista wó á mi yú le Dónbeení Hácírí, á mi óúenóúen mún zú ho túiá poni bío. ²¹ I wee túa mia yínón bío mi yí zú ho túiá poni, òueé. Ho túiá poni á mi zú, á zú le ho túiá poni á sabéré mia yi.

²² Awa, á yia wáa lé o sabín-fúalo lé o yén? Mu so yínón yia le o Yeesu yínón *Yia le Dónbeení mòn léra le? Mu bon, yia wee bío bún wón lé yia lé o Krista zúkuso. Wón pá a Maá Dónbeení lè mí Za Yeesu bío. ²³ Nùpue lée nùpue na pá le Dónbeení Za Yeesu bío, se òanso yí páanía là a Maá Dónbeení. Nùpue lée nùpue na tà le Dónbeení Za Yeesu bío, se òanso páanía là a Maá Dónbeení. ²⁴ Lé bún nòn á bío mi ná páahú na òa òueé buera le Dónbeení bín-tente nòn mia yi á mi pan bío lè mí sòobé. Ká mi pan bío mi ná bío páahú na òa òueé buera le Dónbeení bín-tente nòn mia yi, á mínén mún ò páaní lè le Dónbeení Za Yeesu là a Maá Dónbeení. ²⁵ Ká wa páanía ká síi, á wa á yí le mukáni binbirí na máa vé, dío ó o Yeesu dó mí jii le mí ò na wén.

²⁶ Bío nòn á i túararáa bún bíowa so nòn mia, lé òa nùpua na wi òa wé khá mia vliní bío yi. ²⁷ Éé ká mínén bán ó o Yeesu wó á mi yú le Dónbeení Hácírí

á le wi làa mia. A mi màkóo yáá wáa bínía mía nǐ-kàránlo veere yi. Mu bon, le Dónbeení Hácírí wé è kàrán mia lè mu búenbúen. Bío le Hácírí mu wé è kàrán làa mia lé ho tǔiá poni, le yí máa fi sabéré. A mi cén páaní là a Yeesu Krista làa bío le Hácírí mu kàránnaa mu làa mia.

Yia páania là a Yeesu yi ko ò o wé bè-kora

²⁸ Awa, 1 zàwa, mi cén páaní là a Yeesu Krista bèra a na ká a khíi lua, à wa sí a yahó ká wa yiwa yí máa dè, à nǔyio yí dí wèn.

²⁹ Mi zǔ le o Yeesu *Krista á téréna. Bún bío yi à mi mún zǔrì le nùpue lée nùpue na wee wé bío téréna le Dónbeení yahó, se wón bǎnso mún lé le Dónbeení Za.

3

¹ Eee! Mi loí bío ó o Maá Dónbeení waráa wèn! O Maá Dónbeení wa wèn làa sòobé, ó o wee ve wèn le mí zàwa, á wa bèn lé le zàwa bío bon. È ká ho ðímǐnása bán yí zǔ le wa lé le Dónbeení zàwa lé bío á ba yi zǔ le. ² Awa, minén na á i wa làa sòobé, wa wáa lé le Dónbeení zàwa vó. Ká bío wa khíi kèrínáa bún á le Dónbeení ðín yí zéénía làa wèn. Bío á wa zǔ lé bío kà: Hen ká a Yeesu *Krista khíi lua, á wa à mi a làa bío ó o karáa, á warén mún ñ yèrémá à kèrì là a bío. ³ Bia búenbúen na dó mí sía wee lóoní bún ko ba wé ceé miten làa bío ó orén mí bèere wee ceráa bío síi.

⁴ Nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora, se bǎnso pá le Dónbeení làndá. Mu bè-kora wéró lé le Dónbeení làndá píló. ⁵ A mi nǔn zǔ le o Yeesu Krista buara à sèn ba nùpua bè-kora día. A mi mún zǔ le o yí máa wé bè-kohó hùúu.

⁶ Lé bún nǔn á yia páania làa wo á mún yí ko ò o wé bè-kora. A yia wee wé mu bè-kora wón yí mǎn wo á mún yí zǔ a.

⁷ I zàwa, mi yí día miten le nùpue khá wíni. O nùpue na wee wé mu bío na téréna le Dónbeení yahó, wón téréna làa bío o Yeesu Krista térénnanaa.

⁸ Ká yia wee wé mu bè-kora, wón bío sá a *Satáni yi. Lé bío ó o Satáni wee wé mu bè-kora hǎrì ho ðímǐná jǔhú búení. Lé bún nǔn le Dónbeení Za Yeesu Krista buara bèra a na ò o buee yáa o Satáni bè-wénia. ⁹ Yia wó le Dónbeení za wón bǎnso yí ko ò o wé bè-kora. Mu bon, le mukáni binbirì na wee lé le Dónbeení cǎn á wi bǎnso yi. O yí dà máa wé è wé bè-kora, lé bío ó o lé le Dónbeení za. ¹⁰ Lé ká síi á le Dónbeení zàwa lè le Satáni zàwa wee hueekaráa mún yi: Yia yí máa wé bío téréna le Dónbeení yahó á yí wa mún za tǎa mún hǐnló kèrètíe, wón bío yí sá le Dónbeení yi.

Bío bia ba kèrètíewa mún yi waminí ðáni yi

¹¹ Dio ká lé le bíoní na mi jǎ páahú na ba bué buera le Dónbeení bín-tente non mia yi: Mi wa warí mún. ¹² Minén tǎhú ò o búii yí bè bío ó o *Kajee wó bǎn síi yi, wón bío sá a Satáni yi, á nǔn ó o bóráa mún fèe. A lée webio nǔn ó o bóráa wo? Lé bío ó orén lé o ní-súmúí à bǎn fèe wó bío téréna le Dónbeení yahó.

¹³ Wán zàwa lè wán hǐnni, lé bún nǔn ká ho ðímǐnása jina mia, à mi yí le mu wé mia coon. ¹⁴ Warén zǔ le wa bío wáa yí sá mu húmú yi, le wa yú le mukáni binbirì. Wa zǔ mu lé bío wa wa wán zàwa lè wán hǐnni kèrètíewa. Yia yí wa mún za tǎa mún hǐnló, wón bío sá mu húmú yi. ¹⁵ Mu bon. Yia jina mún za tǎa mún hǐnló kèrètíe wón ka lòn ní-búe. A mi zǔ le o ní-búe ní-kéní ká á máa yí le mukáni binbirì na máa vé.

¹⁶ Bío ká lé bío wa zúnáa le waminí: O Yeesu *Krista wa wèn, á dó mí mukáni nǔn wa bío yi. Lé làa bún síi á warén mún ko wa déráa wa mukáni na wán zàwa lè wán hǐnni kèrètíewa bío yi. ¹⁷ Hen ká a búii á bío wi cǎn síi, à bǎn za tǎa bǎn hǐnló kèrètíe búii bèn khon, ó o yí zǔna a màkárí, á yí séénia wo,

se bio le Dónbeení le o wań lè 6a nùpua ó o so wa làa ba le? ¹⁸I zàwa, mi yí lè wa wán mín lè hā bioní na wa wee bio na mín yi mí dòn. Mi lè wa waminí à wé mi wa wára yi. Bún lé bio á à zéení le wa wa mín binbirí.

¹⁹Lé kà sii wa à zúrńáa le wa bio sã ho tũíá poni yi. A wa sía á à keń ho héerà yi le Dónbeení yahó. ²⁰Hári ká wa sía le wa wó khon kaka, á le Dónbeení dén pá dá po wa sía. Le zú mu bio búenbúen.

²¹Minén na á ĩ wa làa sòobée, hen ká wa sía yí le wa wó khon, se wa poni séra kúaarà le Dónbeení yahó. ²²Bún ká wa flora bio léee bio le cón á le è na mu búenbúen wén, lé bio wa bò le bioní yi, á wee wé bio sí le yi. ²³Bio ká lé bio á le bò henía: Le wa dé wa sía mí Za Yeesu *Krista yi, à mún wań mín làa bio ó orén mí beere bóràa mu henía. ²⁴Yia bò le Dónbeení bioní yi wón páanía làa de, á le mún páanía lè 6anso. Le Dónbeení non mí Hácírí wén. Lé bún non á wa zúrńáa le le páanía làa wén.

4

Yia le Dónbeení Hácírí wi yi á wee zúrń kaka

¹Minén na á ĩ wa làa sòobée, mi pa miten bio. Bía búenbúen na le le Dónbeení Hácírí wi làa mí á mi wé yí dèení dé mi sía yi. O 6úí le mí wee bio lé le Dónbeení Hácírí pánká, à mi cùii 6anso bioní à khéńnáa o kúará loń le mu so bon le. Lé bio á bía le mí lé le Dónbeení jii-cúa fèerowà à mu yí bon á wi ho ðímíńá lùà búenbúen yi. ²Mi dà a zúrń bía le le Dónbeení Hácírí wi làa mí làa bio ká: Yia bía wéréwéré le o Yeesu *Krista 6ueé wó a nùpue bio bon, se wón le Dónbeení Hácírí wiráa. ³Ká yia yí tà le mí ì bio wéréwéré le o Yeesu Krista 6ueé wó a nùpue, se Dónbeení Hácírí mía làa wón 6anso. Lé o Krista zúkúso hácírí wi làa wo, ðio 6uenlò bio á mi jná. Awa, á lé dén hácírí so wáa wi ho ðímíńá yi hā laà na ká wán. ⁴Ɛe ká minén na lé ĩ zàwa, minén bio sã le Dónbeení yi á bán na le mí lé le *Dónbeení jii-cúa fèerowà à mu yí bon á mi dàńna á fáara fùna. Mi dàńna 6a lé bio á le Hácírí na wi lè minén pánká wi po ðio wi ho ðímíńá yi. ⁵Ba jii-cúa fèerowà mu bio sã ho ðímíńá yi, lé bún non 6a wee bíoráa ho ðímíńása bioní, á bán mún wee jí 6a cón. ⁶Ká warén 6èn bio sã le Dónbeení yi, á bía zú le wee jí wa cón. Ká yia bio yí sã le Dónbeení yi wón yí máa jí wa cón. Lé làa bún á wa dà a hueekaráa yia le Dónbeení Hácírí na lé ho tũíá poni wi yi á à lén mín yi làa yia ó o Satáni na lé o sabín-fútaalo hácírí wi yi.

Le waminí lo le Dónbeení yi

⁷Minén na á ĩ wa làa sòobée, mi le wa wań mín, lé bio le waminí lo le Dónbeení yi. Ká mi wa mín se mu wee zéení le mí lé le Dónbeení zàwa, á zú le Dónbeení. ⁸Bía yí wa mín, bán yí zú le Dónbeení, lé bio le Dónbeení lé le waminí 6anso. ⁹Bio ká lé bio le Dónbeení zéenia le mí wa làa wén: Le tonkaa mí Za kéní ó o 6uara ho ðímíńá yi, à wa dàń yí le mukáni binbirí o pánká yi. ¹⁰Bio ká lé bio wee na à wa zúrńáa le waminí bio: Mu yín-ń bio warén wa lè le Dónbeení. Ká lé bio lerén wa làa wén, á tonkaa mí Za ó o 6ueé wó wa bè-kora séndíaró muini yía. ¹¹Minén na ĩ wa làa sòobée, á bio á le Dónbeení wara wén lè mí sòobée ká sii, á warén mún ko à wa wań mín. ¹²Nùpue na ðín mɔn le Dónbeení wón mía. Ɛe ká wa wa mín, á le è keń làa wén, á bio le Dónbeení wa lè 6a nùpua á à mi wéréwéré wa fahú.

¹³Bio non wa zú le warén páanía làa de á lerén mún páanía làa wén, lé bio le non mí Hácírí wén. ¹⁴O Maá Dónbeení tonkaa mí Za ò o 6uee kání ho ðímíńása. Warén mɔn mu á lé mu séerása. ¹⁵Nùpue na bía wéréwéré le o

Yeesu lé le Dónbeení Za, wón ɓànsò le Dónbeení pàaníanáa, ó o mún pàanía lè le Dónbeení. ¹⁶ Warén bán zū bio le Dónbeení wa làa wɛn, á mún dó wa sía mu yi. Le Dónbeení lè le waminí ɓànsò. O nùpue na wa le Dónbeení á wa ɓa nùpua, wón pàanía lè le Dónbeení, á le Dónbeení mún pàanía làa wo. ¹⁷ Bío nɔn wa poní á à sɛnnáa le cítii fí nànzòl lé bio wa zū le bio le Dónbeení wa làa wɛn á wee mi wéréwéré wa tiahú. Wa poní á à sɛn le Dónbeení yahó lé bio wa pàanía làa de ho ðímíjǎ yi làa bio ó o Yeesu *Krista pàaníanáa làa de ho yi. ¹⁸ Yia zū le le Dónbeení wa mí, wón á zánii mía yi. Mu bon, yia zū le le Dónbeení wa mí binbirí, wón á zánii yí dà máa keŋ yi hùúu. O nùpue na zána lé yia wee leéka le le Dónbeení á à síiní mí jùhú. Lé bún nɔn á yia le zánii wi yi yí máa mi bio le Dónbeení wa làa wo wéréwéré.

¹⁹ Warén wa mín lé bio le Dónbeení nín-yání wara wɛn. ²⁰ O ɓúí lá le minén wa le Dónbeení ò o jina mín za tàá mín hínló kèrètɛ, se ɓànsò lé o sabín-fútaalo. Mu bon, ɓàn za tàá ɓàn hínló na ó o wee mi ó o yí wa, ó o ɓɛn n wé kaka à waŋnáa le Dónbeení, ðio ó o yí máa mi? ²¹ Le Dónbeení mún bò mu henía le yia wa mínén Dónbeení, á ɓànsò mún ko ò o waŋ mín za tàá mín hínló kèrètɛ.

5

Le Dónbeení zàwa yú le sée ho ðímíjǎ wán

¹ Nùpue léee nùpue na tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení mɔn léra bio bon, se wón ɓànsò á le Dónbeení wó lè mí za. A nùpue léee nùpue na wa yia lé o maá, ó o mún n waŋ o maá mu zàwa. ² Ká warén wa beere wa le Dónbeení á wee bè bio le bò henía yi, lé bún wa à zúrínáa le wa wa le Dónbeení zàwa. ³ Mu bon, ká wa wa le Dónbeení, á wa wé è bè bio le bò henía yi. A bio le Dónbeení bò henía á máa wé sèrò na jà wɛn, ⁴ lé bio á bía lé le Dónbeení zàwa ɓútenɓúten á yú le sée ho ðímíjǎ wán. A bio nɔn wa yúráa le sée ho ðímíjǎ wán lé wa síadéro o Yeesu yi bio yi. ⁵ Yia yú le sée ho ðímíjǎ wán léee wée? Mu lé yia tà le o Yeesu *Krista lé le Dónbeení Za bio bon.

Ho tuiá na mà o Yeesu Krista dǎní yi

⁶ O Yeesu *Krista mu lé yia ɓueé káa ho *bátéèmu jumu yi, á kúaará mí cǎni húrunnáa. O yí káa ho bátéèmu jumu yi mí ðòn, o káa ho bátéèmu jumu yi ó o mún kúaará mí cǎni húrunnáa. A yia wee mí mu tuiá lé le Dónbeení Hácírí, lé bio le Hácírí mu lé ho tuiá poní ɓànsò. ⁷ Bío wee zéeni le mu bon léee biowa bio tɛn: ⁸ Le Dónbeení Hácírí, lé mu jumu, lè le cǎni. A mu mí bio tɛn wee zéeni mu bio dà-kéni mu. ⁹ Hen ká wa wee tà ho tuiá na ɓa nùpua wee mí yi, á le Dónbeení tuiá na le wee mí po ɓa nùpua tuiá, hón wa mún ko wa tà yi. Ho tuiá na le wee mí lé hía bio ciran le Za. ¹⁰ Yia tà le o Yeesu lé le Dónbeení Za, wón láa ho tuiá mu yi. Yia yí tà ho tuiá mu bio, wón wee wé le Dónbeení làa sabín-fútaalo. Lé bio ó o yí tà le ho tuiá na le Dónbeení wee mí mí Za dǎní yi á bon. ¹¹ Ho tuiá mu lé hía ká: Le Dónbeení nɔn le mukǎní binbirí na máa vé wɛn. Lé le Za á le ðin wán á nonnáa le. ¹² Yia pàanía lé le Dónbeení Za, se wón yú le mukǎní binbirí na máa vé. Yia yí pàanía lè le Dónbeení Za, se wón yí yú ðén mukǎní so.

Le mukǎní binbirí na máa vé bio

¹³ Bío ká ɓútenɓúten á ï túara nɔn minén na tà le Dónbeení Za Yeesu yèni pǎnká bio, bèra a na à mi zúrín le mi yú le mukǎní binbirí na máa vé. ¹⁴ Bío nɔn wa poní séraráa le Dónbeení yahó lé bio ká: Hen ká wa flora le Dónbeení

yi bio 6ui dani yi ka mu le le sli bio, a le ni wa csn. ¹⁵ A bio wa zu le le wee ni wa csn, a wa mun zu le bio wa flora bio yi a le wo vo.

¹⁶ Hen ka a 6ui man min za ta a min hlnlo kerefe 6ui o o wee we mu be-koho na yi ma we o o hi mu humu binbiri, a banso ko o o fio le Donbeen ni na a yi, a le e na le mukani binbiri wo yi. Le bioni mu bio ciran bia wee we mu be-koho na yi ma we a ba hi mu humu binbiri. Ee ka mu be-koho 6ui wee we o o nupue hi mu humu binbiri. Yinon bun a i le mi fio bio yi. ¹⁷ Wekhero lee wekhero 6uen6uen lee be-koho bun bon. Ee ka be-kora 6uen6uen mahi yi ma we o o nupue hi mu humu binbiri.

¹⁸ Wa zu le ya wo le Donbeen ni za a ma we e we mu be-kora, le bio le Donbeen ni Za Yeesu wee kani a mu wero yi. O o *Satani mun yi da ma we o laa dee woon. ¹⁹ Waran ban zu le wa bio sa le Donbeen ni yi. Ka ho diminasa na yi zu le Donbeen ni ban 6uen6uen o o Satani panki wi wan. ²⁰ Wa mun zu le le Donbeen ni Za Yeesu le ya buee wo a wa zunaa le Donbeen ni binbiri. A wa pania le le Donbeen ni binbiri wa paanilo le le Za Yeesu *Krista bio yi. Leren le le Donbeen ni binbiri, a leren mi don le dio mun wee na le mukani binbiri na ma ve. ²¹ I zawa, mi pa miten bio a mi yi 6uaani ha dofina na yinon le Donbeen ni binbiri.

Ho jun nii vūahū na ó o

Zān túara

Vūahū túaró jūhū

O Zān, yia lé o Yeesu nī-keninia nī-kéní, lé wón túara ho vūahū na kà. Ho vūahū mu yí, ó o von mīten làa nī-kínle. O túara ho n̄n 6a kèrètɛwa kuure 6úí yí.

Ba kèrètɛwa kuure mu ó o wee ve làa h̄a là è mí z̄awa. O wíokaa bía 6a nī-kh̄awa là le waminí b̄io, á mún bía le 6a s̄obá mīten à wé bè le Dónbeení t̄úia poni yí.

Vūahū n̄n-yání b̄ioni

¹⁻² Inén na lé o nī-kínle, lé mi wee túa ho vūahū na kà. I wee túa ho á à na a h̄a na le Dónbeení lera yí, orén là è mí z̄awa. I wa mi 6úen6úen làa s̄obéɛ, lé b̄io le Dónbeení t̄úia poni na le z̄eenía làa w̄en á wa tà yí á ho wí wa yiwa yí f̄éɛ. Mu yín̄n̄ Inén í d̄on wa mia. Bía 6úen6úen na tà ho t̄úia mu b̄io á mún wa mia. ³ Le o Maá Dónbeení là è mí Za Yeesu *Krista à wé mu s̄amu là le hii làa w̄en, à 6a na ho h̄érà warén na tà ho t̄úia poni b̄io á wa mún yí.

Mi wa warí m̄in à p̄t ho k̄aránl̄o na yí bon b̄io

⁴ Ū z̄awa 6úí á í j̄á b̄io le 6a tà b̄o le Dónbeení t̄úia poni yí làa b̄io ó o Maá Dónbeení heníanáa mu n̄n w̄en, á í s̄i s̄i 6̄ent̄n wan mu b̄io yí làa s̄obéɛ. ⁵ H̄a mu, h̄a làa na kà wán, á b̄io á í hení ì na foñ lé b̄io kà: Mi wa warí m̄in. Le b̄ioní mu yín̄n̄ b̄in-finle na b̄o henía á í túara n̄n mia, 6úéé. Le b̄io mà n̄n w̄en ho p̄ahū na wa 6úakáa á j̄á le Dónbeení b̄ioní yí. ⁶ Hen ká wa wee bè b̄io le Dónbeení b̄o henía yí, lé b̄un á à z̄eení le wa wa le Dónbeení. B̄io le Dónbeení b̄o henía p̄ahū na wa 6úakáa j̄á le Dónbeení b̄ioní yí lé b̄io kà: Mi warí m̄in.

⁷ I wee b̄io kà s̄i lé b̄io 6a nī-kh̄awa w̄a bera f̄ò h̄a l̄ua 6úen6úen. Ba wee b̄io le b̄io ó o Yeesu *Krista 6ueé wó a n̄pue á yí bon. Ba lé 6a nī-kh̄awa, 6a lé o Krista z̄úkúsa. ⁸ A mi cén pa mīten b̄io, à b̄io mi wó 6úen6úen le Dónbeení b̄io yí á mi yí t̄e yí, ká mi yí mu c̄unú à ho j̄ii sí.

⁹ Yia yí máa tà bè ho k̄aránl̄o na b̄io ciran o Krista yí, ká a báará díá ho, se wón yí z̄ú le Dónbeení. Ká yia wee tà bè ho yí, wón páanía là a Maá Dónbeení là è mí Za. ¹⁰ Ká n̄pue 6úí na yí máa tà bè ho k̄aránl̄o na b̄io ciran o Krista yí wé 6uara mi c̄n, á wí ò o k̄arán mia, à mi yí tà le o làa mi wán. Mi yí h̄én mi yara sí 6̄anso. ¹¹ Yia h̄era mí yahó s̄á a n̄pue mu s̄i, se 6̄anso làa wo l̄éra h̄a wén-kora na ó o wee wé yí.

Vūahū m̄s̄nd̄en b̄ioni

¹² B̄io c̄er̄é á í wí à í b̄io làa mia, ká í m̄ah̄á yí wí à í túa mu vūahū yí. I wí à í b̄uen mi c̄n ìten á wa 6ueé páaní ì tà h̄a láakáwá. Ká b̄un wó, á wa s̄i-w̄eɛ j̄ii m̄ah̄á à sí.

¹³ M̄in h̄nl̄o na le Dónbeení mún lera, wón là è mí z̄awa wee t̄ení mia.

Ho tñn nñi vūahū na ó o

Zān túara

Vūahū túaró jūhū

O Zān, yia lé o Yeesu nñ-kenínia nñ-kéní, lé wón túara ho vūahū na kà. Ho vūahū mu yi, ó o von miten làa nñ-kínle. O túara ho non 6a kèrètŋewa kuure ya-dí búí na 6a le Kayuusi yi. O wíokaa o Kayuusi là a Demetiriyuusi yènnáa bío 6a wó bío yi.

Ká a Dioterēfu wára hñn ó o yí wa, ó o le 6a kèrètŋewa yí bè hā yi.

Le tēnti

¹ Kayuusi, mu lé Inén na lé o nñ-kínle á wee túa ho vūahū na kà á a na foñ. I wa fo làa sòobéé. ² Unén na á i wa làa sòobéé, i wee fan á ū bío 6úen6úen wé se. Bío á unén lé le Dónbeení 6uannáa mún sese, lé bñn 6àn sñi á ū sánia lò mún wé hereráa. ³ Wàn zāwa kèrètŋewa 6ueé bíá non mñi le le Dónbeení túiá poni bío á fo henía, á fo mún wee bè ho yi. Bío á i jná mu, á i sñi wan làa sòobéé. ⁴ Bío á i sñi á à bñní i wa yi á à poní bío á i jná à 6a le i zāwa mu kèrètŋemu dání yi bò le Dónbeení túiá yi, bñn mía.

O Kayuusi bò le Dónbeení yi sese

⁵ Unén na á i wa làa sòobéé, wàn zāwa kèrètŋewa á fo wee 6ua sese, hāri bíá lé 6a nñ-hāní á fo pá wee 6ua sese. Bñn lé bío wee zéeni le fo 6èntñn bò le Dónbeení yi. ⁶ Bío fo wa làa ba á 6a mà túiá non 6a kèrètŋewa kuure yi. Ká bán nùpua so sñi fo wee séení 6a varáa yi làa bío le Dónbeení le mu koráa, se mu se. ⁷ Mu bon, mu lé o *Krista tonló bío yi á 6a lóráa, à 6a yi fó hāri dēe bíá yi zū le Dónbeení cñn. ⁸ Awa, á mu sá warén yi à wa wé séení bán nùpua so sñi. Ká wa wee séení 6a, bñn ká wa mún páanía làa ba á wee zéeni le Dónbeení túiá poni bío.

O Dioterēfu là a Demetiriyuusi bío

⁹ I túara ho vñn-za non mi kèrètŋewa kuure yi. Éé ká a Dioterēfu na wa ò o wé dí mu bío 6úen6úen yahó á yí máa càtí i bióní. ¹⁰ Ká i 6uara, á hā wénkora na ó o wó, lé hā sabióní na ó o fūaana i jñi á i 6ueé bío bío làa mia. Bío ó o bñnia wee wé yáá po bñn. O yí máa tà à wàn zāwa kèrètŋewa làa o wán. A bíá mún tà le 6a wé làa mí wán ó o hò. A bíá 6a wee làa wán ó o wee jna lén 6a kèrètŋewa kuure yi.

¹¹ Unén na á i wa làa sòobéé, fo wé mñn 6a nùpua na wee wé bío yí se à ū yi bè 6a wára yi. Éé ká fo wé mñn 6a nùpua na wee wé bío se à ū bè bán wára yi. Yia wee wé bío se wón bío sá le Dónbeení yi. Yia wee wé bío yí se wón yí zū Dónbeení.

¹² O Demetiriyuusi wón 6a nùpua 6úen6úen 6èn wee wíoka yèni. Bío ó o wee 6ua miten héha lé le Dónbeení túiá poni lé bñn wee zéeni le o lé o nñ-tente. Inén mún wee wíoka a yèni, á ū zū le bío á i wee mí 6úen6úen lé ho túiá.

Le mónđen tēnti

¹³ Bío cèrèè á i wi à i bío làa fo, ká i máhā máa túa mu vūahū yi. ¹⁴ I wi à i guen ū cñn hen làa cñnú, á wa 6ueé páaní i tà hā láakáwá. ¹⁵ Le ho hээрà à kerí làa fo. Mñn bñnlowà na làa wèn páanía wi á wee tēení foñ. Mún tēení wàn bñnlowà na làa fo páanía wi yi lé mí nñ-kéní kéní.

Ho vūahū na ó o Zude túara

Vūahū túaró jūhū

O Zude lé yía túara ho vūahū na ká á non le Dónbeení nípomu búenbúen yi. Ho vūahū mu bióní ló mín là a Piere jūn ní vūahū na á wón túara. Hā vōnna mu mí bío jūn wee jí 6a kèrètɛwa zeñ wán le 6a pa míten bío 6a nī-kàránlowà na bío yí bon bío yi, bán na wee wé hā wárá na 6a sía wee vá yi na yí se.

O Zude mu bía le 6a nī-kàránlowà mu wee wé mu bío na yí se làa sòobéé. O bía le le Dónbeení á à síní 6a júná. O mún bía le 6a kèrètɛwa wíoka wé bánbá à wé le dà-kéní là a Yeesu, à dé mí sòobéé le Dónbeení bío yi le Dónbeení mu Hácírí pánká yi, à wañ mín, bèra a na ò o Yeesu *Krista pánká yi à 6a yí le mukānī binbirí na máa vé.

Le tɛɛnii

¹ Mu lé ínén Zude, o Yeesu *Krista ton-sá, ínén na lé o Zaaki 6àn za, lé mi wee túa ho vūahū na ká. I wee túa ho á à na bía ó o Maá Dónbeení hueeka yi, á wa, bía ó o Yeesu Krista wee pa bío. ² Le o Núhūso wé mu tentemu cèrɛè làa mia, à na mí hээрà mia, á wíoka wañ mia.

Ba nī-kàránlowà na wee vtini 6a nùpua bío

³ Minén na á i wa làa sòobéé, i síi 6èntín lá vá làa sòobéé à i túa mia ho káníló na bío ciran wa búenbúen dání yi. Hā làa na ká wán á mu wáa léé konloon à i wé mu, bèra a na à i hení mí sía à mí fàrá tìn mu bío na mi tà yi, bío le Dónbeení non bía bío sá le yi le cùekúee á mu vóráa. ⁴ I wee túa mia lé bío 6a nùpua búí na pá le Dónbeení, á tun míten yi zonnáa mi tlahū. Ba wee yèrémá wán Dónbeení sáamu bióní kúará à dàt wéráa mí sía wárá na yí se. Lé bñn 6a wee wé à pínáa o Yeesu Krista, wón mí dòn na lé wa ya-dí lé wa jūhūso. Mu fèra túara le le Dónbeení á à síní 6a júná.

⁵ I zū le bío á i bío ò na mia ká búenbúen á mi zū, ká i máhá pá bñnia wee leéka mia làa bñ. Mi zū bío ó o Núhūso káníanáa o *Isirayeele nípomu ho *Ezipite kōhū yi. Ká bía pá yí dó mí sía le yi bán le wó á 6a húrun. ⁶ Mi bñní leéka ho wáayi tonkarowà búí bío, bán na yío yí sù ho pánká na le Dónbeení non 6a yí á 6a ló hen na 6a lá wi yi. Lé bñn te bío le Dónbeení can 6a kúaaráa le tibi-cúaa yi á pannáa le wizonle na le khúí fí le cítí yi. ⁷ Mi mún bñní leéka ho *Sodōomu lè ho *Komōore lórása bío, lè hā lórá na sùarákaa yi làa ba bío. Hā lórá mu nùpua dó míten mu koomu wárá lè mí síiwá yi, á wí 6a wé da le 6a zàn-búaa. A bño ká wán 6a wi ho dāhū na wee cí fèéé yi. Mu wó ká à júnáa 6a nùpua zeñ wán.

⁸ Lé hñn wárá so síi lé hā á 6a nùpua mu na wi mi tlahū á mún wee wé. Ba hácíira bò mu biowa na yí bon wán, á mu bío na sí 6a yi na yí se lé bñn 6a wee wé. Le Dónbeení jūhūsomu 6a wee zuañ yi, á wee là ho wáayi búaa na cùkú wi. ⁹ Hári ho wáayi tonkarowà jūhūso na yèni 6a le Misèele yáá pá yí henía mí síi yi wó bñn. Wón jōn là a *Satāni khon mín yi o *Mōyīize nī-hínmu wán, ká a máhá yí là a. Bío ká lé bío ó o bía: «Le o Núhūso beé ū lò». ¹⁰ Eε ká barén nùpua mu bán wee là bío 6a yí zū, 6a yí máa le mí yiwa wéráa mu bío lòn najuwá, lé bñn yáa wee yáa 6a. ¹¹ Ho yéréké á à sá 6a yi. Ba wee wé là a nñi na 6a le *Kaḡeε bño síi. Le wárí càrò bño yi á 6a wó khon làa bío ó o nñi

na 6a le *Balaamu wóráa mu bïo sii. Ba bïo yáara, lé bïo 6a káa là a nîi na 6a le Koree bïo sii. ¹² Hen ká mi ðunbua-ðínlò á 6a páania wee dí làa mia, á mi ðínlò díró yíráa keí. Ba wee dí búubaa ká mu nîyio máa dí 6a, 6a wee leéka mítén bïo mí ðòn. Ba ka lòn vïohó na wee kán lè mí pánká ká ho máa tè. Ba ka lòn vînsla na yí máa ha mí haró páahũ, na 6a ðeera kúará á há húrun. ¹³ Ba nîyi-waráa wee mi làa bïo ho mu-beeni jumu yànbónlò khùankhúaa wee léé kúia mináa bïo sii. Ba ka lòn mànàayio na la-kéní mia, á le Dónbeeni ðen ká ho lahó làa ba le tíbî-cúaa yi, á 6a khíi keí yi féee.

¹⁴ O Enooki, yîa lé wán maáwà nùwá hêrun nîi à lá a Adâma jii wán, á yánkaa fêera le Dónbeeni jî-cúaa ðarén ðání yi mún ká sii: «Mí loí, lé o Núhũso na bô ò buen lè ho wáayi tonkarowá cêrécêrécêré, ¹⁵ á buée cíti 6a nùpua búenbúen. Ba bè-kora wérowá búenbúen na káa á pá le Dónbeeni ó ò siini júná 6a bè-kora na 6a wó lè há bín-kora na 6a bíaa le Dónbeeni ðání yi bïo yi».

¹⁶ Ba nùpua mu sía yí máa wa mi. Ba wee wírí mítén bïo yi làa wizooni búenbúen. Ba sía bïo na yí se lé búñ 6a wee wé. Ba wee khòn lè mí bíoní, á wee wíoka 6a nùpua yèni á càraa mu bïo.

Le zéeni na non 6a kerèttewa bïo yi

¹⁷ Ee ká minén na á ï wa làa sòobée, mi bíni leéka wa Núhũso Yeesu *Krista tonkarowá jî-cúaa bïo. ¹⁸ Ba bíaa le: «Há pónna vaa véenii, ká 6a nùpua wé è yáa mí jini yi á à na mia. Ba wé è wé mí sía bïo na yí se, á à pí le Dónbeeni bïo». ¹⁹ Lé ðarén wee kheé 6a nùpua. Ba leékaa bïo na, á 6a wé. Dónbeeni Háçírí mia 6a yi. ²⁰ Ee ká minén na á ï wa làa sòobée, mi ðin mi sladéro le Dónbeeni yi wán à séenínáa mín, à mi wíoka va làa yahó. Mi wé fio lè le Dónbeeni Háçírí pánká. ²¹ Mi 6ua mín làa bïo le Dónbeeni wa làa mia, á dé mi sía looní le mukáni na máa vé, ðio wa Núhũso Yeesu *Krista á à na mia o tentemu bïo yi. ²² Bíaa sladéro yí fárá yí tína sese le Dónbeeni yi á mi zúrí makári. ²³ Mi kání 6a há júná síiníló yi. Mi mún zúrí bíaa ká makári, ká mi máhá pa mítén bïo. Mi jin 6a wará, harí 6a sí-zînia á mi yáa pá yí túii yi 6a wén-kora bïo yi.

Méndén jî-cúaa

²⁴⁻²⁵ Le Dónbeeni dà, le è pa mia á mi máa díaa ho wõhũ, le è wé á mi ï ðin le yahó ká bè-kohó bïo máa mí máa léé mia. Le è wé á mi ï zámaka le yahó le cukú beeni yi. Mi wa khooni le Dónbeeni na lé le dà-kéní, le lé wa kánílo wa páaníló là a Yeesu *Krista bïo yi, wón na lé wa Núhũso. Le ho cukú, lè mu beemu, lè ho pánká búenbúen na bïo sá a yi féee á bïo pá sí a yi há laa na ká wán à lén féee. *Amiina!

Le Dónbeeni Bè-sànkani na le zéeni lá a Zán

Vūahū tūaró jūhū

Yia tūara mu bè-sànkani vūahū lé o Zán na lé o *Krista tonkaro. Pāahū na ó o wee túa ho yi ká bía tà a Krista bío á ho Oroomu bée wee beé lò làa sòobé. O tūara ho pāahū na 6a hía wīra a 6uan zoó díá ho kōhū na wi mu jumu tīahū, hía 6a le Patimɔsi yi. O tūara ho á heníanáa bía tà a Krista bío sía. O le 6a wíoka dé mí sía o Yeesu yi lé bío ó o dàina mu bío búenbúen. O vūahū mu yi á le Dónbeeni páanii kínlé vūahū bío cèrèe wee mi yi.

O Zán bía mí vūahū yi le o Yeesu zéeni mítén làa mí. A lé o Yeesu mu mún bía le o túa bío ó o mɔn búenbúen (1). O o Zán 6èn tūara há vōnna bío hējun á nanka 6a kèrètēwa kuio bío hējun na wi ho Azii kōhū yi (2-3). O zéeni bío ó o mɔn ho wáayi, lè ho sò-mánu firó, lè há búaaní bío hējun, lè mu bíowa bío hējun, lè há lánpórá bío hējun bío (4-16). Ho ló-beeni *Babiloona cíló lá a Satáni lè mí ton-sáwá yáaró bío (17-20). Bún mún ó o mɔn ho dímjá finle na le Dónbeeni léra. O bía le hen làa cínú ká a Yeesu á à bíní ì buen (21-22).

Bío ho vūahū wee zéeni

¹ Bío wi ho vūahū na ká yi lé le Dónbeeni bè-sànkani na le zéeni lá a Yeesu *Krista à wón zéeni na mí ton-sáwá yi, á 6a zūn bío ò wé hen làa cínú. O o Yeesu tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ní-kéní, ò o buee lii zéeni mu lè mí ton-sá na 6a le Zán. ² Bío ó o Zán mu mɔn búenbúen ó o mà túiá. O zū le mu lé le Dónbeeni jì-cúá, á zū le lé o Yeesu Krista zéeni mu. ³ Bía wee káran le Dónbeeni jì-cúá na tūara ho vūahū na ká yi, làa bía wee jí há à pa há bío bán júná 6èntín sí, lé bío mu bíowa mu wéroró á suaráa.

O Zán tēni 6a kèrètēwa kuio bío hējun yi

⁴ Ho vūahū mu lé Inén Zán wee túa ho á à na ho Azii kōhū lórá bío hējun kèrètēwa kuio bío hējun yi. Le le Dónbeeni, dío wi fēēē, na wi ká bío búti díh yí léra na bò ò buen, à wé mu sáamu làa mia, à na ho hēerá mia. Le há háciira mí bío hējun,* hía díh le Dónbeeni bá-zám kanmúini yahó à mún wé mu sáamu làa mia, à na ho hēerá mia. ⁵ Le o Yeesu Krista, yia wee mí ho túiá le Dónbeeni jii, yia láayi wi, yia nín-yáni véera ló 6a ní-hía tīahū, yia wi 6a bá-záwa búenbúen jūhū wán à mún wé mu sáamu làa mia, à na ho hēerá mia.

Lé orén wa wēn, á húrún cāni kúaará kánianáa wēn wa bè-kora yi, ⁶ á wó á wa lé le *Dónbeeni yankarowá nípomu na wee sá bán Maá Dónbeeni tonló. Le ho cūkú lè ho pánká à bío sí a yi fēēē há lúlúio na jii mía yi. *Amiina!

⁷ Mí lorí! Nín-yia há dùndúio yi bò ò buen. Ba núpua búenbúen á à mi a, hāri bía cú a. Ho dímjá kána síiwá búenbúen á à tà le wēe o bío yi. Lé bún mu ù wéráa. *Amiina! ⁸ O Núhúso Dónbeeni, dío wi fēēē, na wi ká bío búti díh yí léra, na bò ò buen, dío dá mu bío búenbúen á wee bío: «Lé Inén á gúa mu bío búenbúen jūhū, á lé Inén mún ò véeni mu bío búenbúen.»

O Zán mɔn o Krista lè mí cūkú beeni

* **1:4** Há háciira mí bío hējun: Mu bío hējun wee zéeni mu bío na jii sú bío. Hen ká á há háciira bío hējun lé le Dónbeeni Háciiri á mu wee zéeni bío.

⁹Inén lé o Zān na lé mìn za wa páaníló là a Yeesu bío yi. I làa mia páania le Dónbeení bá-zámu yi, á léera mi lò beéro làa bío mi wee hínáa mi sía yi làa mia. Lé Inén 6a hía wíira á 6uan zoó díá ho kshú na wi mu jumu tshú, hía 6a le Patimóosi yi. Ba zoó díá mi bín lé bío á ì buera le Dónbeení bióní á zéenia ho ttiá na ó o Yeesu má. ¹⁰O Nuhúso wizonle zoñ,† á le Dónbeení Hácírí pánká kera 1 wán, á ì já támu búí sá pónpón lòn búaaní támu 1 món. ¹¹A mu támu mu bía làa mi: «Bío fo wee mi á ù túa ho vūahú yi na há lórá bío hẹ̀nun na ká kẹ̀rètłewa kuio bío hẹ̀nun yi: Ho Efeze, ho Simiina, ho Pekaamu, ho Tiatiire, ho Saade, ho Filadelfií, lè ho Lawodisee.» ¹²Bío á ì já mu támu mu sá, á ì yèrémáa le 1 khii loñ yia bía làa mi, á ì khii mən flntá-cúaaawa bío hẹ̀nun na wó lè ho sánú. ¹³O o búí lòn núpue‡ á zoó wi há tshú. Bànso zá ho báká tóní, á can miten lè le nín-kéní na tá lè ho sánú. ¹⁴O jún-vānī ka ptiapúia lòn yénsé. O yio ka lòn dshú denle, ¹⁵á zení wee juiika kúiakúia lòn tshn̄n na 6a pá á wiokaa. O támu sá wee jí lòn jún-beení vānáló. ¹⁶Há mànàayio bío hẹ̀nun ó o 6uan lè mí nín-tiání. Ho khà-tóní yara júnso na jia wi á wee lé o jii yi. O yahó ka céncén lòn wiso-hádshú.

¹⁷Bío á ì mən wo ká, á ì lúwá a tá díá, á yí máa kánkán lòn núpue na húrun. O o líí bò mí nín-tiání 1 wán ò o bía: «Yí zón wá. Lé Inén á 6úa mu bío búenbúen jshú, á lé Inén mún khii véení mu bío búenbúen. ¹⁸Inén lé yia le mukānī binbirí wi csn̄. I lá húrun, á lé mi na wāa wi le mukānī yi fēēē há lúluio na jii mia yi. Mu húmú á ì pánká wi wán, á ho nī-hónbó-lóhó á ì pánká mún wi wán. ¹⁹Awa, á bío fo wee mi, bío wi làa bío 6ueé wé mu món, bñn búenbúen á ù túa. ²⁰Ká mu lé há mànàayio bío hẹ̀nun na á ì 6uan lè 1 nín-tiání, lè há flntá-cúaaawa bío hẹ̀nun na wó lè ho sánú, bñn 6àn kúará á ì ì zéení làa fo: Há mànàayio bío hẹ̀nun hñn bío wee zéení le Dónbeení tonkarowá na wee pa 6a kẹ̀rètłewa kuio bío hẹ̀nun yi bío. Ká há flntá-cúaaawa bío hẹ̀nun, hñn bío 6en wee zéení 6a kẹ̀rètłewa kuio bío hẹ̀nun bío.»

2

Blo mà n̄n ho Efeze kẹ̀rètłewa kuure yi

¹«Hā jī-cúaa na ká á ù túa á na le Dónbeení tonkaro yi, yia wee pa ho Efeze lóhó kẹ̀rètłewa kuure yi:

«Yia 6uan há mànàayio bío hẹ̀nun lè mí nín-tiání, na wee varáka há flntá-cúaaawa bío hẹ̀nun na wó lè ho sánú tshú, lé wón wee bío bío ká: ²I zū bío mi wee wé, mí tà le lònbee yi mu bío yi, á mún wee hī mi sía mu yi. I zū le bía lé 6a nī-súmáa á mi pá bío. Ba búí na le mí lé o *Krista tonkarowá á mu yí bon, á mi khéra kúará, á zū le 6a lé 6a sabín-fūaalowa. ³Mi wee tà hī mi sía, á tà le lònbee yi 1 bío yi, mi yí máa téé mi bāra. ⁴Eé ká 1 máhá á zá làa mia bío búí na á ì mən mia á mu yí se bío yi. Bío mi wa làa mi páahú na mí búakáa dó mi sía mií á mi díá. ⁵Awa! A mi cén vā mi yiwa bío mi fú karáa wán, á zúrí le mí ló lè ho món. Mi cén yèrémá mi yilera lè mí wárá á wé làa bío mi fú karáa bío. Ká mi yí yèrémáa, á ì 6ueé lá mi flntá-cúaa á à lén bín. ⁶Ká 1 máhá mún wee 6úa mia. Lé bío á bío 6a Nikolayitewa wee wé á mi jina, làa bío á Inén mún jinanaa mu.

† **1:10** O Nuhúso wizonle: Le wizonle mu lé o Yeesu véero wizonle. Le lé ho dimaasi. ‡ **1:13** Mu kereekimu yi á mu bía: «Lòn núpue za. Mu bío wee zéení yia ó o Daniyele mən (Daniyele vūahú 7.13-14; 10.5-6). Ba zúífúwa csn̄ ó o núpue za mu lé Yia le Dónbeení mən léra.

7 «Yia wee jí bío, à ǵànsò jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na ǵa kèrètǵewa kuío yi. Yia dàǵna ho fúuhǵ fá, á le Dónbeení vǵnsla ǵuahó vǵndǵǵ na wee na le mukání ǵa nǵpua yi, á ǵànsò á ì na dén ǵàn bǵere díró níi yi.»

Blo mà nǵn ho Simiina kèrètǵewa kuure yi

8 «Hǵ jǵ-cúa na kǵ á ù túa á na le Dónbeení tonkaro yi, yǵa wee pa ho Simiina lóhó kèrètǵewa kuure yi:

«Yia ǵúa mu bío ǵúenǵúen jǵuhǵ, á mún khii véení mu bío ǵúenǵúen, yǵa lá húrun á véera, lé wón wee bío bío kǵ: 9 I zǵ mi lò beéro bío, á zǵ mi khemu bío, á ho nǵfóro binbirí jǵn wi mi cón. Á bǵa le mí lé ǵa *zúífúwa á ǵa yǵnǵ ǵa zúífúwa binbirí bío ǵa wee yǵa le mi yǵni á ì mún zǵ. Ba nǵpua mu kuure bío sǵ a *Satáni yi. 10 Le lónbee na à yǵ mia á mi yǵ zón. Mi loí, o Satáni á à wé á mi ǵúí ǵa à kúee ho kásó yi á à khénnaa mi kúará. Le lónbee á à yǵ mia hǵ wizooní bío píru yi.* Mi fǵrá dǵn mi sladéro mǵ wán, hǵrǵ ǵa ǵúe mia, á ì ì na le mukání binbirí mia.

11 «Yia wee jí bío, à ǵànsò jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na ǵa kèrètǵewa kuío yi. Yia dàǵna ho fúuhǵ fá, wón ǵànsò á mu húmú cúa-jun níi máa yǵ.»

Bloní mà nǵn ho Pǵekaamu kèrètǵewa kuure yi

12 «Hǵ jǵ-cúa na kǵ á ù túa á na le Dónbeení tonkaro yi, yǵa wee pa ho Pǵekaamu kèrètǵewa kuure yi:

«Yia ho khǵ-tóní yara junso na jǵa wi á wee lé jǵi yi, lé wón wee bío bío kǵ: 13 I zǵ le ho lóhó na fo wi yi lé o *Satáni bǵení díini. Mi yǵ bǵnǵa ì món á mi fǵrá dǵn mi sladéro mǵ wán. Hǵrǵ pǵahǵ na ǵa ǵó a níi na ǵa le Antipaasi yi mi cón hen na ó o Satáni mu wi yi, á mi pá wíokaa dó mi slǵa mǵ. O Antipaasi mu lé wón mà ho túá ì jǵi binbirí. 14 ǵǵ kǵ ì màhǵ á zǵ làa mia cǵinú bío á ì mǵn mia à mu yǵ se bío yi. Ba ǵúí wi làa mia na bò a níi na ǵa le *Balaamu kǵránló yi. Wón na zéenia o *Isirayǵle nǵpomu khǵ vǵiniló là a níi na le o bǵǵ, yǵa ǵa le Balaaki† á bán là hǵ wónna taa, á wó ho hǵ-fénló le ho bá-fénló le mí síwǵ. 15 Lé kǵ síi ǵa ǵúí mún wi làa mia á bǵráa ǵa Nikolayúitewa kǵránló yi. 16 A mi cén yǵrémǵ mi yilera le mi wǵrá. Kǵ mi yǵ yǵrémǵ, á hen làa cǵinú kǵ ì ǵuen, á ǵueé fi làa bán nǵpua so le ho khǵ-tóní na wee lé ì jǵi yi.

17 «Yia wee jí bío, à ǵànsò jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na ǵa kèrètǵewa kuío yi. Yia dàǵna ho fúuhǵ fá, á ho *maane na ǵa sǵnkaa á ì na a yi ó o là. I mún ñ na le hue-poni ǵànsò yi. Le huee mu á ì wóncí le yǵn-finle wán á à na ǵànsò yi. Nǵ-veere yǵ dà máa zǵn le yǵni mu kǵ yǵnǵ yǵa le hue-poni mu nǵn yi.»

Blo mà nǵn ho Tiatiire kèrètǵewa kuure yi

18 «Hǵ jǵ-cúa na kǵ á ù túa á na le Dónbeení tonkaro yi, yǵa wee pa ho Tiatiire lóhó kèrètǵewa kuure yi:

«Yia lé le Dónbeení Za, na yǵo ka lòn dǵhǵ denle, á zení wee jǵúika lòn tǵǵn, lé wón wee bío bío kǵ: 19 Bío mi wee wé á ì zǵ. Á le waminí na wee mí mia, làa bío mi yǵ máa bǵnǵ ì món, làa bío mi wee wé na ǵa nǵpua yi, làa bío mi wee hǵnáa mi slǵa, mu ǵúenǵúen á ì zǵ. I mún zǵ le hǵ làa na kǵ wán, á bío mi wee wé á po bío mi wó pǵahǵ na mi ǵúakǵa dó mi slǵa o Yeesu yi.

* 2:10 Hǵ wizooní bío píru: Bǵn wee zéeni le le lónbee mu máa mia. † 2:14 Balaamu làa Balaaki: Mǵ Loí Mǵló vǵahǵ (Nombres) 22-24; 25.1-3; 31.16

20 Εε κά 1 màhá á zà làa mia bío búí na 1 mɔn mia à mu yí se bío yi. O háa Zezabeεle‡, yía le mí lé le *Dónbeení jì-cúa fεero à mu yí bon á mi wee díá ò o khà 1 ton-sáwá vīnī. O wee jàa 6a dé ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síwà wéró yi, lè há wòŋna taa làró yi. 21 Á ì nɔn ho pàahú wo yi, ò o yèrémá mí yilera lè mí wárá, ká a màhá yí tà le mí ì díá mí koomu wárá. 22 Awa! I ì wé ó ò ò tè mu vāmú á bíà làa wo wee páani búenbúen á ì beé lò làa sòobéε, se 6a bèn yèrémáa, á díá a koomu wárá. 23 Bíà bò a yi búenbúen á ì ì búe. Ká mu wó ká, á 6a kèrètíewa kuio búenbúen á à zūrī le Ìnén lé yía á zū a nùpue yilera, làa bío ó o síi vā yi. I ì sàání mi nì-kéní kéní yi á à héha làa bío mi wee wé.

24 «Ká minén Tiatiire kèrètíewa kuure nùpua na ká, na yí tà yí bò ho kàránló mu yi, á mún yí wi mi zūrī bío 6a wee ve là a *Satāni bío na sà yi, bán á ì ì bío bío ká á à na yi: I máa bíni máa hení bío búí wéró máa na mia, 25 ká bío mi dó mí sía miíl lé búŋ mi fárá ðŋn wán làa bío mi wee wéráa mu fúaa 1 bíni búenló.

26-28 «Yía dàrina fá ho fúuhú, á bò bío á ì wee zéeni yi fúaa mu véeni, wón á ì ì na ho pánká yi ó o ò wé há síwà búenbúen jùhú wán làa bío á Ìnén mún yúráa ho pánká 1 Maá cón bío síi. O o ò sùwaní mí pánká 6a wán làa sòobéε, á wé é fì 6a lòn sía na má làa córó. Bāso á ì ì na há tá-tía mànāayire yi. §

29 «Yía wee jí bío, á bāso jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na 6a kèrètíewa kuio yi.»

3

Bio mà nɔn ho Saade kèrètíewa kuure yi

1 «Hā jì-cúa na ká á ū túa à na le Dónbeení tonkaro, yía wee pa ho Saade lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yía há hácíira bío hējrun na bío sá le Dónbeení yi wiráa, na há mànāayio bío hējrun wi níi yi, lé wón wee bío bío ká: Bío mi wee wé á ì zū. Ba nùpua wee leéka le mi yú le mukānī binbirī, à mi jɔn húrun le Dónbeení yahó. 2 Awa, á mi cén fání mi yío, á dé pánká miten yi, à bío ká mia jùhú hía yí búe. Mu bon. I zū le bío mi wee wé á jii yí sú 1 Maá Dónbeení yahó. 3 Awa, á mi bíni leéka mi yiwa bío mi já lè le Dónbeení bíonī á tà le yi bío. Mí yèrémá mi yilera lè mí wárá, á wé bè le bíonī mu yi. Ká mi yí fánía mi yío, á ì búeé yòoka mi wán là a kòŋlo bío. Mí máa dàŋ máa zūrī 1 búenló mi cón pāahú. 4 Εε ká 6a búí màhá wi mi cón ho Saade mu lóhó kèrètíewa kuure fíahú á búan míten sese le Dónbeení yahó lòn nùpua na sí-zínia wee ce wéréwéré. Bán á à bè làa mi ká 6a zá há sí-poa, lé bío 6a ko làa bú.

5 «Làa búŋ síi á yía dàrina ho fúuhú fá, á wón ñ zlíni lè há sí-poa. O yèni á ì máa lén bíi yú le mukānī binbirī yènnáa vūahú yi hùúu. I ì ðŋn 1 Maá lè mí tonkarowá yahó á à bío le bāso bío sá mií.

6 «Yía wee jí bío, á bāso jí bío le Dónbeení Hácírí wee bío na 6a kèrètíewa kuio yi sese.»

Bio mà nɔn ho Filadelfíi kèrètíewa kuure yi

7 «Hā jì-cúa na ká á ū túa à na le Dónbeení tonkaro na wee pa ho Filadelfíi lóhó kèrètíewa kuure yi:

‡ 2:20 Zezabeεle: Mí lorí Bá-záwa nín-yání vūahú (1 Rois) 16.31; 19.1-2 § 2:26-28 Tá-tía mànāayire: Le mànāayire mu wee zéeni le sée yíró bío. Le mún wee zéeni a Krista bá-zámu búakáro bío. Mí lorí Lení vūahú (Psaumes) 2.8-9; Miló vūahú (Nombres) 24.17; Bè-sànkani vūahú 22.16

«Yia na ɓàn sii mía, na lé ho tũíá poni ɓànso, yia ó o *Daviide béenĩ díró níí naló pánká wi níí yi lòn woohũ won-za, yia héra mu ɓio jii à nùpue máa dàt pe mu jii, na mún pon mu ɓio jii à nùpue máa dàt hén mu jii, lé wón wee ɓio ɓio kà: ⁸ ɓio mi wee wé á ì zũ. I zũ le 6a nùpua yí máa k̀̀nbi mia sese, èé ká mi máhá pá wee bè ì ɓioní yi, mi yí pá ì ɓio 6a nùpua yahó. Awa, ì héra ho zũajii nòn mia. A nùpue na mún dà à ɓíní ì pe ho á mía. ⁹ Mi loń, ɓio kà lé ɓio á ì ì wé lãa ɓia ɓio sã a Satãni yi, ɓán na wee fũaa há sabioní le mí lé 6a *zũifũwa à mu jii yi bon. I ì wé á 6a ɓueé fára mí nɔnkó júná wán mi yahó, á 6a à zũń le ì wa mia. ¹⁰ ɓio á ì henía nòn mia le mí hĩ mi sĩa á mi tà bò yi. Lé ɓún nòn á le lònbee na ɓueé khén ho dímíjã nùpua ɓúenɓúen kúará á ìnén ɓèn mún ñ kãní mia yi. ¹¹ Hen lãa cínú ká ì ɓuen. ɓio mi dó mí sĩa mí le ɓún mi fára dín wán lãa ɓio mi wee wérãa mu, bèra a na ò o ɓúí hĩa yí fé mi ɓio na wee zéeni le mi fá ho fũuhũ.

¹² «Yia dàrina ho fũuhũ fá, wón ñ keń lòn ɓòròbòrò ì Maá *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yi fẽẽ. ɓànso ò keń le zii mu yi fẽẽ. I Maá Dónbeenĩ yèni, lè le lóhó yèni á ì túa ɓànso wán. Hón lóhó so lé ho Zeruzaleemu finle na à lé ho wáyai le Dónbeenĩ cón á à lii. Inén yèn-finle á ì mún ñ túa ɓànso wán.

¹³ «Yia wee jí ɓio, à ɓànso jí ɓio le Dónbeenĩ Hácírí wee ɓio na 6a kèrètɛwa kuio yi sese.»

ɓio mà nòn ho Lawodisee kèrètɛwa kuure yi

¹⁴ «Hã jii-cúa na ká á ù túa à na le Dónbeenĩ tonkaro yi, yia wee pa ho Lawodisee lóhó kèrètɛwa kuure yi:

«Yia yèni 6a le *Amiina, yia wee mí ho tũíá poni le Dónbeenĩ jii, yia láayi wi, yia lé ho tũíá poni ɓànso, na le Dónbeenĩ dín wán lérarãa mu ɓio ɓúenɓúen, lé wón wee ɓio ɓio kà: ¹⁵ ɓio mi wee wé á ì zũ. Le Dónbeenĩ ɓio yi, á mi yí sũwa, á mi mún yí wan. Mi lá ka lè mi sũwa táá mi lá wan, se ɓún pá wãa sũaaní. ¹⁶ Ká ɓio mi yí sũwa á mi mún yí wan, à mi ka t̃n, á ì ì kún mia á à kúia. ¹⁷ Mi wee ɓio le mi níí ɓio wi, le mi bò miten mi náfòró wán, ɓio ɓúí yí fòora mia, táá. A mi yí zũ ká mi lé 6a yinyio ɓànsowá á ɓio màkárí wi. Mi lé 6a nĩ-khenia. Mi lé 6a muiiwá á wee vará mi ɓio. ¹⁸ Awa, á mi día le ì zéeni mia: Ho sánú binbirí na ceéra ho d̃hũ yí á mi wãa ɓuee yá ì cón. Lé ɓún ñ na ká mi ì wé mu ɓio ɓànsowá binbirí. Mi ɓuee yá há s̃i-poa ì cón à zĩ sàráa mi ñyio. Mi mún ɓuee yá há yio t̃ni ì cón à váaní le mi yio à mi wé mi. ¹⁹ ɓia á ìnén wa ká 6a wó khon, á ì zá lãa ba, à bé 6a. Mi cén ɓíní dé sòobé miten yi, à yèrémá mi yilera lè mi wárá. ²⁰ Mi loń, ì dín ho zũajii á wee t̃eni. Ká yia jí ì sã á tà le ì ɓuee zo, á ì ì zo ɓànso cón á wa à páaní ì dí.

²¹ «Yia dàrina ho fũuhũ fá, á ì wé á ɓànso ò keeni mu bá-zãmu kanmúini wán ì ñsání, lãa ɓio á ìnén mún fá ho fũuhũ á kararáa ì bá-zãmu kanmúini wán ì Maá ñsání.

²² «Yia wee jí ɓio, à ɓànso jí ɓio le Dónbeenĩ Hácírí wee ɓio na 6a kèrètɛwa kuio yi sese.»

4

Le khònti na le Dónbeenĩ wee yi ho wáyai

¹ ɓún món, á ì ɓínía mòn à ho wáyai jii héra. A mu tãmu na lá ɓia lãa mi lé ho yahó, na sã wee jí lòn ɓũaaní, lé ɓún t̃in wee ɓio lãa mi: «ɓuee yòo hen, á ì ì zéeni ɓio ɓueé wé lãa fo.» ² Mí lahó yi, á le Dónbeenĩ Hácírí pánká kera ì

wán, á ĩ mɔn mu bá-zàmu kanmúiní búí ho wáayi ò o búí kará le wán. ³ B'anso semu ka lè há *hue-sení búí na 6a le zasipu làa saaduana ɕaɕlakaró b'io s'ii, á wee juúika kúiakúia. Le bon-khónle mún ló k'nia mu bá-zàmu kanmúiní mu yi á wee juúika lòn *hue-sení na 6a le emeroode. ⁴ Mu bá-zàmu kanmúiní mu b'án s'ii b'óní làa b'io náa k'nia le yi, á 6a n'í-k'ia b'óní làa n'uwá náa kará wán. Ba búenbúen z'á há s'í-poa, á búra mu bá-zàmu khònlúaa na wó lè ho s'ánú. ⁵ Mu bá-zàmu kanmúiní mu á ho vihó juúikaró wee lé yi, á ho námakaró s'á mún wee jí le yi. Há f'ntá-cúawa b'io h'èpun z'ánia y'èen b'ará le yahó. Hón lé há háciira b'io h'èpun na b'io s'á le Dónbeení yi. ⁶ B'io búí lòn saahó na juumu wee ce w'éw'éw'é lòn mák'á d'úuh' á mún w'í mu bá-zàmu kanmúiní mu yahó.

B'uaa b'uaa náa búí mún d'ín k'nia le kanmúiní mu yi. Ba yara lè 6a máa búenbúen léé y'io. ⁷ O n'ín-y'ání y'ia ka lòn kúden. O juun n'ii y'ia ka lòn d'aa-za. O t'ín n'ii y'ia yahó ka lòn n'úpue yahó. O náa n'ii y'ia wón ka lòn duio na d'éera wá. ⁸ Ba mí b'uaa náa búenbúen á mia b'io h'èzn h'èzn w'í. Há búenbúen wó lè há y'io. B'io ká lé b'io 6a wee b'io le wisoni lè ho t'ínah'ú f'èe:

«O N'úh'úso Dónbeení b'án s'ii mia.

O dá mu b'io búenbúen.

O w'í ká b'io búí d'ín y'í léra.

O w'í f'èe, o b'ò ò buen.»

⁹ Hen ká 6a b'uaa mu sansan wee b'io y'ia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán beemu b'io á wee khòoní a, á wee dé o b'arák'a, wón na w'í f'èe há l'ulúio na j'ii mia yi, ¹⁰ á 6a n'í-k'ia b'óní làa n'uwá náa líi búrá y'ia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán na w'í f'èe há l'ulúio na j'ii mia yahó á b'uaaní a. Ba wee w'é h'én mí s'ánú khònlúaa líi kúia mu bá-zàmu kanmúiní yahó ká 6a á b'io b'io ká:

¹¹ «N'úh'úso, wa Dónbeení,

fo ko lè ho c'ukú.

Fo ko lè le khòoní.

Ho p'ánk'a búenbúen b'io s'á fon.

Lé b'io únén lé y'ia léra mu b'io búenbúen.

Únén lé y'ia le mu k'én,

á mu b'èn w'í.»

5

O Pioza mí dòn lé y'ia ko lè ho v'uah'ú benló

¹ I b'inia le l'lorí, á ĩ mɔn à y'ia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán guan v'uah'ú búí lè mí n'ín-t'ání. Ho v'uah'ú mu yahó lè ho m'ání búenbúen á ho túaró w'í wán, á bun. Ho j'ii lan lè ho sò-mánu há zen c'ua-h'èpun. ² I mún mɔn wáayi tonkaro búí na p'ánk'a w'í, ò o wee b'io b'io ká p'ánp'ón: «Y'ia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho v'uah'ú mu j'ii firó à ben ho lé o y'én?» ³ Ká y'ia máhá ko lè ho benló á k'arán ho á y'í ló. B'anso mia ho wáayi, o mún mia ho tá wán, á ho tá f'ik'h'ú ó o mún mia yi. ⁴ Á ĩ b'ènt'ín wá mu b'io yi làa s'òob'èe, lé b'io á y'ia ko lè ho benló á k'arán ho á y'í ló. ⁵ Á 6a n'í-k'ia b'óní làa n'uwá náa n'í-k'éní búí á wee b'io làa mi: «Y'í wá b'io. Lorí, y'ia 6a wee ve làa Zudaa z'í-j'uh'ú n'úpua kúden, o b'èe *Daviide m'ònm'ání, á fá ho f'uh'ú.* Wón lé y'ia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho v'uah'ú mu j'ii firó, á ben ho.»

⁶ I b'inia le l'lorí, á ĩ mɔn Pioza búí na ka lòn y'ia na 6a fá yan làa muiní, ká a d'ín le b'èení kanmúiní s'ii yi, 6a b'uaa b'uaa náa, lè 6a n'í-k'ia b'óní làa n'uwá

* 5:5 Zudaa z'í-j'uh'ú n'úpua kúden là a b'èe Daviide m'ònm'ání: Mi lorí Bio N'úh'ú B'úeení v'uah'ú (Genèse) 49:9; Ezayii v'uah'ú 11.1, 10

náa tlahú. O Pioza mu wáa là a yío lé mu bio hẹ̀jun hẹ̀jun. Hón yío so lé há háciira bio hẹ̀jun na le Dónbeení tonkaa ho dímíjá kùaráa búenbúen yi. ⁷ O Pioza mu vá vaá bó yía kará mu bá-zámu kanmúiní wán, ò o fó ho vūahú na á wón buan lè mí nín-tláni. ⁸ Bio ó o fó ho buan, á 6a búaa búaa náa lè 6a ní-kíá bóní làa nùwá náa á bueé búrá a Pioza mu yahó. Ba búenbúen buan há kòncówá, á mún buan há lánpóra na wó lè ho sánú, na mu bio búí na sámu sí sú á wee cí yi. Bún bio so wee zéeni bíá bio sá le Dónbeení yi fióró bio. ⁹ A 6a búaa búaa náa lè 6a ní-kíá bóní làa nùwá náa wee sío le len-finle na kà: «Ūnén lé fo ko lè ho vūahú mu féró.

Fo ko lè ho vūahú mu féró à fi ho sò-mánu na lan ho jii.

Lé bio ūnén lé fo 6a yan lè le muini.

Ū cāni lé dío yá 6a núpua á 6a bio sá le Dónbeení yi.

Ba ló ho dímíjá kána núpua lè mí síwá búenbúen yi,

hàri 6a wé lùe lée lùe,

hàri 6a bio bíoni lée bíoni.

¹⁰ Fo wó á 6a lé wán *Dónbeení yankarowá nípomu, à 6a wé sá na le yi.

Ba à dí le béení ho tá wán.»

¹¹ I bíniá le í loí, á í jná ho wáyí tonkarowá sá. Ba ka cèrécèrécèré, á kíniá mu bá-zámu kanmúiní, lè 6a búaa búaa náa, lè 6a ní-kíá bóní làa nùwá náa yi.† ¹² Bio ká lé bio 6a wee bio pónpón:

«O Pioza na 6a lá fá

á ho dànló, lè ho náfòró, lè mu bè-zúrminí, lè ho pánká á bio sá yi.

O ko lè le kònbii.

O ko lè ho cùkú.

O ko lè le khòonii.»

¹³ A mu bè-lénnia búenbúen, bio wi ho wáyí làa bio wi ho tá yi, bio wi ho tá fíkúhú, làa bio wi mu jumu yi, mu búenbúen na wi há kùaráa búenbúen yi, á í jná sá à mu wee bio bio kà:

«Le khòonii, lè le kònbii, lè ho cùkú, lè ho pánká

á bio sá yía kará mu bá-zámu kanmúiní wán,

là a Pioza yi féé há lúlúio na jii míá yi.»

¹⁴ A 6a búaa búaa náa le: Amiina! A 6a ní-kíá bóní làa nùwá náa bèn líí búrá à 6a búaanía 6a.

6

O Pioza fù ho sò-mánu bio hẹ̀zn

¹ I bíniá le í loí, á í mən ò o Pioza fù ho nín-yání sò-mánu na lá lan ho vūahú jii. A í jná 6a búaa búaa náa yá-kéni sá ò o béra lòn viohó na ná: «Buee khíí lén!» ² A í le í loí, à lée cón-poni na. Yía yòora a á buan le tée. O búí nòn mu bá-zámu khònlúee wo yi ó o búra á wáraa lòn san-bée á tìn wá vaá fá ho fūuhú.

³ O o Pioza fù ho jun níi sò-mánu na lá lan ho vūahú jii. A í jná 6a búaa búaa náa jun níiso sá ò o béra: «Buee khíí lén!» ⁴ O o cúa búí zoó ló hùeen lòn dshú. Yía kará a wán ó o búí nòn ho pánká yi, ò o wé à ho hээрá yí keí ho tá wán, à 6a núpua wé búe mín. O búí nòn ho khà-tó-tóní wo yi ó o buan.

⁵ O o Pioza fù ho tìn níi sò-mánu na lá lan ho vūahú jii. A í jná 6a búaa búaa náa tìn níiso sá ò o béra: «Buee khíí lén!» A í le í loí, à lée cón-bíri na lua. Yía kará a wán á buan le dèe na 6a wee mènzá lè mu bio línlimu. ⁶ A í jná bio búí

sã lòn nùpue tãmu 6a bùaa bùaa náa sli yi à mu wee bío: «O nùpue wizon-kùure sãmú sãníí lé há daa lãnpámúarè dà-kéní yáwá. Ká mu lé há sio, se lée lãnpámúarè bío òn ho yáwá dà-kéní mu yi. Ká ho jilò lè ho *div'én bñ à ù díá mí yáwá yi.»

⁷ O o Pioza fù ho náa níi sò-mánu na lá lan ho vùahù jii. A ì ná 6a bùaa bùaa náa níio sã ó o béra: «Buee khíí lén!» ⁸ A ì le 1 loí à lée cón-khúuní na lua. Yia kará a wán yèni 6a le Húmú. Ho ñi-hñnbó-lóhó bô a món. Ho ðímíjã nùpua búenbúen sankanòn của-náa níi bío dó 6a níi yi, à 6a búe 6a lè ho khà-tóní, lè le híni, lè mu vãmú, lè 6a zín-búaa.

⁹ O o Pioza fù ho hònú níi sò-mánu na lá lan ho vùahù jii, á ì mòn há mànákáwa búí le muini yéni tá. Bía bô le Dónbeení bíoní yi, á mà ho tũíá le jii á 6a 6ó, lé bán te mí mànákáwa. ¹⁰ Bío kà lé bío há mànákáwa mu wee bío pónpón: «Núhũso Dónbeení na 6àn sii mía, yia lé ho tũíá poni 6ànso, lé ho pãhù yén fo ò pa á à siinínáa ho ðímíjã nùpua júná á à ðírãá há yúaa wa búeró bío yi coon?» ¹¹ A le Dónbeení nòn há sí-poa 6a ñi-kéní kéní yi, à le bía nòn 6a yi le 6a hí mí sía ðínú à parãa 6a ninzãwa ton-sáwá, 6àn zãwa lè 6àn híni na 6a à búe lé 6arén bío síi jii síró.

¹² Ì bíniá le 1 loí, á ì mòn ò o Pioza fù ho hèzín níi sò-mánu na lá lan ho vùahù jii, á ho tá dèkió lè mí pánká. A le wii yèrémáa ka kúirikúirikúiri, à ho pìihù hón mùia hobobo lòn cãni. ¹³ Há mànãayio wee tè lii lòn hãnbíó na ho pinpi-beení wee díí. ¹⁴ Ho wáayi bun zon mín yi lòn pãhù á vùnun, á há búaa lé há táwá na mu jumu kíniá yi, bñ búenbúen lóka mí lara yi á vùnun. ¹⁵ Ho ðímíjã búenbúen bá-zãwa lè 6a júnáa, 6a dásiwá júnáa, ho nãfóró 6ànsowà, bíá pánkáwá wi, 6a wobáani làa bíá wi míten, 6a búenbúen héera sã míten há kãní yi lè há búaa hue-beera pónna. ¹⁶ A 6a wee bío lè há búaa lè mí hue-beera: «Mí jñ wén, à yia kará mu bá-zãmu kanmúini wán à yí mí wén, ò o Pioza siini wa júná. ¹⁷ Lé bío á yia kará mu bá-zãmu kanmúini wán là a Pioza wizon-beení na 6a à fi le cíti yi wãa dõn. A yia dà à kãní míten le wizonle mu yi wón mía.»

7

Le Dónbeení bô le fliminí mí ton-sáwá burda wán

¹ Bñ món, á ì mòn le Dónbeení tonkarowà nùwá náa à 6a ðín ho ðímíjã sãa mí bío náa yi á hò ho pinpiró hen na 6a ðínka yi, à ho yí và ho tá, lè mu jùn-beera, lè há vñsía wán. ² A ì bíniá le 1 loí, á ì mòn le Dónbeení tonkaro veere ò o ló lè le wii hèníí. Le dèe na le Dónbeení, dío lé le mukãní 6ànso, á wee bè lè mí fliminí ó o buan. O o bíá bío kà pónpón lè le Dónbeení tonkarowà nùwá náa mu, bíá le nòn ho pánká yi à 6a yáaráa ho tá lè mu jùn-beera: ³ «Ho tá lè mu jùn-beera lè há vñsía à mí ðín yí yáa ká wa yí bô le fliminí wán Dónbeení ton-sáwá burda wán yí vó.» ⁴ A bíá le fliminí mu bô wán á 6a zéeniá jii làa mí. Ba búenbúen wó nùpua muaaseé búará-hèjun làa muaaseé náa. Ba ló a *Isirayele nípomu zì-júná búenbúen yi. ⁵⁻⁸ O *Zúdaa zì-júhù nùpua na le fliminí mu bô wán lée muaaseé píru jùn. O o Urubèn, là a Kaade, là a Azere, là a Nefutalii, là a Manasee, là a Simòn, là a Levii, là a Izakaare, là a Zabulon, là a Zozeefu, là a Bènzamee, bán búenbúen zì-júná nùpua muaaseé píru jùn jùn á le fliminí mu bô wán.

Ba zãmá-kúii ðín o Pioza yahó

⁹ Bñ món, á ì le 1 loí, à lée minka zãmá-kúii na. Ba jii yí dà máa zúrí. Ba ló ho ðímíjã kãna nùpua lè mí síwá búenbúen yi, hàri 6a wé lùe lèe lùe, hàri

6a bío bióní lée bióní. I mɔn 6a à 6a ðín mu bá-zàmu kanmúiní yahó, là a Pioza yahó. Ba zǎ hǎ sí-poa, á 6uanka hǎ yùkúio vónna à zéeni le mí sía wan.

¹⁰ Bío kà lé bío 6a wee bío pónpón:

«Wàn Dónbeení na kará mu bá-zàmu kanmúiní wán là a Pioza, lé bán kǎnia wɛn.»

¹¹ A ho wáayi tonkarowá 6úen6úen ðín kǎnia 6a ní-kǎ 6óní làa nùwá náa, lè 6a bùaa bùaa náa na ðín kǎnia mu bá-zàmu kanmúiní yi á líí búrá le yahó, á wee 6úaaní le Dónbeení ¹² ká 6a a bío:

*Amiinal!

Mu bè-zúrìminí lè ho dàriló lè ho pànká á bío sǎ wàn Dónbeení yi.

Le ko lè le kǎnbii lè ho cùkú.

Wa ko wa khòoní le à dé le bǎrákà fɛɛɛ hǎ lúlúio na jii mǎa yi.

*Amiinal!»

¹³ A 6a ní-kǎ ní-kéní wǎa tùara mì: «Ba sí-poa 6ánsowá mu á fo zú le? Ba wee lé wen?» ¹⁴ A í bía nɔn wo yi: «Wàn maá, ùnén lé fo zú 6a.» O ó ní-kínle mu bǎnia bía: «Bia kà lé bǎ kǎa le lònbe-be-beení* yi. Ba sɛɛra mí sí-zǎnia o Pioza cǎni yi á hǎ wee ce púiapúia. ¹⁵ Lé bǔn te bío 6a ðinnáa le Dónbeení bá-zàmu kanmúiní yahó. Ba wee sǎ na le Dónbeení yi le wisoní lè mí tǎnàahú fɛɛɛ le zǐ-beení na bío sǎ le yi yi. A le Dónbeení, ðio kará mu bá-zàmu kanmúiní wán á à kerí làa ba, á à pa 6a bío.

¹⁶ Hǐni làa jɔ-hǎní mǎa bǐní mǎa dàrì 6a.

Wii mǎa bǐní mǎa jí 6a,

á wunwuró mún mǎa bǐní mǎa beé 6a lò.

¹⁷ Lé bío ó o Pioza na wi mu bá-zàmu kanmúiní sǐi yi á à pa 6a bío làa bío ó o pí-pa wee wé paráa mí pia bío. O wé è dí 6a yahó á à varáa le jɔn-dǎní yi, ðio wee na le mukǎní binbirí, á le Dónbeení á à sùuka 6a yèn-caa 6úen6úen.»

8

O Pioza fù ho hɛjɔn ní sò-mánu

¹ Bío ó o Pioza màhá fù ho hɛjɔn ní sò-mánu na lá lan ho vùahú jii, á bío ho wáayi 6úen6úen wó tétété á dó mí yi. ² A í le í lorí, á í mɔn le Dónbeení tonkarowá nùwá hɛjɔn na ðín le Dónbeení yahó. A 6a nɔn hǎ bùaaní dà-kéní kéní 6a yi. ³ A le Dónbeení tonkarò veere búí ló á 6ueé ðín le *ánsán cǐníní dɛɛ nǐsǎní. O 6uan ho lánpóhó na 6a wee wé cǐí mu bío na sǎmu sí yi. Ho wó lè ho sǎnú. A 6a nɔn mu bío na sǎmu sí cɛɛɛ wo yi ò o cǐí mu ho yi ho *ánsán cǐníní dɛɛ na wó lè ho sǎnú wán, ðio wi mu bá-zàmu kanmúiní yahó. A mu bío mu làa bǐa bío sǎ le Dónbeení yi floró ò o páaní na le Dónbeení yi. ⁴ A mu bío na sǎmu sí na wee cǐí ho lánpóhó na ó o 6uan yi yǐiní làa bǐa bío sǎ le Dónbeení yi floró á páanía yòò ðǎn le Dónbeení. ⁵ Bǔn mɔn ó o wáayi tonkarò mu khá há donfúaa ho *ánsán cǐníní á kúaa ho lánpóhó mu yi á kónkúaa kúaa ho tá wán lè mí pànká. Bío ó o kónkúaa hǎ kúaa ká sǐi, á ho viðó jɔuúikaa á nǎmakaa, á ho tá dèkíio lè mí pànká.

Hǎ bùaaní bío náa na nín-yání wǎ

⁶ A ho wáayi tonkarowá nùwá hɛjɔn na 6uan hǎ bùaaní wǎa wíokaa mítén hǎ wíló bío yi.

⁷ O ó nín-yání tonkarò wǎa wǎ mí bùaaní. Bío ó o wǎ le, á ho viðó mànáayio, lè ho dǎhú, lè le cǎni lúnkaa mín yi á ðínðín tò ho tá yi. A ho tá lè mí vǐnsǎ lè mí jǐnǐ bío na cǎka 6úen6úen á à yi mu 6àn sankanɔn cúa-tín.

* **7:14** Le lònbe-be-beení: Mi Lorí Matiyé vùahú 24.21; Maaki vùahú 13.19

⁸ O o ɲun nɛ tonkaro á wá mí búaaní. A bɛ ɓúí lòn ɓúe-beení na zà, á ɓa lèera dó mu yámú ɲumu yi, á ɓio yèrèmaa wó le cáni á à yí mu ɓàn sankanòn cúa-tɛn. ⁹ A ɓa búaa na wi le cáni mu yi á húrun. A há wonna na wi le yi mún fù.

¹⁰ O o cúa-tɛn nɛ tonkaro wá mí búaaní. A le mànàayi-be-beení ɓúí zà wó ho dǎhú kùera lion há vùna lè há ɲun-dǎa ɓàn sankanòn cúa-tɛn tɛn wán. ¹¹ Le mànàayiire mu yèni ɓa le Henheró. A há vùna lè há ɲun-dǎa ɲumu, á ɓio yèrèmaa wó mu ɲun-hia á à yí mu sankanòn cúa-tɛn. A ɓa nùpua cèrèe húrun lé ɓio ɓa ɲun mu ɲun-hia mu.

¹² O o cúa-náa nɛ tonkaro wá mí búaaní. A le wii, lè ho piihú, lè há mànàayio sankanòn cúa-tɛn tɛn nɛ á ɓóonia yi, á mu ɓàn khoomu sankanòn cúa-tɛn tɛn nɛ á wó. A le wisoni lè ho tɛnàahú sankanòn cúa-tɛn tɛn nɛ wó le tɛbíri cikoon.

¹³ A í le í loń, á í mən duo ɓúí ò o yòó wee dèe ho wáayi firiciríi á wee ɓio ɓio ká pónpón: «Yéréké loo! Yéréké! Ho yéréké á à sá ho dímíjǎ nùpua yi lé ɓio le Dónbeení tonkarowà nùwá tɛn na ká á à wí mí búaaní.»

9

Bio wó há búaaní bio hònú nɛ wíló món

¹ O o cúa-hónú nɛ tonkaro wá mí búaaní. A í mən mànàayiire ɓúí na kùera lion ho tá yi. Ho kǎhú na náyiló ɲii mǎa ɲii won-za á ɓa nɛn le yi. ² A le ɓueé héra ho kǎhú na náyiló ɲii mǎa ɲii, á le minka yíni ló ho yi kúntùun, á pon ho tá ɓúenɓúen yi á mu wó le tɛbíri á le wii yi mǎa mí. ³ A ɓa kòoyówá ló le yíni mu yi á ɓera fò ho tá. Ba nɛn ho pánká ɓa yi á ɓa wé táa ɓa nùpua lè ɓa naawá ɓio síi. ⁴ A ɓa ɓía nɛn ɓa yi le le ɲini, lè há vɛnsía, làa ɓio lée ɓio na wee sà há vónna à ɓa yí tǔii yi. Ká ɓa nùpua na le Dónbeení flimíni mǎa wán lé ɓán mí dòn à ɓa wé táa. ⁵ Ba yí nɛn le nɛi ɓa yi le ɓa ɓúe ɓa nùpua mu, ká ɓa mǎhá à ɓeé ɓa lò làa sòobèe á à dǎ há piina ɓio hònú. ɓio ɓa wee ɓeé là a nùpue lò á ka lòn naa táró vía ɓio síi. ⁶ Páahú na á ɓún n wé yi ká ɓa nùpua wé è ɓio le mí lá húrun se mu sǎaaní. Ee ká ɓa mǎhá mǎa hí. Ba sía wé è vá mu húmú yi. Ee ká ɓa mǎa yí mu.

⁷ Ba kòoyówá mu ka lòn cúaawa na ɓa wíokaa há hía táró ɓio yi. Ba ɓúenɓúen ɲúná á mu ɓio ɓúí ponka yi lòn bá-zàmu khǎnlúaa na wó lè ho sǎnú. Ba yara ka lòn nùpua yara, ⁸ á ɲún-vǎni túeeka lòn háawa ɲún-vǎni. Ba ɲia ka lòn kúdenwá ɲia. ⁹ Ba kosía ka lè há ponka yi làa hǎnló ɓiowa ɓúí. Ba mǎa sǎ wee jí wùrùwǎrí wùrùwǎrí lòn wótórówa lè mí cúaawa na lúwa bò ò va há hía. ¹⁰ Ba zǎaa wí á ka lòn naawá zǎaa. Lé hǎn zǎaa so á ɓa à ɓeé lè ɓa nùpua lò há piina ɓio hònú yi. ¹¹ Ba kòoyówá mu ɓeé lé o tonkaro na pan ho kǎhú na náyiló ɲii mǎa yi. O yèni lè mu heberemu ɓa le Abadon, ká mu kerèekimu á ɓa wee ve o làa Apoliyon, mu kúará le «Bè-yáaro.» ¹² ɓún lé ho nín-yáni yéréké na wó khíina. Yérékéwá ɓio ɲun á pá à ɓini i wé á à sí ɓún yi.

Bio wó há búaaní bio hèzɛn nɛ wíló món

¹³ ɓún món ó o cúa-hèzɛn nɛ tonkaro á wá mí búaaní. A ho *ǎnsán cǎini dèe na wó lè ho sǎnú, dǎo wi le Dónbeení yahó á tǎmu ɓúí ló kónbúaa mí ɓio náa yi á íjǎ sǎ. ¹⁴ Mu tǎmu mu ɓía nɛn o tonkaro cúa-hèzɛn nɛ na ɓuan mí búaaní yi: «Ba tonkarowá na ló ho wáayi nùwá náa na ɓa can ho muhú na ɓa le Efaraate ɲii á ũ fee kúia.» ¹⁵ O o feera ɓa kúaará à ɓa ɓúe ho dímíjǎ nùpua sankanòn cúa-tɛn nɛi ɲúhú. Ba lá wíokaa ɓa día á pannáa dèn lúlúure so, hǎn

plihũ so, dèn wizonle so, hón pòn-kéní kéní so. ¹⁶ Barén hìn-táwá na yòora 6a cúawa á 6a zéenia jii làa mi. Ba le 6a lé ho muaaseé khíá-pírú píru júná khíá-jun. ¹⁷ Bío á í mən lè 6a síí lé bio ká: 'Ba búenbúen mu biowa ponka kosía yi. Mu búí ka hùeen lòn dshũ. Mu búí lé mu bè-búrán. Mu búí lé mu bè-dondó. Ba cúawa júná ka lòn kúdenwá júná. Ho dshũ lè le yiini lè ho kiribi wee lé lè 6a jini. ¹⁸ Mu bè-súmáa bío tñ mu, ho dshũ lè le yiini lè ho kiribi na wee lé lè 6a jini lé bío bóka ho ðmíjǎ núpua. Bía mu bó búenbúen á à yí 6a sankanən cúa-tñ. ¹⁹ Ba cúawa mu pánkáwá wi 6a jini lè 6a zúaa yi. Mu bon, 6a zúaa júná wi á ka lòn háwá, lé hñn 6a wee bóonínáa 6a núpua yi.

²⁰ Ká 6a núpua na mu bè-súmáa á yí yú yí bó, bán pá yí yèrémáa yí díá mí wòñna hǎló. Ba pá wee búaaní 6a cñáwa. Há wòñna na wó lè ho sǎnú, làa hǎ wó lè le wén-hǎnló, làa hǎ wó lè ho tǎnən, làa hǎ wó lè há huua lè há búeení, bún na yí máa mi mu bío, á yí máa jí mu bío, á yí dà máa wé dèe, lé bún á bán pá wee búaaní. ²¹ Ba núpua búeró, lè mu nín-símú wéró, lè ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwá, lè ho kǎnló, bún búenbúen á 6a pá yí yèrémáa á yí díá wéró.

10

Ho vǎn-za na d ho wǎayi tonkaro buan

¹ A í bǐnía le 1 loń, á í mən le Dónbeení tonkaro búí na pánká wi, ò o lo ho wǎayi wee lii. Le dùndúure pon wo yi lòn dà-zínii. A le bon-khónle bánbáa o jũhũ. O yahó wee juiika lòn wii, á zení ka lòn dshũ bòròbòròwa. ² Vǎn-za búí na héra ó o buan. O nín-tǎnín zeń ó o bó mu yámú jumu wán, ká a nín-káahón zeń ó o bó ho tá wán, ³ ò o béra pónpón lòn kúden. Bío ó o béra ká síi, á ho viohó nàmakaró bía há zen cúa-hèjun. ⁴ Bío á hón viohó so nàmakaa khíina, á í wi á í túa bío ho nàmakaró mu bía, á í jǎ támu búí sǎ ho wǎayi á mu bía: «Ho viohó mu nàmakaró bán jii-cúa á ũ bua ũ dòn. Yí túa há.» ⁵ O o tonkaro na á í mən ò o ðñ mu yámú jumu lè ho tá wán, á hóonía mí nín-tǎnín níi dá ho wǎayi, ⁶ ò o báa lè le Dónbeení yèni, ðio wi bín fèèè há lúluio na jii mǎa yi, na léra ho wǎayi làa bío wi ho yi búenbúen, lè ho tá làa bío wi ho yi búenbúen, lè mu yámú jumu, làa bío wi mu yi búenbúen. O bía: «Mu wǎa máa bǐnǐ máa mǎa. ⁷ Nònzoń na ó o hèjun níi tonkaro á à wǐ mí búaaní yi, bún zoń ká le Dónbeení bío na le lá le mí ì wé na sà yi á à wé á jii ì sí, làa bío le mǎnáa mu nən mí ton-sáwá na lé le jii-cúa fèerowá yi.» ⁸ A mu támu na á í lá jǎ sǎ ho wǎayi á tñ bǐnía bía bío ká nən mi: «Vaa fé ho vǎahũ na ó o tonkaro na ðñ mu yámú jumu lè ho tá wán buan.» ⁹ A í bèn vaá bó a yi, á fióra a le o na ho vǎn-za mu mi. O o bía nən mi: «Nín-hia, wǎa fé ho lá. Ho líí wé hèè ũ píohó yi hǎri ká ho lá ka lòn sòró ũ jii yi.» ¹⁰ A í fó ho vǎn-za mu á lá. Ho yoo bóbo lòn sòró. Bío á í là ho wó, á ho wó mu bè-hia í píohó yi. ¹¹ A 6a bía bío ká nən mi: «Fo ko á ũ pá bǐnǐ bue bío le Dónbeení le mí ì wé lè ho ðmíjǎ kǎna núpua lè mí síwá cèrèè, hǎri 6a bío bíonǐ léé bíonǐ, lè 6a bá-záwa cèrèè.»

11

Ba nùwá jun na wee mí ho tǎid le Dónbeení jii

¹ O o búí nən le kǎanǐ na 6a wee mǎnzǎ lè mu bío mi, ò o bía làa mi: «Vaa mǎnzǎ le *Dónbeení zǐ-beenǐ, á mǎnzǎ ho *ǎnsǎn cǐnǐ dèè. Ba núpua na wi le Dónbeení zǐ-beenǐ mu yi á wee búaaní le, á ũ mí á zúń jii. ² Ká le zǐ-beenǐ mu bán lún á ũ yí mǎnzǎ. Hón díá nən bía yí zú le Dónbeení yi. Ba à yonka

ho lóhó na bío sá le Dónbeení yi há p̄lina búarà-jun làa bío jun yi. ³ Ba nùwá jun na wee mí ho tũá í jii á ì tonka à 6a 6ueé f̄ee 1 j̄i-cúa. 'Ba à z̄í há s̄la na wee z̄eení le mu yúmú wó 6a wán á à f̄eráa 1 j̄i-cúa mu há wizooní khíá-pírú jun làa búarà-t̄ín yi.» ⁴ Bán nùwá jun so lé há Oliivewa v̄ins̄la bío jun lè há f̄intá-cúaawa bío jun, h̄ia bío bía hááni.* Ba ð̄n o Nùh̄tso na wi ho ð̄m̄j̄ná búenbúen j̄uh̄t wán yahó. ⁵ Ká a búí le mí ì wé 6a làa bè-kohó, á ho d̄sh̄ ù lè lè 6a j̄iní lée cí 6a zúkúsa á à búe. Lé ká s̄ii á ȳia le mí ì wé 6a làa bè-kohó á à h̄iráa. ⁶ Ba yú ho p̄anká á à h̄eráa ho v̄iohó á ho máa tè, páah̄t na 6a wee f̄ee le Dónbeení j̄i-cúa yi. 'Ba dà à ȳeremá mu j̄umu á mu ù wé le c̄ani. 'Ba dà à wé á mu bè-s̄umáa lè mí s̄iíwá wé è sá ho ð̄m̄j̄ná yi t̄untún ho páah̄t na sí 6a yi.

⁷ Ká há j̄i-cúa na 6a ko 6a f̄ee á f̄eera wó, ó o ȳia búí á à lé ho k̄oh̄t na n̄ayiló j̄ii m̄ia yí á lée fi làa ba. O ò dàr̄ 6a, á à búe 6a. ⁸ A 6a n̄i-h̄inmu 6a à kúia 6a n̄upua f̄em̄inló lahó yi, ho ló-beení na 6a búaa 6a Nùh̄tso yi ho *k̄ur̄wá wán á 6ó. Ho ló-beení mu yèn-wáah̄t 6a le *Sod̄om̄u t̄aa *Ezipite. ⁹ Ba n̄upua na ló ho ð̄m̄j̄ná k̄ana n̄upua lè mí s̄iíwá búenbúen yi, h̄ar̄í 6a wé l̄ue lée l̄ue, h̄ar̄í 6a bío bíoní lée bíoní, ð̄ah̄t á 6ueé ð̄n á à loñ 6a nùwá jun mu n̄i-h̄inmu há wizooní bío t̄ín lè mí canko yi, á à p̄í le 6a máa n̄uu. ¹⁰ Ba n̄upua na ho ð̄m̄j̄ná yi s̄la á à wa bío 6a h̄urun bío yi. 'Ba à dí mu s̄ánú á à há m̄ín lè mu bío, lé bío 6a j̄i-cúa f̄erowá nùwá jun mu á beéraráa 6a lò làa s̄ob̄éé.

¹¹ Ká há wizooní bío t̄ín lè mí canko mu kh̄l̄ina, á le Dónbeení kúaa mí s̄ons̄amu na wee na le muk̄an̄í 6a yi á 6a v̄eera h̄in̄on. Á b̄ia mu wó ȳio yi búenbúen z̄ana làa s̄ob̄éé. ¹² A 6a nùwá jun mu j̄á t̄amu búí s̄á p̄n̄p̄n̄ ho wáayi à mu wee bío làa ba: «Mí 6uee ȳòo hen.» Á 6a h̄in̄on ȳòo wá há d̄und̄úio wán ká 6a zúkúsa ð̄n wee loñ. ¹³ Ho p̄n̄-kéní mu yi à b̄un ho tá d̄ek̄io lè mí p̄anká, á f̄ù ho lóhó sankan̄on cúa-pírú n̄ii. N̄upua na h̄urun mu yi lée muaseé h̄ej̄un. B̄ia fera yí h̄urun bán z̄n̄kaa, á 6a búaan̄ia le Dónbeení na wi ho wáayi.

¹⁴ Ho cúa-jun n̄ii ȳéréké kh̄l̄ina, á hen làa c̄inú ká ho cúa-t̄ín n̄ii ì 6uen.

Bio wó há búaaní bio h̄ej̄un n̄ii w̄l̄ó m̄on

¹⁵ O o h̄ej̄un n̄ii tonkaro wá mí búaaní, á t̄amu c̄èr̄é b̄ia p̄n̄p̄n̄ ho wáayi: «Wa Nùh̄tso Dónbeení làa *Ȳia ó o m̄on léra á ho ð̄m̄j̄ná b̄eení bío m̄ah̄á wáa s̄á yi binbir̄í, á le Dónbeení á à dí le b̄eení f̄éee há l̄ul̄úio na j̄ii m̄ia yi.»

¹⁶ A 6a n̄i-k̄a 6óní làa nùwá náa na kará mí bá-z̄amu kanm̄úiní wán le Dónbeení yahó á lí búrá à 6a wee búaaní le Dónbeení ¹⁷ ká 6a à bío:

«Nùh̄tso Dónbeení,
 ùnén na dà mu bío búenbúen,
 na wi f̄éee á wi ká bío búí ð̄n yí léra,
 wa wee dé ù b̄ar̄ákà,
 lé bío á ù p̄anká na j̄ii m̄ia lé h̄on fo lá lè ù b̄eení.

¹⁸ Ho ð̄m̄j̄ná k̄ana n̄upua s̄la c̄á foñ,
 èe ká ùnén lé ȳia s̄li wáa wee cí 6a yi.
 Ho páah̄t ð̄n à ù fi le cíttí b̄ia h̄urun búenbúen wán.
 Ho páah̄t ð̄n à ù s̄áaní ù ton-sáwá na lé ù j̄i-cúa f̄erowá,
 làa b̄ia bío s̄á foñ yi, bán na wee k̄onbi fo,
 b̄ia bío j̄uh̄t wi làa b̄ia bío j̄uh̄t m̄ia.

* 11:4 Mí loñ Zakari v̄uah̄t 4.3, 11-14

Ho p̄ahũ d̄n à ù yáa b̄ia wee yáa ho d̄m̄j̄ná n̄pua.»

¹⁹ B̄io 6a b̄ia vó, á le *Dónbeení z̄l-beení na wi ho wáayi j̄ii h̄era. A le p̄án̄ii fonkoní d̄ia wee mi. A ho v̄iohó j̄uif̄kaa á n̄amakaa. Ho tá d̄èk̄io l̄è mí p̄ánká á ho v̄iohó m̄àn̄ayio tò c̄èr̄èè.

12

B̄io ó o h̄aa là a ȳia wó làa m̄in

¹ B̄un m̄ón á ȳéréké bè-beení b̄ui z̄éenia m̄iten ho wáayi. O l̄ée h̄aa, á le wi pon yi lòn dà-z̄l̄n̄ii á bò mí zení ho p̄ihũ wán. O b̄ura mu bá-z̄amu kh̄n̄l̄úee na wó l̄è h̄a m̄àn̄ayio p̄irú j̄un. ² O s̄án̄i d̄n á wee b̄úe, ó o wee wá p̄n̄p̄n̄. ³ A ȳéréké bè-veere b̄ui b̄l̄n̄ia z̄éenia m̄iten ho wáayi. Mi loí, o l̄ée j̄ia be-beení b̄ui s̄í á ka h̄ūēn̄ lòn d̄shũ. O j̄úná l̄ée b̄io h̄ej̄un, ká a wáa l̄ée b̄io p̄irú. O j̄úná mí b̄io h̄ej̄un á mu bá-z̄amu kh̄n̄l̄úee-z̄awa b̄ura yi. ⁴ O s̄ara h̄a m̄àn̄ayio sankan̄n̄ c̄ua-t̄n̄ ní l̄è mí z̄l̄n̄i á k̄úaa ho tá yi. O j̄ia be-beení mu d̄n̄ o h̄aa na s̄án̄i wee b̄úe yahó. O wi ká a ton ó o lá a za v̄l̄. ⁵ O o h̄aa mu ton mí za b̄aa. O za mu kh̄ii s̄uwaní mí p̄ánká ho d̄m̄j̄ná k̄ana n̄pua b̄úen̄b̄úen̄ wán. B̄io ó o ton, ó o za d̄ēenia f̄ó b̄un wán á guan ȳoora le Dónbeení l̄è mí bá-z̄amu kanm̄úin̄i c̄n̄. ⁶ Ká a h̄aa wón l̄úwa van ho lahó na le Dónbeení w̄iokaa ká làa wo yi le d̄uure yi. Lé b̄in̄ 6a à pa a b̄io yi h̄a wizooní kh̄iá-p̄irú j̄un làa b̄úará-t̄n̄ p̄ahũ.

⁷ A h̄a fio wáa c̄uaana ho wáayi. Le Dónbeení tonkarowà l̄è mí j̄uh̄so Mis̄ēle á fun là a j̄ia be-beení mu l̄è mí tonkarowà, ⁸ á d̄ar̄ina 6a á 6a lahó wáa mía ho wáayi. ⁹ Ba j̄on wo l̄è mí tonkarowà l̄era b̄in̄. O j̄ia be-beení mu l̄è o h̄aa na wi b̄in̄ h̄aán̄i.* Ba wee ve o làa N̄i-b̄akálo táá Sat̄ani. Lé or̄én wee kh̄a ho d̄m̄j̄ná n̄pua b̄úen̄b̄úen̄ v̄iin̄i. Ba j̄on or̄én l̄è mí tonkarowà b̄úen̄b̄úen̄ k̄úaa ho tá yi.

¹⁰ A j̄i ná t̄amu b̄ui s̄a ho wáayi à mu wee b̄io b̄io ká p̄n̄p̄n̄:

«Le Dónbeení wáa k̄án̄ia wen h̄a làa na ká wán.

Le z̄éenia le mí dà mu b̄io b̄úen̄b̄úen̄,

le mí lé o b̄éè.

Le z̄éenia le ȳia le m̄on l̄era á ho p̄ánká b̄úen̄b̄úen̄ n̄on yi.

Lé b̄io á ȳia lá wee d̄n̄ wán Dónbeení yahó à b̄aká wán z̄awa l̄è wán h̄inni yi le wisoni l̄è ho t̄n̄ahũ le 6a wó khon á 6a j̄on l̄era ho wáayi.

¹¹ Wán z̄awa l̄è wán h̄inni á d̄ar̄ina a o Pioza c̄ani p̄ánká yi, làa b̄io 6a mà le le Dónbeení b̄ioní lé ho t̄úia poni p̄ánká yi. Ba muk̄aní b̄io yí here 6a yi, á 6a yí z̄ana mu h̄umũ.

¹² Lé b̄in̄ n̄on á min̄én na wi ho wáayi b̄úen̄b̄úen̄ wáa z̄amaka.

Èè ká min̄én na wi ho tá wán làa b̄ia wi mu j̄umu yi á ho ȳéréké 6èn ñ sá yi.

Lé b̄io ó o Sat̄ani lion mi c̄n̄. O s̄li c̄a l̄è mí s̄oob̄éè lé b̄io ó o z̄ú le ho p̄ahũ na ká a yi ka c̄lin̄i.»

¹³ B̄io ó o j̄ia be-beení z̄una le 6a j̄on wo dó ho tá yi vó, ó o bò a h̄aa na ton o za b̄aa yi wee j̄a. ¹⁴ A 6a n̄on h̄a mía b̄ui o h̄aa mu yi lòn duio be-beení mía, ó o d̄éera vannáa le d̄uure yi, ho lahó na le Dónbeení w̄iokaa ká làa wo yi. Lé b̄in̄ 6a à pa a b̄io yi h̄a l̄ul̄úio b̄io t̄n̄ l̄è mí sanká p̄ahũ. O o j̄ia be-beení na m̄un̄ lé o h̄aa mu na wi b̄in̄ h̄aán̄i máa yí o máa wé làa d̄éè. ¹⁵ O o h̄aa mu k̄una mu j̄umu á mu v̄áná lòn muhũ j̄umu á bò a h̄aa m̄ón wá vaá lá a. ¹⁶ Ká ho tá m̄ah̄á s̄éenia o h̄aa á h̄era mí j̄ii à ho d̄ēenia v̄a mu j̄umu mu b̄úen̄b̄úen̄

* 12:9 Mi Lorí B̄io N̄ihũ B̄úeenii v̄uahũ (Genèse) 3.1-15

véenia. ¹⁷ Bío mu wó ká, ó o òjía be-beeni mu sii cá a háa yi, ó o bínía wà vaá wee fi là a zàwa na ká. Bán zàwa so lé 6a nùpua na wee bè bío le Dónbeeni bò henía yi, á bò ho tũáa poni na ó o Yeesu zéenia làa ba yi. ¹⁸ O òjía be-beeni mu wà vaá òm mu yámú òmumu jii.

13

O yia na ló mu yámú òmumu yi bío

¹ A ò bínía le ò ló á ò mán yia búí ò o ló mu yámú òmumu yi. O òjíná lée bío hẹ̀run, á wáa lée bío píru. Há wáa mu mí bío píru zíníá lè mu bá-zámu khònlúe-zàwa. Há òjíná mu á 6a túara há yènnáa wán á là lè le Dónbeeni. ² O yia mu ka lòn manòn mùinda. O nín-khonna ka lòn búe-khá nín-khonna, á jii ka lòn kúden jii. O o òjía be-beeni á nòn mí pànká bân síi wo yi, á nòn mí bá-zámu bân síi wo yi. ³ O yia mu òjùhú dà-kéni ka lè 6a hà ho ó o lá à hí. Éé ká ho màhá bínía wan. Bío mu wó ká á ho òmíjíná nípomu búenbúen wó coon mu bío yi, á 6a tá a yia mu bío. ⁴ A 6a wee òuaani a òjía be-beeni lé bío ó o nòn mí pànká bân síi wo yi. Ba mún wee òuaani a yia mu ká 6a à bío: «Yia á à tée là a yia mu wón mía. Yia dà a mía.»

⁵ O yú le níi ò o wé yáa mí jii yi ká a là le Dónbeeni. Bùn bân wéró níi nòn wo yi há plina óuara-jun làa bío òmumu yi. ⁶ O o wee bío há bín-kora léé le Dónbeeni yi ká a là le yèni, làa hen na le wi yi, làa bía wi ho wáyai. ⁷ O yú le níi o ò fi làa bía bío sá le Dónbeeni yi à dàa 6a. O yú ho pànká ho òmíjíná kána nùpua lè mí síiwá búenbúen wán, hàri 6a kéri lùe lèe lùe, hàri 6a bío bíoni lèe bíoni. ⁸ Ho òmíjíná nùpua búenbúen á à òuaani a. Bán na yènnáa yí túara hàri ho òmíjíná òjùhú búenbúen bía yú le mukáni binbirí yènnáa vùahú yi, háa ó o Pioza na 6a bó te, lé bân á à òuaani a.

⁹ Yia wee jii bío, à bânso jii bío á à bío: ¹⁰ Yia ho kásó zoró sá yi, wón n zò ho. A yia ho khà-tóni húmú sá yi, wón 6a à búe làa ho. Lé bún á bía bío sá le Dónbeeni yi ko 6a hí mí sía yi, á wíoka dé mí sía le Dónbeeni yi.

O yia na ló ho tá yi bío

¹¹ A ò bínía le ò ló á ò tìn mán yia búí ò o líí ló ho tá yi. O wáa lé mu bío òmumu á ka lòn Pioza wáa. Ká a màhá wee bío là a òjía be-beeni bío síi. ¹² O nín-yáni yia pànká bân síi ó o yú bèra a na ò o wé sá a yahó. O wee kíká ho òmíjíná nùpua búenbúen yi à 6a òuaani a nín-yáni yia na 6a hà ó o lá à hí ká a màhá bínía wan. ¹³ O wee wé mu yéréké bè-beera. O yáa wee wé à ho òjùhú lè ho wáyai líi à 6a nùpua búenbúen mí. ¹⁴ O wee vlini ho òmíjíná nùpua lé bío ó o yú le níi à wéráa bún yéréké bíowa so o yia na ló mu yámú òmumu yi yahó. O wee bío le o yia na 6a hà lè ho khà-tóni ó o yí húrun, à 6a mí bân kansí à déraa ho cùkú wo yi. ¹⁵ O yú ho pànká ò o dé le mukáni o kansí mu yi ò o wé dàa bío, ò o mún dàa búe bía búenbúen na le mí máa òuaani a kansí mu. ¹⁶ Bía bío òjùhú wi làa bía bío òjùhú mía, ho nàfòró bânso wá lè 6a ní-khenia, 6a nùpua na wi mítén lè 6a wobáani, bân búenbúen ó o yia mu wee kíká yi à 6a bè le fíminí mí nín-tláni níni wán táa mí buráa wán. ¹⁷ Ká le fíminí mu mía nùpue wán, á bânso yí dà bío máa yá, ó o mún yí dà bío máa yéé. Le fíminí mu lé o nín-yáni yia yèni, táa ho mílò jii na màa lè le yèni mu.

¹⁸ Ba nùpua ko 6a le mí yiwa hen sese: Yia zú mu bío, á bânso dà à zúni o yia mu yèni mílò jii bân kúará. Mu wee zéeni a nùpue bío. Há jii lée 666.

14

O Pioza làa bía le Dónbeeni yá bío

¹ A ĩ bĩnia le 1 loĩ à lée Pioza na le 6úee na 6a le Sion 6úee wán. Ba nùpua muaaseé 6úará-hèjùn, làa muaaseé náa páania wi le wán làa wo. Ba nùpua mu ó o Pioza le mín maá yennáa túara buráa wán. ² A ĩ jná tãmu 6úí sã ho wáayi lòn jùn-beenĩ vãnáló. Mu sã mún wee jí lòn vlohó na wee nãmaka le mí pánká. Mu sã wee jí lòn kòncówá na 6a wee 6úá. ³ Ba nùpua mu 6úen6úen ðn mu bá-zàm kanmúini, le 6a bùaa bùaa náa, le 6a nĩ-kĩa yahó à 6a wee sío le len-finle. Nùpue na dà le leni mu á à sío mía ká mu yĩnóĩ 6a nùpua muaaseé 6úará-hèjùn làa muaaseé náa mu na le Dónbeenĩ yà ho ðmĩjńá nùpua t̃ahũ. ⁴ Bán á yí páania làa hãawa yí mɔn hũuu á 6a wee ce le Dónbeenĩ vlohó. Ba wee bè o Pioza yí à varáa hã lùu 6úen6úen na á wón wee va yí. Ho ðmĩjńá nùpua t̃ahũ á 6arén lé bia le Dónbeenĩ yá à 6a bío sã lerén là a Pioza yí lòn bè-yáa bío síi. ⁵ Ba yí fã sabéré yí mɔn hãri lòn wizon-kénĩ. Wékheró bío yí dà máa mí máa léé 6a yí.

Ho wáayi tonkaro 6úí wee bío le Dónbeenĩ cĩti bío

⁶ A ĩ bĩnia le 1 loĩ á ĩ mɔn wáayi tonkaro 6úí ò o yòò wee d̃éé ho wáayi firicĩrii. O wà 6ueé bue le bín-tente na wi bĩn f̃éé á jii mía á à na ho ðmĩjńá kãna nùpua le mí síiwá 6úen6úen yí, hãri 6a keĩ lùe lée lùe, hãri 6a bío bíoni lée bíoni.

⁷ O wee bío bío ká p̃np̃n: «Mí wé k̃nbi le Dónbeenĩ à lén le yèni. Lé bío le Dónbeenĩ cĩti fló páahũ ðn. Mí wé 6úaanĩ le Dónbeenĩ na lera ho wáayi, le ho tá, le mu jumu 6úen6úen.»

⁸ O o jùn ní wáayi tonkaro na bò a nín-yání tonkaro m̃n, á wee bío bío ká: «Ho *Babiloona beenĩ bío yáara loo! Ho bío yáara! Ho d̃éera ho ðmĩjńá nùpua 6úen6úen le ho bá-fénló le ho há-fénló le mí síiwá làa sòob̃éé lòn *ðiṽén na ho juiĩna làa ba.» ⁹ B̃n m̃n ó o t̃n ní wáayi tonkaro na bò a jùn ní m̃n, á bia bío ká p̃np̃n: «Yia wé è 6úaanĩ a yia na ló mu yámú jumu yí le mí kansĩ, ká 6ãnsó ó o yia mu fliminĩ ní buure táá o ní wán, ¹⁰ á wón le Dónbeenĩ síi á à c̃i yí làa sòob̃éé. Mu ù wé lòn ðiṽén na here á le Dónbeenĩ juiĩna le 6ãnsó. O lò á à be làa sòob̃éé ho k̃iribi na wee c̃i yí 6a tonkarowá na bío sã le Dónbeenĩ yí là a Pioza yahó. ¹¹ A ho ðshũ na wee beé o lò á máa hí máa mi. Ho yĩni wé è lé f̃éé hã lùlúio na jii mía yí. Mu bon, bán na wé è 6úaanĩ a yia le mí kansĩ, na 6a à bè o yia mu fliminĩ wán, bán lò khúĩ wé è be le wisonĩ le ho t̃nãahũ f̃éé.»

¹² Lé b̃n á bia bío sã le Dónbeenĩ yí, bia wee bè bío le bò henía yí á yí bĩnia o Yesu m̃n, á ko 6a hí mí sía yí. ¹³ I jná tãmu 6úí sã ho wáayi, à mu bia: «Túa bío ká: Bia wee hí ká 6a páania là a Nuh̃so bán júná sí bío ká wán.» A le Dónbeenĩ Hácĩri le úuu le bán júná sí. Le 6a à ṽũn le lònbee na 6a lá bío yí. Ba bè-wénia wee zéeni le 6a tonló sã se.

Lé mu bío khèrò páahũ wáa ðn

¹⁴ A ĩ bĩnia le 1 loĩ à lée dùndúure dà-poni na, ò o 6úí lòn nùpue kará le wán. O 6úra mu bá-zàm kh̃ñlúee na wó le ho s̃nú, á 6uan le kh̃ñle na jia wi. ¹⁵ O o tonkaro 6úí zoó ló le *Dónbeenĩ zĩ-beenĩ na ho wáayi yí á wee bío p̃np̃n làa yia kará le dùndúure wán: «Lá ũ kh̃ñle à ũ khè mu bío ho tá wán, mu khèrò páahũ ðn.» ¹⁶ A yia kará le dùndúure wán wãa khò mu bío ho tá wán 6úen6úen véenia. ¹⁷ O o tonkaro 6úí bĩnia zoó ló le Dónbeenĩ zĩ-beenĩ yí ho wáayi, á mún 6uan le kh̃ñle na jia wi. ¹⁸ O o tonkaro 6úí na wee loĩ le muini yeenĩ ðshũ bío á zoó ló ho *ãnsán c̃ĩni lùe yí. O wee bío bío ká p̃np̃n làa yia 6uan le kh̃ñle na jia wi: «Lá ũ kh̃ñle à ũ lii khè ho èrèzén

na ho tá wán búenbúen, ho wáa bon.»¹⁹⁻²⁰ O o wáayi tonkaro mu líf khó ho èrèzén búenbúen á lée kúaa le dà-beení na 6a wee ɲaa ho yi ho donkɔhú. Le dà-beení na ho èrèzén wee ɲaa yi á wee zéení le Dónbeení sí-čílè bío. Ba lée ɲaana ho èrèzén mu, á mu wó le cáni vánaa yú há kilomεeterewa khía-tɛn síi, ká le booró wee dé o cúa à ká a ɲúhú.

15

Le Dónbeení tonkarowà lè mu bè-súmáa bío

¹ A í bínía le 1 lorí á í mɔn yéréké bè-beení búí ho wáayi na wó mi coon. 1 mɔn Dónbeení tonkarowà núwá hɛɲun, á buanka mu bè-súmáa bío hɛɲun. Búɛn bè-súmáa so lè bío á à tíí le Dónbeení sí-čílè ɲii. ² A í bínía le 1 lorí á í mɔn bío búí lòn saahó na ɲumu wee ce wéréwéré lòn máká dɔuhú á ho dɔhú mún wi yi. Bia dárna a yía lè mí kansí lè ho mílò ɲii na màa là a yèni, lè bán đín ho saahó mu wán. Ba buan há kòncówá na le Dónbeení nɔn 6a yi, ³ á wee sío le Dónbeení ton-sá *Mɔyíze là a Pioza leni:

«Núhúso Dónbeení na dà mu bío búenbúen,
bío fo wee wé búenbúen lè mu bè-beera, mu wee wé 6a nùpua coon.
Đímíɲá kána búenbúen bée,
bío fo wee wé búenbúen á téréɲna, mu đín ho túiá poni wán.

⁴ Yía máa kòɲbi fo
wón mía.

Yía á à pí máa bùaaní fo
wón mía.

Fo lè le Dónbeení ũ dòn, ũ síi mía.

Ho đímíɲá kána nùpua búenbúen á buéé bùaaní fo
lè bío á ũ wee wé bío téréɲna à 6a mi.»

⁵ Búɛn món á í mɔn à le zí-beení na ho wáayi ɲii héra. A há pònsòni bukú na wee zéení le le Dónbeení wi lè mí nípomu á zoó díaa wee mí. ⁶ A le Dónbeení tonkarowà núwá hɛɲun mu na buan mu bè-súmáa bío hɛɲun á zoó ló le zí-beení mu yi. Ba zá há báká túa bè-poa púiaptúia, á canka mítén lè há nín-kéníwá na tá lè ho sánú. ⁷ A 6a bùaa bùaa náa na kíɲia mu bá-zamu kanmúini yi yá-kéní á nɔn há lánpóra bío hɛɲun na wó lè ho sánú ho wáayi tonkarowà núwá hɛɲun mu yi. Há lánpóra mu sú lè le Dónbeení na wi féeé há lúlúio na ɲii mía yi sí-čílè. ⁸ A le *Dónbeení zí-beení wáa sú lè le yíini. Le yíini mu wee zéení le Dónbeení cukú lè le dáriló bío. A nùpue yí dà máa bíní máa zo le, ká mu bè-súmáa bío hɛɲun na 6a tonkarowà mu buan á yí khíina.

16

Mu bè-súmáa bío hɛɲun bío

¹ A í ɲá tãmu búí sá pòɲpòɲ zoó le *Dónbeení zí-beení yi à mu bíaa bío kà nɔn 6a tonkarowà núwá hɛɲun mu yi: «Le Dónbeení sí-čílè na wi há lánpóra mu yi á mí kónkó kúia ho tá wán.»

² O o nín-yání tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaará. A mu hínɔn wó há cáká-súmáa bíaa búenbúen na ó o yía fíimíní wi wán, bíaa wee bùaaní a yía mu kansí.

³ O o ɲun níi tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaa mu yámú ɲumu yi, á mu yèrémáa ka lòn ní-hío cáni. A 6a bùaa na wi mu yi búenbúen húrun.

⁴ O o tɪn nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaa há vūna lè há ɲun-dǎa yi, á há ɲumu yèrémáa wó le cǎni. ⁵ A ɪ ɲá ò o tonkaro na mu ɲumu bío wi ní yi á bía:

«Ūnén na wi fɛɛɛ á wi ká bío búí dɪn yi léra, ū sii mía.

Bío fo fá lè ū cítií á téréna.

⁶ Ba nùpua kúaará ū ɲi-cúa fɛɛrowá cǎni làa bía bío sá foñ na ká cǎni, á fo ɓèn nɔn le cǎni ɓa yi le ɓa ɲu. Mu yú ɓa.»

⁷ A tǎmu búí ló ho *ánsán cǐnii, á ɪ ɲá. Mu bía: «Mu bon, Núhúso Dónbeení na dà mu bío búenbúen, bío fo wee fí lè ū cítií á téréna, mu dɪn ho tǔiá poni wán.»

⁸ O o náa nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaará le wii wán. A le wii yú le níi wee cǐkaráa ɓa nùpua lè mí dǎhú, ⁹ á le cǐkaa ɓa làa sòobéɛ. A ɓa wee là le Dónbeení, dén na pǎnká wi mu bè-súmáa mu wán. Ba yí tà á yèrémá mí yilera lè mí wárá à déráa ho cùkú le Dónbeení yi.

¹⁰ O o hònú nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaará a yia bá-zàmu kanmúini wán. A há kǎna na ó o wi ɲúhú wán á le tibi-cúaa dó wán. A ɓa nùpua wee cúaaka mí dɛnní lé bío ɓa lò wee beráa. ¹¹ A ɓa wee là le Dónbeení lé bío há cákáwá wee beéráa ɓa lò à ɓa pá yí tà yí yèrémáa yí día mí wén-kora wéro.

¹² O o hɛzn nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaa ho muhú na ɓa le Efaaraate yi, á ho ɲumu vá bèra a na à ɓa bá-zàwa na ló lè le wii hɛnii ɓuee dàri khíí. ¹³ A ɪ bínía le ɪ loí á ɪ mɔn cǐnáwa bùaa tɪn búí à ɓa wee lé ɓa bùaa bùaa tɪn ɲini yi. Ba ka lòn beéwa. O yà-kéní wee lé o ɲia be-beeni ɲii yi, ká a búí wee lé o yia na ló mu ɲumu yi ɲii yi, ká a yà-kéní wee lé yia na wee fɛɛ há ɲi-cúa na yí bon ɲii yi. ¹⁴ Ba lé o *Satáni tonkarowá na wee wé mu yéréké bíowa. Ba à hǐni ì tɛ ho dǐmǐɲá búenbúen bá-zàwa yi á à ve, à ɓa ɓuee tá há hía lè le Dónbeení, dén na dà mu bío búenbúen, le Dónbeení mu wizon-beeni zoñ.

¹⁵ O o Núhúso bía: «Mi loí! I ɓueé yòoka mi wán là a kǔnlo bío. Yia fánia mí yǐo, á wee zǐ mí sǐa fɛɛɛ bèra a na ò o yí vará mí bíri ɪ ɓuenlò páahú à há ɲiyio dí, wón ɓanso ɲúhú sǐ.»

¹⁶ Ba cǐnáwa mu von ho dǐmǐɲá bá-zàwa búenbúen kúaa mín wán ho lahó na ɓa le Haamakedon lè mu heberemu yi.

¹⁷ O o hɛɲun nii tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bío kúaa ho pinpiró yi. A tǎmu búí ló mu bá-zàmu kanmúini yi zoó le *Dónbeení zǐ-beeni yi, á bía pǎnpǎn: «Mu wǎa wó.» ¹⁸ Ho viohó ɲuúkaa á nǎmakaa, á ho tá dèkio lè mí pǎnká. A lá ɓa nùpua lénló ɲii wán ɓuee ɓúe ho páahú mu yi á ho tá dèkéro mu ɓàn sii dɪn yí wó yí mɔn. ¹⁹ A ho ló-beeni bénkaa lè há cúa-tɪn, á ho dǐmǐɲá kǎna lórá búenbúen fù. Le Dónbeení yí cɛra ho ló-beeni *Babiloona yi día. A ho divén na wee zéeni le le Dónbeení sǐi cá lè mí sòobéɛ bío á le Kkǎa ho yi á ho ɲun. ²⁰ Há kǎna na mu ɲumu kǐnía yi lè há ɓúaa búenbúen vɔnun, á nùpue yí máa mi. ²¹ Ho viohó mǎnǎayi-beera tò lion ɓa nùpua wán. Le mǎnǎayiire dá-kéní líró dà à yí kiloowa ɓúará-ɲun làa píruú sii. A ɓa nùpua là le Dónbeení le minka lònbee na yú ɓa há mǎnǎayio mu bío yi. Le lònbee mu ɓàn sii mía.

17

O hǎa na sòobáa wee yéé mítén bío

¹ Búñ mǎn á ɓa tonkarowá nùwǎ hɛɲun na ɓuan há lánpóra ní-kéní vá ɓueé ɓó mií ò o bía: «Buen le ɪ zéeni bío á ɪ ì síinínáa o hǎa na sòobáa wee yéé mítén dàkhǐna ɲúhú làa fo, yia kará mu ɲun-beera ɲii. ² Ho dǐmǐɲá kǎna bá-zàwa

wee fé o. Ho ðímíjǎ nùpua múń wee fé o làa sòobéé, ó o bío wee khéeni 6a lòn *ðivén na 6a jún.»³ A le Dónbeení Hácírí pánká kera 1 wán, ó o tonkaro mu buan mi vannáa le dùure yi. A ĩ mɔn hǎa búí le dùure mu yi ká a kará a yía yà-muhú búí wán. O yía mu júná lé hǎ bio hẹjun á wǎa lé hǎ bio píru. O sǎnia búenbúen wó lé hǎ yennáa na wee là le Dónbeení. ⁴O hǎa mu na kará a wán zǎ le dà-muhú cǎencǎen. O bè-zǐnia á wó lè ho sǎnú, lè hǎ *hue-sení lè mí síwǎ na yǎwǎ here. O buan le juuní dèe na wó lè ho sǎnú. Le sú lè mu bío na wee zéeni a yírǎ-wǎrá là a bá-fénló na ó o wee wé. ⁵Le yèni búí na kúará sǎ yi á túara a buure wán, le

«Babiloona BEENI,

HÁAWA NA WEE YÈÉ MITEN LÈ HO ðÍMÍJǎ YÍRǎ-WǎRǎ BÀN NU.»

⁶Ĩ mɔn o hǎa mu ò o jún le cǎni á sù wee khée. Bía bio sǎ le Dónbeení yi, bía mà ho túiá o Yeesu jii lé bán te mí cǎni.

Blo á ĩ mɔn wo kǎ, ó o bío wó mi coon làa sòobéé. ⁷O o tonkaro mu bía le léee webio nɔn ó o hǎa mu bío wóráa mi coon. O bía: «Bío ó o hǎa mu, là a yía na ó o kará wán bio kará á ĩ ì benka à na foñ. O yía mu lé o yía na júná lé hǎ bio hẹjun, á wǎa lé hǎ bio píru. ⁸O yía mu na fo mɔn á yio lá wi lua, ká bio ká wán ó o húrun. O ko ò o vèe lé ho kǎhú na nǎyiló jii mía yi, á bio léee yǎa búenbúenbúen. Ba nùpua na yennáa yí túara hǎri ho ðímíjǎ jǎhú búeeníi bía na yú le mukáni binbirí yennáa vǎahú yí á à mi a ká 6a à wé coon. Ba à wé coon lé bio ó o yio lá wi lua, á húrun, á bǐnía mɔn wán.

⁹«Ba nùpua ko 6a le mí yiwa hen sese à zǔrnáa mu bǐowa mu bǎn kúará. Hǎ júná bio hẹjun wee zéeni hǎ búaa bio hẹjun na ó o hǎa na bio bía á kará wán. Hǎ múń lé 6a bá-zǎwa nǔwǎ hẹjun. ¹⁰Ba bá-zǎwa mu tǎhú á 6a nǔwǎ hònú béeni wó. Ká a nǐ-kéni wee dí mí béeni, ká yía so béeni ðíró wi làa mɔn. O khii lá le, ó o máa dí le máa mía. ¹¹Ká a yía na yio lá wi lua ká bio ká wán ó o húrun, wón mí beere lé 6a bá-zǎwa nǔwǎ hètín níi. O múń ló 6a nǔwǎ hẹjun tǎhú. Wón bio á à yǎa búenbúenbúen.

¹²«Hǎ wǎa bio píru na fo mɔn hǎn lé 6a bá-zǎwa nǔwǎ píru na ðín yí lá mí béeni. Ba à yí ho pánká á à dí le béeni là a yía ho pǎn-za dèe ðinú mí ðòn yi. ¹³Ba à wé le jii dà-kéni á à sǎ à nanáa o yía mu yi lè mí pánká búenbúen. ¹⁴Ba à fi là a Pioza, ká wón màhá à ðǎn 6a, lé bio ó o wi 6a júnáa búenbúen jǎhú wán, á wi 6a bá-zǎwa búenbúen jǎhú wán. Bía ó o von á hueekaa, bía sladéro wo yi fǎrá ðín, lé bán là a Pioza mu á à pǎaní ì fá ho fǔuhú.»

¹⁵O tonkaro mu pá bǐnía bía bio ká làa mi: «Mu jún-beera mu na fo mɔn, bio ó o hǎa na wee yèé mítén kará jii, búń lé ho ðímíjǎ kǎna minka nùpua, hǎri 6a wé lùe lé lùe, hǎri 6a bio bíoní lée bíoní. ¹⁶Ká hǎ wǎa bio píru na fo mɔn là a yía mí beere bán á à jìn o hǎa mu. Bio wi o cǎn búenbúen 6a à búe jǎhú ká 6a à día wo mí kǎamáa. Ba à là a taa ká bio ká 6a à cǐi. ¹⁷Mu bon. Le Dónbeení dó bio le le mí ì wé wéror 6a sǎa yi á 6a à wé le jii dà-kéni á à sǎ à nanáa o yía mu yi lè mí pánká búenbúen fúaa bio le bía à jii sí. ¹⁸Ká a hǎa na fo mɔn, wón lé ho ló-beeni, hǎa yú ho pánká ho ðímíjǎ kǎna bá-zǎwa búenbúen wán.»

18

Ho Babiloona lóhó cǐló bio

¹Bún mɔn á ĩ bǐnía mɔn le Dónbeení tonkaro búí ò o yòó ló wee lii. O yú ho pánká beení á cùkú khon-beeni líi kúaará ho ðímíjǎ kúaráa búenbúen yi.

²O tonkaro mu bía bio ká pǎnpǎn: «Ho *Babiloona beení bio yáara loo! Ho

bíó yáara! Ho wáa lé 6a cínáwa lóhó. Ba cínáwa lè mí síwá kará ho yi. Ba jínzàwa na yí máa là* na 6a nùpua jina, bán búenbúen wi ho yi. ³ Ho dèéra ho dímjána nùpua búenbúen lè ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síwá làa sòobéè lòn dīvēn na ho juiina làa ba. Ho ka lòn háa na wee yéé mítén á ho dímjána bá-zàwa wee fé. Ba duanlowà wó ho náfóró 6ànsowà mu minka bíó na á ho lóhó mu sa sía wee vá yi bíó yi.»

⁴ A í bínía jà tàmú búí sá ho wáayi á mu bía: «Minén na lé í nìpomu, mí lé ho lóhó mu yi, bèra a na à mí níní yí keri mu bè-kora na ho wee wé yi, á mu bè-súmáa na à yí ho à yí yí mia. ⁵ Mu bè-súmáa á à yí ho lé bíó mu minka bè-kora na ho wee wé á jà mín wán yòò bó le Dónbeení yi, á le yí céra ho yí díá.

⁶ Há wén-kora na ho wó lè 6a nùpua lé hǎn 6àn síi à mí mún wé làa ho. Bíó á ho wó lé búñ 6àn síi cúa-jun à mí wé làa ho. Ho wén-kora na ka lòn *dīvēn á ho juiina lè 6a nùpua lé hǎn hereló 6àn síi cúa-jun à mí mún juií làa ho.

⁷ Hen na ho 6uaniia mítén vaá bó yi, lè mu minka bè-sení na ho weéra lè mí síi, lé ká síi à mí mún beé lè ho lò à véni ho yi. Ho wee bíó mí yi le mí lé o béé, le mí yínǎ maháa á mí yi máa vá máa mí hùúu. ⁸ Lé búñ nǎn á wizon-kéní búí ká mu bè-súmáa á à yí ho. Búñ lé mu húmú, lè le yi véé, lè le hín-súmú. Horén mí beere á à cí ho dǎhú yi dúkúdúkúdúkú. Lé bíó o Njúhúso Dónbeení na síinia ho júhú á pánkà wi.»

⁹ Mu nǎnzón á ho dímjána kána bá-zàwa na lè ho lóhó mu kéra ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síwá lè ho minka bè-sení na weéra ho síi yi á à mí ho cíló yíini. Ká 6a mǎn le á 6a à wá à kúaará ho bíó yi. ¹⁰ Mu zón ká 6a à khèn á à dǎn lé le zánú bíó wee wé ho yi bíó yi, ká 6a à bíó bíó kà:

«Yéréké loo, yéréké!

Ho *Babiloona beení na lá yí máa sí yi,

nín-hǎ júhú dèniá sú ho pǎn-za dèè yi.»

¹¹ Ba duanlowà búenbúen mún n tǎ le wée lòn yúmú wó 6a wán lé bíó á yǎ wé è yà 6a bíó á wáa mía. ¹² Búñ bíowa so lé ho sǎnú, lè ho tǎnǎn, lè há *hue-sení lè mí síwá na yàwá here, lè há pǎnsò-sení bè-poa, lè há pǎnsò-muna na yàwá here lè há síiina, lè há búeení búí síwá na yàwá here. Ba mún wee yéé há donkhue-sía lè mí síwá. Há búí wó lè 6a sǎmáwá jia, há búí lé há búeení búí síwá na yàwá here, há búí lé ho hǎnló, há búí lé ho tǎnǎn, há búí lé há *hue-sení búí síí. ¹³ Ba mún wee yéé mu bíowa na sǎmu sí á yàwá here. Búñ lé le vǎndèè búí donkuua, lè há vǎn-zàwa búí, lè ho jiló na sǎmu sí, lè ho mífirè. Ba mún wee yéé ho dīvēn lè ho jiló, lè mu dǎmu lè ho dǎnló lè mí síwá. Ba mún wee yéé 6a nàwa, 6a pia, 6a cúawa lè mí wótórówa. Ba mún wee yéé 6a nùpua. ¹⁴ Ba wé è wá ká 6a à bíó bíó kà: «Mu minka bè-sení na ũ yǎ lá wee lé á yáara wó búenbúen. ũ náfóró lè ũ semu búenbúen wó. Fo máa bíní máa yí mu hùúu.»

¹⁵ Ba duanlowà na duara ho yi wóráa ho náfóró 6ànsowà á à khèn á à dǎn lé le zánú bíó wee wé ho yi bíó yi. Ba à tǎ le wée lòn yúmú wó 6a wán ¹⁶ ká 6a à bíó bíó kà:

«Yéréké loo, yéréké!

Ho ló-beení yáara wó!

Ho lá ka lòn háa na wee ní há pǎnsò-sení bè-poa,

lè há pǎnsò-muna na yàwá here,

á wee zǐ mu bíowa na wó lè ho sǎnú,

lè há *hue-sení lè mí síwá na yàwá here.

* 18:2 Ba jínzàwa na yí máa là: Mí lorí ho Lándá zéeníló vǎahú (Deutéronome) 14.12-18

17-18 Ho ló-beeni mu nàfòró búenbúen dèenía yáara vó ho pòn-za dèe yi.»

Hã won-beera júnása, làa bía wee pà hã, làa bía wee zo hã, làa bía wee yi mí jii ðnló mu yámú jumu wán, bán búenbúen ká 6a mɔn ho ló-beeni mu cíló yiini á 6a à khèn á à ðn, á à bío bío ká pónpón: «Ho ló-beeni mu 6àn sii lá mía.»¹⁹ Ba à tà le wée á wé è khuii le ðni á à kúee mí wán lòn yúmú wó 6a wán, ká 6a à bío bío ká pónpón:
«Yéréké loo, yéréké!

Lé ho ló-beeni mu minka nàfòró bío yi á hã won-beera 6ànsowà á nàfòró wiráa.

Lé bún búenbúen dèenía yáara vó ho pòn-za dèe yi.»

20 Minén na wi ho wáyí, mí zámaka ho yáaró bío yi.

Mínén na bío sá le Dónbeeni yi,

là a Yeesu tonkarowà lè le Dónbeeni jì-cúa fèerowà, minén mún zámaka.

Lé bío le Dónbeeni siinia ho jùhú bío ho wó làa mia bío yi.

²¹ A ho wáyí tonkaro búí na pánká wi wáa lá le hue-be-beeni búí á lèeráa dó mu yámú jumu yi ò o bía: «Lé ká síi á 6a khii lèeráa ho ló-beeni *Babiloona lè mí pánká cùekúee wán, á nùpue yèrè máa bíni máa dá ho wán. ²² Ú kòncó búawá, lè ù len-béwá, lè ù pòròpí-wíwa, lè ù búaa-wíwa á sá máa bíni máa jì hùú. Ú níi ton-sáwá á nùpue yèrè máa bíni máa dá wán. Ú bío niló sá máa bíni máa jì. ²³ Khoomu máa bíni máa dé foñ. Yaamu máa bíni máa ca foñ. Bún búenbúen á à wé foñ, lé bío á ù duanlowà bío wi po ho ðmíjá duanlowà búenbúen. Fo mún khà ho ðmíjá nùpua búenbúen vínía lè ù nín-símú wára.

²⁴ Le Dónbeeni jì-cúa fèerowà, làa bía ká na bío sá le yi na 6a 6ó, lè 6a nùpua na 6a 6ó búenbúen, bún búenbúen jà ho ló-beeni mu jùhú yi. Lé bún te bío le Dónbeeni á à siinínaa ho jùhú.»

19

¹ Bún món, á ì jà tãmu búí sá ho wáyí lòn zámá-kúii na wee bío:

«Mí khòoní le Dónbeeni.

Lerén lé ðio wee fení 6a nùpua.

Ho cùkú lè ho pánká á bío sá wán Dónbeeni yi.

² Bío le wee fi lè le citi á téréna, mu ðn ho túiá poni wán.

Mu bon, lerén lé ðio siinia a hã mu na sóobáa wee yéé mítén jùhú,

yia wó á ho ðmíjá nùpua páania làa wo á yáarará 6a.

Le Dónbeeni ton-sáwá na húmú bío ló a níi yi á le dù yúaa.»

³ Mu tãmu pá bínia bía:

«Mí khòoní le Dónbeeni!

Ho ló-beeni mu cíló dshú máa hí máa mi.

Ho yiini á à lè fèee hã lúluio na jii mía yi!»

⁴ A 6a níi-kia 6óni làa nùwá náa, lè 6a búaa búaa náa á líí 6úrá le Dónbeeni na kará mí bá-zamu kanmúini wán yahó, à 6a wee bío:

«*Amiina! Mí khòoní le Dónbeeni!»

O Pioza yaamu sánú ðiró bío

⁵ A ì jà tãmu búí sá lè mu bá-zamu kanmúini cón à mu bía:

«Minén na lé le Dónbeeni ton-sáwá na wee kòmbi le,

bía bío jùhú wi làa bía bío jùhú mía, mí khòoní wán Dónbeeni.»

⁶ A ì bínia jà tãmu búí sá ho wáyí lòn zámá-kúii tãmu. Mu sá jà lòn jùn-beeni vánáló, mu sá jà lòn viohó na nà lè mí pánká bío síi, á bía bío ká:

«Mí khòoní le Dónbeeni

lé bío á wa Núhúso Dónbeeni na dà mu bío búenbúen á wi mí béni yi.

7 Mi le wa sía wa, mi wa zámaka, mi wa dé ho cùkú le yi,
lé bïo ó o Pioza yaamu sánú díró á dñn.

Bàn fútaalè wón wíokaa mítén vó.

8 Le Dónbeení nòn há sɪ-zɪnia bè-sení bè-poa púiapúia wo yi.»

Hón sɪ-poa so bïo wee zéeni bïo téréna na á bïa bïo sá le Dónbeení yi wó.

9 A le Dónbeení tonkaro wáa bïa nòn mii: «Túa bïo kà: Bïa 6a von o Pioza yaamu sánú dínií bɛntɪn júná sɪ.» O o bɪnɪa bɪa: «Bïo bɪa lé le Dónbeení túiá na á le mà.» 10 A ɪ wáa líí búrá á tá le ɪ búaaɪnɪ a, ká a máhá bɪa nòn mii: «Ébé! Yí wé búɪn. Inén wee sá le Dónbeení tonló lè únén lè mɪn záwa lè mɪn hínni bïo sɪi, mɪnén na bò ho túiá poni na ó o Yeesu zéeniá yi. Le Dónbeení lé dño á ù búaaɪnɪ. Mu bon, ho túiá poni na ó o Yeesu zéeniá, lé hón á le Dónbeení jɪ-cúá fɛɛrowá jɪ-cúá fára wán.»

Bïo á yia yòora a cón-poni á à we

11 A ɪ bɪnɪa le ɪ loɪ, á ɪ mɔn à ho wáayi jɪi héra. A ɪ le ɪ loɪ à lée cón-poni na. Yia yòora a yèni 6a le «Yia láayi wi á lé ho túiá poni 6anso.» O wee sɪini 6a núpua júná, á tá há hía làa bïo téréna. 12 O yïo ka lòn dñhú ðenle. Mu bá-zámu khònlúe-záwa cɛɛɛ á búra a jùhú yi. Yèni búí á túara a wán. Núpue yí zú le ká mu yínɔn orén mí dòn. 13 O kánbun na ó o zá á zúra le cání yi. O yèni búí 6a le «Dónbeení bioní.»

14 Ba hɪn-táwá na ló ho wáayi á yòora 6a cón-poa bò a yi. Ba zá há sɪ-poa bè-sení púiapúia. 15 Khà-tóní yara junsó na jia wi á wee lé o jɪi yi. Hón khà-tóní so lé hía ó o ò firáa lè ho ðimɪjɪná kána núpua, á à ðàɪn 6a. O o ò sùwaní mí pánká 6a wán làa sòobɛɛ. O ò fi 6a làa bïo 6a wee firáa ho Erézén bïa à jaa bïo sɪi, á zéeniáa le Dónbeení na dà mu bïo búenbúen sɪ-cɪlè. 16 Bïo ká lé bïo túara a kánbun là a buzòohú wán:

«BÁ-ZÁWA BÚENBÚEN BÉE, NÚNÁSA BÚENBÚEN NÚHÚSO.»

17 A ɪ bɪnɪa le ɪ loɪ, á ɪ mɔn le Dónbeení tonkaro búí ó o zoó ðn le wii yi, á wee bïo bïo ká pɔnpɔn lè 6a jɪnzáwa na wee khíí yòo ðɛɛ firɪcɪrɪi ho wáayi: «Mí 6uee kúee mɪn wán à mí dí ho sánú, hía le Dónbeení wíokaa bïo. 18 Bïa búenbúen na húrun á mí 6uee dí sánia: Ba bá-záwa, 6a ðásíwá júnása, 6a cúawa làa bïa wee yòo 6a, 6a núpua na wi mítén lè 6a wobáani, bïa bïo jùhú mii làa bïa bïo jùhú wi.»

19 A ɪ bɪnɪa le ɪ loɪ á ɪ mɔn o yia, lè ho ðimɪjɪná bá-záwa lè mí hɪn-táwá, á 6a kúaa mɪn wán á firáa làa yia yòora a cón-poni lè mí hɪn-táwá. 20 A 6a wɪira a yia mu, á wɪira yia fɛɛra há jɪ-cúá na yí bon na wó mu yéréké bïowa o yia mu yahó. O wó ká sɪi á khàráa 6a núpua vɪniá, bán na ó o yia mu fɪminí bò wán, bán na búaaɪnɪ o kansí. O yia mu là a jɪ-cúá fɛɛro mu á 6a kúaa ho kíribí ðá-be-beeni yi lè mí yèn-vèeni. 21 O o yia mu hɪn-táwá na ká bán á yia yòora a cón-poni 6ó lè ho khà-tóní na wee lé o jɪi yi, á 6a jɪnzáwa búenbúen 6ueé dú 6a sánia, á sù.

20

Bïo wó há lúlúio khíá-pírú pàahú

1 A ɪ bɪnɪa le ɪ loɪ á ɪ mɔn le Dónbeení tonkaro ò o ló ho wáayi wee líi. O 6uan ho kòhú na nàylílo jɪi mía 6án zúajɪi won-za, á 6uan ho zúakúarí na búaa. 2 O tonkaro mu wɪira a jia be-beeni. O jia mu lé o háa na wi bɪn háani. Ba wee ve o làa Nɪ-bákálo táá Satáni. O wɪira a can lè ho zúakúarí ò o mía ðá há lúlúio khíá-pírú. 3 O can wo lío dó ho kòhú na nàylílo jɪi mía yi, á dó jɪi, á bò le Dónbeení fɪminí wán. O wó búɪn bèra a na, ò o wáa yí bɪnɪ yí ðàɪn khá

6a nùpua vīnī ká hā lúlúio khíá-pírú mu yí khíina. Ká hǎn khíi khíina, ó o ko ò ò lén lée fee díá o ò wé ho pǎn-za dɛɛ.

⁴ A ĩ bīnía le 1 loí á ĩ mǎn bá-zámu kanmúini. Bía kará hā wán á le bɛɛni díro pánká nǎn yi. 1 mún mǎn bía 6a kúiora júná mánákáwa. Ba kúiora 6a júná lè bío 6a zéeniá ho túiá na ó o Yeesu mà, á buera le Dónbeenĩ bionĩ. Bán yí òuaaniá o yía, á yí òuaaniá o kansi. O fimini mún mía 6a òuráa lè 6a níni wán. Ba véera á à páani ĩ dí le bɛɛni láa yía le Dónbeenĩ mǎn léra á à dā hā lúlúio khíá-pírú. ⁵ Bún lé ho nín-yáni véeró. Ba ní-hía na ká bán máa vée ká hā lúlúio khíá-pírú jii á yí sú. ⁶ Bía nín-yáni véera bán júná sí, 6a bío sá le Dónbeenĩ yi. Mu cúa-jun nii húmú máa yí pánká bán wán. Ba à wé le Dónbeenĩ láa yía le mǎn léra yankarowá. Ba à dí le bɛɛni láa wo á à dā hā lúlúio khíá-pírú.

O Satáni bio yára

⁷ Ká hā lúlúio khíá-pírú mu khíina, á 6a à lén o Satáni á lée fee á à díá ⁸ ó o tǎn ĩ hǎni wé è khá ho ðimjǎná kána búenbúen nùpua á à vīnī. Hǎn kána so 6a wee ve láa Kooki láa Makooki* O ò ò ve 6a à kúee mín wán hā hía táró bío yi. Ba à wé boo lòn yámú jumu jii hǎnlè bía bío síi. ⁹ I mǎn 6a à 6a ló ho ðimjǎná kúaráa búenbúen yi jàana lua á bueé dó kǎniá ho lóhó na le Dónbeenĩ wa láa sòobɛɛ yi, hía le nǐpomu wi yi. Ká ðshú búí máhá ló ho wáyai á líi 6ó 6a júhú. ¹⁰ O Satáni na lá wee khá 6a vīnī wón 6a wíira dó ho kiribi dá-be-beeni yi, hen na á 6a kúaa o yía láa yía fɛera hā jii-cúa na yí bon yi. Ba lò á à be bín fɛɛɛ le le wisoni lè ho tǎnahú hā lúlúio na jii mía yi.

Le Dónbeenĩ citio ho ðimjǎná nùpua búenbúen

¹¹ A ĩ bīnía le 1 loí á ĩ mǎn bá-zámu kanmúii-beeni dá-poni láa yía kará le wán. Ho tá lè ho wáyai jiuuna vǔnun o yahó, á máa bini máa mi. ¹² A ĩ bīnía le 1 loí á ĩ mǎn 6a ní-hía, bía bío júhú wi láa bía bío júhú mía, á 6a ðin mu bá-zámu kanmúini mu yahó. O o búí hénkaa hā vǔnna na 6a nùpua bè-wénia túara yi. O o búí mún lá ho vúahú búí héra. Hǎn á bía yú le mukáni binbirĩ yènnáa túara yi. A le Dónbeenĩ fá le citii 6a ní-hía wán á héhaa lè 6a bè-wénia na túara hā vǔnna mu yi. ¹³ Bía húrun mu jumu yi céra á mu jumu díá á 6a ló. Hári mu húmú lè ho ní-hǎnbó-lóhó á díá mi ní-hía á 6a ló. A le Dónbeenĩ citio 6a ní-hía búenbúen á héhaa láa bío 6a ní-kéni keni wó. ¹⁴ A mu húmú lè ho ní-hǎnbó-lóhó á 6a dóra kúaa ho dá-be-beeni yi. Hǎn dá-be-beeni so lè mu húmú cúa-jun nii. ¹⁵ Nùpue lée nùpue na yèni mía ho vúahú na á bía yú le mukáni binbirĩ yènnáa túara yi, bán búenbúen 6a mún dóra kúaa ho dá-be-beeni mu yi.

21

Ho wáyai finle lè ho tá finle

¹ A ĩ bīnía le 1 loí á ĩ mǎn ho wáyai finle lè ho tá finle. Ho wáyai lè ho tá na lá wi lè ho yahó á jiuuna vǔnun. Mu yámú jumu wáa mía. ² A ĩ mǎn ho Zeruzalemu lóhó dà-finle, hía bío sá le Dónbeenĩ yi. Ho ló ho wáyai le Dónbeenĩ cǎn wee lii. Ho se láa sòobɛɛ lòn há-fla na wíokaa mítén mí yaamu bío yi. ³ A mu tǎn-beeni búí sá jǎ lè mu bá-zámu kanmúini cǎn á bía: «Mi loí, bío ká wán á le Dónbeenĩ páaniá kará lè 6a nùpua. Le páaniá kará láa ba,

* **20:8** Kooki láa Makooki: Hā bío wee zéeni bía lè le Dónbeenĩ zúkúsa bío ho páahú vaa véeni. Lorí Ezekiyeele vúahú 38-39

á 6a lé le n̄pomu. Le Dónbeení mí beere wi làa ba. ⁴ Le sùukaa 6a yèn-caa búenbúen. Mu húmú lè le yi véé lè le wéé, lè le lònbee á wáa vó, lé bío á mu bè-káa búenbúen vó.»

⁵ A yía kará mu bá-zamu kanmúiní wán wáa bía: «Mi lorí, í wó mu bío búenbúen lè mu bè-fla.» O bía: «Túa bío á í bía, lé bío há bioní mu lé ho túia poni á láayi wi.»

⁶ O o b̄nía bía: «Mu nii wáa sú. Lé ínén á 6úa mu bío búenbúen j̄uh̄, á lé ínén mún ñ véení mu bío búenbúen. Í lé mu bío búenbúen j̄uh̄ búeení, á mún lé mu véení. Yia le j̄u-hání dà, á mu j̄umu na wee lé le mukáni binbirí j̄un-dání yi á ínén ñ na b̄anso yi làa k̄amáa ó o ò j̄u. ⁷ B̄un búenbúen lé há k̄ia na bío á à sí yía fá ho f̄uh̄ yi. A í wáa á wé b̄anso b̄an Dónbeení, á b̄anso wáa à wé í za. ⁸ Ká 6a z̄ónlowá, làa b̄ia pá le Dónbeení bío, lè há yira-wára wérowá, lè 6a n̄i-6úewá, làa b̄ia wee wé ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síiwá, lè 6a n̄i-c̄íwa, lè 6a w̄on-h̄awá, lè 6a sabín-f̄uaalowa, b̄an búenbúen á à kúee ho kíribí dá-be-beení yi á b̄un b̄en ñ wé b̄an bío na sá 6a yi. B̄un lé mu húmú cúa-j̄un níi.»

Ho Zeruzalemu lóhó dà-f̄nle

⁹ A le Dónbeení tonkarowá n̄uwá h̄ej̄un na buan há lánporá bío h̄ej̄un na mu bè-s̄umáa wi yi n̄i-kéní á 6ueé b̄ia non m̄i: «Buen le í z̄eení a Pioza b̄an há-fla làa fo.»

¹⁰ A le Dónbeení Hácírí p̄anká kera í wán ó o tonkaro mu lá mi ȳoraráa le 6úee búí na 6úaa á d̄on làa s̄ob̄éé wán. O z̄eenía ho Zeruzalemu lóhó na bío sá le Dónbeení yi làa mí ká ho ló ho wáayi le Dónbeení c̄on wee líi. ¹¹ Ho lóhó mu wee j̄uika k̄iák̄iá lè le hue-sení na yáwá here na 6a le zasipu bío síi. Ho wee ce wérewéré lòn máká d̄uh̄. Bío ho wee j̄uikaráa wee z̄eení le Dónbeení c̄ukú. ¹² Ho lóhó mu dándá na b̄anbáa ho á 6úaa, á mún d̄on. Há z̄uj̄iní na wi ho dándá mu yi á lée píru j̄un. A há lè mí dà-kéní kéní á le Dónbeení tonkarowá n̄i-kéní kéní pan yi. O o *Isirayeele z̄i-j̄uná píru j̄un yènnáa túara há z̄uj̄iní mu mí dà-kéní kéní wán. ¹³ Há z̄uj̄iní bío t̄in wi lè le wii h̄en̄í, bío t̄in wi lè le wii h̄en̄í b̄an n̄in-t̄iání, bío t̄in wi lè le wii h̄en̄í b̄an n̄in-káahó, ká há bío t̄in wi lè le wii t̄eení. ¹⁴ Ho dándá mu j̄uh̄ b̄ará há hue-be-beera píru j̄un wán. O Pioza tonkarowá píru j̄un yènnáa túara há hue-be-beera mu dà-kéní kéní wán.

¹⁵ O o tonkaro mu na wee bío làa mí á buan le d̄eé búí na wee m̄onzá lè mu bío. Le wó lè ho s̄anú. Dén lé d̄io ó o ò m̄onzá lè ho lóhó, lè ho z̄uj̄iní, lè ho dándá. ¹⁶ Ho lóhó mu s̄aa lée bío náa, á m̄aa mín. O o tonkaro mu wáa m̄onzáa ho lóhó mu á ho yú mu bío m̄onzání cúa-muaaseé píru j̄un na à yí há kilomēterewa muaaseé j̄un làa k̄h̄á-náa síi. Ho d̄amu á mún m̄aa mín lè ho s̄aní dà-kéní t̄ontómú. ¹⁷ O mún m̄onzáa ho lóhó mu dándá làa bío 6a n̄upua wee m̄onzá lè mu bío á ho yú n̄in-kókóní cúa-6úará-h̄ej̄un làa bío náa. ¹⁸ Ho dándá mu son lè há *hue-sení búí na 6a le zasipu. Ho lóhó mí beere h̄on son lè ho s̄anú binbirí, á wee ce wérewéré lòn máká d̄uh̄. ¹⁹ Há hue-be-beera píru j̄un na ho dándá j̄uh̄ b̄ará wán á donkhueékaa lè há hue-sení píru j̄un.

Le n̄in-yání hue-be-beení á donkhueéra lè le hue-sení na 6a le zasipu.

Le j̄un ní donkhueéra lè le hue-sení na 6a le safiire.

Le t̄in ní donkhueéra làa d̄io 6a le kaliseduana.

Le náa ní donkhueéra làa d̄io 6a le emeroode.

²⁰ Le h̄onú ní donkhueéra làa d̄io 6a le saaduana.

Le h̄ez̄n ní donkhueéra làa d̄io 6a le koronaliina.

Le hẹ̀nun n̄i donkhueéra làa d̄io 6a le korisoliite.
 Le hẹ̀t̄n n̄i donkhueéra làa d̄io 6a le beeriile.
 Le d̄enú n̄i donkhueéra làa d̄io 6a le topaaze.
 Le p̄irú n̄i donkhueéra làa d̄io 6a le korizoparaze.
 Le p̄irú d̄on n̄i donkhueéra làa d̄io 6a le turikuaaze.
 Le p̄irú ɲun n̄i donkhueéra làa d̄io 6a le amitisiite.

21 H̄a z̄uaj̄iní p̄irú ɲun na lénkaa ho lóhó mu dándá yi wonna lè mí dà-kéní kéní á wó lè h̄a hue-poa búí síí bè-sení dà-kéní kéní na yàwá here. Ho lóhó mu wá-beení hón wó lè ho s̄anú, á wee ce wéréwéré lòn máká d̄uhú.

22 Ho lóhó mu á ì yí m̄on *Dónbeení z̄i-beení yi. Ho m̄akóo mía le yi, lé b̄io ó o N̄uh̄so Dónbeení na dà mu b̄io búenb̄uen là a Pioza lé bán mí b̄eere á wi b̄in. 23 Ho lóhó mu m̄akóo mía le wii lè ho p̄ih̄ú khoomu yi. Le Dónbeení cùkú ka lòn khon-be-beení á dó ho wán. O o Pioza mún dó mí khoomu ho wán. 24 Lé b̄in khoomu so á ho d̄im̄j̄ná k̄ana n̄upua á à k̄erí yi. A ho d̄im̄j̄ná bá-z̄awa á à gua mí n̄ii b̄io ò buennáa ho yi. 25 Ho lóhó mu dándá z̄uaj̄iní á máa b̄iní máa pe le wisoni yi. Mu bon. H̄a máa b̄iní máa pe, lé b̄io á tá máa b̄iní máa hí. 26 Ho d̄im̄j̄ná cùkú lè ho bè-sení búenb̄uen á 6a wé è 6ua à buennáa ho lóhó mu yi. 27 B̄io na yí máa ce le Dónbeení yahó máa zo ho lóhó mu h̄úú. H̄a yírá-wará wérowá lè 6a sab̄in-f̄taalowa mún máa zo ho lóhó mu h̄úú. B̄ia yènnáa túara b̄ia yú le muk̄an̄i binbirí yènnáa v̄uah̄ú yi, h̄ia ó o Pioza te, lé bán mí d̄on zoó k̄erí ho lóhó mu yi.

22

1 O o tonkaro mu zéenia ho muh̄ú búí làa mi. Ho ɲumu wee na le muk̄an̄i binbirí 6a n̄upua yi. Mu wee ɲuiika lòn máká d̄uhú. Mu wee lé le Dónbeení là a Pioza bá-z̄amu kanm̄uíní c̄s̄n, 2 à v̄aná ho lóhó mu wá-beení síi yi. A le v̄ind̄e na wee na le muk̄an̄i binbirí á wi ho muh̄ú mu s̄aa mí b̄io ɲun yi. Le wee ha h̄a của-p̄irú ɲun le l̄ulúure yi. P̄ih̄ú lée p̄ih̄ú á le ha. Le 6̄an v̄onna lé le t̄ni á ho d̄im̄j̄ná k̄ana n̄upua wee v̄aní lè m̄iten. 3 B̄io búí na le Dónbeení d̄ankánia á máa b̄iní máa k̄erí ho lóhó mu yi. Le Dónbeení là a Pioza bá-z̄amu kanm̄uíní wi ho yi, á le Dónbeení ton-sáwá wé è 6uaani le Dónbeení. 4 Ba à mí le Dónbeení yahó, le yèni á à túa 6a buráa wán. 5 Ho tá máa b̄iní máa hí. N̄upua m̄akóo máa b̄iní máa k̄erí f̄int̄an̄i làa wii khoomu yi, lé b̄io ó o N̄uh̄so Dónbeení á à dé mí khoomu 6a wán. Ba à dí le b̄eéni f̄eere h̄a l̄ulúio na ɲii mía.

O Yeesu le hen làa c̄inú ká mí ì b̄iní ì 6uen

6 B̄in m̄ón, ó o tonkaro mu b̄inía b̄ia n̄on m̄ii: «H̄a b̄ioní na fo ɲá lé ho túia poni á láayi wi. O N̄uh̄so Dónbeení lé yia wee dé mí H̄ac̄írí mí ɲi-cúa f̄erowá yi. Orén lé yia tonkaa mí tonkaro ò o 6uee zéeni b̄io á à wé hen làa c̄inú lè mí ton-sáwá.»

7 O Yeesu b̄ia: «Loí, ì ì b̄iní ì 6uen hen làa c̄inú. Yia wee tà bè le Dónbeení ɲi-cúa na f̄era ho v̄uah̄ú na k̄a yi 6̄ent̄n̄ ɲuh̄ú sí.»

8 Lé ínén Z̄án á m̄on mu b̄iowa mu, á ɲá b̄io b̄ia búenb̄uen. B̄io á ì m̄on mu á ɲá mu vó, á ì líí búrá o wáayi tonkaro mu tá le 1 6uaani a. 9 Ká a m̄ah̄á b̄ia n̄on m̄ii: «Ébé! Yí wé b̄in. Inén wee s̄a le Dónbeení tonlò lè únén lè m̄in z̄awa lè m̄in h̄inni b̄io síi, minén na lé le *Dónbeení ɲi-cúa f̄erowá làa b̄ia wee tà bè ho v̄uah̄ú na k̄a b̄ioní yi. Le Dónbeení lé d̄io á ù 6uaani.» 10 O o pá b̄inía b̄ia: «H̄a ɲi-cúa na f̄era ho v̄uah̄ú na k̄a yi á ù yí 6ua ù d̄on. Mu bon, b̄io h̄a zéenia wéró á s̄uaraa. 11 Yia yí t̄erenna, à wón wé wé b̄io yí t̄erenna. Yia yí máa ce le Dónbeení yahó, à wón wé wé b̄io yí máa ce le Dónbeení yahó. Yia

téréna, à wón wé wé bio téréna. Yia bio sã le Dónbeení yi, à wón wé wé bio sí le Dónbeení yi.»

¹² O Yeesu bíníá bía: «Loí, í ì bíní ì buen hen làa cínú. Bía wó se làa bía yí wó yí se lè mí nǐ-kéní kéní á ì buan bio na ko làa ba wá buée na yi. ¹³ Lé ínén á búa mu bio búenbúen jùhú, á lé ínén mún ò véení mu bio búenbúen. Í lé mu bio búenbúen jùhú búeení, á mún lé mu véení.»

¹⁴ «Bia seera mí sí-zínia á há wee ce wéréwéré bán júná sí. Ba à dàń ò zo ho lóhó mu yi á zoó dí le vǐndèè na wee na le mukání binbirí bia. ¹⁵ Ká bía lé 6a booní* lé 6a nǐ-cíwa, làa bía wee wé ho há-fénló lé ho bá-fénló lé mí síwà, lé 6a nǐ-búewá, lé 6a wǎn-hawà, làa bía wa há sabióní, bán búenbúen á à kéí ho khúhú.»

¹⁶ «Ínén Yeesu lé mi tonkaa í tonkaro na ló ho wáyí ò o buee zéení mu bïowa mu bio lè minén kèrètíewa mi kuio yi. Í lé o béé *Daviide mànmaní, í ka lòn tá-tá mànáyíire† na wee jùúíka.»

¹⁷ Le Dónbeení Hácírí là a há-fla páanía wee bio le: «Buen.» Bía búenbúen jí bio bía à bán mún bio le: «Buen.» Bía le jù-hání dà, à bán buen. Bía wi à 6a jù mu jumu na wee na le mukání binbirí à 6a buee jù mu làa kámáa.

¹⁸ Minén búenbúen na wee jí le Dónbeení jì-cúa na fɛera ho vūahú na ká yi á ínén Zán wee mí bio ká làa sòobéé á à na yi: Hen ká nùpue bò bio ho vūahú mu jì-cúa na fɛera wán, á le Dónbeení ì wé á mu bè-súmáa na bio bía ho vūahú mu yi á à yí bánso. ¹⁹ Ká yia bèn mún léra bio búí ho vūahú mu jì-cúa na fɛera yi, á le Dónbeení á à lén bánso ní le vǐndèè na wee na le mukání binbirí bia dííní, lè ho lóhó mu zoró yi, làa bio mu zééníanaa ho vūahú mu yi.

²⁰ A yia na zééní bio bía ho vūahú na ká yi bio wee bio bio ká: «Hen làa cínú ká í bíní ì buen léé kénkén.»

«*Amiina! Núhúso Yeesu, buen!»

²¹ Le o Núhúso Yeesu wé mí sáamu lè 6a búenbúen.

* **22:15** Ba booní: Ba zúúfwa cǐn á 6a booní bio wee zéení 6a nùpua na yí máa ce le Dónbeení yahó.

† **22:16** Tá-tá mànáyíire: Mí loí 2.26-28